



**A SOLIGNUM PRODUCT**  
**FOR ALL ENGINEERING PURPOSES**

*An economical and reliable production for all  
metal Surfaces Against Rust*

**U**NLESS your metal structures are protected by an adequate rust preventative they are being destroyed by corrosion.  
"NORUSTO" is a carefully standardised anti-corrosive paint manufactured specially for metal work and supplied ready mixed for use.

"NORUSTO" keys right into the surfaces to which it is applied and forms an impervious film having great durability and

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

( ગુજરાતી કલિગ્રંથ વિભાગ )

ક્રમ નંબર ૨૨૮૫૮ કિમત ૧૦.૦૦

ગ્રંથનામ શિદ્ધાંતી ભાષાપ્રિત ૧૨૦૧/૨૧૦

સર્ગાંક ૭૨

"NORUSTO" covers about 700 to 1,000 square feet per gallon.  
This varies according to shades and surfaces.

"NORUSTO" (Except Black) is also an excellent gloss finish  
for wood work, walls, etc.

*Descriptive Literature On Application*

TeleGrams—  
**ROTATOR.**

Telephone—  
**30857-8.**

*Sole Agents:*

**SHALEBHOY TYEBJEE & SONS,**  
"Shale" Building, Bank Street, Fort, BOMBAY.

# હિંદના નામાંકિત નરનારીઓ (Gujarati "Who's Who")

સમ્પાદક:  
મુનીકુમાર જે. પાઠક.

પ્રકાશક:  
ગુજરાતી “હુ’ઝ હુ” પબ્લીશીંગ કંપની  
મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર ફ્રિજિજશાહ મહેતા રોડ,  
કોટ, મુંબઈ

આવૃત્તિ ૧ લી]

[ઈ. સ. ૧૯૪૧

કિંમત રૂપીઆ દશ.





સદ્ગત સર મનમોહનરાસ રામજી

સદ્ગત સર મનમોહનદાસ રામજીને  
અર્પણુ.

## સદગત સર મનમોહનદાસ રામજી

૧૮૫૭ નું ઐતિહાસિક વર્ષ કયો હિંદી ભુદ્ધી શકે એમ છે? એજ વર્ષમાં મુંબઈના એક બાહોશ વ્યાપારી, નમુનેદાર શહેરી, વ્યવહાર નેતા અને સનાતન ધર્મના સ્થંભ સમા સર મનમોહનદાસ રામજીનો જન્મ થયો હતો. શેઠ મનમોહનદાસે મુંબઈની હાઇસ્કુલની ઉણવણી લીધી હતી. પણ વિદ્યાભ્યાસ કરતાં કરતાં જ જીવનમાં વ્યાપાર મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે એની તેમને પ્રતીતિ થતાં એમણે ૨૨ વર્ષની યુવાન વયે વ્યાપાર જગતમાં ઝંપલાવી દીધું. વ્યાપારને એમનો અનુભવ જેમ જેમ વધતો ગયો તેમ તેમ એમની શક્તિ પણ જીલતી ગઈ અને ધીમે ધીમે સમસ્ત મુંબઈ પ્રાંતના એક મહાન વેપારીની નામના પ્રાપ્ત કરી લીધી. વ્યાપારી જીવનના પ્રારંભમાં જ એમણે મંચિસ્ટર સાથે ઘાટો વ્યાપારી સંબંધ બાંધી દીધો. એને પરિણામે મેસર્સ રાહી પ્રધર્સની મોટી પેઢીને પણ લાગ્યું કે આપણા વેપાર માટે આ જ માણસ યોગ્ય છે, તેથી રાહી પ્રધર્સે સર મનમોહનદાસની પેઢીને પોતાના વ્યાપારી આડતીઆ તરીકે નીમી દીધી. આ રીતે બન્ને પેઢીઓનો જામેલો ધંધાદારી સંબંધ ૨૦ વર્ષ સુધી ચાલ્યો.

સર મોહનદાસની શક્તિની સુવાસ હવે તો ચોમેર ફેલાવા લાગી. દેશી કાપડના વેપારીઓના મંડળે એમની શક્તિ અને કાર્યદક્ષતા તરતજ પીછાની લીધી અને એક શક્તિશાળી અગ્રેસર તરીકે મંડળને ઉપયોગના થઇ પડશે, એવી ખાત્રી થતાં એમને ૧૮૯૮ માં મંડળના પ્રમુખપદે ચુંટી કાઢ્યા. એ પહે તેઓ લાંબા કાળ સુધી ચાલુ

રહ્યા હતા. મંડળના પ્રમુખ તરીકે વેપારીઓને મોટા લાભ થાય એવા કાર્યો એમણે ઉપાડી લીધા હતા અને એની પાછળ એમણે રાતદિન ભ્રમ્યા વિના સખ્ત કામ કર્યું હતું. માલના ભરતીઆના ફોર્મની નવરચના કરવાની એમની લડત ફળીભૂત થઇ હતી અને એને પરિણામે વેપારીઓને મોટો લાભ મળ્યો હતો. વળી “અમ્બાયર” તરીકે હિંદીઓની નીમણુંક કરવાની લડત પણ ફતેહમંદ નીવડી હતી.

સર મોહનદાસની ખ્યાતિ કાંઈ રાહી પ્રધર્સના આડતીઆ તરીકે મર્યાદીત રહી નહોતી; પરંતુ મુંબઈના એક મહાન ધંધાદારી તરીકે વ્યાપારી આલમ તેમની તરફ માનની દ્રષ્ટીથી નીહાળતી. પરદેશી માલની આયાત પુરતોજ તેમનો વેપાર નહોતો, પણ એ ધંધાના અનુભવે એમની દ્રષ્ટિ વિશાળ બની હતી, અને દેશના કાપડ ઉદ્યોગ પ્રત્યે વળી હતી. ન્યુ કેસરે હિંદ મીલ, ધી ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલ કંપની લીં, ધી હિંદુસ્તાન મીલ્સ અને નાગપુરની મોડેલ મીલ્સના તેઓ ચેરમેન અને ડિરેક્ટર હતા. બોમ્બે સ્વદેશી કો-ઓપરેટીવ સ્ટોર્સ કંપની લીંના ચેરમેન અને ડિરેક્ટર અને ઇન્ડિઅન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીંના ચેરમેન ને ડિરેક્ટર હતા.

મીલમાલિકોની મંડળીમાં એમનું સ્થાન મહત્વનું હતું. છેક ૧૮૯૧ થી મંડળની કમીટીમાં એમણે ઉત્સાહપૂર્વક સક્રીય ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. એને પરિણામે સર મનમોહનદાસ મંડળના સ્થંભ ગણાતા હતા. મીલમાલિકોએ પોતાના આ પ્રીય અને બાહોશ સભ્યને ૧૯૦૯ માં પ્રમુખપદે ચુંટી કાઢીને તેમની સેવાની કદર કરી હતી.

આપણા મુંબઈ શહેરની દેશી વેપારી ચેમ્બરના સ્વર્ગસ્થ સ્થાપક હતા. હિંદી વેપારીઓને વેપાર ધંધામાં પડતી

મુશ્કેલીઓ અને સહન કરવા પડતા અન્યાય સર મનમોહનદાસ સાંખી શકતા નહોતા. એમણે એના એક અસરકારક ઇલાજ તરીકે વ્યાપારી સંગઠનનો પ્રયોગ કર્યો અને એની સફળતાના ફળ આજે પણ આપણે ચાખીએ છીએ. ૧૯૦૬ માં એમના શ્રમનું પરિણામ મુંબઈની દેશી વેપારી ચેમ્બરની સ્થાપનામાં પરિણમ્યું. આ ચેમ્બરની સ્થાપનાથી એમની વ્યવહાર રાજદ્વારી બુદ્ધિની સૈાને પ્રતીતિ થઈ. ૧૯૦૭ માં પોતે ચેમ્બરના પ્રમુખ થયા અને ૧૯૧૩ સુધી ચેમ્બરનું નાવ મુસીબતોમાંથી પાર ઉતાર્યું. ફરી પાછા ૧૯૨૪ માં પ્રમુખપદે આવ્યા અને ચેમ્બરનું કામ સફળતાથી ચાલવા લાગ્યું. પણ કમનશીબે ૧૯૩૨ માં ચેમ્બરમાં ગંભીર મતભેદ પડ્યા અને આખી ઇમારત બાજુ જમીનદોસ્ત થવાની તૈયારીમાં હોય એમ લાગવા માંડ્યું.

બંને પક્ષોએ એમને ૧૯૩૩ના વર્ષ માટે પ્રમુખસ્થાન લેવા આગ્રહ કર્યો. સર મનમોહનદાસની તખીયત સારી નહોતી, દાકતરોએ એમને આરામ લેવાની સલાહ આપી હતી; એમ છતાંયે ચેમ્બર પ્રત્યેના પ્રેમ અને કર્તવ્યને લીધે એમણે કશાની પણ પરવા કર્યા વિના પ્રમુખપદ સ્વીકાર્યું. પછી તો ચેમ્બર ધીમે ધીમે બળવાન બનતી ગઈ અને આજે સૌ કોઈ એમને ચેમ્બરના “પિતા” તરીકે ઓળખે છે.

વ્યાપાર ધંધા અંગેની એમની અનેક-વિધ પ્રવૃત્તિઓ છતાં રાજકારણને એ ભુલ્યા નહોતા. રાજકારણમાં તો એ પહેલેથીજ રસ લેતા આવ્યા હતા. નગરની સેવા માટે મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં ભુલેશ્વર જલ્લાના સભ્ય તરીકે ૧૮૯૮ માં દાખલ થયા. એમાં ૧૮ વર્ષ સુધી રહી કીમતી સેવા બજાવી છે. પ્રથમ

સ્ટેન્ડીંગ કમીટીમાં આવ્યા અને ૧૯૦૮ માં એના ચેરમેન બન્યા. ધીમે ધીમે એમની કાર્યશક્તિ ખીલતી ગઈ અને ૧૯૧૨-૧૩ માં તેઓ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા. મુંબઈ નગરીની સેવા બજાવવાના ઉમદા હેતુથીજ તેમણે કોર્પોરેશનમાં પ્રવેશ કર્યો હતો, એ એમણે મરકીના પહેલીવારના ઉપદ્રવ પ્રસંગે પીડીત પ્રજાને રાહત આપવાનું કાર્ય બજાવી પુરવાર કર્યું હતું.

૧૯૧૦ થી એમની બહાર પ્રવૃત્તિનું ક્ષેત્ર વિસ્તૃત બન્યું. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં હિંદી વેપારી વર્ગના પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયા અને દશ વર્ષ સુધી રહ્યા. એ પછી મોટેચુ-ચેમ્સફર્ડ સુધારા પછી સ્થપાયેલી હિંદની પહેલી વડી ધારાસભામાં મુંબઈની દેશી વેપારી ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયા અને ૧૯૨૩ સુધી રહ્યા. ૧૯૨૫ માં કાઉન્સિલ આફ સ્ટેટમાં બે વાર ચુંટાયા હતા.

સર મનમોહનદાસના વ્યાપારી, નાગરીક અને રાજદ્વારી તનીકના જીવનની આપણે ઝાંખી કરી ગયા પણ એમના ધાર્મિક જીવન વિષે ભુલી શકીએ એમ નથી. આટલી પ્રવૃત્તિઓમાં પડવા છતાં સનાતન ધર્મ પ્રત્યેના પ્રેમ રહ્યો હતો. સમસ્ત દેશની સર્વ સનાતન ધર્મ સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ હતા. અખિલ હિંદ વર્ણાશ્રમ સ્વરાજ સંઘના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ હતા. મુંબઈમાં મળેલા વર્ણાશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘના છટ્ટા વાર્ષિક અધિવેશનના સ્વાગતાધ્યક્ષ તરીકે એમની વરણી થઈ હતી અને ૧૯૩૪ માં કલકત્તામાં મળેલી અખિલ હિંદ સનાતન નેતા પરિષદના પ્રમુખ તરીકે સર્વાનુમતે એમની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. ઉપરાંત બનારસ (કાશી) ભારત ધર્મ મહામંડળમાં મુંબઈ પ્રાંતના પ્રતિનિધિ તરીકે ખીરાજતા હતા અને અનેક ધાર્મિક ટ્રસ્ટો ને સંજાવતોના વહિવટમાં એમનો હસ્તો હતો.

વિચારે તેમજ આચારે તેઓ ચુસ્ત સનાતની હતા. હરિજનોના મંદિર-પ્રવેશની પ્રવૃત્તિના પ્રારંભ થતાં, તેમણે ધર્માભિમાનથી પ્રેરાઈને એનો વિરોધ કરવામાં આગેવાની લીધી હતી. અનેક સુધારક અગ્રેસરો એમને સમાધાન માટે મળ્યા પણ સર મનમોહનદાસ તો અવિચળ માલમ પડ્યા ને એ સુધારકોને સમાધાન સાધવાની આશા છાડી દેવી પડી.

આંતે ગાંધીજીએ ૧૯૩૩ માં સમાધાનનો કોઈ ઇલાજ શોધી કહાડવા માટે તેમને ખાસ પત્ર લખી યરોડા જેલમાં તેડાવ્યા. દાકતરોએ એમને શ્રમ લેવાની મનાઈ કરી હતી છતાં તેઓ ગાંધીજીને મળવા યરવડા જેલમાં ગયા અને એક કલાક સુધી અસ્પૃશ્યતા નિવારણ પ્રવૃત્તિ વિષે ખુલ્લા દિલની ચર્ચા કરી. ચર્ચા દરમ્યાન મોહનદાસ (ગાંધીજી) અને મનમોહનદાસ બન્ને પોતપોતાની માન્યતામાં એવા તો મક્કમ હતા કે સમાધાનને અવકાશ મળ્યો નહિ. સુધારકોની આ પ્રવૃત્તિ સામે સર મનમોહનદાસે એ પછી મજબુત વિરોધ ઉભો કર્યો અને વ્યવસ્થિત કાર્ય ઉપાડ્યું. સનાતનીઓમાં જખરો પ્રચાર ઉપાડ્યો, તેમાં એમને ધર્મોચાર્યો અને સનાતની આગેવાનોના સાથ મળ્યો.

ધર્મની બાબદમાં સરકાર કે ધારા-મંડળોની દબલ હોવી બેઈએ નહિ, એવી તેમની દ્રઢ માન્યતા હતી. તે અનુસાર તેમણે બ્રિટિશ સરકાર પર એક વિસંપત્તિ પત્ર મોકલી આપ્યું હતું અને સરકારને ધાર્મિક બાબદોમાં સરકાર દબલગીરી નહિ રહે, તેવી જાહેરાત કરવાનો આગ્રહ કર્યો હતો. આ પત્ર પર દેશભરની ખસો સનાતની સંસ્થાઓની સહીઓ હતી અને તે બેઈન્ટ સીલકેટ

કમીટી પર મોકલી આપવામાં આવ્યું. સનાતનીઓએ ધારાસભાઓ સર કરવી બેઈએ, એ તેમના દીલની ધગશ હતી અને પથારીવશ હોવા છતાંયે તેમણે સનાતની નેતાઓ સાથે ચર્ચા કરીને તેની એક વિસ્તૃત યોજના તૈયાર કરી હતી.

સર મનમોહનદાસની જાહેર સેવાઓની સરકારે પણ કદર કરી હતી. તેમને ૧૮૯૮ માં જે. પી. બનાવવામાં આવ્યા હતા. ઓનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટની જોગ્યની સ્થાપના થઈ ત્યારે ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા અને તે પદે તેઓ વર્ષો સુધી રહ્યા હતા. ૧૯૨૭ માં સરકારે તેમને નાઈટ બનાવી ઉચ્ચ પ્રકારનું માન આપ્યું હતું. સર મનમોહનદાસ વર્ષો સુધી બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી હતા, તેમજ વીકટોરિયા જીબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટની ટ્રસ્ટી બોર્ડના સભ્ય હતા. બી. બી. રેલ્વેની, ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, અને મુંબઈ ખીલવણી ખાતાંની સલાહકારી સમિતિઓમાં પણ સભ્ય તરીકે તેમણે કામ કર્યું છે.

સર મનમોહનદાસ ૭૬ વર્ષની વયે માયાળુ અને સાદું જીવન ગાળી ૧૩ મી ઓગસ્ટ ૧૯૩૪ ને દિને પાછળ સુંદર અને અનુકરણીય કારકીર્દિ સુકી સ્વગવાસ પામ્યા હતા. દેશભરમાં આ સમાચારથી ખુબ ગમગીની ફેલાઈ હતી. અનેક જાહેર મંડળો અને સંસ્થાઓએ તેમનાં માનમાં કામકાજ બંધ રાખ્યાં હતાં. સનાતનીઓએ એક ધર્મવીર ગુમાવવા માટે, મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશને આગેવાન ધંધાદારી અને સેવાની ધગસવાળો નાગરીક ગુમાવવા બદલ, હિંદી ચેમ્બરે ચેમ્બરનો પિતા ગુમાવવા બદલ, વડી ધારાસભા અને કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટે એક આગેવાન સભ્ય ગુમાવવા બદલ શોકદર્શક ઠરાવો કર્યા હતા.

# પ્રસ્તાવના

ગુજરાતી સાહિત્યમાં નવલકથાઓ, વાર્તાઓ, કવિતાઓ તથા બીજા કેટલાક વિષયોના પુસ્તકો સારા પ્રમાણમાં પ્રગટ થાય છે, પરંતુ વિજ્ઞાનના તથા માહિતીના પુસ્તકોની ખોટ મોટી રહે છે. રાજકારણ, સમાજસેવા તથા જીવનના અન્ય ક્ષેત્રોમાં પડેલા મહાનુભાવોના પરિચયના પુસ્તકો અંગ્રેજી ભાષામાં સંખ્યાબંધ છે; પરંતુ અંગ્રેજી નહીં જાણનારી પ્રજાને પોતાના મહાન નેતાઓ, પોતાના આપારીઓ, પોતાના વિજ્ઞાનવેતાઓ, શિલ્પશાસ્ત્રીઓ વગેરેને ઓળખવા માટે ખુબ જ સાધન સાંપડે છે. તેથી “હિંદના નામાંકિત નરનારીઓ”ને નામે અંગ્રેજી “હુ’ઝ હુ”ની ઘાટી ઉપર ગુજરાતીમાં આ પુસ્તક રચવાનો અમને ખ્યાલ આવ્યો, અને પરિચય કરવા યોગ્ય સન્નારીઓ અને સજ્જનોના વૃતાંતો અમે યથાશક્તિ સંખ્યામાં પ્રાપ્ત કરી શક્યા છીએ. દ્વં પછીની આત્મકથાઓમાં તે સંખ્યામાં વધારો પણ કરીશું. આ આત્મકથાની રચનામાં જેઓએ અમને મદદ કરી છે, જેઓએ અમને સહકાર આપ્યો છે, જેઓએ બીજાઓના જીવનની માહિતી મેળવી અમને પુરી પાડી છે તેઓ સર્વેનો અમે આભાર માનીએ છીએ.

આ આત્મકથામાં અમે સંજોગવશાત નામો કકકાવારી ગોઠવી શક્યા નથી, છતાં વાંચકોનો સમય ખચાવવા માટે અમે નામોની અનુક્રમણિકા કકકાવાર તૈયાર કરી છે જે ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. આ આત્મકથાનું મુદ્રણ ચાલતું હતું તે દરમિયાન કેંગ્રેસના એક માજી પ્રમુખ શ્રી. શ્રીનીવાસ આયંગર અને એક મહાન પત્રકાર તથા ક્ષીબરલ નેતા સર સી. વાય. ચીંતામણીનાં અવસાન થયા છે, અને નાં વાઈસરોયે પોતાની કારોબારી કાઉન્સિલ વિસ્તૃત કરી છે તથા એક પ્રબળ સંરક્ષણ સભા નીમી છે અને એક યુદ્ધ વિષયક સલાહ સમિતિ નીમી છે. વળી એ દરમિયાન કેટલાક મહાનુભાવોને નાં શહેનશાહની જન્મતીથીની ખુશાલીમાં મોટા મોટા ઇલ્કાઓ પણ મળ્યા છે. કેટલાકો પોતાના ઉંચા હોદ્દાઓ ઉપરથી રીટાયર થયા છે જ્યારે કેટલાકો ઉંચા હોદ્દાઓ ઉપર નીમાયા છે. તે વિગતો તેમના જીવનવૃતાંતોમાં ઉમેરવી અશક્ય હતી જે વાંચકો પોતે સમજી શકશે.

મુંખઇ,

તા ૦ ૧-૮-૪૨.

મુનીકુમાર જગન્નાથ પાઠક

સમ્પાદક

ગરીબ તેમજ તવાંગરો માટે  
એક સરળ ઉપયોગી

# સેન્ટ્રલ બેન્કનું સેફ ડીપોઝીટ ખાતું છે

વરસે માત્ર રૂ. ૧૫ માં તમને જે તીજીરીયું ખાતું મળે છે  
તે માપ અને કિંમતમાં બહાર કંઈ મળશે નહીં.

માત્ર બહારના ઓછા દરથી લોભાશો નહીં.

આગ, ચોરી, લુટફાટ સામે રક્ષણ આપવા ને પ્રજાની સેવા  
બજાવવા સેન્ટ્રલ બેંકે આ ખાતું ઉઘાડ્યું છે તેનો પુરો  
લાભ લેવાની અરજ કરીએ છીએ.

રવીવારે તથા તહેવારના દીવસોએ પણ આ ખાતું  
૧૦ થી ૧ વાગા સુધી ઉઘાડું રહે છે.

જરૂર આજે આવી એક ખાતું ભાડે રાખો.

# ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા, લીમીટેડ.

## નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ ફા.

મહુમ નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૫ માના ચાર પુત્રોમાંના બીજા પુત્ર આલબર્ટ ફેડરિક આર્થર જ્યોર્જ તે હમણાંના બ્રિટીશ શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ ફા છે. તેમના મોટા ભાઈ તે માજીશહેનશાહ એડવર્ડ ૮ માંએ પોતાની પસંદગીની સ્ત્રીને પરણવા ખાતર ગાદીનો ત્યાગ કરવાથી આલબર્ટને ગાદી મળી ગઈ. એમને જન્મ તા. ૧૪ મી ડિસેમ્બર સને ૧૮૯૫ ને રોજ થયો હતો. સામુદ્રિક શાસ્ત્ર અને જ્યાતિપશાસ્ત્રના નહાન વિશારદ “કૌરો” એ અગાઉથીજ ભવિષ્ય ભાખ્યું હતું કે પાટવી કુંવર માટે રાજ્યસન્યાસ, જ્યારે બીજા કુંવર માટે રાજ્યયોગ સર્જાયેલો હતો અને તેમજ બન્યું છે! અરનું પાટવીકુંવર અને આ બીજા કુંવરની વયમાં ફક્ત દોઢ વર્ષનોજ તફાવત હોવાથી કેળવણી તથા બીજા તાલીમો બંદ રાખવુંનાને સાથેજ આપવાનું બની શક્યું હતું. બન્ને રાજપુત્રો તથા રાજ કુંવરી મેરી ત્રણેને બાળવયથીજ ભાષાજ્ઞાન આપવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને બાળકો આઠ આઠ વર્ષનાં થયાં પહેલાં તે તેઓ ફરેનચ ભાષામાં પણ સારી રીતે વાતચીત કરતાં થઈ ગયાં હતાં. તે પછી તેઓને અંગબળ વધારવાનું શિક્ષણ



આપવા માંડ્યું. જેમાં કાર્યક્રમે લશ્કરી કવાયદ, લડાઈની ત્યુડ રચના અને તરવાની કળા તેઓ શીખી ગયાં. માજીશાખની રમત ગમતોમાં “રકેટશ રોકેટસ” એ તેઓના માનીતી રમત થઈ પડી હતી, જે કે ફીકેટ, ફુટબોલ, ગોલ્ફ, શિકાર, ઘોડેસ્વારી, માછલાં મારવાની કળા, સંગીતકળા, નૃત્યકળા કે બીજા કોઈપણ કળા શીખવાનું તેઓએ અધુરું રાખ્યું ન હતું. તે સાથે તેઓના ચારિત્ર્ય ઘડતર ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું અને તે નેમ બરાબર પાર પડી હતી એ પુરવાર કરવાનો પ્રસંગ એડવર્ડ ૮ માના ગાદી ત્યાગ વખતે ઉપસ્થિત થયો હતો. ઉદાહરણ તરીકે યુવરાજનું ચારિત્ર્ય ઘડતર ઉંચ પ્રકારનું હતું તેથીજ દેશ અથવા શહેનશાહતને ભય અથવા આક્રમકતામાં ઉતાર્યા વગર તેઓ પ્રમયોગી બની ગયા અને તેમની રાજ્યધરા પોતાની ખાધે ઉપાડી લેવા શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ ફાએ જ્યારે અનાકાની કરી નહિ. રાજકુમારો તેર તેર ચક્રિય ચક્રિય વર્ષોના થયા એટલે એમના દાદા તે મહુમ શહેનશાહ ૭ મા એડવર્ડે તેઓને નઉકાચાલનનું શિક્ષણ લેવા મોકલ્યા. ત્યાં તેઓથી રાજવંશનું ગુમાન રાખીને વર્તાય તેમ ન હતું. નઉકાના અધિકારી-



ગોાની આજ્ઞાનું પાલન કર્યેજ છુટકો હતો. આ શીક્ષણ રાજકુમાર આલ્પર્થે યુવરાજ કરતાં પણ વધારે પ્રાપ્ત કર્યું. આ શિક્ષણ દરમિયાન સને ૧૯૧૨ માં બીજા વીધાર્થી-ગોાની માફકજ તેઓને ખલાસીઓ તરીકેની નાની યા મોટી ફરજ બજાવવી પડતી અને ખલાસીઓની સાથેજ ખેસીને પાઉં, “ચીઝ” અને કાંદાની કચુંબર ખાવી પડતી. પ્રવાસ દરમિયાન એક વાર તેઓ ઇજ્જતમાં લોડી કિચનરના મહેમાન પણ થઈ આવ્યા હતા. રાજકુમાર આલ્પર્થે સઘળી રીતે શાંત, સહનશીલ, આજ્ઞા-કિત, જ્ઞાનવાંધુ અને અનુભવ પ્રાપ્તિની ઇચ્છાવાળા હોવા છતાં તેમનાં વાણી-સ્થાનમાં એક ખોડ હતી. “ક” અને “ગ” અક્ષરના ઉચ્ચાર તેમનાથી થઈ શકતા નહિ. “કિંગ”ને બદલે તેમનાંથી “ટિંધ” બોલાવું અને “ગોડ”ને બદલે “ધોડ” બોલાવું; તેથી વાતચિત કરતી વખતે “ક” અને “ગ” અક્ષરવાળા શબ્દો બનતાં સુધી તેઓ વાપરતાજ નહિ પણ પાછળથી ખુબ તકલીફ ઉઠાવીને તેવણે એ ખોડ સુધારી હતી. રાજકુમાર આલ્પર્થેમાં સ્વદેશાભિમાનની લાગણી પહેલેથીજ બહુ તીવ્ર છે. ૧૯૧૪-૧૮ ના યુરોપીય યુદ્ધ વખતે એકવાર તેઓ “એપેન્ડીસાઈટીસ”ના ઓપરેશનમાંથી હજી પુરતા સાબ્યે થયા ન હતા તે પહેલાંજ તેમણે સમુદ્ર યુદ્ધમાં જોડા-વાની પરવાનગી મેળવી હતી અને

જર્મન નૌકા કાફલા સામે બાથ ભીડ-વાના પ્રસંગો પણ તેમને મળ્યા હતા. ૧૯૧૮ની આખરે લડાઈ બંધ થયા પછીથી તે તેઓ શહેનશાહ બન્યા ત્યાં સુધીમાં તેમણે ખુશ્કી લશ્કર, હવાઈ ફોજ, નૌકા કાફલામાં ઘણા ઉંચા અને માનવંત ઓધા ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૪-૧૮ની લડાઈ ફાટી નીકળવાથી જે વિષયોમાં તેમની કેળવણી અધુરી રહી હતી તે કેળવણી લેવાની રાજપુત્રો માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી. પરિણામે તેઓ ઇતિહાસ, અર્થશાસ્ત્ર અને નાગરિક વિદ્યા શીખ્યા. સને ૧૯૨૦ માં તેમને “ડયુક ઓફ યોર્ક”ના ઇલ્કાબ આપવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓ સ્વેથમેરનાઅર્લની નાની દીકરી ઇલીઝાબેથ સાથે પ્રેમમાં પડયા અને માત-પિતાની મંજૂરી અને સંમતિ મેળવી સને ૧૯૨૩ માં તેઓએ તેણી સાથે લગ્ન કર્યું. એ ઇલીઝાબેથ તે આપણાં હમણાંનાં નામદાર શહેનશાહ બાનુ છે. તેમનો (નાનું શહેનશાહબાનુનો) જન્મ સને ૧૯૦૦ માં થયો હતો અને પોતાના પિતાને ત્યાં આવતા મહેમાનોની અચ્છી મહેમાનગીરી કરવા માટે તેઓ મશહુર હતાં. લગ્ન પછી ડયુક અને ડચેસ ઓફ યોર્ક તરીકે તેઓએ સલ્તનતના જુદા જુદા દેશોમાં સરકારના પ્રતિનિધિઓ તરીકે પ્રવાસ કર્યો હતો અને જુદી જુદી પ્રજાઓની પ્રીતિ સંપાદન કરી

હતી. ૧૯૨૬ માં તેમને એક પુત્રી રત્ન સાંપડ્યું, જેનું નામ ઇલીઝાબેથ પાડવામાં આવ્યું છે. આજે તે શાહજાદી ૧૫ વરસની થઈ છે અને બ્રિટીશ સલ્તનતની ભવિષ્યની મહારાણી તરીકે ગાદી વારસ જાહેર થઈ છે. ૧૯૩૦ માં માર્ગરેટ નામની બીજી શાહજાદીનો જન્મ થયો હતો. તે પછી એ નામવરોને ઈશ્વરે આજે વધુ સંતતિ પ્રાપ્ત થઈ નથી. ખાળકો માટે નાં શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાનુ બન્નેને પ્રેમ છે.

નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ થી સને ૧૯૩૬ ના ડિસેમ્બરમાં ગાદીએ આવ્યા હતા. તેમની તાજપોષીની ક્રિયા તાં ૧૨ મી મે ૧૯૩૭ ને રોજ થઈ હતી. તે પછી નાં શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાનુ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકા તથા કેનેડાના પ્રવાસે જઈ આવ્યાં હતાં અમેરિકામાં તેઓ પ્રેસિડેન્ટ રૂઝવેલ્ટ તથા મીસીસ રૂઝવેલ્ટને મળ્યાં હતાં. અમેરિકામાં તેઓ એટલાં બધાં લોકપ્રિય થઈ પડ્યાં હતાં કે કેટલાક અમેરિકનો નાં શહેનશાહને બંધારણ પૂર્વકના રાજ તરીકે ખુશીથી સ્વીકારીને તેઓની પનાહ હેઠળ અમેરિકાને બ્રિટીશ સલ્તનત સાથે જોડાઈ જવાની હિમાયત કરવા લાગ્યા હતા. એ નામવરોની



લાયકાતને પરિણામે અમેરિકા આજે બ્રિટનને તન, મન અને ધનથી મદદ કરી રહ્યું છે. કેનેડાની પ્રજામાં ખાસ કરીને જંગલના ગોવાળ લોકોમાં નાં શહેનશાહ ખુબ લોકપ્રિય થઈ પડ્યા હતા. પ્રવાસેથી પાછા ફર્યા પછી થોડાક મહિના પસાર થયા તેટલામાં તે

સને ૧૯૩૯ ના સપ્ટેમ્બરમાં દુષ્ટ હિંદુસ્થાને પોલેન્ડ ઉપર કરેલી ચઢાઈને લીધે આખી સલ્તનતને લડાઈમાં સંડોવાયું પડ્યું છે. જર્મન હવાઈ ફોજે ગોઆરીંગ જેવા ગ્રંડાની સુચનાથી નાં શહેનશાહના બર્કીંગહેમ પેલેસને નુકશાન ઠંક્યું છે અને વેસ્ટ મીનીસ્ટર એબી કે બ્યાંના તવારીખ મશહુર પવિત્ર પત્થર ઉપર નાં શહેનશાહની તાજપોષીની ક્રિયા કરવામાં આવી હતી તેને પણ બેખમ પહોંચાડ્યું છે. પરંતુ નાં શહેનશાહ અને શહેનશાહબાનુ પોતાનાં અંગત દુઃખોને

ગણકારતાં નથી. તેઓ આફતમાં સપડાયેલી પોતાની ગરીબ પ્રજાની વચ્ચે ફરીને તેને દિલાસો આપે છે અને લગઈના વખતમાં ખાવાપીવાની ચીજો રૈયતને જેમ કરકસરથી વહેંચવામાં આવે છે તેમજ તે નામવરો પણ કરકસરથીજ ચલાવે છે.

સરનામું:—બર્કીંગહેમ પેલેસ, લંડન.

નાં વાઈસરોય, લોર્ડ લીનલીથગો—  
નાં વિક્ટર એલેક્ઝાંડર જોન હોપ, માર્ક-  
વીસ એલ્ફ લીનલીથગો, કે ડી., જી. એમ.  
એસ. આઈ., જી. એમ. આઈ. ઇ., એ. બી.  
ઈ., ડી. એલ., ડી. ડી. હિંદના નાં  
વાઈસરોય અને ગવર્નર-જનરલ.

એમને જન્મ ૧૮૮૭ માં થયો હતો.  
પહેલા માર્કવીસ અને ચોથા લોર્ડ  
વેન્ડ્રીના ત્રીજા પુત્રી એન. હેરસી એલી-  
ન્સના તેઓ વડા પુત્ર થાય છે. તેઓ ૧૯૦૮  
માં પિતાની પાછળ માર્ક  
વીસ બન્યા હતા. એમણે  
૧૯૧૧ માં રાઇટ એન  
સર એક મીલનના બીજા  
પુત્રી હોરીન મોક સાથે  
લગ્ન કર્યા છે. એમણે ઇન  
ખાને કેળવણી લીધી હતી.

૧૯૧૪-૧૮ ના યુદ્ધમાં  
તેમણે સેવા બજવી હતી.  
૧૯૨૦-૨૬ માં પહેલી  
લોધીઅન્સ એન્ડ બોર્ડર  
આર્મ્સ કાર કંપનીના  
સેનાધિપતિ હતા. ૧૯૨૨  
-૨૪ માં નોકા ખાતાના  
સીવીલ લોર્ડ હતા, ૧૯૨૪  
-૨૬ માં યુનીઅનીસ્ટ પાર્ટી  
ઓર્ગેનાઈઝેશનના ડેપુટી  
ચેરમેન હતા, ૧૯૨૪-૩૧  
માં નેવી લીગના પ્રમુખ  
હતા, ૧૯૨૩માં ખેતીવાડી  
ઉત્પાદનના ભાંડા અને  
વેચણીનું નિયમન કર-  
નાર ડીપાર્ટમેન્ટલ કમી-  
શીના ચેરમેન હતા, ૧૯૨૬  
-૨૮ માં હિંદી ખેતીવા-  
ડીના શાહી કમીશનના  
પ્રમુખ હતા, ૧૯૩૩ માં હિંદી ખંવારણ  
ઘડવા નીમાયલી સંયુક્ત સીલકેટ કમી-  
શીના પ્રમુખ નીમાયા હતા, ૧૯૩૬ માં  
હિંદના વાઈસરોય અને ગવર્નર જનરલના  
આધ્યા પર નીમાયા હતા અને તે નામદાર-  
ની હકુમત દરમ્યાન ૧૯૩૫ના રાજ્યતંત્રનો  
અમલ શરૂ થયો હતો. સુટણીમાં સાત  
પ્રાંતોમાં કોંગ્રેસ પાર્ટીને બહુમતી મળવા  
છતાં ગવર્નરે પોતાની ખાસ સલાહ ઉપ-  
યોગ નહીં કરવાનું વચન આપે નહીં ત્યાં



સુધી રાજવહીવટની જવાબદારી ઉપાડવાની  
કોંગ્રેસ ના પાડવાથી લોર્ડ લીનલીથગોએ  
મહાત્મા ગાંધીજી સાથે મંત્રણા કરી અસા-  
માન્ય કારણ વીના રાજવહીટમાં દરમીયા-  
નગીરી નહીં કરવામાં આવે એવી ખાત્રી  
આપવાથી કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળો હસ્તીમાં  
આવ્યા હતા. કોંગ્રેસ સત્તા પર આવ્યા  
પછી બીહાર ઓરીસા અને સંયુક્ત પ્રાંતમાં  
રાજદ્વારી કેદીઓને છોડવાના સવાલ સંબંધી  
કોંગ્રેસ અને હાંદી સરકાર વચ્ચે મતભેદ

પડવાથી રાજદ્વારી પરિ-  
સ્થિતિ તંગ બની હતી  
પણ લોર્ડ લીનલીથગોની  
મુત્સદ્દીગીરીથી આ મુશ્કે-  
લીનો સંતાપકારક અંત  
આવ્યો હતો. બ્રિટીશ હિંદ  
અને રાજસ્થાનોનું સંયુ-  
ક્ત ફેડરેશન સ્થાપવા તે  
નામદાર ભગીરથ પ્રયાસ  
કર્યો હતો, પણ કોંગ્રેસ,  
મુસ્લીમ લીગ અને દેશી  
રાજવીઓ પણ ફેડરેશ-  
નની વિરુદ્ધ પડવાથી એ  
યોજના પડતી મુકાઈ  
હતી. લડાઈ કારી નીકળ્યા  
પછી કોંગ્રેસ રાજનામાં  
આપવાથી લોર્ડ લીનલી-  
થગોએ બ્રિટીશ સરકાર  
તરફથી હિંદને સંસ્થાનીક  
દરબજે આપવાની બહે-  
રાત કરીને કોંગ્રેસ અને  
લીગ વચ્ચે સમાધાની  
કરાવવાની ઘણી કેસિસ  
કરી હતી પણ કમનસીબે  
બધી મંત્રણા નીષ્ફળ  
જવાથી તે નામદાર

પોતાની કારોબારી કાઉન્સિલ વિસ્તૃત  
બનાવવાનો વીચાર માંડી વાળ્યો  
હતો. વાઈસરોય પદ પર આવતાની સાથે  
તેમણે હિંદના પશુપત્નના રક્ષણ માટે અસર  
કારક પગલાં લીધા હતા અને તેથી તે નામ  
દારને આમવર્ગમાં “બ્રિટુ વાઈસરોય”નું  
ઉપનામ મળ્યું હતું. એમને ગોલ્ડ અને  
શીકારનો શોખ છે.

સરનામું—વાઈસરોયનો મહેલ, ન્યુ દિલ્હી  
અને વાઈસરીગલ હોબ, સીમલા.

મુંબઈના નાઠ ગવર્નર, સર (લોરેન્સ) રોજર લમલી, જી. સી. આઈ. ઇ., ડી. ડી. એલ.—૧૯૩૭ના સાલથી તેઓ મુંબઈના ગવર્નર. એ નામવરનો જન્મ ૧૮૯૬ના સાલના જુલાઈ માસની ૨૭મી તારીખે થયો હતો. મરહુમ બ્રીગિડીયર જનરલ ઓ. એસ. બેટ લમલી, સી. એમ. જી. ના તેમજ મરહુમ કોનસ્ટેન્સ એબીએનોર, એ. બી. ઈ. તે ફર્સ્ટ લાઈફ ગાર્ડસના કેપ્ટન યુસ્ટેસ જોન વીલસન-પેટન અને એબીલી કોનસ્ટેન્સ, તે રેવરન્ડ લોર્ડ જોન પાઈનનાં વડાં બેટીના તેઓ બેટા છે. સ્કારબોરોના ૧૦ મા અર્લના 'નેચુ' અને તેઓના વારસ થાય છે. તેમનાં લગ્ન ૧૯૨૨નાં સાલમાં કેથેરીન ઇસાબેલ તે બરવીકશીયરના માર્કમોન્ટવાલા મરહુમ આર. એફ. મેકઈવેનનાં બેટી સાથે થયાં હતાં. તેમને એક છોકરો છે કે જેનો જન્મ તા. ૫ મી ડિસેમ્બર ૧૯૩૨ ને દીને થયો હતો. તેમને ચાર છોકરીઓ પણ છે.



તેઓએ ઇટન, આર. એમ. સી. સેન્ડહર્સ્ટ, મેગડેલન કોલેજ ઓક્સફર્ડ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૧ ના સાલમાં તેઓએ ઓક્સફર્ડ યુનીવર્સિટીની બી. એ. ના ડિગ્રી મેળવી હતી. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૬ સુધી કોંગ્રેસ-અમોન-હલ, ઇસ્ટ વીભાગ તરફથી તેમજ ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૭

સુધી ચોર્ક તરફથી પાર્લામેન્ટના એક સભ્ય તરીકે બેઠક ધરાવી હતી. ફ્રાંસ મધે ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૮ ના સાલ સુધી ૧૨ મી બ્રુક્સ રેજિમેન્ટમાં સેનાઓ બબવી હતી.

૧૯૩૭ માં લોર્ડ બ્રેબર્નના મરણ પછી કોંગ્રેસ સરકારની હકુમત દરમિયાન સર રોજર મુંબઈ પ્રાંતના ગવર્ન પદ પર આવ્યા હતા અને તેમણે કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળ સાથે

એક સનદશીર રાજકર્તા જેવું વિવેકી વર્તન ચલાવવાથી કોંગ્રેસ પાર્ટીના પ્રધાનો સાથે-બાસ કરીને ઓ. મી. બેર, આનં. મી. મુનશી અને ડા. ગીલ્ડર સાથે તેમને મીત્રાચારીનો સંબંધ બંધાયો હતો. કોંગ્રેસ મુંબઈ શહેર અને પરાં-ઓમાં દાદખંધીની યોજના અમલમાં મુકી ત્યારે સર રોજરે સરકારી મહેલમાંની જ્યાફનોમાં પોતાની રાજીયુશીથી શરાબ વાપરવાની મનાઈ કરી હતી. કોંગ્રેસ પ્રધાન મંડળે લડાઈ ફાટી નીકળવા પછી રાજીનામું આપ્યું ત્યારે તે નામદારે

કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળના રાજવહીવટની પ્રશંસા કરી હતી.

પબ્લીકેશન—હીસ્ટરી ઓફ ધી ઇલેવનથ બ્રુક્સ, ૧૯૩૬.

કલ્પસ—કેવેલરી, કાર્લટન.

સરનામું—ગવર્નમેન્ટ હાઉસ, મુંબઈ.

**આસામના ગવર્નર**—ના. સર રોબર્ટ નીલ રીડ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., આઈ. સી. એસ.

તેમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો, તેમને પાલવર્ન અને પ્રાસિનોઝ કોલ ખાતે કેળવણી લીધી હતી અને એમીહેલ ડીસની સાથે ૧૯૦૯ માં લગ્ન કર્યો હતો. ૧૯૦૭ માં હિંદ આગ્યા હતા. પ્રથમ ખંગાળમાં મદદનીશ મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નીમાયા હતા અને ૧૯૧૧-૧૪ માં ખંગાળ સરકારના અંડર-સેક્રેટરી હતા. ૧૯૨૦-૨૭ માં મેજસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર થયા હતા અને ૧૯૨૭-૨૮ માં ખંગાળ સરકારના ખેતીવાડી અને ઉદ્યોગખાતાના સેક્રેટરી નીમાયા હતા. ૧૯૩૦ માં રાજશાહી હાવીજનના કમીશનર બન્યા હતા અને ૧૯૩૦-૩૧ માં કામચલાઉ સેક્રેટરી થયા હતા. ૧૯૩૪-૩૭ માં ખંગાળ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય બન્યા હતા. ૧૯૩૭ માં આસામના ગવર્નરપદે આગ્યા હતા. એમને ગોલ્ડ અને પોલોનો શોખ છે.

**સરનામું:**—સરકારી મહેલ, શીલોંગ.

**બેઠ્યા પ્રાંતના ગવર્નર**, ના. સર મેરીસ ગારનીઅર હેલેટ, કે. સી. એસ. આઈ., સી. આઈ. ઇ., આઈ. સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. એમણે ઓક્સફર્ડની ન્યુ કોલેજ અને વીચેસ્ટર કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને જી. સી. એમ. સાથે લગ્ન કર્યા હતા. ૧૯૦૭ માં હિંદી સનદી નોકરીમાં નીમાયા હતા. ૧૯૧૩-૧૫ માં ખીહાર અને ચોરી રસાની સરકારના ડિપ-મંત્રી હતા, ૧૯૧૫-૨૦ માં મેજસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર હતા, ૧૯૧૯-૨૪ માં ખીહાર અને ચોરીસાના સ્થાનીક

સ્વરાજ્ય ખાતાના મંત્રી બન્યા હતા, ૧૯૨૪-૨૯ માં મેજસ્ટ્રેટ-કલેક્ટર અને ૧૯૨૯-૩૦ માં કમીશનર થયા હતા. ૧૯૩૦-૩૨ માં ખીહાર સરકારના મુખ્ય મંત્રી નીમાયા પછી ૧૯૩૨-૩૬ માં હિંદી સરકારના ગૃહમંત્રીના ઓધ્યા પર આગ્યા હતા. ૧૯૩૭-૩૯ માં ખીહારના ગવર્નર નીમાયા હતા અને ૧૯૩૯ માં યુકત પ્રાંતના ગવર્નરનો ઓધ્યા સ્વીકાર્યો હતો.

**સરનામું:**—સરકારી મહેલ, લકનઉ.

**પંજાબના ગવર્નર**, ના. સર હેનરી ડફીલ્ડ કરેક, બેરોનેટ, કે. સી. એસ. આઈ., આઈ. સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે ઇટન અને ઓક્સફર્ડની પેમબ્રોક કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૯ માં તેઓ હિંદી સનદી નોકરીમાં દાખલ થયા હતા. તરતજ એજ વર્ષમાં સેટલમેન્ટ ઓફીસર તરીકે બેઠાયા હતા. ૧૯૧૬-૧૯૨૨ માં સેશન્સ જજ અને હિંદી સરકારના સ્વદેશ ખાતાના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૨૨-૧૯૨૭ માં પંજાબ સરકારના મુખ્ય મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૦-૩૪ માં પંજાબની કારોબારીમાં હતા અને ૧૯૩૪-૩૮ માં ગવર્નર-જનરલની કારોબારી સમિતિમાં ગૃહમંત્રી હતા. ૧૯૩૮ માં પંજાબના ગવર્નરના ઓધ્યાપર આગ્યા હતા.

**સરનામું:**—સરકારી મહેલ, લાહોર.

બીહારના ગવર્નર, ના. સર થોમસ એલેક્ઝાંડર સ્ટુવર્ટ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., આઈ સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે એડીનબર્ગની જ્યોર્જ હેરીઅટની સ્કુલ અને યુનીવર્સિટીમાં શિક્ષણ લીધું હતું, અને ૧૯૧૪ માં કરેન્ડન ગીલની પુત્રી એલ્સી સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. સર થોમસ ૧૯૧૧ માં હિંદી સનઠી નોકરીમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૧૨-૧૮ માં યુક્ત પ્રાંતમાં મદદનીશ મેજિસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૯ માં ઇમ્પીરીઅલ કસ્ટમ્સ સર્વિસમાં મદદનીશ કલેક્ટર બન્યા હતા. ૧૯૨૦ માં રંગુન ખાતે ચોખાના કમીશનર નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં રંગુનમાં કસ્ટમ્સના કલેક્ટર, ૧૯૨૫ માં મદ્રાસના કસ્ટમ્સ કલેક્ટર, ૧૯૨૮ માં મુંબઈના કસ્ટમ્સ કલેક્ટર, ૧૯૩૨ માં સાલ્ટ રેવન્યુના કલેક્ટર, પછી હિંદી સરકારના વ્યાપાર ખાતાના વધારાના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં હિંદી સરકારના વ્યાપાર ખાતાના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ માં કાઉન્સિલના સભ્ય અને ૧૯૩૮ માં બીહારના કામચલાઉ ગવર્નર નીમાયા હતા. ૧૯૩૯ માં બીહારના ગવર્નરપદે આવ્યા હતા.

સરનામું:—સરકારી મહેલ, પટણા.

બંગાળના ગવર્નર—ના. સર જોન આર્થર હર્બર્ટ, જી. સી. આઈ ઇ., ડી. એલ. જી. જે. પી.

એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેમણે વેલીંગ્ટન, હાર્વર્ડ (યુ. એસ. એ.) ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ઇલ-ચેસ્ટરના છટ્ટા અર્લની પુત્રી લેડીમેરી

થરિસા ફોક્સ-સ્ટ્રેન્જવેઝ સાથે તેમણે ૧૯૨૪ માં લગ્ન કર્યા હતા. ૧૯૧૬-૧૮ માં ગતયુધ્ધમાં રોયલ હોર્સ ગાડીમાં સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૬-૨૮ માં વાઈ-સરોયના “એડીકાંગ” હતા. ૧૯૩૪-૩૬ માં મનમાઉથ ખાતેથી પાર્લામેન્ટમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૫ માં નૌકા ખાતાના પાર્લામેન્ટરી સેક્રેટરીના ખાનગી પાર્લામેન્ટરી મંત્રી હતા અને ૧૯૩૬ માં નાયબ હિંદી વજીરના ખાનગી પાર્લામેન્ટરી સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૭માં મદદનીશ “બ્લીપ” હતા. ૧૯૩૯ માં બંગાળના ગવર્નરપદે આવ્યા હતા.

સરનામું:—સરકારી મહેલ, કલકત્તા.

મદ્રાસના ગવર્નર, ઓનરેબલ સર આર્થર હોપ, જી. સી. આઈ, ઇ. એમ. સી.—ઓ. સર આર્થર હોપે મદ્રાસના ગવર્નરનો યોગદાઈ ઇ. સ. ૧૯૪૦ ના માર્ચની ૧૨ મી તારીખે ધારણ કર્યો હતો. ત્યાર પહેલા



૧૯૩૧ થી ૧૯૩૯ સુધી પાર્લામેન્ટના તેઓ સભ્ય હતા અને તેમને બમીંગહામ પરગણાના એસ્ટન વિસાગ તરફથી યુનીયનીસ્ટ પાર્ટી માટે ચુંટી કાઢવામાં

આવ્યા હતા. તેઓ નામદાર સમ્રાટના મહેલ ખાતાના ખજાનચી હતા. તેઓ ખેરન રેંકેલોરના બેબેટ પુત્ર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો હતો. ઇ. સ. ૧૯૧૯ માં બ્રીજીટીઅર જનરલ સર આર. ગોર ગોરડન ગીલપુરની કનિષ્ઠ પુત્રી બ્રીજમ બેડે એમનું લગ્ન થયું હતું. એમને સંતાનમાં ચાર પુત્રીઓ છે. સર આર્થર હોપે સેન્ડહર્સ્ટની ઓરેટરી સ્કુલમાં વિદ્યાભ્યાસ પુરો કરી ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં કોલેડરટ્રીમ ગાર્ડસની ટુકડીમાં લશ્કરી નોકરી શરૂ કરી હતી. મહાનયુદ્ધમાં ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૯ સુધી એઓએ ફ્રાન્સમાં લશ્કરી નોકરી કરી હતી અને તે દરમિયાન તેમણે કેપ્ટનની પદ્વી, મીલીટરી ક્રોસ અને ક્રોસ ડીગોર મેળવ્યા હતા. તેમને દક્ષિણમાં તેમનું નામ વારંવાર શાખાશી માટે લખવામાં આવતું હતું. આ દરમિયાન તેઓ સખ્ત ધાયલ થયા હતા. ત્યાર બાદ ઇ. સ. ૧૯૨૨-૨૩ માં તેઓ તુર્કીમાં લશ્કરી નોકરી પર હતા. ઇ. સ. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૯ સુધી તેઓ વોરવીક શાયરના એક વિભાગ તરફથી ચુટાઈ આમની સભામાં ખીરાજ્યા હતા અને તે દરમિયાન તેમણે સેક્રેટરી એફ માઈન્સ કર્નલ જી. આર. લેનના ખાનગી મંત્રી તરીકે ૧૯૨૪-૨૬ સુધી કામ કર્યું હતું. તે ઉપરાંત તેમણે એસીસટન્ટ બ્રીગ (૧૯૩૫) લોર્ડ એફ થી ત્રેઝરી (૧૯૩૫-૩૭) નામદાર સમ્રાટના ખાનગી ખાતાના ચેમ્બરલેન (૧૯૩૭ ના મેથી-ઓક્ટોબર સુધી)નો હોદ્દો ભોગવ્યો હતો અને આ બધાં કામ કોઈ પણ પગાર લીધા વીના તેઓએ ખજાનચી હતા. શિકાર, નિશાનબાજી અને ક્રીકેટમાં એઓ પોતાની કુરસદ ગુજરે છે.

**મધ્ય પ્રાંતો અને બીહારના ગવર્નર,** સર હેનરી બેસક ટવીનામ, સી. આઈ. (૧૯૩૪), સી. એસ. આઈ. (૧૯૩૭), કે. સી. એસ. આઈ. (૧૯૪૦).

તેમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ચાર્લ્સ ટવીનામ અને માતાનું નામ મેરી સ્નાપ્પા પીગો. તેમના લગ્ન મ્યુરીઅલ હીઅરસન સાથે ૧૯૧૫ માં થયાં હતાં. આ લગ્નથી એમને એક દીકરી અને બે દીકરી છે. તેમણે વિદ્યાભ્યાસ રૂઝવેલી રેટકીફ કોલેજમાં કર્યો હતો અને માંચિસ્ટર યુનાવર્સિટીની બી. એ.ની પરિક્ષા માનસહિત પાસ કરી હતી. આ ઉપરાંત તેમણે લંડન અને લોસાંમાં પણ વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. હિંદી સનંદી નોકરીમાં તેઓ ૧૯૦૯ માં દાખલ થયા અને પ્રથમ પુર્વ ખંગાળ અને આસામમાં મદદનીશ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નોકરી કરી હતી. પાછળથી તેઓ ખંગાળ સરકારના રાજદ્રારી ખાતાના મંત્રીના આધ્યાપર આવ્યા હતા. ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૮ દરમિયાન તેઓ આઈ. એ. આર. ઓ. અને ૨/૧૮૩ ઉદ્રામ રાઈફલ્સની ટુકડીના કુચબિહારની સ્ટેટકાઉન્સિલના ડિપ-પ્રમુખ હતા. ૧૮૨૫ થી ૧૯૨૭ સુધી માયમેન-સીંગના રીફ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૧ સુધી ખંગાળ સરકારના બહેરખાતાં અને મહેસુલી ખાતાના મંત્રી, ૧૯૩૨ માં રાજદ્રારી ખાતાના વધારાના મંત્રી અને કામચલાઉ મુખ્ય મંત્રી ૧૯૩૬-૪૦ ખંગાળના ચીતાગોંગ અને પ્રેસિડેન્સી વિભાગના કમીશનર ૧૯૩૩-૩૪-આસામના કામચલાઉ ગવર્નર ૧૯૩૯ માં મધ્ય પ્રાંતો અને વરાડના કામચલાઉ ગવર્નર અને પાછળથી ૧૯૪૦ માં કાયમી ગવર્નર. તેઓ કુરસદનો સમય ગોદફરમવામાં અને ઘોડિસ્વારીમાં ગાળે છે.

સરનામું:—નાગપુર.

લીનલીથગો, નાનું મારકીએનેસ—  
તેઓ મરહુમ સર ફેડરીક મીલ્નર બેરો-  
નેટના પુત્રી થાય. એમના લગ્ન ૧૯૧૧



માં નાનું માર્કીવીસ એફ લીનલીથગો સાથે  
થયાં હતાં. તેમના પિતા “સૈનિકોના  
મિત્ર” તરીકે ગયા મહાયુધ્ધની સેવાને  
પરિણામે જાણીતા હતા અને એમણે  
સંકટગ્રસ્ત લોકોને સહાય કરવામાં વર્ષો  
વિતાવ્યા હતા. આ બધા ગુણ તેમનામાં  
ઉત્તર્યા છે અને તેઓ બધા પ્રકારના  
પ્રજાહતના કાર્યોમાં રસ લે છે. મારકીએનેસ  
લીનલીથગો હિંદમાં ક્ષય રોગ નિવારણના  
પ્રશ્નમાં ખાસ રસ લઈ રહ્યા છે, એ  
કાર્ય પણ તેમને ઈંગ્લાંડમાં બહુજ  
પ્રિય હતું. ક્ષય માટે ઈંગ્લાંડમાં “પેપ-  
વર્થ વીલેજ સેન્ટલમેન્ટ”માં જે અદ્યતન  
કાર્ય ચાલે છે, તેની સાથે હજીયે તેમને  
સંબંધ ચાલુ છે. નેઓ લંડનમાં બહુજ  
લોકપ્રિય છે છતાંયે તેમને તો આમ્યજીવન  
વધુ પસંદ છે, તેથી તેઓ ફેર્ય નદીને

કિનારે સ્ટોટલેન્ડમાં આવેલા પોતાના  
હોપટાઉન હાઉસમાંજ નિવાસ કરવાનું  
પસંદ કરે છે. બગીચાના બહુ શોખીન  
છે અને છાડઉછેરના કાર્યનો ખાસ  
અનુભવ ધરાવે છે. ૧૯૩૦ માં તેમને  
કેસરે હિંદનો સુવર્ણપદક અર્પણ  
થયો હતો.

વાયવ્ય સરહદ પ્રાંતના ગવર્નર, નાનું  
સર જ્યોર્જ કનીંગહામ, કે. સી. એસ.  
આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., એ. બી. ઇ.,  
આઈ. સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો.  
એમણે એડીનબર્ગની ફેટેઝ અને ઓક્સફર્ડની  
મેગડેલન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો  
અને ૧૯૧૧ માં આઈ. સી. એસ. થયા  
હતા. એમણે કે. એમ. એડેઈર સાથે  
લગ્ન કર્યા છે. ૧૯૧૪ થી સર જ્યોર્જ  
હીંદી સરકારના રાજદ્વારી ખાતામાં જોડાયા  
હતા. એમણે ૧૯૧૪-૨૫ માં સરહદ  
પ્રાંતમાં નોકરી બજવી હતી. ૧૯૨૫-૨૬  
માં કાબુલ ખાતેના બ્રિટીશ એલચી ખાતામાં  
સલાહકાર હતા. ૧૯૨૬-૩૧ માં નાનું  
વાઈસરોયના ખાનગી મંત્રી નીમયા હતા.  
૧૯૩૨-૩૬ માં સરહદ પ્રાંતની કશિબારી  
કાઉન્સિલમાં ગૃહમંત્રી તરીકે હતા અને  
૧૯૩૭ માં સરહદ પ્રાંતના ગવર્નરપદે  
આવ્યા.

સરનામું:—સરકારી મહેલ, પેશાવર.

પ્રમાણિક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.



# Mongini

Limited.

The best Shop in Bombay.

for

DELICIOUS CAKES  
AND PASTRY  
GREAT ATTRACTION  
ENGLISH LADIES' ORCHESTRA  
EVERY EVENING from 6-30 to 10-0 p. m.  
SATURDAY AND SUNDAY BY SPECIAL  
REQUEST FROM 12 a. m. to 2 p. m.

## Mongini's

CHURCH GATE STREET, BOMBAY.

બાલીવાલા  
એન્ડ  
હોમી. લા.

આંખની બારીક તપાસ કરો  
તથા દાક્ટર ના પ્રીસક્રીપ્શન  
પ્રમાણે ઉત્તમ પ્રદારના  
ચશમા બનાવનારા  
Awarded Gold Medals  
મુંબઈના નામદાર મપરનર  
સર રોજર લમલીના ભાસ  
નેમાયલા ચશમા બનાવનારા

૩૬૫, હોરનબી રોડ. ૩૬૧, કાલબાદેવી રોડ.

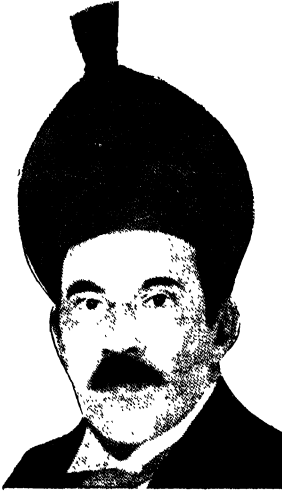
૬૧૪, ઘોભીતળાવ. અને ચરેલ.

OPTICIANS TO THE ROYAL INDIAN NAVY

મુંબઈ.

# દેશી રાજ્યકર્તાઓ.

હેદ્રાખાદના નાં નિઝામ—હેદ્રાખાદના  
નિઝામુદ્દિલા, નિઝામ-ઉલ-મુલક અસફ



જાનો જન્મ સને ૧૮૮૬ માં થયો હતો.  
કેળવણી એમણે ખાનગી રાઢે ખાહોશ

કેળવણીકારો રાખીને મેળવી હતી. ૧૯૦૬  
માં એમણે પોતાના એક ભાયાત નવાખ  
જહાંગીર જંગની શાહઝાદી કુલ્હનપાશા  
સાથે લગ્ન કર્યું હતું. ૧૯૧૧ ની સાલમાં  
એઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. એમના  
જેવાં એક સૌથી મોટાં દેશી રાજ્યને  
વહીવટ અત્યાર સુધી એકલી ૭ સલા-  
સદોની કારોખારી કાઉન્સીલ મારફતે  
ચાલતો હતો. પણ હવે નવું બંધારણ  
હાખલ કરીને ૧૨ નીમાયેલા અને ૮  
ચુંટાયેલા પ્રજાપ્રતિનિધીઓની ધારાસભા  
પણ સ્થાપવામાં આવી છે. કારોખાર  
આપ અખત્યાર હોવા છતાં પ્રજાપ્રગતિની  
બણી બાખતોનાં ખાતાં ખિટીશ હિંદનાં  
જેવાં છે એમનાં રાજ્યમાં એમની પોતાની  
છાપના સિકકા તથા ટપાલની ટીકીટો ચાલે  
છે. એમનું પોતાનું લશ્કર પણ છે. આ  
નિઝામ સાહેબના અમલમાં રાજ્યે ખુબ  
પ્રગતિ કરી છે. નિઝામ સાગર નામનું

એમણે જે સરેવર બંધાવ્યું છે તેનો બંધાર આખી દુનીઆમાં મોટામાં મોટો છે. અને તેમાંથી ૧૩૦૦૦ એકર જમીનને પાણી આપવામાં આવે છે. નિઝામ સાહેબ પોતે અરબી, ફારસી, ઉર્દુ અને હિંદી ભાષાઓના ખાં હોવાથી સાહિત્યકળાના પોતે મહાન આશ્રયદાતા છે અને એમનું જીવન ફકીર જેવું સાદું અને શુદ્ધ હોવાથી એઓ એક આદર્શ રાજકર્તા લેખાય છે. સમવાયતંત્ર રચીને ખ્રિદીશ ઈલાકાઓ અને દેશી રાજ્યો એકત્ર કરીને આખાં હિંદનો કારભાર કરી શકાય એ સુચના સાંથી પ્રથમ એમની પાસંથી નીકળી હતી અને હૈદ્રાબાદને તે તંત્ર સાથે બેડવાની ખુશી પણ ખતાવી હતી. એમના પ્રતિનીધી સર અકબર હૈદરીએ જાળમેજ પરીપદમાં એ યોજના બીજા પ્રતિનીધીઓનાં મગજમાં સારી રીતે ઠસાવી હતી વરાડ પ્રાંતનો વહીવટ એ કે મધ્યપ્રાંતો સાથે ખ્રિદીશ હિંદના હાથમાં રહેશે તો પણ નાં નિઝામ સાથે હમણાં નવા કરાર કરીને ખ્રિદીશ સરકારે એમ ઠરાવ્યું છે કે નિઝામોને હવેથી વંશપરંપરા હૈદ્રાબાદ અને વરાડના નિઝામો તરીકે અને તેઓના ગાદીવારસ શાહઝાદાઓને વરાડના શાહઝાદા તરીકે ઓળખાવવા.

એમના ગાદીવારસ શાહઝાદા જનરલ વાલાશાં નવાબ મીર હિમાયત અલીખાન, આઝમ ઝા બહાદુર છે. જેમનો જન્મ સને ૧૯૦૭ માં થયો હતો. તેમને પ્રખ્યાત હિંદી તથા યુરોપીઅન શિક્ષકો પાસે કેળવણી અપાવી છે અને તુર્કીના માજી સુલતાન તે ખલીફા અબદુલ મજીદ બીજાની એક પુત્રી શાહઝાદી નામે દુરા શંહવાર સાથે તેમને પરણાવ્યા છે અને એ જુવાન બેડાને ત્યાં જન્મેલા શાહઝાદાનું

સુખ બેવા પણ નાં નિઝામ નસીબવંત નીવડયા છે. નાં નિઝામના બીજા શાહઝાદા વાલાશાં કર્નલ નવાબ મુઆઝમ ઝા બહાદુર છે. તેમને ખલીફાની ભત્રીજા સાથેજ પરણાવેલા છે. ખલીફાના ખાનદાનની કન્યાઓને વહુઓ તરીકે મેળવી શકયા એ નાં નિઝામ માટે અંગત મગફરીની બીના છે.

**બેધપુરના નાં મહારાજા**—બેધપુરના મહારાજા ધિરાજ શ્રી સર ઉમેદસિંગજી સાહેબ બહાદુર જી. સી. આઇ. ઇ., કે. સી. એસ. આઇ., કે સી. વી. એ. નો જન્મ તાં ૮ મી જુલાઈ ૧૯૦૩ ને રોજ થયો હતો. એમણે કેળવણી અજમેરની મેયો કોલેજમાં લીધી હતી. પોતાના મોટા ભાઈના મરણ બાદ તાં ૩ જી અક્ટોબર ૧૯૧૮ ને રોજ એઓ ગાદીપર આવ્યા હતા અને ૧૯૨૩ માં સંપુર્ણ સત્તા પ્રાપ્ત કરી હતી. ૧૯૨૧ માં એમણે ઉમેદનગરના ઠાકોર જયસિંગજી ભટ્ટીની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યું હતું જેમનાથી એમને ચાર રાજકુમારો અને એક રાજકુમારીની પ્રાપ્તિ થઈ છે. એમને એક નાનો ભાઈ છે અને બે બહેનો છે, જેમાંના એક જયપુરની અને બીજી રેવાની મહારાણી બનેલી છે. મહારાજાએ બનારસની હિંદુ યુનીવર્સીટીને ખેતીનાં અભ્યાસનું ખાતુ માજી વાઈસરોય લોર્ડ અરવીનને નામ ચલાવવા રૂ. ૩ લાખ આપ્યા છે. રાજ્યનો વહીવટ એઓ ચાર પાંચ પ્રધાનો નીમીને કરાવે છે. મહારાજાને લશ્કરી તથા બીજા ઇલકાઓ ઘણા મળેલા છે. “પોલો” ની રમતનો એમને ખાસ શોખ છે.

વડોદરાના મહારાજા શ્રી. પ્રતાપસિંહ  
ગાયકવાડ—એમને જન્મ તા. ૨૯ મી  
જૂન ૧૯૦૮ ને રોજ થયો હતો. એમના



પિતા શ્રીમંત ફતેહસિંહ રાવ ખાળ  
યુવરાજને ત્રણ માસના મેલી ભરજવા-  
નીમાં અકાળ મરણ પામ્યા હતા. તેથી  
મરહુમ મહારાજા શ્રીમંત સયાજીરાવની  
પાછળ ગાદીવારસ યુવરાજ તરીકે એમને  
સ્થાપવામાં આવ્યા હતા અને ૧૯૧૪ થી  
એમને પ્રાથમિક કેળવણી અપાવા માંડી  
અને તે પછી ત્રણ ચાર વર્ષ બાદ એમને  
ઘોડેસ્વારીની, તરવાની અને શીકાર  
કરવાની તાલીમ આપવામાં આવી. ક્રિકેટ  
તથા ટેનીસની અંગ્રેજ રમતોના તો તેઓ  
ઉત્તમદર્જાની જવા પામ્યા. શીકાર  
કરવા માટે તો તેઓ સોનગઢ, ધારી,  
કારવાડ, અંબાલી, દામોહ, કુચબીહાર,  
હરદ્વારા અને કોલનગઢ સુધી જતા અને  
વીસ વરસનું વય થતાં પહેલાં તો એમણે  
કેટલાયે વાઘ, સિંહ, હાથી, ચીત્તા, દીપડા,

જંગલી પાડા, રીંછ અને મગરોને તડકાની  
નાખ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં મેટ્રિક પસાર  
થયા પછી કોલેજમાં દાખલ થઈ એમણે  
પોતાની ક્રિકેટ ટીમ ઉભી કરી અને  
“રેન્ડલ કપ”ની ટુર્નામેન્ટમાં તેમની ટીમ  
ચારવાર લાગત કપ જીતી હતી. એક  
વરસ પુનાનાં બધાં જીમખાનાંએને જીતી  
આવ્યા હતા. છેક ૧૯૩૬ માં બી. બી.  
સી. આઈ. રેલ્વેની ટીમ સામે રમતાં એમણે  
૯૭ ‘રન’ કર્યા હતા. તેજ પ્રમાણે  
“ટેનીસ” અને “પોલો” ની રમતમાંયે  
એમણે ખુબ ઈનામ જીત્યાં હતાં. શ્રીજ,  
બીલીયર્ડ, હોકી, ફુટબોલ વિગેરે રમતોમાં  
તેઓ પારંગત છે. લશ્કરી તાલીમ લઈ  
એમણે લેફ્ટેનન્ટની પરીક્ષા પસાર કરી  
હતી. એમને સીનેમાંનાં ચિત્રા ક્ષેત્રમાં  
આવડે છે. આઠ ઘોડાની ગાડી હાંકતાં  
એમને આવડે છે. મોટર હાંકવાનું તો  
એમને હાથવંતમાંજ છે. તા. ૭ મી  
ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૯ ના દીનથી તેઓ ગાદી પર  
ખીરાજમાન છે અને વડવાઓથી ઉતરી  
આવેલો ફરઝંદ-ઈ-ખાસ-ઈ-દૌલત-ઈ-  
ઈંગલીશીયા, સેનાખાસબેલ, સમશેર બહા-  
દુરનો ઇલકાબ ધરાવે છે.

માધ્યમીક કેળવણી માટે યુવરાજ  
૧૯૨૧ થી ૧૯૨૩ સુધી વીલાયતમાં રહ્યા  
હતા. ૧૯૨૮ થી તેમને રાજવહીવટની  
તાલીમ અપાવા લાગી હતી. ૧૯૨૯ માં  
તેમનું કૉલેજાપુરવાળાં શ્રીમતી શાંતાદેવી  
ઘોરપટે સાથે લગ્ન થયું હતું. તેમનાથી  
મહારાજને બે રાજકુમારો અને પાંચ  
રાજકુમારીઓની પ્રાપ્તિ થઈ છે. તેમાંથી  
મોટા રાજકુમાર ભવિષ્યમાં વડોદરાના  
મહારાજ થશે અને બીજા રાજકુમારને  
તેની આકા-કૌઈ તે કૉલેજાપુરના ગાદી-  
વારસ થવા માટે દત્તક લીધા કહેવાય છે.

મહારાજાએ સને ૧૯૩૯ માં ગાદી ઉપર આવવા આગમ્ય પોતાનાં રાજ્યમાં ઘણી વાર મુસાફરીઓ કરી હતી અને મુલકી તથા ન્યાયાધીશીમાં કેટલીક વાર ઓધ્યા પણ ભોગવ્યા હતા. સને ૧૯૩૧ માં તેમણે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો અને ખીજવાર સને ૧૯૩૭ માં નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ કાની રાજ્યાભિષેક ક્રિયામાં હાજરી આપવા સાથે આખી પૃથ્વીનો પ્રવાસ કર્યો હતો.

મહારાજા પ્રતાપસિંહ ગાદીએ આવ્યા પછી થોડા મહીનામાં યુરોપમાં મહાન યુધ્ધ ફાટી નીકળ્યું તે સંબંધમાં ખ્રીટીશ સરકારને એમણે લાખો રૂપિયાની મદદ કરી છે અને હજુ પણ કરે છે.

નાં મહારાજાને ઘોડાની રેસનો પણ ઘણો શોખ છે અને તે માટે તેઓ પહેલી પંકતીના ઘોડાઓની એક મોટી ટુકડી ધરાવે છે. પોતાની પ્રજા પ્રત્યે તેઓ પોતાના દાદા જેટલાંજ લાગણીવાળા છે અને હમણાં ગુજરાતમાં આવી પડેલી રેલની આફત પ્રસંગે તેમણે તુરતાતુરત પોતાની પ્રજાને મદદ કરવાના હુકમો બહાર પાડ્યા હતા. રાજ્યનો વહીવટ તદ્દન પ્રજાકીય ધોરણે ચાલે છે અને કેટલીક દીશાઓમાં તે ખ્રીટીશ હાંદનાં કરતાં વડોદરા રાજ્યમાં વધુ સુધારાઓ, પ્રજાહીતનાં ખાતાંઓ અને કાયદાઓ છે.

**વાંસવાડાના મહારાજા ધીરાજ—**સને ૧૫૨૭ માં વાંસવાડાનું રાજ્ય સ્થાપનાર મેવાડના શીશોદીયા રજપુત મહારાવલ જગમલસિંગજીની ૨૧ મી પેઢીના ફરજંદ તે હમણાના રાયનરાય મહારાજા ધીરાજ મહારાવલજી સાહેબ શ્રી સર પૃથ્વીસિંગજી બહાદુર કે. સી. આઈ. ઇ. છે. એમને

જન્મ તાં ૧૫ મી જુલાઈ ૧૮૮૮ ને રોજ થયો હતો અને ગાદીપર તેઓ સને ૧૯૧૪ માં આવ્યા હતા. કેળવણી એમણે અજમેરની મેયો કોલેજમાં લીધી હતી. એમનું રાજ્ય ખીલતું અને સુધરેલું છે. તેમાં ખીન સરકારી ચુંટાયેલા સભાસદોની બહુમતી વાળી ધારાસભા છે અને મોટાં શહેરોનાં જેવી સુખસાહેબીની સાર્વજનિક સગવડો પણ છે.

**લાહીના ઠાકોર સાહેબ—**લાહીના ઠાકોર સાહેબ શ્રી ૦ પ્રહલાદસિંહજી તાં ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૧૨ ને દિને જન્મ્યા હતા અને પિતાના મરણ બાદ સને ૧૯૧૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધા બાદ રાજવહીવટની તાલીમ એમણે વાંકાનેર રાજ્યમાં રહીને લીધી હતી. કોટડા સંગાણીના ઠાકોર સાહેબની પુત્રી સુર્યકુંવરબા સાથે એમણે લગ્ન કર્યું હતું. એમને એક પાટવી કુંવર અને બે કુંવરીઓ છે. કારભારીની મદદથી તેઓ રાજકાજ ચલાવે છે અને ધારાધોરણુ ઘડવામાં પ્રજામંડળ અને ખેડુત મંડળના પ્રતિનિધીઓની સલાહ લે છે. રાજ્યમાં પ્રાથમિક કેળવણી મફત છે. એમના એક પુર્વજ તે સદગત ઠાકોર સુરસિંહજી “કલાપી”નાં તખલ્લુસથી ગુજરાતી ભાષાના એક અનુપમ કવિ થઈ ગયા હતા. તેમને સંસ્કારનો પ્રવાહ આ ઠાકોર સાહેબના જીવનમાં પણ ભળ્યો છે. તેઓ મોટા સાહિત્યલક્ષક છે અને પોતાનાં ગામમાં એમણે સને ૧૯૩૨-૩૩ માં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ દી ૦ બં કૃષ્ણલાલ ઝવેરીનાં પ્રમુખપણાં હેઠળ ભરાવી હતી.

માઇસોરના નાઠ મહારાજ શ્રી૦ જ્ય  
ચામરાજ વાડીઆર બહાદુર—સદગત  
નાઠ શ્રી૦ કાન્તીરાવ નરસીંહરાજ વાડી-  
આરના આ એકના એક પુત્રનો જન્મ



૧૯૧૯ માં થયો હતો. ખાસ શાળામાં  
જે. ટી. ટરનર નામના સાહેબની દેખરેખ  
હેઠળ તેમણે પ્રાથમીક અભ્યાસ કર્યો હતો.  
કોલેજમાં પોતાના ભાવિ પ્રજાજનો સાથે  
તેમણે અભ્યાસ કરવા માંડ્યો ત્યારે પોતાની  
અને અન્ય વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે રહેજ ભેદ-  
ભાવ નહિ રાખવાની ખાસ સુચના અપાઈ  
હતી. ઇન્ટરની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી  
એમણે ઇતિહાસ, અર્થશાસ્ત્ર અને રાજ-  
નીતિશાસ્ત્રનો ઉંડો અભ્યાસ કર્યો. એમાં  
હિંદના આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધવાળા  
વિભાગ પર ખાસ લક્ષ આપ્યું હતું. તેમને  
મહારાજ કોલેજની ઇતિહાસ વિષયક  
મંડળીના સર્વાનુમતે માનદ પ્રમુખ ચુટ-  
વામાં આવ્યા હતા. પ્રમુખ તરીકેના  
પ્રારંભીક ભાષણમાં ચીન-જાપાન વચ્ચેના  
વ્યવહારમાં વિરોધ ઉભો થવાની તેમણે  
આગાહી કરી હતી. ભાષા અને સંસ્કૃતિના  
આધારે અસલ કણુટકના જુદા જુદા  
ભાગોનું એકીકરણ કરવાની અને કાનડી

ભાષાના ઉગતા લેખકોની પ્રવૃત્તિમાં એમણે  
ઘણો રસ લીધો હતો. વિદ્યાર્થીઓના  
લાભ માટેના સઘળાં કુંડા અને કાર્યોમાં  
તેઓ ઉદાર ફાળો આપતા હતા. વિદ્ય-  
ાલયમાં અતિ વ્યવસાયી ચાર વર્ષ ગયા  
બાદ છેલ્લી પરીક્ષા પ્રથમ પંક્તિમાં પસાર  
કરી હતી. કોલેજનો અભ્યાસ પુર્ણ કર્યા  
પછી તેમણે આઈ. સી. એસ. વાળા  
એલ્લીન સાહેબની મદદથી રાજ્યવહીવટની  
તાલીમ મેળવી હતી. સાથે સાથે રાજ્યના  
ખેડુત વર્ગની સ્થિતિનો અભ્યાસ કરવા  
માઇસોર તાલુકાનો પ્રવાસ કર્યો હતો.  
૧૯૩૮ માં ચારખારીના મહારાજની ખુદેન  
સત્યપ્રેમકુંવરી સાથે એમના લગ્ન થયાં  
હતાં. નાઠ શ્રી૦ જ્ય ચામરાજ વાડીઆરે  
પુરોપ એશીઆના ઘણા દેશોનો પ્રવાસ  
કર્યો છે. ૧૯૪૦ માં એમનો રાજ્યારોહણ  
થયો હતો અને રાજ્યાધીશની સંપુર્ણ  
સત્તા એમને સોંપવામાં આવી હતી

નાગોડના રાજા સાહેબ મહેન્દ્રસિંગજી-  
દેવ, નાગોડના રાજકર્તા—એમનો જન્મ  
૧૯૧૬ માં થયો હતો. તેઓ ધરમપુરના  
મહારાણીની કુંવરી સાથે પરણ્યા છે.  
એમણે જુદા જુદા શિક્ષકોના હાથે ધરમેળે  
ઉળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૬ માં એમને  
રાજ્યકર્તાના સર્વ અધીકાર મળ્યા હતા.  
એમણે માઇસોર સરકાર અને બ્રિટિશ  
એજન્સી (નોવગંગ) હસ્તક રાજવહીવટની  
તાલીમ મેળવી હતી. એમના વડવાએ  
છ સૈંકા થયા નાગોડમાં રાજ્ય કરતા  
આવ્યા છે. એમના રાજ્યનો વિસ્તાર  
૫૦૧ ચોરસમાઈલ છે અને વસ્તી ૭૪૫૮૯  
છે. એમને નવ તોપનું માન છે.

સરનામું:—નાગોડ, બ્રિટિશખંડ.

**કાશ્મીરના મહારાજા—જમ્મુ અને**  
કાશ્મીરના મેજર જનરલ મહારાજા સર  
હરિસિંઘ ઇન્દ્રમહીન્દ્ર બહાદુર સીપાર-ઇ-  
સલ્તનત, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી.  
આઈ. ઇ., કે. સી. વી. એ. નો જન્મ



તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૫ ને રોજ  
થયો હતો. એઓ સને ૧૯૨૫ માં ગાદીએ  
આવ્યા હતા. તેની બીજી સાલ યુરોપને  
પ્રવાસે જઈ આવ્યા હતા. દેશમાં એમનાં  
રાજ્યનો વિસ્તાર સૌથી વધારે મોટો છે  
એટલું જ નહિ પણ એમની સરહદ સાથે  
રશીઆ, ચીન (તીબેટ, તાર્તરી) તથા  
અફઘાનીસ્તાન જેવાં અગત્યનાં રાજ્યોની  
સરહદ લાગી ગઈ છે, જેથી દેશના રક્ષણ  
માટે એમની જવાબદારી અને ચિંતા સૌથી  
વધારે છે અને એજ સબબથી હિંદી  
સરકારના પોલીટીકલ એજન્ટ પણ સરહદ  
પર આવેલાં ગીલગીટ શહેરમાં છે. એમનો  
પાટવી કુંવર જમ્મુ અને કાશ્મીરનો

ગાદીવારસ છે. એમનાં પ્રથમ લગ્ન  
ધરમપુરના ના. મહારાણાનાં મોટાં પુત્રી  
સાથે થયાં હતાં. કાશ્મીર રાજ્ય એક  
પ્રગતિવાળું રાજ્ય હોવાય છે અને ધારા-  
સભા મારફત રાજ્યનો વહીવટ ચાલે છે.  
પ્રજા માટે રાજ્યમાં કેળવણી અને તબીબી  
સારવારની પુરતી સગવડો છે અને પ્રજાનાં  
સ્ત્રુપ સગવડ માટે રાજ્યમાં અનેક  
સગવડો છે.

**અલવરના મહારાજા—અલવરના**  
મહારાજાશ્રી સંવાઈ તેજસીંઘ બહાદુર.  
રજપુતાનાના અલવર રાજ્યના રાજ્યકર્તા.  
એમનો જન્મ અલવર ખાતે ૧૯૧૧ માં  
થયો હતો. એમણે પોતાનો વિદ્યાભ્યાસ  
ખાનગીમાં ઘેર કર્યો છે. ચૈદ્રમા સૈકાના  
જયપુરના રાજા ઉદયકરજીજીના વંશજ  
મચેરીના રાવ પ્રતાપસીંઘજીએ અલવર  
રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી. અલવર  
રાજ્ય કુટુંબ કાછવા રજપુત જાતીનું છે.  
હાલના રાજ્યકર્તા ૧૯૩૭ માં ગાદીએ  
આવ્યા હતા. એમના પહેલાના રાજા  
કર્નલ મહારાજા શ્રી. સંવાઈ જૈસીંઘજીએ  
બ્રીટીશ સરકારને ચીન, અફઘાન અને  
૧૯૧૪ ના યુદ્ધોમાં સહાય કરી હતી.  
એમને ગોળમેજીમાં આમંત્રણ અપાયું  
હતું. હાલના રાજકર્તા રાજ્યના વહીવટમાં  
અને પ્રજાના કલ્યાણના કાર્યમાં ખૂબ રસ  
લઈ રહ્યા છે. પાટવીકુંવર મહારાજકુમાર  
પ્રતાપસીંઘજીનો ૧૯૩૮ માં જન્મ થયો  
હતો અને બીજા કુમાર યશવંતસીંઘજીનો  
જન્મ ૧૯૩૯ માં થયો હતો.

રાજ્યનો વિસ્તાર ૩૧૫૮ ચોરસમાઈલ  
છે અને ૧૯૩૧ ની વસ્તીગણતરી મુજબ  
૭૪૯,૭૫૧ ની વસ્તી છે. રાજ્યની  
આવક ૪૦ લાખની છે.

**દરભંગાના મહારાજાધિરાજ**—દર-ભંગાના મહારાજાધરાજ સર કામેશ્વર-સિંગ ખડાદુર કે. સી. આઈ. ઇ. પોતાના રાજવંશમાં ૧૯ મા રાજકર્તા છે. તેઓ જ્ઞાતે ક્ષત્રિય બ્રાહ્મણ છે અને એમની એ મોટી જ્ઞાતિના સામા-જીક અને ધાર્મિક વડા તેઓજ છે. જનક રાજનું મિથિલાનું જે રાજ્ય હતું તેજ લગભગ તેમની પાસે છે એમનો જન્મ તા. ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૦૭ને રોજ થયો હતો અને ગાદીએ



તેઓ તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૯૨૯ને દિને આવ્યા હતા. તેમના પિતાશ્રી સર રામેશ્વરસિંગ ખડાદુર ખડુ વિદ્વાન હતા અને દેશાધારની ચળવળોમાં ખુબ ભાગ લેતા હતા. તેના રૂડા સંસ્કાર સર કામેશ્વર ઉપર પણ પડેલા છે. તેઓ હિંદી સરકારની રાજસભામાં બિરાજી આવ્યા છે. પહેલી બે ગોળમેજી પરિષદોમાંયે પધાર્યા હતા. બંગાળ અને બિહારના જમીનદાર મંડળોના

તેઓ પ્રમુખ છે, ભારત ધર્મ મહા-મંડળના પ્રમુખ છે, પટણા અને કલ-ક-તાની યુનિવર્સિટીઓના આ જીવન “ફેલો” છે, રોયલ એમ્પાયર સોસાયટી અને રોયલ આર્ટ સોસાયટીના સભ્ય છે. યુનીવર્સિટીઓ, કોલેજો અને મંદિ-રોને તેમણે રૂ. ૭ લાખ જેટલી સખા-વત આપેલી છે. એમનાં પુસ્તકાલયમાં કિંમતી હાથ લખાણો પડેલાં છે. ખુડતોના તેઓ હિતેશ્વ છે અને બિહારના ધરતીકંપ વખતે પોતાની પ્રજાના સંકટ નિવારણ માટે તેમણે સૌથી વધારે મદદ કરી હતી. ઉદયોગમાં તેઓ રસ લેતા હોવાથી નવસારીમાં એમણે કાપડની એક મીલ ઉભી કરાવી હતી જે દરભંગા મિલને નામે ઓળખાય છે. તેના વહીવટ આજે બીજાઓ ચલાવે છે પણ ગુજરાત પુરતી એ તેમની સેવાજ કહેવાય. રમતગતોમાં એમને “પોલો”નો ખાસ શોખ છે.

**છાટાઉદેપુરના મહારાવલ**—ગુજરાત એજન્સીમાં આવેલાં છાટાઉદેપુરના મહારાવલ શ્રી. નટવરસિંહજી ફતેહ-સિંહજીનો જન્મ ૧૯૦૬ માં થયો હતો. ગાદીએ ૧૯૨૩ માં આવ્યા હતા. કેળ-વણી રાજકોટમાં લીધી હતી. એમણે બીજવારનું લગ્ન રાજપીપળાના મહા-રાજા વિજયસિંહજીની પુત્રી શ્રી કુંસુમ કુંવરબા સાથે સને ૧૯૨૮ માં કર્યું હતું. પહેલીવારનું લગ્ન રાજપીપળાના મહુમ મહારાજાની રાજકુંવરી શ્રી પદ્મા કુંવરબા સાથે આગલે વરસેજ થયું હતું પણ તે મરણ પામ્યાં હતા. મહારાવલને ત્યાં હમણું ચારિક વરસનો ગાદીવારસ કુમાર છે.



ગ્વાલીઅરના નાઠ મહારાજ સીંધીઆ—ગ્વાલીઅરના મહારાજ શ્રી ૦ જ્યોર્જ જીવાજીરાવનો જન્મ તા ૦ ૨૬ મી જુન ૧૯૧૬ ને રોજ થયો હતો અને



પોતાનાં પિતા મહારાજ સર માધવરાવ સીંધીઆના અકાળ મરણથી એઓ તા ૦ ૫ મી જુન ૧૯૨૫ ને રોજ ગાદીએ આવ્યા હતા. સને ૧૯૩૬ માં એમને સંપુર્ણ રાજસત્તા સંપુરક કરવા આગમચ ૧૧ વરસ સુધી વડાં મહારાજીએ સલાહ-કારોની કાઉન્સીલની મદદ સાથે સુતાલીક તરીકે વહીવટ ચલાવ્યો હતો. એમને ઉચ્ચ પ્રકારની અને સ્વાશ્રયી બનાવે એવી કેળવણી આપવામાં આવેલી હોવાથી આટલી વયમાંથી સારા રાજકર્તા તરીકે એમણે ઠીક નામના મેળવી છે

બોપાલના નાઠ નવાબ—બોપાલના કર્નલ સીકંદર સૈદાહત ઇક્તીબાર-ઉલ-મુલક નવાબ મહમદ હમીદુલ્લાખાન બહાદુર જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ., સી. વી. એ. નો જન્મ સને ૧૯૯૪ માં થયો હતો. ૧૯૦૫ માં એમનું કાબુલ અને પેશાવરના શાહઝાદા જેહાંગીરની પૌત્રી મેમુના સુલતાન શાહબાનો બેગમ સાથે લગ્ન થયું હતું. નવાબ સાહેબ સને ૧૯૨૬ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને એમના પછી ગાદીવારસ એમની ત્રણ શાહઝાદીઓમાંની વડી શાહઝાદી સુરૈયાઝાદ નવાબ ગૌહરેતાજ આબીદા સુલતાન બેગમને મુકરર કરવામાં આવી છે. નવાબ સાહેબે કેળવણી અલીગઢની મોહમ્મદન એન્ડે ઓરીએન્ટ કોલેજમાં લીધી હતી પણ બી. એ. ની ડિગ્રી સને ૧૯૧૫ માં અલ્હાબાદ યુનીવરસીટી તરફથી મેળવી હતી. તે પછી તેઓ પોતાના રાજકર્તા નવાબ બેગમ માતાના મુખ્ય સંકરેટરી તરીકે નીમાયા હતા. ગાદીએ આવ્યા પછી એમણે ગામેના ઇબરરા અપાતા બંધ કરી મહેસુલ માટે રહ્યતવારી પદધતિ હાબલ કરી, ધારાસભા સ્થાપી, કારોબારી અને ન્યાયાધીશ ખાતાંએને જુદાં પાર્ટી વડી અદાલત અને ન્યાયાધીશી કાઉન્સીલ સ્થાપી. નવાબ સાહેબ નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટી પર ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૧ સુધી સભ્ય હતા. અને ૧૯૩૧-૩૨ માં તેના ચાન્સેલર બન્યા હતા. ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૫ સુધી તેઓ અલીગઢની મુસ્લીમ યુનીવરસીટીના ચાન્સેલર હતા અને ૧૯૩૦ તથા ૧૯૩૧ માં ગોળમેજી પરિષદમાં લડન પણ ગયા હતા. યુરોપનો પ્રવાસ એમણે પોણી ડઝન વાર કર્યો છે. રમતગમતોમાં “પોલો” માં એમણે પ્રખ્યાતી પ્રાપ્ત કરેલી છે.

ઈન્દોરના મહારાજ યશવંતરાવ હોલ્કર—એમને જન્મ તા. ૬ ઠી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ ને રોજ થયો હતો. પ્રાથ-



મીક કેળવણી અપાવીને ઉંચી કેળવણી માટે એમને સને ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૩ સુધી વીલાયતમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. સને ૧૯૨૪ માં સ્વદેશ પાછા આવતાં કાગલના નાના સરદારની પુત્રી સંયોગીતાબાઈ સાથે એમનું લગ્ન થયું હતું. ૧૯૨૬ માં તેઓ પાછા ઓક્ષફર્ડની કાલ્સ્ટર્થ ચર્ચ કોલેજમાં ઉંચો અભ્યાસ કરવા ગયા હતા. એ દરમિયાન એમના પિતાશ્રી શ્રીમંત તુડોહ-રાવ હોલ્કરે ગાદીનો ત્યાગ કરતાં યશવંતરાવને ગાદી મળી અને ૧૯૩૦ માં તેની સંપૂર્ણ સત્તા મળી. ૧૯૩૧ માં એઓ બીજી ગોળમેજી પરીષદમાં હાજરી આપવા લાંડન ગયા હતા અને સમવાય-તંત્રની યોજનાને પોતાની સંમતિ તથા પોતાનાં રાજ્યને તેમાં બેડવાની ખુશી દર્શાવી હતી. યુરોપનો પ્રવાસ એમણે

કર્યો છે તેમજ ઈન્દોર રાજ્યનો પણ કોઈ જાહેર એમના ફરવામાંથી બાકી રહ્યો નથી. રાજ્યની આવકમાંથી રાજધરાણાના ખર્ચ માટે એમણે ફક્ત ૨૧ ટકા લેવા મુકરર કર્યા છે. મી. વિલ્સ નામના એક ફારિંગ થયેલા સનંદી અમલદારની સલાહથી ઈંદુતોના ઉદ્ધાર માટે તથા રાજ્યમાં બેઈતા અમલદારો મેળવવા માટે એમણે લાભકારક યોજનાઓ અમલમાં મુકી છે. સને ૧૯૩૭ માં મહારાણી સંયોગીતાબાઈનું અવસાન થયા પછી એમણે ૧૯૩૮ માં મીસ માર્ગેરીટ લોલર નામની અમેરીકન યુવતી સાથે લગ્ન કરેલું.

બ્રોળના ઠાકોર સાહેબ—બ્રોળના ઠાકોર સાહેબ શ્રી. ચંદ્રસિંહજીનો જન્મ તા. ૨૮ મી આગસ્ટ ૧૯૧૨ ને રોજ થયો હતો અને ગાદીએ ૧૯૩૬ ના અકટોબરમાં આવ્યા હતા. કેળવણી રાજકોટમાં અને પાછળથી પુનાની દબ્બણ કોલેજમાં લીધી હતી. એમનું પહેલું લગ્ન ૧૯૨૯ માં લખતરના ઠાકોર સાહેબની ભત્રિજી સાથે થયેલું, પણ ૧૯૩૬ માં તેણીના મરણ બાદ ભાદરવાના રાણા સાહેબની પુત્રી સાથે તેમણે બીજી વાર લગ્ન કર્યું છે. આ રાજ્યની સ્થાપના સને ૧૫૯૫ માં નીમ હરધોજીએ કીધી હતી. આ મહારાજ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના વંશના બહેન રજપુત છે. રજપુત બોડિંગ હાઉસ એમના પ્રયત્નોથી બંધાયું હતું. ગાદીએ આવ-તાંની સાથે સાંથી પહેલાં તે એમણે દાડબંધી ફરમાવી હતી અને ભાયાતોનાં દેવાં માફ કરી તેઓના ગરાસ પાછા સોંપ્યા હતા. ગઈ સાલ દુકાળ દરમિયાન પોતાની રૈયતમાં એમણે ૧૦૦૦૦ મણ અનાજ મફત વહેંચ્યું હતું.

**પૌરખંદરના નાઠ મહારાજ**—પૌરખંદરના નાઠ મહારાજ રાણા સાહેબ શ્રી નટવરસિંહજી બહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ. નો જન્મ તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૧૦



ના દિને થયો હતો. તેઓએ રાજકોટની રાજકુમાર કેલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૧૮ માં અ. હિં. રાજકુમાર ડીપ્લોમાં પરીક્ષામાં પ્રથમ આવ્યા હતા. ૧૯૧૮ માં મહારાજને ઇલકાબ મળ્યો હતો, ૧૯૧૯ માં રાજતંત્રની તાલીમ લીધી હતી, ૧૯૨૦ માં તેમને રાજ્યાભિષેક અને લગ્ન થયાં હતાં, ૧૯૨૧ માં યુરોપના પ્રવાસ ગયા હતા, ૧૯૨૨ માં વેટીકનમાં ખેનેડીકટ ૧૫ની મુલાકાત લેનાર તેઓ બીજા રાજવી હતા, ૧૯૨૫ માં દરબારી ખેંકની સ્થાપના કરી હતી, ૧૯૨૭ માં માજી વાઈસરોય લોર્ડ અરવીને પૌરખંદરની મુલાકાત લીધી હતી, ૧૯૨૮ માં ખાળલગ્ન પ્રતિબંધક કાયદો ઘડ્યો હતો અને રાજ્યમાં ઇમ્પીરીઅલ ખેંકની શાખાની સ્થાપના થઈ હતી, ૧૯૨૯ માં તેઓ નામદારને કે. સી. એસ. આઈ. નો ઇલકાબ

મળ્યો હતો, ૧૯૩૦ માં ખેડુત સંરક્ષણ ધારો ઘડ્યો હતો, ૧૯૩૧ માં મ્યુનીસીપાલિટીમાં પ્રબલ તંત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, ૧૯૩૨ માં અ. હિં. કીકેટ ટીમના કેપ્ટન તરીકે ઇંગ્લેંડનો પ્રવાસ કર્યો હતો, ૧૯૩૪ માં અ. હિં. વીલીગડન ટેનીસ ટુર્નામેન્ટની સ્થાપના કરી હતી, ૧૯૩૫માં માજી વાઈસરોય લોર્ડ વીલીગડને પૌરખંદરની મુલાકાત લીધી હતી, પ્રબળનમાંના રાજમંત્રી અને રાજ શુભેચ્છકોનું સલાહકારી બંધારણ ઘડાયું હતું, એનરરી મેજિસ્ટ્રેટની ખેંચની સ્થાપના થઈ હતી, ૧૯૩૬ માં સાઉથ આફ્રીકન ડેલી-ગેશનની પધરામણી થઈ હતી, ૧૯૩૯ માં સ્વાઝીની નૂતન શિક્ષણ યોજના ઘડાઈ હતી, ફુલકાળ સંકટ નિવારણ યોજનાઓ હસ્તીમાં આવી હતી, રાજકુમારી શ્રી લીલારાજે કુંવરબા સાહેબને માંગલિક લગ્નોત્સવ ઉજવાયો હતો, ૧૯૪૦ માં પંચવાર્ષિક વૃક્ષવર્ધન યોજના ઘડાઈ હતી અને ૧૯૪૧ માં નાઠ વાઈસરોય લોર્ડ લીનલીથગેની પૌરખંદરમાં પધરામણી થઈ હતી.

નામદાર પૌરખંદરનરેશે તા. ૧૨ મી જુન ૧૯૪૧ ને દીને શ્રીનગર (પૌરખંદર તાંબે) ના કુમાર સાહેબ શ્રી. બાલસીંહજી બી. એજી. ને યુવરાજ તરીકે દત્તક લીધા છે અને તેમનું નામ શ્રી. ઉદયભાણુ રાખ્યું છે. યુવરાજશ્રીની સગાઈ તા. ૧૬ મી જુન ૧૯૪૧ ના દીને લીમડીના કાકેર સાહેબ શ્રી. છત્રસાલસિંહજીના બહેન રાજકુમારી શ્રી પ્રેમકુંવરબા સાથે થઈ હતી અને તા. ૩ જુલાઈ ૧૯૪૧ ને દીને તેમની સાથે યુવરાજશ્રીના લગ્ન થયાં હતાં

### રાજસ્થાન પૌરખંદર

**મહારાજ: ચરિત્રરેખા:—જન્મ—**શ્રી. હનુમાન વંશજ હિંદની પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ને પશ્ચીમ હિંદમાં પ્રથમ વસાહતી જેઠવા

વંશના ૧૮૦ મા રાજવી; અભ્યાસ— રાજકોટ રાજકુમાર કોલેજ, અભ્યાસમાં તેમજ મેદાનમાં પ્રતિષ્ઠા પામ્યા; લગ્ન— શ્રીખડી નરેશ સ્વૈઠ ઠા. સા. શ્રીમદ્દેવલત- સિંહજી બહાદુરનાં રાજકુમારી શ્રીમદ્દેવલત બા સાથે; સંસીધ્વી—સ્થાપત્યના અભ્યાસક, સંગીતના રસમીમાંસક, લલિતકલાના ઉપાસક; યુરોપના ચારેય પ્રવાસોમાં સમ્રાટની મુલાકાતો, વેટીકન બેનેડીક્ટ ૧૫ ની મુલાકાત લેનાર બીજા રાજવી, અખીલ હિંદ ને સીલોનનો પ્રવાસ, સાપ્તાહીક ગ્રામ્ય પ્રવાસ.

**રાજ્ય મર્યાદા:**—અરબી સમુદ્ર પર ૬૪૨ ૧/૪ માઈલનો રસાણ પ્રદેશ; ઘી, પત્થર, ખરડા પર્વતની વનસ્પતિ, માટી, સાગરજળની સમૃદ્ધીઓ; આચ-૨૬ લાખ, વ્યય-૨૫ લાખ; વસ્તી—૧૪૬૫૬૪; રાજધાની—પોરબંદર, મહાભારત જીનું સુદામાપુરી, યાત્રા સ્થાન, રેલ્વે જંકશન, એરપોર્ટ, હાઈ મહાસાગરનું ધીકતુ તેમજ આફ્રીકા જવા આવવાનું સગવડભર્યું ખંદર.

**રાજતંત્ર:**—દીવાન, અમલદારો, પ્રજા- સેવકોમાંથી ૨૩ સલાહકારો સંગઠ્ય રાજવી સ્વચંનિયામક: કારોબારો અને ન્યાય વહીવટની નીર્ણયતા.

**મ્યુનીસીપાલિટી:**—પ્રજાકીય, સંયુક્ત મતાધિકાર, ૧૨ પ્રજાથી ચુંટાયેલ, ૫ રાજ્યથી નિયુક્ત, ૩ કોઓર્ડ; સ્વાસ્થ્ય—કલામય નગરરચના, આરોગ્ય ભવનો, સૌરાષ્ટ્રમાં પ્લેડલેસ નાઇફની પહેલ કરનાર દવાખાનાઓ, લેડી લીનલીથગો જેને અપૂર્વ કહે છે તેનું પ્રસૂતીગૃહ, સ્ત્રી ઔષધાલય, આયુર્વેદીક-યુનાની ઔષધાલયો, એકસરે હીપાટમિન્ટ; શિક્ષણ—મોન્ટે-સોરીથી મેટ્રીક સુધી, એક દાયકામાં બાળ-સંખ્યા બમણી, ખર્ચે ત્રણગણી, ગુરૂકુળ, વનિતા વિશ્રામ, અનાથ આશ્રમો, કન્યા વિદ્યાલય, બાળ મંદીરો, સ્ત્રી ઉદ્યોગ શાળાઓ, સ્થાયી ફરતાં પુસ્તકાલયો, રાત્રીશાળાઓ, હરિજન શાળાઓ અને

આશ્રમો, પાઠશાળાઓ, કાશી કલકતાની સંસ્કૃત પરીક્ષા કેન્દ્ર, મદરેસા, હનુમાન હોસ્ટેલ્સ, ઉદાર શિષ્યવૃત્તીઓ; ઉદ્યોગ—સીમેન્ટ ફેક્ટરી, મીલ-સુતરાઉ, રેશમી, ટીન-સાલ્ટ-મેચ, હોઝીઅરી, સીલ્વર વર્ક્સ, સીમેન્ટ ટાઇલ્સ, વહાણ બનાવટ, કેમી-કલ લેખારેટરી, જીનેરી, કેટન પ્રેસ, ઓઇલ મીલ, પેઇન્ટ, ડીસ્કમ્પર, રંગકામ, ધી રીફાઇનરી, હાથવણાટનું કાપડ-ગરમ, રેશમી, ખાદી, ખાંધણી, નેતર, ઘાંસ, માટી, સાબુ, તાળાં, પંપ, ત્રાજવાં, લાકડાં, લોહ, આદિ કારીગરી; ખેડુત પ્રજા માટે—છેક હળવી મહેસુલ, ઉદાર તગાવી, શ્રેષ્ઠ બીયાંની સગવડતા, ખેડુત સંરક્ષણ ધારો, વિશાળ નવાણુ ગોળના, પ્રતિમહાલ પશુ-પ્રદર્શન, વસ્ત્ર સ્વાવલંબન યોજના; પ્રજા માટે—હળવી જગાત, વેપાર વર્ધન માટે અનેક સગવડતાઓ; બેન્ક—દર-બારી, ઇમ્પીરીઅલ બેંકની શાખા; યાત્રા-સ્થળો—સુદામાપુરી, બીલેશ્વર, માધવપુર, મીયાણી, વિસાવાડા, શિંગડા; જાવાલાયક સ્થળો—સાગર વિહાર, જળ-દીપ હોળ, દરીઆ મહાલ, છાયા દરબાર-ગઢ, બંજુવતીનું ભોયરું, દિગ નિવાસ, મેકેનીકી કલખ, નટવરબાગ, મુળમાધવ-પુર, ભાદર-પુલ, ખાણ; યુધ્ધ સહાય—વાર્ષિક એક લાખ, નાં વાઇસરોયના આગમન પ્રસંગે સવા લાખ વધુ, સીવીક ગાર્ડ, પ્રકાશન, યુધ્ધ સમીતિ, પ્રજાનો ફાળો દશ હજાર ઉપર, રાજ્ય-નોંકરો-કારખાનાઓ એક દીનની આવક.

**રાજકુટુંબ:**—અ. સૌ નામદાર મહારાણી શ્રીમદ્દેવલત સાહેબ M. B. E., અસ્મતપનાહ નામદાર બામા સાહેબ શ્રી રામબા સાહેબ.

**અમાત્ય વર્ગ:**—વહીર અને દીવાન બહેન શ્રી પ્રતાપસિંહજી રામસિંહજી તાઝિમિ સરદાર. નાયબ દીવાન—ખાન-બહાદુર ફરામરોઝ ખાસ્તર.

ધરમપુરના નાં મહારાણા—હીઝ હાઈ-  
નેસ શ્રીમંત નાં મહારાણા શ્રીં વિજય-  
દેવજી મોહનદેવજી રાણા, ધરમપુરના  
રાણાસાહેબ—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં



થયો હતો. સને ૧૯૨૧ માં તેઓ નામ-  
દાર ગાદીએ બીરાજમાન થયા હતા.  
એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં  
અભ્યાસ કર્યો છે. ૧૯૦૫ માં રાજપીપળાના  
મહારાણા શ્રીં ગ'ભીરસીંહજી મહારાજના  
કુંવરી શ્રીં અ. સો. રસીકકુંવરબા સાથે  
લગ્ન થીથી જોડાયા હતા અને રસીકકુંવરબા  
સાહેબના સ્વર્ગવાસ પછી ૧૯૦૭ માં  
પાટીતાણાના કુમાર શ્રીં સામંતસીંહજીના  
કુંવરી અ. સો. મનહર કુંવરબા સાહેબ  
સાથે વિવાહિત થયા હતા. અ. સો.  
મનહર કુંવરબા ૧૯૩૯ માં દેવગતિ  
પામ્યાં છે નાં ધરમપુર નરેશ નરેન્દ્ર-  
મંડળના સ્વહક્કાનુસાર એક સભ્ય છે.  
૧૮૭૭ માં જ્યારે મહારાણી વીક્ટોરીયાએ  
“એમ્પ્રેસ ઓફ ઇન્ડીઆ”નો ઇલ્કામ ધારણ  
કર્યો ત્યારે ધરમપુર રાજ્યને એક દ્વંજ  
એનાયત કરવામાં આવી હતી અને મરહુમ  
શહેનશાહના સીલવર જીખીલી મહોત્સવ

પ્રસંગે એક ચાંદ આપવામાં આવ્યો હતો.  
૧૯૩૭ માં કેરિનેશન મેડલ પણ એનાયત  
થયો હતો નાં મહારાણાએ ૧૯૨૪,  
૧૯૨૯, ૧૯૩૩, ૧૯૩૫, ૧૯૩૯ ના વર્ષોમાં  
યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો ૧૯૨૫ માં  
ચીન, જાપાન, ફ્રેડરેડ મલાયા સ્ટેટસ,  
જાવા અને સુમાત્રા, ૧૯૨૮ માં ઇજિપ્ત,  
સીરીઆ, ઇરાક અને પેસ્લેસ્ટાઈન, ૧૯૩૪માં  
ઓસ્ટ્રીઆ, ટાસમાનીઆ અને ન્યુ ઝીલેન્ડ,  
૧૯૩૭ માં ચીન, જાપાન, ફ્રેઇટસ સેન્ટલમેન્ટ  
અને મનીલા અને ૧૯૩૯ માં અમેરીકા,  
કયુબા, કોસ્ટરીકા અને પનામા વિગેરે  
સ્થળે મુસાફરી કરી છે. ૧૯૨૪ માં જ્યારે  
તેઓ ઇંગ્લાંડ ગયા હતા ત્યારે નાં  
શહેનશાહ તેમજ શહેનશાહબાનુએ તેમનું  
સ્વાગત કર્યું હતું. ધરમપુર રાજ્યનો  
વિસ્તાર ૭૦૪ ચોરસમાઈલ છે. વસ્તી  
૧૧૨૦૩૧ ની છે અને આવક લગભગ  
૮૫ લાખ રૂપીઆની છે. સ્ટેટને કાયમને  
માટે ૯ તોપનું અને શ્રીમંત મહારાણા  
સાહેબને ૧૧ તોપનું માન છે નાં  
યુવરાજ શ્રીં નરહરદેવજી સાહેબ બી. એ.  
(મુંબઈ) અને એમ. એ. (કેન્ટર)ની  
ડીગ્રીઓ સંપાદન કરી છે. સ્ટેટ કાઉન્સીલ  
નીચે મુજબ છે:—શ્રીં ડી. વી. સરંયા બી.  
એ., એલ એલ. બી.; હીં બં બુનીલાલ  
માણિકલાલ ગાંધી બી. એ., એલ એલ. બી.  
(એડવોકેટ); શ્રીં એસ. જ. દેશાઈ બી. એ.;  
શ્રીં બી. ડી. શાહ બી. એ., એલ એલ બી;  
મ્યુનીસીપલ કાઉન્સીલ-ચેરમેન—શ્રીં ડી.  
વી. સરંયા, સભ્યો—નગરશેઠ નારણદાસ  
ભાણુભાઈ અને ડોં કે. બી. પીસપાટી  
એમ. બી. બી. એસ. (ચીફ મેડીકલ ઓફીસર)  
અંગત રટાફ—પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી - શ્રીમતી  
સુશીલાદેવી ભટકલ, હજુર પર્સનલ આસી-  
સ્ટન્ટ શ્રીં ભોગીલાલ જગજીવનદાસ મોદી,

મહદનીશ મંત્રી શ્રી૦ જગમોહનદાસ સી. શાહ. ચાહુ યુદ્ધમાં શ્રીમંત મહારાણા સાહેબે રાજ્યના તમામ સાધનો તેમજ અંગત સહાય આપવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી છે. રાજ્ય પ્રથમથીજ સામ્રાજ્ય તરફ વફાદાર છે. લડાઈના પ્રસંગે ડીફેન્સ બોન્ડ રૂ. ૧૦૦૦૦ ના ખરીદ્યા છે. વોર ગીફ્ટ ફંડમાં રૂ. ૫૦૦૦ ભર્યા છે. સીલ્વર ટ્રીફ્ટ ફંડમાં રૂ. ૭૪૦ ભર્યા છે. તેમજ પ્રબલે રૂ. ૧૮૦૦૦૦ ના ચાર બોન્ડ લીધા છે વળી ગુજરાતના રાજ્યો તરફથી સ્પીટ ફાયર એરોપ્લેન રૂ. ૭૫૦૦૦ નું લેવામાં આવનાર છે. વડોદરામાં ગુજરાતના રાજ્યોના રેસીડન્ટે “વોર ફેટ” ઉઘાડ્યો હતો તેમાં રૂ. ૫૦૦ આપી ના૦ મહારાજા પેટ્રન થયા છે. નામદાર મહારાજાના પેટ્રનેજ હેઠળ રેડક્રોસ સોસાયટી તથા બીજી સંખ્યાવતના કામો માટે મહદરૂપે ધરમપુર રાજ્યની “યુનાઈટેડ વેલ્ફેર સોસાયટી” ખોલવામાં આવશે. જેનો ઉદ્દેશ રૂ. ૩૦૦૦૦૦ જેવી ગંભીર રકમ ભેગી કરવાનો છે.

જાંબુઘાડાના રાણા—જાંબુ ઘોડા ના રાણા શ્રી૦ રણજીતસિંહજી ગંધારસિંહજી તા૦ ૪ થી જાન્યુઆરી ૧૮૯૨ ને રોજ જનમ્યા હતા. રાજકોટમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૧૮ માં ગાદીએ બેઠા હતા. અખિલ ભારત ક્ષત્રીય મહાસભાના એઓ આશ્રયદાતા છે. બીજી કલબો ઉપરાંત મુંબઈની વિલીંગ્ડન કલબના પણ એઓ સભાસદ છે. એમને એક ગાદી-વારસ કુમાર છે.

વાડાસીનોરના નવાખ સાહેબ આબી શ્રી૦ જમીયતખાનજી બહાદુર—એમનો જન્મ તા૦ ૧૦ મી નવેમ્બર ૧૮૯૪ ને રોજ થયો હતો અને ગાદી પર તેઓ ૧૯૧૫ ના ડિસેમ્બરમાં આવ્યા હતા. એમણે રાજકોટમાં સાક્ષરી અને દેહરાડન માં લશ્કરી તાલીમ લીધી હતી, પણ તેઓ લડવૈયા બનવાને બદલે કવી અને સાક્ષર છે. એમની ઉર્દૂ અને ગુજરાતી કવિતા એઓ તથા એમના નાટકોએ એમને ગુજરાતી સાક્ષરોમાં સારું સ્થાન અપાવ્યું છે. હમણાં એમને ત્રણ બેગમે છે, તેમાંથી વડાં બેગમને થયેલો પુત્ર બાળપણમાં મરણ પામ્યો હતો. સોથી નાનાં બેગમને ત્રણ દીકરીઓ છે. દત્તક લેવાની સનદ નવાખસાહેબને મળેલી છે. એમનું રાજ્ય ગુજરાત એજન્સીમાં બીજા વર્ગનું છે.

દુનીઆની સૌથી મહાન વારતા  
લંડન રાજરહસ્ય

અથવા  
મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ  
ઓફ લંડન

અસલ લેખક:—મી૦ રેનોલ્ડ્સ

ભાષાંતરકર્તા:—મધુકર.

પ્રકાશક:—નાહોબી.

“મીસ્ટરીઝ”ની પહેલી સીરીઝ ફક્ત ચાર ભાગના સંપૂર્ણ સેટના

કીમત રૂ. ૧૦ (પાં.બુદ્ધ)

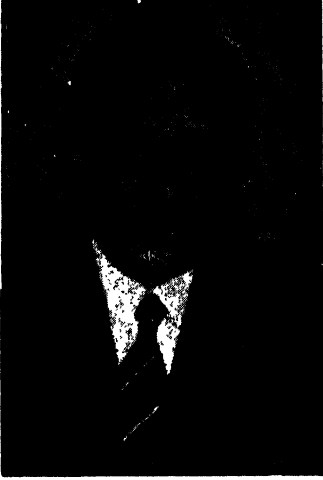
છપાય છે! છપાય છે!

તમારા ઓર્ડર તાકીદે નોંધાવો.

“નાહોબી”

જહાંગીર મેનશન, ૧ લો માળ, નં. ૫,  
૧ લી મરીન સ્ટ્રીટ, પોસ્ટ જી.પી.ઓ.  
મુંબઈ.

રાજપીપળાના મહારાજા—રાજપીપ-  
ળાના મહારાજા શ્રી વિજયસિંહજીનો જન્મ  
તાં ૩૦ મી જાન્યુઆરી ૧૮૯૦ ને રોજ



થયો હતો અને ગાદીએ તાં ૨૬ મી  
સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૫ માં આવ્યા હતા.  
કેળવણી રાજકોટમાં અને પાછળથી  
દેહરાદુનની લશ્કરી કોલેજમાં લીધી હતી.  
યુરોપ અને અમેરીકામાં એઓ ખુબ ફર્યા  
છે અને ઇંગ્લેન્ડમાં આંખા ઉછેરવાનો  
પ્રયત્ન પણ કર્યો હતો. એમના રાજ્યમાં  
છેલ્લા બે દાયકાથી જંગલો કપાઈને  
ખેતીવાડીનો વિકાસ ખારડોલી અને નવ-  
સારીના ખેડુતો મારફત ખુબ થયો છે  
અને હજી થાય છે. જંગલોમાં રેલ્વે  
લાંબાય છે અને કપાસ લોઢવાનાં કાર-  
ખાનાંઓ વધતાં જાય છે. એમના રાજ્ય  
માં અકીકના પત્થરોની ખાણો છે અને  
પ્રાચીન ગ્રીક ભુગોળવેત્તા ટોલેમીનો  
અકીકના પત્થરનો પ્યાલો એમના લીંબો-  
દરા ગામની ખાણના પત્થરનો ખનેલો  
હતો. રાજ્યમાં પ્રાથમિક કેળવણી મફત  
છે. વીધવાઓ અને લાચારો માટે  
સદાચરો છે.

જસદણના દરબાર—જસદણના દર-  
બાર શ્રી આલાખાચર તાં ૪ થી નવે-  
મ્બર ૧૯૦૫ને રોજ જન્મ્યા હતા,  
રાજકોટમાં કેળવાયા હતા, ૧૯૧૯ માં  
ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૨૪ માં  
સ્વતંત્ર અખત્યાર પામ્યા હતા. આ  
રાજવંશ અયોધ્યાના પ્રાચીન સુર્યવંશી  
મહારાજા કરણશરતના પુત્ર કંઠ ઉપરથી  
ઉતરી આવેલો છે, તેથી તેઓ કાઠી  
કહેવાય છે અને સૌરાષ્ટ્રનું નામ બદ-  
લીને કાઠીયાવાડ કરનારા એ લોકોજ  
છે. દરબારને બે કુમારો છે. રાજ્યમાં  
ખંધી જાતની કેળવણી મફત છે, દારૂની  
આયાત બંધ કરવામાં આવી છે.  
ખેડુતોને જમીનની વેચાણ હક સાથે  
માલેકી આપવામાં આવી છે અને  
શાહુકારોની વ્યાજખોરીથી તેઓને રક્ષણ  
આપવામાં આવે છે. પુખ્ત વયના  
મતધિકાર સાથે ગામેગામ પંચાયતો  
સ્થાપવામાં આવી છે.

પાલણપુરના નવાબ—પાલણપુરના  
નવાબ સાહેબ મહાબાન શ્રી તાલીમહ-  
મદ ખાનખાહાદુર જી. સી. આઈ. ઇ.,  
કે. સી. વી. એ. નો જન્મ તાં ૭ મી  
જુલાઈ ૧૮૮૩ ને રોજ થયો હતો. કેળ-  
વણી ખાનગીરહે લીધી હતી. ગાદીએ  
૧૯૧૮ માં આવ્યા હતા. એમનું રાજ્ય  
પુરાણું છે અને એમના ખાનદાનમાં  
ઉતરી આવેલાં એ ૨૯ મા રાજકનતાં  
છે. ૧૯૨૮ માં તેઓ પ્રજાસંઘની ધારા-  
સભામાં હિંદના એક પ્રતિનિધિ તરીકે  
પધારી આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ માં નાં  
શહેનશાહની તાજપોષી વખતે તેઓ  
માનદ એડીકાં તરીકે સેવા બજાવવા  
ગયા હતા.

**બીકાનેરના મહારાજ**—હીઝ હાઇનેસ મહારાજ શ્રી૦ ગંગાસીંગજી ખડાદુર, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ., જી. સી. પી. એ., જી. બી. ઇ., કે. સી. બી.—તેમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. અજમેરની મેયો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. કેમ્બ્રીજ, એડીનબરો, બનારસ અને હૈદરાબાદ (દખખણ)ની યુનીવર્સિટી-ઓની એનરરી એલ. એલ. ડી.ની ડીગ્રી



ધરાવે છે. તેઓ ૧૯ તોપોની સલામીનું માન ધરાવે છે. એઓ નામવર શ્રીશીશ લશ્કરના ઓ૦ જનરલ ઉપરાંત સેકન્ડ રાયલ લાનસર્સના ઓ૦ કર્નલ પણ છે. ગયાં મહાન યુદ્ધમાં એ નામવરે ફ્રાંસ અને ઇજીપ્તના રણક્ષેત્ર ઉપર બખ્તેલી સેવાઓ બાબે “ડીસ્પેચીઝ” માં બે વાર ઇશારો કરવામાં આવ્યા હતા. તેમજ કે. સી. બી ના ખેતાબ ઉપરાંત કેટલીક લશ્કરી પદવીઓની નવાજેશ એઓ ઉપર

કરવામાં આવી હતી. ૧૮૯૯-૧૯૦૦ ની સાલમાં પડેલા ભારે દુષ્કાળ દરમિયાન બખ્તેલી સેવાઓની સ્તુતી દાખલ એઓ ઉપર ફર્ટી કલાસ કેસરે-હિંદ ગોલ્ડ મેડલની નવાજેશ થઈ હતી. એ નામવરે મરહુમ શહેનશાહ એડવર્ડ સાતમા, જ્યોર્જ પાંચમા અને જ્યોર્જ છઠ્ઠાની રાજ્યાભિષેકની ક્રિયાઓમાં (Coronations) દાજરીઓ આપી હતી હીંદની સેન્ટ્રલ રેકફીંગ ખોડાના એઓ એક સભ્ય છે. ૧૯૧૭ની ઈમ્પીરીઅલ વોર કેબીનેટમાં તેમજ ૧૯૧૯ ની પીસ કોનફરન્સમાં એ નામવરે હીંદના એક ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. લંડન, એડીનબરો, માનચેસ્ટર અને પ્રીસ્ટોલ શહેરોનું એ નામવરે છુટાપાણું મેળવ્યું છે. ૧૯૨૪ માં લીગ ઓફ નેશન્સની એસેમ્બલીની મળેલી બેઠકમાં હીંદી રાજકર્તાઓ વતી તેમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૩૦ માં લીગ ઓફ નેશન્સની એસેમ્બલી સમક્ષ ગયલાં ઇન્ડીઅન ડેલીગેશનના એઓ લીડર હતા. એજ સાલમાં મળેલી ઈમ્પીરીઅલ કોનફરન્સમાં ગયલા હીંદના ત્રણ પ્રતિનિધીઓમાંના તેઓ એક હતા. હીંદના નરેન્દ્ર મંડળના તેઓ પહેલા ચાનસેલર (૧૯૨૧-૨૬) હતા. બનારસ હીંદુ યુનીવર્સિટીના તેઓ એક પેટ્રન અને ચાનસેલર હતા. ૧૯૦૧ માં તેમની ઉપર કે. સી. આઈ. ઇ., ૧૯૦૪ માં કે. સી. એસ. આઈ., ૧૯૦૭ માં જી. સી. આઈ. ઇ., ૧૯૧૧ માં જી. સી. એસ. આઈ., ૧૯૧૮ માં કે. સી. બી. (ઓ૦ મીલીટરી), ૧૯૧૯ માં જી. સી. પી. એ. અને ૧૯૨૧ માં જી. બી. ઇ. (મીલીટરી)ના ઉચ્ચ ખેતાબોની નવાજેશ થઈ હતી.



ઇડરના મહારાજાધિરાજ શ્રી૦  
હિંમતસિંગજી—એમનો જન્મ તા. ૨૭  
સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૯ ને રોજ થયો હતો.



અને ૧૯૦૮ માં હજી તે જ્યારે પ્રાથ-  
મીક કેળવણી લેતા હતા ત્યારે એમનું  
લગ્ન જયપુર રાજ્યમાં આવેલા ખંડલા  
ગામના રાજાની જ્યેષ્ઠ કુમારી શ્રી જવા-  
હર કુંવર સાહેબા સાથે થયું હતું.  
ઇડરનું રાજ્ય ૨૦૦ વર્ષ ઉપર બેવપુરના  
મહારાજાના ખંભાઇઓએ સ્થાપ્યું હતું.  
તેની નવમી પેઢીએ મહારાજા સર દાસત  
સિંગજી થયા હતા જેમનું ૧૯૩૧ માં  
મરણ થવાથી હિંમતસિંગજી એ વંશના  
દશમઃ રાજા તરીકે ગાદીએ બેઠા હતા.  
હિંમતસિંગજીએ ૧૯૧૧ થી ૧૯૧૬ સુધી  
અજમેરની મેયો કૉલેજમાં શિક્ષણ લઇને  
પછી તરતજ રાજવહીવટમાં અંપલાન્યું  
હતું એટલે મહારાજા થવા અગાઉજ  
એમને બહોળો અનુભવ મળી ગયો હતો.  
પોતાની રાજધાનીના શહેર હિંમતનગરને  
સુધારીને એમણે બેવાલાયક બનાવ્યું છે.  
એમને બે રાજકુમારો છે.

માંગરોલના શેખ—માંગરોલના શેખ  
સાહેબ મહમદ જેહાંગીર મીયાનો જન્મ  
તા. ૨૯ મી અક્ટોબર ૧૮૬૦ ને રોજ  
થયો હતો. એવણે કેળવણી રાજકોટમાં  
લીધી હતી. ગાદીએ સને ૧૯૦૮ માં  
આવ્યા હતા તેમને ૫ શેખબદા અને  
૫ શેખબદીઓ છે. માંગરોલનો વહી-  
વટ જુનાગઢના એક તાલુકા મિસાલ  
થાય છે પણ એને જુનાગઢથી સ્વતંત્ર  
બનાવવાના સવાલ ઉપર ખ્રીશી સર-  
કાર વિચાર ચલાવે છે.

ઝામુઆના રાજા—ઝામુઆના રાજા  
સાહેબ ઉદયસિંહ બેવપુરના રાંઠાઃ  
વંશમાંથી હિતરી આવેલા છે પણ તેમને  
કાવાસા વંશના મહર્મ રાજા ગોપાલ-  
સિંગે દત્તક લીધા હતા. ૧૮૯૮ માં  
તેમને રાજ્યનો અખત્યાર માંડયો હતો.  
૧૯૦૭ માં સુથના રાજાની બહેન સાથે,  
૧૯૧૨ માં ધારીયાવાડના કાકોરની દીકરી  
સાથે અને તે પછી શીવપુરના રાજાની  
દીકરી સાથે, એમ ત્રણવાર લગ્ન કર્યા છે.

ખંભાતના નવાબ—ખંભાતના નાજમુ-  
દ્દાલા મુમાઝ-ઉલ-મુલક મોમીન ખાન-  
બહાદુર દીલાવરજંગ નવાબ મીરઝા  
હુસેન વાવેર ખાનબહાદુરનો જન્મ  
તા. ૧૬ મી મે ૧૯૧૧ ને રોજ થયો  
હતો અને ૪ વરસની બાળવયે તા. ૨૧  
મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૫ ને રોજ ગાદીપર  
આવ્યા હતા પણ ખરી સત્તા તેમને  
૧૯૩૦ ના રીસિમ્બરમાં આપવામાં આવી  
હતી. રાજકોટમાં કેળવણી લઇ શિક્ષકો  
સાથે એક વરસ યુરોપ પણ ફરી  
આવ્યા હતા.

ભાવનગરના મહારાજા રાવલ શ્રી.  
કુબ્જકુમારસિંહજી, કે. સી. એસ. આઈ —  
એમનો જન્મ તા. ૧૯ મી મે ૧૯૧૨ ને



રાજ થયો હતો. એઓ સાત વર્ષના થયા પહેલાં તેો એમનાં માતા અને પિતા (મદાગાજી સર ભાવસિંહજી) મરણ પામ્યાં એટલે રાજ વહાવટ સર પ્રભાશંકર પટણી, કર્નલ આર. સી. બર્કે, દી. બ. ત્રિભુવન-દાસ કાળીદાસ ત્રિવેદી અને ખા. બ. એસ. એ. ધોધાવાળા, એઓની બનેલી કાઉન્સિલે મહારાજા પુખ્ત ઉમરના થયા ત્યાં સુધી (સને ૧૯૧૯ થી ૧૯૩૧ સુધી) ચલાવ્યો હતો. એમના રાજ્યે એક ખાસ અગત્યનું કામ કરી બતાવીને આખા દેશના બીજા રાજાઓ સમક્ષ ઉદ્ઘાટન કર્યું છે. એમના રાજ્યના ખેડૂતોનું એકંદર હેતુ' રૂ. ૬૫ લાખ હતું. તેની પતાવટ રાજ્યે વચ્ચે પડીને કરીને શાહુકારોને અમુક અમુક રકમો સુકવીને સર્વ ખેડૂતોને ઋણ મુક્ત કર્યા છે. મહારાજાએ રાજકોટ

તેમજ વિલાયતમાં શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. એક ૯ વર્ષના વયે એમણે શિકારને લગતું એક ઇનામ મેળવ્યું હતું. એમણે કેળવણી વિલાયતમાં લીધી હતી. સને ૧૯૩૧ માં રાજકોટની એમને સંપૂર્ણ સત્તા મળી તેજ સાલમાં એમણે ગોંડલના યુવરાજનાં ત્રીજાં પુત્રી વિજયાબા સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. એમને બે રાજપુત્રો છે.

**કેરવાડાના ઠાકોર**—કેરવાડાના ઠાકોર સાહેબ સરદાર રાણાશ્રી માનસિંહજી ભાસાહેબ, બી. એ., ખાર-ઘાટ-લોના જન્મ તા. ૧૦ મી માર્ચ ૧૯૦૪ ને રાજ થયો હતો અને ગાદીએ સને ૧૯૩૮ માં આવ્યા હતા. તેમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજ, અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજ અને પુનાની ખેતીવાડીની કોલેજમાં શિક્ષણ લીધું હતું. સને ૧૯૨૬ માં સુરતના નવાબની ભત્રીજા સાથે લગ્ન કર્યા પછી બે વર્ષ બાદ તેઓ લંડન ગયા અને ત્યાંથી ખારીરટર થઈ યુરોપના દેશોમાં ફરીને મુંબઈ આવ્યા અને હાઇકોર્ટમાં ઓરીજનલ સાઇડપર બે વર્ષ પ્રેક્ટીસ કરી. ૧૯૩૬ માં ના. શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ દ્વારા તાજપોષી વખતે તેઓ બીજવાર વિલાયત ગયા હતા અને પાછા ફરતાં મુસ્લીમ દેશોમાં ફરી આવ્યા હતા. વાગરા અને ભરૂચની ઘણી સંસ્થાઓ પર તેઓ ઓધિદાર હતા અને છે. પોતાના ખેડૂતોનું એક લાખ રૂપિયાનું હેતું તેમણે માફ કર્યું છે. તેઓ જાતે મોલેસલામ ગરાસીઆ હોવાથી તેઓના મંડળના પણ ઉપ-પ્રમુખ છે.

રાજકોટના ઠાકોર સાહેબ શ્રી. પંચુભનસિંહજી—રાજકોટ સંસ્થાનના રાજ્યકર્તા જે શાખામાંથી નવાનગરના જન્મ સાહેબ ઉતરી આવેલા છે તેજ શાખાના વંશજ છે. આ શાખાનો મુળપુરુષ જાડેજ શ્રી૦ વીભોજી હતા. હાલના ઠાકોર સાહેબનો જન્મ ઇ. સ.



૧૯૧૩ ના ફેબ્રુઆરીની ૨૪ મી તારીખે થયો હતો. પંચગનીમાં પ્રાથમિક કેળવણી શરૂ કર્યા બાદ વધુ અભ્યાસ માટે તેઓશ્રી રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં દાખલ થયા હતા. સારી વર્તણૂક માટે તેમને આ કોલેજમાં સોનાનો ચાંદ એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ કોલેજમાં વધુમાં વધુ જેટલો અભ્યાસ થઈ શકે એટલો તેમણે પુરો કર્યો હતો. રમતગમતો અને તેમાં પણ ક્રીકેટ અને પોલોમાં તેઓ પ્રવીણ છે. હાલાર ક્રીકેટ ક્લબના તેઓ વર્ષો થયાં કેપ્ટન છે અને આખા હિંદુસ્થાનની મુસાફરી કરી છે. એઓશ્રી સ્વભાવે ઠંડા અને ગંભીર પ્રકૃતિના છે. રાજ્ય વહીવટમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે. સાર્વભૌમ સત્તાએ તેમને રાજ્યકર્તાની પુર્ણ સત્તાઓ સોંપી છે.

એમને નવ તોપોનું માન મળે છે. એમનું લગ્ન અગીયાલી (ભાવનગર)વાળા કુંવરી શ્રી નરેન્દ્રકુંવરબા સાથે થયું હતું. રાજકોટ સંસ્થાનનું ક્ષેત્રફળ ૨૮૨૪ ચોરસ માઈલ છે અને વસ્તી ૭૫૫૪૦ ની છે.

**રાધનપુરના નવાબ—**રાધનપુરના નવાબ સાહેબ મુરતઝાખાન બેરાવર ખાનખાળી બહાદુરનો જન્મ તા. ૧૦ મી અક્ટોબર ૧૮૯૯ ને રોજ થયો હતો. ખાળી બહાદુરખાનને ગાદી સ્થાપ્યા પછી તેઓ દશમા રાજકર્તા આગલા નવાબ સાહેબ સર જલાલુદીન ખાનજીના તેઓ ભત્રિજા તેમજ જમાઈ થાય છે અને ગાદીએ છેક સને ૧૯૩૭ માંજ આવ્યા હતા તેમણે કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. ૧૯૨૫ માં તેમણે પાલણપુરના નવાબની દીકરી સાથે અને ૧૮૨૯ માં નવાબ સર જલાલુદીનની દીકરી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. આ રાજ્ય શ્રીડીશને કે કોઈને ખંડણી આપતું નથી; ઉલટું પોતાના અતરાફના ૮ ગામો પાસેથી વાર્ષિક ‘જમા’ મેળવે છે.

**સંતના મહારાણા—**સંતના મહારાણા શ્રી બેરાવર સિંહજીનો જન્મ તા. ૨૪ મી માર્ચ ૧૮૮૧ ને દિને થયો હતો; ગાદીએ સને ૧૮૯૬ માં આવ્યા હતા પણ સંપુર્ણ અખત્યાર સને ૧૯૦૨ માં મળ્યો હતો. તેમણે કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. આ મહારાણા વિક્રમ અને ભોજના વંશજ (પરમાર રજપુત) છે. એમના યુવરાજ પ્રવિણસિંહજીનું લગ્ન કચ્છના યુવરાજની પુત્રી સાથે કરવામાં આવેલું છે.

**ગોંડલના મહારાજ**—ગોંડલના મહારાજ ભગવતસિંહજી જી.સી.એસ.આઈ., જી.સી.આઈ.ઈ., એમ.ડી.એફ.આર.સી.પી.ઈ., એમ.બી., સી.એમ., એમ.આર.સી.પી., ડી.સી.એલ.(ઓક્સન), એલ.એલ.ડી.(એડીનબરો), એફ.આર.એસ.ઈ., એમ.આર.એ.એસ., એમ.આર.ઈ અને મુંબઈ યુનીવર્સિટીના ફેલો. એમનો જન્મ સને ૧૮૬૫ માં



થયો હતો અને ૪ વર્ષની બાળવયે ગાદીએ આવ્યા હતા તે પછી સંપૂર્ણ અખત્યાર સને ૧૮૮૪ માં મળ્યો હતો. એમના નામ પાછળની ડીગ્રીઓ માટે ભાગે વૈધકીય છે જે એમણે વિભાગમાં મેળવી હતી. આ દેશના વૈધકીય શાસ્ત્રને આગળ વધારવા તેઓ ખુબ હોશ રાખે છે અને દેશી ઔષધો બનાવવા એમના આશ્રય હેઠળ ગોંડલમાં વર્ષોથી એક રસશાળા ચાલે છે. એમનાં રાજ્યમાં કેળવણી મફત અને સ્ત્રી કેળવણી ફરજિયાત અપાય છે.

અનુભવી સાક્ષરો પાસે એમણે તૈયાર કરાવેલી ગુજરાતી વાંચનમાળાની ચોપડીઓ આજે અનેક દેશી રાજ્યોમાં અને ખ્રીડીશ રાજ્યમાં વસતા ગુજરાતીઓમાં ચાલે છે. એમણે રચાવેલો ગુજરાતી શબ્દકોષ પણ સત્તાવાર ગણાય છે. એમના રાજ્યમાં કોઈ પણ પ્રકારનો વેરો નથી. એમનાં પત્ની શ્રી નંદકુંવરબા ધરમપુરના મહારાણા શ્રી નારણદેવજીનાં પુત્રી છે. તેમની સ્ત્રી ઉદ્યારની પ્રવૃત્તિની પીછાણમાં મહારાણી વીક્ટોરીયાએ આઈ. એ. સી. આઈ. નો ઇલકાળ આપ્યો હતો. આ મહારાજ વિષે રાજા વિક્રમના જેવી કેટલીક વાતો પ્રચલીત છે જેવી કે અંધારપીછાડો ઓઢીને રાત્રે નગરચર્યા સાંભળવા નીકળવું.

**પાંખેદના દરબાર**—પાંખેદ કે જે કાઠીઆવાડના સરદારગઢ તાલુકામાં આવેલું છે તેના દરબાર ખાન શ્રી ઇમામુદ્દીન ખાન મુરતઝાખાનનો જન્મ તા. ૧૧ મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૬ ને દિને માંગરોલ મધ્યે થયો હતો; કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. ૧૯૩૬ માં બાંટવાના તાલુકદારની બેઠી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. દરબારના પિતાશ્રી એમને દોઢ વર્ષના મેલીને મરણ પામ્યા હતા તેથી માંગરોલના એમના મામાએ ઉછેરને માટા કીધા હતા. સગીર વયમાં ૧૯૩૫ સુધી એમની બગીરનો વહીવટ સરદારગઢના દરબાર હસ્તક રહ્યો હતો જે હવે એમને મળ્યો છે. દરબારમાં સારામાઠા પ્રસંગ આવે રૈયત પાસેથી ધરવબક નામનો જે વેરો લેવાતો હતો તે તથા અમલદારો માટે જે ઝાંપલી વેરો લેવાતો હતો તે એમણે બંધ કર્યો છે. રૈયત પાસે

૩૧. ૧૫૦૦૦ જેટલું લેણું માફ કર્યું છે. “મસ્તાન”ના તખલ્લુસથી પોતે ઉર્દુ ગઝલો લખે છે જે “ફસવા”ને નામે પુસ્તકાકારમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. ગીરના જ ગલમાં એમણે એકવાર દશ ફીટ લાંબા સિંહનો શિકાર કર્યો હતો.

**ખનારસના મહારાજ (સગીર)** વિભુતિ નારાયણસિંહ બહાદુરનો જન્મ સને ૧૯૨૭ની ૫મી નવેમ્બરે થયો હતો. સને ૧૯૩૯ની ૫મી એપ્રિલે તેઓ ગાદીએ આવ્યા છે પણ સગીર વયના હોવાથી રાજ્યને વહીવટ મીઠો સી. આર. પીટર્સ (પ્રમુખ), ખા. ખ. એસ. અલી ગામીન (ઉપ-પ્રમુખ), મીઠો વિશ્વનાથ પ્રસાદ (જુડીશિયલ એન્ડ એજ્યુકેશન મેમ્બર) તથા મીઠો બી. નીરખન્ડી પ્રસાદ નારાયણસિંહ (પેલેસ મેમ્બર)ની બનેલી કાઉન્સિલ દ્વારા ચાલે છે. ખનારસનું રાજ્ય ખાડોહી, ચાકીઆ અને રામનગર એ ત્રણ જિલ્લાઓનું બનેલું છે અને યુક્ત પ્રાંતે ખાતેના ખ્રીટીશ વહીવટના ધોરણેજ તેનો વહીવટ ચાલે છે.

**બગસરાના દરબાર—રાજકોટમાં** સત્યાગ્રહ કરવા ગયેલા ખુદ મ. ગાંધીજીને પણ નમનું નહિ આપનાર ત્યાંના દિવાન વીરાવાળા કે જે સને ૧૯૩૯માં મરણ પામ્યા હતા તેના મોટાભાઈ રામવાલા મુલવાલા બગસરાના દરબાર છે અને રાજકોટની તે વખતની રાજસભાના એક સભ્ય વાલેરાવાલા તે આ દરબાર રામવાલાના બીજા દીકરા થાય છે. દેવગામવાળા વાલા મંછાએ બગસરા જીતીને ત્યાં સને ૧૯૫૫માં પોતાનું

રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું; તે પરથી આ ખાનદાનની અટક “વાલા” પડેલી લાગે છે. દરબાર રામવાલાનો જન્મ સને ૧૮૮૫માં થયો હતો. કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. જેતપુરના બસીઆવાજસુરની પુત્રી હીરબાઈ સાથે લગ્ન કર્યું હતું; જેનાથી યુવરાજ ભાયાવાલા તથા કુમાર વાલેરાવાલાની પ્રાપ્તિ થઈ હતી. ૧૯૦૮થી દરબાર રામવાલાને બગસરાનો વહીવટ મળ્યો હતો. એમના ગામમાં રેશમી તથા સતરાઉ કાપડના વણાટનો ઉદ્યોગ ચાલે છે.

**મુઘોલના રાજ્યકર્તા—શ્રીમંત રાજ** ભૈરવસિંહ માલોજીરાવ ધોરપદે (સગીર) ઉદ્દેપુરના શિશોદિયા મહારાણાઓના વંશજ છે. તેમનો જન્મ મુઘોલ ખાતે તા. ૧૫મી અક્ટોબર ૧૯૨૯ને દિને થયો હતો. ના. વાઈસરોયની મંજૂરીથી તેમના પિતાએ તા. ૯મી નવેમ્બર ૧૯૩૭ને દિને ગાદીનો ત્યાગ કર્યો ત્યારથી તેઓ ગાદી ઉપર આવ્યા છે. પુનાની પ્રિન્સિપેટરી મીલીટરી સ્કુલમાં તેઓ શિક્ષણ લે છે. વેસ્ટગેઈટ-ઓ-સી (લંડન) ખાતેની ફ્રન સ્કુલમાં પણ તેઓ ૪ વર્ષ રહ્યા હતા અને સને ૧૯૪૧ના ફેબ્રુઆરી માસમાં દેહરાદુન ખાતેની ફ્રન સ્કુલમાં બેઠાયા છે. તેમને ના. વાઈસરોયની મુલાકાત લેવાનો અધિકાર તેમજ હાલે પોલીસ સલામીનો અધિકાર છે. રાજ સગીર છે તે દરમ્યામ રાજ્યને કારોબાર રાજ સાહેબના માતૃશ્રી રીજન્ટ રાણી સાહેબા લેડી પાર્વતીબાઈ (પ્રમુખ), રાજ્યના દિવાન (ઉપ-પ્રમુખ) અને બીજા ત્રણ સભ્યોની બનેલી કાઉન્સિલ ચલાવે છે.

હુણવાડના નાં મહારાણા—નાં મહારાણા શ્રી વીરભદ્રસિંહજી સાહેબ બહાદુરનો જન્મ તાં ૮ મી જુન ૧૯૧૦ ના દિને થયો હતો તેઓ તાં ૨૭

તાલીમ લઈ તે દિશામાં સારી પ્રગતિ કરેલી છે. બ્રિટિશ સરકાર તરફથી બ્રિટિશ સૈન્યના માનદ સેફ્ટેનન્ટની પદવી તેઓને આપવામાં આવી છે.



તાં ૨૭ અક્ટોબર સને ૧૯૩૦ ના દિને તેઓ ગાદીનશીન થયા ત્યારથી તેઓએ પ્રજાપ્રયોગી કામોમાં ઉંડો રસ ખતાવ્યો છે.

ગામડાઓમાં વધારેના દવાખાનાંઓ ખાંધી તબીબી સાધનોમાં વધારો કર્યો, ગામડામાં શાળાઓની સંખ્યામાં સંતોષ વધારો કર્યો, માધ્યમિક કેળવણી મફત (ફ્રી) કરી, ગીરાસદારોનાં જુનાં દેવાં માફ કર્યાં. ગીરાસદારો માટે રજપુત છાત્રાલયની સ્થાપના કરી, તેમની કેળવણી માટે ખાસ વ્યવસ્થા કરી, નવાં પુસ્તકાલયો સ્થાપ્યાં, ખેડૂતોની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવા ખેડુત સહકારી બેંક સ્થાપી, જકાત તથા મહેસુલના દરમાં ઘટાડો કર્યો, અને વેપાર જુનરને ઉત્તેજન આપવા માંડ્યું.

ઓક્ટોબર ૧૯૩૦ ના દિને ગાદી ઉપર આવ્યા હતા. રાજ્યનો વિસ્તાર ૩૮૮ ચોરસ માઈલ જેટલો છે. રાજ્યની વસ્તી (૧૯૪૧ ની વસ્તી ગણતરી મુજબ) ૧૦૫૩૨૦ ની છે. નાં મહારાણાશ્રીને ૬ તોપની સલામીનું માન છે. નાં મહારાણા વીરભદ્રસિંહજી ચાલુક્ય વંશના વંશજ છે. તેમણે અજમેરની મેયો કોલેજમાં ઉચ્ચ કેળવણી લઈ. હિંદુસ્તાનમાં અગત્યના સ્થળોની મુલાકાત લઈ પોતાના જ્ઞાનમાં સારો વધારો કરેલો છે. ક્રીકેટ, હોકી, ટેનીસ, શિકાર, ઘોડેસ્વારી વિગેરે રમતગમતોમાં તેઓએ ઉંડો રસ કોલેજમાં લીધો હતો, અને હરિકાંઈમાં સારાં ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. દહેરાદુનમાં તેમણે પ્રાથમિક લશ્કરી

નામદાર શહેનશાહની તાજપોષીના પ્રસંગે તેઓએ નામદાર મહારાણી સાહેબા સાથે વિલાયતમાં હાજરી આપી, યુરોપના અગત્યના બીજા દેશોમાં મુસાફરી કરી પોતાના જ્ઞાનમાં વૃદ્ધિ કરી છે.

પ્રજાને રાજકીય બાબતોમાં તાલીમ આપવાના શુભ ઉદ્દેશથી મ્યુનીસીપલ બોર્ડને પ્રજાકીય બનાવી, પ્રજા પ્રતિનિધિ સભાની સ્થાપના કરી, અને ગ્રામ્ય પંચાયતનો ધારો પસાર કર્યો.

જર્મની સાથેના ચાલુ વિશ્વ શરૂ થતાં નામદાર બ્રીટીશ સરકારને પોતાની અંગત સેવા તેમજ રાજ્યના સર્વ સાધનો અર્પણ કર્યાં. રાજ્યની વાર્ષિક ઉપજના ૫૮૬૦

વિગ્રહ દરમીઆન સહાય માટે પ્રતિ વર્ષ આપવાનું શરૂ કર્યું. રેડક્રોસના, લંડનના મેયરના રાહતના અને બીજા અન્ય ક્ષણોમાં રોટમાંથી તથા ખાનગી ખર્ચમાંથી સુંદર રકમ આપી છે. આધુનિક જમાનાની વિગ્રહની ઉચ્ચ તાલીમ લેવા તેઓશ્રીએ વેલ્સ રૅન્ડમેન્ટમાં બેડાઈ ત્રણ માસ સુધી દેવલાલી, મુંબઈ વિગેરે સ્થળો તાલીમ લીધી છે. તેઓશ્રી સરહદ પ્રાંતમાં અને જરૂર પડતાં હિંદ ખહાર વિગ્રહમાં ઝંપલાવવા અતિ ઉત્સુક છે.

તેઓ સાહેબના સર્વ કાર્યોમાં નામદાર અ. સૈ. મહારાણી સાહેબા શ્રી મનહર કુંવરબા સાહેબા પ્રેરણા અને ઉત્સાહ આપી રહ્યાં છે. તેઓ સાહેબા વાંકાનેરના રાજવી કેપ્ટન નામદાર મહારાણા રાજ-સાહેબ શ્રી અમરસિંહજી સાહેબ ખલાફુરના પુત્રી હોઈ ઉચ્ચ કેળવણી લીધી છે. સંગીતનું સુંદર જ્ઞાન ધરાવે છે અને સ્ત્રી ઉન્નતિના કાર્યોમાં ઉડો રસ લે છે.

નામદાર મહારાણા સાહેબને ૩ પુત્રો છે યુવરાજ શ્રી ભુપેન્દ્રસિંહજીની ઉંમર વર્ષ ૭, રાજકુમાર શ્રી ધીરેન્દ્રસિંહજીની ઉંમર વર્ષ ૫, અને રાજ્યકુમાર શ્રી પુષ્પેન્દ્રસિંહજીની ઉંમર વર્ષ ૩૦ ની છે. ત્રણે રાજ્યકુમારો પ્રાથમિક કેળવણી લઈ રહ્યા છે.

**ઇસોલના ઠાકોર**—ઇસોલના ઠાકોર શ્રી શીવસિંહજી વિજયસિંહજી ઝાલા મકવાણાનો જન્મ તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૦ ને દિને થયો હતો. ગાદીએ ૧૯૨૭ માં આવ્યા હતા પણ પુરો અખત્યાર ૧૯૩૫ માં મળ્યો હતો. સાદ-રાની કેલેજમાં સાત વર્ષ શિક્ષણ લઈ પછી તેઓ કર્નલ ગોર્ડનની દેખરેખ સાથે વિલાયત શીખવા ગયા હતા.

**આમોદના સરદાર નવાખ સર નહાર-સિંગજી ધર્ધરસિંગજી**—તેઓ ગુજરાતના પહેલા વર્ગના સરદાર, અને મુંબઈ ઇલાકામાં આવેલા ભરૂચ જિલ્લાના. આમોદ કરખાના ઠાકોર સાહેબ છે. એમનો જન્મ તા. ૨ જ એપ્રિલ ૧૮૭૭ ને રોજ થયો હતો, અને ગાદીપર તા. ૯ મી મે ૧૯૦૧ ને રોજ આવ્યા હતા એમનું પ્રથમ લગ્ન નેપાડના ઠાકોર સાહેબની દીકરી સાથે, બીજું લગ્ન વીરપુરના ઠાકોર સાહેબની દીકરી સાથે અને ત્રીજું લગ્ન કેરવાડાના ઠાકોર સાહેબની બહેન સાથે થયું હતું. મુંબઈની ધારાસભામાં તેઓ પહેલપહેલા ૧૯૦૯ માં ચુંટાઈને ઘણું વરસો તેના સભાસદ રહ્યા હતા, અને દીલ્હીની વડી ધારાસભામાં ૧૯૩૧ માં ચુંટાઈને ૪ વરસ સભાસદ રહ્યા હતા. તે દરમિયાન ૧૯૩૩ માં તેઓ યુરોપનો પ્રવાસ કરી આવ્યા હતા. ભરૂચના પહેલા વર્ગના માનદ મેજસ્ટ્રેટ અને જિલ્લા લોકલખોડના પ્રમુખના ઓધવા પણ તેમણે ભોગવ્યા છે. અંબાલામાં સને ૧૯૩૦ માં આખા હિંદના મુસ્લીમ રજપુતોની પરિષદ મળી હતી તેનું પ્રમુખસ્થાન એમને મળ્યું હતું. ૧૯૨૭ માં લાહોરમાં અંજુમન હિમાયતે ઇસ્લામની ૪૧ મી વાર્ષિક સભાનું પ્રમુખ-સ્થાન પણ તેમણે શોભાવ્યું હતું. એ સભામાં એક લાખ માણસો ભેગાં થયાં હતાં સને ૧૯૩૮ થી તેઓ ગુજરાતના જમીનદારોના મંડળના પ્રમુખ છે. ગુજરાતના મોલેસલામ ગરાસીયાઓના વડા તેઓ છે. નવાખનો ઇલકાખ તેમને સને ૧૯૨૯ માં મળ્યો હતો; અને નાઈટહુડ (સર)નો ઇલકાખ સને ૧૯૩૮ માં મળ્યો હતો.

નવાનગરના મહારાજા—નાં મહારાજા શ્રી૦ લેફ્ટેનન્ટ સર દીપ્તીજયસિંહજી બહેન—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો



હતો. મરહુમ મહારાજા શ્રી૦ રણજીતસિંહજીના દ-તક પુત્ર તરીકે ૧૯૩૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને તે પછી કે. સી. એસ. આઈ. અને જી. સી. આઈ. ઇ. ના ઇલકાબ મેળવ્યા હતા. એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં અને લંડનની માલ્બર્ન અને યુનીવર્સિટી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૫ માં સિરિહીના મહારાવ સાહેબની પુત્રી સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતા. એમને ગાદીવારસ પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ છે. એમનું નામ મહારાજકુમાર શ્રી૦ શત્રુઘ્નસિંહજી છે ને એમનો જન્મ ૧૯૩૯ માં થયો હતો. નાં જન્મસાહેબે લશ્કરી તાલીમ લીધી છે અને કૅપ્ટનને પદે પહોંચ્યા હતા. અત્યારે નરેન્દ્ર મંડળના પ્રમુખનો આધ્યા તેઓશ્રી દીપાવી રહ્યા છે.

રાજ્યની આવક આશરે રૂ. ૯૦ લાખની છે. રાજ્યમાં મુખ્ય બંદર બેડી છે અને તેથી રાજ્યને સારી આવક છે. જામનગર-દ્વારકા રેલ્વે પણ તેમની છે.

ભાદરવાના ઠાકોર—ભાદરવાના શ્રીમત ઠાકોર સાહેબશ્રી નટવરસિંહજી રણજીતસિંહનો જન્મ તાં ૧૯ મી નવેમ્બર ૧૯૦૩ ને રોજ થયો હતો, અને ગાદીએ સને ૧૯૩૫ માં આવ્યા હતા. આ ઠાકોર ગુજરાતના છેલ્લા સ્વતંત્ર રજપુત રાજ કરણવાલેલાના વંશજ ગણાય છે, અને પાછળથી મુસલમાનોના તથા મરાઠાઓના ઘણાથે હુમલા થવા છતાં રાજ્ય પોતાની સ્વતંત્રતા ટકાવી રાખી હતી. ભાદરવા ગામ મહી નદીને કાંઠે આવેલું છે. ઠાકોર સાહેબે કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી અને ૧૯૩૦ માં રાજપર (કાઠીયાવાડ)નાં કુવરી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. રાજ્ય નાનું છે. પણ કેળવણીમાં પ્રગતિવાન છે.

વરસોડાના ઠાકોર—વરસોડાના ઠાકોર શ્રી જોરાવરસિંહજી સુરજમલજી ચાવડા તાં ૧૭ મી એપ્રિલ સને ૧૯૧૪ માં જન્મ્યા હતા, સાદરા અને અજમેરની કોલેજમાં કેળવણી હતા, ૧૯૩૨ માં વાંસદાના મહારાજાની ભત્રીજી સાથે પરણ્યા હતા અને ૧૯૩૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા.

વાંકાનેરના મહારાણા—નાં મહારાણાશ્રી અમરસિંહજી બહાદુર કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ.—એમનો જન્મ તાં ૪ થી જાન્યુઆરી ૧૮૭૯ ને રોજ થયો હતો. ૧૮૮૧ માં ગાદીએ આવ્યા હતા પણ સત્તા સને ૧૮૯૯ માં મળી હતી. તેમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધેલી. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર શ્રી. પ્રતાપસિંહજી છે.



**અલાવાડના રાણા,** લેફ. નાં ધર્મ-  
દિવાકર પ્રબવત્સલ મહારાજ રાણા સર  
શ્રી. રાજેન્દ્રસીંહજીદેવ બહાદુર, કે. સી.  
એસ. આઈ., એમ. આર. એ. એસ.,  
એ. આર. પી. એસ., એફ. આર. જી.  
એસ., એફ. એડ. એસ., એફ. આર.  
એચ. એસ., એફ. આર. એજી. એસ.,—  
એમનો જન્મ ૧૯૦૦ માં થયો હતો ૧૯૨૯  
માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. અજમેરની  
મેયો કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધા પછી  
ઓક્સફર્ડ યુનીવર્સિટીની સ્કુલ ઓફ  
ઇસલ ઇકોનોમીમાં વધુ અભ્યાસ કર્યો  
હતો. હૈદરાબાદ રેજીમેન્ટમાં એમણે  
ભાગ લીધો છે. ૧૯૨૯ માં બ્રિટીશતાનના  
સેન્ટેમન કિલ્લામાં હતા. શિકારના  
શોખીન છે, સંગીત ખેતીવાડી, કવિતા  
અને લલિત કળાનો એમને શોખ છે.  
રાણા સાહેબ રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ  
એટ્રિટન, બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટરી સોસા-  
યટી, લંડનની ઇસ્ટ ઇન્ડિયા એસોસી-  
એશન, બ્રિટિશ એસોસિએશન ફોર ધી  
ઇન્ડિયન્સમેન્ટ ઓફ સાયન્સ, વેસ્ટર્ન  
ઇન્ડિયા સ્ટેટ્સ કોમિટી એસોસિએશન  
(રાજકોટ), કેનેલ કલબ ઓફ ઇન્ડિયા  
(દહેરાદુન), વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા આરોમોબાઇલ  
એસોસિએશન (મુંબઈ), આરોમોબાઇલ  
એસોસિએશન (લંડન), રોયલ એશીઆ-  
ટીક સોસાયટી ઓફ લંડન, કલકત્તાની  
કલકત્તા લીટરરી સોસાયટી ઉપરાંત  
લંડનની અને હિંદની ખેતીવાડી વિષયક  
સંસ્થાઓના સભ્ય છે. ઘણી કલબોમાં  
સભ્ય છે. એ ઉપરાંત ૧૯૩૨-૩૭માં  
નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય  
હતા. ૧૯૩૪-૩૬ માં ઓલ ઇન્ડિયા  
ક્ષત્રીય મહાસભાના પ્રમુખ હતા. સામુ-  
દાયિક શિક્ષણમાં નાં રાણા સાહેબ

ઉંડો રસ લે છે. ગાદીવારસ મહારાજ-  
કુમાર શ્રી. હરિશ્ચંદ્ર બહાદુરનો જન્મ  
૧૯૨૧ માં ઓક્સફર્ડ ખાતે થયો હતો.

**જંજીરાના નવાબ,** નાં સીદી મુહમદ-  
ખાન—એમનો જન્મ ૧૯૧૪ માં થયો  
હતો. તેઓ ૧૯૨૨ માં ગાદીએ આવ્યા  
હતા પણ ૧૯૩૩ માં એમને રાજ્યવહિ-  
વટની પુર્ણ સત્તા પ્રાપ્ત થઈ હતી.  
નવાબ સાહેબે રાજકોટની રાજકુમાર  
કોલેજમાં અભ્યાસ લેવાની શરૂઆત  
કરી હતી. ૧૯૩૦ માં માન સાથે ડીપ્લોમાં  
મેળવ્યા પછી પુનાની ડેકન કોલેજમાં  
રાજકારણ, રાજ્યવહિવટ અને ખેતીવાડી  
વિષયક કેળવણી મેળવી હતી અને  
માઈસોર રાજ્યમાં રાજ્યવહિવટની વધુ  
તાલીમ લીધી હતી. ૧૯૩૩ માં મધ્ય  
હિંદના ઝાવરા રાજ્યની શાહજી સાથે  
એમણે લગ્ન કર્યા હતાં

રાજ્યની આવકનો આધાર ખેતીવાડી,  
જંગલ, આબકારી અને કસ્ટમ્સ પર છે.  
કાઠીઆવાડમાં પણ નવાબ સાહેબનો  
થોડોક વીસ્તાર છે અને તે વીસ્તારનું  
બફરાખાદ બંદર સારી આવક આપે છે.

**બીલખાના દરબાર—**બીલખાના દર-  
બારશ્રી રાવતવાલા સાહેબ કે જેઓ  
કાઠી બતિના ઓઘડવીરાણી વંશના  
છે તેમનો જન્મ તા. ૧૯ મી બન્યુઆરી  
૧૯૦૬ ને રોજ થયો હતો. બીલખાના  
આગલા દરબારશ્રી કંથડવાલા સને  
૧૯૨૩ માં નિઃસંતાન મરણ પામ્યા હતા  
એટલે ભાગદારો અને ભાયાતો બીલખાના  
વારસા માટે લડ્યા, તેમાં રાવતવાલા  
સાહેબને ફતેહ મળી, અને ૧૯૨૮ માં  
(બન્યુઆરી) તે ગાદીએ આવ્યા. તેજ

સાલમાં (ફેબ્રુઆરી) એમણે દેવકુંવરબા સાથે લગ્ન કર્યાં અને તેજ સાલમાં (નવેમ્બર) પુત્ર પ્રાપ્તિ પણ થઈ શિકાર અને યુરોપીયન રમતગમતોમાં તેઓ ખડુ કુશળ છે.

**મોરબીના મહારાજ**—નાં મહારાજ શ્રીં લખધીરજી બહાદુર, જી. બી. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬



માં થયો હતો. એમણે હિંદ અને ઇંગ્લાંડમાં ખાનગી કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૨ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. એમને બે કુમાર છે. ગાદીવારસનું નામ યુવરાજ શ્રીં મહેન્દ્રસિંહજી છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૫૦ લાખની છે. મુખ્ય ખંદર નવલખી છે, ત્યાં યુરોપ, જાપાન, જાવા, અમેરીકા અને હિંદી ખંદરોએથી સ્ટીમરોની આવ જાય છે. રાજ્યમાં રાજ્યનીજ માલેકીની ૧૩૩ માઈલની રેલ્વે અને ૬૩ માઈલની ટ્રાન્સે લાઈન છે. રાજ્ય માં ટેલીફોન સર્વિસ પણ છે.

રાજ્યમાં લીમીટેડ કંપનીઓ પણ છે અને રૂ. મીટ્ર વિગેરેના ઉદ્યોગો છે. કોટન પ્રેસીંગ અને જીનીંગ ફેક્ટરીઓ ઉપરાંત પરશુરામ પોટરી વર્ક્સ લીં, મોરબી સોલ્ટ વર્ક્સ, રેલ્વે વર્ક્સોપ, ઇલેક્ટ્રીક પાવર હાઉસ, ન્યુ લખધીરજી સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સ, શ્રી. મહેન્દ્રસિંહજી જ્વાસ વર્ક્સ, મયુર મેટલ વર્ક્સ, ધી બોન ફેક્ટરી, ધી મોરબી મેચ વર્ક્સ, હાડવર એન્ડ ફીટીંગ્સ મેન્યુફેક્ચરીંગ ફેક્ટરી, ધી કાઠીઆવાડ પેઇન્ટ વર્ક્સ અને ગ્રોઇલ મીલ્સ પણ છે.

પ્રાથમીક અને માધ્યમીક કેળવણી મુક્ત છે.

**દાતીઆના મહારાજ**, લેફ્ટ-કર્નલ નાં મહારાજ લોકેન્દ્ર સર ગોવિંદસિંહ જુદેવ બહાદુર, જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.,—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. સેન્ટ જોન એમ્પ્યુલન્સ એસોસીએશન રેડક્રોસ સાસાયટી, ગર્લગાઇડ એસોસીએશન વિગેરે અખીલ હિંદ સંસ્થાઓના સ્થાયક છે અને ક્રીકેટ ક્લબ એફ ઈંડીઆના સભ્ય છે. એમણે ગત મહાયુદ્ધમાં ૭ લાખ જેટલી માટી રકમ આપી હતી. ન્યુ દિલ્હીમાં મુકવા માટે એમણે લોડ રીડીંગનું ખાવલું હિંદી સરકારને ભેટ આપ્યું હતું. નાં મહારાજએ પોતાના રાજ્યમાં હોસ્પીટલ અને શાળાના સુંદર મકાનો બંધાવ્યાં છે. શિકારના શોખીન છે. એમણે દક્ષીણ આફ્રીકામાં ૧૯૧૨-૧૩ માં પ્રવાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૩ માં નાં મહારાજએ પોતાની સીલ્વર જુબીલી ઉજવી હતી.

**દાંતાના મહારાજ—**મહારાજ શ્રી. ભવાનીસિંહજી સાહેબ ખડાફુર, કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૯ ને દિને થયો હતો.



એમણે અજમેરની મેયો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને તા. ૧૦ મી માર્ચ ૧૯૨૬ ને રોજ ગાદીએ આવ્યા હતા. ના. મહારાજ આરાસુરી અંખા-માતાના ભક્ત છે.

**વાંસદાના મહારાવલજી—**વાંસદાના મહારાવલજી શ્રી. ઇન્દ્રસિંહજી પ્રતાપ-સિંહજીનો જન્મ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૮ ને દિને થયો હતો. કેળવણી રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં લીધી હતી અને ગાદીપર તા. ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૧૧ ને રોજ આવ્યા હતા. માણુ-સાના રાવલજીશ્રીનાં પુત્રી શ્રીમતી આનંદકુંવરબા સાથે એમણે લગ્ન કર્યું હતું. તેમના ગાદીવારસ યુવરાજ આજે ચૈદેક વરસના છે.

**માણુસાના રાવલજી—**માણુસાના રાવલજી શ્રી. સજ્જનસિંહજીનો જન્મ સને ૧૯૧૧ માં થયો હતો. કેળવણી અજમેરની મેયો કોલેજમાં લીધી હતી અને ગાદીએ ૧૯૩૪ માં આવ્યા હતા. માણુસાના રાજકર્તાઓ પોતાને વનરાજ ચાવડાના વશને તરીકે ઓળખાવે છે. રાવલજી વાંકાનેરના મહારાણીની કુંવરી સાથે લગ્ન કર્યા બાદ સને ૧૯૩૫-૩૬ માં યુરોપ અને અમેરિકા ફરી આવ્યાં હતાં. અત્યારે તેમને એક ગાદીવારસ કુમાર છે. મહારાજની મોટી બેન વાંસદાના મહારાવલજી સાથે અને નાની બહેન લખતરના યુવરાજ સાથે પરણેલી છે.

**કચ્છના મહારાવ—**ના. મહારાજ-ધીરાજ મીરઝા મહારાવ શ્રી. ખેંગારજી સવાઈ ખડાફુર, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૬૬ માં થયો હતો. ૧૮૭૬ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૮૮૫ માં એમને રાજ્યની સંપૂર્ણ સત્તા મળી હતી. એમણે ઘેર ખાનગી કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૧ માં લંડનમાં ઇમ્પીરીઅલ કૉન-ફરન્સ તથા જીનીવામાં પ્રબસંધની બેઠકમાં હાજરી આપી હતી. ના. મહારાવ ૧૯૩૧ માં બીજી ગોળમેજી પરિષદમાં પણ હાજર રહ્યા હતા. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર શ્રી. વિજય-રાજજી છે.

રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ ૮૨૪૯૫ ચોરસ માઈલ છે અને કચ્છનું રજુ ૯૦૦૦ ચોરસ માઈલ છે, એ જુદું. આવક આશરે ૩૨ લાખ છે.

જીનાગઢના નવાબ—નાં નવાબ લેખાય છે.  
સાહેબ કેપ્ટન સર મહબત ખાનજી રસુલ-  
ખાનજી ત્રીજા, જી.સી.આઈ. ઇ., કે.  
સી.એસ.આઈ.—એમનો જન્મ તાં ૨ જી  
આગસ્ટ ૧૯૦૦ ને રોજ થયો હતો. એમના

ગાદીવારસ શાહઝાદા મહમદ હીલાવર  
ખાનજીને જન્મ ૧૯૨૨ માં થયો હતો.  
રાજ્યનું મુખ્ય ખંડર વેરાવળ છે અને  
આવક આશરે રૂ. એક કરોડની છે.



પિતા રસુલખાનજીનાં મરણથી એઓ  
ગાદીએ ૧૯૧૨ માં આવ્યા હતા પણ  
સંપૂર્ણ સત્તા ૧૯૨૦ માં મળી હતી.  
૧૯૧૩ માં એઓ વિલાયત જઈ આવ્યા  
અને પછી અજમેરની મેથો કેલેજમાં  
બેઠાયા. એમનું રાજ્ય કાઠીઆવાડમાં  
સૌથી મોટું છે. રાજ્ય પાસે પોતાની  
બેન્ક, રેલ્વેઓ અને પોતાનાં ખંડરો છે.  
પોતાનું ટપાલ વીજળીખાતું છે. આખા  
એશીયાખંડમાં સિંહની વસ્તી ફક્ત એમના  
રાજ્યમાં આવેલાં ગીરનાં જ ગલોમાં રહી  
છે અને તેને મોટો ખર્ચ કરી જળવી  
રાખવામાં આવે છે. એજ પ્રમાણે એમના  
ગીરના બળદોની ઓલાદ પણ સર્વોત્તમ

કુચબીહારના મહારાજ—નાં જગદી-  
પેન્દ્ર નારાયણભુપ બહાદુર—એમને  
જન્મ તાં ૧૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૫ ને  
દિને થયો હતો અને તાં ૨૦ મી ડીસે-  
મ્બર ૧૯૨૨ ને રોજ ગાદીએ આવ્યા  
હતા. એમને સંપૂર્ણ સત્તા સને ૧૯૩૬  
માં મળી હતી. તેમણે વિલાયતમાં  
હૈરેનેફેમ્બ્રીજ ખાતે કેળવણી લીધી હતી.  
એમના માતાજી તે મહુમ મહારાજ  
સર સયાજીરાવ ગાયકવાડનાં પુત્રી  
થાય છે. મહારાજને એક ભાઈ અને  
ત્રણ બહેનો છે.

રાજ્યની આવક ૩૪ લાખ છે. સ્ટેટ  
કાઉન્સીલના પ્રમુખ તરીકે નાં મહા-  
રાજ પોતે ખીરાજ છે. રાજ્યમાં લેજ-  
સ્લેટીવ કાઉન્સીલની સ્થાપના થઈ છે,  
એમાં ખીનસરકારી બહુમતી રહે એ  
મોટે ખીન—સરકારી સભ્યોની સંખ્યા  
વધારવામાં આવી હતી.

મુલીના કાકોર—મુલીના કાકોર  
સાહેબશ્રી હરિશ્ચંદ્રસિંહજી તાં ૧૦ મી  
જુલાઈ ૧૮૯૯ ને રોજ જન્મ્યા હતા  
અને ૧૯૦૫ માં બાળવયે ગાદીએ આવ્યા  
હતા. રાજકોટમાં કેળવણી લીધી હતી.  
૧૯૨૦ માં કોટા રાજ્યમાં આવેલી  
કુનાહીની જગીરના માલિકીની પુત્રી શ્રી.  
નંદકુંવરબા સાથે લગ્ન કીધું હતું.  
એમને બે કુમારો છે.

મંડીના રાજા, મેજર નાં રાજા સર આપી હતી. ગાદીવારસ શ્રી૦ યુવરાજ એગીન્દ્ર સેન બહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ. યશોધનસિંહનો જન્મ ૧૯૨૩ માં થયો એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. હતો.



તેઓ ૧૯૧૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા પણ ૧૯૨૫ માં એમને રાજ્ય વહીવટની સંપૂર્ણ સત્તા સોંપાઈ હતી. રાજા ચંદ્રવંશી રજપુત કુળના છે અને ઈંદ્રપ્રસ્થ (દીલ્હી) પર હજાર વર્ષ પર રાજ્ય કરનારા રાજાના વંશજ છે. રાજાએ લાહોરની કવીન મેરીસ કૉલેજ અને એઈચીસન કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે ૧૯૨૩-૨૪ માં એમણે લાહોરમાં વહીવટી અને ન્યાય-ખાતાની તાલીમ લીધી છે. એમણે બે વાર લગ્ન કર્યું હતું. ૧૯૨૩ માં કપુરથલાના મહારાજાની એકની એક પુત્રી સાથે અને બીજાવાર ૧૯૩૦ માં રાજપીપળાના કનવાર પૃથ્વીરાજસિંહની પુત્રી સાથે. યુરોપના દેશોના પ્રવાસ કર્યો છે, છટ્ટા જ્યોર્જના રાજ્યારોહણ પ્રસંગે હાજરી

કેટાહના મહારાવ, નાં મહારાજા-ધીરાજ મહારાજ મહીમહેન્દ્ર મહારાવરાજ શ્રી. કર્નલ સર ઉમેદસીંહજી સાહીબ બહાદુર, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ, જી. બી. ઇ, એલ એલ. ડી.,—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો અને ૧૮૮૯ માં ગાદીએ આવ્યા હતા એમણે અજમેરનાં મેયો કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે ઉદેપુરના મહારાણા ફતેહસીંહજી સાહેબની પુત્રી સાથે ૧૮૯૨ માં લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૮૯૩ માં તેમનું અવસાન થતાં ૧૮૯૭ માં કચ્છના મહારાવ સાહેબની પુત્રી સાથે ફરી લગ્ન કર્યું હતું. એ પણ અવસાન પામતાં ૧૯૦૮ માં ઇસરદાના ઠાકુર સાહેબની બહેન સાથે ત્રીજવાર લગ્ન કર્યું હતું. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર બીમસીંઘજી સાહેબનો જન્મ ૧૯૦૯ માં ત્રીજવારના લગ્નથી થયો હતો. કુમારે અજમેરના મેયો કૉલેજમાં ડીપ્લોમાં મેળવી છે. એમણે બીકાનેરના મહારાજા ગંગાસીંઘજીની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા છે અને ૧૯૩૪ માં એક પુત્ર નામે પ્રીનરાજસીંઘજીનો જન્મ થયો છે. મહારાવ ચૌહાણુ રજપુત છે અને બુંદેલી કુટુંબના વંશજ છે. અત્યારના રાજકર્તાના વખતમાં રાજ્યે સારી પ્રગતિ કરી છે. રાજ્યમાં ૧૩૬ શાળાઓ, ૩૩ દવાખાનાં અને ૪૫૧ સહકારી સંસ્થાઓ છે. રાજ્યની આવક રૂ. ૫૩ લાખ ૬૮ હજારની છે.

**ખારીઆના મહારાવલશ્રી સર રણજીત-સિંહજી**—એમનો જન્મ તા. ૧૦ મી જુલાઈ ૧૮૮૬ ને દિને થયો હતો. તેમને



રાજકોટ, દેહરાદુન અને વિલાયતમાં કેળવણી મળી હતી. એમનું લગ્ન સને ૧૯૦૫ માં રાજપીપળાના મહુમ મહારાજની પુત્રી શ્રીમંત તખ્તકુંવરબા સાથે થયું હતું. એમને એક પાટવીપુત્ર છે અને પાટવીને ત્યાં બે રાજપુત્રો છે. એમનું ખાનદાન ચાંપાનેરના ચોહાણુ રાજકર્તાઓ કે જેઓ પાપા પતિઓને નામે પ્રખ્યાત હતા, તે પરથી ઉતરી આવેલું છે. મહારાવલશ્રી ૧૯૦૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૧૪-૧૮ ની યુરોપીય લડાઈમાં તેઓ ફ્રાન્સ અને ફ્લાન્ડર્સમાં લડી આવ્યા હતા અને ૧૯૧૯ ની અફઘાન લડાઈમાં પણ જઈ આવ્યા હતા. મહારાવલશ્રી પોતે શ્રીટીશ સરકાર કે બીજાં કોઈ પણ દેશી રાજ્યને કંઈ ખંડણી આપતા નથી પણ તેથી ઉલટું શ્રીટીશ પંચમહાલ

જિલ્લાના દાહોદ, કલોલ અને દાલોલ તાલુકાઓની આવકમાંથી પોતે ચાથ મેળવે છે. મહારાવલશ્રીને વાઘનો શિકાર કરવાનો ખુબુ શોખ છે.

**ખહાવલપુરના નવાબ—મેજર ડો. રૂકન-ઉદ-દૌલા.** નસ-રત-ઈ જંગ, સૈફ-ઉદ-દૌલા, હાફીઝુલ મુલક. મુખલીસ-ઉદ-દૌલા વા મોઈન-ઉદ-દૌલા અલ-હજ નવાબ સર સાત્રીક મોહમદ ખાનસાહેબ ખહાદુર અખ્ખાસી વી., એલ એલ. ડી., જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. વી. ઓ.—એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. તેમણે લાહોરની ઍન્ગ્લીસન ચીફ્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૧ માં લગ્નગ્રંથીથી જોડાયા હતા. ૧૯૨૪ માં તેમને રાજ્યવહિવટની સંપુર્ણ સત્તા મળી હતી. નરેન્દ્રમંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના નવાબ સાહેબ સભ્ય છે. ૧૯૨૧ માં જ્યારે પ્રીન્સ ઍફ વેલ્સ હિંદની મુલાકાત લીધી હતી ત્યારે તેઓ એમના એડીકાં હતા. લશ્કરમાં એમણે ભાગ લીધો છે અને માનદ મેજરની પદવી પણ મળી છે. એમણે ઘણીવાર યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો છે. ઇંગ્લાંડ બંધ ત્યારે દરેક વખતે એમને ના. શહેન-શાહની મુલાકાતનું માન મળે છે.

પંજાબનાં મુસ્લીમ રાજ્યોમાં એમનું રાજ્ય સૌથી મોટું છે. બગદાદ અને કેરોના અખ્ખાસાઈડ ખલીફના સીધા વંશજ છે એમના ગાદીવારસ શાહી-ખઝાડા મહમદ અખ્ખાસ ખાનસાહેબ ખહાદુર છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૧,૨૧,૩૦,૦૦૦ની છે.

**પાલીતાણાના ઠાકોર**—ના. ઠાકોર—સાહેબ શ્રી સર બહાદુરસિંહજી કે. સી. આઈ. ઇ. ભાવનગરના રાજકર્તાઓના વંશના ગોહેત્ર રાજપુત છે. એમનો જન્મ તા. ૩ જી એપ્રિલ ૧૯૦૦ ને રોજ થયો



હતો. ૫ વર્ષની વયે એઓ ગાદીએ આવ્યા હતા, પણ ૧૯૧૬ માં એમને રાજ્યનો સંપૂર્ણ અખત્યાર સોંપવામાં આવ્યો હતો. એમણે પ્રથમ રાજકોટમાં અને પછી વિલાયતમાં કેળવણી લીધી હતી. ફીકેટની રમતના એઓ ચુનંદા બેલાડી છે. રાજ્ય તરફથી શત્રુજ્ય પર્વત ઉપરનાં સુપ્રસિદ્ધ અને ઐતિહાસિક જૈન તીર્થસ્થાનોનું રક્ષણ થઈ રહ્યું છે. પોતાના રાજ્ય તરફથી અને રાજકોટ રાજકુમાર કોલેજની કાઉન્સિલ તરફથી નરેન્દ્ર મંડળમાં સભ્ય તરીકે ખીરાજે છે.

**વાસણાના ઠાકોર**—વાસણાના ઠાકોર તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬ ને રોજ જન્મ્યા હતા. સાદડાની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૧૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા.

**સચીનના નવાબ**—સચીનના નવાબ સીદીમહમદ હૈદર મહમદ ચાકુતખાનનો જન્મ તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯ ને રોજ થયો હતો. કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. ગાદીએ સને ૧૯૩૦ માં આવ્યા હતા. તેવણ ત્રણ બેગમે પરણ્યા છે. જેઓમાં વડી બેગમ તે લોહારના નવાબની મોટી બહેન થાય છે. સચીનના નવાબો અને જૂનારાના સીદીયા હુબશી મુસલમાન રાજકર્તાઓ અસલ એક ખાનદાનના છે, પણ સને ૧૭૯૧ થી તેઓ છુટા પડ્યા હતા. સચીન રાજ્ય ખ્રીટીશ સરકારને કે બીજા કોઈ રાજ્યને કંઈ પણ ખંડણી ભરતું નથી. હુમસનું હવાખાવાનું દર્યાઈ મથક આ રાજ્યમાં આવેલું છે.

**સરદારગઢના**—દરબાર સરદારગઢના દરબાર ખાનશ્રી યુલામ મોહીપુદીનખાનનો જન્મ વડોદરામાં તા. ૧૧ મી જુન ૧૯૧૯ ને રોજ થયો હતો. મી. આર. એ. હાવેલની દેખરેખ હેઠળ તેઓ જાપાન, યુરોપ અને અમેરિકા ફર્યા આવ્યા; પછી નવાનગરના મહારાજાની દેખરેખ હેઠળ રાજવહીવટની તાલીમ લીધી અને તા. ૧૧ મી જુન ૧૯૪૦ થી તાલુકાનો વહીવટ તેમણે હસ્તગત કરી મફત પ્રાથમિક કેળવણી ફાંખલ કરી છે.

**પ્રતાપગઢના મહારાવત**—નામ મહારાવત સર રામસિંહજી બહાદુર, કે. સી. એસ આઈ—૧૯૦૮ માં એમનો જન્મ થયો હતો. ૧૯૨૯ માં ગાદીએ આવ્યા હતા.

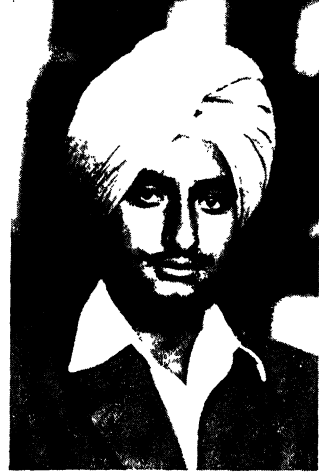
પ્રતાપગઢ રાજ્ય કંથાલ પશુ કહેવાય છે. મેવાડના રાણા મોકલે ૧૬ માં સૈકામાં આ રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી. પ્રતાપ સાહે ૧૬૯૮ માં પ્રતાપગઢ શહેર વસાવ્યું હતું. જશવંતસીંહના સમયમાં મરાઠાઓએ રાજ્ય પર ચઢાઈ કરી હતી પણ મહારાવતે દિલ્હીને ભરવામાં આવતા રૂ. ૧૫૦૦૦ ને બદલે હોલકરને સાલીમ શહાઈ એટલે ૭૨૭૦૦ રૂપિયા ભરવાનું નકકી કરી મરાઠાઓને દુર કર્યા હતા. એ વખતે રાજ્યની ટંકશાળમાં સાલીમ શહાઈનો સીકકો આસપાસના દેશી રાજ્યોમાં કાયદેસરનું ચલણ ગણાતું હતું. બ્રિટીશ સરકાર સાથે રાજ્યને ૧૮૦૪ માં પહેલીવાર સંબંધ બંધાયો હતો પણ એ વખતે કરવામાં આવેલી સંધી લોર્ડ કોર્ન-વાલીસે રદ કરીને ૧૮૧૮ માં નવી સંધી કરી હતી. ત્યાર પછીથી હોલકરને ભરવામાં આવતી ખંડણી બ્રિટીશ સરકારને ભરવામાં આવે છે.

**વડીઆ દરબાર**—નામદાર દરબારશ્રી સુરગવાળા. એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. ૧૯૩૦ માં એમને ગાદી પ્રાપ્ત થઈ હતી અને ૧૯૩૦ ની ૭ મી સપ્ટેમ્બરે એમણે રાજ્યવહિવટ સંભાળી લીધો હતો. એમણે ખાહોશ શિક્ષક હસ્તક ખાનગીમાંજ કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૧ માં એમણે કુવરબા સાહેબ સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. સંત-

તીમાં બે છોકરા અને બે છોકરી છે. ગાદીવારસ યુવરાજ શ્રી. કૃષ્ણકુમારનો જન્મ ૧૯૩૧ માં થયો હતો.

રાજ્યમાં કેળવણી મફત છે અને બાળલગ્ન કરવાની તથા દારૂ પીવાની મનાઈ છે. સુદર મકાનો બાંધવાની રાજ્યે ખાસ યોજના કરી છે.

**પતીઆલા નરેશ**—ડો. ના. ફરઝંદ-ખાસ હોલને-ઈંગ્લીશીઆ મન્સુર-ઉલ-ઝમાન, અમીર-ઉલ-ઉમર મહારાજધીરાજ રાજ રાજેશ્વર શ્રી. મહારાજ-બ-રાજગણુ શ્રી. યાદવેન્દ્રસિંહજી, એલ. એલ. ડી., મહેન્દ્ર બહાદુર ચક્રવર્તીચત્રન ભટ્ટી કુલ ભુષણ, પંબબના એક અગ્રગણ્ય રાજ્યના



રાજ—એમનો જન્મ ૧૯૧૩ માં થયો હતો. ૧૯૩૮ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા.

(વધુ વિગત માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૨૭૬)



જયપુરના મહારાજ, કેપ્ટન નાં સરમદ-ઇ-રાજાહ હિંદુસ્તાન રાજરાજેન્દ્ર ત્રી. મહારાજધીરાજ સર સવાઇ માન-સીંહ બહાદુર, જી. સી. આઇ ઇ—એમનો જન્મ ૧૯૧૧ માં થયો હતો.



નાં મહારાજ ૨૫૦ મહારાજ સર સવાઇ માધોસિંહ બહાદુરના દત્તક પુત્ર છે અને ૧૯૨૨ માં એમની ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૩૧ માં રાજવહિવટની સર્વ સત્તા

એમને પ્રાપ્ત થઇ હતી. એમણે અજમેરની મેયો કોલેજ અને વુલવીચની રોયલ મીલીટરી એકેડેમીમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૧ માં હિંદી લશ્કરના માનદ લેફ્ટનન્ટ નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં માનદ કેપ્ટનનું પદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. જયપુરની લશ્કરી દુકડીના વડા સેનાધિપતિ છે. નરેન્દ્રમંડળના સભ્ય છે, બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીની કાર્ટના સભ્ય છે, અજમેરની મેયો કોલેજની કાર્યવાહક સમિતિના ઉપ-પ્રમુખ છે. એ ઉપરાંત રજપુતાના ક્રીકેટ ક્લબ, એરો ક્લબ એફ ઇંગ્લીશ અને બરમા અને જયપુર ફ્લાઈંગ ક્લબના પેટ્રન છે. ૧૯૨૪ માં એમણે ભેષપુરનરેશ સર ઉમેદસિંહની બહેન સાથે પહેલાં લગ્ન કર્યા હતાં અને પછીથી ૨૫૦ ભેષપુરનરેશ સર સુમરસીંહની પુત્રી સાથે ૧૯૩૨ માં બીજાં લગ્ન કર્યાં હતાં. એમને એક પુત્રી અને ત્રણ પુત્ર છે. નાં મહારાજ એક પ્રખ્યાત પોલો ખેલાડી છે. ૧૯૩૩ માં તેઓ એક પોલો ટીમ ઇંગ્લાંડ લઇ ગયા હતા જ્યાં બધા ટુર્નામેન્ટો જીતીને રેકર્ડ કર્યો હતો.

નાં મહારાજ જયપુરના ૩૯ મા રાજકર્તા છે. અયોધ્યા (અત્યારે આંધ્ર)ના રાજ રામના પુત્ર કુશના વંશજે કાછવાહ રજપુતાના વડા છે. રાજ્યની આવક રૂ. ૧,૩૫,૦૦,૦૦૦ ની છે.

રેવાના મહારાજ—નાં બંધવેશ મહારાજ સર ગુલાબસીંહજી દેવ બહાદુર, જી સી. આઇ. ઇ., કે. સી. એસ. આઇ., (વાઘેલ રજપુત)—એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં થયો હતો. ૧૯૧૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૨૨ માં એમને રાજ્યવહિવટના તમામ હક્ક પ્રાપ્ત થયા હતા. એમણે ઇન્દોરની દાલી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૯ માં ભેષપુર નરેશની બહેન સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતાં અને ૧૯૨૫ માં કીશનગઢના ૨૫૦ મહારાજ સર મદનસીંહ બહાદુરની પુત્રી સાથે પણ લગ્ન કર્યા હતાં મહારાજ બાણીતા સ્પોર્ટ્સમેન છે અને એમને શીકારનો ખુબ શોખ છે. એમણે લંડનમાં ભરાયલી બધી ગોળમેજી પરીષદોમાં ભાગ લીધો હતો અને ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર કમીટીના સભ્ય પણ ચુંટાયા હતા. ઇન્દોરની દાલી કોલેજની જનરલ કાઉન્સિલના અને ઇન્દોરની કીંગ એડવર્ડ મેડીકલ સ્કુલની કાર્યવાહક સમિતીના સભ્ય છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૬૦ લાખની છે. રાજ્યમાં સંખ્યાબંધ પાણીના ધોધ છે. રાજ્યમાં ખનીજ પદાર્થો પુષ્કળ નીકળે છે. મહારાજ રાજ્યના વહીવટમાં સારા પ્રમાણમાં રસ લે છે. રાજ્યમાં ૭ સભ્યની સ્ટેટ કાઉન્સિલ છે અને ૪૧ ખીન સરકારી સભ્યોની રાજપરીષદ છે. વેપાર ઉદ્યોગના વિકાસ માટે રાજ્યમાં એક સ્ટેટ બેંક છે અને આખા રાજ્યમાં એની શાખાઓ પ્રસરેલી છે.

**ઉદેપુરના મહારાણા**—લેફ્ટ-કર્નલ. નાં મહારાજધીરાજ મહારાણા શ્રીં સર ભુપાલ સિંહજી બહાદુર, જી. સી. એસ. આઈ.—



એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ૧૯૧૦ માં મારવાડના ઔવાના ઠાકરની પુત્રી સાથે એમણે પહેલીવાર લગ્ન કર્યા હતાં અને પછી ૧૯૨૮ માં મારવાડના ખુડાલાના ઠાકુરની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૯૩૦ માં મહારાણા ફતેહસિંહજી બહાદુરનું અવસાન થતાં હાલના મહારાણા ગાદીએ આવ્યા હતા ઉદેપુરના રાણા પ્રતાપનું નામ તે સૌને જાણીતું છે. આ એજ ઉદેપુર છે, એને મેવાડ પણ કહે છે. રજપુતાનાનું સૌથી મોટું રાજ્ય છે. મહારાણાએ ઘરમેળે કેળવણી લીધી હતી. એમના ગાદીવારસ મહારાજકુમાર શ્રીં ભગવત સિંહજી છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૮૦ લાખની છે.

**સીરિહીના મહારાજ**, નાં મહારાજ-ધીરાજ મહારાવશ્રી સર સરૂપ રામસીંહ બહાદુર, જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. ૧૯૨૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતાં દિલ્હીના છેલ્લા હિંદુ રાજા ચૌહાણ વંશના રજપુત કહેવાતા, એમાંથી કુટેલી એક દવેરા રજપુતની શાખાના સીરિહીનરેશ વંશજ છે. સીરિહીનું અત્યારનું પાટનગર ૧૪૨૫ માં વસાવવામાં આવ્યું હતું. સીરિહી રાજ્યને ૧૮ માં સૈકામાં બેઘપુર સાથે યુધ્ધ ચાલતું હતું. ૧૮૨૩ માં બ્રિટિશ સરકારે સીરિહીને સંરક્ષણ આપી બેઘપુરના વર્ચસ્વનો અંત આણ્યો હતો. સીરિહી રાજ્યમાં ૫૬૫૦ ફીટ ઉંચો પ્રખ્યાત આબુ પર્વત આવેલો છે. સીરિહી રાજ્ય પહાડી પ્રદેશથી ભરપુર છે. મહારાજ પ્રધાનો વડે રાજ્ય છે.

**ધરાંગધરાના નાં મહારાજ**—મેજર મહારાજ મહારાણા શ્રી. સર ધનશ્યામ-સિંહજી, જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો અને ૧૯૧૧ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કૉલેજમાં કેળવણી લીધા પછી ઇંગ્લેંડ જઈ સર ચાર્લ્સ ઓલીવન્ટની દેખરેખ નીચે ખાનગી શિક્ષકો હસ્તક ઉચ્ચ કેળવણી લીધી હતી. તેમણે પાંચ વાર લગ્ન કર્યા છે અને સંતતીમાં ત્રણ કુમારો છે. જેઓ દેહરાદુનમાં કેળવણી લે છે.

રાજ્યની વર્ષિક આવક આશરે રૂ. ૨૫ લાખની છે.

કપુરથલાના મહારાજ, કર્નલ નાં ફરજંદ-ઇ-હિલખંદ રસીખ-ઉલ-ઇતીકાદ હાલત-ઇ-ઇસ્તીશીઆ રાજ-ઇ-રાજગણુ મહારાજ સર જગતજીતસીંહ ખડાદુર, જી. સી. એસ. આઇ, જી. સી. આઇ. ઇ., જી. બી. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૨ માં



થયો હતો તેઓ કપુરથલાના સ્વં રાજ-ઇ-રાજગણુ ખરકસીંહના પુત્ર થાય હિંદના આગેવાન શીખ રાજકર્તા છે. ગત મહાયુદ્ધમાં એમણે અર્પિલી સેવા ખદલ એમને મળતું તોપોનું માન વધારીને ૧૫ તોપોનું કરવામાં આવ્યું છે અને વાર્ષિક ૬૦૦૦ પૌંડની ખંડણી શ્રીં સરકાર તરફથી કાયમને માટે પાછી વાળવામાં આવી હતી. જુદા જુદા યુરોપ અમેરીકાના રાજ્યો તરફથી ચંદ્રક મેળવ્યા છે. ૧૯૨૬, ૧૯૨૭ અને ૧૯૨૯ માં પ્રજાસંઘમાં હિંદી નરેન્દ્રા અને હિંદ તરફથી પ્રતિનિધી તરીકે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૭ માં મહારાજએ

પોતાના રાજ્યનો સુવર્ણ મહોત્સવ ઉજવ્યો હતો. ૧૯૩૫ માં પંચમ જ્યોર્જના રૂપક મહોત્સવમાં અને ૧૯૩૭ માં છટ્ટાજ્યોર્જના રાજ્યારોહણ વખતે હાજર રહ્યા હતા. ૧૯૩૭ માં એમણે પોતાનો હીરક મહોત્સવ ઉજવ્યો હતો. ગાદીવારસ શ્રીં તીકારાજ પરમજીતસિંહ છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૪૦ લાખની છે.

**ભરતપુરના મહારાજ, નાં શ્રી.** મહારાજ બીજેન્દ્ર સવાઇ બીજેન્દ્રસીંહ ખડાદુર, ખડાદુરજંગ—એમનો જન્મ ૧૯૧૮ માં થયો હતો અને તેઓ ૧૯૨૯ માં પિતાની ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૩૯ માં એમને પુર્ણ રાજસત્તા મળી હતી. ભરતપુરના રાજકર્તાઓ જાટ વંશના છે, અને ૧૧ મા સૈકાનો તેમનો ઇતિહાસ મળી આવે છે. ૧૮૦૩ માં ખિ સરકાર સાથે સહકાર કરનાર રજપુતાનામાં આ રાજ્ય પહેલું હતું. આગ્રાની લડાઈમાં મરાઠાઓને હરાવવામાં ભરતપુરે સહાય કરી હતી. એના ખદલામાં રાજ્યને પાંચ જલ્લા મળ્યા હતા. પરંતુ ૧૮૦૪ માં ભરતપુરે ખિ. સરકાર વિરૂધ્ધ જસવંતરાવ હોલકરની તરફેણ કરવાથી યુદ્ધ જાગ્યું હતું. ૧૮૦૫ માં સુલેહ થઈ હતી અને ત્યાર પછી ખિ. સરકાર સાથે સહકારના કરાર થયા હતા જે હજી ચાલુ છે. ૧૮૨૫ માં ભલતો માણસ ગાદી પચાવી પાડતાં ફરી ઝઘડો જાગ્યો હતો અને ખરા વારસદારને ખિ. સરકારે સહાય કરી હતી. ભરતપુર રાજ્યે ૧૮૫૭ ના ખળવા વખતે તથા મહાયુદ્ધ વખતે સારી સહાય કરી હતી.

આવક રૂ. ૩૧ લાખની છે.

ધોલપુરના રાણા, નાં રઇસ-ઉદ-હૈલા સીપાહદાર-ઉલ-મુલ્ક સરમદ રાજ-હાઇલિંદ મહારાજધીરાજ શ્રી સવાઇ મહારાજરાણા સર ઉદયભાણસિંહ લોકેન્દ્ર બહાદુર દીલેરજંગ જયદેવ, જી. સી. આઈ. ઇ. કે. સી. એસ. આઈ. કે. સી. વી. એ. —એમનો જન્મ ૧૮૬૩ માં થયો હતો. એમના ભાઈ મહારાજ-



રાણા રામસીંહનું અવસાન થતાં તેમને ૧૯૧૧ માં ગાદી મળી હતી.

ધોલપુરના રાજકર્તાઓ ખામરોલીના જાટના વંશજો છે. આશરે ૧૩૬૭ માં ખામરોલીથી જ્વાલીઅર જઈ વસવાટ કર્યો હતો. આ જાટ લોકો ગોહદમાં જઈ વસ્યા અને ૧૫૦૫ માં સુરજનદેવ ગોહદના રાણા બન્યા. ૧૭૬૧ માં રાણા ભીમસીંહે મરાઠાઓને પાણીપતમાં હરાવ્યા પછી જ્વાલીઅરનો કીલ્લો કબજે કર્યો હતો, પણ છ વર્ષ પછી એ ગુમાવી દીધો હતો. ૧૭૭૯ માં મરાઠાઓ

સામે બિ. સરકારે સંધી કરી રક્ષણ આપ્યું હતું. એ છતાંયે સીંધીઆ અને બ્રિ. સરકાર સાથે તકરાર ચાલુ રહેતા ગોહદ અને જ્વાલીઅર સીંધીઆને ગયા અને ધોલપુર, ખારી, ખેસરી, સેવાહિ અને રાજખેરા મહારાજ રાણા કીરત-સીંહને અપાયા. એમની પછી રાણા ભગવતસીંહ આવ્યા અને પછી એમના પૌત્ર નીહાલસીંહ આવ્યા અને એમની ગાદીએ અત્યારના મહારાજ આવ્યા છે.

**કાચીનના મહારાજ**—નાં સર શ્રી રામ વર્મા, જી. સી. આઈ. ઇ., એલ એલ. ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. ૧૯૩૨ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. એમણે ખાનગીમાં કેળવણી લીધી હતી. ગાદીવારસ નાં કેરાલા વર્મા, એવ્યા રાજ છે.

કાચીન એ હિંદના દક્ષીણ-પશ્ચિમ ખુણા પર આવેલું દરીઆકાંઠાવાળું રાજ્ય છે. આ રાજ્યમાંજ સૌથી પહેલાં જવાબદાર સરકારનું તત્વ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. અનામત ખાતાંનો નાં મહારાજ દીવાન મારફતે વહીવટ કરે છે જ્યારે અન્ય ખાતાંઓ ધારામંડળોને જવાબદાર એવા પ્રધાન હસ્તક છે. વિસ્તૃત મતાધિકાર પર રચાયેલી ધારાસભા છે. કેળવણીની ખાબદમાં રાજ્યનું સ્થાન બધા રાજ્યો અને પ્રાંતોમાં મોખરે છે. એમાં ૩ કોલેજ, ૫૧ હાઇસ્કુલો, ૧૧૨ માધ્યમિક શાળાઓ અને ૮૦૦ પ્રાથમિક શાળાઓ છે. રાજ્ય તરફથી ૫૭ હોસ્પિટલો અને દવાખાનાઓ નિભાવાય છે. રાજ્યમાં છ મુખ્ય શહેરોની છ મ્યુનીસિપાલિટીઓ છે અને ગામડાંઓમાં ૮૬ પંચાયતો છે.

**રતલામના મહારાજ—**મેજર જનરલ નાં સર સજનસિંહજી, જી. સી. આઈ ઇ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. વી. એ., નાં શહેનશાહના એડીકાં—એમને જન્મ



૧૮૮૦ માં થયો હતો. બેધપુરના રાજ-કુટુંબથી ઉતરી આવેલા માલવાના રાઠોડ વંશના વડા તરીકે એમને સ્વીકાર થયો છે અને માલવાના રજપુતોમાં સાઈ માન ધરાવે છે. ઇન્દોરની દાત્રી કોલેજમાં કેળવણી લીધેલી. ૧૮૯૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૦૨ માં કચ્છના મહારાવની પુત્રી સાથે લગ્ન કરેલા અને ૧૯૨૨ માં જામનગરના બાણીતા સાંઘા રજપુત કુટુંબની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. એમનાથી એમને બે પુત્રી અને એક પુત્ર છે. રતલામના મહારાજએ ગયા મદા યુધ્ધમાં ફ્રાંસ ખાતે લડાઈમાં ભાગ લીધો હતો. એમની સેવાની કદર કરી ફ્રાંસની સરકારે એમને માનચાંદ આપ્યા હતા એમને ૧૯૧૮ માં બ્રિટીશ સૈન્યમાં

કર્નલ બનાવવામાં આવ્યા હતા ૧૯૧૬ માં અફઘાન યુધ્ધમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો. એમને મેજર-જન લ બનાવવામાં આવ્યા હતા અને ૧૯૩૬ માં નાં શહેનશાહના એડીકાં તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. આ પદે નીમાતા ૧૯૩૭ ના મે માસમાં નાં શહેનશાહના રાજ્યાભિષેક પ્રસંગે હાજર રહ્યા હતા. પોલોના ખાસ ખેલાડી તરીકે દેશપરદેશમાં એમની ખ્યાતી છે. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર લોકેન્દ્ર-સિંહજી છે.

**રામપુરના નવાબ—**કેપ્ટન નાં અલી જહા ફરઝદે-હીલપર્ઝરે-દૈલાતે ઇંગ્લીશી આ. મુખત્રીસ-ઉલ-દૈલા, નાસીર-ઉલ-મુલક, અમીર-ઉલ-ઉમરી, નવાબ સર સૈયદ મહમદ રાઝા અલીખાન બહાદુર, મુસ્તેદદ-જંગ, કે. સી. એસ. આઈ., ડી. લીટ, એલ એલ. ડી.—એમને જન્મ ૧૯૦૬ માં થયો હતો. ૧૯૩૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એમને બે પુત્ર અને છ પુત્રીઓ છે. ગાદીવારસ કર્નલ નવાબ ઝાદા સૈયદ મુર્તઝા અલીખાન બહાદુરને જન્મ ૧૯૨૩ માં થયો હતો. નાં નવાબ અલીગઢ મુસ્લીમ યુનીવર્સીટીના પ્રો-વેન્સેલર, નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય, સેકન્ડ કીંગ જ્યોર્જીસ ઓન ગુરખા રાઇફલ્સ ટુકડીના કેપ્ટન, ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ એસોસીએશન અને માલખરો કલબ (લંડન)ના સભ્ય છે. રાજમુકદ્દર નગરના પ્રખ્યાત સાદતે-ખરેહા કુટુંબના વંશજ છે અને રાજકુટુંબ સૈયદ છે. ૧૮૫૭ ના બળવાથી ખ્રીં સરકારને વફા-ફાર છે. ગત મદાયુધ્ધમાં અને અત્યારના યુધ્ધમાં એમણે ખ્રીં સરકારને સહાય કરી છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૫૨ લાખની છે.

નેપાલના મહારાજા, નાનું મહારાજા-  
ધીરાજ ત્રીભુવન વીર વીક્રમ જંગબહા-  
દુરશાહ બહાદુર શમશેર જંગદેવ ૧૯૧૧  
માં એમના પિતાની ગાદીએ આવ્યા  
હતા. નેપાલ રાજ્યમાં રાજા તો માત્ર



નામનોજ હોય છે, બધી સત્તા પ્રધાન-  
ના હાથમાં હોય છે. પ્રધાનને બધી  
સત્તા ઉપરાંત મહારાજાનો ઇલકાબ પણ  
આપવામાં આવે છે. મહારાજા બીમ-  
શમશેર જંગબહાદુર રાણાના અવસાન  
બાદ ૧૯૩૨ માં એમના ભાઈ ઓજસ્વી  
રાજન્ય, પ્રોજેક્ટલ નેપાલતારા, અતુલ  
જ્યોતીર્મયત્રી શક્તી પટ, અતી પ્રવાલ  
ગૌરબા દક્ષીણા બાહુ પૃથુલધીશ નાનું  
મહારાજા બેધા શમશેર જંગબહાદુર  
રાણા, જી. બી., જી. સી. એલ. એચ,  
જી. સી. એલ., જી. સી. એસ આઈ.,  
જી. સી. એન. એલ., જી. સી. એસ  
એસ. એમ. એલ, જી. સી. આઈ. ઇ.,  
જી. કે. આર કે., યીટાંગ પાવતીગ

શુન ચીઆંગલુહ ચુઆન શાંગ ચીઆંગ,  
બ્રિટિશ લશ્કરના ઓનરરી લેફ્ટનન્ટ  
જનરલ, હિંદી લશ્કરની બધી ગુરખા  
રાઈફલ રેજિમેન્ટના ઓનરરી કર્નલ,  
વડા પ્રધાન અને નેપાલના વડા સેના-  
ધિપતિ પ્રધાનપદે આવ્યા હતા.

નેપાલ એ હિમાલયનું એક નાનકડું  
સ્વતંત્ર રાજ્ય છે. આખો ૫૬૦૦૦  
ચોરસ માઈલનો સાંકડો પ્રદેશ પહા-  
ડાથી ભરપૂર છે. ખટમંડુ એ રાજ્યનું  
પાટનગર છે. રાજ્યની ૫,૫૮૦,૦૦૦ ની  
વસ્તી માટે ભાગે હિંદુઓની છે. બધી  
પ્રજા ગુરખા કહેવાય છે. ગુરખાઓએ  
નેપાલનું રાજ્ય કબજે કર્યું તે પહેલાં  
ત્યાં ઘણા નાના રાજ્યો હતાં ૧૮ માં  
સૈકામાં ગુરખા રાજા પૃથ્વી નારણશાહે  
બધા નાનાં રાજ્યો કબજે કરી નેપાલના  
રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી. ૧૮૪૬  
માં રાણા કુટુંબના વડા મહારાજા જંગ  
બહાદુર રાણાએ નેપાલના મહારાજા  
પાસે નેપાલના વડા પ્રધાને વંશપરંપરા  
અધિકાર ભોગવવાના હક્ક માંગી લીધા  
હતા, ત્યારથી એ કુટુંબ નેપાલના  
વડા પ્રધાનના અધિકાર ભોગવે છે  
અને રાજ્ય કરે છે. ૧૮૫૦ માં જંગ-  
બહાદુર ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયા હતા  
હિંદુ છોડી ઇંગ્લાંડ જનાર આ પહેલાંજ  
હિંદી રાજવી હતા. એમણે બ્રિ પ્રજા  
બેઠે સંબંધ બાંધ્યા હતા. ૧૮૧૬ માં  
સંધી કરી હિંદ સાથેનો સંબંધ પણ  
નકકી થયો છે. નેપાલને હિંદ અને  
ચીન સાથે મિત્રતાનો સંબંધ છે. ગયા  
મહાયુદ્ધમાં લશ્કર અને પૈસાની નેપાલે  
જે સહાય કરી છે, એના બદલામાં  
નેપાલને વર્ષ દિવસે દશ લાખની ભેટ  
મળે છે આ ભેટ કાયમની છે.

અત્યારના વડા પ્રધાન રાણા ગાદીએ આવતાની સાથેજ લંડનમાં નેપાલનું એલ્ચી ખાતું સ્થાપ્યું હતું. એ પછી નેપાલપર ધરતીકંપની ભયાનક આકૃતિ આવી હતી. રાજ્યમાં આધુનિક પદ્ધતિના રસ્તા છે, ટેલીફોન વ્યવહાર પણ છે અને બેંક અને શાળાની મીલ પણ છે. ખાંડ, સુતરાઉ કાપડ અને ઊનના ઉદ્યોગો છે. ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધજનક રાજનું જનકપુર ખી. એન. ડબ્લ્યુ રેલ્વેના જયનગર સાથે સંકળાયેલું છે. જનકપુર રાજ્યની ખીજી રેલ્વે લાઇનનું મથક છે. નેપાલ રાજ્યની આવક બે કરોડની છે અને રાજ્ય તરફથી ૪૫૦૦૦ નું લશ્કર નીભાવવામાં આવે છે.

**નભાના મહારાજ,** નાં મહારાજ પ્રતાપસીંહ, સગીર વયના હોવાથી સગીર અવસ્થા પુરી થાય ત્યાં સુધી નભા રાજ્યનો વહિવટ મીં. ઇ. બી. વેંકટીલડના પ્રમુખપણા હેઠળ નીમવામાં આવેલી રીજંસી કાઉન્સીલદ્વારા ચાલે છે. નાં પ્રતાપસીંહ અત્યારે પંજાબમાં રાજ્ય-વહિવટની તાલીમ લઈ રહ્યા છે.

નભા, પતીઆલા અને જુન્દ એ ત્રણ ઉત્તર હિંદના શીખ રાજ્યોમાં નભા મોટું રાજ્ય ગણાય છે. રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ ૧૦૦૦ ચોરસ માઈલ છે અને ત્રણ લાખની એની વસ્તી છે. રાજ્ય નભા અકાલઈન્દ્રી ઉપરાંત એક સ્ટેટ સર્વીસ યુનીટ એમ બે લશ્કરી ટુકડી અને ૪૦૦ માણસોનું પોલીસદળ નીભાવે છે. રાજ્યમાંથી નોર્થવેસ્ટ અને ખી. ખી. એન્ડ સી. આઈ. એમ બે રેલ્વે લાઇનો પસાર થાય છે. રાજ્યે વેપારવૃદ્ધિ માટે બેંક સ્થાપી છે.

૧૯૨૩ માં નભા અને પતીઆલા સ્ટેટ વચ્ચે ઝઘડો જાળાં બ્રિ સરકારે તપાસ કરી હતી. તપાસ દરમ્યાન માલમ પડ્યું હતું કે પતીઆલા રાજ્યના કેટલાક માણસોને પતીઆલા સ્ટેટદ્વારા નુકશાન પહોંચાડવાના હેતુથી નભા પોલીસે ખનાવવી મુકદ્દમાઓ ઉભા કર્યા હતા. પરિણામે નભાનરેશશ્રી રીયુદ્ધમનસીંહે સરકાર સાથે કરાર કરી રાજ્યનો વહિવટ છોડી દીધો હતો. રાજ્યનો વહિવટ સરકારે હસ્તગત કર્યો હતો, પણ મહારાજએ કરારનો ચાલુ ભંગ કર્યો હોવાથી એમને પદબ્રજ કરવામાં આવ્યા હતા અને મહારાજ તેમજ અન્ય સર્વ ઇલકાબો પાછા લઈ લેવામાં આવ્યા હતા. અત્યારે પદબ્રજ મહારાજ...માં નિવાસ કરી રહ્યા છે અને રાજ્યવહિવટ રીજંસી કાઉન્સીલ દ્વારા ચાલે છે.

**ચોરછાના મહારાજ**—નાં સરમદ-ઇ રાજહાઇ બુદ્ધેલખંડ શ્રીં સવાઈ મહેન્દ્ર મહારાજ સર વીરસીંહ દેવ ખડાદુર, કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૯ માં થયો હતો ૧૯૩૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. ઇન્દોરની દાલી, રાજકોટની રાજકુમાર અને અજમેરની મેયો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઉપરાંત મધ્ય પ્રાંતોના સાગર જલ્લામાં વહીવટી તાલીમ લીધી હતી. એમણે વઢવાણના મહારાજની ખુદન સાથે લગ્ન કર્યા હતાં પણ તેમનું અવસાન થતાં એમણે ગોંડળના મહારાજની પૌત્રી સાથે બીજીવાર લગ્ન કર્યાં હતાં. ગાદીવારસ રાજ ખડાદુર શ્રીં દેવેન્દ્ર સીંઘજી દેવ છે.

ત્રાવણકોરના મહારાજ, નાં શ્રી. છે, અને કળાવિજ્ઞાનનું શિક્ષણ અને પદ્મનાભદ્રાસ વન્સીવાલ સર ખાલારામ વર્મા કુલસેખર કીર્તીપતી માને સુલતાન મહારાજ રાજ રામરાજ ખહાદુર શમશેર જંગ, જી સી. આઈ. ઇ., ડી. લીટ. (આંધ્ર.)—એમનો જન્મ ૧૯૧૨ માં થયો હતો. ૧૯૨૪ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૩૧ માં રાજવદિવટના સર્વ હકક પ્રાપ્ત કર્યા હતા. તેમણે ઘર-મેળેજ કેળવણી લીધી હતી.

ત્રાવણકોર રાજ્ય એ દક્ષિણ દિગ્દંત્ર દરીઆ કાંઠાનું એક મોટું રાજ્ય છે. રાજ્ય નૈસર્ગિક સૌંદર્યથી ભરપૂર છે, એમાં સુંદર પહાડો છે, સુંદર નદીઓ છે અને જંગલો છે. રાજ્યમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ ઘણું મોટું છે હરિજનો માટે રાજ્યના સર્વ મંદિરો ખુલ્લા મુકાયા

ત્રિવેન્દ્રમ રાજ્યનું પાટનગર છે, અને સાઉથ ઇન્ડિયન રેલવેપર મુખ્ય મથક છે. રાજ્યમાં રસ્તાઓ અને નહેરોની એક મોટી વ્યવસ્થીત યોજના છે. મુંબઈ અને ત્રિવેન્દ્રમ વચ્ચે અઠવાડીક વીમાની સર્વિસ પણ છે. આ સર્વિસ ત્રીચીનોપોલી સુધી લંબાવવામાં આવી છે. રાજ્યની આવક રૂ. ૨ કરોડ ૬૪ લાખની છે.

## Presidency Provident

& General Insurance Co., Ltd.

MHERWAN BUILDING,

Sir P. Mehta Road, Fort, BOMBAY.

Recognised  
everywhere  
AS:

ONE OF THE BEST

1940

Another Year of  
Steady Progress

FIGURES OF PROGRESS:—

FUNDS Over	Rs 11,00,000
Claims Paid Over	Rs. 2,25,000

Full Deposit paid under Ins. Act.

For particulars apply to. THE HEAD OFFICE.

Branches:—Poona, Sholapur, Belgaum, Bijapur, Hubli,  
Ratnagiri, Madras, Navsari, Hyderabad



## સામાન્ય વિભાગ

મુલ્લાંજી સાહેબ, સૈયદના તાહિર નાં  
સૈફુદ્દીન સાહેબ—વહોરા કોમના વડા  
મુલ્લાંજી સાહેબનો જન્મ ૧૮૮૮ના ઓગસ્ટ



માસમાં થયો હતો. નાં મુલ્લાંજી સાહેબ  
દાઉદી વહોરા શીઆ મુસ્લીમ કોમના  
વડા ધર્મગુરુ છે અને દુખખણના પહેલા  
વર્ગના સરદાર છે. દાઈ-ઉલ-મુલતકની  
૬૦૦ વર્ષ થયા સ્થપાયેલી ઉચ્ચ પદ-  
વીના પર મા અધીકારી છે. કેસે ખાતે  
ઇજ્જતના ફાતીમા ખલીફાની હસ્તી

નાજુદ થયા પછી એમેનમાં સ્થાઈ થયેલા  
સુલતાનોના નાં મુલ્લાંજી વંશજ છે.  
એમના વંશજેએ ઘણા વીશેષ અધીકાર  
ભોગવ્યા છે અને દીલ્હીના મોગલ ખાદ-  
શાહો અને હાંદના અન્ય દેશી રાજ્યો  
તરફથી તેમજ બ્રિઝ સરકાર તરફથી  
અનેક પ્રસંગેએ ઉચ્ચ પ્રકારના માન  
મળ્યા છે વહોરા કોમની ધાર્મિક તેમજ  
કોમી બાબદોમાં નાં મુલ્લાંજી સાહેબ  
સર્વ અધીકાર ધરાવે છે. ધાર્મિક અને  
સામાજિક પ્રશ્નો જેવા કે લગ્ન, છુટા-  
છેડા, વારસા વિગેરે વિષેના એમના  
નીયમો ઉવટના ગણાય છે. દાવતની  
બાબતોનું યોગ્ય રીતે સંચાલન થઈ શકે  
એ માટે નાં મુલ્લાંજી સાહેબ જુદા  
જુદા ખાતાંઓ સ્થાપ્યાં છે અને એના  
વહિવટ માટે વજીરો નીમ્યા છે અને  
મંત્રીઓ રાખ્યા છે. જગત આખામાં  
જ્યાં જ્યાં વહોરા કોમ વસતી હોય ત્યાં  
ત્યાં એ નામદાર પોતાનો પ્રતીનિધી નીમે  
છે. ઘણીવાર વહોરા કોમની વસ્તીવાળા

નગરોમાં પોતાના અનુયાયીઓની હાલત કેવી છે એની તપાસ માટે મોટા ઓધે-દારોને મોકલવામાં આવે છે. નાં મુક્ષાંજલે ગાદી પર આત્યા પછી પોતાની શીક્ષણ વિષયક નીતિનો અમલ ખરાખર ને વિગત વાર થઈ શકે, એ માટે એક ખાસ ખાતું સ્થાપ્યું છે

સરનામું:—સઈફી મહાલ, મલખારહીલ, મુંબઈ.

### ધનજીભાઈ ખમનજી લેડી ફેની—

બાણીતા પારસી કરોડપતી સર ધનજીભાઈ ખમનજીનાં તેવણુ ધણીઆણી થાય છે.



તેમને ઉચ્ચ કેળવણી મળેલી છે અને આટલો આટલો પૈસા હોવા છતાં બીલકુલ અભીમાન નથી. ગરીબોનું હિત હમેશાં તેમને હેડ છે. તેઓ ધારમીક મનોવૃત્તિ-વાળા, સખાવતી ખવાસના, ભલાં અને દીલસોજ છે. તેઓ પોતાની કામના તથા

બહેર સવાલોમાં ઘણી ઉલટ લે છે. બાણીતા સ્પોર્ટ્સમેન મી. એ. સી. અરદેશરનાં તેઓ બહેન થાય છે. પોતાના મરહુમ ધણીની યાદગીરી માટે તેમણે અનેક સખાવતી ખાતાંઓમાં મદદ કરી છે. વાંદરામાં આવેલાં બાઈ શીરીનબાઈ કામાના કોન-વેલેસન્ટ હોમમાં મરદો માટે રૂ. ૬૫ હજારના ખર્ચે એક ખાસ નવું ખાતું તેમણે ખોલ્યું છે જેનો ઘણો સારો લાભ લેવાય છે. હાલની લડાઈમાં પણ તેઓએ પોતાથી ખનતી મદદ કરી છે. યુરોપમાં પણ તેમણે અનેક સખાવતો કરી છે.

લેડી ખમનજી પોતાની નાદુરસ્ત તબી-અતને લીધે ઇંગ્લાંડ ગયાં હતાં પણ તે પછી એકાએક લડાઈ ફાટી નીકળ્યાથી તેઓ પોતાનાં ખેટી, જમાઈ અને પાલક ખેટા ફલી ખમનજી સાથે ત્યાં રોકાઈ ગયાં છે અને હુરોગેટમાં રહ્યાં છે. ઇંગ્લાંડમાંનો પોતાનો આલીશાન ખંગલો તેઓએ જખ્મી થયેલા સેપાહેનો વપર શ માટે આપ્યા છે. ગરીબો તરફ તેઓ ઘણા દીલસોજ છે અને તેમને છુપી મદદ કરે છે.

સરનામું:—મારબલ વીલા, વોરડનરોડ, મુંબઈ.

બદવજી હુંસરાજ રોડ—રોડ બદવજી એક બાહોશ ઓપેલેટીક સરજન (આંખના ડોક્ટર) છે. મુંબઈમાં તેમણે વર્ષો સુધી પ્રેક્ટીસ કરી આંખના એક સારા ડોક્ટર તરીકે નામના મેળવી હતી અને ગરીબ લોકોને પોતાની સેવા-ઓનો લાભ આપવા માટે તેમણે કેટલીક સખાવતી અને બહેર હોસ્પીટલો સાથે સંબંધ બાંધ્યા હતા. મુંબઈની ભાટીઆ જનરલ હોસ્પીટલની સ્થાપના તેમની મહેનતને આભારી છે. હાલમાં તેઓ કચ્છ રાજ્યના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર છે.

સાસુન, સર વીક્ટર, ત્રીજા ખેરોનેટ—  
એમણે હેરા, ત્રીનીટી કોલેજ, કેમ્બ્રીજ  
મધે કેળવણી લીધી હતી. રાયલ એર



ફોર્સના માજી કેપ્ટન છે. હોંદની વડી  
ધારાસભાના એઓ એક સભ્ય હતા.  
૧૯૨૬ ના સાલમાં મજૂરોની હાલત  
બાબે તપાસ કરવા નીમવામાં આવેલાં  
શાહી કમીશનના તેઓ એક મેમ્બર  
હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૭ ના વરસો દર-  
મ્યાન સરકારની ચલણની રાજનીતીનો  
એવણે સખત વીરોધ કીધો હતો. ઇંડીયન  
કોન્સી લીગના તેઓ સ્થાપક અને પ્રમુખ  
હતા. ઈ. ડી. સાસુન ગરૂપની મીલો સાથ  
એમને સંબંધ છે. તેઓ થોડાં વર્ષો  
ઉપર રીટાયર થઈ ચીન ગયા હતા  
પણ ચીન મધેના અશાંત મામલાને  
લીધે તેઓ હોંદ પાછા ફર્યા છે.

સરનામું:—ઈ. ડી. સાસુન અને કંપની,  
એક્સાઈ એસ્ટેટ, મુંબઈ.

વૈદનાથન, મીં એસ. એસ.,  
એમ. એ., એફ. આઈ. એ. એકચુઅરી—  
મીં વૈદનાથનનો જન્મ ૧૮૯૩ ના ઓગ-  
સ્ટમાં થયો હતો. ૧૯૧૫ માં એમણે  
એમ. એ. ની પરીક્ષા પહેલા નંબરે  
પસાર કરી મદ્રાસ યુનીવર્સીટીનું સ્ટુડન્ટ  
પ્રાઇઝ મેળવ્યું હતું. એમણે વડોદરા  
કોલેજના ગણીતના પ્રેફેસર તરીકે  
પહેલાં સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૪ ના  
સાલમાં ચઢયાતી એકચુરીયલ ડીઝીને  
અભ્યાસ કરવા અર્થે મુંબઈ સરકારના  
સ્કોલર તરીકે તેઓ ઇંગ્લાંડ ગયા હતા.  
૧૯૨૬ માં ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ એકચુ-  
અરીઝની છેવટની પરીક્ષા પસાર કીધી  
હતી. આ માન મેળવનારા તેઓ પહે-  
લાજ હોંદીવાન હતા. કુન્યાના એકચુ-  
અરીઓની મળેલી કોનફરન્સમાં એમણે  
હોંદના પ્રતીનિધી તરીકે હાજરી આપી  
હતી હાલમાં તેઓ ઓરીએન્ટલ વીમા-  
કંપનીમાં ઘણો ઉંચો હોદ્દો ધરાવે છે.

સરનામું:—ઓરીએન્ટલ બીલ્ડીંગ્સ,  
હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

મરાઠે, શ્રી. ગણેશ સદાશીવ, એમ.  
એ., એ આઈ. એ.—શ્રી. મરાઠેનો જન્મ  
૧૮૮૨ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ  
હોંદની સંખ્યાબંધ લાઇફ અને  
પ્રોવીડેન્ટ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓના કન-  
સલટીંગ એકચુઅરી છે. હોંદ તેમજ  
લંડન મધેની જે મોટી વીમાકંપનીઓમાં  
એમણે સેવા બજાવી હતી. તેઓ અનેક  
પ્રકારની બહેર હોલચાલોમાં ભાગ લે છે.  
વીમા (ઇન્સ્યુરન્સ) આલમમાં શ્રી.  
મરાઠેનું નામ મશહૂર છે.

સરનામું:—યુના.

**કુંઝર, પંડીત હરદયાનાથ—**પંડીત કુંઝર એક લીબરલ આગેવાન તરીકે મશહુર છે અને હાલની લીડર્સ કોનફરન્સના તેઓ એક આગેવાન છે. સરવન્ટસ ઓફ ઇંડિયા સોસાયટીના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૦૫ માં મરહુમ મી૦ જી. કે. ગોખલે તરફથી ઉખી કરવામાં આવેલી આ સોસાયટીમાં શરૂઆતમાં જોડાયેલા કેટલાક સભાસદોમાંના એવણુ એક હતા.



એઓ લીબરલ છે. ૧૯૧૮ ના સાલથી કે જ્યારથી લીબરલે કોંગ્રેસમાંથી જુદા પડ્યા હતા તે સાલ સુધી ઇંડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ સાથે ઘણા સંબંધ ધરાવતા હતા. તે

પછીથી લીબરલ સાથે જોડાઈ જઈ એલ ઇન્ડિયા લીબરલ ફેડરેશનનું પ્રમુખપદ પણ લીધું હતું. વરસા સુધી એઓ જોડ્યા પ્રાંતની ધારાસભાના એક સભાસદ પણ હતા.

**સરનામું:**—સરવન્ટસ ઓફ ઇંડિયા સોસાયટી, અલ્હાબાદ.

**શીવદાસાની, મી૦ હુસનમલ પારમલ,** બી. એ. (કેનટબ.), આઈ. સી. એસ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ ની સાલમાં થયો હતો. તેમણે હૈદરાબાદ અને મુંબઈની એલફીનસ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને બી. એ. માં ફર્સ્ટ ક્લાસ ફર્સ્ટ પસાર થવા સાથે અનેક ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. એવણે ઇંગ્લાંડમાં અભ્યાસ કરવા માટે હાઈ સરકારની સ્કોલરશીપ મળી હતી. ઇંગ્લાંડની સેન્ટ જોન્સ કોલેજમાં તેઓ

પાછળથી જોડાયા હતા અને ૧૯૧૩ માં મેથેમેટીકલ ત્રીપાસ માટેની પરિક્ષા પસાર કરી 'વેંગલર' (Wrangler) થયા હતા. ૧૯૧૪ ના ઓગસ્ટમાં એમણે આઈ. સી. એસ.ની અને એજ સાલનાં ડિસેમ્બરમાં ખારીસ્ટર-એટ-લોની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. ૧૯૨૨ ના સાલમાં ગાંધીજીની કરવામાં આવેલી ધરપકડને લીધે એમણે સરકારી નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. ૧૯૨૨ માં તેઓએ ઇન્ડિયન બેન્ક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયાના જનરલ મેનેજર થયા હતા. ૧૯૨૩ માં તેઓ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં મુંબઈની ઇમ્યુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના ચીફ ઓફીસર નીમાયા હતા. જે હોદ્દા ઉપર હજી તેઓ છે.

**સરનામું:**—ઇમ્યુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ, એસપ્લેનેડ રોડ, મુંબઈ.

**માધવ, (પ્રો) કીજ્જા બીંદુ,** એમ. એ, એફ. આર. એ. એસ., એ. આઈ. એ. (લંડન)—પ્રો. માધવનો જન્મ ૧૮૯૫ ના સાલમાં થયો હતો. હાંદની જાંદગીનો વીમો ઉતારનારી અનેક કંપનીઓના એઓ કનસલટીંગ એક્યુચરી છે. માઈસોરની યુનીવર્સિટીના મેથેમેટીકલ, ઇકોનોમીકસ એન્ડ સ્ટેટીસ્ટીકલ ડીપાર્ટમેન્ટના તેઓ વડા છે. યુનીવર્સિટીની જુદી જુદી અનેક ખોડો ઉપર તેમજ ફેકલ્ટીઓમાં તેઓ સ્થાન ધરાવે છે. ઇન્ડિયન સાયન્સ કોંગ્રેસ અને ઇન્ડિયન મેથેમેટીકલ અને ઇકોનોમીક કોનફરન્સોમાં એમણે પોતાના 'રીસર્ચ'ને લગતા સંખ્યાબંધ નીબંધો વાંચ્યા છે.

**સરનામું:**—મહારાજા કોલેજ, માઈસોર.

ગોવિંદલાલ શીવલાલ મોતીલાલ, જી. પી.—રાજ બહાદુર ગોવિંદલાલ એક આગેવાન મારવાડી વેપારી અને બાણીતા ખેતકર છે. હોમરૂલની ચળવળમાં તેમણે



આગેવાન ભાગ લીધો હતો. મુંબઈની મ્યુનીસિપાલિટીમાં પણ તેઓ ચુંટાયા હતા. તેમને અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે. તેઓ નેશનાલિસ્ટ વીચારના છે અને પ્રબળ કૃષિ હાલચાલો અને કાર્યોમાં તેઓ સારી ઉલટ લે છે. મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્પરના તેઓ પ્રમુખ પણ હતા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના પણ તેઓ સભાસદ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—મલખાર હાલ, મુંબઈ.

શાંતીદાસ આશકરણુ—ઓ. મી. શાંતીદાસ આશકરણુ હાંદની વ્યાપારી, સ્પોર્ટિંગ અને બહાર પ્રજામાં બાણીતા છે. તેઓ એક મોટા મીલમાલેક અને કાપડના વેપારી હોવા ઉપરાંત જુપીટર જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ચેરમેન છે. તેમને રેસીંગનો શોખ છે અને તેથી

તેઓ ફેટલાક સારી જાતના ઘોડાઓ ધરાવે છે અને તે ઘોડાઓએ અનેક વખત ઇનામો જીત્યાં છે. સીધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની અને બીજી અનેક બેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓમાં તેઓ ડિરેક્ટર છે. હાલમાં તેઓ કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભાસદ છે. પોતાની જૈન કોમના સવાલોમાં તેઓ ભારે ઉલટ ધરાવે છે અને ઓલ ઇન્ડિયા જૈન એસોસિએશનના પ્રમુખનો હોદ્દો તેમણે દીધો છે.

સરનામું:—નેપીયન્સી રોડ, મુંબઈ.

કબીરદીન, મી. આહમદ, એમ. એલ. એ., ખાર-એટ-લો તેઓ કલકત્તાની હાઈકોર્ટના એક એડવોકેટ છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલમાં થયો હતો. કેમ્બ્રિજની મેગડેલન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૦ ના સાલમાં ખારીસ્ટરની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. ઢાકાની યુનીવર્સિટી કોર્ટના તેઓ એક સભ્ય છે. ૧૯૧૭ માં મળેલી ખેંગાલ એન્થ્રીકલચરલ કોન્ફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૨૦ માં લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના અને ૧૯૨૧ માં લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક સભાસદ તરીકે ચુટી કઢાયા હતા. કલકત્તાના વીમેન્સ યુનીઅનના તેઓ એક સ્થાપક અને પ્રેસીડન્ટ હતા. એસેમ્બલી મધેની પાર્લામેન્ટરી મુસ્લીમ પાર્ટીના એવળુ એક સ્થાપક અને ચીફ વ્હીપ હતા. એસેમ્બલીની ડેમોક્રેટીક પાર્ટીના એવળુ એક સભાસદ હતા. મજુરોની હાલત બાબે તપાસ ચલાવવા નેમાયલાં શાહી કમીશનના એવળુ એક સભાસદ હતા.

સરનામું:—૧૦, હેસ્ટીંગ્સ, સ્પ્રીટ, કલકત્તા.

પેટીગરા, મીઠો નૌશીર કાવસજી, સાહીસીટર અને એડવોકેટ (એ. એસ.) મુંબઈ હાઈકોર્ટ—મીઠો નૌશીર પેટીગરાનો જન્મ સુરતમાં તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૪ ના દીને થયો હતો. મુંબઈના લોક-



પ્રિય ડૅપુટી પોલીસ કમીશનર મરહુમ ખાન ખડાદુર કાવસજી પેટીગરાનાં તેઓ દીકરા થાય છે તેમનાં માતાજીનું નામ આવાંબાઈ છે. બાઈજી આવાંબાઈ

તે શેઠ જહાંગીરશાહ અરદેશર તાલ્યારખાનનાં દીકરી થાય છે. મીઠો નૌશીરે સેન્ટ ઝેવીઅર્સ હાઈસ્કૂલમાંથી મેટ્રિકની, સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાંથી બી. એ. ની અને લો કોલેજમાંથી એલ એલ. બી. ની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૮ સુધી તેમણે બાણીતા સાહીસીટરો મેસર્સ મુલ્લાં અને મુલ્લાંમાં આરટીકલ્ડ કલાર્ક તરીકે કામ કરી ૧૯૨૯ ની સાલમાં સાહીસીટરની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. એજ સાલમાં તેઓ મુંબઈ હાઈકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડના એડવોકેટ તરીકે એનરોલ થયા હતા. ૧૯૩૦ ની સાલમાં તેઓ મુલ્લાં અને મુલ્લાંમાં ભાગીદાર તરીકે બેડાયા હતા. ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૮ સુધી તેમણે સરકારી લો કોલેજમાં પ્રોફેસર તરીકે કામ કયું હતું અને નવેમ્બર ૧૯૩૮ થી તેઓ મુંબઈના પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર અને કીંગ્સ પ્રોક્ટર તરીકે કામ કરે છે. તેઓ ગંભીર અને ઠંડા સ્વભાવના તથા ગરીબો તરફ દીલસોજી ધરાવતા હોવાથી પોતાના સરકલમાં તેઓ ઘણા માનીતા છે. ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૫ માં તેમણે ખાનખડાદુર ડી. નાદીરશાહનાં દીકરી શીરીન

બાઈ સાથે લગ્ન કર્યાં છે. મીસીસ શીરીન પેટીગરા પણુ એક સારા સોશીઅલ વર્કર તરીકે બાણીતા છે.

સરનામું:—ખન વીલા, નં. ૨૨ પાટી-હીલ, વાંદરા.

**મહેતા, મીસીસ શારદા, બી. એ.,**

એમનો જન્મ ૧૮૮૨ ના સાલમાં થયો હતો. વડોદરાની મહારાણી હાઈસ્કૂલના એઓ એકટીંગ પ્રીન્સીપાલ હતા. વડોદરાની શ્રી ચીમનાબાઈ સ્ત્રી સમાજના એઓ ઓરગેનાઈઝર અને સ્થાપક છે. મુંબઈની યુનીવરસીટીના તેમજ વીમેન્સ યુનીવરસીટીના એઓ ફેલો છે. મુંબઈની યુનીવરસીટીની સીન્ડીકેટના એઓ થ્રોટિક વખત એક સભાસદ હતા. શ્રી ચીમનાબાઈ ગાયકવાડ હોંટુ ગલર્જી સ્કોલરશીપ ટ્રસ્ટ ફંડના એઓ ઓનરરી સેક્રેટરી છે. ૧૯૨૮ ની સાલમાં ખરોડા સ્ટેટ પ્રજમંડળના એઓ એક મેમ્બર હતા. અમદાવાદમાં છોકરીઓનું હોસ્ટેલ ઉભુ કરવા માટેના એઓ એક ઓરગેનાઈઝર છે.

સરનામું:—એલીસ પ્રાંજ, અમદાવાદ.

**જગજીવન ઉજમસી મુખજી—શેઠ**

જગજીવનદાસ ખાંડના એક મોટા વેપારી છે તેમજ ૧૯૨૯ની સાલથી સુગર મરચંડસ એસોસીએશનના પ્રેસીડંટ છે. ખાંડના ઉદ્યોગની ખીલવણી અર્થે એમણે અનેકવાર યુરોપ, જાવા, વીગેરે મુલાકાતી મુલાકાત લીધી હતી. તેઓ અનેક વ્યાપારી તથા બહેર સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

સરનામું:—વસીયામલ બીલ્ડીંગ, ખાણુલ નાથ રોડ, મુંબઈ

જસદનવાલા, મીં એ. એ.—સ્પો-  
રટીંગ, રેસીંગ અને વેપારી આલમમાં  
મીં એ. એ. જસદનવાલાનું નામ જાણીતું  
છે. મેસર્સ આદમજી હુકમાનજીની વર્ષોની  
જુની અને શ્રીકૃતી પેઢીના તેઓ એક બાગી-



દાર છે. તેમનો જન્મ ૧૮૯૯ ની સાલમાં  
થયો હતો. મુંબઈના ઇસ્લામ જમખા-  
નાના તેઓ વર્ષોથી ઓનરરી સેક્રેટરી છે.  
બોમ્બે ક્રીકેટ એસોસિએશન અને ક્રીકેટ  
ક્લબ ઓફ ઈન્ડિયાના પણ તેઓ જાણીતા  
સભ્ય હોવા ઉપરાંત એક હોદ્દેદાર છે.  
તેમને શહેરની ઘણી જાહેર સંસ્થાઓ સાથે  
સંબંધ છે.

સરનામું:—રહીમતુલ્લા હાઉસ, હોમજી  
સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

હોલ્કર, માજી મહારાજા સર તુકોજી  
રાવ—ઈંદોરના માજી મહારાજા સર તુકો-  
જીરાવનો જન્મ ૧૮૯૦ ના સાલમાં થયો  
હતો. અજમેરની મેયો કોલેજમાં એમણે  
કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૦ ની સાલમાં  
તેમણે યુરોપની મુલાકાત લીધી હતી.  
૧૯૧૧ માં થયેલી તાજપોષીની ક્રિયામાં  
પણ એમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૧૩  
તેમજ તે પછી ૧૯૨૧ ની સાલમાં એમણે  
ફરી યુરોપની મુલાકાત લીધી હતી.  
૧૯૨૬ ના ફેબ્રુઆરી મહીનામાં એમણે  
ગાદીત્યાગ કર્યો હતો. તે પછી તેઓ  
એક અમેરીકન ખાનુને પરણ્યા હતા.  
એ ખાનુને હાંદુ ધર્મમાં લેવામાં આવી  
છે. એ લગ્ન સુખી નીવડ્યા છે અને  
એ અમેરીકન ખાનુથી સર તુકોજીરાવને  
કેટલાંક છોકરાંઓ પણ છે. તેમણે  
ગાદીત્યાગ કર્યો છે છતાં રાજ્યના વહી-  
વટમાં તેઓ સારી ઉલટ લઈ રહ્યા છે.

સરનામું:—ઈંદોર.

ગામા—દુનીયાના ચેમ્પીયન કુસ્તીખાજ  
તરીકે મલ્લરાજ ગામાનું નામ મશહુર  
છે. તેમણે પોતાના ભાઈ ઇમામખાન કે  
જે પણ એક અચ્છા કુસ્તીખાજ છે,  
તેની સાથે દુનીયાની મુસાફરી કીધી છે.  
દુન્યાના દરેક દેશોના ચેમ્પીયનોને એમણે  
ચેલેંજ કરી હતી, અને અત્યાર સુધીમાં  
દુન્યાના કોઈખી કુસ્તીખાજે એઓ ઉપર  
સરસાઈ મેળવી નથી. યુરોપના જાણીતા  
કુસ્તીખાજે ઝીબાસ્કી અને પીટરસનને  
અનુક્રમે ત્રણ અને એક મીનીટમાં તેમણે  
હરાવ્યા છે, જે એક રેકોર્ડ છે.

સરનામું:—પતીઆલા.

મહેતા, મીસીસ હમાબાઈ જે. કે.,  
જે. પી.—એવણુ બાઈસાહેબનો જન્મ  
૧૮૮૩ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ



હાલના સર દીનશા પીટીટ ખેરેનેટનાં ફોર્મ  
થાય છે. તેવણુ એક બાણીતા “સ્પોર્ટ્સ-  
વુમન” છે. અને સુંદર ઘોડેસ્વારી બાણી  
છે. એક વખત એવણુ રેસના ઘોડાઓ  
પણુ ધરાવતા હતા જે અનેકવાર ઇનામો  
જીતી ગયા હતા. એમણે કુન્યાના તમામ  
ભાગોની મુસાફરી કીધી છે. એવણુના  
માતાજી બાઈ આવાંબાઈના મરણ પછી  
તેઓને કીંમતી ઝવેરાતનો વારસો મળ્યો  
હતો જેની કીંમત રૂ. ૧૨ લાખ જેટલી  
અડસટવામાં આવી હતી અને તેની  
આવકમાંથી તેવણે વાંદરા મધે  
પારસી છોકરીઓ માટેની ઓરફનેજ  
ખંધાવી તેને “બાઈ આવાંબાઈ ફરામજી  
પીટીટ પારસી ગલ્ડ” ઓરફનેજ” તુ  
નામ આપ્યું હતું. એવણુની પારસી  
કામ પ્રત્યેની તેમજ સાર્વજનિક સખા-

વતો વિશાળ છે. એવણુ બાઈના લગ્ન  
૧૯૧૬ ના સાલમાં મીં જેહંગીર કે.  
બી. મહેતા સાથે થયાં હતાં જેઓ  
પણુ એક અચ્છા ઘોડેસ્વાર છે તેમજ  
કુન્યાના તમામ ભાગોની મુસાફરી કીધી  
છે. પારસી કામના હીત અર્થે મીં  
મહેતા પણુ ઉલટ મંદ સેવાઓ આપી  
રહ્યા છે.

પારસી કામ માટે બાઈજી હમાબાઈની  
સેવાઓ હંમેશાં હાજર છે અને હાલમાં  
તેઓ પારસી કામની બહેતરીનાં કાર્યમાં  
સારો હિસ્સો આપી રહ્યાં છે.

સરનામું:—માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ,  
મુંબઈ.

નહેરૂ, મીસીસ રામેશ્વરી—એવણુનો  
જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલમાં થયો હતો.  
તેઓના લગ્ન મીં પ્રાંજલાલ નહેરૂ  
સાથે થયાં હતાં કે જેઓ નોર્થ વેસ્ટર્ન  
રેલ્વેના ચીફ ઓફીસર છે. મીસીસ નહેરૂ  
એ રશીઆ, ઇંગ્લંડ, ખરમા વિગેરે  
યુરોપના મુલકોનો પ્રવાસ કીધો છે.  
“સ્ત્રીદર્પણ”ના તેઓ કેટલાંક વરસો  
સુધી ઓફીસર હતાં. ઓલ ઇન્ડિયા  
વીમેન્સ કોનફરન્સના એવણુ સોસાયલ  
સેક્રેટરી છે. વીમેન્સ ઇન્ડિયન એસોસી-  
એશનની લંડન કમીટીના એઓ પ્રેસીડન્ટ  
છે. તેમજ એજ ઓફ કનસેન્ટ કમી-  
ટીના તેઓ એક સભ્ય છે. હીંદી સવાલો  
બાબે ઇંગ્લાંડ તેમજ યુરોપ મધે આવેલી  
સંખ્યાબંધ સલાઓ સમક્ષ એમણે  
ભાષણો કીધાં હતાં. લંડન અને જીનીવા  
ખાતે મળેલી સ્ત્રીઓને લગતા સવાલો  
સંબંધી હેશપરહેશની અનેક કમીટીઓના  
એવણુ એક સભાસદ છે. ઇન્ડિયન લીગની  
વીમેન્સ કમીટીના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—લાહોર.



સેન, એામ મીં ક્ષીતીશચન્દ્ર, બી. એ. (કલકત્તા), બી. એ. (કેમ્બ્રીજ), આઈ. સી. એસ., મુંબઈ હાઈકોર્ટના જજ— એમને જન્મ ૧૮૮૮માં થયો હતો.



એમણે શ્રીમતી લીલા દાસગુપ્તા સાથે લગ્ન કર્યા છે. એમણે કલકત્તાની પ્રેસીડેન્સી કોલેજ અને કેમ્બ્રીજના ટ્રીનીટી હોલમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩માં આઈ. સી. એસ. થયા અને નાશીક ને ધારવાડ જલ્લાના મહદનીશ કલેક્ટર તરીકે નોકરીમાં જોડાયા. ૧૯૨૦-૨૩માં ધારવાડ, સાલા-પુર, ખાનદેશ અને થાણા જલ્લાના મહદનીશ જજ, ૧૯૨૩-૨૪માં લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના સેક્રેટરી અને મહદનીશ લીગલ રીમેમ્બ્રન્સર, ૧૯૨૪-૨૫માં લીગલ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૨૩ અને ૧૯૨૫-૨૮માં થાણા અને કાનડા જલ્લાના જલ્લા અને સેશન્સ જજ, ૧૯૨૮-૩૧માં હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડના રજીસ્ટ્રાર, ૧૯૩૧-૩૪માં

હૈદરાબાદ (સી'ધ)માં જલ્લા અને સેશન્સ જજ અને ૧૯૩૫-૩૭માં લીગલ રીમેમ્બ્રન્સર હતા. ૧૯૩૭ના જુનથી મુંબઈની હાઈ-કોર્ટના જજ હતા. ૧૯૩૯માં વધારાના જજ નીમાયા.

સરનામું:—નારાયણ દામોલકર રોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

જયરામદાસ દોલતરાય.—મીં જય-રામદાસને જન્મ ૧૮૯૨ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૫ના સાલમાં ધારા-શાસ્ત્રી તરીકેની છેવટની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. જે પછા કરાંચી મધ્યે તેમણે એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રેક્ટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૧૬માં હોમરૂલની ચળવળમાં તેઓ જોડાયા હતા. ૧૯૧૯ના સાલમાં સત્યાગ્રહની ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૧૭ના સાલથી આલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના એવણે એક સભાસદ છે. ૧૯૨૦-૨૧ના અસહકારની ચળવળમાં પણ ભાગ લીધો હતો, જેને અંગે તેઓને જેલની સજા થઈ હતી. ૧૯૨૫-૨૭માં અને તે પછી કેટલીક વાર તેઓ કોંગ્રેસના જેનરલ સેક્રેટરી હતા. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના તેઓ એક સભ્ય પણ હતા. રાજદ્રારી ચળવળોમાં ભાગ લેવા માટે તેમને અનેકવાર કેદની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—હૈદરાબાદ (સી'ધ.)

પ્રેસીડેન્સી

સધર દેશી

વીમા કું. છે.

મર્ઝબાન, મી૦ અરદેશર ફરિજશાહ,  
ખી. એ — પારસી કોમનાં માનીતાં દંઈનીક  
પત્ર “જમે જમશેદ”ના અધિપતિ મી૦  
અરદેશર ફરિજશાહ મર્ઝબાનનો જન્મ



૧૯૧૪ ની સાલમાં મુંબઈમાં થયો હતો.  
મી૦ અરદેશરે મુંબઈની ભરડા ન્યુ  
હાઈસ્કુલમાં માધ્યમીક અને એલફીન્સ્ટન  
કોલેજમાં ઉચ્ચ કેવવણી લઈ ૧૯૩૨ ની  
સાલમાં ખી. એ.ની પરીક્ષા પસાર કરી  
હતી. ૧૯૩૩ માં તેમના પિતા મી૦  
ફરિજશાહ મરણ પામ્યા હતા અને તેથી  
તેઓ એમ. એ.નો અભ્યાસ પડતો મુકી  
“જમે”માં જોડાઈ ગયા હતા. મી૦  
પીજમના મરણ પછી “જમે”નું તંત્રીપદ  
તેમના ભાઈ મી૦ શાવકશાહે લીધું હતું  
અને મી૦ શાવકશાહના મરણ પછી  
૧૯૩૬ માં “જમે”નું તંત્રીપદ મી૦ અર-  
દેશરને ફાળે આવ્યું હતું. મી૦ અરદેશર  
ઉચ્ચ કેવવણી પામેલા હોવાથી અને  
જરનાલીઝમનો વારસો તેમના દાદાજી  
મી૦ જેહાંગીરજી મર્ઝબાનના વખતથી તેમને

મળેલા હોવાથી મી૦ અરદેશરે પોતાના  
ભાઈની સાથે મળીને “જમે”ને આગળ  
પાડવામાં સારો ભાગ ભજવ્યો છે અને  
તેમના પિતાની એક લાંબા સમયની  
મુરાદ તેમણે ૧૯૩૯ ની સાલમાં પુરી પાડી  
હતી. મરહુમ મી૦ પીજમની ઇચ્છા એ  
હતી કે એક દંઈનીક પત્ર સાથે એક  
ફર્ટ કલાસ અઠવાડીક પત્ર પણ કાઢવું,  
અને મી૦ અરદેશરે અને તેના ભાઈએ  
પોતાના પિતાનું સ્વપ્ન ખરું પાડ્યું છે.  
થોડાજ સમયમાં “જમે”ની અઠવાડીક  
આવૃત્તિ પણ ઘણી લોકપ્રિય થઈ પડી  
હતી અને આજે એ અઠવાડીકે પણ  
મુંબઈની પ્રજામાં તથા પારસી કોમમાં  
સારું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.

મી૦ અરદેશર એક સારા લેખક અને  
પત્રકાર છે.

સરનામું:—C/o. “જમે જમશેદ”,  
બેલાડ એસ્ટેટ, મુંબઈ.

કીચલુ, ડા૦ સમુદ્રીન, ખાર-એટ-લો,—  
૧૯૧૩ ની સાલથી એમણે રાવલપીંડી  
મધે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. મારશ્યલ  
લો કમીશને એજ સાલમાં એમને ફેશ-  
પારનો હુકમ ફાળે હતો. એજ સાલ  
(૧૯૧૯)ના નાતાલના તહેવારો દરમ્યાન  
તેમને છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા.  
૧૯૨૦ ના સાલમાં કેંગ્રેસ અને ખીલા-  
ફતની ચળવળોમાં ભાગ લેવા માટે  
તેમણે પ્રેક્ટીસ પડતી મેલી હતી.  
અસહકાર તેમજ સત્યાગ્રહની ચળવળોમાં  
આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. કેંગ્રે-  
સના એકઠીંગ પ્રેસીડન્ટનો આધ્ધો પણ  
એમણે ભાગવ્યો હતો.

સરનામું:—અમૃતસર.

**લાલભાઈ હીરાચંદ વકીલ—શ્રી.**  
લાલભાઈ શેઠનો જન્મ અમદાવાદમાં  
તા. ૨૦ મી ડિસેમ્બર ૧૮૭૭ના દિને



થયો હતો. તેઓ જૈન શ્વેતાંબર કોમના છે. તેમના પિતા તે જમાનામાં અમદાવાદના એક અગ્રગણ્ય વકીલ હતા. શ્રી. લાલભાઈ શેઠે અમદાવાદની મીશન હાઈસ્કૂલમાં અને ગુજરાત કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને તે પછી વ્યાપારમાં પડયા હતા. શરૂઆતમાં તેમણે વીમાનો અને તે પછી ઝવેરાતનો ધંધો કર્યો હતો અને ૧૯૦૮ની સાલમાં લાલભાઈ માણેકલાલની બાણીતી પેઢીની સ્થાપના કરી હતી. તેઓ અમદાવાદ શરાફ મહાજનના સભ્ય પણ થયા હતા. આવી રીતે કેટલોક સમય વ્યાપાર કર્યા પછી તેમણે જગાભાઈ લાલભાઈની પેઢી સ્થાપી અને ઝવેરાતનો ધંધો સારી રીતે ચાલુ રાખ્યો. એ ધંધામાં તેમણે સારી નામના મેળવી અને તેમનામાં વેપારી પ્રબળો સારો

વિશ્વાસ ખેસતો ગયો. ઝવેરાતના ધંધામાં પ્રમાણિકતા અને ઘરાકોનો વિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ અવશ્યનાં હોવાથી શ્રી. લાલભાઈ શેઠ પોતાનામાંના એ ખેડ સદગુણોને લીધે સારા આગળ વધી શક્યા. આવી રીતે પોતાની આસપાસ ઘરાકોનું એક સાફ મંડળ મેળવીને તેમણે સાથે સાથે શેર ખબરમાં પણ કામકાજ કરવા માંડ્યું. ૧૯૧૬ની સાલમાં તેઓ મુંબઈના જુના શેર ખબર (ધી નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશન)ના એક સભ્ય થયા અને દલાલ તરીકેનો કાર્ડ પણ લીધો. તેમણે એ પેઢીનું નામ મેસર્સ લાલભાઈ હીરાચંદ રાખ્યું છે અને મુંબઈ તથા અમદાવાદના વ્યાપારી મંડળોમાં એ પેઢી મશહુર છે. લાલભાઈ હીરાચંદની પેઢીના આજે તેઓ એક સીનીયર ભાગીદાર છે, જ્યારે બીજા ભાગીદારોમાં તેમના ભાઈ શેઠ સામાભાઈ અને ભત્રીજા શેઠ રસીક-લાલભાઈ છે. શેઠ લાલભાઈને મુંબઈ તથા અમદાવાદની અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે અને તેઓ એક ઠરેલ, દીર્ઘદ્રષ્ટીવાળા, દયાળુ, પ્રમાણિક અને તડનેફડ સંભળાવી દેનારા લેખાતા હોવાથી વ્યાપારીઓ તેમને ચાહે છે અને તેમની ચાલુ સલાહ લે છે. શ્રી. લાલભાઈ શેઠ મુંગી સેવામાં માને છે અને અનેક વ્યાપારી મંડળો સાથે તેમને સંબંધ હોવા છતાં અને વ્યાપારીઓમાં તેમની મોટી લાગવગ હોવા છતાં કોઈ પણ સ્થળે હોદ્દા ભાગવવાની તેમણે આશા રાખી નથી. કેળવણી, જીવદયા, સામાજિક, બહેર અને ધાર્મિક પ્રશ્નોમાં તેઓ ઘણી ઉલટ લઈ રહ્યા છે અને એ કાર્યોમાં

પોતાથી બનતી સેવા અને મદદ આપે છે. તેઓ દયાળુ હોય છે પણ પોતાની બહેરાતના ભુખ્યા નહીં હોવાથી એવી રીતે દાન કરે છે કે ડાબે હાથે તેઓ જે કાંઈ આપે તે તેમનો જમણો હાથ પણ બણે નહીં. શેઠ લાલભાઈને એક પુત્ર અને બે પુત્રીઓ છે.

સરનામું :—૪૧૮ લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.

મેકલીન, નામ જજ ઓલ્બર્ટ સોર્ટેન રોમર, બી. એ., મુંબઈ હાઈકોર્ટના જજ—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં થયો હતો.



એમણે ઓક્સફર્ડના વેસ્ટમીનીસ્ટર અને કાઇસ્ટ ચર્ચમાં શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. ૧૯૧૩ માં તેઓ હિન્દ આવ્યા હતા અને મુંબઈમાં મદદનીશ કલેક્ટર અને મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નોકરીમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૨ માં મદદનીશ જજ અને મદદનીશ સેશન્સ જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં મદદનીશ

જજ અને વધારાના સેશન્સ જજ બન્યા હતા. ૧૯૨૪ માં જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ માં હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડના રજીસ્ટ્રાર બન્યા અને ૧૯૨૯ માં પાછા જજ અને સેશન્સ જજ નીમાયા હતા. થોડા સમય બાદ એજ વર્ષમાં એડનના જ્યુડીશીયલ એસીસ્ટન્ટ અને વધારાના સેશન્સ જજ નીમાયા હતા. ૧૯૩૧ માં સરકારના લીગલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં કામચલાઉ મંત્રી તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ માં વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયાના દેશી રાજ્યોમાં જ્યુડીશીયલ કમીશનર બન્યા અને ૧૯૩૪ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટના કામચલાઉ અને ૧૯૩૫ માં જજ નીમાયા.

સરનામું :—કારમાઈકલ રોડ, મુંબઈ.

હુસેનભાઈ અબ્દુલ્લાભાઈ લાલજી—એવણ મુંબઈના એક બહુતા પંધાદારી, મીલમાલેક તેમજ મુંબઈના માજી મેયર છે. એઓ મુંબઈની મ્યુનિસીપાલિટીના, સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના, સીટી અને ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના વર્ષો સુધી સભાસદ હતા. ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એમ્બર વિગેરે બહેર સંસ્થાઓના સભાસદ છે. એમ્બરના તેઓ પ્રમુખ પણ થયા હતા. ૧૯૩૫ માં દીલ્હી ખાતે મળેલી ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એમ્બરના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. એજ સાલમાં જીનીવા ખાતે મળેલી મજુરોની કોનફરન્સમાં હોંદી કારખાનાંવાળાઓના પ્રતિનિધી તરીકે હાજરી આપી હતી. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના વર્ષો સુધી સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ માં મજુરોની હાલત બાબે તપાસ કરવા નેમાયલાં બ્રીટીશી કમીશનના એવણ એસીસ્ટન્ટ કમીશનર હતા. હાલમાં તેઓ હોંદી ધારાસભાના સભાસદ છે.

સરનામું :—વોરડન રોડ, મુંબઈ.

વર્મા, શ્રી. જયકૃષ્ણ નાગરદાસ, બી. એ. એલ એલ. બી, એમ. એસ સી., ઇકોનોમી (લંડન), બેરીસ્ટર, રાયલ સ્ટેડીસ્ટીકલ સાસાયટી, લંડનના ફેલો, ૧૯૩૬ થી હુણાવાડા રાજ્યના દિવાન— એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં ભરૂચમાં થયો



હતો. ૧૯૨૪ માં શ્રી. રતીલાલ ઠક્કરની પુત્રી શ્રીમતિ કુંજલીલા સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતા. ભરૂચની હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધા પછી વડોદરાની શ્રી. સયાજી હાઈસ્કૂલમાં દાખલ થયા હતા. પછી મુંબઈની વિલ્સન અને ગવર્નમેન્ટ લેા કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ડીગ્રીઓ મેળવી હતી. મીડલટેમ્પલમાં બેરીસ્ટર થયા અને લંડનની સ્કૂલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં એમ. એસ. સી.ની ડીગ્રી મેળવી. મુંબઈ ઇંડસ્ટ્રીયલ મીલ અને નુલસીદાસ તેજપાલ મીલ્સના મંત્રી હતા. મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૬ સુધી

પ્રેક્ટીસ કરેલી. સીડનહામ કોલેજમાં મર કન્ટાઇલ લેાના પ્રોફેસર તરીકે પણ કામ કરેલું. એ ઉપરાંત ૧૯૩૪-૩૬ માં શ્રી. સાહિત્ય સંસદના સહાયક મંત્રી હતા. બે સ્વર્ગસ્થ બાળકો જગદીશચંદ્ર અને જ્યોત્સના વર્માની સ્મૃતિ તરીકે ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળને પોતાના પુસ્તકાલયને એક વિભાગ અર્પણ કર્યો છે. ઉપરાંત શ્રીમતિ નંદકુંવરબા નાગરદાસ વર્માને નામે સુરતના સ્ત્રીમંડળમાં એક પુસ્તકાલય અર્પણ કર્યું છે. એમણે કેટલાક ગ્રંથો પણ લખ્યા છે: અંગ્રેજીમાં “કોન્સ્ટીટ્યુશનલ લેા ઓફ ઇંડીઆ એન્ડ ઇંગ્લાંડ”માં પ્રગટ થયેલા પુસ્તકના લેખકોમાંના એક લેખક છે. એ ઉપરાંત ગુજરાતીમાં “હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભાનો ઇતિહાસ ભાગ ૧-૨”, “મહાત્મા ગાંધીજીનું જીવન”માં પણ એમણે લેખક તરીકે ફાળો આપ્યો છે. શ્રી. “વર્માની વિવિધ વાર્તાઓ” અને “લક્ષ્મીની સાડી” ના કર્તા છે. ૧૯૩૭ માં શ્રી. વર્માને કેરોનેશલમેડલ મળેલો અને “રાજ્ય-વલ્લભ”ને ઇલ્કાબ અર્પણ થયો હતો.

સરનામું:—હુણાવાડા (ગોધરા) થઈને.)

આચર, પ્રો. સી. એસ. રંગા— એમનો જન્મ ૧૮૯૪ના સાલમાં થયો હતો. કોઈમખેટર અને ત્રીચીનોપોલી મધ્યે એમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૪ના વરસા સુધી તેઓ હાઈની વડી ધારાસભાના એક સભાસદ પણ હતા. “ફાધર ઇંડયા”ની બાણીતી ચોપડી તેમજ બીજી અનેક ચોપડીઓના તેઓ કર્તા છે. તેઓ કોંગ્રેસ અને કામદારોના સવાલોમાં હોત ધરાવે છે. ડીફેન્સ ઓફ ઇંડયા રૂલ્સ હેઠળ હાલમાં તેમની ધરપકડ થઈ છે.

સામાભાઈ હીરાચંદ વકીલ—શેઠ  
સામાભાઈનો જન્મ અમદાવાદમાં  
તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૮૮૪ ના દિને



થયો હતો. તેઓ જૈન શ્રવેતાંબરકોમના  
છે. તેમના પિતાને જમાનામાં અમદા-  
વાદના એક અગ્રગણ્ય વકીલ હતા  
શ્રી. સામાભાઈ શેઠ માધ્યમિક કેળવણી  
લીધા પછી કાપડના ધંધામાં પડયા  
હતા અને અમદાવાદની જાણીતી વકીલ  
બ્રધર્સની પેઢી સ્થાપી હતી. તે પછી  
તેઓ પોતાના વકીલબંધુ શેઠ લાલ-  
ભાઈની સાથે લાલભાઈ માણેકલાલની  
ઝંવરાતની પેઢીમાં જોડાયા હતા. એ  
પેઢીનું કામકાજ ઘણું વધી પડવાથી  
અને યુરોપમાં રહી ઝંવરાતનું વેચાણ  
કરવા માટે એક અંગત, પ્રમાણિક,  
વિશ્વાસુ, હુશીઆર અને અનુભવી  
માણસની જરૂર હોવાથી બહારના કોઈ  
સખસને તે કામ નહીં સોંપતાં શેઠ  
સામાભાઈનેજ એ કામ માટે પસંદ

કરવામાં આવ્યા. એ ધંધાને અંગે  
તેઓ યુરોપમાં લાંબી મુદત સુધી રહયા  
હતા. યુરોપથી પાછા ફર્યા પછી શેઠ  
સામાભાઈ પોતાના વકીલબંધુની સાથે  
લાલભાઈ હીરાચંદની શેર હલાલોની  
પેઢીમાં જોડાયા અને એ પેઢીને આગળ  
વધારવામાં તેમણે ઘણું કામગીરી ફાળો  
આપ્યો છે. આ પેઢીના માણેકો અમદા-  
વાદના વતની હોવાથી અમદાવાદની  
પ્રજા તરફથી તેમને ઘણું કામકાજ  
મળતું હતું અને હજી પણ મળે છે  
અને તેથી અમદાવાદના ઘરાકોની સગ-  
વડ માટે શેઠ સામાભાઈએ અમદાવાદના  
શેર બજારમાં કાડો લીધો અને એમની  
પેઢી સામાભાઈ હીરાચંદની પેઢી તરીકે  
મશહુર છે. એ પેઢીના શેઠ સામાભાઈ  
એક સીનીયર ભાગીદાર છે. યુરોપ  
અને મુંબઈના વ્યાપારી બજારોના  
અંગત અનુભવને લીધે અને પ્રમાણિકપણે  
કામ લઈ પોતાના ઘરાકોને ખરી  
સલાહ આપવાની ટેવને લીધે શેઠ  
સામાભાઈ વ્યાપારીઓમાં અને પોતાના  
ઘરાકોમાં ઘણા માનીતા છે. તેઓ  
પોતાના હિત કરતાં ઘરાકોનાં હિત  
તરફ વધારે ધ્યાન આપે છે અને તેથી  
તેઓ પોતાની આસપાસ એક મોટું  
મીત્રમંડળ ધરાવે છે શેર બજાર જેવાં  
બજારોમાં હલાલો માટે જે મુખ્ય ચીજની  
જરૂર છે તે એ છે કે ઘરાકોનો વિશ્વાસ  
મેળવવો, કારણ કે ઘરાકો માટે ભાગે  
પોતાના હલાલની સલાહ પ્રમાણે ચાલે  
છે તેઓ પોતાના સ્વાર્થ કે ઘરાકની  
અફગીની દરકાર કર્યા વગર પોતાના  
ઘરાકને હંમેશા સીધી દોરવણી આપવાની  
કાળજી રાખે છે અને તેથી તેમના  
ઘરાકોનો તેઓ પુરું વિશ્વાસ મેળ-

વવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા છે.

શેઠ સામાભાઈને મુંબઈ તથા અમદાવાદની અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે અને તેઓ એક ઠરેલ, દીર્ઘદ્રષ્ટીવાળા, દયાળુ, પ્રમાણિક અને તડનેફડ સંભળાવી દેનારા લેખાતા હોવાથી વ્યાપારીઓ તેમને ચાહે છે અને તેમની ચાલુ સલાહ લે છે. તેઓ મુંબઈ સેવામાં માને છે અને અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ હોવા છતાં અને વ્યાપારીઓમાં તેમની મોટી લાગવગ હોવા છતાં કોઈ પણ સ્થળે હોદ્દા ભોગવવાની તેમણે આશા રાખી નથી. કેળવણી, જીવદયા, સામાજિક, બહુર અને ધાર્મિક પ્રશ્નોમાં તેઓ ઘણી ઉલટ લે છે અને એ કાર્યોમાં પોતાથી ખનતી સેવા અને મદદ આપે છે. તેમને ૩ છોકરા અને ૪ છોકરીઓ છે.

સરનામું:—એલીસ ક્રીજ, અમદાવાદ.

**હારડીકર (ડા०) નારાયણ સુખરાવ,** એમ. સી. પી. એસ, એમ. એસ સી. (યુ. એસ. એ.)—ડા० હારડીકર આઠ વરસ સુધી અમેરીકામાં રહ્યા હતા. અમેરીકાની ઇલ્લિનોઆ યુનીવર્સિટીમાં પી. એચ. ડી ની ડિગ્રી માટે જો કે ટર્મભરી હતી તો પણ પાછળથી અભ્યાસ પડતો મેલ્યો હતો અને રાજકરણમાં પડ્યા હતા. ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૧ સુધી તેઓ અમેરીકાની હોમરૂલ લીગના જનરલ સેક્રેટરી હતા. “યંગ ઇંડિયા”ના તેઓ મેનેજીંગ એડીટર હતા. ૧૯૨૧ માં હાંદિ પાછા ફર્યા હતા, અને અસહકારની ચળવળમાં ભાગ લેવા લાગ્યા હતા. નાગપુર ખાતેના સત્યાગ્રહની

ચળવળને અંગે તેઓને જેલની સજા થઈ હતી. કોંગ્રેસની વરકીંગ કમીટીના તેવણ એક સલાસદ હતા. મીઠાના સત્યાગ્રહની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે તેમને જેવાર સજા થઈ હતી.

સરનામું:—હુબલી.

**રૂઠકર, મી० આર. એસ., બી. એ.,** એલ. એલ. બી., એડવોકેટ, નાગપુર—મી० રૂઠકર કામદારોના હિતની હાલ-ચાલમાં ભારે ઉલટ લે છે. એલ ઇંડિયા ત્રેડ યુનીયન કોંગ્રેસના તેઓ માજી પ્રમુખ છે. જી. આઈ. પી. રેલવેમેન્સ યુનીયનના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૨૮ ના સાલમાં જી. આઈ. પી. રેલવેના કામદારોની પહેલી હડતાલની તેવણે આગેવાની લીધી હતી. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો. મજુરોને અંગેની તેમજ કોંગ્રેસને લગતી ચળવળોને અંગે તેઓને અનેકવાર જેલની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—નાગપુર.

**શાંતીકુમાર નરોત્તમ મોરારજી—**૨૧૦ શાંતીકુમારભાઈનો જન્મ ૧૯૦૨નાં સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૨ ની સાલમાં એમનાં લગ્ન શેઠ મથુરાદાસ ગોકલદાસનાં પુત્રી શ્રીમતી જમનાબાઈ સાથે થયાં હતાં. સીંધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ અને તેની સાથે બેડાયલી સંસ્થાઓના તેઓ ડિરેક્ટર અને મેનેજીંગ એજન્ટ છે. તેઓ નેશનાલીસ્ટ પીચારના છે અને મુંબઈમાં સ્વદેશી મારકેટ સ્થાપવામાં તેમની સારી મદદ હતી.

સરનામું:—સીંધીયા હાઉસ, બેલાડં એસ્ટેટ, મુંબઈ.

ગાંધી, મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ:-  
ગાંધીજીનો જન્મ તા. ૨-૧૦-૧૮૬૯ ના  
દિને પોરબંદરના કારભારી કબા ગાંધીને



ત્યાં, તેમના આથીવારના પત્ની પુતળી-  
બાઈને પેટે થયા હતા. એમનો અભ્યાસ  
પ્રથમ પોરબંદરમાં અને પછીથી રાજકો-  
ટમાં થયા હતા. હાર્ડ સ્કુલમાં વિદ્યાર્થી  
હતા ત્યાર ૧૩ વર્ષની ઉંમરે એમનું  
કસ્તુરબાઈ સાથે લગ્ન થયું હતું. વિદ્યાર્થી  
અવસ્થામાં એમના પહેલા બાળકનો  
જન્મ થયા હતા. ભાવનગરની શામળદાસ  
કોલેજમાં ઉચ્ચ કેળવણી લીધા પછી  
બેરિસ્ટર થવા ઈંગ્લેંડ ગયા હતા. ત્રણ  
વર્ષ પછી હિંદ આવી બેરિસ્ટર તરીકે  
ધર્મ બરાબર ન ચાલવાથી છ મહિના  
બાદ રાજકોટ ગયા. ત્યાંથી પોરબંદરની  
એક મેમ્બર પંડિતના દર્સણ આફ્રીકામાં  
ચાલતા કોર્ટના ખટલામાં મદદ કરવા  
દક્ષીણ આફ્રીકા ગયા. ઢ. આફ્રીકામાં હોંદી-  
ઓની અનેક પ્રકારની હાડમારીઓનો  
એમને પ્રત્યક્ષ અનુભવ થતા એ દૂર કર-  
વાની ઇચ્છા જન્મી અને ત્યાંજ વસવાટ  
કર્યો અને લડત શરૂ કરી. આ કાર્યમાં  
પ્રથમ “ઈન્ડિઅન ઓપીનીઅન” નામનું

પત્ર પણ પ્રસીધ્ધ થયું. વળી દરબન  
પાર્સીનીસ આશ્રમ પણ સ્થાપ્યો. ૧૯૦૭માં  
ગાંધીજીએ બાંસર યુદ્ધ અને ઝૂલુ બળવા  
વખતે ઘવાયલાઓની સારવાર કરવા માટે  
હિંદીઓની એમ્બ્યુલેન્સ ટુકડીઓ ઉભી  
કરી હતી. ૧૯૧૩માં ઢ. આફ્રીકાની લડત  
પૂરી કર્યા બાદ ૧૯૧૩માં તેમણે હિંદ  
આવવા માટે આફ્રીકા છોડયું; પણ પ્રથમ  
તેઓ વિલાયત ગયા અને ૧૯૧૪નું યુદ્ધ  
સળગી ઉઠતા ત્યાં રહેતા હિંદવાસીઓની  
એમ્બ્યુલેન્સ ટુકડી ઉભી કરી કાંસના રણુ-  
ક્ષેત્રમાં જવાની તૈયારી કરી; પરંતુ સખત  
માંદગીને લીધે એ વિચાર પડતો મૂકી હિંદ  
આવ્યા. ગાંધીજીએ સ્વ. ગોપાળકૃષ્ણ  
ગોખલેએ પોતાના ગૃહ માન્યા હતા. શ્રી.  
ગોખલેએ હિંદના રાજકારણમાં પડતાં  
પહેલાં હિંદની પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ કર-  
વાની ગાંધીજીને સલાહ આપી હતી; એ  
મુજબ ગાંધીજીએ એક વર્ષ સુધી હિંદનો  
પ્રવાસ કર્યો અને પછી અમદાવાદમાં  
સાબરમતીને કાંઠે આશ્રમ સ્થાપ્યો. ત્યાંથી  
યુદ્ધ માટે લશ્કરની ભરતી કરવા ખંડામાં  
પ્રવાસ કર્યો. એ કાર્ય પુરું થયું ન થયું  
ને ખિહારના ગળીની ખેતી કરનારા ખેડૂ-  
તોનો આર્તનાદ એમને પહેંચ્યો અને  
તેમના દુઃખનિવારણાર્થે ખિહાર ગયા.  
ત્યાંથી પાછા ફર્યા પછી તરતજ અમદા-  
વાદના મીલમજૂરોની હડતાળની આગેવાની  
લીધી અને આ લડતને અંગે એમનો  
જાહેરમાં ઉપવાસ કરવાનો પ્રથમ પ્રસંગ  
ઉભો થયો. આ હડતાળ પૂરી થયા પછી  
ખંડામાં ઢુકાળ પડવાથી મહેસુલ ભરવાને  
લાચાર બનેલા ખેડૂતો તરફથી સત્યાગ્રહની  
લડત શરૂ કરવી પડી અને તેનો અંત  
આવ્યા બાદ ૧૯૧૯-૨૧માં ખીલાફતની  
તથા અસહકારની લડત ઉપાડી લીધી.  
આ દરમિયાન કામના બોબને લીધે તેમની



# ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ઈન્શ્યુરન્સ

કંપની લોમીટેડ.

[સ્થાપના--૧૯૧૩]

ઐસ્ટેટ:—૩. ૨૭ લાખથી વધુ. લાઈફ ફંડ:—૩. ૨૧ લાખથી વધુ.

❀ ૨૭ વરસથી પોલીસી હોલ્ડરોની એકધારી સેવા કરી રહેલ આ સંપૂર્ણ સ્વદેશી સંસ્થા, દુનીઆને ઘેરી વર્ગેલી આર્થિક આંધા અને કપરા સંયોગોમાં પણ પ્રગતી કરી રહી છે.

❀ પોલીસી હોલ્ડરોના લાભમાં જ કંપનીની સખળતા અને પ્રગતી સમાયલાં હોઈ, કાર્યવાહકોની તેમના તરફની વલણ હંમેશાં ઉદાર અને દીલસાજ છે. સહાનુભૂતી અને સમાનતા કંપનીની કાર્યનીતીના પ્રાથમિક સીધાંતો છે.

❀ લાગવગવાળા ગૃહસ્થાને ભરપુર અને ઉદાર કમીશનની શરતોથી એજન્ટો અને ઓર્ગેનાઇઝરો તરીકે નીમવા છે. તાકીદે મળેલા યા લખા:—

હેડ ઓફીસ:—ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ બીલ્ડીંગ,

એપોલો સીટ, ફેટ્, મુંબઈ.

તબીબત લથડી અને પથારીવશ થયા. ઠાકતરોએ એમને દુધ પર રહેવાની સલાહ આપી, પરંતુ દુધ ન પીવાની પ્રતિજ્ઞા હોવાથી એમણે ઠાકતરોની સલાહ માની નહિ. પરંતુ એમના ધર્મપત્ની કસ્તુરબાઈએ આગ્રહ કરવાથી બકરીનું દુધ પીવાની શરૂઆત કરી. ૧૯૨૨ ના માર્ચ માસમાં રાજદ્રોહના ગુન્હા બદલ અમદાવાદના જલ્લા જજ મીઝામહીદિને ગાંધીજીને છ વર્ષની આસાન કેદની સજા કરી હતી. પણ ૧૯૨૪ માં સજા પૂરી થતાં પહેલ્લા જેલમાં એમની હાલત બગડતા એમને છોડી મૂકવામાં આવ્યા હતા. જેલમાં એમને “એપિન્ડીસાઈટીસ” નું દર્દ થયું હતું અને કર્નલ મેકેકે આપરેશન કર્યું હતું. એજ વર્ષે ગાંધીજી કેંગ્રેસની બેઠકના પ્રમુખ થયા હતા. સને ૧૯૨૯ સુધીના સમય દરમિયાન રાજકારણમાંથી નિવૃત્ત થયા હતા. ૧૯૩૦ માં ફરી રાજકારણમાં આવ્યા અને ઠાંકી કૃષ્ય શરૂ કરી. સવિનય કાયદાભંગની લડત ઉપાડી. આ ચળવળ અંગે ગાંધીજીને ૧૯૩૦ માં નજરકેદ કરવામાં આવ્યા, અને ત્યારના વાઈસરોય લોર્ડ અરવીન સાથે સમાધાન કર્યું. પરિણામે પ્રખ્યાત ગાંધી-અરવીન કરાર હસ્તીમાં આવ્યા. પછી ગાંધીજી મહાસભાના કુલ પ્રતિનિધિ તરીકે લંડન ગાળ-મેજ પરિષદમાં ગયા, ત્યાંથી પાછા ફર્યા બાદ ગાંધી-અરવીન કરારનો ભંગ થવાથી ગાંધીજીએ નવી લડત માટે બહેરાત કરતાં નેમને તરતજ કેદ કરવામાં આવ્યા. આ પ્રસંગે વાઈસરોય તરીકે લોર્ડ વીલીંગ્ડન હતા. જેલ દરમિયાન ગાંધીજીએ તે વેળાના વડા પ્રધાન મીઝામહીદિને મેકેકેનહડના હરિજનોને હિંદુઓથી ભીન્ન પાડતા કેમી ચુકાદા સામે ઉપવાસ આદર્યો એટલે એમને જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા.

અને પૂના કરાર હસ્તીમાં આવ્યા પછી ગાંધીજીએ લડત મોકુફ કરી અને હરિજન કાર્ય પાછળ ધ્યાન આપ્યું. ૧૯૩૫ માં ગાંધીજી કેંગ્રેસમાંથી છૂટા થયા, અને માત્ર સલાહકાર તરીકે ચાલુ રહ્યા. એ ઉપરાંત ગ્રામ્યોદ્ધાર પાછળજ ધ્યાન આપવા માંડ્યું. દરમિયાન બંગાળના નજરકેદીઓની મુક્તિ માટે પણ ચળવળ ઉપાડી હતી. ૧૯૩૯ માં રાજકોટની લડત અંગે આમરણ ઉપવાસ આદરવાનો પ્રસંગ ઉભા થયો હતો. ઠાકોર સાહેબને તેમના વચન પાલન કરાવવાનો આ ઉપવાસનો હેતુ હતો. પરંતુ આ બાબતનો ન્યાય-પૂર્વક નીકાલ આવશે. એવી નાં વાઈસરોય લોર્ડ લીન્ડલીથગોની બાંહેધરી મળવાથી ગાંધીજીએ ઉપવાસ છોડી દીધા. આ પ્રકરણ ફેડરલ અદાલતના વડા જજ સર મોરીસ ગ્વાયર પર છોડવામાં આવ્યું હતું. એમનો ચૂકાદો ગાંધીજીની તરફેણમાં આવ્યો પણ ચૂકાદાના અર્થ અંગે ફરીથી ઝઘડા ઉભા થતાં ગાંધીજીએ એને ફગાવી દઈ રાજકોટ નરેશની શુભ નિષ્ઠા પર સર્વ છોડી દીધું. ૧૯૩૯ માં ચૂંટણીમાં યુદ્ધ ફાટી નીકળતાં નાં વાઈસરોય લોર્ડ લીન્ડલીથગોએ કેંગ્રેસનો સહકાર માંગ્યો; એ અંગે ગાંધીજી સાથે બેવાર મંત્રણા થઈ પણ એ નિષ્ફળ નીવડતાં ગાંધીજીએ વાણી સ્વાતંત્ર્ય માટે વ્યક્તિગત સત્યાગ્રહની લડત શરૂ કરી છે. આ લડતમાં ગાંધીજીએ સક્રીય ભાગ લીધો નહિ હોવાથી એમની ધરપકડ થઈ નથી. ગાંધીજીએ “યંગ ઇંડીઆ” “નવજીવન” અને “હરિજન” પત્રો પ્રગટ કર્યા હતા. એ પત્રો જૂબજૂ પ્રખ્યાત થયા હતા. આ પત્રોનું પ્રકાશન અત્યારે બંધ છે. ગાંધીજીનાં અનેક પુસ્તકોમાં આત્મકથા અને દક્ષીણ આફ્રીકાનો ઇતિહાસ બહુજ વંચાયા

છે. સાબરમતી આશ્રમ છાંટી ગાંધીજીએ સેવાશ્રામ ખાતે નવો આશ્રમ ખોલ્યો છે અને ત્યાંથી સર્વ પ્રવૃત્તિ ચલાવે છે.

સરનામું : સેવાશ્રામ, વર્ધા.

**પટેલ, સરદાર વલ્લભભાઈ ઝવેરભાઈ:**— ગાંધીજીના અનન્ય ભક્ત સરદાર વલ્લભભાઈ જ્ઞાને પાટીદાર છે. એમનો જન્મ નડીઆદ પાસે આવેલા કરમસદ ગામે થયો



હતો. સદ્ગત વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ એમના જ્યેષ્ઠભાઈ થાય. નડીઆદ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી મેટ્રીકયુલેશનની પરિક્ષા પાસ કર્યા બાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ પીડર થઈ, એમણે ગાંધીધર્મમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી. થોડા વખત વકીલાત કર્યા પછી વિલાયત જઈ બેરીસ્ટર થયા અને અમદાવાદમાં ધંધો શરૂ કર્યો. એ દરમિયાન તેઓ ૧૯૧૬ માં ગાંધીજીના સંસર્ગમાં આવ્યા અને જાહેરજીવનમાં પડયા. ખંડાના સત્યાગ્રહમાં અને નાગ-પુરના રાષ્ટ્રદૂતની લડતમાં એમણે આગળ

પડતો ભાગ લીધો હતો. એટલુંજ નહિ પણ અનેક લડતોમાં એમણે પ્રબળ વિજય અપાવ્યો હતો. એમની વ્યવસ્થા શક્તિ ઉચ્ચ પ્રકારની ગણાય છે. ભારસદના કરની અને પછી બારડોલીના કરની લડતે એમને દેશપરદેશમાં ખુબ ખ્યાતી આપી હતી. અમદાવાદ શહેરની સુધારણા અંગે પણ એમનો ફાળો અપૂર્વ છે. આ સેવા એમણે અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૮ નાં વર્ષો સુધી પ્રમુખ તરીકે રહી આપી હતી. ૧૯૩૧ માં કરાંચી કોંગ્રેસ અધિવેશનના પ્રમુખ સુદી દેશે એમની યોગ્ય કદર કરી હતી. કોંગ્રેસ પ્રાંતોમાં આંધ્રા સ્વીકાર્યા ત્યારે નીમાયત્રી પાર્લામેન્ટરી પેટા સમિતિના તેઓ પ્રમુખ છે અને પ્રાંતોના કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળોની રચનામાં અને તેમની પ્રવૃત્તિઓને કોંગ્રેસના આદેશાનુસાર યોગ્ય દોરવાળી આપવામાં એમણે મોટો ફાળો આપ્યો હતો. તેમણે અનેક રાજદ્વારી અને પ્રબળ પરિપેક્ષાનું પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું. યુદ્ધ ફાટી નીકળ્યા પછી કોંગ્રેસના ઠરાવ અનુસાર તેઓ ભાષણ કરે તે પહેલાંજ તેમને હિંદ સંસ્થાનુધારા હેઠળ પકડવામાં આવ્યા છે અને અટકમાં રાખવામાં આવ્યા છે. આ પહેલાં પણ તેમને અનેક પ્રસંગોએ જેલ મળી હતી.

સરનામું:—મરીનદ્રાઈવ, મુંબઈ ૧.

**નહેરૂ, પંડીત જવાહરલાલ માતીલાલ:**—

પંડીત જવાહરલાલનો જન્મ ૧૮૮૯ માં અલ્હાબાદના પ્રખ્યાત અને શ્રીમંત વકીલ સ્વ. શ્રી. માતીલાલ નહેરૂને ત્યાં થયો હતો. જાતે કાશિમરી બ્રાહ્મણ છે. શાળા તથા કોલેજનો અભ્યાસ વિલાયતની સુપ્રસિદ્ધ હેરો સ્કૂલ અને કેમ્બ્રીજની ટ્રીનીટી કોલેજમાં કર્યો હતો. એમ. એ.ની પરિક્ષા પાસ કરી

પંડીત જવાહર બારીસ્ટર થયા અને અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટમાં જોડાયા. એમનું જન્મ ૧૯૧૬ માં કુમારી કમળા સાથે થયું હતું. ૧૯૧૮ માં અલ્હાબાદની હોમરૂલ લીગની શાખાના મંત્રીપદથી એમણે જાહેર જીવનની શરૂઆત કરી હતી. એજ વર્ષમાં કોંગ્રેસની અખીલ હિંદ કોંગ્રેસ સમિતિના સભ્ય થયા અને ૧૯૨૧-૨૨ માં જેલ ગયા



કોંગ્રેસના પ્રમુખ ચુંટવામાં આવ્યા હતા. પ્રમુખ તરીકે સમાજવાદ અંગે તેમણે કરેલા ભાષણોથી હિંદભરના વેપારી મંડળોમાં જૂળ ઉડાપોહ મચ્યો હતો અને તેને પરિણામે મુંબઈના ૨૨ અગ્રગણ્ય વેપારીઓ તરફથી એક મેનીફેસ્ટો બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો. પંડીતજીએ યુરોપ એશીઆનો લાંબા પ્રવાસ કર્યો છે. જેલ વસવાટ દરમિયાન પંડીતજીએ પોતાની આત્મકથા અને જગતના ઇતિહાસની ઝાંખી કરાવતા બે પુસ્તકો લખ્યાં હતાં. ૧૯૩૯ માં પંડીતજીએ કોંગ્રેસના પ્રતિનિધિ તરીકે ચીનનો પ્રવાસ કર્યો હતો. એમનો આત્મભોગ અપાર છે. તાજેતરમાં યુધ્ધ-વિરોધી ભાષણ કરવા માટે હિંદ સરંક્ષણ ધારા હેઠળ એમને ચાર વર્ષની જેલની સજા થઈ છે.

સરનામું:—સ્વરાજ્ય લુપ્ત, અલ્હાબાદ.

### સતલુડ, સર ચીમનલાલ હરિલાલ:-

બી. એ., એલ. એલ. બી., એડવાકેટ, (ઓ. એસ.), કે. સી. આઈ. ઇ (૧૯૨૪), એલ. એલ. ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૬ માં ભરૂચમાં થયો હતો. પ્રાથમિક અભ્યાસ અમદાવાદમાં પુરો કરી, તેઓ ૧૮૮૦ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં દાખલ થયા હતા. કોલેજ કારકીર્દી દરમિયાન મુખ્ય અધ્યાપકના પ્રેમ અને પ્રેરણા સંપાદન કર્યા હતા. કાયદાનો અભ્યાસ પૂરો કરી મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એપેલેટ સાઈડ પર વકીલાત કરી દશ વર્ષ પૂરા કર્યા બાદ એંટીજનલ સાઈડ પર પ્રેક્ટીસ કરવાની લાયકાત મેળવી ત્યાં ધંધો શરૂ કર્યો હતો. એ દરમિયાન સર ફૌરિઝશાહ મહેતા સાથે ઉભા થયેલા કોંકસ પક્ષ સામેના દાવામાં અને સુરજમલ વિરુદ્ધ હોર્નમિનના કેસમાં ખતાવેલી વિદ્વતાથી એમની ખ્યાતી અને

હતા. ૧૯૨૯ માં કોંગ્રેસના સામાન્ય મંત્રી બન્યા હતા. લાહોરની મહાસભા જેમાં સ્વતંત્રતાનો જગમજાવ કરાવ રજુ થયો હતો એના એ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. અને ત્યારથી એમની કારકીર્દી દેશપરદેશમાં પ્રસરી હતી. ૧૯૩૦ ની લડતમાં જેલમાં ગયા હતા અને ગાંધીજી સાથે છુટ્યા હતા. ૧૯૩૪ માં ફરીથી પંડીતજી જેલમાં ગયા હતા પરંતુ એમનાં પત્ની કમળા નહેરૂની ગંભીર માંદગીને કારણે તેમને ૧૯૩૫ માં મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૫ માં લકનોની અને ૧૯૩૬ માં ફરૂકાબાદની મળી કુલ ત્રણ વાર પંડીતજીને

સલામતી એ વીમાનું

સૌથી મહત્વનું અંગ છે.

તમારો વીમા ઉતરાવતાં પહેલાં

લખો:—

ન્યુ ઇન્ડિયા

એરયુરન્સ

કુંપની, લીમીટેડ.

જગતભરમાં વેપાર કરતી અને સઘળા પ્રકારના  
વીમા ઉતારતી સૌથી મોટામાં મોટી સ્વદેશી કુંપની છે.

જાંઘળી, આગ, દરીઆઈ અકસ્માત,  
મોટર ગાડીઓ, વીગેરેના વીમાનું

કામકાજ કરવામાં આવે છે.

સન્તાવર થાપણ	...	...	...	રૂ.	૬,૦૦,૦૦૦,૦૦
ભરાયલી થાપણ	...	...	...	રૂ.	૩,૫૬,૦૫,૨૭૫
પગાર કરેલી થાપણ	...	...	...	રૂ.	૭૧,૨૧,૦૫૫

હું ઓફીસ:—એસ્પેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

ધધો ધણો આગળ ધપ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓ થોડા વખત માટે મુંબઈ હાઈ કોર્ટના ન્યાયાધિશ નીમાયા હતા અને ત્યાંથી ૧૯૨૧-૨૩ માં મુંબઈના નાઠ ગવર્નરના કારોબારી મંડળના સભ્ય નિમાયા હતા. એમના લગ્ન અમદાવાદના સરકારી વકીલ નરભેરામ રૂઘનાથદાસની પુત્રી કૃષ્ણા ગઉરી સાથે થયાં હતાં. એમને ત્રણ પુત્ર છે. મોટા પુત્ર શ્રી. માતીલાલ મુંબઈના એડવાકેટ જનરલના આધ્યાપક છે. સર ચીમનલાલનું જાહેર જીવન મરહુમ સર



ફૌજિશાહ મહેતાના આશ્રય હેઠળ તેઓ ૧૮૯૨માં મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીમાં ચુંટાયા ત્યારથી શરૂ થયેલું ગણાય. ત્રણ વર્ષના ગાળા સિવાય તેમનું આ જીવન લગભગ ૨૫ વર્ષ સુધી ચાલુ રહ્યું હતું. એમાં તેઓ ૧૭ વર્ષ સુધી તો મ્યુનિસિપલ કમીટીના પ્રમુખ રહ્યા હતા. ૧૮૯૩ માં તેઓ મુંબઈ ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૮૯૫ માં ફરી ચુંટાયા હતા. તે પછી ૧૯૦૬ માં ફરી પાછા મુંબઈ યુનીવર્સિટી

તરફથી ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૫ માં ૨૫૦ શ્રીમં ગોખલેના અવસાન પછી તેમની જગાએ વડી ધારાસભામાં મુંબઈ ધારાસભા તરફથી ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. વડી ધારાસભાના પ્રમુખ સર ફ્રેડરીક વ્હાઈટ થોડો વખત રજા પર ગયા હતા ત્યારે એમની જગાએ સર ચીમનલાલની નીમણૂક થઈ હતી. ૧૯૨૬ માં ધારાસભા સાથેનો એમનો સંબંધ પૂરો થયો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટી સાથેનો સંબંધ પણ એટલો જ લાંબો હતો. એમને યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર નીમવામાં આવ્યા હતા. આ આધ્યા એમણે ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૭ સુધી ભોગવ્યો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટીએ એમને એલ. એલ. ડી.ની પદ્વી એનાયત કરી હતી. ૧૯૧૮ માં સ્થળેથી રીફોર્મ કમીટી અને ૧૯૧૯ માં હન્ટર કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૩૦-૩૧ માં ગોળમેજી પરિષદમાં એક હેક્સિગેટ તરીકે લંડન ગયા હતા. સર ચીમનલાલ સતલવડ લીબરલ નેતા તરીકે જાણીતા છે અને લીબરલ પરિષદોમાં આધ્યાપક વારાવતા આવ્યા છે. લીબરલ ફંડરેશનના પ્રમુખનો હોદ્દો પણ તેમણે દીપાવ્યો છે. હિંદી વિમા ઉદ્યોગમાં પણ તેમનું સ્થાન અગત્યનું છે. ૧૯૩૫ માં ઈન્ડિઅન ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓની મેંગલ્ડી ત્રીજી પરિષદના પ્રમુખ તરીકે તેમની વરણી થઈ હતી. એક મહાન રાજદ્વારી અને ધારાશાસ્ત્રી તરીકે સર ચીમનલાલ હિંદભરમાં મશહૂર છે.

સરનામું:—સતલવડ રોડ, મલખારહોલ;  
મુંબઈ.

જયકર, રાઈટ એનાથ સુકુંદ રામરાવ,  
એમ. એ., એલ. એલ. ડી., ડી. સી.,  
પી. સી., લંડનની પ્રીવી કાઉન્સિલની

# ધી યુનીઅન બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લી૦

(મુંબઈમાં સ્થાપના સને ૧૯૧૯.)

પગાર થયેલી થાપણ ... ..	રૂ.	૩૦,૮૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ ... ..	રૂ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
ડીવીડંડ ઇકવલાઈઝેશન ફંડ ... ..	રૂ.	૬૦,૦૦૦
ડીપોઝીટ્સ (૩૧-૧૨-૪૦) ... ..	રૂ.	૧,૮૬,૭૨,૦૦૦,

**હેડ ઓફીસ:—એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.**

ચાલુ ડીપોઝીટ-ખાતાઓ ખોલવામાં આવે છે અને રૂપિયા બે લાખ સુધીની દરરોજની ખાકી ઉપર દર વરસે દર સેંકડે ૩/૪ ટકાનું વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

લાંબી અને ટુંકી મુદતો માટેની ફીક્સ્ડ ડીપોઝીટો ફાયદાકારક શરતોથી સ્વીકારવામાં આવે છે.

સેવીંગ બેંક-ખાતામાં રૂ. ૧૦,૦૦૦ સુધીની ઓછામાં ઓછી માસીક ખાકી ઉપર દર વરસે સેંકડે ૧૧ ટકા લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે, અકવાડીયે બે વખત નાણું ઉપાડી શકાય છે. ચેકથી કામકાજ કરવા દેવામાં આવે છે.

માન્ય રાખેલી જમીનગીરી ઉપર નાણું ધીરવામાં આવે છે. બેંકીંગને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

શાખાઓ:—૧. કોટન એક્સચેન્જ બીલ્ડીંગ, ૨. કાથા બજાર, માંડવી, મુંબઈ.  
કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ. ૩. રાજકોટ, સીવીલ સ્ટેશન.

**બી. એમ. ભાર્ગવ સેક્રેટરી.**

**દેશના રક્ષણ માટે ડીફેન્સ લોન્સ ખરીદો—**  
**વધુ વીગત માટે બેંકમાં પુછો.**

**જ્યુડીશીયલ કમીટીના સભ્ય:—**મુંબઈ યુનીવર્સીટીમાં વિદ્યાભ્યાસ કરી, મુંબઈની હાઈ કોર્ટમાં બેરિસ્ટર તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો હતો. શ્રી ૭૪ કરે ૧૯૧૬ માં જાહેર જીવનમાં જ'પલાન્યુ' હતું. ૧૯૨૩ માં જુની મુંબઈની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા અને સ્વરાજ પક્ષના અગ્રેસર તરીકે કામ બજાવ્યું હતું. ૧૯૨૫ માં કોંગ્રેસની બેઠક મળી ત્યાં સુધી શ્રી ૭૪ કરે એ સ્થાને ચાલુ રહ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં મુંબઈ શહેરના પ્રતિનિધી તરીકે ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૬ સુધી કાયમ રહ્યા હતા. ત્યાં ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ સુધી નેશનાલીસ્ટ પક્ષના ઉપ નેતા હતા. ૧૯૩૦ ની સીમલા બેઠકમાં વિરોધ પક્ષના અગ્રેસર હતા. ગોળમેજી પરિષદમાં એક ડેલીગેટ તરીકે સંડોન ગયા હતા. ત્યાં કેંડરલ સ્ટૂકચર કમીટીના સભ્ય તરીકે પણ કામ કર્યું હતું. ગ્લાસ્ટન પેપર પર પણ વિચારણા ચલાવવા માટે નીમાયલી સંયુક્ત પાર્ટિમેન્ટરી સમિતિના હિંદી ડેલીગેટ નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ માં હિંદની કેંડરલ કોર્ટના એક જજ અને જ્યુડીશીયલ કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ માં "વેદાન્તનું તત્ત્વજ્ઞાન" એ નામનું પુસ્તક એમણે પ્રગટ કર્યું હતું.

**સરનામું:—**વી'ટર રોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

**આચર, સર સી. પી. રામસ્વામી, કે. સી. આઇ. ઇ.:—**એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. સર સી. પી. રામસ્વામી હિંદના મહાન કાયદાશાસ્ત્રીઓમાંના એક છે અને જાણીતા લીબરલ રાજ્યપુરૂષ તરીકેની પણ એમની ખ્યાતી છે. માત્ર ૨૪ વર્ષની ઉંમરે તેઓ મદ્રાસ બારમાં એડાયા હતા. મદ્રાસ યુનીવર્સીટી અને

મદ્રાસ કોરપોરેશનના ફેલો નીમાયા હતા. ૧૯૧૭-૧૮ માં તેઓ કોંગ્રેસના સામાન્ય મેમ્બર હતા પણ પાછળથી કોંગ્રેસ સાથેને સંબંધ છોડી દીધો હતો. ૧૯૨૦ માં તેમને મદ્રાસના એડ-વોકેટ જનરલ નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં સર સી. પી. મદ્રાસ સરકારની એકત્રીકયુટીવ કાઉન્સિલમાં એડાયા હતા. ત્યાં તેઓ ૧૯૨૮ સુધી રહ્યા હતા. લંડન ખાતેની ગોળમેજી પરિષદના પણ તેઓ એક ડેલીગેટ હતા અને ૧૯૩૧ માં હિંદી સરકારની એકત્રીકયુટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય નીમાયા હતા. તે પછી ત્રાવણકોર રાજ્યના દિવાન નીમાયા હતા અને અત્યારે એ રાજ્યની સેવા કરે છે.

**હેકાણ્ઁ:—**ત્રીવેન્દ્રમ.

**અબ્દુર રહીમ, સર, કે. સી. એસ. આઇ., એમ. એ., બાર-એટ-લો:—**૧૯૦૮ માં સર અબ્દુર રહીમ મદ્રાસ હાઈ કોર્ટના જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૨ માં જાહેર નોકરીઓ (પબ્લીક સર્વીઝ) સંબંધમાં નીમાયલા શાહી કમીશનના તેઓ સભ્ય હતા. એમની સેવાઓની કદર કરી સરકારે એમને ૧૯૧૯ માં નાઈટ બનાવ્યા હતા. એ પછી તેઓ ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૫ સુધીમાં બંગાળ સરકારના કોર્સેબારી મંડળમાં નીમાયા હતા. ૧૯૩૫ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા. એમણે "પ્રીન્સિપલ્સ ઓફ મોહમ્મદન જુડીસિયલ પ્રોસીડી" નામનું પુસ્તક લખ્યું છે.

**સરનામું:—**૨૧૭ લોઅર સરકયુલર રોડ, કલકત્તા.





**કાવસજી જહાંગીર એરોનેટ, સર:—** એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમના વડવાઓ ૧૭૧૭ માં નવસારીથી મુંબઈ આવ્યા હતા. એ સમયથી મુંબઈ શહેરના ત્યાપારી જીવનનો પ્રારંભ થયો હતો. એમના



વડવાઓએ ચીન સાથે સૌથી પ્રથમ વેપાર શરૂ કર્યો હતો અને ચીનનો પ્રથમ પ્રવાસ કરનારા પણ તેઓજ હતા. સર કાવસજી પાંચ વર્ષની વયે પોતાના માબાપ સાથે ઇંગ્લેંડ ગયા હતા અને ત્યાં બે વર્ષ સુધી અંગ્રેજ બાળશિક્ષિકા હસ્તક શિક્ષણ લીધું હતું. સર કાવસજીએ ૧૯૦૪ માં પોતાના જાહેર જીવનની શરૂઆત કરી હતી. મુંબઈની મ્યુનીસિપલ કોર્પોરેશનના તેઓ વર્ષો સુધી સભ્ય હતા અને તેના રેન્ડીંગ કમીટીના તેમજ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ પણ બન્યા હતા. ૧૯૨૧ માં બ્રાંબે લેન્ડરલેડીવ કાઉન્સિલમાં બેઠાયા હતા અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૮ સુધી મુંબઈ સરકારની એકઝીક્યુટીવ કમીટીના મેમ્બર હતા. એમના સમયમાંજ “બ્રેકબે રેકલેમેશન” અને “સકકર બેરેજ” યોજનાઓ ચાલુ

થઈ હતી. એ પછી ૧૯૨૯ માં હિંદની વડી ધારાસભાના રવત્ર પક્ષમાં બેઠાઈ ગયા હતા. ગોળમેજી પરિષદ અને જગત ભરની ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સમાં તેઓએ ભાગ લીધો હતો. હિંદના લીબરલ ફેડરેશનના પ્રમુખ ચુંટાવા ઉપરાંત ૧૯૩૬-૩૭ માં લીબરલ પક્ષના નેતા ચુંટાયા હતા. રાજકીય ક્ષેત્ર ઉપરાંત ત્યાપાર ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં પણ એમનું નામ પ્રખ્યાત છે. ઓરીએન્ટલ વિમા કંપની, તાતા આયર્ન કંપની, ઇન્ડીઆ બેંક ઉપરાંત અનેક લીમીટેડ કંપનીઓના તેઓ ડિરેક્ટર છે. સર કાવસજી પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી છે અને પારસી સંસ્થાઓમાં સક્રીય ભાગ લઈ કોમની સેવા પણ બજાવે છે. ઇરાન લીગના લાર્ડ્સ મેમ્બર છે અને લીગના પ્રમુખ પણ થયા છે. પારસી કોમમાં સર કાવસજીનું સ્થાન ઘણું ઉચું છે અને દેશના રાજદ્રારી તથા ઉદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં પણ તેમનું નામ મશહૂર છે. તેઓ દયાળુ અને સખાવતી દીલના છે અને તેમના કુટુંબની સખાવતો કોમી કરતાં કોરમોર્પોલીટન વધારે છે અને એ સખાવતોનો આંકડો લાંબાથી ગણાય છે.

**સરન:મું:—**નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.

**પ્રાંબે, ૩૦ રથુનાથ પુરૂષોત્તમ:—** એમનો જન્મ રતનાગીરી જિલ્લાના દુપોલી તાલુકામાં આવેલાં મુરડી ખાતે તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૭૬ ના દિને થયો હતો. માતા લોકમાન્ય ગ્રીલકનાં દુરનાં સગાં થતાં હતાં અને આજે હજી ૯૭ વર્ષ પછી હયાત છે. એમનાં પ્રથમ લગ્ન શ્રીમતિ દ્વારકાબાઈ ભાવે (અવસાન ૧૯૦૦) સાથે અને દ્વીતીય લગ્ન શ્રીમતિ સાઈબાઈ બેશી [અવસાન ૧૯૩૧] સાથે થયાં હતાં. એમને એક પુત્રી છે. શકુંતલા બી. એસ. સી. મુંબઈ.

અને બી. એ. (કેન્ટબ). કોંકણ સ્થચિતપાવન  
આઘણુ. ૧૯૦૨ થી ૧૯૨૭ સુધી પુનાની  
ફરગ્યુસન કોલેજના પ્રિન્સીપાલ અને ગણિત  
શાસ્ત્રના અધ્યાપક; દખખણ એજ્યુકેશન  
સાસાયટીના આજીવન સભ્ય (૧૮૯૬-૧૯૨૬)

મુંબઈના કેળવણી  
ખાતાના પ્રધાન  
(૧૯૨૧-૨૩), જંગલ  
ખેતીવાડી અને આખ-  
કારી ખાતાનાં પ્રધાન  
(૧૯૨૭), ઇન્ડીઆ  
કાઉન્સિલના સભ્ય  
(૧૯૨૭ થી ૧૯૩૨),



લકનો યુનીવરસીટીના વાઈસ ચાન્સેલર  
(૧૯૩૨ થી ૧૯૩૮), મુંબઈ યુનીવરસીટીના  
કેલો (૧૯૦૪ થી ૧૯૨૭), રીકોર્મ ઇન્કવા-  
યરી કમીટી (નર્ડમિન કમીટી)ના, ઓક્રાઈલરી  
અને ટેરીટોરીઅલ ફોર્સ કમીટીના તથા ટેક-  
સેશન ઇન્કવાયરી કમીટીના સભ્ય, જાનીયા  
ખાતે આંતરરાષ્ટ્રીય કામદાર પરિષદમાં  
હિંદના પ્રતિનિધી (૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦), રામ  
ખાતે ઇન્ટરનેશનલ એજ્યુકેશનલ સર્વિસેટો-  
ગ્રાફીક ઇન્સ્ટીટ્યુટના હિંદ માટેના પ્રતિનિધિ  
(૧૯૨૮ થી ૧૯૩૧), હિંદના વિનીત મહા-  
મંડળ (લીબરલ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડીઆ)  
ના પ્રમુખ ૧૯૨૪ અને ૧૯૩૯, ૧૯૨૨  
માં નાગપુર ખાતે મળેલી ઇન્ડીઅન નેશનલ  
સોશયલ કોન્ફરન્સના અને અમદાવાદ ખાતે  
મળેલી પ્રાંતિક સોશયલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ.  
કેળવણી વિષયક લાયકાતો:—બી. એસ.  
સી. (મુંબઈ ૧૮૯૪), એમ. એ. (કેન્ટબ,  
ડી. એસ. સી. (ઓ. કલક-તા), મુંબઈ યુની  
વરસીટીની તમામ પરિક્ષાઓમાં પહેલો  
નંબર, ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડીઆ સ્કોલર  
(૧૮૯૬ થી ૧૯૦૧), કેમ્બ્રીજની સેન્ટ જહોન્સ  
કોલેજના સ્કોલર અને ફેલો, બેકેટેડ સીની

યર રેગ્યલર (૧૮૯૬), અભ્યાસ અંબરલા,  
મુરદ, દરેલી, મુંબઈ, પુના, કેમ્બ્રીજ, પેરિસ,  
અને ગટ્ટેન્જન ખાતે. લંડનના રેસનાલીસ્ટ  
પ્રેસ એસોસીએશનના માનદ સભ્ય, લંડન  
મેથેમેટીકલ સાસાયટીના, અમેરીકન મેથેમેટી-  
કલ સાસાયટી અને નેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ  
સાયન્સ ઇન ઇન્ડીઆના સભ્ય, કયસરે હિંદનો  
ચાંદ (ફર્સ્ટ ક્લાસ). કેળવણી વિષયક,  
રાજકીય અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં  
આગળ પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે જુદી જુદી  
સંસ્થાઓ માટે એમણે કરેલી સંખ્યાવતો  
ઉપરાંત એમના વતનના ગામ મુરડીમાં  
પ્રાથમિક શિસ્ત્ર મફત અને ફરજિયાત  
આપવા માટે આશરે બાર હજાર રૂપીઆના  
ખર્ચે એક શાળા સ્થાપી છે.

સરનામું:—પુરૂષોત્તમ આશ્રમ, પુના ૪.

તાતા, લેડીનવાજબાઈ રતનજી—એમનો  
જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. લેડી નવાજ-



બાઈ તાતા પોતાના મોસાળ તરફથી બહુતા  
શેઠ ખાનદાનનાં છે, જે ખાનદાનનાં હાલના

પ્રખ્યાત નબીરા શેઠ કાવસજી બલભાઈ શેઠ છે. એમના પિતા શેઠ અરેશર મહેરવાનજી શેઠ, તા. ૧૬ મી ઓક્ટોબર ૧૮૭૮ ને દિને ૩૬ વર્ષની ભરજવાન વયે ઘોડા પરથી પડી જઈ ગુજરી ગયા હતા. લેડી નવાઝબાઈએ મુ'બઈમાં સારી કેળવણી લીધી છે. ૧૮૯૯ માં “કચ-સરે હિંદ”ના માજી માલેક મરહુમ મી. ફરામજી કાવસજી મ્હેતાએ “જી મીત્ર” નામનું ફકત પારસી બાનુઓની કલમથી ચોપાન્યુ કાઢ્યું હતું, તેમાં તેઓ એક લેખક હતા. તેઓ મરહુમ શેઠ જમશેદજી તાતાના બેટા સર રતનતાતા સાથે પરણ્યાં હતાં. એ ધણીધણીઆણી મરહુમ શેઠ જમ-શેદજી તાતાનાં મરણ સુધી તેમની સાથેજ

રહ્યાં હતાં. ૧૯૧૬ માં રતન તાતાને બહોળી કીમતી સખાવત માટે ના. શહેનશાહની સાલગ્રેહને દિને “નાઈટ હુડ”ના ખેતાબ મળવાથી નવાઝબાઈ લેડી તાતા થયાં હતાં. ૧૯૧૬ માં લડાઈના સમયમાં મરહુમ સર રતન તાતા મુ'બઈથી ઈંગ્લેંડ જતા હતા ત્યારે ભુમધ્ય સમુદ્રમાં એમની રટીમર “એરેબીઆ” સખમરીનના ટોરપીડોથી ટુબી ગઈ હતી. તેમાં સર રતન તાતા અને લેડી તાતાની આખી પાટી સલામત બચી ગઈ હતી અને ઈંગ્લેંડને કીનારે ઉતરી હતી. ત્યારપછી સર રતન તાતા ૧૯૧૭ માં ૪૭ વર્ષની ઉમ્મરે અવસાન પામ્યા હતા. તેઓ પોતાનું વીલ કરી તેના “એકઝીક્યુટીવ્સ” તરીકે લેડી નવાઝબાઈને નામી ગયા હતા.

*your*  
**DIAMOND**  
**JEWELRY**  
*Never So Valued!*



*Surajmal Lallubhai and Co.*  
359 Kalbadevi Rd. Bombay.

**DIAMOND MERCHANTS FOR 50 YEARS**

લેડી નવાઝખાઈ પોતાના ખાતીન્દ સર રતન તાતા ટ્રસ્ટ ફંડના પ્રમુખ છે. મરહુમ સર રતન તાતા ફ. ર કરોડથી વધુ પુણ મુકી ગયા હતા અને તેમના ટ્રસ્ટ ફંડમાંથી દર વર્ષે સાબિ ફીઆ જુદાં જુદાં સંખાવતી કાર્યોમાં આપવામાં આવે છે. સર રતન તાતાના ફરમાન મુજબ લેડી નવાઝખાઈએ માથિરાનનો પોણા લાખ ફીઆની કીંમતનો ખંગલો ખાઈ શીરીનખાઈ કામાના વાંદરાના કોનવેલેશન્ટ હોમ માટે બક્ષીસ અને તેના નિભાવ માટે અઢી લાખ ફીઆ આપ્યા હતા. ઉપરાંત વાંદરામાં ખાઈ હોરાંખાઈ તાતા મેમોરીઅલ ચાલમાં એક બ્લોક પોતાને ખર્ચે અને બે બ્લોક ટ્રસ્ટ ફંડમાંથી ખંધાવી આપ્યા હતા. ઉપરાંત ઉડવાડા ખાતેના શેક માણિકજ કાવસજી દમણવાલાના ધરમના દવાખાનાના મકાનને સુધારવા માટે મદદ કરી હતી, નારંગીળ અને સરોડામાં રકુલ તથા હોસ્પિટાલ સ્થાપી હતી. નવસારીમાં સર રતન તાતાને નામે સ્થાપેલી સ્પોર્ટ્સ ક્લબ માટે વગર ભાડે પોતાનું મકાન બક્ષીસ કીધું હતું. મુંબઈમાં લેડી નવાઝખાઈએ હયુજીસ રોડ પર પોતાનાં મરહુમ માતાજીની નંદયને ફા. ૩૧,૦૦૦ ને ખર્ચે ગરીબ જરથોસ્તીઓને માટે મકાન બંધાવી પારસી પંચાયતને સોંપ્યું હતું. એ ઉપરાંત રતન તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ હોમમાં ૫૦૦ પારસી બાઈઓને શેજ મળે એ ઉદ્દેશથી વધારા કરવા માટે પારસી પંચાયતના પ્લોટ પર ૯ મકાન બાંધવા માટે એક લાખ અલગ કાઢ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં લેડી નવાઝખાઈને એક સુએહના અમલદાર નેમવામાં આવ્યાં હતાં. લેડી નવાઝખાઈને કોઈ સંતાન નથી. લેડી નવાઝખાઈ મુંબઈની પારસી પંચાયતના એક ટ્રસ્ટી છે અને એ માન મેળવનાર તેઓ પહેલાંજ પારસી બાનુ છે.

સરનામું:—તાતા હાઉસ, વોડબી રોડ, મુંબઈ.

મહેતા, સર સુનીલાલ કૃષ્ણભણુદાસ, એમ. એ., એલ. એલ. બી.,—સર સુનીલાલ ન્યાતે મોદ વર્ણીક છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૧



માં થયો હતો. એમના પિતા બાણીતા વેપારી હતા અને નારણદાસ રાજરામની પેઢીના ભાગીદાર હતા. મુંબઈમાંજ તેમણે કેળવણી લીધી હતી. અભ્યાસ પૂરા કર્યા પછી પિતાના ધંધામાં એડાઈ ગયા હતા. તેમણે જાહેર જીવનની શરૂઆત મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય બની કરી હતી. પછી મુંબઈની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા અને બે વાર દેશી વેપારી એમ્પરના પ્રમુખ થયા હતા. એ પછી ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮ સુધી મુંબઈ સરકારના વસુલાતી અને નાણાં ખાતાના પ્રધાન થયા હતા. સરકારી ઓફિસ પરથી પણ એમણે કેંગ્રેસને રેલ સંકટ નિવારણના કાર્યમાં સહકાર દીધો હતો. ખારડોલીની પહેલી લડતમાં થયેલી સમાધાની પણ એમની મારફતે થઈ હતી. હિંદી સરકારે નીમિલી કેટલીક સમિતિઓમાં પણ નેમને સ્થાન મળ્યું હતું. ૧૯૨૯ માં રાષ્ટ્રસંઘમાં હિંદના પ્રતિનિધી તરીકે નીમયા હતા. અનેક બાણીતી લીમીટેડ કંપનીના તેઓ ડિરેક્ટર છે. ફ્રીકેટર અને સ્કાઉટ કમીશનર તરીકે પણ એમની કારકીર્દી બાણીતી છે. સરકારે જ. પી. અને નાઈટના ખેતાં પણ એમને આપ્યા છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

હીંદુસ્થાનમાં બનતા સાલો મળવાનું  
મોટું સંગ્રહસ્થાન

# તે એકજ એવી સ્વદેશી મારકેટ

કાન્યાદેવી રોડ, મુંબઈ નં. ૨ છે.

જ્યાંથી તમારી સર્વે જરૂરીઆતો ખરીદી

## સ્વદેશી માલને

### ઉત્તેજન આપો

ટે. નં. ૨૪૯૨૫.

બીલીમોરીયા, સર શાપુરજી બમ-  
નજી, એમ. બી. ઇ., જે. પી. :— સર  
શાપુરજી બમનજીનો જન્મ ૧૮૭૭માં થયેલો.



એમણે સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ  
કરેલો અને ૧૯૦૬ માં શ્રી ૦ બીકાજી એન.  
દલાલનાં પુત્રી જરબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા.  
એમની બહાર કારકીદીનું ક્ષેત્ર ખણેખણું છે.  
જેવા કે ગવર્નરની કાઉન્સિલે નીમેલી ઓડી  
ટસ કાઉન્સિલના સભ્ય, સીડનહામ કોલે-  
જનાં એડવાઈઝરી બોર્ડના સભ્ય, ઇમ્પીરી-  
અલ રીલીફ ફંડ અને વાર હોસ્પિટલના  
માનદ આડીટર, હિંદી સરકારે નીમેલી  
ગ્રેડેડ તપાસ સમિતિના સભ્ય, વાઈસરોયે  
નીમેલી એલ ઇન્ડીઆ એકાઉન્ટસી બોર્ડના  
સભ્ય, એન. એમ. વાડીઆ ચેરીટીઝ, સર  
જમશેદજી જીજીભાઈ ચેરીટી ફંડઝ, પારસી  
પંચાયત ફંડઝ એન્ડ પ્રોપર્ટીઝ અને અન્ય  
ધર્મોદાર ટ્રસ્ટો અને સંસ્થાઓના તેઓ ટ્રસ્ટી  
છે. ૧૯૧૯ માં એમ. બી. ઇ. અને ૧૯૨૮  
માં નાઈટ બનાવવામાં આવ્યા હતા.  
તેઓ પારસી મેટ્રોપોલીટન કોર્ટના એક

જજીગેટ છે અને ન્યુડેટસ યુનીઅનના  
પ્રમુખ છે. ૧૯૨૮-૨૯ માં ગ્રેટ બ્રીટનની  
હિંદી વેપારી એમ્બરના પ્રમુખ હતા.  
વાર લેવન અંગે સુંદર સેવા બજાવવા  
માટે નાગ વાઈસરોયે એમને પ્રશંસાપત્રક  
અર્પણ કર્યું છે. મોટી મેટ્રી મીલકતોના  
રીસીવર તરીકે અને ઝલ ડાવાળી  
બાબદોમાં લવાડ તરીકે એમની હાઈકોર્ટ  
તરફથી વારંવાર નીમણૂક થાય છે. મુંબઈ,  
કલકત્તા, લાહોર, અને હીલ્ડોની કોર્ટ  
તરફથી નીમાયત્તા ઓફીસીયલ લીકવીટર  
તરીકે તેઓ પાથોનીઅર બેન્ક ઓફ ઇન્ડીઆ,  
અમરીતસર બેન્ક, ડેવલોપમેન્ટ કોર્પોરેશન  
ઓફ ઇન્ડીઆ લી. અને બીજી ઘણીયે  
એઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓને ફંડચામાં લઈ  
ગયા છે. યુવકના સમય દરમિયાન ઘણીયે  
દુશ્મન રાષ્ટ્રના પ્રબળોનો તરફથી ટ્રેડીંગ  
કંપનીઓના પણુ તેઓ લીકવીટર નીમાયા  
હતા. સ્કોટીશ મેસોનીક ફ્રીમેસનરીના સભ્ય  
છે. મુંબઈની રોટરી કલબના ડિપ-પ્રમુખ  
છે. ૧૯૩૯ માં જીલ્લા રોટરી ગવર્નર તરીકે  
નીમવામાં આવ્યા હતા. નેશનલ કલબ  
(લંડન), ઓરીએન્ટ, વીલીંગ્ડન, રેડીઓ,  
રોટરી અને વેરટન ઇન્ડીઅન ટર્ફ (મુંબઈ)  
વિગેરના સભ્ય છે. તેમનો સુલેહના અમલ-  
દાર અને એનારર મેજસ્ટ્રેટ છે. ૧૯૩૫ માં  
તેઓ મુંબઈના શેરીફ નીમાયા હતા અને  
આઈઈરો તથા એકાઉન્ટરોની મશહર પેટી  
મેસર્સ એસ. બી. બીલીમોરીયા અને કંપ-  
નીના તેઓ વડા ભાગીદાર છે. મુંબઈ અને  
હિંદની વેપારી આલમમાં સર શાપુરજી  
બાણીતા છે.

સરનામું:—૧૩ કક્ પરેડ, કોલાબા,  
મુંબઈ.

સુંદર સુંદરીઓને શોભાવે

તેવું

અનેક જાતનું સ્વદેશી રેશમી કાપડ,

અનેક ડીઝાઈન

તથા

કસરમાં જ્યૉરજેટ તથા ચીરમીન

“ઈ ન્હી યા ની ઝ”  
મીલ

મુ'બઈમાં બનાવે છે.

તમારા દુકાનદારોને પુછો.

મીલ અને ગોફીસ:

ઈન્ડિયાનીઝ સીલ્ક મીલ્સ

૧૭૯, સાસુન હોક, કોલાબા, મુ'બઈ.

હોલસેલ તથા છુટક:

કરંજીઆ બ્રધર્સ લીમીટેડ

અમનજી માસ્તર લેન. મુ'બઈ.

**ચીંતામણી, સર ચીરાવુરી યજ્ઞશ્વર:-**  
એમનો જન્મ વિજયાનગરમમાં ૧૮૮૦માં



થયો હતો. એમણે શ્રીમતી કૃષ્ણાવેનેમા સાથે લગ્ન કર્યો હતા. વિજયાનગરમની મહારાજા કૌલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અત્યારે અલ્લાહાબાદના “હીડર” પત્રના મુખ્ય તંત્રી છે. ૧૯૧૬ થી

૧૯૨૩ સુધી યુક્ત પ્રાંતની જૂની ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૬ સુધી પાછા સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૬ માં ઇંગ્લાંડ ગયેલા હીબરલ પાર્ટીના પ્રતિનિધિ મંડળના એક સભ્ય હતા. ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૦ અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૬ સુધી નેશનલ હીબરલ ફેડરેશનના સામાન્ય મંત્રી હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૩ માં યુક્ત પ્રાંતના કેળવણી અને ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન નીમાયો હતા. ૧૯૨૬ માં પેલેસ્ટી ગ્રામીણ પરિપદના અને ૧૯૩૦-૩૧ માં બીજા રાજસ્થાન પ્રજાપરિપદના ડેપુટી તરીકે ઇંગ્લાંડ ગયા હતા. ૧૯૩૫ માં બીજા કેમીચુકાદા વિરોધી પરિપદ અને એલ ઇન્ડિયા પત્રકાર પરિપદના પ્રમુખપદે બીરાજ્યા હતા. નેશનલ હીબરલ ફેડરેશનના ૧૯૨૦ માં મદ્રાસ ખાતે અને ૧૯૩૧ માં મુંબઈ ખાતે પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૨ માં હિંદી મતાધિકાર સમિતિના સભ્ય હતા. ૧૯૦૧ માં “ઈન્ડિયન સોશિયલ રીફોર્મ્સ”, ૧૯૦૫ માં “સર ફીરોઝશાહ મહેતાના ભાષણો અને લખાણો” ૧૯૩૭ માં “હિંદી રાજકારણ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. એમને અલ્લાહાબાદ યુનીવર્સિટીની ડોક્ટર ઓફ લીટરેચરની અને બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીની એલ. એલ. ડી. ની ઓનરરી ડીગ્રીઓ મળી છે.

કેકાણ્ઠ: ૨૬ હેમિલ્ટન રોડ, અલ્લાહાબાદ.

**કેકાબાદ કાવસજી દીનશા, જે. પી:-**  
મુંબઈ, એડન, હૅલિઈડા, ખરાખરા, જીજીટી અને ઝાંઝીયાર ખાતે વેપાર કરતી કાવસજી



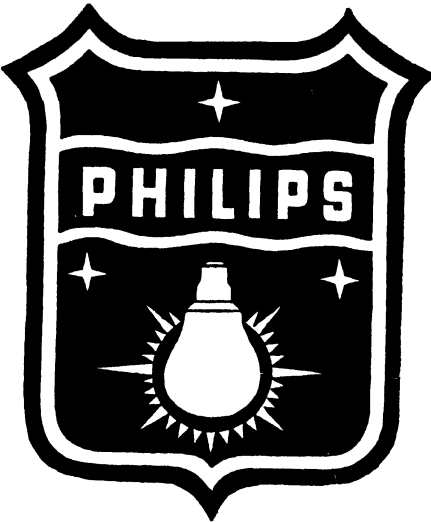
દીનશાહ એન્ડ બ્રધર્સની કંપનીના શેઠ કેકાબાદ ભાગીદાર છે. શેઠ કેકાબાદનો જન્મ ૧૮૬૬ માં એડન ખાતે થયો હતો. મુંબઈમાં ફાઈ હાઈસ્કૂલ અને એલ્ફિન્સ્ટન કૌલેજમાં અભ્યાસ કર્યો અને ૧૮૯૨ માં ચીનમાં વેપાર કરતા હોરમસજી એટલજી દાવરની પુત્રી ખરશેદબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા. તેમને ત્રણ દીકરીઓ છે. કૌલેજની કેળવણી લીધા પછી શેઠ કેકાબાદ ૧૮૯૦ માં પોતાના પિતાશ્રીના ધંધામાં એડાઈ ગયા અને પિતાશ્રીનું મૃત્યુ થયા પછી કાવસજી દીનશાહ એન્ડ બ્રધર્સની પેઢીના ભાગીદાર બન્યા. પેઢીની ઘણીશાખાઓ કામકાજ એમને હસ્તક હતું. પેઢીના વેપાર એડન, ઝાંઝીયાર, મોકેઈડા, જીજીટી, સામાલી કોસ્ટ, અને બેન્ડીર સુધી વિસ્તાર પામ્યો હોવાથી હિંદ ઉપરાંત યુરોપ અને અમેરીકામાં પણ પેઢીની ખ્યાતી પ્રસરી ગઈ હતી. આવા વિસ્તૃત વ્યાપાર ધંધા માટે



કોઈ પણ મનુષ્ય ગર્વ ધારણ કરી શકે એમ છે. શેઠ કેકેબાદની આ વેપાર પ્રતિષ્ઠા ઉપરાંત એમની પ્રતિષ્ઠામાં બીજા અનેક વસ્તુઓ જોડી કરી શકે એવી હતી એડનના બંદરના અનેક વખત શેઠ કેકેબાદ દ્રુટી બન્યા હતા. મુ'બઈની પારસી મેટ્રીમોનિઅલ કોર્ટનાં હેલીગેટ તરીકે, “ડફરીન”ના વ્યવસ્થાપક તંત્રમાં એક સભ્ય તરીકે અને હિંદ અને એડનની હીવાત્તીઓની સલાહકારક કમીટીના સભ્ય તરીકે એમણે જનતાની ઘણી ઉપયોગી સેવા બજાવી છે. તેઓ અનેક ધર્માંદા સંસ્થાઓના દ્રુટી અને બજનથી છે. એ ઉપરાંત બોનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે, ઈન્ડિઅન સેલર્સ હોમની કમીટીના સભ્ય છે, મુ'બઈની ડીરેક્ટ અને ઈંગ્લેંડની યુનાઈટેડ ગ્રાંડ લોએના નેશા એક

ફ્રીમેશન એાફીસર છે. એમની સખાવતો કાંઈ નાનીસુની નથી. ઉદાર સ્વભાવના અને પરોણાગત માટે તેઓ પ્રખ્યાત છે. જુની વિચારશરણીના પ્રતિનિધિરૂપ તેમજ બુદ્ધીશાલી અને પ્રતિષ્ઠાવાન છે. આકર્ષક રીતભાતવાળા છે અને એમનું વર્તન દેખાવ કરવાને બદલે સંગીન હોય છે. દેશ પ્રત્યેની તથા પોતાની તેમજ અન્ય કોમો પ્રત્યેની એમની સેવાઓ દેખાવ પુરતી હોતી નથી, પણ સંગીન પરિણામવાળીજ હોય છે. અરેબીઅન અને આફ્રીકન બંદરો અને મુ'બઈ વચ્ચે એમણે સંખ્યા સ્થાપ્યા છે અને એ રીતે ત્યાંના બજારોમાં હિંદી માલ દાખલ કરાવનારાઓમાં એમણે પહેલ કરી છે.

સરનામું:—વીલા-ગીતા, ૩૭ પંદર રોડ, મુ'બઈ ૬.



સર્વે કોણે અને એકે અવાજે  
વખણાયલા

**‘ફીલીપ્સ’**  
લેમ્પ

વાપરો અને ખાત્રી કરો. સર્વે  
વીજળીનો સામાન રાખનાર  
વેપારીઓ તરફથી મળશે.

સાલ ડીરેક્ટ્રીપ્રુટસ:—

**પ્રેસીઅસ ઇલેક્ટ્રીક કું.**  
અર્થગેટ રોડ, કોલ, મુ'બઈ.

તાતા, મી. જહાંગીર આર. ડી.—મરહુમ મી. આર. ડી. તાતાના આ જ્યેષ્ઠ પુત્રનો જન્મ ૧૯૦૪ માં ફાંસમાં થયો હતો. એમણે



માટે ભાગે કેળવણી ફાંસમાં લીધી હતી. યુનીવર્સિટીમાં મોકલવાને બદલે એમના પિતાએ એમને ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ૧૯૨૨માં તાતા સન્સ લીમિટેડમાં એક મદદનીશ તરીકે પાતાની ફેરેખ નીચે મુક્યા હતા. ત્યાર અગ્રવ માટે મી. જહાંગીર ૧૯૨૬માં જમશેદપુર ખાતેના સ્ટીલના કારખાનામાં ફેટલાક મહિનાઓ ગાળ્યા હતા, પણ એ દરમ્યાન એમના પિતાનું અવસાન થતાં એમને મુંબઈ પાછા આવવું પડ્યું હતું. પછી તરતજ તેમને તાતા સન્સના ડિરેક્ટર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૩ માં તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીના ડિરેક્ટર નીમાયા પછી એ કંપનીના વહેવારમાં તેમણે સક્રીય ભાગ લીધો છે. ઇંડીઅન હોટેલ્સ કંપનીના પણ તેઓ ડિરેક્ટર છે અને અત્યારે તાજ મહાલ હોટેલની જે બહોળલાકી છે, એ એમની કામગીરીના પ્રતાપે છે. ૧૯૩૮ માં સર એન. બી. સકલાતવાળાના અવસાન પછી મી. જહાંગીર તાતાને તાતા સન્સ અને તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ

કંપનીના ચેરમેન નીમવામાં આવ્યા હતા. એ ઉપરાંત એસાસીએટેડ સિમેન્ટ કંપની, ઇન્ડીયન ઍલ્યુમિનમ કંપની, બ્રામ્મ ઇસ્ટિંગ, યુનાઇટેડ ઇસ્ટર્ન એજન્સીઝ વિગેરેના તેઓ ડિરેક્ટર છે. વિમાની વ્યવહારમાં પણ મી. જહાંગીર ખૂબ રસ લેવા ઉપરાંત સક્રિય ભાગ લે છે. ૧૯૨૩ માં બ્રામ્મ ફ્લાઈંગ ક્લબમાં ઉડતા શીખ્યા પછી ૧૯૩૦ માં આગાખાન પ્રાઈઝમાં તેઓ વિમાનમાં ઇંગ્લાંડ ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં તાતા કંપનીનું વિમાની ખાતું એમને હસ્તક સ્થપાયું હતું અને એજ વર્ષમાં કરાંચી-મુંબઈ અને ૧૯૩૭ માં મુંબઈ-દીલ્હી એરમેલ સર્વિસ ચાલુ કરી હતી.

સરનામું:—બ્રામ્મ હાઉસ, બુસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

આંબેડકર, ડા. લીમરાવ રામજી, એમ. એ., પી. એચ. ડી., ડી. એસ. સી., આર-એટ-લો:—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં

થયો હતો. સતારા અને મુંબઈ ખાતે કેળવણી લીધા પછી, ગાય-કવાડ અરકાર તરફથી શિષ્યવૃત્તિ મેળવી ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે અમેરિકા ગયા હતા. ત્યાં જઈ અર્થશાસ્ત્ર (ઇકોનોમીક્સ) અને સમાજશાસ્ત્ર (સોશીયોલોજી)નો અભ્યાસ કર્યો હતો. પછી ઇંગ્લાંડ ગયા. ત્યાં જઈ ઇંડીઆ ઓર્ફીસના પુસ્તકાલયમાં શોધકાર્ય કર્યું અને “ગ્રેજી-ઈન”માં બેરીસ્ટરનો અભ્યાસ કર્યો. હિંદુ આત્મા પછી ૧૯૧૭માં “સીડનહામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ”માં અર્થશાસ્ત્ર (પોલીટીકલ ઇકોનોમીક્સ)ના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ફરીથી વધુ અભ્યાસ માટે પરદેશના પ્રવાસે



ગયા અને જર્મની જઈ “બાન” યુનીવર્સીટીમાં જોડાયા. ત્યાંથી લંડન યુનીવર્સીટીમાં દાખલ થઈ અર્થશાસ્ત્ર અને વ્યાપાર (કોમર્સ)ની ડી. એસ સી.ની ડીગ્રી મેળવી ૧૯૨૩ માં ખરીસ્ટર તરીકે દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૮ માં સાહિયર્સ મતાધિકાર સમિતિ સમક્ષ અને ૧૯૨૬ માં હિંદી ચલણ અંગે નીમાયલા શાહી કમીશન સમક્ષ જુબાની આપી હતી. હરિજનોના નેતા તરીકે સરકારે એમને ગોળમેજી પરિષદમાં આમંત્રણ આપ્યું હતું. ૧૯૩૦ માં તેઓ ગોળમેજીમાં અને ૧૯૩૨ માં સંયુક્ત પાર્લામેન્ટરી સમિતિમાં ભાગ લેવા લંડન ગયા હતા. ગાંધીજીએ ઉપવાસ કર્યા ત્યારે પુના કરાર

થડવામાં હરિજનો તરફથી એમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય મળતા એમણે મુંબઈની ધારાસભામાં સ્વતંત્ર મજૂર પક્ષની સ્થાપના કરી હતી. હજી એ પક્ષ અસ્તીત્વમાં છે. ૬૦ આંખડકર એક લેખક તરીકે પણ જાણીતા છે. એમણે “રૂપીઆનો ક્રાઇડો”, “બ્રીટીશ હિંદમાં પ્રાંતિક નાણા વ્યવસ્થાનો વિકાસ”, “હિંદમાં જ્ઞાતિઓ”, “જ્ઞાતિ પ્રથાનો વિનાશ” “પાર્સીસ્તાન વિધિવિચારો” અને “સમવાયતંત્રમાં મુક્તી” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. રાજ્યક્રહ, હિંદુ કોલોની દાદર ખાતેના એમના નિવાસસ્થાનમાં એક જખરદરત પુસ્તકાલય છે.

## DAVAR'S COLLEGE OF COMMERCE

દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સ

(ESTABLISHED 40 YEARS)

INDIA'S FUTURE DEPENDS ON EXPERT SALESMANAGEMENT,  
BANKING, INSURANCE, COMMERCE AND JOINT STOCK  
COMPANY EXPANSION

ASPIRING STUDENTS OF COMMERCE should therefore give all attention to study of—SPECIALISED COURSE such as SALES-MANAGERSHIP (A. I. S. M. A.); BANK OFFICERS (C. A. I. B.), COMPANY SECRETARIES (F. C. C. S.); REGISTERED PRIVATE SECRETARIES (F. Inst. P. S.) INSURANCE MANAGERS (A. C. I. I.); and GENERAL COMMERCE COURSE (L. C. C. and D. Com. I. M. C) for which there is an unlimited FIELD and advantageously combine Specialised ACCOUNTANCY (R. A., A. A. I. A.) Course. Also Gregg Shorthand-- the Modern, Easiest System.

TUITION THROUGH POST A SPECIAL FEATURE  
CONSULT PRINCIPAL DAVAR.

OR

APPLY FOR PROSPECTUS GIVING DETAILS.

51, ESPLANADE ROAD, - BOMBAY.

મોદી, સર એચ. પી.:—સર હોમી મોદીનો જન્મ સને ૧૮૮૧ માં થયો હતો. મુંબઈમાં એવીઅર્સ કોલેજમાંથી ૧૯૦૭ માં ગ્રેજ્યુએટ



થયા હતા અને એ ઉપરાંત એમ. એ. અને એલ. એલ. બી.ની ડિગ્રીઓ પણ પ્રાપ્ત કરી હતી. એમણે અર્થશાસ્ત્રનો વિષય લીધો હતો પણ ગણીતના વિષયે એમને ખૂબ ત્રાસ લીધો હતો. પરિણામ સ્વરૂપે કર્યા પછી એમણે “એલ્જબ્રા”ની ચાપડીના પાનેપાના ફાડી નાંખ્યા હતા. સર મોદીનું મીલ ઉદ્યોગ અંગેનું જ્ઞાન વિશાળ છે. એમણે ૧૯૨૭ માં અને તે પછી ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૪ સુધી મુંબઈના મીલ આનર્સ એસાસીએશનનું પ્રમુખપદ શોભાવ્યું હતું. આપણા મીલ ઉદ્યોગની પ્રગતિમાં એમનો સારો હોસ્સા છે. તેઓ ૧૯૨૯ની સાલથી હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય છે. વડી ધારાસભાના સભ્ય તરીકે તેઓએ મીલ ઉદ્યોગ અને સુતર સંરક્ષણ ધારા માટે ખૂબ લડત ચલાવી હતી. તે પછી તેઓ મેન્ચેસ્ટરની મુલાકાતે ગયા હતા અને ત્યાં

ખુબજ ચકચાર પામેલા મોદી-લીઝ કરાર કર્યા હતા. આ કરાર સરકાર તરફથી રજૂ થયેલા ઇન્ડીઅન ટેક્સ્ટાઈલ ટ્રેડિંગ એમેન્ડમેન્ટ બીલમાં ફાળલ કરવામાં આવ્યા હતા. સર એચ. પી. એક બહુલીતા વક્તા છે અને એમના ભાષણોમાં રમુજ તત્ત્વ હોય છે. તેઓ હંમેશા “રવત” સભ્ય” તરીકેજ રહેવાનું પસંદ કરે છે. એમણે લખેલું “હિંદનું રાજદ્વારી ભાવી” નામનું પુસ્તક રૂ. ૨૦૦૦) નું ઇનામ મેળવી શક્યું હતું. એ ઉપરાંત સર ફીરોઝશાહ મહેતાનું જીવન-વૃત્તાંત પણ એમણે લખ્યું છે. એ બિડિ પુસ્તકો આરાં વખણાયાં છે. ૧૯૧૩ની સાલથી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના સભાસદ છે અને ૧૯૨૩-૨૪ માં તેમણે મુંબઈના મેયરનો હોદ્દો દીધાવ્યો હતો. મુંબઈની ફેશી વ્યાપારી ચેમ્બરના તેઓ એક આગેવાન સભ્ય છે અને ૧૯૨૮ માં તેઓ ચેમ્બરના પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૩ ની સાલથી તેઓ એમ્પ્લોયર્સ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડીઆના પ્રમુખ છે સર હોમી રાઉન્ડટેબલ કોન્ફરન્સમાં પણ ગયા હતા. આંતરરાષ્ટ્રીય કામદાર પરિષદની જનીવા ખાને અને ૧૯૩૭ માં મંગલી બેંકમાં તેઓ હિંદના કારખાનાવાળાઓના એક ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. તેઓ મેન્સર્સ તાતા સન્સ ક્લીવના એક ડિરેક્ટર છે અને સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડીઆ, ફીકિટ કલબ ઓફ ઇન્ડીયા અને એસાસીએટેડ સ્પિન્નિંગ કંપનીના પ્રમુખ છે. સર હોમી મુંબઈના બહુરે તથા ફેશના વ્યાપાર અને ઉદ્યોગિક જીવનમાં ઘણા આગળ પડેલા ભાગ લે છે.

સરનામૃત્:—ખંભાલા હાલ, મુંબઈ.

**વાલચંદ હીરાચંદ:**—૨૧. વાલચંદ ભાઈનો જન્મ શોલાપુરમાં સને ૧૮૮૨ માં થયો હતો અને તેમણે શોલાપુર, પુના અને મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. હિંદી વહાગુ-વટાને જગ આશકાર કરનાર ૨૧. વાલચંદ



ભાઈ હિંદની મોટામાં મોટી શીપીંગ કંપની થી સીધીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના પ્રમુખ છે. પ્રીમીઅર કન્સ્ટ્રક્શન કું. લી૦ ના પણ પ્રમુખ છે જે કે કંપનીએ હિંદુસ્તાન તથા સીંધાનમાં સરકારી રેલ્વેઓ, અર્થ સરકારી સંસ્થાઓ વગેરે માટે મોટાં બાંધ-કામોના કોન્ટ્રાક્ટો અમલમાં મુક્યાં હતાં. રેલ્વે લાઈનો, પુલો, લશ્કરી બરોડો, કવે-ટામાં લશ્કરી સ-તાવાળાઓ માટે કવેટાની નવી રચનાનાં બાંધકામો, મુંબઈની વોટર સપ્લાય સ્કીમનાં બાંધકામો, જી. આઈ. પી. રેલ્વેની ભોરધાર ટનેલ, વીક્ટોરીઆ ટરમિ-ન્યુન' રીમિડિલીંગ, ચોલા પાવર હાઉસ અને બીજાં ઘણાં જાહેર બાંધકામો આ પ્રીમીઅર કન્સ્ટ્રક્શન કંપનીએ કર્યાં છે. ૨૧. વાલચંદભાઈ પાઈપો બનાવવાના ઉદ-યોગમાં ઘણી કિલટ લે છે અને હિંદુસ્તાન, બરમા અને સીંધાનમાં તેની ૩૪ જેટલી ફેક્ટરીઓ છે. ખાંડના ઉદયોગમાં પણ ૨૧. વાલચંદભાઈના કાળે મોટો છે અને

કલંબ (પુના જિલ્લો) તથા રાવલગાંવ (નાશિક જિલ્લો) ખાતેની બે મોટી સુગર ફેક્ટરીઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. તેઓ ઓરીઅન્ટલ વીમા કંપની, તાતા કેમિકલ વર્ક્સ, એસાસીએટેડ સિમેન્ટ કંપનીઝ લી૦, ઓખા સાલ્ટ વર્ક્સ અને બીજી ઘણી કંપ-નીઓના ડિરેક્ટર છે. તેઓ એક મોટો જમીનદાર અને ખેડૂત પણ છે. તેઓ ઈન્ડિઅન મરચન્ટસ એસોસિએટ ૧૯૨૭ ની સાલમાં, હાઈ વેપારી એસોસિએટ ડરેશનના ૧૯૩૨-૩૩ ની સાલમાં, મહારાષ્ટ્ર એસોસિએટ કોમર્સના ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૮ સુધીના વર્ષોમાં, ઈન્ડિઅન નેશનલ શીપ ઓનર્સ એસોસિએશનના, ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશનના, ઈન્ડિઅન નેશનલ કમીટીના ૧૯૩૧-૩૩ માં અને બીજી કેટલીક વ્યાપારી સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે. તેઓ ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએટ કોમર્સ (પેરીસ)ના ડિપ્રમુખ છે. ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએટ કોમર્સની કોમિટીના હાઈ કેલીગેશનના તેઓ ૧૯૩૩ માં (વીએના), ૧૯૩૫ માં (પેરીસ), ૧૯૩૭ માં (બરલીન) અને ૧૯૩૯ માં (કોપેનહાગન) નેતા હતા. ૧૯૩૨ માં જીનવા ખાતે મળેલી ઈન્ટરનેશનલ લેબર કોનફરન્સમાં તેઓ હાંદના કારખાનાવાળાઓના એક કેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ઈમ્પીરીઅલ એન્ડ્રીકલચરલ રીસર્ચ કાઉન્સિલની કારોબારી મંડળી સાથે તેઓ પાંચ વર્ષ સુધી સંબંધ ધરાવતા હતા. મુંબઈ અને હિંદના વ્યાપારી તથા ઔદ્યોગિક જીવનમાં ૨૧. વાલચંદભાઈ આગળ પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે.

ટેકાણું:—કન્સ્ટ્રક્શન હાઉસ, બેલાડ  
એસ્ટેટ, મુંબઈ.

રાગેશ્વર, ડો. સર રવિન્દ્રનાથ—એમનો જન્મ સને ૧૮૬૧ માં થયો હતો. એમને સઘળું શિક્ષણ ઘરેજી આપવામાં આવ્યું હતું.

૨૪ વર્ષના વયે તે પિતાની જાગીર સંભાળવાનો બાજે એમના શરીર આવી પડ્યો હતો. ત્યાં ગામડાં, નદીઓ, ખેતરો, પહાડો વિગેરે કુદરતી વાતાવરણમાં રહેવાનું મળ-



વાથી એમને કાવ્યની રુચિ મળી હતી. એ દિશામાં ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતા ૪૦ વર્ષની વયે એમણે શાંતિનિકેતનમાં એક શાળા રચાવી હતી. આ શાળા ૧૯૨૧ માં વિશ્વભારતીને નામે જગતભરની સંસ્કૃતિનું મથક બનતાં વિશ્વવિખ્યાત બની હતી. ૧૯૧૨ માં કરી ટાંગેર ઈંગ્લેંડ ગયા હતા અને પાતાનાં બંગાળી લખાણો તથા કાવ્યોના અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર કર્યા હતા. ૧૯૧૩ માં તેમને સાહિત્યનું “નેબોલ પ્રાઈઝ” મળ્યું હતું. આ બનાવને લીધે જગતભરમાં હિંદની પ્રતિષ્ઠા વધી હતી. બંગાળી તથા અંગ્રેજીમાં એમણે અનેક નાટકો, કાવ્યો અને વાર્તાઓ લખ્યાં છે. આ સઘળા પુસ્તકોનો વિષય સાહિત્ય, કળા અને ધર્મ છે. એમના અનેક પુસ્તકો અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર થયા છે. ૧૯૧૫ માં તેમને સરનો ખીતાબ મળ્યો હતો અને ૧૯૧૬ માં ઢાકા તથા બનારસ યુનીવર્સિટીઓ તરફથી ડોક્ટર ઓફ લીટરેચરની ડીગ્રીઓ મળી છે. કરીવર ટાંગેરને આખી મનુષ્ય જાતી પ્રત્યે રહાનુભૂતી છે. તેમને રાષ્ટ્રીયતા પણ સંકુચીત લાગે છે. પૂર્વ અને પશ્ચિમનો મેળ કરવા તેઓ હંમેશા ઇતેજાર છે. તેમણે ચીન, જાપાન અને ઈરાનના પ્રવાસ પણ કર્યા છે.

સરનામું:—શાંતિનિકેતન.

મથુરાદાસ વિસનજી જે. પી.—જાણીતા ભાટીઆ કોમના તવંગર વેપારી શેઠ ૧૮ વર્ષની ઉંમરે વેપાર ધંધામાં પડ્યા હતા. એમનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો.



૨૦ બંગાળીસનજી ખીમજીના એ પુત્ર થાય અને એમની દેખરેખ હેઠળ એમને સારી તાલીમ મળી હતી. ઘઉંના આટાની “વેલ્ડેસ ક્લોસ મીલ્સ”નો શ્રી. મથુરાદાસ વલિવટ કરે છે અને “બોમ્બે કંપની”ની દલાલી કરે છે. શહેરની વેપાર ઉદ્યોગની અનેક લીમિટેડ કંપનીઓના એ ચેરમેન છે. એ ઉપરાંત ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કોટન એસોસિએશનની સ્થાપના પ્રચલના ડિરેક્ટર ઉપરાંત એના પહેલા પ્રમુખ થવાનું માન તેમને મળ્યું હતું. દેશી વેપારી એમ્પરના એક પ્રસંગે પ્રમુખ હતા. હજારો ઘણી કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે અને ધર્મોદ્ધાર સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી છે. ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૯ સુધી દેશી વેપારી એમ્પરના પ્રતિનિધી તરીકે હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય રહ્યા હતા. ૧૯૪૦ માં મુંબઈના શેરીફ બન્યા હતા. હિંદુ કોમના

# ધી યુનીવર્સલ

ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લી૦

❖ હંગી ❖ આગ ❖ દરીઆઈ ❖ મોટર  
❖ વક'મેન કોમ્પેન્સેશન વીગેરે.



દરકે જાતનું વીમાનું કામકાજ કરવામાં આવે છે  
આપનો વીમા આ સાથે સો ટકા સ્વદેશી  
વીમા કંપનીમાં ઉતરાવો.

મેનેજિંગ એજન્ટસઃ—

એમ. કાનજી એન્ડ કંપની

યુનીવર્સલ બીલ્ડિંગ, સર ફ્રિડરિચશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.





આગળ વધતા ગયા. ૧૯૨૨ માં ગ્રાંટ મેડી કલ કોલેજની ઓફિસીયલ, મેડીસીન અને સરજરીની હોસ્પિટલના પ્રોફેસર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ થયા. ૧૯૩૯ માં નિવૃત્ત થયા અને એજ હોસ્પિટલના અને સરકારી હોસ્પિટલોના સર્જન તરીકે નીમાયા. પરદેશોની અનેક ઓફિસીયલોજીકલ સાસાયટીઓના સભ્ય છે. તેઓ ઓલ ઈન્ડિયા મેડીકલ કાઉન્સિલના ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૮ સુધી સભ્ય હતા. એ ઉપરાંત કોલો ડગન ૧૯૧૮ થી મુંબઈ યુનીવર્સિટીના ફેલો છે. ૧૯૨૯ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીની મેડીકલ ફેકલ્ટીના ડીન હતા. મુંબઈની જાણીતી કલબોના સભ્ય છે. એમણે આંખના રોગો અને આંખના સાચંસ ઉપર ૨૬ ગ્રન્થો લખ્યા છે. ગત મહા યુદ્ધમાં મુંબઈની બધી વેર હોસ્પિટલના કન્સલ્ટીંગ સરજન હતા. ૧૯૨૭ માં હિંદ-માંના લશ્કરમાં બેડાયલા ૧૯૨૯ માં લેફ્ટનન્ટ થયા હતા. ૧૯૩૫ માં નિવૃત્ત થયા.

સરનામું:—“બ્લી લેન સાઈડ,” હાર્કનેસ રોડ, મલબાર હાલ, મુંબઈ ૬.

**ચતુરભુજ ગોરધનદાસ:**—શેઠ ચતુરભુજ વેપારી જગતમાં અને ભારીયા કામમાં એક ઘણી નામાંકિત અને લોકપ્રિય વ્યક્તિ છે. મેસર્સ મુળજ જેડા એન્ડ કું. ના તેઓ પ્રોપ્રાયટર છે. ૧૮૯૦ ના મે માસની ૧૮ મી તારીખે જામનગર ખાતે એમનો જન્મ થયો. ૨૧૦ શેઠ લાલજી નારણજીનાં બહેન અને શેઠ મુળજ જેડાના પુત્ર શેઠ ગોરધનદાસ સુંદરદાસનાં વિધવા મીસીસ ગંગાબાઈએ ૧૯૧૮ ના માર્ચની ૨૯ મીએ એમને દત્તક લીધા. આની બે વર્ષ પહેલાં તેઓ કેળવણી પુરી કરી ધંધા તરફ વળી ચુક્યા હતા. શેઠ ચતુરભુજ દાનપરાયણ છે. દાનપ્રવૃત્તિમાં

તેઓ જેમ ફાવે તેમ દાન કરવાને ખૂબી વિવેક વાપરવામાં માને છે. ખનારસ હિન્દુ યુનીવર્સિટીને એમણે એક લાખ રૂપિયા તથા



જળગામ ખાતે એક શાળાનું મકાન બાંધવા માટે સરકારને ૫૦૦૦૦ રૂપિયા આપ્યા છે. પરેલ ખાતે આવેલી શેઠ ગોરધનદાર સુંદરદાસ મેડીકલ કોલેજ માટે પણ એમણે એક ઘણીજ મોટી રકમ આપી હતી કે જે કેટલાક લાખની હતી. તારદેવ પર આવેલી ભારીયા જનરલ હોસ્પિટલ માટે તથા ભારીયાએ સસ્તા નિવાસની સગવડ મળે તે માટે તથા પીકેટ રોડ પર ગીતાગુહના બાંધકામ માટે એમણે મોટી રકમાનું દાન કર્યું છે. હિંદી-વ્યાપારી મંડળના મકાનના બાંધકામ માટે પણ ૫૦૦૦૦ રૂપિયા આપ્યા હતા. આ ઉપરાંત પણ એમની જુદી જુદી સખાવતો છે. દાનવીરોમાં શિરોમણી શેઠ ચતુરભુજ ઘણા દ્રઢનિર્ણયી છે. એકવાર એમણે નિર્ણય કર્યો પછી ચલિત થવાના નહીં.

સરનામું:—૫૩ વોર્ડન રોડ, મુંબઈ

**સેનલવડ, જવણુલાલ ચીમનલાલ:-** હિંદની તથા મુંબઈની વ્યાપારી આલ-મમાં અને ખાસ કરીને વીમાના ક્ષેત્રમાં



મીં જવણુલાલભાઈ જાણીતા છે, અને હિંદમાં દેશી વીમાની ચળવળ ચલાવવામાં નેમનો ફાળો મોટો છે. સામાન્ય વીમાનું કામ કરનારી દેશી વીમા કંપનીઓ સાથે મળીને કામ કરે, દેશના વ્યાપાર ઉદ્યોગની વીમા કંપનીઓ સંપા બજવી શકે અને હિંદી પ્રજામાં દેશી વીમાની ભાવના પેદા કરાવી શકાય તે હેતુથી ઈન્ડિઅન ઈન્સ્યુરન્સ કંપનીઝ એસોસીએશન સ્થાપવામાં આવ્યું હતું, અને તે મંડળના મીં જવણુલાલભાઈ એક સ્થાપક છે. એ મંડળની કમીટીના તેઓ શરૂઆતથી આગેવાન સભ્ય હોવા ઉપરાંત વર્ષોથી તેના પ્રમુખનો હોદ્દો પણ દીપાવે છે. હિંદી ધારાસભાએ હાલમાં જે નવો ઈન્સ્યુરન્સ એક્ટ ઘડ્યો છે તેના ઘડતરમાં બીજાઓ સાથે રાં જવણુલાલભાઈની

પણ સરકાર તેમજ વડી ધારાસભા તરફથી સલાહ લેવામાં આવી હતી અને સરકાર સમક્ષ તથા વડી ધારાસભા સમક્ષ દેશી વીમા કંપનીઓનો કેસ તેમણે અચી રીતે રજુ કર્યો હતો. રાં જવણુલાલભાઈ બોં ફાયર ઈન્સ્યુરન્સ એસોસીએશનના પણ છેલ્લાં ૧૪ વર્ષથી એક ઉપ-યોગી સભ્ય છે. તેઓને વીમાની દરેક શાખાઓનો બહોળો અનુભવ છે અને હિંદની બે મોટી વીમા કંપનીઓ વલ્કન ઈન્સ્યુરન્સ કંપની અને ઈન્સ્ટ્રીઅલ એન્ડ પ્રુવેન્શીઅલ એશ્યુરન્સ કંપનીના વડીવટ સાથે તેમને સંબંધ છે. વીમા ઉપરાંત બીજા વ્યાપારી સ્વલોમાં પણ તેઓ ઉલટલે છે, અને મુંબઈની ઈન્ડિઅન મરચન્ટ્સ એંબરની કમીટીના તેઓ છેલ્લાં દશ વર્ષથી આગેવાન સભ્ય છે. એંબરના ઉપપ્રમુખ અને પ્રમુખના હોદ્દાઓ તેમણે દીપાવ્યા હતા, અને હાલમાં તેઓ એંબરના ઉપપ્રમુખ તરીકે પાછા ચુંટાયા છે. રાં જવણુલાલભાઈને બીજા પણ વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે. તેઓ હિંદની દેશી વ્યાપારી એંબરની ફેડરેશનની કારિ-બારી કમીટીના પણ સભ્ય છે. તેઓ નેશનાલીસ્ટ વિચારના અને એક શાંત કાર્યકર છે.

**સરનામું:-** ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ એશ્યુરન્સ

બીલ્ડીંગ, ચચગેટ રેલ્વે સ્ટેશન  
સામે, કોટ, મુંબઈ.

## દેવકરણુ નાનજ બેંક લીમિટેડ.

એથિરાધડ થાપણુ	—	—	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
ભરાયેલી થાપણુ	—	—	રૂ. ૨૦,૦૦,૦૦૦
પેમ્ડ-અપ થાપણુ	—	—	રૂ. ૧૨,૩૦,૦૦૦

હિડ એશીસ:—દેવકરણુ નાનજ બીલ્ડિંગ્સ, એલફીન્સ્ટન સર્કલ, કેટ, મુંબઈ  
શાખા:—કાલબાદેવી, સેન્ટુરસ્ટ બ્રાંચ, માંડવી અને ઠાકારદ્વાર.

ચાલુ ખાતામાં-દર વર્ષે અર્ધા ટકા  
લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે.  
સેવીંગ્સ બેંક-ખાતામાં દર વર્ષે બે  
ટકા લેખે વ્યાજ આપવામાં  
આવે છે અને પેસા ચેકથીજ  
ઉપાડી શકાય છે.

બાંધી મુદતની ડિપોઝિટો વખતે  
વખત ગોઠવણ કરેલી શરતોથી  
સ્વીકારવામાં આવે છે.  
બેંક પસંદ કરેલી જમીનગીરીઓ  
ઉપર ગોઠવણ કરેલી શરતોથી  
નાણું ધીરે છે.

બેંકની ૧૦, ૨૦, ૫૦, ૧૦૦, અને  
૨૫૦ તોલાની ચાંદીની  
લગડીઓ બેંકની ઓફીસ  
અને હિંદુસ્તાનમાં બીજી જાણીતી  
બેંકો અને ઝવેરીઓ પાસેથી  
મળી શકશે.

દેના બેંકના છ વર્ષ અને ૩ વર્ષનાં  
અનુક્રમે ૩ ૧/૪ ટકા અને  
૨ ૩/૪ ટકા વ્યાજ આપતા  
ફેશ સર્ટિફિકેટો રૂ. ૧ થી રૂ. ૫૦૦૦ સુધીના મળી શકે છે.

બેંકીંગને લગતું દરેક કામકાજ કરવામાં આવે છે.  
બેંક ગુજરાતી ભાષામાં પણ પત્રવ્યવહાર કરે છે.

**ZENITH LIFE**

SAFETY FIRST

**ASSURANCE**

CLEAN SERVICE

**COMPANY LTD**

JUST-FAIR

**OF BOMBAY**

DEPENDABLE

કરંજીઆ, શ્રી. બેરામજી નવરોજી, એમ. એલ.સી. (મુંબઈની અપર ચેંબર), જે. પી., એફ. સી. આઈ. એસ.—મુંબઈની શહેરી



તથા વેપારી આલમમાં શ્રી. કરંજીઆ જાણીતા છે. રેશમી કાપડના તેઓ એક મોટા વેપારી છે અને મુંબઈની અપર ચેંબર (સિજરલેટીવ કાઉન્સિલ) અને મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના તેઓ એક આગેવાન સભાસદ હોવા ઉપરાંત અનેક લીમીટેડ કંપનીઓના ડિરેક્ટર અને ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. મુંબઈ શહેરમાં કોર્પોરેશન માટે રૂ. ૫ ના ભાડાના મતાધીકાર દાખલ થયો અને કોર્પોરેશનમાં કોંગ્રેસ પહેલીવાર બહુમતીમાં આવી ત્યારે એટલે ૧૯૩૯ માં શ્રી. કરંજીઆ મુંબઈના પહેલા શહેરી તરીકેનું એટલે મેયર ચુંટાવાનું માન મેળવવાને નશીબદાર નીવડયા હતા. છેલ્લાં ૨૫ વર્ષથી દુકાળ, રેલ અથવા બીજી આફતોમાં રાહત આપવા રથપાયલા ફંડોના પ્રમુખ, સેક્રટરી, અથવા ખજાનચી તરીકે તેમણે કામ કર્યું છે. વેર અને કુડ પ્રાઈસીઝ કન્ટ્રોલ કમીટીઓના (૧૯૧૪-૧૯), ૧૯૨૧ માં પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મુંબઈની મુલાકાત લીધી ત્યારે ગોઠવા

યલા “અવર ડે ફંડ અને પીપલ્સ ફેર”ના ગવર્નર્સ સીંધ રીલીફ ફંડ (૧૯૩૦-૩૧)ના, નાનું શહેનશાહ પંચમ જ્યોર્જનાં સીલવર જુબીલી અને મેમોરીઅલ ફંડોના, અને કવંટા તથા બીહારના ધરતીકંપ સંકટ નીવારણ ફંડના સેક્રટરી તરીકે તેમણે કામ કર્યું હતું. તેઓ હોસ્પીટલ મેઈન્ટેનન્સ કમીટીના ખજાનચી અને સેન્ટ જોન એમ્બ્યુલન્સ એસોસિએશનના ડિપ-પ્રમુખ પણ છે. તેઓ વરસાવ બીચ કમીટીના પ્રમુખ (૧૯૨૪-૩૪), પોર્ટ ટ્રસ્ટના એક ટ્રસ્ટી, કોરપોરેશનની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ કમીટી અને વર્ક્સ કમીટીના પ્રમુખ તથા સ્ટેડીંગ કમીટીના સભાસદ, અને બીજી મ્યુનિસીપલ કમીટીઓના સભાસદ પણ હતા. બાળકો માટેની જરૂઆઈ વાડીઆ હોસ્પીટલની સલાહકારી કમીટી ઉપર કોરપોરેશનના પ્રતિનિધી તરીકે તેઓ બેઠક ધરાવતા હતા. મુંબઈમાં ફાટી નીકળેલા કોમી હુલ્લડો અને મીલ હડતાલોની સમાધાનીમાં પણ શ્રી. કરંજીઆએ મોટો ફાળો આપ્યો હતો. જ. આઈ. પી. તથા બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેઓની સલાહકારી કમીટીઓમાં પણ તેઓ બેઠક ધરાવે છે અને ફીલ્મ સેન્સર બોર્ડ ઉપર તેઓ ત્રણ વર્ષ હતા. વેરટર્ન ઇન્ડીઆ ઓટોમોબાઇલ એસોશિએશન અને એકસાઈઝ એડવાઇઝરી કમીટી ઉપર પણ તેમણે કામ કર્યું હતું. ૧૯૩૨ માં તેઓ ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેંબરના પ્રમુખ હતા અને ચેંબરની કમીટીના તેઓ આઠ વર્ષથી સભ્ય છે ૧૯૩૨ માં તેઓ ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના પ્રમુખ હતા અને સીલ્ક મરચન્ટ્સ એસોસિએશન તથા પેસેન્જર્સ એન્ડ ફ્રાઈક રીલીફ એસોસિએશનના પ્રમુખના હોદ્દા તેમણે વર્ષો સુધી ભોગવ્યા છે. પબ્લીક હોલીડે ઇન્કવાયરી કમીટીના તેઓ

પ્રમુખ નીમાયા હતા અને જોનાના તેઓ એક ઓનરરી વીઝીટર હતા. શ્રી૦ કરંજીઆનો જન્મ સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૬ માં થયો હતો, અને તેમણે મુંબઈની એલ્ફીનસ્ટન હાઈસ્કૂલ તથા સર જમશેદજી જીજ્ઞાઈ પારસી બનીવોલન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૩ ની સાલમાં તેમણે યુરપ, ચીન અને જાપાન સાથે વેપાર કરવાનું શરૂ કર્યું હતું. શ્રી૦ કરંજીઆ રેશમી કાપડ અને રેશમના એક શાહ સાદાગર છે. તેઓ ઇન્ડીઅન રટોક એક્સચેન્જ, યુનીયન બેંક અને બીજી ઘણી કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. તેમને સુતરાઉ કાપડ અને બીજા વેપાર ધંધાઓ સાથે પણ સંબંધ છે. રેશમ અને રેશમી કાપડના વેપારની આંદીધુંટી તેઓ એટલી બધી બાજુ છે કે હિંદની જુદી જુદી સરહદો ઉપરથી જકાત ભર્યા વગર દાણુચિરીથી હિંદમાં આયાત થતાં કાપડના સંબંધમાં સખત પગલાં લેવામાં સરકારને મદદરૂપ થઈ પડી સરકારની આવક વધારવામાં તેમણે સારો હારસા આપ્યો છે. તેવીજ રીતે કાઠીઆવાડના બંદરોએ પરદેશોથી માલ ઉતરી આછી જકાત ભરી ખ્રીટીશ હિંદમાં દાખલ થવા લાગ્યાથી અને આછી જકાતવાળો માલ ખ્રીટીશ હિંદમાં આયાત થતા માલ સાથે ખોટી રીતે હરીફાઈ કરવા લાગ્યાથી ૧૯૨૭ માં ને વળાના હિંદી ખબરની સર બ્રિટીશ્લેકેટ સાથે મસહુત ચલાવી શ્રી૦ કરંજીઆએ વીરમગામ ખાતેના કુરાખવાની મજબુત ભલામણ કરી હતી અને તેમાં તેઓ સફળ નીવડ્યા હતા. સુતર કાપડ, રેશમી કાપડ અને જરી કસબના ઉદ્યોગોમાં તપાસ કરવા નીમાયલી ટેરીફ બોર્ડો સમક્ષ, ઇન્ડીઅન રેલ્વે ઇન્કવાયરી કમીટી (વેન્ચુર કમીટી) સમક્ષ અને રોટ્ટસ તથા પ્રાંતીક બેંકીંગ ઇન્કવાયરી કમીટીઓ સમક્ષ શ્રી૦ કરંજીઆએ જીબાની

આપી હતી. રેન્ટકન્ત્રોલ કમીટી (૧૯૦૪-૧૯) ના તેઓ એક્સસર પણ હતા. શ્રી૦ કરંજીઆ તેમની બહેર સેવાઓ બદલ કંઈએરે હિંદ મેડલ, નાં વાઈસરોય તરફનું સરટીફિકેટ ઓફ મેરીટ, શહેનશાહ પંચમ બ્યોર્જી સીલવર જીબીલી મેડલ અને કોરોનેશન મેડલ મેળવવાને પણ નશીબદાર નીવડ્યા છે.

તેઓ મુંબઈની વીલીંગડન સ્પોર્ટ્સ ક્લબ, રોટરી ક્લબ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ ટર્ફ ક્લબ, એરિયન્ટ ક્લબ, બોમ્બે પ્રેસિડેન્સી રોડીઓ ક્લબ, રીપન ક્લબ, બોમ્બે ફ્લાઈંગ ક્લબ વગેરે ક્લબોના મેમ્બર છે. તેઓ એક બાણીતા ફીમિશન છે. ઇંગ્લીશ કોનસ્ટીટ્યુશન, સ્કોચ કોનસ્ટીટ્યુશન, મેસોનીક ચેપ્ટર, તેમજ મેસોનીક કોનકલેવ એ દરેકના માસ્તર તરીકેની ખુરશી મેળવવાનું તેમણે માન મેળવ્યું છે.

શ્રી. કરંજીઆની મેયર તરીકેની તથા લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકેની કારકીરની ઘણી ગળકતી છે. તેઓ મેયર હતા તે દરમિયાન શહેરના બધા વોર્ડોમાં મુક્ત અને ફરજિઆત પ્રાથમીક કેળવણી દાખલ થવા પામી હતી, શહેરના ઉત્તર ભાગમાં સંડાસો માટે ફ્લશીંગ સીસ્ટમ દાખલ કરવા માટે મ્યુનીસીપલ લેન ફંડમાંથી ગ્રાન્ટની મજૂરી મળી હતી, કોરપોરેશનના મોટા હોદ્દાઓ ઉપર કનેલીફાઈડ માણુસા નીમવા માટે કોરપોરેશને કરાવ પસાર કર્યો હતો, શહેરના ઉત્તર વીભાગમાં મેલેરીઆ અને ટાઇફાઈડના ઉપદ્રવો ઓછા કરવાના પગલાં લેવા એક કોન્ફરન્સ મળી હતી, ટોબેકો ડયુટી એ મ્યુનીસીપલ આવક હોવાથી મુંબઈ સરકારે તે છીનવી લીધાથી મ્યુનીસીપાલિટીના તે હકક માટે લડત ચલાવવા તેમની સરદારી હેઠળ નાં ગવર્નરના એક સલાહકાર મી૦ જે. એ. મદન સમક્ષ

એક ડેપુટેશન લઈ જવામાં આવ્યું હતું, કેાઈબી સાધારણ પુજીને માણસ મ્યુનીસીપલ જગ્યા ઉપર મકાન બાંધવા માંગે તો તેને લોન આપવાને લગતો કરાવ થયો હતો, લડાઈને લીધે થયેલી મોઢરીવારીનું ઓછા પગારના મ્યુનીસીપલ નોકરીને ભથ્થું મળ્યું હતું, અને પ્રોપરટી ટેક્સ વસુલ કરવાનું કામ સરકારે મ્યુનીસીપાલિટીને માથે નાંખ્યાથી મ્યુનીસીપાલિટીને સરકાર તરફથી પુરતા ખર્ચ નહીં મળ્યાથી સામે લડત ચલાવવામાં આવી હતી. મેયર તરીકેના તેમના હોદ્દાદરમ્યાન કોરપોરેશનની ૧૩૧ સાધારણ અને ૧૫ ખાસ સભાઓ મળી હતી (કે જે આગલા બધા રેકર્ડો તોડનાઈ હતું) અને ૧૩૧૦ સાધારણ અને ૧૮૭ ખાસ બાબતોના નીકાલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને એટલી બધીમાંથી એક પણ સભામાં તેઓ ગેરહાજર હતા નહીં. પ્રેજીસ્ટ્રીય કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકે તેમણે જાહેર હિતના અનેક સવાલો પુછ્યા હતા અને કરાવો રજૂ કર્યા હતા. લાયકાત વગરની દાખલોથી થતી હેરાનગતી દૂર કરવા અને સ્ત્રી જાતની સેવા બજાવવા તેમણે કન્સીક્રીટ દાખલો રાખવાનો કરાવ ધારાસભામાં પસાર કરાવ્યો હતો.

કેકાણુ:—“શેંગરેલા,” ૮ કારમાઈકલ રોડ, મુંબઈ ૬.

**મથુરાદાસ દ્વારકાદાસ:**—શેઠ મથુરાદાસનો જન્મ ૧૯૦૮ માં થયેલો. સંગીન કેળવણી પ્રાપ્ત કર્યા પછી તેઓ વ્યાપારમાં પડયા. શેઠ મથુરાદાસ ૧૯૨૨ માં શેઠ લાલજી નારણજીની પેઢીમાં જોડાયા અને ૧૯૨૮ માં એ પેઢીના ભાગીદાર બન્યા. એ ઉપરાંત બેબે ડાઈંગ એન્ડ મેન્યુફેક-

ચરીંગ કંપનીની સેરીંગ એજન્સી જે મેસર્સ ચત્રભુજ ગોરખનદાસની કંપનીને નામે ધણે કરે છે એના પણ ભાગીદાર બન્યા. જામ શ્રીં રણજીતસીંઘજી રણીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સના ઓપરેટીવ ડીરેક્ટર છે અને



જ્યુબીલટર જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીં ના ડીરેક્ટર અને મેનેજીંગ એજન્ટ છે. ખાનદેશ રણીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સ અને ન્યુ ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ પ્રેસ કં. લીં ના પણ ડીરેક્ટર છે. દેશી વેપારી ચેમ્બરની કમીટીના અને ઇન્ડિઅન ઇન્શ્યુરન્સ એસોસીએશનની કમીટીના સભ્ય છે. ૨૫૦ શેઠ લાલજી નારણજીએ જામનગર ખાતે સ્થાપેલી જીનીંગ એન્ડ પ્રેસીંગ ફેક્ટરી હજી એમના હસ્તક ચાલુજ છે. શેઠ મથુરાદાસે વ્યાપારી મંડળોમાં સારી કીર્તિ સંપાદન કરી છે. સ્વભાવે મળતાવડા અને જાહેર કાર્યમાં ભાગ લેવાની ધગશ ધરાવતા હોવાથી સર્વત્ર પ્રિય થઈ પડે છે. કુટુંબ સમયમાંજ શેઠ લાલજી નારણજીની માફક એક મહાન વ્યાપારીની પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરશે.

સરનામું:—૨૧૦, વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

રેલ્વેના લગેજ અને કુલીહાયરથી બચવા માટે

**ગોલ્ડ ફીલ્ડની વલકેન ફાયબર**

સુટ કેસ ખરીદ્યા જે કીંમતમાં સસ્તી અને મજબુતીમાં લોખંડ જેવી છે,

તે ઉપરાંત હોલ ડોલ, હેન્ડ બેગ અને ચામડાને લગતો દરેક માલ  
અપકુટક ફીનીશવાળો તૈયાર છે.

ગોલ્ડ ફીલ્ડના નવા મોડેલના ફેન્સી

**બુટ, શુઝ અને ચંપલ**

મનપસંદ ડીઝાઇન અને જુદાજુદા કલરમાં  
નીચલા સ્થળો ઉપરથી મળી શકશે:—

**ધી ગોલ્ડ ફીલ્ડ  
લેધર વર્કસ**

શો રૂમ અને હેડ ઓફીસ:—

પ્રીન્સેસ' સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં ૦ ૨. (ટે. નં. ૨૬૪૭૦)

બ્રાંચ:—

પીરભાઈ બીલ્ડીંગ, સેન્ટ્રલસ્ટેશન, મુંબઈ ૪. (ટે. નં. ૪૫૫૭૨)

હોલ સેલ ડેપો:—

૧૭૨ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩. (ટે. નં. ૨૩૮૬૭)

ફેક્ટરીઓ:—

કાળા કીલ્લા, ધારાવી, મુંબઈ. (ટે. નં. ૮૯૦૭૦)

ભાંગવાડી, કાલબાદેવી, મુંબઈ.

અમદાવાદમાં પણ અમારી શાખા છે:—

ચતુરભુજ ભુવન, ગાંધી રોડ, અમદાવાદ.

પ્રાણલાલ દેવકરણુ નાનજી: બેન્કર, વેપારી, દલાલ અને મીલકતદાર, જે. પી અને આનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, પોરબંદર રાજ્યના રાજમંત્રી—રા. પ્રાણલાલભાઈના



જન્મ ૧૮૬૪ માં થયેા હતો. ૨૫૦ શેક દેવકરણુ નાનજીના એ દ્વિતિય પુત્ર થાય. મુંબઈની સેન્ટ પ્રેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૮ વર્ષની વયે પિતાશ્રીની પેઢીમાં એડાયા. અત્યારે દેવકરણુ નાનજી એન્ડ સન્સ. (બેન્કર્સ, મરચન્ટ્સ એન્ડ લેન્ડલોર્ડ્સ) દેવકરણુ નાનજી (શેર, સ્ટોક, કોટન, જુટીઅન, ઘઉં અને અળસીના વેપારી અને દલાલ) વિગેરે પેઢીઓમાં વડા ભાગીદાર છે. દેવકરણુ નાનજી બેન્કીંગ કંપની લીમીટેડ ચેરમેન છે. ઉપરાંત હિન્દુસ્તાન સુગર મીલ્સ લીમીટેડ, હિન્દ સાઈકલ્સ લીમીટેડ, નેશનલ સ્ટુડીઓઝ લીમીટેડ, પોદાર મીલ્સ લીમીટેડ, બોમ્બે પ્રોવીન્શીયલ કો-ઓપરેટીવ લેન્ડમારગેજ બેન્ક લીમીટેડ, બોમ્બે સ્ટ્રીમ નેવીગેશન લીમીટેડ, દેવકરણુ નાનજી પ્રીન્સીપલ એન્ડ પબ્લીસીંગ કંપની લીમીટેડ અને બેન્કીઅન હુયુમ પાઈપ કંપની લીમીટેડ ડિરેક્ટર છે. દેશી વેપારી ચેમ્બર અને એની બેન્કીંગ, શીપીંગ,

ફીનાન્સ અને આંતરીક વ્યાપાર ઉપસમિતિ એના સભ્ય છે. ઉપરાંત લીવરપુલનાં લીવરપુલ કોટન એસોસીએશન લીમીટેડ સાથે પણ સભ્ય તરીકે સંબંધ ધરાવે છે. પ્રોપર્ટી એનર્સ એસોસીએશન અને બેન્કીઅન રેડક્રોસ સાસાયટીના આજીવન સભ્ય છે. અધેરીના ભારતીય વીધાભવનની સ્થાપના કરનારાઓમાં શ્રીમ પ્રાણલાલભાઈ પણ હતા અને અત્યારે એના માનદ બબ્બરની છે. દાદર હિન્દુ મંદિર, કોટની સંસ્કૃત શાળા, દેવકરણુ નાનજી સખાવત ટ્રસ્ટ, પારખીઆ પ્રધાન ચેરીટીઝ ટ્રસ્ટ, ગુલાલવાડી ચેરીટીઝ, શેક કલ્યાણજી ચત્રભુજ હિન્દુ સેનેટેરીઅમ કાંઠીવધી વિગેરે ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે. સાહિત્ય, સંગીત અને કલાના શોખીન છે તેમજ વિશ્વીંગ્ડન સ્પોર્ટ્સ કલબ, રાયલ વેસ્ટર્ન બેન્કીઆ ટર્ફ કલબ, મુંબઈ પ્રેસીડેન્સી રેડીઆ કલબ અને આરિએન્ટ કલબના સભ્ય છે. દેવકરણુ નાનજી અઠવાડીક વ્યાપારી બજારોનું અવલોકન, દેવકરણુ નાનજી હેમ્ફ્રી મારકેટ રીપોર્ટ અને દેવકરણુ નાનજીસ બોમ્બે ઇન્વેસ્ટર્સ ઇયરબુક એમની તરફથી પ્રગટ થાય છે. ૧૯૧૧ માં જામનગર સ્ટેટના મુન્સીફ અને મેજિસ્ટ્રેટ ૨૫૦ શ્રીમ ગોવિંદજી ઝવરચંદ્રનાં પુત્રી જયવંતીબહેન સાથે લગ્ન કરેલા. શ્રીમતિ જયવંતીબહેન કોટના હિન્દુ સ્ત્રી મંડળના એક સ્થાપક અને ચેરમેન છે અને સમાજ ઉન્નતિના કાર્યો કરતી વિવિધ સ્ત્રી સંસ્થાઓના સભ્ય છે.

સરનામું:—‘લલિત વિલાસ’, વાલકેશ્વર રોડ, મલખારહોલ, મુંબઈ.  
(એફીસ) દેવકરણુ નાનજી બીલ્ડીંગ, એલ્ફીન્સ્ટન સરકલ, કોટ, મુંબઈ.



**ધરમદાસ શામળદાસ પરભુ દાસ**  
કેડારી:—જુના શેર બજાર (ધી નેટીવ શેર  
એન્ડ સ્ટોક એક્સચેન્જ)ના એક  
આગેવાન સભ્ય તરીકે શેક ધરમદાસ આજે



એક સુખ્યાત વ્યક્તિ છે. એમના પરિ-  
ચયમાં આવેલા વ્યાપારીઓ યા નાણું-  
શાસ્ત્રીઓ એ કોઈ એમનો સંપર્ક સાધ-  
વામાં આજે ગૌરવ લે છે. જુના શેર બજારની સ્થાપના થઈ ત્યારથી શેક ધરમદાસ ના પિતામહ એ બજાર સાથે સંકળાએલા. એમની જવલંત કારકીદીએ આજે શેક ધરમદાસની પેઢીને બજારમાં અગ્રગણ્ય અને મોભાદાર સ્થાન આપ્યું છે. આજે લગભગ પાંચ દસકાથી એમની પેઢી, વ્યાપારી જગતમાં એમની નામનાને કયાંયે ઝાખપ લાગવા દીધા સીવાય, અવિરત પ્રગતિ સાધી રહ્યા છે.

પરંતુ એ પ્રગતિ કંઈ સ્વયંસિદ્ધ તો નજ હોય ને? એની પાછળ તો એના સંચાલકોની પ્રમાણિકતા, કાર્યદક્ષતા અને દીર્ઘદ્રષ્ટિ એ સૌજ કામ કરી રહ્યાં હોય છે. પરંતુ એથી વધુ તો એમના ચારિત્ર્ય-બળનેજ એ પ્રગતિ આભારી છે. એટલે

સંચાલકોના ચારિત્ર્યના પરિચય સિવાય એ પેઢીનો પરિચય અધુરોજ રહે.

ઈ. સ. ૧૮૬૫ ની ૨૩ મી અક્ટોબર એ શેક ધરમદાસનો જન્મદિન. તેઓ મોઢ વણિક જાતિના છે. પરંતુ આજે તો તેઓ તથા તેમના વડિલો, સ્વજાતિમાંજ નહિ. પરંતુ પરકોમમાં પણ તેમના સત્કાર્યો વહે ઘણી સારી રીતે આદર પામ્યા છે. તેઓ પણ સમાજસેવા કે રાષ્ટ્રસેવા, ધાર્મિક કાર્યો કે કળાવર્ણનાં કાર્યો, એટલી કોઈપણ સેવાની તક જવા દીધા સિવાય ઉદાર હૃદયે એમાં પોતાનો ફાળો આપી ચુક્યા છે. પછી તે સેવા સ્વકોમની હોય કે પરકોમની સંકટ નિવારણની હોય કે તબીબી મદદ માટેની છાત્રાલય બંધાવવાની કે સનેટેરીઅમ ખોલવાની ચાહે તે માનવસેવાનાં કાર્યો હોય. એ સૌમાં શેક ધરમદાસ તેમજ તેમના પૂર્વજોએ પોતાનો ફાળો આપ્યોજ હોય. એમને આંગણે આવેલ પ્રાર્થી કદી ખાલી હોયે પાછા ફર્યા નથી. આ તો થઈએમની ઉદારતાની વાત. પરંતુ એમનો માયાળુ સ્વભાવ, એમની સહૃદયતા એમની વાણીનું મહત્વ અને વિવેક એકવાર પણ એમના પરિચયમાં આવનાર માણસના હૃદય પર એમના ચારિત્ર્યની છાપ પાડ્યા વિના રહેશે નહિ.

શેક ધરમદાસનું મુળ વતન જુનાગઢ. એમના પૂર્વજોમાં ધર્માર્થ પ્રથમ મુખ્ય આવનાર એમના પ્રપિતામહ શેક જીવણદાસ ગાંગજી. એમના ત્રણ પુત્રોમાંના એક તે શેક પરભુદાસ. જીવનની કંઈક લીલી સુકી વટાવી એ કુળને તારનાર તેઓજ હતા. ગરીબાઈને લઈને ઉચ્ચ અભ્યાસ તો ન કરી શક્યા, તોય ટયુશનો કરી ધંધા પુરતું પ્રાપ્ત કર્યુંજ. અને એક ફેર્ન્ટ-બ્રોકર (નુર દલાલ) તરીકે પોતાના જીવનની શરૂ-

આત કરી. શેર બજાર ઉઘડતાજ રૂ. ૫) માં એ એસાસીએશનનું કાર્ડ લીધું અને અહિંથીજ એમની તથા એ પેઢીની પ્રગતિનું પ્રસ્થાન થાય છે. એમની બુદ્ધિ નેમજ દિવ્ય દ્રષ્ટિ એમને આગળ વધવાનો માર્ગ બતાવતી, પ્રમાણિકતા કોમંડાં પણ પ્રકારના પતનમાંથી એમનું રક્ષણ કરતી, એમનો સ્વભાવ અને ચારિત્ર્ય, હંમેશ જાણે એમને પીડબળ દેતાં હોય નેમ પ્રગતિને પથ દોરતાં.

એક પ્રમાણિક ધંધાદારી તરીકે શેક પરભુદાસ આજે લોકપ્રિય થઈ ગયા છે. એમની સેવાની કદર તરીકે શેર બજાર એમને પોતાના ઉપ-પ્રમુખ નેમજ પ્રમુખ તરીકે સ્થાપ્યા હતા. સ્વ. ૦ સર શાપુરજી ભટ્ટા મુ'બઈના શેરીફ થયા ત્યારે એસાસી-એશન તરફથી સર શાપુરજીને અભિનંદન પત્ર આપવાનું માન પણ શેક પરભુદાસ-નેજ મળ્યું હતું. એમની બહેર સેવાની નોંધ લઈ સરકારે તેમને J. P. (Justice of Peace—સુલેહના અમલદાર) બનાવ્યા હતા.

શેક પરભુદાસને ઉચ્ચ કેળવણી માટે તો ભારે આકાંક્ષા હતી. પરંતુ જે પોતે ન લઈ શક્યા તે ઉચ્ચ કેળવણી પોતાની જ્ઞાતિમાં વિદ્યાર્થીઓ લઈ શકે એવા આશયથી એક ફી બોર્ડિંગ સ્કુલ સ્થાપવા તેમણે રૂ. ૧ લાખની બાદશાહી રકમ કાઢી આપી હતી. આજે એ સંસ્થા એમના ગુલ નામ સાથે એમના ધ્યેયને સિદ્ધ કરતી પ્રગતિ કરી રહી છે. એ સંસ્થા દ્વારા આજસુધી સંકડે વિદ્યાર્થીઓએ પોતાના જીવનનો વિકાસ સાધ્યો છે, અને સાધી રહ્યા છે. વળી ઉચ્ચ કોમના હિન્દુઓ માટે મુ'બઈમાં એક વાડી પણ એમણે બંધાવી આપી છે. આ ઉપરાંત કેટલીય સખાવતો એમના ઉદાર હરતે ગરીબોને કરી હશે.

જીવનના વિધવિધ રંગો બેઠ ૭૫ વર્ષની

વયે ઇ. સ. ૧૯૨૧ ના મેની તા. ૧૨ મીએ જ્યારે શેક પરભુદાસ સ્વર્ગવાસી થયા ત્યારે તેમને ત્રણ પુત્રો હતા; શેક શામળદાસ, શેક દેવીદાસ અને શેક લાલદાસ. પરંતુ આજે તો એમાંના એકલા શેક શામળદાસજ એ કુટુંબના વડિલ તરીકે હયાત છે. એમના ગીબ બે ભાઈઓ પણ એમની માફક સત્કાર્યો કરી જીવનની સુવાસ ફેલાવી ગયા છે. સ્વ. ૦ શેક દેવીદાસ પોતાની પુત્રી લીલાવતીના સ્મરણથી દેવલાલીમાં એક સેનેટોરીઅમ બંધાવ્યું છે. વળી શેક લાલદાસ પણ પોતાની કોમના ગરીબ બંધુઓ માટે સસ્તા ભાડામાં રહી શકાય તેવા “જેકાર નિવાસ” બંધાવ્યો છે. તેમના દૂસરીઓએ એમની યાદમાં રૂ. ૨ લાખ અર્ચી ઉંચ કોમના હિન્દુઓ માટે એક બાદશાહી સેનેટોરીઅમ જુહુ પર બંધાવ્યું છે.

શેક શામળદાસે પણ પોતાના પિતાના પગલે જઈ, ઉદાર ભાવે ઘણી સખાવતો કરી છે, અને એઓ આજેય કરી રહ્યા છે. સ્વ. ૦ શેક દેવીદાસના દૂસરી તરીકે એમણે જી. ટી. હોસ્પિટલમાં ક્ષયનો વોર્ડ સ્થાપવા રૂ. ૧ લાખ, એક્સર તથા ઇલેક્ટ્રીક ખાતું સ્થાપવા રૂ. ૭૫૦૦૦, મુ'બઈની ગુજરાતી કોમના જોરવસમી સર હરકીશનદાસ હોસ્પિટલમાં સુવાવડ ખાતું સ્થાપવા માટે રૂ. ૧ લાખ, નારીકની ઝનાના મીશન હોસ્પિટલમાં સુવાવડ ખાતાનું મકાન બંધાવવા રૂ. ૩૫૦૦૦, મુ'બઈની નાયર હોસ્પિટલમાં રૂ. ૫૦૦૦ અને ગુજરાતી હોંટુ સ્ત્રી મંડળને રૂ. ૨૫૦૦૦ આપ્યા છે. એ એમની સહાયતા અને ઔદાર્યના પૂરાવા તરીકે બસ છે. એમણે પોતે પણ જી. ટી. હોસ્પિટલમાં લાયબ્રેરી સ્થાપવા રૂ. ૧૦૦૦૦, દેવલાલીના લીલાવતી હિન્દુ સેનેટોરીઅમમાં એક પ્લોક તથા લાયબ્રેરી સ્થાપવા, તથા સર હરકીશનદાસ હોસ્પિટલમાં એક વોર્ડ સ્થાપવા

રૂ. ૧૦૦૦૦) આવી કેટલીય મોટી રકમો અર્પી છે. આવી બહુર સેવાની કદર કરી સરકારે તેમને જે. પી. બનાવી કચસરે હિન્દનો ચાંદ એનાયત કર્યો છે.

આજે શેઠ શામળદાસ નિવૃત્ત જીવન ગાળે છે. એમના બે લાયક પુત્રો શેઠ ધરમદાસ તથા શેઠ મથરાંદાસ એમની પેઢીને આજે દોરી રહ્યા છે.

શેઠ ધરમદાસ, અહિંની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી, પોતાની પેઢીમાં બેડાઈ ગયા. પોતાના સદગુણો વડે એમણે પેઢીની ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરી. શેર બજારે એમની સેવાની કદર પિછાની અને ૧૯૩૭-૩૮ માં એ મંડળના ડીરેક્ટરોની બાંડના સભ્ય તરીકે ચુંટી કાઢ્યા. સામાજિક પ્રવૃત્તિઓ અને સેવાના માર્ગો પણ શેઠ ધરમદાસના કાર્યક્ષેત્રની બહાર નથી રહી ગયાં. જી. પી. હોસ્પીટલની સલાહકારી કમીટીમાં, સર હરકીશનદાસ હોસ્પીટલની મેનેજીંગ કાઉન્સીલમાં, યમુનાબાઈ નાયર હોસ્પીટલ તથા નેશનલ મેડીકલ કોલેજની સલાહકારી કમીટીમાં એક સભ્ય તરીકે એમને ઘણું અગ્ર-સ્થાન છે. શેઠ પરભુદાસ જીવણદાસ કોઠારી તથા શા. મુળચંદ વાસનજી મોઢ વણિક બાંડીંગ સ્કૂલ (દાદર) જે એમના પિતામહે સ્થાપી છે તેના એક ટ્રસ્ટી તથા સેક્રેટરી તરીકે તેઓ એ સંસ્થાને શોભાવી રહ્યા છે. રાજકોટની વાવજી લક્ષ્મીદાસ મોઢ બાંડીંગની મેનેજીંગ કમીટીના પણ તેઓ એક સભ્ય છે. આ ઉપરાંત દેવલાક્ષી ખાતેનું લીલાવતી હિન્દુ સેનેટોરીઅમ, ખારીવડી ખાતેનું કાલીદાસ પ્રાગજી અરિંજ્ય બુવન, મુંબઈ ખાતેનું 'જેકાર નિવાસ', એ ઐ આજે એમના ટ્રસ્ટીપણા નીચે સુવ્યવસ્થિત રીતે ચાલી રહ્યાં છે. એમની સખાવતોમાં સર હરકીશનદાસ હોસ્પીટલમાં

ફીફ્ટ માટે આપેલા રૂ. ૨૫૦૦, નાયર હોસ્પીટલમાં રેડીઅમ માટે રૂ. ૨૦૦૦ અને સુરતમાં બ્રહ્મચારી આશ્રમમાં અતિથિ ગૃહ સ્થાપવા માટે રૂ. ૨૦૦૦, એ મુખ્યત્વે ગણી શકાય પરંતુ એમણે અજ્ઞાત રહીને પણ કેટલીય સખાવતો કરી છે, જેને અહિં સ્થાન આપવું ઉચિત નથી.

આજે એમના નાના ભાઈ શેઠ મથુરાંદાસ પણ એમની સાથે પેઢી પર કામ કરી રહ્યા છે. એમનો જન્મ મુંબઈમાં સને ૧૯૧૭ માં થયો હતો. ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લઈ તેઓ ૧૯૩૭ થી પોતાના વડિલોની પેઢીમાં બેડાઈ ગયા છે. એમના જીવનની શરૂઆતમાં—બાળમાં બેડા-તાંજ—એમની પ્રતિભા એમના પરિચયમાં આવનારને અચ્ચર કરે છે. એમના હૃદયની ઉદારતા તેમજ ઉચ્ચ આશયો એમના ઉજ્જવળ ભાવિની આશા આપે છે.

આમ આવા ચારિત્ર્યવાન, સેવાભાવી, અને પ્રમાણિક સંચાલકોના આશ્રય નીચે એ પેઢી કેમ ન વિકસે? આજના શેર બજારના જીવનમાં વારંવાર પ્રતીત થતો સફારીપી સડો એ પેઢીમાં હજૂ પ્રવેશ્યો નથી, એ હર્ષની વાત છે. એમનું આદર્શ એમને સમૃદ્ધિવાન બનાવે છે. એમની સહૃદયતા એમને શોકપ્રિયતા બનાવે છે, એમની બુદ્ધિ, કાર્ય-દક્ષતા અને દ્વિર્વદ્રિષ્ટિ એમને પ્રગતી કરાવે છે, અને એમની પ્રમાણિકતા, એમની પેઢીની વિશિષ્ટતા હોઈ, એમની કીર્તિ તથા કારકીર્દીને ઉજ્જવળ બનાવી એ પેઢીને આગે ને આગે બઢાવી રહી છે.

સરનામું:—“સી વ્યુ”, પ્લેટ નં. ૧૫, વરસી એસ્ટેટ, મુંબઈ.

સેઠના, મી. મીનાચેર જહાંગીરજી, બી. એ., બેરીસ્ટર-એટ-લો, લંડનની રાયલ ઇકોનોમીક સાયન્સીના ફેલો, લેખક, લેકચરર, ધારાશાસ્ત્રી અને પ્રીક્સુક:—મી.



સેઠના ૧૯૧૨માં મુંબઈ ખાતે જન્મ્યા હતા. એમના પિતા ડૉ. જહાંગીરજી મન્ચેરજી સેઠના ડી. વી. એસ., જી. બી. વી. એસ., પુતાની સાયન્સ કોલેજના બાયોલોજી (પ્રાણી અને વનસ્પતિ વિજ્ઞાન) ના પ્રોફેસર હતા. ભાઈ મી. રસ્તમ જહાંગીર સેઠના બી. એ., બી. એસ. સી., બી. ઈ. એલ. એલ. બી., મુંબઈ મ્યુનિસીપાલિટીના લેન્ડ એકવીઝિશન ખાતાના એક અમલદાર છે. મી. સેઠનાએ ગાવાળીઆ ટ્રેન્ક રોડ પર આવેલી માર્ટર્સ ટ્યુટોરીઅલ હાઈ સ્કૂલમાં શિક્ષણ લીધું હતું. ઈસ્તુરજી સાહેબ કેપશઢ માડીયાર કુટાર (એમ. એ), પ્રીન્સીપાલ માણેકજી બનાજી (એફ. સી. આર. એ.) અને મી. એન. પી. પાવરી (બી. એ. એલ. એલ. બી.), જેવા વિખ્યાત શિક્ષકોને હાથે તેઓ કેળવણી પામ્યા હતા. વીલ્સન કોલેજમાંથી ૧૯૩૧ માં બી. એ.ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરીને તેઓ ૧૯૩૨ ના ઓક્ટોબરમાં ઈંગ્લેન્ડ ગયા હતા. ૧૯૩૪ માં

તેઓએ બેરીસ્ટરની ફેલ્ડી પરીક્ષા પાસ કરી હતી અને ૧૯૩૫ માં તેમનું નામ મુંબઈ હાઈકોર્ટના ઓરીજનલ સાર્જન્ટના એડવાકેટોની નાનાવક્તીમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૩૬ માં મી. સેઠના બાટલીબાઈના એકાઉન્ટન્ટ્સ ઈન્સ્ટીટ્યુટમાં કંપની લો અને મર્કન્ટાઈલ લોના લેકચરર બન્યા હતા. હજી પણ તેઓ એ હોદ્દા ધરાવે છે. એમને શીખવા પ્રત્યે ખુબ પ્રેમ છે. ૧૯૩૭ માં મી. સેઠનાએ “મરીટસ ઓફ પ્રી ઈન્ડિઅન કંપનીઝ એક્ટ” નામનો એક નિબંધ પ્રગટ કર્યો હતો. એજ વરસમાં એમણે હિન્દના કંપની લો અંગે ૪૫૮ પાનાનું એક માટે પુસ્તક પ્રગટ કર્યું હતું. મુંબઈ હાઈકોર્ટની માનનીય જજ મી. બી. જે વારીયાએ આ પુસ્તક માટે સુંદર ઉપાદેશ લખી આપ્યા છે. ધારાશાસ્ત્રીઓ, ન્યાયાશીર્ષા, પ્રોફેસરો, અમલદારો અને વેપારીઓએ આ પુસ્તકની ખુબ પ્રશંસા કરી છે. ૧૯૩૯ માં મુંબઈના મી. ડી. બી. તારાપારવાલાએ મી. સેઠનાની “એન્ડ્રોમીઝ ઈન્ડિઅન લો સીરીઝ” “સીવીલ રાંઝસ એન્ડ ધેર રેમેડીઝ” નામનું પુસ્તક પ્રસિધ્ધ કર્યું હતું. આ પુસ્તકનો ઉપાદેશ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જજ ઓ. મી. જરડીસ વાલ્કરે લખ્યો છે. ૧૯૪૦ ના બન્યુઆરી માસમાં મી. સેઠનાનાં લગ્ન કલકત્તાના એન્જનીઅર મી. જમશેદજી અરેદશર અંકલેસરીઆનાં પત્ની અને સીડી કોલેજના લેકચરર મીસ ખારશેદ જમશેદજી અંકલેસરીઆ એમ. એ., બી. ડી., એલ. ડી. સાથે થયો હતો. મી. સેઠના ધર્માર્થ એક લેખક, શિક્ષક અને ધારાશાસ્ત્રી છે પણ મુખ્યત્વે તો તેઓ એક આદર્શ વાદી સદાચર્ય છે. એમનો સત્ય તંમજ વિદ્યા તરફનો પ્રેમ અદ્ભુત છે. તેઓ જણાવે છે કે:— “Learning and knowledge and Beauty, ... Great are these all to have, ..... But greater still are Wisdom and Duty, though for it not many crave” અને મી. સેઠની ઉમરે છે કે:— “Make kindness a part of your being. And Love the emblem of living”

સરનામું:—૨૫૧, તારદેવ રોડ, મુંબઈ.

**સેઠના, મીસીસ જુરશેદ મીનાચર**  
જાહંગીરજી, એમ. એ., બી. ડી., એલ.  
ડી., મદ્રાસની સીટી કૉલેજના માજી લેક-  
ચરર, હાલ મુંબઈની બાઈ રહેમતબાઈ  
હબીબ હાઈ સ્કૂલનાં પ્રીન્સીપલ—મીસીસ



સેઠના (એ વખતનાં મીસ અ'કલેસરીયા)  
નો જન્મ ૧૯૧૩ ની પાંચમી જુને થયો  
હતો. તેમણે કલક-તાની લોરેટો કોન્વેન્ટ  
અને લોરેટો કૉલેજ ખાતે શિક્ષણ લીધું હતું.  
૧૯૩૪ માં તેમણે અંગ્રેજી સાહિત્યને વિષય  
પસંદ કરીને બી. એ. (એનર્સ)ની ડીગ્રી  
સંપાદન કરી હતી. ૧૯૩૫ માં તેમણે બી.  
ડી. ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ૧૯૩૭ માં  
તેમણે એમ. એ.ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી હતી  
અને સીટી કૉલેજ ખાતે લેકચરર નીમાયાં  
હતાં. તેઓ કલક-તાના કન્સલ્ટીંગ એન્જ  
નીઅર મી. જમશેદજી અરદેશીર અ'કલે-  
સરીયા (જનવાલા)નાં પુત્રી થાય છે.  
૧૯૪૦ માં મુંબઈના બારીસ્ટર-એટ-લો  
મી. મીનાચર જાહંગીરજી સેઠના સાથે  
તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં. હાલમાં તેઓ  
મુંબઈની કન્યાઓ માટેની રહેમતબાઈ  
હબીબ હાઈ સ્કૂલનાં પ્રીન્સીપલ છે. મીસીસ  
સેઠના કેળવણીનાં કામમાં ખુબ રસ લે છે.

સરનામું:—૨૫૧, તારદેવ રોડ, મુંબઈ.

**બ્રોફ, મી. કે. આર. પી.**—શેર બજાર-  
રના બાહોશ પ્રમુખ શેક કેબશર બ્રોફનો  
જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. ન્યુ હાઈ સ્કુ-  
લમાં કેળવણી લીધા પછી લંડનની ચેમ્બર  
ઓફ કોમર્સમાં કોમર્સની ડીગ્રી માન  
સહીત પસાર કરી હતી. ૨૨ વર્ષની વયે  
એમણે એક શીક્ષક તરીકે કારકીર્દી શરૂ  
કરી હતી. મેટ્રીક અને પ્રીવીઅસમાં દાખલા  
અને વિજ્ઞાનના વર્ગો એ લેતા. ૧૯૦૨ માં



એ વધી છાત્રી એમણે પોતાના પીતાશ્રી  
સાથે શેર બજારમાં 'પલાટ્યુ'. ધીમે ધીમે  
મેસર્સ આર. પી. બ્રોફ એન્ડ સન્સની પેઢીને  
એમણે લોકપ્રીય સંસ્થા બનાવી. ૧૯૧૬ માં  
શેર બજારમાં સભ્ય તરીકે જોડાયા અને  
૧૯૨૦ થી માંડીને આજ સુધી ડિરેક્ટરોની  
બાંડમાં છે. માનદ બજનચીનો એકથ્રો  
પણ એમણે ભોગવ્યો છે. ૧૯૩૯ ની સાલ  
સુધી તેઓ શેર બજારના એક સુઠાંથલા  
પ્રમુખ રહ્યા હતા પણ ત્યાર પછી મોરીસન  
કમીટીની ભલામણ મુજબ એમને પગારદાર  
પ્રમુખ તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે. એમને  
વર્ષે રૂ. ૫૦૦૦૦ નો પગાર નક્કી થયો છે

ત્યારથી આર. પી. શ્રોફ એન્ડ સન્સની પેટીમાંથી રા. શ્રોફ શેડ નીકળી ગયા છે. શેર બજારમાં વર્ષો થયાં બાહોશીથી, ધીરજથી અને ખંતથી એમણે સારી સેવા બજાવી છે અને હંમેશા બજાર સાથે જાહેર જનતાનું પળું હાત એવું છે. ૧૯૨૭ માં તેઓ જે. પી. બન્યા હતા. ૧૯૨૯ થી બાંબી શેર હોલ્ડર્સ એસોસિએશનના ડિપ્રી-પ્રમુખ છે. પ્રોરા-સ્વીથન કોઓપરેટીવ ફેક્ટરી બેન્કના ચેરમેન છે. યુનાઇત્ડ બેન્ક, સેન્ટ્રલ કોઓપરેટીવ બેન્ક મોટોરિંગ બેન્ક, ઈન્ડિયન મરકનટાઇલ ઈન્સ્યુરન્સ કંપની વિગેરેના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૩૫ માં સીલ્વર જુબીલી મેડલ પણ એમને મળ્યા છે. શેર બજારમાં ખુબજ પ્રીય થઈ પડ્યા છે. એમના પુત્રપુત્રીના લગ્ન પ્રસંગે દલાલોએ એક લાખ રૂપિયાની પર્સ આપી હતી અને એસોસિએશને રૂા ૧૦૦૦૦ નો સાંદલો કર્યો હતો. જુદી જુદી કમીટીઓ સમય અને સરકાર સમય બાહોશીથી બજારનો કેસ શ્રી. શ્રોફ રજુ કરે છે અને તેથી સરકાર સાથેનો સંબંધ સારો રહ્યો છે.

સરનામું:—રોડક એકઝેન્જ બીલ્ડીંગ, દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**અબુબકર બહાદુરી ધી વાળા**—વેજ-ટેબલ પ્રોડક્ટસના એક મોટા વેપારી, અને શેર બજાર તથા બીજા વેપાર ધંધાઓ સાથે સંબંધ ધરાવનાર રા. અબુ શેડનો જન્મ વેરાવળ મુકામ ૧૯૦૦ ની સાલમાં થયો હતો. તેઓ હાલમાં મેમણ કોમના છે પરંતુ કોમી બેદભાવથી તેઓ મુકત છે, અને તેને લઈને પોતાના વ્યાપારમાં તથા બીજાં કામકાજમાં તેઓ સફળતા મેળવવા ઉપરાંત સઘળી કોમમાં માન અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. તેમના પિતા વેરાવળમાં ધીનો વેપાર કરતા અને એ ધંધાની ખીલવાણીને

અંગે તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને ધીની દુકાન ખોલી હતી. ૧૯૧૪ ની સાલમાં તેઓ મરણ પામ્યા હતા. રા. અબુ શેડ



ને વેળા કેળવણી લેતા હતા. પિતાના ધીના ધંધાને લીધે એ ધંધા તરફ તેમને શરૂઆતથી પચપાત હતો અને ૧૯૦૨ ની સાલમાં વેજટેબલ પ્રોડક્ટસનો ધંધો શરૂ કર્યો. વ્યાપારી બુદ્ધી અને ધંધાદારી કુનેહને લઈને એ ધંધામાં તેમણે થોડાજ સમયમાં સફળતા મેળવી અને મદ્રાસ તથા કરાંચીમાં શાખાઓ ખાલવા ઉપરાંત હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાં એજન્ડોની પણ નીમણૂક કરી. પોતાના ધંધાને અંગે તેમને અવાર નવાર આખા હિંદની તથા કેલિફોર્ની મુસાફરીઓ કરવી પડતી. તે સમયે હિંદમાં વેજટેબલ પ્રોડક્ટસની પેદાશ હતી નહીં અને મોટે ભાગે તે પરદેશથી આવતું. વોલકર્ટ બ્રધર્સ અને ઈ. ડી. સાસુનના વેજટેબલ પ્રોડક્ટસની તેમની પાસે સાલ એજન્ડોઓ હતી, રા. અબુ શેડ ૧૯૩૩ ની સાલમાં હજ કરવા ગયા હતા અને પોતાના વ્યાપાર ઉપર પુરતું ધ્યાન રાખી શકાય નહીં તે માટે મુંબઈમાંની પોતાની હેડ ઓફીસ રહેવા દઈ એમણે બહારગામની પોતાની શાખાઓ ખંધ કરી હતી. જેમ જેમ આ દેશમાં વેજટેબલ પ્રોડક્ટસ બના-

વવાનાં કારખાનાં ખુલવા લાગ્યાં તેમ તેમ પરદેશથી એ વસ્તુની આયાત હિંદમાંથી આપી થઈ અને તેજીએલ પ્રોડક્ટસના હિંદ મધ્યમાં માટા માટા કારખાનાં અને કંપની હિંદુસ્તાન વનરેપતી મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીના ૨૦ અયુશેડ સેલીંગ એજન્ટ છે.

જીએલ પ્રોડક્ટસના વેપારમાં ૨૦ અયુશેડ એક અગેવાન વ્યક્તિ છે. એ ધંધા ઉપરાંત તેઓ શેર બજારમાં પણ ઘણું માટું કામકાજ કરે છે અને તેમનાં બહેાળાં કામકાજને અગે શેર હલાલેની અંદર પણ તેમનું નામ બાણીનું થઈ પડયું છે. ૨૦ અયુશેડ કેમીકલ્સ અને સીમન્ટનેા પણ વેપાર કરે છે અને તે વેપારને અગે તેમને હિંદ બહારના દેશો સાથે પણ સંબંધ છે. ૨૦ અયુશેડ એક મીલકતદાર છે અને સારા વેપારી લતામાં તેમની કેટલીક મીલકતો આવેલી છે.

૨૦ અબુભાઈએ પોને ઉચ્ચ કેળવણી ના

નથી લીધી પણ કેળવણી માટે તેમને પક્ષ-પાત છે. એ દીશામાં તેઓ પોતાથી બનતો મહદ આપે છે અને અધેરી ખાતેની ઈસ્માઈલ કોલેજની ગુજરાતી લીટરરી સાસાયટીને પણ તેમણે સારી જેવી રકમ ડોનેશન તરીકે આપી હતી. મુસ્લીમ લીગ તરફથી પ્રચાર-કાર્ય કરવા માટે જે પ્રેસ ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે તેમાં પણ ૨૦ અબુભાઈએ રૂ. ૧૦૦૦ ની રકમ આપી છે. ૨૦ અબુભાઈ હસમુખા, મળતાવડા સ્વભાવના, દયાળુ જીવરના અને કોમી ભેદભાવથી પર એવા ગ્રહસ્થ છે. તેજીએલ પ્રોડક્ટસ મરચન્ટ્સ એસાસીએશનની મેનેજીંગ કમીટીના ૨૦ અયુશેડ એક સભ્ય છે અને અનેક કોમી, બહેર તથા વ્યાપારી સંસ્થાઓમાં હોદ્દા ભાગવવાનું તેઓ માન ધરાવે છે.

સરનામું:—અરવત મેનશન, પાયધુની.

મુ'બઈ ૩.

તમરા લાડકવાયા બચ્ચાંઓ માટે બાબાગાડી-સાયકલ ટ્રાયસીકલ વિગેરે નિ:શંકપણે

અમારે ત્યાંથીજ ખરીદો.



‘મોટેલીક’ બાઈની અમારી બાબાગાડી ઘણી સુંદર, મજબુત અને આકર્ષક હોવા છતાં દામમાં કીકાયત હોવાથી દરેક વર્ગને પાપાય તેમ છે. બીજી ગાડી ખરીદતાં પહેલાં અમારા શોરૂમની મુલાકાત લેવાનું ભુલશો નહિ. સ્વદેશી બનાવટની ટ્રાયસીકલ દરેક સાઈઝ તથા બતમાં મળી શકશે. બેબીમાટર, પુશચેર વિગેરે વિગેરે મનપસંદ ડીઝાઈનની કીકાયત ભાવથી મળી શકશે. ‘સાયકલ’-દરેક પ્રકારની સાઈકલને લગતો સર્વ સામાન વ્યાજબી દામથી ખરીદવા માટે અમારા શોરૂમની મુલાકાત લેવો અગર લખો:—

શ્રી. કૃષ્ણ સાયકલ એન્ડ ફોટો સ્ટોર્સ ૪૧૨, કાલબાદવી રોડ, મુ'બઈ.

**અમૃતલાલ કાલીદાસ**—શેક અમૃત-  
લાલભાઈ નેટીય શેર સ્ટોક એન્ડ બ્રોકર્સ  
એસોસીએશન (જુના શેર બજાર)ના ઉપ-  
પ્રમુખ, મુંબઈના અગ્રગણ્ય શેરદલાલ, સાતિએ  
જેન વીસા એસવાળ, અને અમદાવાદના  
વિખ્યાત 'નગરશેક' કુટુંબના નજીર છે.



તેમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં થયલો. પ્રાથમિક  
અને માધ્યમિક શિક્ષણ અમદાવાદમાંજ  
લીધું. ધંધાની શરૂઆત એમણે ઝવેરાતના  
ધંધાથી અમદાવાદમાંજ કરી હતી પરંતુ  
૧૯૦૬ માં એ ધંધો છોડી તેઓ મુંબઈ  
આવ્યા, અને શેર બજારમાં જોડાયા.  
૧૯૦૯ માં રજીસ્ટર્ડ શેર દલાલ થયા અને  
ખંત, કાર્યકુશળતા, નિષ્પક્ષપાતપણું  
વગેરે ગુણોને લઈ ભારે નામના મેળવી. તેઓ  
મહત્વાકાંક્ષી હોઈ ખાલી શબ્દોમાં નહીં  
પરંતુ કાર્યોમાંજ માને છે. એમની લોક-  
પ્રિયતા ઝડપથી વધવા લાગી અને  
૧૯૧૮ થી તેઓ શેર બજારની મેનેજિંગ  
કમીટીના સભ્ય બન્યા. ૧૯૨૬ માં ઉપપ્રમુખ  
બન્યા. ત્રણ ચાર માસ એમણે પ્રમુખ તરીકે  
પણ કામ કર્યું હતું. ૧૯૩૯ થી તેઓ ઉપ-  
પ્રમુખપદે છે. સામાજિક અને જીવદયાના  
કાર્યોમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે અને વ્યવહાર

બુદ્ધિના બુદ્ધસ્થ હોઈ ખરો કામનો આગ્રહ  
રાખે છે. જાહેર સેવા એમની ધગશ છે. શેક  
આણંદજી કલ્યાણજી ટ્રસ્ટ ફંડના તેઓ  
ટ્રસ્ટી બન્યા હતા. અને શત્રુંજય ઝઘડાના  
સમાધાનમાં ભારે હિરસા આપી જેન  
કામની અમૂલ્ય સેવા બજવી હતી. આ  
સંખ્યામાં નાનું વાઈસરાયની મુલાકાતે  
ગએલાં પ્રતિનિધિ મંડળના તેઓ એક  
સભ્ય હતા. “સમેત શિખર” ઝઘડાની  
પતાવટમાં એમનો હિરસા ઘણો મોટો છે.  
સારાભાઈ માદી વિધો-નેજક મંડળના તેઓ  
પ્રમુખ છે. ધરમચંદ ઉદાધય અને હાયર  
એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ ફંડના તેઓ ટ્રસ્ટી છે,  
અને યશોવિજયજી જેન બુદ્ધકુળના ઉપ-  
પ્રમુખ છે. આ ઉપરાંત તેઓ માતીશા  
લાલબાગ જેન ચેરીટીઅના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી  
છે. હિંદી વેપારી મંડળ અને એની મેને-  
જિંગ કમિટીના એક સભ્ય છે. અખિલ-  
હિંદ જેન સ્વયંસેવક પરિષદની ચર્ચા-  
ઓમાં એમણે એકવાર પ્રમુખસ્થાન લીધું  
હતું અને મુંબઈમાં મળેલી જેન શ્વેતામ્બર  
પરિષદની ૧૪મી ખંડકની સ્વાગત સમિ-  
તિના પ્રમુખ હતા. છેલ્લા બે વર્ષથી તેઓ  
માંગરોળ જેન સભાના પ્રમુખ છે. મુકત  
અને શાંત સ્વભાવ, સેવાપરાયણતા અને  
ઉદારતા, નિષ્પક્ષપાતપણું અને કાર્ય-  
કુશળતા એમનાં ચારિત્ર્યનાં આગળ તરી  
આવતાં લક્ષણો છે. રાજકારણમાં તેઓ  
કોંગ્રેસ પક્ષના છે અને એની પ્રવૃત્તિઓમાં  
સંગીન સહાય આપી છે. સ્વદેશીના પ્રખર  
હિમાયતી છે. એમણે દેશભરમાં વિસ્તૃત  
પ્રવાસ કર્યો છે. એમનું વાંચન અને દ્રષ્ટિ-  
બિન્દુ વિશાળ છે. એમના વિચારો સુધારા-  
વાદી છે. બ્રોકર્સ કલબ અને વીલીંગ્ડન  
સ્પોર્ટ્સ કલબના તેઓ સભ્ય છે તથા  
મુંબઈની હિંદુ મર્ચન્ટ્સ કલબના માનદ  
ખબનચી છે.

સરનામું:—ઈંદ્રભુવન, વાલકેન્ડર રોડ,  
મુંબઈ.



**મદન, જનાદન આત્મારામ, બી. એ. સી. એસ. આઈ. સી. આઈ. ઇ. આઈ. સી. એસ. ૧૯૩૯ થી મુ'બઈના ગવર્નરના સલાહકાર છે. ૧૮૮૫ માં એમનો જન્મ થયેલો. સ્વ. એચ. પી. પીતલેની પુત્રી સંપુભાઈ સાથે લગ્ન કર્યા છે. મુ'બઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધા પછી ઓક્સફર્ડમાં બી. એ. થયા હતા અને કમ્પ્રાઈઝમાં પણ કેળવણી લીધેલી. ૧૯૦૯ માં મદદનીશ કલેક્ટર તરીકે બેડાયલા. ૧૯૧૯ માં મદદનીશ સેન્ટલમેન્ટ ઓફીસર અને કૌઓપરેટીવ સાંસાયટી-ઓના મદદનીશ રજીસ્ટ્રાર તરીકે સેવા બજવી હતી. ૧૯૨૦ માં કલેક્ટર અને કૌઓપરેટીવ સાંસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર બન્યા. ૧૯૨૫ ની જુની મુ'બઈની ધારા-સભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૬-૨૮ માં હિંદની ખેતીવાડી સંબંધી તપાસ કરવા નીમાયલા બાદશાહી કમીશનના સંયુક્ત મંત્રી તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૮-૨૯ માં મુ'બઈ પ્રાંતમાં કલેક્ટર અને જલ્લા મેજસ્ટ્રેટ હતા. ૧૯૨૯ માં મુ'બઈ પ્રાંતની બેન્ડીંગ તપાસ સમિતિના ચેરમેન નીમાયા હતા. ૧૯૩૦ માં મજુર ખાતાંના ડિરેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં મહેસુલખાતાના મંત્રી હતા અને ૧૯૩૬ માં મુ'બઈ પ્રાંતના દક્ષીણ વિભાગના કમીશનર થયા હતા.**

**સરનામું:-**ડક્ટોર, રીજ રોડ, મુ'બઈ.

**નાણાવટી, શ્રીમં મણીલાલ બાલા-ભાઈ, બી. એ. એલ. એલ. બી. એમ. એ. એમ. નો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૭ માં થયેલો. શ્રી. નાણાવટી અત્યારે રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈંડીઆ (મુ'બઈ)ના ડેપુટી ગવર્નર-**



**પદે છે. ૧૯૦૪ માં તેઓ વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં બેડાયા હતા. ૧૯૧૨ માં ડોમસ્ટ અને ઈંડસ્ટ્રીઝના ડિરેક્ટર હતા. ૧૯૧૨ થી ૧૯૩૧ સુધી જુદા જુદા ઓધવા પર હતા કૌઓપરેટીવ સાંસાયટીઝના રજીસ્ટ્રાર, કેવેલપમેન્ટ કમીશનર, કમીશનર અને એકાઉન્ટન્ટ જનરલ, ઉપરાંત ઓખા હાઈવે બોર્ડના સેક્રેટરી અને પછી પ્રમુખ બનેલા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦ સુધી ઓખા બંદરની ખીલવાણીનું ખાતું એમને હસ્તક હતું. ૧૯૩૨-૩૩ માં રેવન્યુ કમીશનર હતા. ૧૯૩૪-૩૫ માં નાયબ દીવાન પણ બન્યા હતા.**

**સરનામું:-**“લીલા”, જુહુ, મુ'બઈ.

**પરશંતમદાસ ડોરદાસ, સર, નાઈટ, સી. આઈ. ઇ., એમ. બી. ઇ., જે. પી.- ૧૮૭૯ માં મુ'બઈમાં એમનો જન્મ થયેલો.**



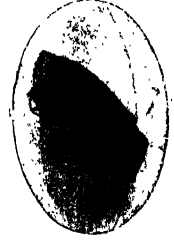
**મુ'બઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરેલી. શ્રી. દામજીભાઈ કોઠારીની પુત્રી ધનકાર બાઈ સાથે લગ્ન કરેલા. ૧૯૦૨ માં નારણદાસ રાજરામની કંપનીમાં બેડાયા અને ૧૯૦૮ થી**

**એ કંપનીના વડા ભાગીદાર રહ્યા છે. અત્યારે પણ મુ'બઈમાં બણીતા વેપારી તરીકે એજ પેઢીમાં વધો કરે છે. ઉપરાંત એમની અનેક વીધ બહેર પ્રવૃત્તિ છે. ઇસ્ટ ઈંડીઆ કોટન એસાસીએશનના પ્રમુખ છે. બેંચિ ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય એન્ડ ટ્રાન્સે કંપની, ઓરીએન્ટલ લાઈફ એશ્યુરન્સ કંપની લી., ઈંડીઅન રેડીઓ એન્ડ કેબલ કમ્યુની-કેશન લી. વિગેરે કંપનીઓના ચેરમેન છે. ૧૯૧૧-૧૨ માં બેંચિ સંદ્રલ ફેમીન રીલીફ ફંડના માનદ મંત્રી અને બજનચી હતા.**

૧૯૧૨ માં કંઈસરે હિંદનો ચંદ્રક મળ્યો હતો. ૧૯૧૮-૧૯ માં સ્થપાયેલા દુષ્કાળ ફંડના પણ તેઓ મંત્રી અને ખજાનચી બન્યા હતા. ૧૯૨૦ માં શેરીફ બન્યા હતા. ૧૯૨૨-૨૩ માં ઈંગ્લીશન ગ્રેન્યેમેન્ટ (ઈંગ્લેન્ડ) કમીટીમાં સભ્ય હતા. ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૦ સુધી દેશી વેપારી એમ્પર તરફથી વડી ખારાસભામાં હિંદના વ્યાપારી પ્રતિનિધિ તરીકે ખીરાબ્યા હતા. ૧૯૨૨-૨૩ માં કાઉન્સિલ ઓફ રેટેટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં ગુજરાત રેલ સંકટ નિવારણ ફંડના પ્રમુખ હતા. દેશી વેપારી એમ્પરના ત્રણ વખત પ્રમુખ બનેલા, ૧૯૨૮ માં દેશી વેપાર હિંદયોગના મહામંડળ (ફેડરેશન) ના પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૬ માં ચલણ અને હુંડીયામણ અંગે નીમાયલા શાહી (હાઉટન-ચાંગ) કમીશનના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં વડી સરકાર નીમણી બેન્કીંગ ઇન્કવાયરી કમીટીના વાઈસચેરમેન હતા. ૧૯૩૨-૩૩ માં ગોળમેજી પરિષદ અને સંયુક્ત પાર્લામેન્ટરી સમિતિના ડેલીગેટ તરીકે લંડન ગયા હતા. ૧૯૩૬-૩૮ માં ઈંગ્લેન્ડ-બ્રિટીશ વ્યાપારી વાટાઘાટ અંગે હિંદી સરકારના બીન સરકારી સલાહકાર નીમાયા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ સરકાર નીમણી ઇન્કાનોમીક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સર્વે કમીટીના ચેરમેન હતા. ઇમ્પીરીયલ ઇન્ડીઆ સીટી-ઝનરીપ એસાસીએશનના ચેરમેન છે. સુરત અને પંચમહાલ જીલ્લાઓમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ અંગે સારી સેવા બજાવી છે, અને શાળા માટે સુરતમાં ૧૧૦ અને પંચમહાલમાં ૧૫ મકાનો બાંધવાના અર્થ પેટે સારી રકમ દાન આપી છે. સુરત જીલ્લામાં ૩૯૫ પુસ્તકાલયો અને ૨૧ વ્યાપારીશાળાઓ સ્થાપવા માટેના અર્થ પેટે પણ સારી ફાળો આપ્યો છે. ડાકરમાં હાઈ સ્કૂલો સ્થાપવા માટે બે મકાનોનો અર્થ આપ્યો છે, અને ભાવનગરમાં બોર્ડીંગ સ્કૂલ માટે એક મકાન કરી આપ્યું છે.

સરનામું:—નવસારી એમ્પર્સ, આહિદ્રામ રોડ, કાંટ. મુંબઈ.

નિહાલ સીંઘ; સંત:—૧૮૮૪ માં એમનો જન્મ થયેલો. પંજાબ યુનીવર્સિટીમાં કેળવણી લીધેલી. ૧૯૦૭ માં કેથલીન કીન્સ બુક સાથે લગ્ન કર્યા હતા. એમણે ૧૮૯૮ થી લેખો લખવાનું શરૂ કરેલું. અંગ્રેજી પત્રમાં પ્રથમ લેખ આપનાર તરીકે એમનું નામ બાબીનું છે. ૧૯૦૨ થી તેઓ આખા જગતના દૈનિક વર્તમાન પત્રો, અઠવાડીકા, અને સામાયિકામાં એ નિયમિત લેખ લખે છે.



એમણે ત્રણવાર જગતની મુસાફરી કરી છે. કેનેડા, બ્રિટિશ મ, સીલોન અને હિંદની સરકારોએ એમને પુસ્તકો અને પુસ્તકાઓ લખવા માટે રોક્યા હતા. અને એમના પુસ્તકોની અસંખ્ય આવૃત્તિઓ પણ થઈ હતી. “હિંદી ઈકોનોમી”, “નરેન્દ્રો અને તેમનું હિંદ”, “પ્રગતિમાન બ્રિટન હિંદ” “અર્વાચીન બપાન”, “નિઝામ અને બ્રિટન સામ્રાજ્ય”, વિગેરે પુસ્તકો બાબીતા છે.

સરનામું:—“સુચિસ્થાન,” ૧૬, નેમી રોડ, હહેરાહુન, યુક્ત પ્રાંત.

તમારો વીત્રો ઉતરાવતાં પહેલાં

પ્રેસીડેન્સી

માં લખો અથવા મળો. તમને લાભજ થશે.

હુંડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર ફિરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.

દાવર, પ્રો. સોરાબ આર.—પ્રીન્સીપલ દાવર કોલેજ ઓફ કોમર્સ—એમનો જન્મ મુંબઈ ખાતે ૧૮૭૯ માં થયો હતો. અગ્રગણ્ય વેપારી કુટુંબના નાનીરા છે,



એમના પિતા મી. ફ્રેડરિક દાવર કલકત્તા અને ગ્લાસ્ગોના બાણીતા શાળુ અને કેન્વાસ ઉત્પાદકો મેન્સર્સ વર્કમાયર પ્રધર્સના મુંબઈ ખાતેના લગભગ ચાવીસ વર્ષ સુધી આડતીયા હતા. પ્રો. દાવરની એમના પિતાને સ્થાને ઘણી નાનપણથી જ નીમ-હુક થઈ હતી. આ કામ અમણે એકાદ વર્ષ સુધી કર્યું એ દરમિયાન લાંબાનું કામ કર્યું. મુંબઈમાં વ્યાપારી વિષયની તાલીમ પુરી કરી યુવાન દાવરને વધુ અભ્યાસ માટે ઇંગ્લેન્ડ મોકલવામાં આવ્યા. ત્યાં અમણે ઉચ્ચ પરીક્ષાઓ પસાર કરી હિંદ પાછા ફર્યા પછી ૧૯૦૦ ની સાલમાં દાવર કોલેજ ઓફ કોમર્સની નાના પાયા પર સ્થાપના કરી, એ સંસ્થાએ એમની સબળ દોરવણી હેઠળ મહાન પ્રગતિ સાધી. ૧૯૦૪ માં તેઓ બીજવાર ઇંગ્લેન્ડની મુલાકાતે ગયા. એમને પરીક્ષાઓમાં ખસવા ખાસ પરવાનગી મળી અને ઉચ્ચતમ પરીક્ષાઓ ઘણા માન સહિત પસાર કરી હાલ તેઓ

ચાર્ટર્ડ ઇન્ટરીટ્યુટ ઓફ સેક્રેટરીઝ ઓફ લંડનના ફેલો છે. ૧૯૧૦ માં એમણે બેરી-સ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી અને મુંબઈ આવી મુંબઈ હાઈકોર્ટની એરીજનલ સાર્વ-ડમાં નોંધાયા. તેઓ મુંબઈ યુનીવર્સિટી સીડીકેટના સભ્ય છે, સેનેટના ફેલો છે, અને એની બોર્ડ ઓફ રટડીઝ ઇન કોમર્સના સભ્ય છે. ૧૯૧૫ માં મુંબઈ સરકારે સીડન-હામ કોલેજ ઓફ કોમર્સની સ્થાપના કરી અને એમાં સહાય આપવા પ્રો. દાવરને વિનંતી થઈ અને એમણે અંગત ત્યાગ દાખવી ૯ વર્ષ સુધી ભારે ઉત્સાહ પૂર્વક સેવા આપી સંખ્યાબંધ યુનીવર્સિટીઓએ પરીક્ષક તરીકે એમની પસંદગી કરી હતી. એમણે અનેક મૂલ્યવાન પુસ્તકો લખ્યાં છે. બહેર જીવનમાં આજે એમનો ફાળો નાનો નથી. ૧૯૩૭ માં નવા ઇન્ડિઆ એક્ટ પ્રમાણે મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકે એમની ચુંટણી થઈ અને પછી સરકારે એમને પદેલા પ્રમુખ તરીકે નીમ્યા. તેઓ જે. પી. છે. અને મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના કોર્પોરેટર છે. મ્યુનીસીપાલિટીની અનેક કમીટીઓ પર એમણે સફળતાપૂર્વક કામ કર્યું છે. હિંદી વ્યાપારી મંડળની મેનેજિંગ કમીટીના તેઓ ઘણા વર્ષોથી સભ્ય છે. બોમ્બે શેર હોલ્ડર્સ એસોસિએશનના પ્રમુખ તરીકે પણ એમણે સુંદર સેવા બજવી છે. કંપનીઓને લગતા કાયદાની સુધારણા માટે હિંદી સરકારે નીમીલી સમિતિના તેઓ સભ્ય હતા. સત્તાવીશ વર્ષના ગાળા દરમિયાન પ્રો. દાવરે ભાષણો અને લેખોદ્ધાર આર્થિક અને ધારાહીય જીવનમાં સંગીન ફાળો આપ્યો છે. જુદી જુદી સમિતિઓ સમક્ષ એમની નિજીભૂત જીવનની માર્ગદર્શક થઈ પડી હતી.

સરનામું:—એસ્થેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

## મહેતા, રાયસાહેબ ગીરધરલાલ

દયારામ:-જમનગર અને દ્વારકાં રેલ્વેના મેનેજર અને નવાનગર રાજ્યના વેપારી મંડળના પ્રમુખ. જન્મ ૧૮૭૯ના સપ્ટેમ્બરની ૫મી તારીખે વડોદરા રાજ્યમાં આવેલાં વીસનગર



ખાતે રાયસાહેબ વીસનગર અને અમદાવાદ ખાતે કળવાણી લીધી હતી. ૧૮૯૭માં માસીક આક રૂપીઆના પગારે ટપાલ-ખાતામાં જોડાયા હતા અને ચઢતાં

ચઢતાં પોસ્ટ ઓફીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ બન્યા હતા. ૧૯૦૩માં તેઓ બી. બી. એન્ડ સી. આર્થ. રેલ્વે કંપનીમાં જોડાયા અને ૧૯૦૫ના એપ્રિલ સુધી આખું રોડ વિભાગમાં જુદા જુદા આધિકારીઓ પર રહ્યા. એ પછી દ્રાફ્ટીંગ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટની ઓફીસમાં એમની બદલી થઈ, જ્યાં તેઓ કારકુનના પદ પરથી એસીસ્ટન્ટ દ્રાફ્ટીંગ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટના આધિકારી સુધી ચઢ્યા. કેપ્ટુરી દ્રાફ્ટીંગ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે પણ એમણે છ માસ સુધી કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૧-૨૨માં, બુદ્ધ પછીની અનાજની અછતના સમય દરમિયાન એમણે અનાજ વહેંચણી માટેના મુખ્ય અમલદાર તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૬માં એમની કંપનીની હેડ ઓફીસમાં બદલી કરવામાં આવી અને અગત્યનાં ખાતાંઓ એમને સોંપવામાં આવ્યાં. ૧૯૩૫માં એમણે રાજનામું આપ્યું અને જમનગર દ્વારકા રેલ્વેના જનરલ મેનેજર બન્યા. સમાજ સુધારાની અનેક પ્રવૃત્તિઓમાં એમણે ભાગ લીધો છે. બી. બી. સી. આર્થ. રેલ્વેના સ્ટાફના સભ્યો માટે એમણે મોટા પાયા પર કોઓપરેટીવ કન્સ્યુમર્સ

સાસાયરી તથા મ્યુચ્યુઅલ હેથ બેનીફીટ ફંડની યોજના કરી હતી. અખિલ હિંદ વીસનગરા નાગર પરિષદના તેઓ બાવીસ વર્ષ સુધી સામાન્ય મંત્રી હતા. ૧૯૩૧માં તેઓ રાયસાહેબ બન્યા. તેઓ એક સારા વકતા છે.

સરનામું:- ખેડીરોડ, ઓફીસ:- જમનગર, નવાનગર રાજ્ય, (મુળવતન:- વીસનગર, વડોદરા રાજ્ય).

ખાન, ડોન સર શક્તિ અહમદ:- બી. એ. — ૧૮૯૩માં એમનો જન્મ થયેલો. મોરારાબાદ અને ડબ્બીન ખાતે કળવાણી પ્રાપ્ત કરેલી. ઇતિહાસમાં પહેલા વર્ગમાં માનસદાત આવેલા અને ડબ્બીનમાં એજ્યુએટ થયેલા. ૧૯૨૧ થી અદલાહબાદ યુનીવર્સિટીમાં અર્વાચીન હિંદના ઇતિહાસના પ્રોફેસર છે. ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૦ સુધી યુકત પ્રાંતની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૪માં રીફોર્મ ઇંકવાયરી સમિતિ અને ૧૯૨૫માં બીજી સમિતિઓ સમક્ષ જુબાની આપેલી. ૧૯૩૦-૩૩માં ગોળમેજી પરીપદમાં મુસ્લીમ ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ૧૯૩૩માં એઈટ સીલેક્ટ કમીટીના સભ્ય હતા. ગોળમેજી પરિપદમાં ગયેલાં મુસ્લીમ ડેલીગેશનના માનદ મંત્રી હતા. એ ઉપરાંત ગોળમેજી પરિપદની અન્ય પેટા સતિઓના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨માં ગોળમેજી પરિપદ અંગે નામાયલી વાઈસરોયની સલાહકાર સમિતિના સભ્ય હતા ૧૯૨૫ સુધી “હિંદી ઇતિહાસ”ના જર્નલના સ્થાપક અને તંત્રી હતા. એમણે મુંબઈ સંબંધી ૧૯૬૭ થી ૧૭૬૩ સુધીના એંગ્લો પોરચ્યુગીસ સંદેશાનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે,

સરનામું:- ૩૧, સ્ટેન્લી રોડ, અદલાહબાદ,

મહેતા, સર હોરરસજી માણેકજી, નાઈટ, રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના ડિરેક્ટર—એમને જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો



ઇલેક્ટ્રીક કંપનીઓ, ઇ, વિમાનો ધંધો વિગેરે બાબતોમાં ઘણુંજ સાફ જ્ઞાન છે. ૧૯૩૧થી સર હોમી બહેર જીવનમાં પડયા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય ચુંટાયા છે. ઉપરાંત હિન્દી સરકારે નીમેત્રી બીહાર—ઓરીસા સમિતિના સભ્ય છે. હિન્દી સરકારે એમને રાષ્ટ્રસંઘ (લીગ ઓફ નેશન્સ) માં ફેડ્રીગેટ નીમ્યા હતા. ૧૯૩૪ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટની જગ્યામાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું અને રીઝર્વ બેન્કના ડિરેક્ટર નીમાયા હતા. મજૂર પ્રશ્નોને લગતી અનેક પરિષદમાં એમને આમંત્રણ મળ્યું છે. પોને બાક્ષાંગ નેમજ ફફિટની રમતમાં રસ લે છે અને ફફિટ કલબ ઓફ ઇન્ડિયાના કન્ટ્રોલ બોર્ડના સભ્ય છે. ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને એમણે કરેલી સહાય જાણીતી છે.

સરનામું:—“ગુડીતા”, લોઈડ પેરેડ, વરલી સીફેસ, મુંબઈ.

હોનો. મરહુમ મીઝ એચ. આર. ઉમરીગરની પુત્રી ગુલબાઈ સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. મુંબઈમાં કેળવણી લઈ ૧૮૮૮ માં મુંબઈની ટંકશાળમાં નોકરીની શરૂઆત કરી અને પાછળથી ચાઈના મીલમાં જોડાયા. ૧૮૯૬ માં ધી મીલ સ્ટોર્સ ટ્રેડિંગ કંપની ઓફ ઇન્ડિયાને નામે સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો. જે કંપનીના મેનેજિંગ એજન્ટ તરીકે એચ. એમ. મહેતાની કંપની છે. અમદાવાદના શેઠ મંગળદાસ જી. પારેખની ભાગીદારીમાં સર હોમી મહેતાએ ૧૯૦૪માં વીક્ટોરીયા મીલ્સ, ૧૯૧૪ માં જીબીટી મીલ્સ અને ૧૯૧૬ માં રાજ ગોકુળદાસ મીલ અને ૧૯૨૯ માં ગાયકવાડ મીલ્સની ખરીદી કરી હતી. ૧૯૦૪ થી ૧૯૩૯ સુધીમાં એમણે સંખ્યાબંધ ઇલેક્ટ્રીક કંપનીઓ અને ફાઉન્ટ મીલોની સ્થાપના કરી છે. એમને મીલ સ્ટોર્સ, ટેલિટાઈલ મશીનરી,

કાજી, દીવાન ખુદાદુર હીરાલાલ લાલુભાઈ, એમ. એ. બી. એસ. સાં. એડનાકેટ (એ. એચ.), એફ. આર. જી. એસ; એફ. આર. એસ. એ. એફ. એસ. એસ; કઈસર હિંદ મેડીસ્ટ, જે. પી. આઈ. ઇ. એસ. પ્રિન્સીપાલ અને ઇકોનોમિક્સના પ્રેફેસર, ગુજરાત કોલેજ, અમદાવાદ. પહેલાં, ભુગોળ અને સ્ટેડીસ-ટીકસના પ્રેફેસર, સિડનહામ કોલેજ ઓફ ફેમર્સ, મુંબઈ.—જન્મ: તા. ૧૦ મી એપ્રિલ ૧૮૮૬, સુરત. પિતા: ડૉ. લલ્લુભાઈ ભગવાનદાસ કાજી, એલ. એમ. એન્ડ એસ. ચીફ મેડીકલ ઓફીસર, પાલીતાણા સ્ટેટ. લગ્ન: શ્રી. વસંતગવરી શ્રીજીલાલ શેઠ સાથે. ભાઈ: શ્રી. બાલુભાઈ લલ્લુભાઈ કાજી, બી. એ. એસ, ટી. સી. ડી; ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન, મોરબી

રેટ. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના ફેલો, શ્રીમતી નાથીબાઈ ડાકરસી યુનીવર્સિટીના સિન્ડિકેટ સહકારી અળવળના હિન્દના અગ્રગણ્ય નેતા અને લેખક, એલ ઇન્ડિયા કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના ઓળ સંકટરી (૧૯૨૬-૩૩) અને ઉપપ્રમુખ (૧૯૩૪-૩૭); મુંબઈ પ્રાંતિક કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના ચેરમેન અને ઉપપ્રમુખ (૧૯૨૬-૩૦); આર્મ્સ જીઓગ્રાફીકલ સાસાયટીના પ્રમુખ (૧૯૨૯-૩૨); મુંબઈ કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ સાસાયટીના સ્થાપક અને પ્રમુખ (૧૯૩૦-૩૫) સુરત મહીલા વીધ્યાલયના પ્રમુખ (૧૯૩૬ થી). પ્રમુખ—માઈસાર કોઓપરેટીવ કોન્કરન્સ (૧૯૩૪), મદ્રાસ અર્બન એન્કર્સ કોન્કરન્સ (૧૯૩૩), રજપુતાના, સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા અને ગ્વાલોર કોઓપરેટીવ કોન્કરન્સ (૧૯૩૭), આર્મ્સ જીઓગ્રાફીકલ કોન્કરન્સ (૧૯૩૫), તૃતીય દશાલાડ પરિષદ વડોદરા (૧૯૨૨). પુસ્તકો:—કોઓપરેશન ઇન ઇન્ડિયા, કોઓપરેશન ઇન આર્મ્સ, પ્રાઈમર એન્ડ કોઓપરેશન, પ્રીન્સિપલ્સ એન્ડ જનરલ જીઓગ્રાફી, લેન્ડ બીચાન્ડ ધી બાર્ડર, આકિટ માન એટલાસ એન્ડ ધી ઇન્ડિયન એમ્પાયર, લાઈફ એન્ડ સ્પીચીસ એન્ડ સર વીઠલદાસ ડાકરસી, ગ્રેટ મોસ્ટરી એન્ડ લાઈફ બીચાન્ડ કેથ.

સરનામું:—ગુજરાત કોલેજ, અમદાવાદ

**મહેતા, શ્રી. ચુનીલાલ બાલચંદ:**—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. મુંબઈમાં એમણે શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલું. તાપીબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા અને એમને અત્યાદિ બે પુત્રી અને એક પુત્ર છે. શ્રીમ મહેતા શેરીફ થયા હતા અને જે. પી. પાણ છે. ૧૯૪૦ માં તેઓ દેશી વેપારી એમ્બરના પ્રમુખ હતા. ઇન્ડિયન સ્ટોક એક્સચેન્જ (નવું શેર બજાર) અને આર્મ્સ એન્ડ એસાસીએશનના તેઓ

પ્રમુખ છે. વળી ન્યુ દીદડી ખાતેની દેશી વેપાર કિંદયોગની એમ્બરના મહામંડળ (ફેડરેશન) ના ઉપ-પ્રમુખ છે. ઉપરાંત એક્સપોર્ટ એડવાઈઝરી કાઉન્સિલ, અને ઇન્ડિયન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૮ સુધી ઇમ્પીરીઅલ કાઉન્સિલ એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ રીસર્ચના વહીવટી તંત્રના



સભ્ય હતા, રામવાડી ખાતેની મફત આંખની હોસ્પિટલની મેનેજિંગ કમીટી અને અને ફેડરેશન સાસાયટી (મુંબઈ પ્રાંતની શાખા)ના સભ્ય છે. આર્મ્સ બુલીઅન એક્સચેન્જના ડિરેક્ટર છે તેમજ મુંબઈ અને બ્રહ્મારની ઘણીયે વેપારી કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. “ફીનાન્સીયલ ન્યુઝ”, “ઇન્ડિયન કોટન રીવ્યુ અને એન્યુઅલ કોટન ચાર્ટ” ના તંત્રી છે. ૧૯૨૭ માં જગતનો પ્રવાસ કરેલા અને ૧૯૩૦ માં અમેરિકા ગયેલા.

સરનામું:—૨૨, રીજરોડ, મલબારહીલ. (ઓફીસ) ૫૧, મારવાડી બજાર, મુંબઈ ૨. (શાખા ઓફીસ) ૪૩, એસ્થેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

# બધા માં સૌ થી સરસ

ફીલ મોમાં

થી એટર માં

મેનેજમેન્ટ માં

યુનાઇટેડ આરટીસ્ટ્સ પ્રોડક્ટ કે જે સમ્યુઅલ ગોલ્ડવીન, ડેવીડ ઓ. સલ્ઝ-નીક, અલેક્ઝાન્ડર કોરડા, હાલ રોચ, વોલ્ટર વેનજર, એડવર્ડ સ્માલ વીગેરે સુધાં દુન્યાના સઉથી મહાન પ્રોડ્યુસરોની બનેલી છે, ઉપરાંત પેરે-માઉન્ટ, યુનીવર્સલ ટવેન્ટીએથ સેન-ચરી ફેક્સ, વોરનર બ્રધર્સ, આર-કે-આરેડીયો, કોલમ્બીયા, બ્રીટીશ ડીસ્કી-બ્યુટર્સની ફીલ્મો તથા સ્વદેશી ફીલ્મો જેવી કે પ્રભાતની, ન્યુ થીએટર્સની, ઇન્ડિયા આરટીસ્ટસની, મીનરવા સુવી-ટોનની, વીગેરે વીગેરે.

મુખ્ય: ન્યુ એમ્પાયર, સેન્ટ્રલ, મીન-રવા, કૃષ્ણ, ન્યુ વેસ્ટ એન્ડ. પુના: ફર્માટલ, એમ્પાયર, દબલ્યુ, કોનોટ, મીનરવા, ગ્લોબ, એપોલો, કૃષ્ણ, વેસ્ટ એન્ડ. કલકત્તા: ઇલાઇટ, મીનરવા. મદ્રાસ: ન્યુ એલફીન્સ્ટન. ખડકી: એક્સિલસીયોર. અહમદનગર: સેન્ડ-હર્સ્ટ, સુરાશ, મોહન, કૃષ્ણ. મઉ: વોકેટ. દીલ્હી: પ્લાઝા. અમારી સાથે એસોસીએશનમાં. મુખ્ય: એક્સિલસીયોર. હૈદરાબાદ: રાયલ, કૃષ્ણ, વેસ્ટ એન્ડ, નીશાન, ફીસમન. સીકન્દ્રાબાદ: દ્રીમલેન્ડ, રીગલ, રીવોલી,

તમને મોજ આપવી એ અમારો હક્ક છે. સારાં પીક-ચરો સારાં થીએટરોમાં જોવાની મોજ ભોગવો કે જ્યાં સગવડભરી બેઠકો, સંપૂર્ણ અવાજ અને લાયકી-વાળું, ઉત્તમ મેનેજમેન્ટ તમારી સેવામાં હજાર છે.

## વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા થીએટર્સ લીં.

રજીસ્ટર્ડ હેડ ઓફીસ:—રહીમપુલ્લા હાઉસ, હોમશ રોડ, કોટ, મુખ્ય.

જમનાદાસ મોરારજી, જી. પી.—શેક  
જમનાદાસ મોરારજીનો જન્મ ૧૮૮૪ માં  
થયો હતો. મુંબઈની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં  
અમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૧ માં



શેક હારજી સંશકરણની પુત્રી રૂખમણીબાઈ  
સાથે લગ્ન કર્યા હતા. એમને ત્રણ બાળકો  
થયાં હતાં, પણ અત્યારે એકજ પુત્ર અને  
એકજ પુત્રી હતાં છે. શેક જમનાદાસ  
બહુજ ભલા, માયાળુ અને વાત્સલ્યકૃતિવાળા  
અને સાદા માણસ છે તેઓ ૧૯૧૫થી આજ  
સુધી શેરબજારના ડાયરેક્ટર અને ટ્રસ્ટી  
રહ્યા છે. શેરબજારમાં એમની લાગવગ  
સારી છે. ઉપરાંત મોંગરોળના વતની  
હોવાથી મોંગરોળમાં ઘણી સંસ્થાઓના  
પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી છે. મોંગરોળની જન  
પાઠશાળા, પાંજરાપોળ, શ્રીમાળી સમાજ  
અને મોંગરોળ બીલ્ડીંગ સોસાયટી, બોમ્બે  
બીલ્ડીંગ સોસાયટીના પ્રમુખ કે ટ્રસ્ટી  
હોવા ઉપરાંત બોમ્બે ટેકીઝ અને હરીનગર  
સુગર મીલ્સના ડિરેક્ટર છે. પાલીતાણુના  
શ્રાવિકા આશ્રમના શેક જમનાદાસ પ્રમુખ  
છે મુંબઈના શેરબજારમાં કલીઅરિંગ  
હાઉસની સ્થાપના થઈ છે. તેમાં  
એમનો મોટો હિસ્સો છે. એ સંસ્થા  
અંગે એમણે વારંવાર ઘણી સુચ-  
નાઓ રજુ કરી છે અને અગત્યની સલાહ  
આપી છે. શેક જમનાદાસની સખાવતો

ઘણી છે; પરંતુ “જમણો હાથ દાન કરે તે  
ડાંખા હાથ પણ ન જાણે” એ સુત્રનો એમાંજ  
બરાબર અમલ કર્યો છે, પરિણામે એમની  
ઘણી સખાવતો સખાવતો ગુપ્ત રહી છે.  
પોતાના સ્વર્ગસ્થ પુત્ર શાંતિલાલની ચાહ-  
ગીરી જાળવી રાખવા માટે લેનાવલા ખાતે  
એમણે એક લાખની કીંમતે એક આરોગ્ય  
ભુવન બંધાવ્યું છે. શ્રીમાતી બાઈગને  
એમણે રૂ. ૨૦૦૦૦ ની ભેટ આપી છે. પોતાની  
કોમ માટે એમણે ઘણું રચનાત્મક કાર્ય  
કર્યું છે. ઉપરાંત દેશના કાર્યમાં પણ  
એમણે યત્ક્રિયાત કાળો આપ્યો છે. એમની  
કાર્યપદ્ધતિ વિશિષ્ટ પ્રકારની છે. નિય-  
મિતતા અને પદ્ધતિસરનું કાર્ય એમને  
બહુ પ્રીય છે. પોતાને મળેલા પત્રોનો કિતર  
ઢીલમાં નાંખવાની જરૂર હોય તો ૨૪ કલા-  
કથી વધુ ઢીલ તો નજ થવી જોઈએ અવી  
એમની એમના માણસોને સુચનાઓ હોય  
છે. આ ગુપ્ત ગુણોને લીધે એ પોતાનું  
જંગી કાર્ય સહેલાઈથી પાર પાડી શકે છે  
અને શરીર અને મનને યોગ્ય સ્થિતિમાં  
રાખવાનો ઉપાય સતત કાર્ય છે, એમ  
એમનું માનવું છે. દીર્ઘદ્રષ્ટીથી કાંઈપણ  
વસ્તુ પર શાંતિથી વિચાર કરવા એ એમનો  
બીજો ગુણ છે. લીમીટેડ કંપનીઓના સર-  
વંચા ઝડપથી વાંચી જવાની સાથેજ એનો  
દીલરૂપશી અભ્યાસ કરવાની એમની આવ-  
ડત જાણીતી છે. અને લીધે દરેક કંપનીની  
સ્થિતિનો એમને જલ્દીથી જ્યાસ આવી  
જાય છે. અને લીધે એમને ત્યાં મોટા  
પ્રમાણના ઘરાકો છે અને એમની સંગીન  
સલાહનો લાભ લઈ ઘરાકો સારી કમાણી  
કરી શકે છે. કંઈ વસ્તુમાં નાણું રોકવું,  
એ માટે તો એમની સલાહ લેવાય છે, અને  
એના એ નિષ્ણાત ગણાય છે. ખરી વસ્તુ  
કહી દેવામાં એ કદી અચકાતા નથી.  
એમની સલાહ બહુજ કીંમતી થઈ પડે  
છે અને આજે શેરબજારમાં તેઓ બહુજ  
લોકપ્રીય થઈ પડ્યા છે. હાંમત અને  
દૃઢતા એમના ગુણો છે. એક વખતે  
નકકી કરેલા મોર્ગે જવામાં કોઈ પણ  
એમને ચલિત કરી શકવું નથી.

સરનામું:—ઘોડખંદર રોડ, શાંતાકરજી.



**બીલીમિરીઆ, એરવદ જમારપણ**  
**માટાભાષ (પંથકી)—**બીલીમિરાના મર-  
 હુમ એરવદ દારાખજ સારાખજ વડા પંથ-  
 કીના પૌત્ર એરવદ જમારપણનો જન્મ તા.



૨૦મી અક્ટોબર ૧૮૮૪ ના દિને બીલીમિરા  
 ખાતે થયો હતો. મરહુમ એરવદ સારા-  
 ખજ માણિકજ પંથકીનાં પુત્રી બપઈમાય  
 સાથે એમનાં લગ્ન થયાં અને ૨૦ વર્ષની  
 ઉંમરે કુટુંબ સાથે મુંબઈ આવ્યા. બીલી-  
 મિરામાં કેળવણી લીધા પછી પંદર  
 વર્ષની નાની ઉંમરે બીલીમિરા છોડી  
 વડવાએ તરફથી મંગેલા ધર્મગુરૂ  
 તરીકેની ફરજે ખજવવામાં અનુભવ  
 લેવા માટે મુંબઈ આવ્યા. પછી પુના અને  
 થાણા ગયા. ત્યાં જઈ પોતાના ક્ષેત્રનો વધુ  
 અભ્યાસ કરવાની એમની અભિલાષા હતી.  
 અયોરનાન મદરેસા વર્ગમાં અવસ્તા અને  
 પહેલ્લીનું શિક્ષણ મેળવવા સાથે પરશીયન  
 ભાષા પણ શીખી લીધી, તેમજ વિવિધ  
 ધાર્મિક પુત્રકોમાંથી ધાર્મિક જ્ઞાન મેળવ્યું.

મુંબઈમાં એક સામાજિક કાર્યકર તરીકે  
 એરવદ જમારપણએ પોતાની કારકીર્દી  
 શરૂ કરી, અને યરહેઝરહી ૧૨૭૨ માં  
 તેમને ઘોડ ખાલાવવામાં આવ્યા કે જ્યાં  
 તેમણે ઘોડની અનન્યમનના આશ્રય હેઠળ  
 જશનની િયા કરાવી હતી અને બહેર ખાણું  
 થયું હતું અને તે પછી ઘોડની અનન્યમન  
 તરફથી તેમને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું  
 હતું.

યરહેઝરહી ૧૨૭૩ માં મુંબઈની થીંગા-  
 સાર્કીકલ સંસાધીમાં એવણે જોડાયા હતા.  
 પારસી કામમાં જુદીન લગ્ન અને નવજોતના  
 સવાલો ઉભા થયા હતા ત્યારે એમણે  
 “જમ જમશેદ” અને “સાંજ વર્તમાન”  
 પત્રમાં અસરકારક લખાણો કર્યા હતાં.  
 ઝોરસ્ત્રીઅન પરિષદની સ્થાપનાના પ્રયત્ને  
 એમને પરિષદની સખ-કમિટી, મેનેજીંગ  
 કમિટી અને સત્કાર સમિતિમાં લેવામાં  
 આવ્યા હતા, જ્યાં હાજરી આપી એમણે  
 ધાર્મિક પ્રત્નો પર ચર્ચા કરવામાં બીજા  
 સભ્યો સાથે ઘણો અગત્યનો ભાગ લીધો  
 હતો. અને અનેક લખાણો કર્યા હતાં.  
 તે સમયે ઝોનરેબલ મીઝ જસ્ટીસ દાવર  
 અને ઝોઝો મીઝ જસ્ટીસ બીમને પારસી  
 પંચાયતના ટ્રસ્ટીઓની ચુંટણી કરવા  
 માટેની એક યોજના ઘડી હતી, અને  
 જ્યારે યોજના તૈયાર થઈ ત્યારે જુના  
 વીચારના અને સુધારક વીચારના પાર-  
 સીઓ વચ્ચે ટગ ઝાડકો વોર થવા  
 પામી હતી. ચુંટણીનો હકક તરતનાજ  
 મંગેલો હોવાથી સખત હરીફાઈ થવા પામી  
 હતી. તે વેળા એરવદ જમારપણએ મરહુમ  
 શેઠ જહાંગીર પીટીટ ડોઝ દીનશાહ  
 માસ્તર, ડોઝ જહાંગીર દાજ, મીઝ જહાં-  
 ગીર વીમા દલાલ વગેરે આગેવાનોની  
 સાથે રહી ઝોરથોડોક્ષ પારટી તરફથી  
 સખત લડત ચલાવી હતી અને તેને પરિણામે  
 એ પક્ષને ચુંટણીમાં ફતેહ મળી હતી. ખાસ  
 સીવીલ મેરેજ બીલ, જુદીન નવજોત અને  
 લગ્નો, અને પારસીઓની સભાઓ ખોલા-  
 વવાના સર જમશેદજી જીજીભાઈના હકકને  
 લગતા સવાલો ઉભા થયા ત્યારે તે સવા-  
 લોની ચર્ચા કરવા સભાઓ ખોલાવવામાં  
 અને ઘટના કરતો પસાર કરવામાં એરવદ  
 જમારપણએ બીજા આગેવાનોની સાથે  
 આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. “રજન

મેલા નવએત"ના સવાલમાં પણ તેમણે આગળ પડના ભાગ લીધો હતો. કોમને લગતા સવાલોમાં એરવદ સાહેબ તરફથી જે ભારે ડિલટ લેવામાં આવે છે તેને લીધે પારસી કોમમાં તેઓ ઘણા જાણીતા છે અને મોટે ખર્ચેનાં તથા જાણીતા પારસી કુટુંબોનાં ધાર્મિક ક્રીયાકામ માટે તેમને ખાસ ખાલાવવામાં આવે છે. હાલમાં તેઓ ઘણા પારસી કુટુંબોના પંથકી તરીકે કામ કરે છે.

છેલ્લા ૨૫ વર્ષ થયાં બાંધે ઓરાસ્ત્રીઅન એસોસીએશનની મેનેજિંગ અને અન્ય કમીટીઓમાં નિયમીત રીતે એમની ચુંટણી થાય છે. અથોરનાન મંડળ અને અનનુમન કમીટીઓમાં પણ એમની નિયમિત ચુંટણી થાય છે. પારસી પંચાયતના દરેકીએની ચુંટણી કરવાની સત્તા ધરાવતાં સોના મંડળમાં પણ છેલ્લા ૨૧ વર્ષ થયા નિયમીત રીતે એમને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ ૧૯૨૨ની સાલ પછી સોના મંડળની ચુંટણીના સુખ્યમાં ઓરાસ્ત્રીઅન અને સધારક પક્ષો વચ્ચે ઝઘડાઓ ઉભા થયાથી ખંડિ હરીફ પક્ષો વચ્ચે સમાધાની કરવાને એરવદ સાહેબ પ્રયાસ કર્યો હતો. પણ તેમાં તેમને નીષ્ફળતા મળ્યાથી તે સમયથી તેઓ ખંડિ પક્ષોથી અલગ રહી સોના મંડળમાંથી પળુ ખસી ગયા છે.

કોમ માટે તેમણે કરેલાં અગત્યના કામોમાં એક જે વધારે અગત્યનું કાર્ય કયું છે અને જે વીસરાય જવું નથી તે એ છે કે ભગર અનનુમન, અનનુમનના આતશબંદરામ સાહેબની કમીટી અને વાડીયાજના આતશબંદરામ સાહેબના દરેકી સાહેબો વચ્ચે ૫૦ વર્ષથી ચાલતા ઝઘડાની તેમણે સમાધાની કરાવી હતી. આ ત્રણ વચ્ચે સમાધાની કરાવવા અગાઉ ઘણા અગેવાનેએ પ્રયાસ કર્યા હતા પણ તેમાં તેમાં તેમને નીષ્ફળતા મળી હતી. પરંતુ એરવદ જામાસ્પજી તે એ ત્રણ વચ્ચે સમજૂતી કરાવવા દાંત કચકચાવીને અને બાંધે ચઢાવીને ખાઈપીને લાગેલા હતા અને એક વર્ષની મહેનત પછી મીઠા જામાસ્પ દસ્તુર સોલીસીટર, દસ્તુરજી મીનોચેહેરજી, સર ફરિશ્ત શેઠના અને બીજાઓની મદદ લઈ ૧૯૩૪ની સાલમાં આખરે જ્યારે તેમને સફળતા મળી ત્યારેજ તેઓ જ્યાંને ખેડા. તેમના આ મહાન કાર્ય માટે મુંબઈ અને

નવસારી ભગર અનનુમનની સભાઓમાં તેમને જાહેર રીતે દીલોબન આભાર માનવામાં આવ્યા હતા.

અનનુમનના આતશબંદરામની મેનેજિંગ કમીટીના તેઓ સભ્ય છે અને ઘણાં જ કંડાના દરેકી તરીકે કાર્ય કરે છે. એરવદ બીલીમોરીઆ ધોખીતલાવ પારસી એસોસીએશનના એક સ્થાપક અને ખજાનચી તેમજ ઉપપ્રમુખ છે. કોમમાં એરવદ બીલીમોરીઆ જેવા બહુજ થોડા પ્રવૃત્તિશીલ જાહેર કાર્ય કરે છે. એરવદ તરીકે પારસી પ્રશ્નો અંગે તેઓ લોકપ્રીય છે અને એક સંગીન વ્યવસ્થાપક તરીકે લાયક પૂરવાર થયા છે. સત્ય અને ન્યાયના ચુસ્ત હિમાયતી છે. પારસી કોમના મોટા ભાગના માનનીય અગ્રેસર છે. પોતે આનંદી સ્વભાવના અને માયાળુ હીલના હોઈ મુશ્કેલીમાં મુકાયેલા માણસોને હંમેશા દોરવણીથી અથવા પેસાથી સહાયભુત બને છે. બહુજ જુલ્લા હીલના સીધા સાદા માણસ હોવાથી ઘણીવાર એમને મિત્રો તેમજ વર્તમાનપત્રો સાથે અથડામણમાં ઉતરવું પડે છે. પણ પોતે સત્ય અને ન્યાયી માને એજ માંગે ચાલે છે અને તે માટે અતે એમને વિજ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. મોટા દરજ્જાના માણસની જે માટાની લાગવગની એવણે કદી દરકાર કરી નથી. છેલ્લી અનનુમનની સોની કમીટીની ચુંટણીમાં ભારે ડિહાપોહ થયો હતો પણ પોતે મોઈપણ પક્ષ તરફથી નહિ પણ સ્વતંત્ર રીતે હિમેદવારી જ્હાર પાડી હતી અને સખત હરિકાઈ તેમજ વિરોધ છતાં ફેતેહમંદીથી પાર ઉતર્યા હતા. આ આતશબંદરામની મેનેજિંગ કમીટીની એમની ઉપયોગી કામગીરીને લીધે એમને આતશબંદરામના એક પહેલવહેલા મેમેબર આથરવનેન દરેકી તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે. આ નીમણુકને વધારી લેવામાં આવી હતી. ફક્ત આગીઆરીના પ્રશ્નમાં જિલટ લઈ એક બાહોશ અથોરનાનને ઉત્તેજન આપવા માટે પોતે એક સાચ્યા અથોરનાન તરીકે દસ્તુરજી બાદની નેમણુક કરવામાં તેમજ તેમને સ્વાલો વિગેરેની ઘટતી બધી જોડવણી કરી એ કાર્ય સુલેહશાંતિ ભરી રીતે પાર પાડવામાં મોટો ભાગ ભજવ્યો હતો અને તે પણ સદંતર બીનસ્વાર્થીપણે.

સરનામું:—૪૧૧, લોહાર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

આઝાદ, મૌલાના અબુલ કલામ—  
મૌલાના આઝાદનો જન્મ ૧૮૮૮ માં  
મક્કામાં થયો હતો. એમણે બાળપણ



અરબસ્તાનમાં પસાર  
કયું હતું અને ઇસ્-  
મની વિખ્યાત અલઅઝ  
હાર યુનીવર્સિટીમાં  
ઇસ્વરજ્ઞાન પ્રાપ્તિ કયું  
હતું. ટર્કી અને અન્ય  
મુસ્લીમ રાષ્ટ્રો સમક્ષ  
ઉપસ્થિત થયેલા મહ-  
ત્વના પ્રશ્નો પરત્વે  
મુસ્લીમ જનતાનું દ્રષ્ટીબિંદુ કેળવવાના  
ઉદ્દેશથી એમણે કલકત્તામાં “અલહીલાલ”  
નામનું ઉર્દુ પત્ર કાઢ્યું હતું. આ પત્ર  
ખુબ મશહુર બન્યું હતું. આ પત્રને પરિ-  
ણામેજ, અત મહાયુદ્ધ શરૂ થયાના પ્રસંગે

બ્રિટીશ સરકારે એમને નજરકેદ કર્યા હતા.  
એ પછી ૧૯૨૧ માં મૌલાના આઝાદ  
મહાત્મા ગાંધીને મળ્યા અને એમના ચુસ્ત  
અનુયાયી બન્યા. ખીલાફત ચળવળમાં  
એમણે અગ્રગણ્ય ભાગ ભજવ્યો હતો. એ  
ઉપરાંત ગાંધીજીની આગેવાની હેઠળની  
કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૩ માં દીલ્હી  
ખાતે મળેલી કોંગ્રેસની ખાસ બેઠકમાં પ્રમુખ  
પદે ચૂંટાયા હતા, અને ફરીથી ૧૯૩૦ માં  
કોંગ્રેસના કામચલાઉ પ્રમુખ નીમાયા હતા.  
ત્યારથી તેઓ કોંગ્રેસની કારોબારી સમિ-  
તિના સભ્ય નીમાતા આવ્યા છે. મૌલાના  
૧૯૪૦-૪૧ વર્ષના કોંગ્રેસના પ્રમુખ છે.  
લડાઈ વિરોધી કોંગ્રેસની હાલની ચળવળને  
અંગે મૌલાના પાછા જેલમાં ગયા છે.

સરનામું:—કલકત્તા.

(મધ્યવર્તી સહકારી બેન્ક)

ધો બોમ્બે પ્રોવીન્સીયલ  
કો-ઓપરેટીવ બેન્ક, લીમીટેડ.

કુલ્લે શાખા ૩૦—હૅડ ઓફીસ:—૬, બેંક હાઉસ લેન, કોટ, મુંબઈ.

શેર કેપીટલ (પુરા ભરાયલા)	...	રૂ.	૧૨,૯૮,૮૫૦
રીઝર્વ અને બીજા ફંડો	...	રૂ.	૧૮,૮૪,૮૨૧
કુલ્લે ડિપોઝિટો	...	રૂ.	૧,૮૫,૦૩,૨૯૬
વર્કિંગ કેપીટલ	...	રૂ.	૨,૩૭,૩૭,૧૭૦

આણં, સર્વોચ્ચ અને શીક્ષણ ડિપાર્ટમેન્ટ સ્વીકારવામાં આવે છે તેમજ અહારગામના હંડી,  
બલો વીજરે વ્યાજબી કમીશન લઈ વસુલ કરી આવવામાં આવે છે

વધુ વિગત માટે રૂબરૂ મળો અથવા લખો:—

વૈકુંઠ એલ. સહેતા,

મનેજિંગ ડીરેક્ટર.

આ બેન્કમાં જમા મુકાયેલા નાણાંનો લાભ ગરીબ તેમજ મધ્યમ વર્ગને મળે છે.

**ખળ, એરવદ બલ અરદેશર:—** જન્મ મુ'બાઈમાં તા. ૧૨ મી ડિસેમ્બર ૧૯૦૫. ધી જ. ન. પીટીટ પારસી ઓરફ-નેજમાં મેટ્રીક સુધીના કેળવણી લઈ મુલ્લા ફીરાઝ મદ્રેસામાં અવસ્તા પહેલવી તેમજ બીજી ભાષાઓના બી. એ. સુધી અભ્યાસ કરી સરપ્રીફીકેટ, મોટી સ્કૉલરશીપના તેમજ સંખ્યાબધ ઈનામો મેળવ્યા હતા.



એઓને ૧૯૩૫ તા ફેબ્રુઆરીમાં ખુશરો-બાગ મથેની શેઠ કરાણીની દરમહરના વડા પંથકી તેમવામાં આપ્યા હતા. જે પ્રસંગે મુ'બાઈ તેમજ દેશાવરના દરતુરજીઓ પંથકીઓ, અથોરનાનો, મંડળો અને વખાણનારાઓ તરફથી સંખ્યાબધ શ્યાલો એઓને એનાયત કરવામાં આવી હતી. એઓ મુ'બાઈની જરથોસ્તી જશન કમીટીના એક કુશલ ધર્મ શિક્ષક છે. અને મુ'બાઈની જુદી જુદી પારસી છાકરાઓ અને છાકડીઓની નિશાળોમાં ધર્મ અને નિતિની કેળવણી આપે છે. એ ઉપરાંત એઓ એક અથંગ ધર્મ અભ્યાસી બહેર વકતા, અને સમાજ સેવક છે. ધર્મના પ્રચાર અર્થે મુ'બાઈ તેમજ દેશાવરમાં ભાષણો અને વાએઓ આવે છે એઓ એક

સારા લેખક પણ છે અને જુદા જુદા છાપા-ઓ અને ચાપાન્યાઓમાં ધાર્મિક તેમજ સામાજી વિષયો ઉપર લખાણો કરે છે. જે લોકોની પ્રસંસા પામે છે.

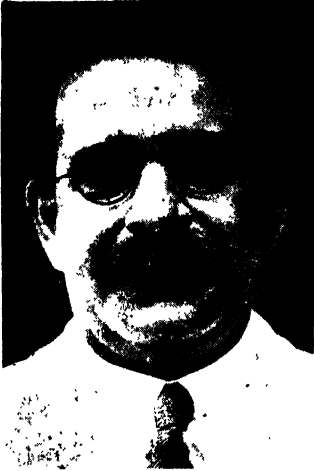
એઓ મુ'બાઈની વડી મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના એક હેલ્જિટ, “સોની” અનજુમન કમિટિના એક ચુ'ટાયલા સભા સદ, પારસી પેત્રીઓટિક લીગ અને પારસી કંડરલ કાઉન્સિલના એક સભાસદ, પંરેલ પારસી મંડળ, ખુશરોબાગ પારસી એસો-સિએશન, અને પારસી મદદગાર મંડળના ઉપ પ્રમુખ, અથોરનાન-મંડળ, અથોરનાન અનજુમન કમિટી અને ભાયખલા જશન-કમિટીના આનરરિ સેક્રેટરી, ભાયખલા જશન-કમિટી ભાયખલા બાજ રોજગાર ફંડ અને શેઠ પી. આર. શેઠના ધર્મ ક્રિયા ટ્રસ્ટફંડના એક ટ્રસ્ટી, પારસી લીગ ઓફ આનરની લવાહની ખાંડના એક સભાસદ તેમજ જરથોસ્ત ધર્મની ખોલ કરનારી મંડળીના એક સભાસદ છે.

એઓ ભાયખલા પ્રોરાજીઅન એસોસી-એશન, પારસી લીગ ઓફ ‘આનર’, જર-થોરતી ભાયખધ મંડળી, ખલસારા ત્રનીંગ યુનાઅન જરથોસ્તી ધર્મ સંખધી કેળવણી આપનારી અને જ્ઞાન ફેલાવનારી મંડળી, ઉરન પારસી ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ કોલેજની, અને અનજુમન પલ મંડળની કારોબાર કમીટી-ઓના સભાસદ છે.

એઓ ભાયખલા મ્યુનીસીપલ સ્કુલ, ખાઈ માટલીખાઈ વાડીયા ઉદયોગ શાળા, અને સર ખુશરો વાડયા સ્કુલના આનરરી ધર્મ-શિક્ષક છે.

**હેકાણુ:—** શેઠ કરાણીની દરમહર, ખુશરો-બાગ, કોલાબા કોઝવે, મુ'બઈ

ગીલ્ડર, ડૉ. મચિરશાહ ધનજીભાઈ. બી. એ., એમ. ડી.—કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળ આંધ્રા પર હનું ત્યારે તંદુરસ્તી ખાતાના પ્રધાન તરીકેનું કાર્ય કરનાર આ ભલા પારસી તબીબનો જન્મ ૧૮૮૨ માં મુંબઈ



જાને થયો હતો. એમના પિતા પચાસ વર્ષ “ટેમ્પરન્સ એસોસિએશન”ના મંત્રી હતા. ડૉ. ગીલ્ડરે મુંબઈની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૦૫ માં એલ. એમ. એન્ટ. એસ ની ડિગ્રી પ્રાપ્ત કર્યા પછી ઈંગ્લાંડ ગયા હતા અને ત્યાં છ વર્ષ રહી એમ. ડી. તથા એફ. આર. સી. એસ. ની ઉચ્ચ ડિગ્રી સંપાદન કરી હતી. મુંબઈ આવ્યા પછી ડૉ. ગીલ્ડરે ખાનગી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. હૃદયરોગના તેઓ ખાસ નિષ્ણાત હોવાથી ગાંધીજી પણ એમની વારંવાર સલાહ લે છે. મ્યુનીસીપાલિટીના મેડીકલ એકઝામીનર, મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય, બેંબી મેડીકલ યુનીવર્સિટી એક વખતના પ્રમુખ, કોંગ્રેસ એડવર્ડ મેમ્બરીઅલ હોસ્પિટલના માનદ ડાક્ટર વિગેરે રથાનો પર બીરાજ એમણે મુંબઈની વિવિધ

સેવા બજવી છે. એક સમયે સર ચીમનલાલ સેતલવડ સાથે તેઓ ડાક્ટરોની હાડ-મારી વિષે ચર્ચા કરતા હતા. ચર્ચા દરમ્યાન સર ચીમનલાલે તેમને એ હાડમારીએ સામે રાજદ્વારી ક્ષેત્રમાં અંપલાવી લડત કરવાની સુચના કરતા તેમણે રાજદ્વારી પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું. ૧૯૨૭ માં તેઓ મુંબઈની જુની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા. ગત મહાયુદ્ધ વખતે પણ લેડી હાડિંગ વોર હોસ્પિટલમાં એમણે સેવા બજવી હતી. ૧૯૩૭ માં કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં જોડાઈ એમણે ઈલાકામાં દારૂ નિષેધની પ્રવૃત્તિના મંડાણ કરી નવા યુગની સ્થાપના કરી હતી પણ કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળે આંધ્રા છોડતા એ પ્રવૃત્તિ શીથિલ બની હતી. અત્યારે ગાંધીજીની હાકલને માન આપી તેઓ જલ ગયા છે.

સરનામું:—ગીલ્ડર હાઉસ, વોર્ડન રોડ, મુંબઈ.

## સુધરેલી નજર ચખળ દેખાવ



અમારા ચશ્માથી તમારી નજર સુધરશે, દેખાવ આકર્ષક બનશે ને તમારી સામાન્ય તંદુરસ્તી સુધરશે નાનું દબની ફ્રેમો મળશે. નીખ્યાતો આંખ તપાસી આપશે. તેમાં સતોષની ખાત્રી આપીએ છીએ.

સલાહ માટે મળો:—

**હાતીમ અધર્સ**

અખંડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩.

બીલીમીરીઆ, લેડી જરઆઇ શાપુરજી,  
જે. પી.—૧૮૮૦ માં તા. ૭ મી માચે  
મુંબઈ ખાતે એમનો જન્મ થયેલો અને



સર શાપુરજી સાથે ૧૯૦૬ માં લગ્ન થયેલા. પારસી ચેરીટી આર્ગેનાઇઝેશન સંસ્થાપકી, સ્ત્રી જરથોસ્તી મંડળ, સર રતન તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ફોર વીમિન વિગેરે સંસ્થાઓની મેનેજિંગ કમીટીના લેડી જર-આઇ સભ્ય છે. સમાજ કલ્યાણના કાર્યોમાં સારી હિલલ લઈ રહ્યાં છે. નેશનલ ઇન્ડિઅન એસોસિએશન, વીમિન્સ કાઉન્સિલ, વીમિન્સ વર્ક ગ્રીડ, પ્રોસેસ મેરી જીમખાના વગેરે સંસ્થાઓ સાથે પણ તેમને સંબંધ છે. ગરીબ પારસીઓના નિવાસસ્થાનોની પાર-વાર મુલાકાત લઈ તેમના બાળકોને જરૂર પડતી ફરેક સહાય કરે છે. યુરોપની તેમણે પાંચ વખત સફર કરી હતી અને આખા હિંદ તથા સિલોનનો પ્રવાસ તેમણે ખેડયો

છે. ૧૯૨૮ માં તે વખતના હિંદી વજરના પત્ની લેડી બર્કનહેડે લેડી જરઆઇને ના. શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાનુ તરફથી ભરવામાં આવેલા ફરખારમાં રજુ કરી તે નામદારો સાથે મુલાકાત કરાવી હતી.

સરનામું:—૧૩, કક્ પેરડ, કોલાબા, મુંબઈ.

સીંધ, શ્રી. ગયાપ્રસાદ, બી. એ. એલ એસ. બી મુઝફરપુરના વકીલ—મુઝફરપુર, પટણા અને કલકત્તા ખાતે એમણે કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી એ પછી કલકત્તા પળુ થયા હતા પણ વકીલ તરીકેનો ધંધો કરવા માટે રાજ-નામુ આપી દીધું હત. મ્યુ. બાઈ અને અન્ય સમિતિઓના



સભ્ય હતા અને ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૪ સુધી હિન્દની વડી ધારાસભાના ચુંટાયેલા સભ્ય હતા. વળી વડી ધારાસભાની અનેક સમિતિઓના સભ્યપદે પણ બીરોજ્યા હતા. આલ ઇન્ડિઆ પોસ્ટલ અને આર. એમ. એસ., સર્વેય મહાસભા અને પંજાબની પછાતવર્ગની પરિપદના પ્રમુખપદે બીરોજ્યા છે. તેઓ બીહારની કેળવણી વિષયક સંસ્થા ઓમાં પણ ગ્રાગ્રગણ ભાગ લે છે. ૧૯૩૪ માં વડી ધારાસભામાં પાસ થયેલો ખદર (રક્ષણ) કાયદો એમણે રજુ કરેલો. “પીક ટોરીઅલ કારમીર”ના કર્તા છે.

સરનામું:—મુઝફરપુર (બીહાર).

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીઆ ઉતારવી

તમારી વૃધ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.

ચેટરજી, શ્રી. રામાનંદ:—“માડર્ન રીવ્યુ” અને “પ્રખાસી”ના તંત્રી શ્રી રામાનંદ ચેટરજીનો જન્મ ૧૮૬૫ માં



ખાંકુરા ખાતે પ્રખ્યાત સંસ્કૃત અધ્યાપક કુટુંબમાં થયો હતો. ખાંકુરા જીલ્લાની શાળામાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૮૩ માં મેટ્રીકની પરીક્ષામાં ઉચ્ચ નંબરે આન્યા

હતા. સેન્ટ ટ્રેવીઅસ અને સીટી કોલેજમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કરી ૧૮૮૮ માં ઈંગ્લીશમાં માનસહીત પહેલે નંબરે આવી બી. એ થયા હતા. એ પછી “ધર્મખંધ” પત્રનું તંત્રીપદ લીધું હતું અને “ઈન્ડિઅન પેસન્જર”ના લાંબા સમય સુધી સહતંત્રી હતા. એ પછી “પ્રદીપ” નામના પહેલાજ

સચિત્ર ખંગાળી માસીકનું તંત્રીપદ લઈ એ પત્ર પોતેજ પ્રસિધ્ધ કર્યું. ૧૮૯૫ માં કાયરથ કોલેજના પ્રીન્સીપલ નીમાયા અને પાછળથી અલ્લાહબાદ યુનીવર્સીટીના ફેલો નીમાયા હતા. યુક્ત પ્રાંતની માધ્યમિક શીક્ષણ સુધારણા સમિતિમાં એમની સભ્ય તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૦૨ માં અલ્લાહબાદ ખાતે “પ્રખાસી” નામનું ખંગાળી માસિક શરૂ કર્યું. ૧૯૦૬ માં કાયરથ કોલેજના પ્રીન્સીપાલનો એમણે છોડી દઈ ૧૯૦૭ માં “માડર્ન રીવ્યુ” શરૂ કર્યું. ત્યાંથી કલકત્તા આવ્યા અને ત્યારથીજ એ બંને પત્રોનું સંચાલન એમના હસ્તક છે. શ્રી ચેટરજી હિન્દુ મહાસભાના ઉપ-પ્રમુખ છે અને કોમી સુકાદાના કટ્ટર વિરોધી છે. હિન્દના એક જાણીતા પત્રકાર તરીકે એમની ખ્યાતી છે.

સરનામું:—કલકત્તા.

આ “હુઝુ” માં એવું તે કાણ છે જે

પોલસનનું માખણ

અને કોફી

વાપરતું નહિ હોય?

આ બંને ચીજો તેની અપુર્ણતાની ટેવે યુગી-પોતાની અચુક ફેતેહના ૬૦ કિતીવંત વર્ષો પુરા કરી હજી પણ તમારી સવામાં તેટલાજ ભરથી આસ્તવાર ઉભી છે.

દીનમાંથી નીકળતી ગીફ્ટ કુપનો એકઠી કરી ઘેર ઉથોગી ભેટો મેળવો.

હોડીવાલા, ખાનખહાદુર બેજનજી માણેકજી, જે. પી., ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ-એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો



હોડીવાલા, ખાનખહાદુર બેજનજી માણેકજી, જે. પી., ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ-એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હોડીવાલા ૧૮૧૧ થી ૧૮૨૦ સુધી ઉરણ મ્યુનીસીપાલિટીના કાઉન્સિલર હતા અને ૧૮૨૦ થી ૧૮૨૨ સુધી પ્રમુખ હતા ૧૮૧૭ થી ૧૮૧૯ સુધી ઉરણમાં બેચ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટના પ્રમુખ હતા અને ૧૮૧૬ માં જે. પી. થયા હતા. ૧૮૨૫ માં તેમને ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ નીમવામાં આવ્યા હતા ૧૮૩૦ માં સરકારે તેમને ખાનખહાદુર ખનાવ્યા હતા. શ્રી હોડીવાલા પારસીકોમમાં પણ ખુબ પ્રતિષ્ઠા પામેલા છે. મુંબઈમાં લાયક સંસ્થાઓને સાવજનીક સખાવતો કરવા બદલ તેઓ બાબીતા છે. તેમણે અલીબાગ ખાતે હોસ્પિટલ પણ બંધાવી આપી છે. આતીથ્ય સત્કાર કરવાનો એમનો ગુણ અને ઉદારતા બાબીતા છે. એમના આનંદી સ્વભાવે હિંદી અને યુરોપીઅન કોમના મિત્રોનું એક મોટું મંડળ એકત્ર કર્યું છે. એમણે સરકાર સાથે હંમેશા સહકાર કર્યો છે અને ઉલ્લસ તથા બહેડાના સમયમાં શાંતિ સ્થાપવા માટે પોતાની લાગવગ વાપરી છે.

સરનામું:—ફ્રી મેનશન, હુયુઝીઝરોડ, મુંબઈ.

પારેખ,—દિવાન ખહાદુર મોતીલાલ, એમ. એ., એલ.એલ. બી.—દિવાન ખારીઆ સ્ટેટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. નડીઆદની સરકારી હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષણ મેળવી મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન અને લો કોલેજમાં ઉચ્ચ કેળવણી લીધી હતી. વાસંતીજી સાથે લગ્ન કરેલાં. અત્યારે શ્રીમતી વાસંતીજીની સ્વર્ગવાસ થયાં છે. એમને એક પુત્ર છે. ડાકોર મંદિર સમિતિના સભ્ય છે. “વલ્લભ ચરિત્ર”ની સુધારેલી આવૃત્તિ પ્રગટ કરી છે. ૧૯૩૫ માં રાવ-ખહાદુર અને ૧૯૩૯ માં દિવાન ખહાદુર થયા હતા.

સરનામું:—દેવગઢ ખારીઆ.



**મરચંટ—વિજય માધવજી, બી. કેમ.—**આ બાળીતા ક્રીકેટરનો જન્મ ૧૯૧૧ માં થયેલો. ભડાં ન્યુ હાઇસ્કુલમાં

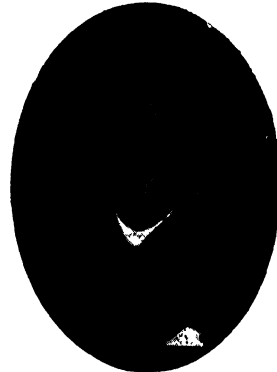


શિક્ષણ લઈ ત્યાંજ પંદર વર્ષની વયે ક્રિકેટ કારકીર્દીની શરૂઆત કરેલી. એ ઉમ્મરે શીલ્ડ મેચોમાં સારા રકોર કર્યા હતા. એક મેચમાં બે સંચરી કરી હતી. મેટ્રીક થયા પછી શ્રી. મરચંટે એલ્ફિન્સ્ટન અને સીડનહામ કોલેજોમાં વધુ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૨ માં સીડનહામ કોલેજ તરફથી ૫૦૪ રન કર્યા હતા અને ૨૯ વીકેટ ઉપાડી હતી અને સીડનહામ કોલેજને એના ઇતિહાસમાં પહેલી વાર આંતર કોલેજ ચેમ્પીયનશીપ પ્રાપ્ત કરાવવામાં સહાય કરી હતી. અઢાર વર્ષની વયે ૧૯૨૯ માં ચતુરંગી મેચમાં હિંદુઓ તરફથી ભાગ લીધો હતો. ત્યાર પછી હિંદુઓ તરફથી દરેક વર્ષે મેચમાં ઉતર્યા છે. ચતુરંગી અને પચાંગીમાં ૭૩ રનની સરેરાશ ૮૭૫ રન કર્યા છે, જેમાં ત્રણ સંચરીનો સમાવેશ થાય છે. રણજી ત્રેફી મેચોમાં ૧૯૩૪ થીજ બેંબે ક્રીકેટ એસોસિએશન તરફથી રમવા માંડ્યું છે. અને છ સંચરી કરી છે. ગયે વર્ષે શ્રી. મરચંટને

કેપ્ટન નીમવામાં આવ્યા હતા. ઇંગ્લાંડ સામે છ ટેસ્ટ મેચોમાં હિંદ તરફથી તેમણે ભાગ લીધો છે ૩૮ રનની સરેરાશ ૪૬૦ રન કર્યા છે જેમાં એક સંચરી આવી બંધ છે. ૧૯૩૬ માં હિંદી ટીમની સામે ઇંગ્લાંડનો પ્રવાસ કર્યો હતો. ત્યાં બેટીંગની સરેરાશમાં ૫૧ રન કરી મોખરે આવ્યા હતા. કુલ ૧૭૪૫ રન નોંધાવ્યા હતા. ૧૯૩૭-૩૮ માં લોર્ડ ટેનીસનના ટીમ સામે હિંદી ટીમના સરદાર તરીકે શ્રી. વિજય મરચંટ નીમાયા હતા. શ્રી. મરચંટે બી. કેમ.ની પરિક્ષા પસાર કરી છે અને અત્યારે મુંબઈની કાઉન, હિંદુસ્તાન અને વેસ્ટની ઇન્ડિઆ મીલોના મેનેજિંગ એજન્ટસ ઠાકરસી મુળજીની કંપનીની પેટીના ભાગીદાર છે.

સરનામું—સર વિઠલદાસ ચેમ્બર્સ,  
એપોલો સ્પોર્ટ, મુંબઈ.

પુનેગર, શ્રી. શાવકશાહ નશરવાનજી,  
એન. ઇ. પુનેગરની કંપનીના માલેક,  
મીલ સદાસના સપ્લાયર:—૧૮૮૯ માં  
એમનો જન્મ થયેલો. મુંબઈની ફોર્ટ



એન્ડ પ્રોપરાયટરી હાઇસ્કુલમાં ઉગવણી લીધેલી. ૧૯૯૩ માં મુંબઈવાળા શ્રી. આર. મીસ્ત્રીનાં પુત્રી આયમાય સાથે લગ્ન

કરેલા. એમના પિતા શ્રી. એન. ઇ. પુનેગરે એન. ઇ. પુનેગરની કંપની ૧૮૮૯ માં સ્થાપિત. ૧૯૦૭ માં શ્રી. શાવકશા પોતાના પિતાશ્રીના ધંધામાં જોડાયા. મરહુમ મી. એન. ઇ. પુનેગર ઈ. ઈ. એન. કોટન વેસ્ટની નીકાસ કરનારા અને અમેરીકન કોટન “સ્ટ્રાઇપીડ્સ” ની આયાત કરનારા મોટા વેપારીઓમાં આગેવાન સ્થાન ધરાવતા હતા.

સરનામું:—યુનાઇન બેંક બ્રિટીંગ,  
એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

પકવાસા, શ્રી મંગળદાસ એમ.,  
એમ. એલ. સી.—એમનો જન્મ મુંબઈ  
ખાતે ૧૮૮૨માં થયો હતો. ૧૯૦૨ માં એજ્યુ-

અબીલ હિંદ ગ્રામ્ય ઉદ્યોગ સંસ્થાના કાય-  
દાના સલાહકાર બન્યા. શ્રી. મંગળદાસ  
એક ચુસ્ત સામાજિક કાર્યકર છે અને  
મરાઠી ખાતે આશ્રમ નિભાવે છે. ભરૂચ-  
પંચમહાલ-સૂરત મતદાર સંઘ તરફથી  
મુંબઈની ઉપલી સભામાં ચુંટાઈ આવ્યા  
હતા અને ૧૯૩૭ માં એજ સભાના પ્રમુખ  
બન્યા હતા. શ્રી પકવાસા હિંદુસ્તાન  
સ્કાઉટ્સ એસોસીએશનના મદદનીશ પ્રાંતિક  
કમીશનર છે અને મુંબઈ સરકારે સ્થા-  
પિતી એડલ્ટ લીટરસી કમીટીની બોર્ડના  
ઉપ-પ્રમુખ પણ છે. બુદ્ધ વિરોધી કોંગ્રે-  
સની પ્રવૃત્તિને લીધે હાલ તેઓ જેલમાં છે.

સરનામું—૨૯, ડુંગરસી રોડ,  
મુંબઈ—૬.



એટ થઈ ૧૯૦૫ માં એલ. એલ. બી. થયા  
અને ૧૯૦૭ માં સોલિસીટર બન્યા. મેસર્સ  
માધવજી એન્ડ કંપની (સોલિસીટર્સ) ની  
પેઢીમાં શ્રી. મંગળદાસ ભાગીદાર હતા.  
૧૯૩૨ માં સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા  
હતા અને એમને એક વર્ષની જેલની સજા  
થઈ હતી. જેલ મુકત થયા પછી તેઓ

અસફઅલી, બાર-એટ-લો:—એમનો  
જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. એમણે  
દિલ્હીની સેન્ટ સ્ટેફન્સ કોલેજમાં ફળવળી  
હીની છે. આ બાળીતા દિલ્હીના કોંગ્રેસ

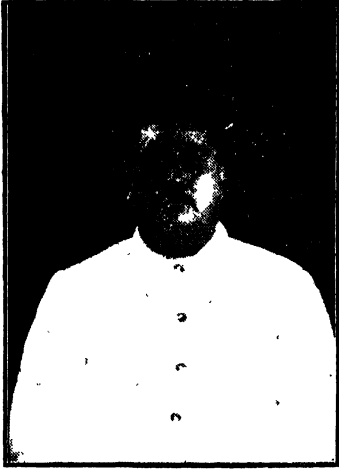
અગ્રેસરે કોંગ્રેસ ચળવળ  
માં ભાગ લઈ અનેક  
પ્રસંગોએ જેલ નિવાસ  
ભોગવ્યો છે. તાજેતરમાં  
તેમને કોંગ્રેસની કારો-  
બારી સમિતીમાં નીમ-  
વામાં આવ્યા છે. શ્રી.  
અસફઅલીએ યુરોપના



મુલકોનો મોટા પ્રમાણમાં પ્રવાસ ખેરવ્યો  
છે તેઓ મુસ્લીમ નેશનાલીસ્ટ પક્ષના  
સભ્ય છે અને વડી ધારાસભામાં કોંગ્રેસ  
પાર્ટીના સભ્ય તરીકે દિલ્હીના હિંદુ મુસ્લીમ  
મતદારોએ એમને ચુંટી કાઢ્યા હતા.  
૧૯૪૦ માં બુદ્ધ વિરોધી પ્રવૃત્તિ માટે  
તેમને ફરીથી પકડવામાં આવ્યા છે.

સરનામું:—ન્યુ દિલ્હી.

શાહ, શ્રી. રતીલાલ નાથાલાલ, કમ-  
રશીયલ અમદાવાદ મીલ્સ, ન્યુ કમર-  
શીયલ મીલ્સ અને ન્યુ નેશનલ મીલ્સ  
કંપનીના એજન્ટ, સેન્ટીનલ એશ્યુરન્સ  
કંપનીના ડીરેક્ટર અને મેનેજિંગ એજ-  
ન્ટની પદવીના ભાગીદાર—૧૯૦૦ ની  
સાલમાં એમનો જન્મ થયો હતો. બાહોશ  
વંશવાદારી તરીકે અમદાવાદના વ્યાપારી



મંડળોમાં પ્રસિદ્ધ છે. અમદાવાદના મીલ  
માલિકોની મંડળીના એક સમયે પ્રમુખ  
હતા. અત્યારે એ મંડળીની મેનેજિંગ કમિ-  
ટિના સભ્ય છે અને તેના કામકાજમાં સારો  
ભાગ લે છે. શ્રી. શાહ અમદાવાદની  
અનેક સામાજિક અને શિક્ષણ વિષયક  
સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન કરે  
છે એમનામાં ધંધાદારી તરીકેની દીર્ઘ  
દ્રષ્ટી અને શિક્ષણના વિષયોમાં રસ  
લેવાની વ્રતિનો સુમેળ છે.

સરનામું:—શારદા મંદીર પાસે,  
એલીસ બ્રીજ, અમદાવાદ.

અલ્લાખક્ષ, ખાનખલાદુર—એમનો  
જન્મ શીકારપૂર (સીંધ) ખાતે થયો હતો.

ખા. ખ. અલ્લાખક્ષ  
સુમરાવના બાણીતા  
બહુચીકુટુંબના નબીરા  
છે એમને માત્ર  
શાળાની જ કેળવણી  
મળી છે; કારણ કે  
એમના પિતા ગુજરી  
ગયા પછી એમની કેળ-



વણી વિષયક પ્રગતિ અટકી પડી હતી.  
નાની ઉમ્મરમાંથી એમના પિતાનો ધંધો  
સંભાળવાની ફરજ આવી પડી હતી.  
તેઓ વીસ વર્ષની ઉમ્મરે સંકર લોકલ  
બોર્ડના સભ્ય ચુંટાયા હતા. અને ટુંક  
સમયમાં એ બોર્ડના તેઓ પ્રમુખ થયા  
હતા. એ પછી ખા. ખ. અલ્લાખક્ષ મુંબ-  
ઈની જુની ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા  
હતા અને ત્યાં નવ વર્ષ સુધી એટલે  
સીંધનો અલગ પ્રાંત થયો ત્યાં સુધી ચાલુ  
રહ્યા હતા. સીંધ યુનાઇટેડ પાર્ટી તરફથી  
તેઓ સીંધ એસેમ્બલીના સભ્ય ચુંટાયા  
હતા. એમણે સર ગુલામહુસેન હાદાદ-  
તુલ્લા પ્રધાનમંડળને પરાજય આપી કેંગ્રેસ  
પાર્ટીની સહાયથી મુસ્લીમ લીગ વિરૂધ્ધ નવું  
પ્રધાનમંડળ રચ્યું હતું. પણ પાછળથી  
એમણે રાજીનામું આપ્યું હતું. તે પછી  
દિલ્હી ખાતે ૧૯૪૦ માં મળેલી આઝાદ  
મુસ્લીમ પરિષદનું પ્રમુખપદ લીધું હતું.  
તેઓ હાલમાં સીંધના વડા પ્રધાન તરીકે  
પાછા નીમાયા છે.

સરનામું—કરાંચી.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમે ઉતરાવો

**ભાગવ, શ્રી. બિરોજવરનાથ મજબન**  
**લાલ:**—૧૮૯૨ માં જયપુર ખાતે શ્રી.  
 ભાગવનો જન્મ થયેલો. એમના વડવાઓ  
 ભાગલ જમાનામાં અને જયપુર રાજ્ય  
 માં ઉંચા ઓધવા ધરાવતા હતા.



એમના પિતાશ્રી મજબનલાલ એમ. એ.  
 થયા હતા અને જયપુરના મહારાજા કૌલે-  
 જના પ્રીન્સીપાલ અને જયપુર રાજ્યના  
 કેળવણી ખાતાના ડાયરેક્ટર હતા. શ્રી  
 ભાગવ યુનિયન બેન્કના તેની સ્થાપનાથી  
 સંકેતરી છે. બી. એ. એલ. એલ. બી.  
 થયા છે અને જે. પી. તેમજ એનરરી  
 પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ પણ છે. મુંબઈમાં  
 હિંદી ભાષાના પ્રચારમાં સારો રસ લે છે.  
 શાંતાકરમાં રેસીડેન્સ એસોસીએશનના  
 મંત્રી તરીકે એ મંડળની અને એના  
 હસ્તક ચાલતા ધર્માદા દયાખાનાની  
 પ્રગતિમાં સારો રસ લે છે. દયાખાનામાં  
 દરદીઓની સંખ્યા પણ ૪૦ ઉપરથી વધી  
 ૧૭૫ થઈ છે. શાંતાકર ઍજ્યુકેશન  
 સોસાયટી, જેની હસ્તક શેઠ આનંદીલાલ  
 પોદાર હાઈસ્કૂલ ચાલે છે, એના કાર્યમાં  
 પણ તેઓ સારો રસ લઈ રહ્યા છે.  
 ૧૯૩૦ થી મેનેજિંગ કમીટીના સભ્ય છે,  
 સ્કુલના ટ્રસ્ટી છે અને ૧૯૪૦ માં માનદ

મંત્રી તરીકે નીમાયા હતા. એએ સળજીને  
 ડિફિન્સ લોન કમીટીના સભ્ય છે અને  
 સભ્ય તરીકે ડિફિન્સ લોનમાં સારા નાણું  
 ભરાવ્યા છે. “એર રેડ પ્રીકોસન્સ” (એ.  
 આર. પી.) સભ્ય-કમીટી શાંતાકરના  
 ઉપ-પ્રમુખ છે.

**સરનામું:**—ગોપાલ ભુવન, ટાગોર રોડ  
 શાંતાકર.

**અણે, શ્રી. માધવરાવ એસ., બી.**  
**એ., એલ. એલ. બી.**—એમનો જન્મ  
 ૧૮૮૦ માં થયો હતો. હિંદની વડી ધારા  
 સભાના ત્રણ વખત સભ્ય ચુંટાયા હતા.  
 એમણે ૧૯૩૦ માં  
 સત્યાગ્રહની લડતમાં  
 ભાગ લઈ જેલ નિવાસ  
 ભોગવ્યો હતો. સત્યા-  
 ગ્રહની રણવળ દર-  
 મ્યાન તેઓ કોંગ્રેસના  
 પ્રમુખપણુ થયા હતા.  
 એલ ઇંડીયા કોંગ્રેસ



કમીટીના એક વાર સભ્ય પણ હતા.  
 પાછળથી કોંગ્રેસની કારોબારી કમિ-  
 ટીમાં પણ ચુંટાયા હતા, પરંતુ  
 કોમી જુકાદાના પ્રશ્નપર કોંગ્રેસ સાથે  
 મતબંધ પડતા તેમણે પંડાત મદન-  
 માદન માલવીઆ સાથે કોંગ્રેસ સાથેનો  
 સંબંધ તોડી નાંખી નથી “કોંગ્રેસ  
 નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીની સ્થાપના કરી હતી.  
 અત્યારે તેઓ એ પક્ષના અગ્રણ્ય નેતા  
 છે. એમણે એલ ઇંડીઆ હિંદુ લીગની  
 સ્થાપના કરી છે. તાજેતરમાં બુધ્ધ  
 અંગે સરકારે સર્વે પક્ષો સાથે સમાધાન  
 કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો ત્યારે લોર્ડ  
 લીનલીથગોએ એમને પણ મંત્રણા માટે  
 આમંત્રણ આપ્યું હતું.

**સરનામું:**—થોટમલ (બીરાર)

**ભગવાનદાસ મનમોહનદાસ રામજી**  
જે. પી. :—સર મનમોહનદાસ રામજી  
જે. પી. ના આ સઉથી નાના પુત્ર શેઠ  
ભગવાનદાસનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો



હતો. એમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ન્યુ કર્મસરે હિંદ, ઈંડીઅન મેન્યુ-ફેકચરીંગ અને હિંદુસ્તાન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મશીના એજન્ટોની પેઢીના તેઓ ભાગીદાર છે. શ્રી. ભગવાનદાસ દેશી વ્યાપારી એમ્પરની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય હતા અને એકઝામીનેશન ઓફ ધી કમરશીયલ બોર્ડ ઉપર દેશી વેપારી એમ્પરના સભ્ય હતા. મીલ માલિકોની મંડળીની મેનેજીંગ કમીટી પર ચાર વર્ષ સુધી સભ્ય હતા. નાન શહેન શાહની સીલ્વર જુબીલીની જુદી જુદી કમીટીઓમાં સભ્ય હતા, અને મેયર તરફથી કાઢવામાં આવેલા કંવેટા ધરતી કંપ કુંડની મીલ ઉદ્યોગ ઉપ-સમીતિમાં સભ્ય હતા. દેશી વેપારી એમ્પરની પ્રોસીજર અને જનરલ પરપત્રીસ પેટા સમીતિના સભ્ય હતા. એ ઉપરાંત નાથદ્વારા કમીટી તથા નાથદ્વારા રોડ કમીટીના સભ્ય છે. દેશી વ્યાપારી એમ્પરની મજૂર કમીટીના સભ્ય હતા. વળી એકસાઈઝ કમીટી પર મીલ માલિકોના પ્રતિનિધિ તરીકે હતા.

બફરાબાદની ગોદાવરીબાઈ ડીસ્પેન્સરી, રામબાગ ચેરીટી ટ્રસ્ટ, ખલાના ધર્મશાળા અને સદાવ્રત, નરોતદાસ રામજી બોર્ડીંગ ટ્રસ્ટ, મોટીબાઈ એન્ડ ગોપાલદાસ નથ્યુભાઈ રામજી વોહરા સેન્ટિરિયમ, ઝવેરબાઈ નરસીદાસ દેવીદાસ એજ્યુકેશન ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ કુંડ અને કહીઆદરા બ્રાહ્મણ વઈદક પાઠશાળાના ટ્રસ્ટી છે. આ પાઠશાળાની ટ્રસ્ટ બોર્ડના તેઓ પ્રમુખ છે. અખીલ ભારત વર્ણશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘના સભ્ય અને એની પબ્લીસિટી કમીટીના પ્રમુખ છે. ગૌરક્ષક મંડળની જનરલ કમીટીના સભ્ય છે. ન્યુ કૈસરે હિંદ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની લીડ, મોડર્ન કેમીકલ વર્કસ લીડ, દિલ્હી અને મેસર્સ વસનજી મનજીની કંપનીમાં ડિરેક્ટર છે. ૧૯૩૧ માં જે. પી. થયા હતા. બફરાબાદ ઉ-નેજનક મંડળની મેનેજીંગ કાઉન્સિલના સભ્ય અને માનદ બબનચી છે અને કપોળ જ્ઞાતિની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય હતા. વિઠ્ઠલ દાસ જમનાદાસ વિરૂધ ખીમજી કુંવરજી વાળા કેસમાં હાઈ કોર્ટ તરફના રીસીવર છે. હિંદુ ઇલેકશન બોર્ડના સભ્ય હતા. પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશનના સભ્ય, અને તેની કાંચબારી સમીતિ, ફીનાન્સ સળ કમીટી અને રેલ્વે સળ કમીટીના સભ્ય છે. શેઠ ભગવાનદાસ ન્યુ કૈસરે હિંદ મીલ્સ કંપની લીડના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર છે.

સરનામું :—રીજરોડ, મુંબઈ ૬.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

શ્રી. કલ્યાણભાઈ સારાભાઈ, સેન્ટીનલ  
એરથુરન્સ કંપનીના મેનેજિંગ ડીરેક્ટર—  
૧૮૯૩ ની સાલમાં અમનો જન્મ થયો



હતો. અમેરીકન ઇન્ડ્યુરન્સ કંપનીની અને  
બીજી વિમાન કંપનીઓની ચીફ એજન્સીઓનો  
તેમને બહેાગો અનુભવ છે અને વિમાના  
ધંધામાં જાણીતા છે. તે પછી ૧૯૩૪ માં  
અમણે સેન્ટીનલ વીમા કંપની સ્થાપી અને  
એન' સુદર રીતે સંચાલન કર્યું. આ કંપનીનો  
ધીમે અને સંગીન વિકાસ અમની અસા-  
ધારણ વ્યવસ્થાશક્તિને આભારી છે. મેસર્સ  
સારાભાઈ કંપનીમાં તેઓ ભાગીદાર  
પણ છે.

સરનામું:—ગીરીકુજ, હુયુજસ રોડ,  
મુંબઈ.

આલમ, ડો. એસ. મહમદ, ખાર-  
એટ-લો, —એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો



હતો. પંજાબના આ  
જાણીતા મુસ્લીમ અગ્રે-  
સર એક વાર કોંગ્રેસના  
પણ જાણીતા નેતા  
ગણાતા હતા. ૧૯૨૧  
માં વડીલાતનો ધંધો  
છોડી અસહકારની લડ-  
તમાં જોડાઈને અનેક

વાર જેલ ગયા હતા. ત્યાર પછી ઘણો  
સમય સુધી તેઓ કોંગ્રેસની કારોબારી સમિ-

તિના સભ્ય રહ્યા હતા. ડો. આલમ  
પંજાબની લેજલેસલીવ કાઉન્સીલના સભ્ય  
હતા અને મુસ્લીમ નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના  
આગેવાન સભ્ય હતા. શહીદગંજ મસ્જિ-  
દની ચળવળ વખતે કોંગ્રેસમાંથી છુટા થયા  
હતા પણ પાછા ૧૯૩૭ માં જોડાયા હતા.  
અત્યારે પંજાબની વડી ધારાસભાના  
સભ્ય છે.

સરનામું—લાહોર.

એફ.ડી. જ્યોર્જ સી. ડી. લીટ.  
એમ. એ., એલ. એલ. બી.:—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો.

૧૯૯૩ માં ૨૫૦ ડો.  
ખસંત સાથે હિંદમાં

આવ્યા હતા. કેમ્બ્રીજ  
યુનીવર્સિટીમાં તેજસ્વી  
કારકીર્દિ સંપાદન કર્યા  
પછી ખનારસની સ્ટ્રેલ  
હિંદુ કોલેજના પ્રીન્સી-  
પાલના આધ્યા પર



આવ્યા હતા. કાશ્મીર રાજ્યની શિક્ષણ  
પદ્ધતિ વિષે તપાસ કરી અમણે રીપોર્ટ  
કર્યો હતો અને પાછળથી હોલકર સ્ટેટ  
ના શિક્ષણ ખાતાના વડા તરીકે નીમાયા  
હતા. એ પછી એમણે જાહેર જીવનમાં  
ઝંપલાવ્યું હતું અને હોમરૂલ લીગના  
વ્યવસ્થાપક મંત્રી તરીકે વર્ષો સુધી કાર્ય  
ખજાવ્યું હતું. ૧૯૧૭ માં હિંદ સંરક્ષણ  
ધારા હેઠળ ડો. એના ખસંત સાથે  
એમને નજર કેદ કરવામાં આવ્યા હતા.  
સ્વતંત્ર અને નૂતન હિંદ માટે તેઓ  
સતત ઝંખી રહ્યા છે અને એ કાર્ય સીધી  
માટે ખુબ પરિશ્રમ ઉઠાવે છે. એમના  
પત્ની શ્રીમતિ રૂકમીની દેવી હિંદી બાઈ  
છે. અત્યારે ડો. એફ.ડી. થીઆસાફીકલ  
સાસાયટીના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—આધર, મદરાસ.

જીનું તે સુનું એ અસલી કહેવત  
યાદ રાખો અને

બાણીતું  
એ-વન  
મારકાનું જ



વેજટેબલ  
પ્રોડક્ટ  
વાપરો

તમે પણ એકજ વખત વાપરશો તો બબરૂ થી  
ખાવાનું મુશ્કે દેશો.

ટેલીફોન કરવાથી અગર પોસ્ટ કાઉં લખવે ઘેર બેઠાં પહોંચતું કરીશું.  
ટે. નં. ૨૪૨૨૨૨

અબુબકર ઇબ્રાહીમની કું.

ડુંગરી સ્ટ્રીટ, પોસ્ટ નં. ૯ ની સાથે.

ગાર્થનદાસ જી. મારારજી:—એમને જન્મ લેનાવલા ખાતે ૧૮૯૯ માં થયો હતો. એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં બી. એ સુધીના અભ્યાસ કરી ૧૯૨૧-૨૨ માં ધંધામાં એડાયા. ૧૯૨૯ માં મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટી ના કારપોરેટર બન્યા. આજ સુધી તેઓ ત્યાં સભ્ય તરીકે કાયમ છે મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીની જુદી જુદી સમિતીઓના ચેરમેન અથવા સભ્ય પદ એમણે શોભાવ્યું



છે. જે. પી., એમ. મેજિસ્ટ્રેટ અને એમ. પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટોની સાસાયટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૩ ની સાલથી મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટના ચેક ટ્રસ્ટી અને એની જુદી જુદી સમિતી-ઓના સભ્ય; એમ. એમ. ટી એસ. ડફરીનની જવનીંગ બ્રાડીના સભ્ય. (૧૯૩૮ થી); જી. આઈ. પી. અને બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેઓની સ્થાનીક સલાહકાર સમિતીઓના સભ્ય (૧૯૩૧ થી); પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશનના તથા બી. બી. સી. આઈ. રેલવેની સ્થાનીક સલાહકાર સમિતિના ઉપ-પ્રમુખ, હિંદુ જમખાના કમીટીના સભ્ય, રેડીઓ કલબના પ્રમુખ; દાદર હિંદુ જમખાનાના ઉપ-પ્રમુખ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ

આટોમીઆયલ એસોસિએશનની સમિતીના સભ્ય; પ્રોપર્ટી એનર્સ એસોસિએશન ના પ્રમુખ (૧૯૩૯); યંગ મેન્સ હિંદુ એસોસિએશનના પ્રમુખ (૧૯૩૯); હિંદુ સંરક્ષણ મંડળ અને હિંદુ રીલીફ કમિતી ના માનદ મંત્રી (૧૯૨૯થી); હિંદી વેપારી મંડળની પેટા સમિતીના ઉપ-પ્રમુખ (૧૯૩૮), હિંદુ ઉદ્યોગ મંડળના પ્રમુખ ૧૯૩૯, વ્યાપારી મંડળોના ફેડરેશનના પ્રતિનિધી, પીસ ગ્રુડસ વેપારીઓના મંડળ ના પ્રમુખ (છેલ્લાં પાંચ વર્ષથી), પીસ ગ્રુડસ વેપારીઓએ (સ્વદેશી માર્કેટ) નીમલા લવાદ અને સર્વેઅર, મુંબઈ પ્રાંતિક કોઓપરેટીવ બેન્કના ડાયરેક્ટર, ગ્વાલીઅર ઇકોનોમીક બોર્ડ પર ગ્વાલી અર સરકારે નીમલા સભ્ય (૧૯૩૮ થી) જુદી જુદી સમાવત સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી, ત્રીજી ભાટીયા પરિપદના માનદ મંત્રી (૧૯૨૭), ભાટીયા વ્યાયામ શાળાના સ્થાપક (૧૯૨૭), ભાટીયા ઈસ્પીટાલના સ્થાપક (૧૯૨૭), ભાટીયા મિત્ર મંડળ ના પ્રમુખ (ત્રણ વર્ષ સુધી); એકવર્થ લેપર હોમની મેનેજિંગ બોર્ડના સભ્ય (આઠ વર્ષ સુધી), હરિજન સેવક સંઘની મેનેજિંગ બોર્ડના સભ્ય (૧૯૩૬ સુધી), અને હુયુમેનીટરીઅન લીગની મેનેજિંગ બોર્ડના સભ્ય (૧૯૩૮ સુધી). વગેરે હોદ્દા ઉપર હતા તથા છે. મુંબઈની દેશી વેપારી ચેંબરના તેઓ પ્રમુખ પણ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—૨૪મ મહાલ, ચચંગેટ રેકલેમેશન, મુંબઈ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

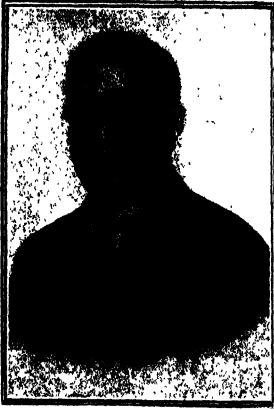
માં વીઆ ઉતરાની

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત બને.



ટનર, ખાનખડાદુર સી. આર., જે. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૯માં થયો હતો.



૧૯૦૭માં મેટ્રીક થયા પછી મુંબઈની કરંસી ઓફીસમાં રૂ. ૩૦ના પગારે કારકુનની નોકરીથી પોતાની કારકીર્દિની શરૂઆત કરી. ગત મહાયુદ્ધમાં બગદાદના સીવીલ કમીશનરના નાણાંખાતાના મદદનીશના વડા કારકુન તરીકે એમની સેવા ઉછીની અપાઈ હતી. ૧૯૧૯માં ખાનખડાદુર ટનર પાછા કરંસી ઓફીસમાં આવી ગયા હતા. ત્યાં ૧૯૨૪માં એમને જનરલ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટને પદે ચઢાવવામાં આવ્યા પછી ૧૯૨૫ અને ૧૯૨૬માં મદદનીશ કરંસી અમલદાર તરીકેનો કામચલાઉ ઓફિસ મળ્યો હતો. ૧૯૨૮માં એમને એ ઓફિસ પર કાયમ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૩માં જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ બન્યા હતા. ૧૯૩૫માં રીઝર્વ બેન્કની સ્થાપના થતા કરંસી બેન્કનું બધું કામ રીઝર્વ બેન્કે “ઈશ્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ”ને નામે લઈ લીધું હતું, તેમાં એમને બેજ શરતેથી નોકરી પર લેવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ ના મે માસમાં સરકારે એમની

કદર કરી એમને ખાનખડાદુરનો ખેતાબ એનાયત કર્યો હતો. સામાન્ય પ્રબમાં અને સ્થાનિક બેન્કોના મંડળોમાં ખા. બ. ટનર આનંદી સ્વભાવને લીધે બહુ પ્રીય થઈ પડ્યા છે. એ ઉપરાંત તેઓ એક સારા ખેલાડી તરીકે પણ પ્રખ્યાત છે, એમણે ઓલડ કરંસી ઓફીસ ક્રિકેટ ક્લબની સ્થાપના કરી હતી અને સ્થાપના થઈ ત્યારથીજ એના માનદ મંત્રી તરીકે કાયમ રહ્યા હતા. તેઓ ચુસ્ત “ફીમિસન” છે અને “મધર-ઈંડીઆ” લોબના પોસ્ટ માસ્ટર છે. મરહુમ બીખાજી બેજનજી દમણીઆના પુત્રી બચાંબાઈ સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતા. એમને ચાર પુત્ર અને બે પુત્રી છે.

સરનામું—મહમદ મંત્રીલ, નસરવાનજી પીટીટ રફ્રીટ, શ્રાંટરોડ, મુંબઈ ૭.

સીધવા, શ્રી. આર. કે.—શ્રી સીધવાનો જન્મ કરાંચીમાં થયો હતો. કરાંચીની



કેંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં આગેવાનીભર્યા ભાગ લઈ રહ્યા છે. સીધવાની ધારાસભાના સભ્ય અને મ્યુનીસીપલ સભ્ય છે. એક વખત મેયર પણ થયા હતા. સીધવાની ધારાસભામાં કેંગ્રેસ પક્ષના અગ્રેસર છે. ઉપરાંત એલ ઈંડીઆ કેંગ્રેસ કમીટીના પણ સભ્ય છે. કરાંચીની ઘણીએ સંસ્થાઓ અને યુનાઇનોના પ્રમુખ છે.

સરનામું—વીકટોરીઆ રોડ, કરાંચી.

શાહ, નટવરલાલ જેકીશનદાસ, બી.  
કેમ, એફ. એસ એ. એ., આર. એ. :—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો.



ખંભાતની હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કર્યા પછી સેન્ટ જેવીઅર્સ અને સીડનહામ કોલેજમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૭-૧૮ અને ૧૯૧૮-૧૯ માં મંગળદાસ હરિવલ્લભદાસ કેમર્સ સ્કોલરશીપ મળેલી. ૧૯૧૯ માં બી. કેમ.ની પરિક્ષા પસાર કરી. લંડનની સાંસાયટી ઓફ ઇનફોર્મેશન એકાઉન્ટન્ટસ એન્ડ એડીટર્સની પરિક્ષા આપી અને સાંસાયટીની ફાઇનલ પરિક્ષા ૧૯૨૩ માં પાસ કરી. ૧૯૨૩ માં એસોસીએટ અને ૧૯૨૭ માં ફેલો તરીકે ચુટાયા. શ્રી શાહ અત્યારે મેસર્સ દલાલ એન્ડ શાહની કંપનીમાં ભાગીદાર તરીકે ધંધો કરે છે. તેઓ ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૯ માં દેશી વ્યાપારી એમ્બરની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય હતા. દેશી વ્યાપારી એમ્બરની વિમા ઉપ-સમિતિ અને પરિક્ષા બોર્ડના સભ્ય છે. ઉપરાંત તેઓ બોંબે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ એશ્યુરન્સ સાંસાયટી લી., કુતી કેનમ ઇલેક્ટ્રીક

સપ્લાય કોર્પોરેશન લી., અને સાઉથ આરકાટ ઇલેક્ટ્રીસિટી કોર્પોરેશન કં. લી. ના ડિરેક્ટર છે. સીડનહામ કોલેજની સલાહકારી બોર્ડના સભ્ય છે.

સરનામું:—ન્યુ બંગલો, ગાર્ડન કોલોની,  
અધેરી.

ભુપટકર, ડા. પોપટલાલ એ.,  
એમ. બી. બી. એસ., એમ. એલ.  
એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો.

૧૯૧૩ માં મુંબઈ યુની-  
વર્સિટીની એમ. બી.  
બી. એસ. ની ડિગ્રી  
લાંબી અને સી. જે.  
આપથેલમીક હોસ્પિટલ-  
માં રહી આંખોની  
સારવારના નિષ્ણાત  
બની ૨૪ વર્ષની ઉંમરે  
કરાંચીમાં વૈદકીય ધંધો



શરૂ કર્યો અને થોડાજ સમયમાં પ્રખ્યાત  
બની ગયા. તેઓ એક છટાદાર વક્તા છે.  
હોમરૂલ ચળવળ વેળા એમને પ્રીટીશ હદ-  
માંથી હટપાર કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૧  
માં કરાંચીના મ્યુનીસીપલ સભ્ય બન્યા.  
એમનું એ પદ હજી કાયમજ છે. તેઓ  
કરાંચીની જીલ્લા મહાસભા સમિતિના પ્રમુખ  
છે. પ્રાંતિક મહાસભા અને કારોબારી  
સમિતિના સભ્ય છે અને કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિઓમાં  
ઘણો ફાળો આપે છે. સીધા ધારાસભાના  
તેઓ સભ્ય છે અને એ ધારાસભાના કોંગ્રેસ  
પક્ષના મંત્રી છે. સત્યાગ્રહ પ્રવૃત્તિ વેળા  
ગાંધી હોસ્પિટલ એમના અધિકાર હેઠળ  
મુકવામાં આવી હતી અને ૧૯૩૦ માં  
કરાંચીમાં કોંગ્રેસની બેઠક મળી ત્યારે તેઓ  
એના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર હતા.

સરનામું:—કરાંચી.



યશસ્વી કારોબારના જીવંત  
પ્રતીકરૂપ  
કંપનીનું મુખ્યમંડળ મકાન.

તમે જીવનવીમાની સંસ્થાનું મુલ્યાંકન શેના  
વડે કરો છો? એના આંકડાના સ્થૂલ કદ વડે?  
અલખત માટા આંકડા એ અચરકારક ચીજ  
છે, પણ તમે માણસો સાથે કામ પાડો છો,  
આંકડા સાથે નહિ, એ પ્રશ્ન મહત્વનો છે કે  
કેટલા પોલીસી હોલ્ડરો ને એજન્સીઓની સેવા  
થાય છે પણ અગત્યની તો એ વાત છે કે તમારી  
એજન્સી અને તમારા પોલીસી-હોલ્ડરોની સેવા  
કેવી રીતે કરવામાં આવે છે.

પ્રથમજ આંકણીમાં બેનસ

રૂ. ૬૨-૮-૦

દશ લુગરે : પંચવાર્ષિક

જે તમે એજન્સીઓનું મંગળ વાંચ્યો તો જીવનવીમા સંસ્થા.....જેને  
એના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશતી સૂઘળી આંદ્રીઘુડીઓનું સર્વાંગસુંદર આકલન હોય એવી  
સંસ્થાની આવશ્યકતા જોતા હો.....તો અમે માનીએ છીએ કે જેની શોધમાં  
તમે છો તે સંસ્થા વોર્ડન છે. તમે અમારા એજન્સી કરારો તપાસી જોશો તો એ  
તમારી હાસ્યાળી કીતાબમાં નફાકારક ચિત્ર ખડું કરતા જણાશે.

ઉચ્ચ ભુતકાળ સાથે વોર્ડન ઉચ્ચતર ભાવી ધરાવે છે:—

વિગતો મળે લખો—જનરલ મેનેજર,

ધી વોર્ડન ઇન્સ્યુરન્સ કંપની  
લીમિટેડ, અમદાવાદ.

મુખ્યમંડળની શાખા:—શ્રીરાજશાહ મહેતા રોડ,  
અન્ય શાખાઓ અને એજન્સીઓ હિંદુભરમાં



**ચંદુલાલ જેસીંગભાઈ શાહ:—** બર્મીંગહામ અને “અલ્ફ્રી” જેવા ચિત્રો તેમણે ઉત્પન્ન કર્યા છે. તેઓ અનેક વિદ્ય પ્રવૃત્તિઓમાં રસ લે છે. મુંબઈ ખાતે ભરાયેલી પ્રથમ ઈન્ડિયન મોશન પીકચર ફેંકેસના તેઓ સ્વાગતાર્થ્યક હતા. એમણે લીધેલી અથાગ મહેનતના પરિણામે આ ફેંકેસની કાર્યવાહી સંપૂર્ણ રીતે સફળ નીવડી હતી. સરકાર નીચકત ફીલ્મ એકવાયઝરી બોર્ડના પ્રમુખ હતા, પણ તાજેતરમાં નાદુરસ્ત તબીબતના કારણે તેમણે રાજીનામું આપ્યું છે. હાલમાં તેમનું નિવાસ સ્થાન પેટર રોડ, ઉપર આવેલા “શાહુબાગ” માં છે.



પરંતુ યુવાવસ્થામાં તેમને બીપણ જીવન સંગ્રામ ખેલવો પડ્યો હતો. કોલેજના અભ્યાસ બાદ એમણે શેર બજાર અને રૂ બજારથી પોતાના જીવનની શરૂઆત કરી સાહિત્ય પ્રત્યેની તેમની અભિરુચિએ તેમને તેમની કલમની કલાનો વિકાસ કરવા પ્રેર્યો. તેમના વડીલખંધ શ્રી. દયારામભાઈએ તેમને સીનેકિટથોગમાં જ “પલાવવાનું” સુચન કર્યું. શ્રી. લક્ષ્મી, કોહીનુર અને જગદીશ ફીલ્મ કંપનીમાં વાર્તા લેખક અને દિગ્દર્શક તરીકે નામના મેળવ્યા પછી ૧૯૨૯ની સાલમાં તેમણે મીસ ગોહર સાથે ભાગીદારીમાં શ્રી. રણજીત મુવીટોન કંપનીની સ્થાપના કરી. તેમણે શ્રી. રણજીત મુવીટોનને ઔદ્યોગિક વ્યવસ્થાના અનોખા નમૂના પર લાવી મુકી છે. રા. ચંદુલાલ શાહે મુક ચિત્રોના તથા ખેલપટોના યુગમાં ઘણા સુંદર સર્જનો સરજ્યાં છે. “પતિ-પત્ની”, “સતિ-સાવિત્રી”, “ગુણ સુંદરી”, “રાધારાણી”, “દેશદાસી”, “મીસ ૧૯૩૩”, “બીરટરની

નાણાવટી, શ્રી. રામેશચન્દ્ર મોતીલાલ, એફ. સી. આઈ., એફ. એફ. સી. એસ., એફ. ફાર્મસ, એસ. સી. એ., એફ. આર. ફોનોતોમી એસ., એફ. એસ. એસ. (લંડન), નાગોડ સ્ટેટના રાજદ્વારી મંત્રી:—૧૯૦૮ માં એમનો જન્મ થયો હતો.

શ્રીમતિ વસુમતી રતીલાલ પારંખ સાથે લગ્ન કર્યા હતા. મુંબાઈમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ઈંગ્લેંડમાં વ્યાપારી હીરોઆ સંપાદન કરી હતી. ૧૯૩૬ માં હિંદની સેક્રેટરીઝ લીગ ફેક્ટરીના મદદનીશ રજીસ્ટાર નીમાયો હતા. રિમાનીઆના રાજ કેરોલ, બલ્ગેરીઆના રાજ બારીસ અને ઓસ્ટ્રી લીઆના ગવર્નર જનરલની એમણે મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૮ સુધી ધરમપુર સ્ટેટની નોકરી કરી હતી. યુરોપમાં ઘણા દેશોનો સારો પ્રવાસ બેઠયો છે.



સરનામું—સદર બંગલો, નાગોડ (સી. આઈ.)

**મનમોહનદાસ કહાનદાસ**—શેઠ મન-  
મોહનદાસનો જન્મ તા. ૭ મી માર્ચ  
૧૮૭૮ નાદિને થયો હતો. તેઓ નાનપણ-



થીજ કુટુંબની મીલકતોનો વહીવટ પોતાના  
ભાઈ સાથે કરવા લાગ્યા હતા. કાલબાદેવી  
ઉપરનો ઝંઘરખાગ અને તેમાં આવેલું  
નરનારાયણ મંદીર તેમના કુટુંબનાં ટ્રસ્ટની  
મીલકત છે અને એ કહાનદાસ નારણદાસ  
ટ્રસ્ટ તરીકે ઓળખાય છે. એ ટ્રસ્ટના શેઠ  
મનમોહનદાસ એક ટ્રસ્ટી છે. વજરેશ્વરીમાં  
આવેલા ગરમ પાણીના કુંડોનો ગરીબ અને  
દરદી માણસો લાભ લઈ શકે તે માટે શેઠ  
મનમોહનદાસ પોતાના પિતાના ટ્રસ્ટમાંથી  
એ સ્થાને એક સુંદર સેનેટેરીયમ બંધા-  
વ્યું છે અને જાહેર પ્રજાને વધુ સગવડો  
આપવા માટે તેમણે પોતાનાં માનુશ્રી  
ગંગાખાઈની યાદગીરીમાં તથા પોતાનાં  
બાણીઆણી રતનખાઈનાં નામની બે ધર્મ-  
શાળાઓ પણ ત્યાં બંધાવી છે. આ  
કુંડોના પાણીથી જલડ પ્રેશર, સંધીવા,  
લખવો, ચામડીનાં દરદો, વાયુનો કુલાવો,

ચેનીમીઆ, અને બીજાં દરદો સારાં થાય  
છે અને તેથી શેઠ મનમોહનદાસે વજરેશ્વ-  
રીમાં આ સેનેટેરીયમ અને ધર્મશાળાઓ  
બંધાવ્યાં છે વળી વજરેશ્વરી શેઠ મનમો-  
હનદાસનાં કુળ દેવી હોવાથી ત્યાં જાત્રાના  
વખતે ૧૦૦૦ જેટલા સાધુ સંતોને સીધાં  
અપાય છે અને દરરોજ ચંદીપાઠ થાય છે.  
લાડ વાણીઆઓ માટેનાં શેઠ ભગવાનદાસ  
પરસોતમદાસ ચેરીટી ટ્રસ્ટના શેઠ મન-  
મોહનદાસ એક બેડયા ટ્રસ્ટી છે.  
આ ટ્રસ્ટમાંથી જ્ઞાતીના વિદ્યાર્થીઓને કેળ-  
વણી માટે મદદ અપાય છે, હોસ્ટીલિપરિઅ  
ણી થાય છે અને શિવરાત્રીને દિને થાણામાં  
ઓપજેશ્વર મહાદેવમાં બ્રહ્મમોજન થાય  
છે. શેઠ મનમોહનદાસને સંતતિમાં એકજ  
પુત્ર છે અને તે પુત્ર રા. હરકીસનદાસ  
પોતાના પિતાને મીલકતોના વહીવટમાં મદદ  
કરી રહ્યા છે.

ટેકાણું—સાગરવિલાસ, સેન્ટ્રલસ્ટ્રીટ,  
ચોપાટી, મુંબઈ.

**મીરઝાં સાહેબ પેસ્તનશાહ શાપુરજી  
જંજુસરવાલા:**—તા. ૨૭ મી નવેમ્બર  
૧૮૬૧ ના દિવસે સુરત શહેરમાં નેક  
શપાત ખાનની હવેલીમાં તેમનો જન્મ  
થયો હતો. ઇરાંનના તાબે સત્તાન ના



પુરાણ અને નામાંકીત મીરઝાં કુટુંબ  
ઉપરથી ઉતરી આવ્યા છે. સને ૧૫૪૫  
માં હિંદુસ્તાન પાછું જતવા માટે

હુમાયુન ખાદશાહની મદદે ઇરાનથી લશ્કરની જંગી ફોજ શાહ તેહેમાસ્પે મોકલી હતી તેના એકવડા મીરઝાં શાપુર ખીન-દારાં હતા. એ કુટુંબે શહેનશાહ હુમાયુન-અકબર-જહાંગીર અને શહા જેહાંનના વખતમાં દીલ્હી તથા કેશમીર માં લશ્કરી વડા તરીકે ઓઝાઓ વેગવ્યા હતા. ત્યાર પછી ખાજુરાવ પેશ્વા ત્રીજાની સેવા કરી ભરૂચ ડીસ્ટ્રીક્ટ માં વસ્યા. ત્યાંના બગીદાર તથા ૧૦૦ વરસથી જંગુસરના નગર શેઠ છે. ૧૮૫૭ ના ખળવા વખતે ખ્રીશોની માહડી સેવા ખબરી હતી. હાલના મીરઝાં સાહેબ મુખ્યમાં નામાંકીત સ્કોલરો પાસે અભ્યાસ કરી મીલીટરી (લશ્કરી) ટ્રેનીંગ લીધું છે. સારા સ્પોર્ટ્સમેન તથા અર્થગ નીશાન ખાજ છે. ભરૂચની પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી, યુરોપીયન જમખાનાના મેમબર, પારસી જમખાનાના વાર્ડસ પ્રેસીડન્ટ અને ભરૂચના સીવીક ગારડઝના કમાન ડન્ડ હિપરાંત ભરૂચ અને જંગુસરની પબલીક લાઈફમાં ઉમંગ લઈ ઘણું જાણીતા છે. માતા તરફથી એઓ સુરતના પ્રખ્યાત નેકશેતખાંન કુટુંબ તરફથી ઉતરી આવ્યા છે કે જે કુટુંબ મોગલ જમાનાથી મશહૂર છે અને અરદેશર કેટવાલ અને તાલેયારખાન કુટુંબને જનમ આપ્યો હતો. ૧૯૧૪-૧૮ ની માહડી લડાઈમાં ખ્રીશોની સેવા ખબરી હતી અને ઘણાં વરસ સુધી ટેરીટોરીયલ ફોર્સમાં ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૨૮ માં અમદાવાદ ના જાણીતા કારજવાલા કુટુંબના નખીરી ખાનું ગૃહખાનું મંચિરશાહ કારજવાલા સાથે શેહાદીમાં બેઠાયા હતા. અને બે છોકરાં શેહીનતન તથા પાસમીનખાનું છે. મીરઝાં સાહેબ વંશપરંપરાને ઇરાંની ખેતાબ ધરાવે છે. એમના કુટુંબની

બાત પરબાત ઉપર કરેલી સખાવત અનેક અને જાણીતી છે. સવંત ૧૯૨૧ ના મોટા દુકાળ વખતે હબરો આદમીને મોટી સખાવત કરી ચાર મહીના સુધી જીવતાં રાખ્યાં હતા. તેથી જંગુસરના ખેડૂતો એમના કુટુંબના વડીલોને આજે પણ પુજ્ય ગણે છે. અસલના જમાનાની હાથની લખંત્રી ચોપડીઓની કીંમતી લાઈબ્રેરી તથા મોગલ શહેનશાહોની બેઠ આપેલા કીંમતી ચીજોનો સંગ્રહ ધરાવે છે.

હેકાણું:— “ગૃહશન” ભરૂચ. તથા જંગુસર.

ભટ્ટ, શ્રી. માધવલાલ મકનજી, માધવલાલ કંપની લીમ ના મેનેજિંગ ડીરેક્ટર, કોલસાના વેપારી, કમીશન એજન્ટ અને રેલ્વે કંટ્રાક્ટર્સ-એમનો જનમ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. સત્તર વર્ષની ઉંમરે



મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી નોકરીમાં બેઠાયા હતા. ત્રણ વર્ષ પછી કોલસાના વેપારી તરીકે સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો ૧૯૨૬ માં સરકારે તેમને જસ્ટીસ ચેંક્ર ધી પીસ અને ઓનરરી મેજસ્ટ્રેટ બનાવ્યા

હતા. સામાજિક કાર્ય ઉપરાંત એમની કેળવણી અને સહકારી ચળવળ વિષયક પ્રગતિઓ જાણીતી છે. કેટ અને બીજી વિભાગીય સહકારી સંસ્થાઓના ૧૨ વર્ષથી ચેરમેન હતા. બેંક ઓફ એપરેટીવ ઇન્ડ્યુ-રન્સ સામાયિકીના સ્થાપકોમાંના એક છે. વિદ્યાર્થીઓને હોરટેલ ફી અને શિષ્યવ્રતિઓ આપી, ગરીબ સ્ત્રીઓને સુવાવડ માટે પેસા આપી અને ગરીબ માણસોને દવા દારૂના પેસા આપી સહાય કરી છે. એ ઉપરાંત દુબકાળ કંડમાં પેસા આપ્યા છે. એ બધું મળી કુલ એક લાખની સુઆવત કરી છે. ખાર જમખાના અને ખાર એજ્યુકેશન સામાયિકીના એમને હાથે સ્થાપના થઈ છે. ખારમાં જલેર ખાગ બાંધવા માટે માટી રકમ ભટ આપી છે. એમણે સારા પ્રમાણમાં પ્રવાસ ખર્ચા છે અને જમની. ઇંગ્લાંડ અને અમેરીકા ખાતે કાલસાના ઉદ્યોગના

પ્રયોનો ખાસ અભ્યાસ કર્યો છે. દેશી વેપારી એમ્પરની કમીટીના કેટલાયે વર્ષો થયા સભ્ય છે. ૧૯૩૭ માં દેશી વેપારી એમ્પરના ડેલીગેટ તરીકે બ્રિટનમાં મળેલી આંતર રાષ્ટ્રીય એમ્પર એફ કોમર્સ કોંગ્રેસમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૯ માં ઇંગ્લી-અન ઇંડસ્ટ્રીઝ એસાસીએશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. રેટરી અને ફીશિશન પ્રવૃત્તિમાં સક્રીય ફાળો આપે છે. શ્રી. ભટ વિલીંગ્ડન સ્પાર્ટસ ક્લબ, ફીકિટ ક્લબ એફ ઇંગ્લીઆ અને એરી-એન્ટલ ક્લબ જેવી જાણીતી ક્લબોમાં સક્રીય ભાગ લે છે. ૧૯૪૦ માં મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં કોટના સભ્ય તરીકે ચુંટાઈ આવ્યા છે.

સરનામું—એલીસ બીલ્ડિંગ. હોન'બી રોડ, ક્રાંટ, મુંબઈ અને લીકીંગ રોડ, ખાર, મુંબઈ.

જીંદગીના વિષા એજ એવી યાજના છે કે જેનાથી સગવડ પડતા મુદતી હુપ્તા ભરી દરેક માણસ ઘડપણમાં પોતાનું અને-અથવા પોતાના આશ્રીતાનું આર્થિક મુશ્કેલીઓ વગરનું જીવન અને ને માટે ચોક્કસ રકમની ખાત્રીપૂર્વક જોગવાઈ કરી શકે છે.

દર વરસે હજારો સમજી માણસો, હાંદની સહિથી સંધર અને સહિથી વધુ લોકપ્રીય કંપની

“ઓ રી એ ન્ટ લ”

માં વીમા ઉતરાવી ઘડપણમાં પોતાની અને-અથવા પોતાના આશ્રીતાની આર્થિક સ્વતંત્રતા બાબત પાકે પાંચે જોગવાઈ કરે છે.

નિલંબ ન કરો.

“ઓરીએન્ટલ”ની પોલીસી આજેજ લો.

વધુ માહિતી માટે લખો:—

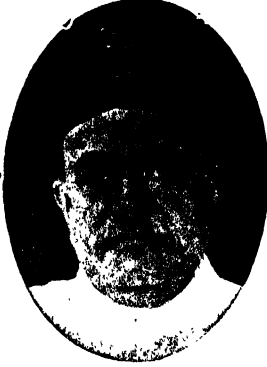
**ઓ રી એ ન્ટ લ**

ગવનમંટ સીક્યુરીટી લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની લી૦

સ્થાપના ૧૮૭૪

હેડ ઓફીસ:—મુંબઈ.

**વલ્લભદાસ કરસનદાસ નાથા:**—શેઠ વલ્લભદાસ એક જાણીતા શ્રીમંત વૈષ્ણવ ભાડીઆ ગ્રહસ્થ છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૯ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો.



એમના વડીલો કચ્છના વતની હતા અને સંવત ૧૮૮૦ માં મુંબઈ આવ્યા હતા. શેઠ વલ્લભદાસે અંગ્રેજ ચારેક ચોપડી જેટલો અભ્યાસ કર્યો છે. તેમને વડીલો તરફથી પુષ્કળ પઠસા મળ્યો છે. એમના પિતાશ્રી કરસનદાસ વૈષ્ણવ જનતામાં ખુબ જાણીતા હતા. શેઠ વલ્લભદાસ પણ પિતાની માફક ચુસ્ત વૈષ્ણવ છે. શેઠ વલ્લભદાસે કચ્છના ક્ષયના આરોગ્ય ભુવન અને ભાડીઆ હોસ્પિટલ અંગે કરેલી સખાવતો જાણીતી છે. મુંબઈમાં એમના અનેક માળા છે અને કરોડપતિ કહેવાય છે.

**સરનામું:**—ત્રોડન રોડ, મુંબઈ.

**આસાવલે, રાવબહાદુર રામચન્દ્ર એસ., જે. પી.,**—કલ્યાણ ખાતે ૧૮૮૦ માં જાણીતા આસાવલે કુટુંબમાં એમનો જન્મ. કેળવણી લીધા પછી મ્યુનિસિપલ કોલેજ અને પાછળથી મેસર્સ જનરલ મેન્ટ મીલીની કંપની અને બેંગલો કોન્ક્રીટ કંસ્ટ્રક્શન એન્જનીયરીંગ કંપની, બીલ્ડીંગ

કંત્રાક્ટર્સમાં ભાગીદાર બન્યા. વરતી ગણતીના સુપરવાઇઝર તરીકે એમણે ૧૯૧૦ માં સરસ સેવા બજવી હોવાથી એમને સરકારે પહેલા વર્ગની સનદ આપી હતી. મરાઠા અને પછાત વર્ગના છોકરાઓ માટે એમણે શાળા સ્થાપી છે. ચાલુ ઈન્ડિયા મરાઠા એજ્યુકેશનલ કોન્ફરેન્સના એક સ્થાપક હતા. ઉપરાંત મરાઠા કોમની જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં એમણે સક્રીય ભાગ લીધો છે. ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૯ સુધી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય બન્યા હતા. ૧૯૨૬ માં જુની મુંબઈ ધારાસભાના સભ્ય



હતા. બ્રીટીશ લેબર કમીશન પર પ્રતિક કમીશનર તરીકે કાર્ય બબ્બુ હુવું અને ફોસ્ટ કમીટી પર મજુરોના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયા હતા. બીજા અનેક મજુર સંસ્થાઓ અને મજુર સંઘોમાં એમણે પ્રમુખ કે ઉપ-પ્રમુખ તરીકે ઓધ્યો ભોગવ્યો છે.

**સરનામું:**—આસાવલે નિવાસ, નવરોજ હીલ, ઉમરખાડી ચીલ્ડરન્સ હોમની સામે, મુંબઈ.



પંડિત, શ્રીમતિ વીજ્યાલક્ષ્મી-સહ-  
ગત પંડિત મોતીલાલ નેહરુના પુત્રી આખા  
હિંદમાં અને સંયુક્ત પ્રાંતમાં પહેલાં સ્ત્રી



પ્રધાન હતાં. એમનામાં પ્રથમથીજ રાષ્ટ્રીય  
ભાવના અતિ તીવ્ર હતી. ૧૯૩૦ અને  
૧૯૩૨ ની રાષ્ટ્રીય ચળવળોમાં એમણે અગ્ર-  
ગણ્ય ભાગ લીધો હતો. એ સમયે એમણે  
અલ્લાહાબાદમાં સ્ત્રી સ્વયંસેવકોની સંસ્થા  
ઊભી કરી અને પંકિતિંગની ન્યવસ્થા કરી  
હતી. આ ચળવળ દરમિયાન એમને બે  
વખત જેલ મળી હતી. હાલના વાણી  
સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધમાં પણ તેઓ સામેલ થયા  
હતા અને એઓ હમણાં પણ જેલમાં છે.  
કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં એમણે પ્રધાન તરીકે  
ખબરેલી સેવા બજાવીતી છે.

સરનામું—અલ્લાહાબાદ.

આપના, સચીરદોલ્લ રાયખહાદુર સર  
સરેયામલ, નાઈટ, સી આઈ ઈ; બી.  
એ બી એસ સી એલ એલ બી  
બિકાનેરના વડા પ્રધાન—૧૮૮૨ ના

એપ્રિલની ૨૪ મી તારીખે એમનો જન્મ  
થયો ઉદ્દેપુરના દિવાન સ્વ. મહેતા ભુપાલ  
સીંગના પુત્રી શ્રીમતિ આનંદ કુમારી  
એમના માતા થાય. ઉદ્દેપુરની મહારાણી  
હાઈસ્કુલ અજમેરની સરકારી કોલેજ  
તથા અલ્લાહાબાદની મ્યુર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં  
એમણે શિક્ષણ લીધું. અજમેર—મારવાડ  
એકાદ વર્ષ વકીલાત કરી. મેવાડ આશરે  
દોઢેક વર્ષ સુધી જુડીશ્યલ ઓફીસર  
તરીકે રહ્યા ૧૯૦૭ માં ઇન્દોર રાજ્યમાં  
એમની ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ જજ  
તરીકે નીમણુંક થઈ. ૧૯૦૮ માં નાં  
મહારાજા તુકોજરાવ ત્રીજાના ધારા શિક્ષક  
અન્યા ૧૯૧૧ માં મહારાજાના દ્વિતીય તથા  
૧૯૧૩ માં પ્રથમ મંત્રી અન્યા ૧૯૧૫  
માં જુડિસીયલ થયા અને ૧૯૨૧ માં  
ખાસ પેન્શન લઈ નિવૃત્ત થયા અને  
પ્રધાન તરીકે પતીઆલા રાજ્યમાં જોડાયા.  
૧૯૨૩ માં એમણે જુડિસીયલ તરીકે ફરી  
પાછી હોદ્દકર રાજ્યની સેવા સ્વીકારી  
અને થોડાજ વખતમાં કેપ્ટુરી વડા પ્રધાન  
અને અપીલ કમીટીના પ્રમુખ અન્યા  
૧૯૨૬ થી ૧૯૩૯ સુધી તેઓ વડા પ્રધાન  
તથા પ્રધાન મંડળના પ્રમુખ તરીકે રહ્યા  
હતા ૧૯૩૯ ના જુનમાં નિવૃત્ત થયા  
અને જોજ વર્ષના ઓગસ્ટ માસમાં  
બીકાનેરના વડા પ્રધાન તરીકે નિમાયા  
તેઓ ૧૯૧૪ માં રાયખહાદુર થયા. ૧૯૩૧  
માં સી. આઈ. ઈ થયા હતા ૧૯૩૧માં  
મળેલી હાંદી ગોળમેજી પરીષદમાં તેઓ  
એક સપ્સીટયુટ ડેલીગેટ હતા અને ૧૯૩૫માં  
રાષ્ટ્ર સંઘની એસેમ્બલીના એક પ્રતીની  
ધી હતા ૧૯૩૬ માં એમને સરનો ઇત્કાખ  
મળ્યો હતો—કલખ વિકટોરીઆ મેમોરી-  
યલ કલખ, બિકાનેર

સરનામું—બિકાનેર (રજપૂતાના)

**બીલીમીરીઆ, શ્રી. મંચરશાહ બર-  
બરજી (મંચુસી)**—બીલીમીરીઆના જુના  
માં જુના કુટુંબના નબીરા છે આ કુટુંબની  
૧૨ પેઢીના નામ જાણીતા છે. એમનો જન્મ  
૧૮૯૯માં થયો હતો. પહેલા બીલીમીરામાં  
અને પાછળથી મુંબઈમાં કેળવણી લીધેલી.



૧૯૨૧ માં કામર્સના ગ્રેજ્યુએટની ડિગ્રી  
મેળવેલી. સીનેમા ફીલ્મનો ધંધો કરનાર  
મી. એમ. સી. પટેલની પેઢીમાં ૧૯૨૨  
માં એક કારકુન તરીકે પોતાની કાર  
કીર્તિની શ્રી. બીલીમીરીઆએ શરૂઆત  
કરેલી. ૧૯૨૩ માં સીનેમા ફીલ્મો અને  
સીનેમા મશીનરીની આયાત અને ડિસ્ટ્રીબ્યુટ  
કરવાનો પોતાનો ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૨૫  
માં સીનેમા લાઈનમાં પડયા, અને ૧૯૩૩  
માં હિંદી સીનેમાં ફીલ્મો ઉતારવા માટે  
ચાર ભાગીદારો સાથે વાડીયા મુવીટોન  
કંપનીની સ્થાપના કરી. પારસી મુડી,  
પારસી વહીવટ અને પારસી અકલમંદી  
થી ચાલતો હિંદમાં આજ એક ફીલ્મ  
સાહસ સ્વધર સ્થિતિમાં છે. ૧૮ વર્ષના  
ધંધા દરમિયાન શ્રી. બીલીમીરીઆએ હિંદના  
મોટા મોટા શહેરો જેવા કે મુંબઈ,  
મદરાસ, કલકત્તા, દિલ્હી વિગેરેના ૨૦  
સીનેમા પોતાના સીધા અંકુશ હેઠળ

મેળવ્યા હતા. હિંદના મુખ્ય મુખ્ય  
શહેરોમાં અડધો ડઝન જેટલી એજંસી  
કાઢી છે. એમના વાડીયા મુવીટોનના  
સ્ટુડિઓમાં ૧૦૦ પારસીઓ નોકરીએ  
છે અને એમના હાથ નીચે કામ કરતા  
પારસીઓની કુલ સંખ્યા ૨૦૦ ની છે.  
એમના માટે ભગેના જુદાજુદા ખાતાઓમાં  
જવાબદારીભર્યા ઝાલવા પારસીઓ ભાગવે  
છે. તેઓ બીલીમીરા પારસી પંચાયતના  
ટ્રસ્ટી, બીલીમીરા વેપારી મહાજનના મુખી,  
ઈડીઅન્ મોશન પીકચર ડિસ્ટ્રીબ્યુટર્સ  
એસોસીએશનના પ્રમુખ, અને હિંદી  
સરકારે હમણાજ સ્થાપેલી ફીલ્મ એડવા-  
ઈઝરી બોર્ડના સભ્ય છે. અત્યાર સુધીમાં  
એમની સંખ્યાવતોનો આંકડો એક લાખ  
રૂપીયા થવા બળ્ય છે. એમાં બીલીમીરાના  
મફત સુવાવડખાના માટે રૂ. ૫૦૦૦૦,  
અને બીલીમીરાના લાવક પારસી વિદ્યા  
થીયોને શીશ્યવ્રતિયા આપવા માટે રૂ.  
૧૦,૦૦૦ ની રકમો મુખ્ય છે.

સરનામું:—એડવર્ડ થીએટર બીલીમીરા  
કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

## The National Indian

Life Insurance Co. Ltd.

(Established: 1907)

A leading Life Office of India

Managing Agents:

Messrs. Martin & Co.

(Calcutta)

War or no war, the future will  
always be there and it is up to  
you to provide for those you care  
for through "National Indian".

For particulars please enquire of:-

S. N. Guha Esq.,

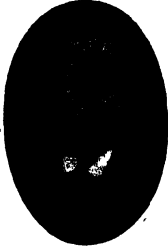
Secretary, Bombay Branch.

Whiteaway Laidlaw Building, 278

Horaby Road, Fort,

BOMBAY.

દેશાઈ, શ્રી. મોહનલાલ મગનલાલ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—સુરત ખાતે ૧૮૮૪ માં એમનો જન્મ થયો હતો.



મોગલ જમાનામાં એમના વડવાઓએ સારી સેવા બજવી હોવાથી એમને એક બર, જહાંગીર અને શહાજહાન બાદ-શાહો તરફથી ખાસ હક પત્રો અર્પણ

થયા હતા. બ્રીટીશ સરકાર દર વર્ષે શ્રી. દેશાઈના કુટુંબીજનોને ઇનામ તરીકે હજીએ ચોકસ રકમ આપે છે. એમની પાસે એ જમાનાની સ્મૃતિ તાજ કરે એવા ઘણા જુના દસ્તાવેજો છે. શ્રી. દેશાઈ ૧૯૧૦ થી મુંબઈ હાઈકોર્ટના એડવોકેટ છે. મુંબઈની ફ્રેન્ચાઈઝી અદાલતોમાં એક બાણીતા ધારાશાસ્ત્રી છે અને એમની પ્રેક્ટીશ મોટા પ્રમાણમાં છે. સાથે જાહેર પ્રવૃત્તિમાં પણ સારો ભાગ લઈ રહ્યા છે. ૧૯૨૩ થી તેઓ મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય છે. કોર્પોરેશનની એનેક ઉપ-સમિતિમાં સભ્ય થયા હતા અને પ્રમુખપદે પણ હતા. “ગુજરાતી” ના બાણીતા તંત્રી સ્વં શ્રી. ઇચ્છારામ સુર્યરામ દેશાઈ એમના કાકા થાય. એમની પાસે પત્રકારી અને રાજ કારણનો ઠકકો એમણે ઘૂંટ્યો હતો. ઉપરાંત સ્વં વીકલભાઈ પટેલ પાસે પણ એમણે પ્રેરણા મેળવી હતી. ૧૯૦૪ થી શ્રી. દેશાઈ કોંગ્રેસમાં ભાગ લેતા થયા હતા. મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોંગ્રેસ નેશનાલીસ્ટ પક્ષના ૧૯૨૩-૨૫ માં મંત્રી હતા. સુરત ખાતે ૧૯૪૦ માં મળેલી પહેલી દશા શ્રીમાળી વણિક પરિષદના પ્રમુખ હતા. લેખક, પત્રકાર

જાહેર વકતા અને મ્યુનિસિપલ સવાલોના ટીકા-કાર તરીકે હજી આજે પણ શ્રી. દેશાઈ બાણીતા છે.

સરનામું:—૨૭-૨૯, એકાદશી બીલ્ડીંગ, પારિખ સ્ટ્રીટ, સેંડહર્સ્ટ રોડ, મુંબઈ.

દેશાઈ, શ્રી. મોરારજી રણછોડજી, બી. એ.:—જુલપુર્વ મહેસુલી પ્રધાન ન્યાતે અનાવિત છે. એમનો જન્મ ૧૮૬૬ માં વલસાડ ખાતે થયો હતો. બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કર્યા

પછી શ્રી. દેશાઈ સર-કારી નોકરીમાં જોડાયા હતા. એ નોકરીમાં બાર વર્ષ રહ્યા હતા અને એ દરમિયાન અમદાવાદના ડેપુટી કલેક્ટર તથા મદદનીસ કલેક્ટરના પદે તેઓ ચઢ્યા હતા. પરંતુ ૧૯૩૦ માં કોંગ્રેસની હાકલ પડતા એમણે એ નોકરી ફગાવી દઈ લડતમાં જંપલાવ્યું હતું. તેમને દંડની અને સજા જેલની સજા થઈ હતી પણ ત્રણ માસ પછી હાઈકોર્ટે એ સજા રદ કરી હતી. ૧૯૩૨ માં ફરીથી લડતમાં જોડાયા હતા અને જેલ ગયા હતા. ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના વર્ષો સુધી શ્રી. મોરારજીભાઈ મંત્રી તરીકે રહ્યા હતા અને પ્રધાન થતા સુધી એજ પદે હતા. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસ પ્રધાન મંડળમાં એમને મહેસુલ ખાતું સોંપવામાં આવ્યું હતું. એમને એ કાર્યના અનુભવ હોવાથી એમનું કાર્ય દીર્ઘ નીકળ્યું હતું. અત્યારે સત્યાગ્રહની લડતમાં તેઓ ફરીથી જેલ ગયા છે.

સરનામું:—ગુજરાત પ્રાંતિક મહાસભા સમિતિ, અમદાવાદ.



**બબજ, શેઠ જમનાલાલ—**એમને જન્મ જયપુર રાજ્યમાં ૧૮૮૯ માં થયો હતો. ૧૯૯૪ માં વર્ધાના એક તવંગર



ધંધાદારી શેઠ જમનાલાલજીએ એમને દત્તક લીધા હતા અને ત્યારથી વર્ધા ખાતેજ રહે છે. ૧૯૧૯ માં રાજકારણમાં ભાગ લીધો અને રાયબહાદુરનો ખેતાબ પરત કર્યો. ૧૯૨૬ માં તેમને

નાગપૂર કોંગ્રેસની સત્કાર સમિતિના પ્રમુખ નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૦ થી શેઠ જમનાલાલ કોંગ્રેસના ખજાનચી છે અને કોંગ્રેસની કારોબારી સમિતિમાં ચુંટાતા આવ્યા છે. અખીલ હિંદ ગ્રામઉદ્ધયોગ સંઘ અને અખીલ હિંદ ચરખા સંઘની પ્રવૃત્તિઓમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ રહ્યા છે અને એ ઉપરાંત ગાંધી સેવા સંઘના સ્થાપક છે, એમણે કરેલી સેવાઓ તે બાજીતી છે.

સરનામું—વરધા.

**ધરમપુર-મહારાજ કુમારનરહરદેવજી—**ધરમપુરના નાઠ મહારાણા વજ્ય દેવજીના આ એક માત્ર પુત્રનો જન્મ ૧૯૦૬ માં થયો હતો. ૧૯૨૭ માં તેમણે ગોંડળના ગાદીવારસની ત્રીજી પુત્રી પ્રીન્સેસ ઈંદીરા દેવી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. તેમને બે પુત્ર અને બે પુત્રી છે. અજમેર અને રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજોમાં અને અલ્લાહાબદ ને અલીગઢ યુનીવર્સિટીઓ માં અભ્યાસ કર્યા પછી પુનાની ડેક્કન કોલેજમાં તેઓ ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. તે પછી ૧૯૨૯ માં કેબ્રીજની કીંગ્સ કોલેજમાં બેડાયા અને ૧૯૩૨ માં

બી. એ. અને ૧૯૩૫ માં એમ. એ. ની ડીગ્રીઓ મેળવી. તેઓ ‘ઇનર ટેમ્પલ’ના સભ્ય પણ છે. કલા અને શીલ્પ કામના ખતીલા અભ્યાસી છે. તેમની પાસે કલા કામોનો સારો જંગો જથ્થો પણ છે.

સરનામું—ધરમપૂર (ગુજરાત).

અત્યારે ૩, કવીન્સ ગાર્ડન્સ, પુના ખાતે.

**ધીઆ, શ્રી. મગનલાલ ચુનીલાલ, મુંબઈની લેજલ્સ્ટેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય—**એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. એમણે ૧૯૦૯

માં પ્રથમ મશીનરી, સ્ટોર્સ, રંગ અને કાપડનો ધંધો શરૂ કર્યો. જુદા જુદા ઉદ્યોગ ધંધાનું વધુ જ્ઞાન મેળવવા માટે એમણે અનેક વાર યુરોપના દેશોની અને જાપાનની મુસા-



ફરી કરી છે. હાલમાં તેઓ અમદાવાદની શ્રી અંગીકા મીલ અને વડોદરાની શ્રી જગદીશ મીલના સંચાલક છે. ૧૯૩૨ માં હાલડગ એન્ડ રીડગ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. એફ ઈંડીઆ લીમિટેડની કમીટીમાં એક નવાજ ઉદ્યોગની સ્થાપના કરી. શ્રી. ધીઆ ૧૯૩૧ થી મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્પરના અને ૧૯૩૨ થી એની કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૪૦ માં ઉપ-પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અને એમ્પર તરફથી તેના પ્રતિનિધિ તરીકે મુંબઈની લેજલ્સ્ટેટીવ એસેમ્બલીમાં બેઠક ધરાવે છે. અત્યારે એમ્પરના પ્રમુખનો ઓધ્ધો ધરાવે છે. એ ઉપરાંત તેઓ ધી બેંક પ્રેવીન્શિયલ વોર સપ્લાય એડવાઇઝરી કમીટી પર એમ્પરના પ્રતિનિધિ તરીકે બેઠક ધરાવે છે.

સરનામું—૨૦ એ વરલી, મુંબઈ.

ગોએન્કા, રાયબહાદુર સર બહરી-  
દાસ, નાઈટ, સી. આઈ. ઈ., બી. એ.-  
વેપારી, શરાફ, મીલમાલક અને જમીન-  
દાર-સ્વર્ગસ્થ શેઠ રામચંદ ગોએન્કાના  
પુત્ર સર બહરીદાસનો જન્મ ૧૮૮૩ માં  
થયો હતો. ૧૯૦૫ માં



કલકત્તાની પ્રેસીડેન્સી  
કાયજમાં પ્રેજ્યુએટ  
થયા. પછી ધંધામાં  
બેઠાયા. રામદત્ત  
રામકીશનદાસ રામ-  
ચંદ્ર ગોએન્કા એન્ડ  
સન્સના ભાગીદાર છે.  
તેઓ મેસર્સ રાત્રી

બ્રધર્સ લીમ અને કેટલવેલ બુલન એન્ડ  
કંપની લીમ ના એકલા દલાલ છે અને કાપ-  
ડની દલાલી કરે છે. બહરાજ એસ્ટેટના  
માલિકામાં તેઓ પણ એક છે હુકમચંદ  
જ્યુટ મીલ્સ, હરકયુલ્સ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કં.,  
ન્યુ ઇંડીઆ ઇન્ટરેપ્રાઇઝ કોર્પોરેશન ત્રીમ,  
કમલા મીલ્સ લીમ, અને કલકત્તા સેફ ડીપો-  
ઝીટ કંપનીની ડીરેક્ટરોની બાંડના ચેરમેન  
છે. રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇંડીઆ (સેંટ્રલ  
બાંડ) ટ્રીટન ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કંપની, ઇંડીઅન  
ટ્રાન્સ-કોન્સ્ટ્રીનેન્ટલ એરવેઝ લીમ, તીતાધર  
પેપર મીલ્સ કં., ડનલોપ રબર કંપની,  
પ્રેથવેટ કંપની, આલકલી એન્ડ કેમીકલ  
કોર્પોરેશન એફ ઇંડીઆના ડીરેક્ટર છે.  
૧૯૩૩ માં ઇમ્પીરીઅલ બેન્ક ઓફ ઇંડીઆ  
(કલકત્તા વિભાગ)ની ડીરેક્ટરોની બાંડના  
પ્રમુખ હતા, ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૪ માં ઇમ્પી-  
રીઅલ બેન્કના ઉપ-પ્રમુખ હતા. એ ઉપ-  
રાંત કલકત્તા યુનીવર્સીટીના ફેલો છે,  
કલકત્તા ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના ૧૯૨૮ થી  
ટ્રસ્ટી છે, કલકત્તાના વીક્ટોરીઆ મેમોરી-  
અલ હોલના ટ્રસ્ટી છે, કલકત્તા ડેફ એન્ડ  
ડગ્બ રકુલ અને વિદ્યાસાગર ઇન્સ્ટીટ્યુટ,

શ્રી. વિશુધ્ધાનંદ હોસ્પીટાલ અને શ્રી.  
વિશુધ્ધાનંદ સ્કુલ અને બાગલે મારવાડી  
હિંદુ હોસ્પીટાલના ટ્રસ્ટી છે. કલકત્તાના  
પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૦  
સુધી મારવાડી એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા  
૧૯૨૩ થી ૧૯૩૫ સુધી બંગાળની લેજિસ્લે-  
ટીવ કાઉન્સીલના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨-૩૩  
માં કલકત્તાના શેરીફ હતા. ૧૯૨૩ થી  
૧૯૨૬ સુધી મ્યુનીસીપલ સભ્ય હતા. ૧૯૨૫  
માં રાયબહાદુર અને ૧૯૨૮ માં સી. આઈ  
ઈ., અને ૧૯૩૪ માં નાઈટ થયા.

સરનામું—“ગોએન્કા હાઉસ,” ૧૪૫,  
મુકતારામ બાબુ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

મડગાંવકર, સર ગાંધિ દીનાનાથ,  
નાઈટ, બી. એ., આઈ. સી. એસ  
(નિવૃત્ત)—એમનો જન્મ ૧૯૭૧ માં થયો  
હતો. મુંબઈ સરકારના આરિએન્ટલ  
ટ્રાન્સલેટર રવળ શંકર પાંડુરંગ પંડીતની  
પુત્રી ભદરાબાઈ સાથે લગ્ન કર્યા હતા.  
એમને બે પુત્ર અને એક પુત્રી છે.  
મુંબઈની સેન્ટમેરીઅર અને એલફીન્સ્ટન  
કાયજમાં કેળવણી લીધા પછી એક્સકુર્ડની  
બાલીઆલ કાયજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
આઈ સી. એસ. થઈ બરમાનં એસીસ્ટન્ટ  
કમીશનર થયા પછી સીંધના મદદનીશ  
કલેક્ટર, મદદનીસ જજ, જલ્લા અને  
સંશન્સ જજ અને જ્યુડીશીયલ કમીશનર  
થયા. મુંબઈની હાઈ કોર્ટના જજના  
આધ્યા પર આન્યા પછી ૧૯૩૦ માં  
કામ ચલાઉ વડા જજ નીમાયા હતા  
પછી ૧૯૩૧ માં નિવૃત્તિ લીધી. ૧૯૩૩-  
૩૪ માં હોલકર સ્ટેટના સલાહકાર હતા,  
૧૯૩૮માં વડોદરાની હજુર ન્યાય સભાના  
પ્રમુખ હતા અને ૧૯૩૯ ના ઓગસ્ટમાં  
મુંબઈ સરકારે નીમેલી રેવન્યુ ત્રીબ્યુનલના  
પ્રમુખ બન્યા હતા.

સરનામું—૧૧૮, કોરિંગાવ પાર્ક, પુના.

સેતલવડ, શ્રી. વી. સી., બી. એ.  
એલ. એલ. બી., જે. પી.—મુંબઈના  
પ્રખ્યાત ધારાશાસ્ત્રી સર ચીમનલાલ સેત-  
લવડના આ કનિષ્ઠ પુત્રનો જન્મ ૧૮૯૭  
માં થયો હતો. એમણે મુંબઈની વિલ્સન



કોલેજમાં અને પછી સરકારી લો  
કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ  
પૂરો કર્યા બાદ ૧૯૩૫ માં શ્રી. સેતલવડ  
શ્રી ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ પ્રોડેન્સીયલ એશ્યુરન્સ  
કં. લીમ્. માં જોડાયા હતા, તેઓ અત્યારે  
હિંદી વીમા કંપનીઓમાં અગ્રસ્થાન  
ભોગવતી આ વીમા કંપનીમાં જનરલ  
મેનેજર છે. એ હિપરાંત વલ્કન ઇશ્યુરન્સ  
કંપની લીમ્. સાથે પણ એમને સંબંધ  
છે. ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૩ સુધી મુંબઈ શહેરના  
મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય હતા અને  
૧૯૩૦ થી ૧૯૩૯ સુધી મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ  
કમીટીના પણ સભ્ય હતા. બોમ્બે પ્રેસી-  
ડેન્સી રેડીઓ કલબ લીમ્. ના માનદ મંત્રી  
ઓમાંના એક મંત્રી છે અને ૧૯૩૬ થી  
તેની કમીટીના સભ્ય છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા  
એટોમોબાઇલ એસોસિએશનની કમીટી  
પર છે અને શહેરના એક જાણીતા  
નાગરીક છે.

સરનામું:—ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એશ્યુરન્સ  
બીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટેશનસામે,  
કોટ, મુંબઈ.

ક્રીન્સ, શ્રી. જેમ્સ એચ. (કુલ  
પાત જયરામ)—એમનો જન્મ ૧૮૭૩  
માં આયર્લેન્ડમાં બેલ્ફાસ્ટ ખાતે થયો હતો.  
એમના પુર્વજો આઈરીશ, ઇંગ્લીશ, વેલ્સ  
અને ફ્રેંચ નેશનાલીટીના હતા. તેઓ  
ત્રાવણકોર સરકારના કલા વિભાગના  
સલાહકાર છે અને ત્રાવણકોર યુનીવર્સિટી  
ના લલિતકલા ખાતાના વડા છે. મદરાસ  
ની મદનપાલે કોલેજના થોડા સમય સુધી  
પ્રીન્સીપલ હતા, અહીંઆરના બ્રહ્મવિદ્યા  
આશ્રમના ડાયરેક્ટર ઓફ સ્ટડીઝ હતા,  
ન્યુ યોર્ક યુનીવર્સિટીના કોલેજ ઓફ ફી  
સીટી ઓફ ન્યુયોર્ક અને ટોકીઓના યુની-  
વર્સિટીમાં ઇંગ્લીશ કવિતાના પ્રોફેસર  
હતા. કેઈઓ યુનીવર્સિટીની “કોલેટર  
ઓફ લીટરેચર” ની ડીગ્રી પણ તેમણે  
મેળવી છે. ૧૯૧૬ પછી હિંદ, યુરોપ,  
અમેરીકા અને જાપાનમાં હિંદી કલાના  
ભાષણ કર્યા હતા. માર્કસોરની જગ-  
માહન ચિત્રશાળા ત્રિવેન્દ્રમ ખાતેની રાજ્ય  
ના આર્ટ ગેલેરી શ્રી ચીત્રાલયમ અને  
ત્રિવેન્દ્રમના રંગ વિલાસ પેલેસ મ્યુઝીયમ  
ની એમને હાથે સ્થાપના થઈ છે.

સરનામું:—“એસેન્ડેન,” ત્રિવેન્દ્રમ અને  
“વાટન્યુ” કોટાગીરી, નીલગીરીજ.

મકેન્ઝી, શ્રી. જોન—એમનો જન્મ  
૧૮૮૩ માં ટરીફ (સ્કોટલેન્ડ) ખાતે થયો  
હતો એન્ડ્રૂ મકેન્ઝીના એ પુત્ર થાય.  
મુંબઈની વિલ્સન કોલેજના હાલ પ્રીન્સી-  
પલ છે. ૧૯૩૧-૩૩ માં મુંબઈ યુનીવ-  
ર્સિટીના વાઈસ ચેન્સેલર ન. માયા હતા  
એમની કેળવણી એમ. એ. સુધી છે. અને  
એખરડીનની એનરરી ડી. ડી. ની ડીગ્રી  
એમને મળી છે.

સરનામું:—વિલ્સન કોલેજ, મુંબઈ ૭.

# ન્યુ સ્વસ્તીક

લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની

હેડ ઓફીસ:—ઓલબર્ટ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કોલ, મુંબઈ.

‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ એક શુદ્ધ સ્વદેશી વીમા કંપની છે. કોઈ પણ વીમા કંપનીમાં એવામાં નહીં આવતી વીમાની કેટલીક નવી યોજનાઓ ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ તરફથી બહેર પ્રજા સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી છે.

એક યુવાન હાલમાં કૌટુંબીક ઉપાધીઓથી મુક્ત હોય તો તે વધુ પ્રીમીઅમ ભરી શકે, પણ પાછળથી તેની આવક ઓછી થાય અથવા તો કૌટુંબીક ઉપાધીઓ વધે તો તેનાથી હાલના જેટલી રકમ ભરી શકાય નહીં. ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ તેવાઓ માટે વખતના વહેવા સાથે ઓછાં પ્રીમીઅમ ભરવાં પડે એવી પોલીસી આપે છે.

કંપનીના ચાલુ નફામાં હોસ્સા ઉપરાંત દર વર્ષે વધારાનું બોનસ પણ મળ્યા કરે એવી યોજના ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ સુચવી શકે છે.

આજે ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ની વીમાની પોલીસી લેવ.

‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ની એજન્સી સારી કમાણીનું એક સાધન છે.

પારેખ, શેઠ ચીમનલાલ ગીરધરદાસ-એમનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૪ માં થયેલો. એમના પિતા શેઠ ગીરધરદાસ હરિવલ્લભદાસ સામાન્ય પંકતીના ગ્રહસ્થ હતા અને ઝાઝી કેળવણી લીધી નહોતી, એમણે અને એમના પુત્રો સ્વં મંગળદાસ ગીરધરદાસ તથા શેઠ ચીમનલાલે નાના પાયા પર સુતર અને મીલ સ્ટેર્સના ધંધાની શરૂઆત કરી. એ પછી એમણે સર હોમી મહેતા સાથે ભાગીદારીમાં ધંધો કર્યો હતો. સાધનો વધતાં જતાં ૧૮૯૨ માં એમણે અમદાવાદમાં આર્યોદયોગ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની સ્થાપી અને એના મેનેજિંગ એજન્ટ બન્યા. શેઠ વલ્લભભાઈ દામોદરદાસ એમના ભાગીદાર હતા. આ પછી એમણે રાજનગર સ્પીનીંગ વીવીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીની મેનેજિંગ એજન્ટી લીધી, મુંબઈમાં બે મીલો લીધી અને વીકટોરીયા મીલ્સ તથા જુબીલી મીલ્સ ઉભી કરી. જબલપુરમાં પણ એમણે રાજ ગોકળદાસ મીલ્સ ઉભી કરી અને ૧૯૧૯ માં અમદાવાદમાં ઇંડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયાની સ્થાપના કરી. આ ઉપરાંત કોટન મીલ્સ કંપનીઓ સ્થાપવા એમના મિત્રો ને ઉત્તેજન આપ્યું અને કેટલીક મેનેજિંગ એજન્ટી કમીશનમાં ભાગીદારી રાખી. બીહારમાં કત્રાસાગર ખાતે એમણે એક કોલસાની ખાણ પણ શરૂ કરી. શેઠ ચીમનલાલ આશરે ૩૫ જેટલી કંપનીઓના ડાયરેક્ટર છે. અમદાવાદ મીલ માલેક મંડળના ઘણા વર્ષો સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા. ડાકોર મંદિર સમિતીના તેઓ એક સભ્ય છે. ડાકોર ખાતે નાં કેટલાંક અન્નક્ષેત્ર ટ્રસ્ટોના પ્રમુખ, અમદાવાદની બહારનાં મુંગાની શાળાના

ટ્રસ્ટીઓના તથા સેનેટરી એસોસિએશનના પ્રમુખ છે. એમની બહાર સખાવતો આશરે આઠ થી દસ લાખ રૂપિયા સુધી થવા બધ છે. અસાધ્ય દરદીઓ માટે અમદાવાદમાં પાર્વતીબાઈ ગ્રંથ, મુંબઈમાં કંચનગવરી સુતિકાગ્રંથ તથા અમદાવાદમાં પાર્વતીબાઈ સુતિકાગ્રંથ તથા પ્રજાહિતાર્થ ડીસ્પેન્સરીની સ્થાપના કરી એ માટે સારી જેવી રકમ આપી હતી. અમદાવાદના ટાઉન હોલ માટે પણ સારું જેવું દાન આપ્યું હતું. બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટી, અમદાવાદની બહારનાં મુંગાની શાળા, અમદાવાદની આર.સી. ટેકનીકલ સ્કુલની હોસ્ટેલ, અમદાવાદની વેટર્નરી હોસ્પિટલ, અમદાવાદની વર્ધશ્ય સભા વિગેરે અનેક સંસ્થાઓને એમણે મોટાં દાન આપ્યા છે. એમનું વય હાલમાં ૬૬ વર્ષનું છે. એમને છ પુત્રો અને બે પુત્રીઓ છે. હજીય તેઓ પોતેજ એમના ધંધાની સંભાળ રાખે છે. એમના ભત્રીજાઓ શેઠ મથુરાદાસ અને શેઠ મદન મોહન અને એમના પુત્રો શેઠ મધુસુદન એમની સાથે કામ કરે છે.

સરનામું:—લાલ દરવાજા, અમદાવાદ.

વાડીયા, શ્રી. પંસનનજી અરદેશર એમ. એ.—૧૮૭૮ માં મુંબઈમાં એમનો જન્મ થયેલો. અત્યારે તેઓ વિલ્ડસન કોલેજના પ્રોફેસર છે એમણે ઘણા પ્રસ્તુતકો લખ્યા છે. “ફીલોસોફી ઓફ ધી ફરેચ રીવોલ્યુશન” “ઇન્ડોડકશન ઓફ ઇવાનહો,” “વેલ્થ ઓફ ઇન્ડિયા,” “મની એન્ડ મની મારકેટ ઇન ઇન્ડિયા,” “હાસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયા” “ઝોરાષ્ટ્રીએનીઝમ એન્ડ આવર સ્પીરીચ્યુઅલ હેરીટેજ” અને “એમ. કે. ગાંધી” વિગેરે એમની કૃતિઓ બાબીતી છે.

સરનામું:—“હોરમજદ વિલા,” ખંખાલા હાલ. મુંબઈ.



કાડમાસ્તર, શ્રી. શ્યાવક્ષ બેરામજી-શ્રી. કાડમાસ્તરનો જન્મ મુ'બઈમાં તા. ૦૨ ર૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૭ ના દિને થયો હતો.



તેમના પિતા રવર્ગસ્થ ખાનસાહેબ બેરામજી સારામજી કાડમાસ્તર, બી. એ., એલ. એલ. બી., અહમદનગરના એક ખાદેશ ધારાશાસ્ત્રી હતા અને અહમદનગર મ્યુનિસિપાલિટીના તેઓ પહેલા પ્રમુખ હતા. તેમના પિતામહ શ્રી. સારામજી બેરામજી પહેલાજ હિંદી કાર્ડિંગ માસ્તર હતા અને હિંદના મીલ ઉદ્યોગમાં એ હોદ્દા ઉપર પહેલા હિંદીની નિમણૂક કરનાર હીનશા પીટીટ મીલ પહેલો હતો. શ્રી. સારામજી કાર્ડિંગ માસ્તર નીમાયાથી તેનાં ડુંકા નામ તરીકે લોકો તેમને કાડમાસ્તર કહેતા અને તે ઉપરથી એ કુટુંબની અટક (ઓઅડ) ત્યારથી કાડમાસ્તર પડી છે.

શ્રી. શ્યાવક્ષ કાડમાસ્તર અંગ્રેજ કેળવણી લીધા પછી બેરામજી જીજીભાઈ કેલેજ એફ કોમર્સમાં જોડાયા હતા અને તેમણે કેટલીક અગત્યની ત્યાપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરવા ઉપરાંત લંડન ચેંબર એફ કોમર્સની ટીચર્સ ડીપ્લોમાં પણ મેળવ્યો હતો. ટીચર્સ ડીપ્લોમાં ૧૯૦૮

માં તેમણે મેળવ્યો હતો અને તે સમયે એ ડીપ્લોમાં મેળવનાર તેઓ પહેલાજ હિંદી હતા. શ્રી. કાડમાસ્તરે સીનીઅર એકાઉન્ટન્સી, મેથડસ એન્ડ મશીનરી એફ બીઝનેસ, થીઅરી એન્ડ પ્રેક્ટીસ એફ કોમર્સ, બંકીંગ, કોમરશીઅલ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ લો વગેરે લંડન ચેંબર એફ કોમર્સની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી.

આવી રીતે કેળવણી લીધા પછી શ્રી. કાડમાસ્તર સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ માં સ્વદેશી લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં જોડાયા હતા કે જે કંપની હાલમાં બોમ્બે લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની લીમિટેડ તરીકે ઓળખાય છે. એક સાધારણ કારકુનમાંથી વધીને ૧૯૧૮ માં તેઓ એ કંપનીના મેનેજર નીમાયા હતા કે જે હોદ્દા ઉપર ૧૯૨૯ ની સાલ સુધી તેઓ રહ્યા હતા. શ્રી. કાડમાસ્તર સહકારી હાલચાલમાં ઘણી ઉલટ લેતા હતા અને લઘુભાઈ શામળદાસ પીપલ્સ કોઓપરેટીવ બેંકના તેઓ ડિરેક્ટર નીમાયા હતા, અને પાછળથી તે બેંકના પ્રમુખ પણ થયા હતા. બોમ્બે કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટીના તેઓ એક ફાઉન્ડર ડિરેક્ટર હતા. શ્રી. કાડમાસ્તરે “How to operate on a banking account” ની અને “K. S. Iyers' education in auditing” ની ચોપડીઓ લખી છે.

૧૯૨૯ ની સાલમાં થી ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યુરન્સ કંપનીએ જીંદગીના વીમાનું પણ કામકાજ શરૂ કર્યું અને તેથી એ કંપનીના ડિરેક્ટરોએ કંપનીના લાઇફ મેનેજર તરીકે શ્રી. કાડમાસ્તરની પસંદગી કરી કે જે હોદ્દા શ્રી. કાડમાસ્તર હજી ભોગવે છે. શ્રી. કાડમાસ્તર દેશી વીમાની હાલચાલમાં ભારે ઉલટ લે છે અને

આ દેશનું વીમાનું કામકાજ દેશી વીમા કંપનીઓનેજ મળે તે માટે તેમણે સારી લડત ચલાવી છે. હાલના નવા ઈનસ્યુરન્સ એક્ટમાં દેશી કંપનીઓ તથા પોલીસી હોલ્ડરોનાં હિતો જાળવવા માટે જુદી કલમો દાખલ કરાવવામાં બીજાઓ ઉપરાંત શ્રી. કાર્ડમાસ્તરે પણ સારી મહેનત લીધી હતી. ઇંડીઅન લાઇફ આફીસમાં એસાસીએશનના સેક્રેટરી, ઉપપ્રમુખ અને પ્રમુખના હોદ્દાઓ પણ તેમણે ભોગવ્યા છે અને એ મંડળની કારોબારી કમીટીના તેઓ હજુ સભ્ય છે.

શ્રી. કાર્ડમાસ્તર નરમ અને મળતાવડા સ્વભાવના છે અને વીમાના ક્ષેત્રમાં તેઓ જાણીતા હોવા ઉપરાંત બધા તેમને ચાહે છે.

ટેકાણું—હેલ્થશીઅન લોજ, વાચ્છા ગાંધી રોડ, ન્યુ ગામદેવી, મુંબઈ.

**વેલીન્કર, શ્રી.શ્રીકૃષ્ણ ગુનાજી**—મુંબઈ માં ૧૮૬૮ માં એમનો જન્મ થયો હતો. બી. એ. ઝાલ. એલ. બી. થયા પછી બેરીસ્ટર થવા વિલાયત ગયેલા. અત્યારે મુંબઈ અને મુંબઈ પ્રાંતમાં ધારાશાસ્ત્રી તરીકે સુવિખ્યાત છે. રા. બ. મુકુંદ રામચંદ્રની પુત્રી બાઈ પ્રભાવતી સાથે લગ્ન કર્યા હતા. એમના પુત્ર વી. એસ. વેલીન્કર પણ બેરીસ્ટર છે, અને પ્રેક્ટીશ કરે છે. મુંબઈ શહેર સુધારા ટ્રસ્ટ હસ્તક ની અપીલ ટ્રીબ્યુનલ પ્રમુખ, અમદાવાદ અને વિરમગામના હુલ્લડ કેસોમાં ૧૯૨૦ માં જે તપાસ માટે ટ્રીબ્યુનલ નીમીઠ હતી તેના સભ્ય હતા. મુંબઈની બાર કાઉન્સિલના સભ્ય અને છે. ઉપ-પ્રમુખ

સરનામું:—રતન હાઉસ, લેમીગટન રોડ, મુંબઈ.

**કુમારપ્પા**,—જગદીશન મોહનદાસ, એમ. એ. (હારવર્ડ), એસ. ટી. બી. (બોસ્ટન), એમ. એ., પી. એચ. ડી. (કોલંબીઆ); સર દોરબજી તાતા ટ્રેજ્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્કમાં સોસીયલ ઇકોનોમીના પ્રોફેસર—૧૮૮૬ માં એમનો જન્મ થયેલો. રત્નામ અપ્પા-સામી, બી. એ (મદરાસ), એમ. એ. (પંજબ) સાથે લગ્ન કર્યા છે. મદ્રાસની હોલિંગના કોલેજમાં કેળવણી લઈ અમેરીકા અને યુરોપના બે વાર પ્રવાસે જઈ ઉપર જણાવેલી ડીગ્રીઓ મેળવી. ૧૯૧૫ માં લકનઉની ફીજીયન કોલેજના ફીલોસોફીના પ્રોફેસર નીમાયા. ૧૯૨૧ માં લકનઉ યુનીવર્સીટીના ફીલોસોફીનારીડર નીમાયા. ૧૯૨૪ માં સ્પ્રીન્ગ ફીલ્ડ (અમેરીકા) ખાતે ભરાયેલી એમ. ઇ. ચર્ચની પરિસંદમાં હેલિંગિટ તરીકે ગયા હતા. ૧૯૨૬માં ફીન્લેન્ડમાં વાઈ. એમ. સી. એ. ની સમરત વિશ્વની ૧૯ મી પરિષદમાં હેલિંગિટ તરીકે ગયા હતા. યુરોપ અમેરીકામાં શિક્ષણ માટે જુબ પ્રવાસ કર્યો છે તેમજ ભાષણો પણ આપ્યા છે. ૧૯૩૧ માં માયસોર યુનીવર્સીટીના ફીલોસોફી અને સોસાયોલોજીના પ્રોફેસર તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૬ માં તાતા ટ્રેજ્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્કની સોશીયલ ઇકોનોમી વિભાગના ચેરમેન બન્યા હતા. ફીલસોફી કેળવણી અને સમાજિક કાર્ય અંગે જુદા જુદા સામાયિકોમાં સંખ્યાબંધ લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—તાતા ટ્રેજ્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્ક, ભાયબલા, મુંબઈ.

દેશાઈ, શ્રી. કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—એમનો જન્મ અમદાવાદમાં તા. ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૮૮૮ ના દિને થયેલો. બ્રહ્મક્ષત્રીય જ્ઞાતીમાં.



તેમના પિતા ડૉ. છોટાલાલ હરીલાલ દેસાઈ, એલ. એમ. એન્ડ. એસ. અમદાવાદમાં ઢાકતર હતા. જૂના સમયમાં મુશ્કેલીથી તેમણે ઢાકતરી ડીગ્રી લીધી હતી. ૩૮ વર્ષની ઉંમરે ૧૮૯૮ માં તેઓ સ્વત્વ પામ્યા હતા. શ્રી. કેશવપ્રસાદના માતાશ્રી શ્રીમતી ઈશ્વરી તે અમદાવાદના બાણીતા સરકારી વકીલ સ્વ. નરેન્દ્રરામ રૂગનાથ-દાસનાં પુત્રી અને વડોદરાના મુખ્ય ન્યાયાધિશ દીવાન બહાદુર અંબાલાલ સાકર-લાલનાં બેનનાં દીકરી ૧૯૧૧ માં ૪૫ વર્ષની વયે સ્વત્વ પામ્યા હતાં. આમ માતા અને પિતા બન્ને પક્ષે સંસ્કારી કુટુંબોમાં શ્રી. કેશવપ્રસાદનો જન્મ થયો છે.

શ્રી. કેશવપ્રસાદે પોતાનું શિક્ષણ અમદાવાદ સરકારી હાઈસ્કૂલ તથા ગુજરાત કૉલેજમાં લીધું. ૧૯૦૯ માં તેઓ બી. એ. થયા. ૧૯૧૧ માં મુખાઈ લેા કૉલેજમાંથી તેઓ એલ. એલ. બી. થયા. ૧૯૨૦ નાં અન્યુઆરીમાં તેઓએ ઈંગ્લેન્ડની એન્ડ

પ્રુટેનશીયલ એશ્યુરંસ કંપની સાથે સંબંધ સાધ્યો. અત્યારે તેઓ આ કંપનીના જનરલ મેનેજર છે. આ કંપની અત્યારે સંઘર્ષ કંપનીઓમાં ગણાય છે. તેની સંઘર્ષતામાં શ્રી. દેસાઈનો બહુ મોટો ફાળો છે. તેઓ બેડાયા ત્યારે તે કંપની સાત વર્ષની હતી. અને બહુ સાધારણ કામ હતું. અત્યારે તેો વિશાળ છે.

વીમા શાસ્ત્રનો ઉંડો અભ્યાસ તેમણે કર્યો છે. નાની આવકવાળાઓને સસ્તા દરે વીમા મળે તે માટે તેમણે બોમ્બે કૉઓપરેટીવ ઇન્શ્યુરંસ સોસાયટીની સ્થાપના કરી. વર્ષો સુધી તેઓ તેના માનદ મંત્રી રહ્યા અને હાલ પણ ડિરેક્ટર છે. તેમની સેવાઓના પ્રશંસા અર્થે આ સોસાયટીએ તેમનું મોટું ચિત્ર પોતાના મકાનમાં મુક્યું છે.

હાંદી વીમાનો ધંધો શાસ્ત્રીય ધોરણે ઉપર મુકવાની અભિલાષાએ તેઓએ અન્ય મિત્રો સાથે મળી હાંદી જીવન વીમાની એસાસીએશનની સ્થાપના કરી. અત્યારે આ એસાસીએશને સારી પ્રતિષ્ઠા મેળવી છે. શ્રી. કેશવપ્રસાદ તેના માનદ મંત્રી ત્રણ વર્ષ સુધી હતા અને ૧૯૩૩ ની સાલમાં તેના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૮ માં વીમા સંબંધી કાયદો થયો તે પહેલાં આ કાયદો કેવા પ્રકારનો હોતો એઈએ તે માટે તેમણે ચળવળ કરી હતી. પછી ઇન્શ્યુરંસ લેજિસ્લેશન કમિટીની રચના થઈ. તેના એઈંટ જનરલ સેક્રેટરી હતા. કાયદો થતાં વખતે તેો તેમને સીમલા અને દીલ્હી મોકલવામાં આવ્યા હતા. લાઈફ ઇન્શ્યુરંસ એસાસીએશન તરફથી ઇનકમટેક્સના કાયદા વખતે પણ તેઓને દીલ્હી મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેમની સાથે પ્રતિનિધિ મંડળની મહેનતથી વીમા કંપનીઓને ઘણાજ ફાયદો થયો છે. વીમાનું

કામ એમણે પોતાનું કામ કર્યું છે. અને તેની પાછળ પોતે ઘણો સમય આપે છે. છતાંયે બીજા બહેર કામને તેમણે અવગણ્યા નથી. સ્ત્રી કેળવણીના પ્રચાર થાય તે માટે પ્રથમથીજ તેમણે પ્રયત્ન કર્યો છે. અમદાવાદમાં વનિતા વિશ્રામ સાથે તેમને સંબંધ જુના સમયથી છે. વનિતા વિશ્રામ મહિલા વિદ્યાલયની સ્થાપનામાં તેમને મોટો ભાગ હતો. તેનો ક્રમ ત્રીયાર કરવા પાછળ તથા તે સંસ્થાને વ્યવસ્થિત કરવા પાછળ તેમણે ઘણો શ્રમ લીધો છે. આ સંસ્થાના માનદ મંત્રી તરીકે તેમણે લાંબો સમય કામ કર્યું છે તથા હાલમાં તેઓ અમદાવાદ વનિતા વિશ્રામના એક ટ્રસ્ટી છે. અમદાવાદમાં શ્રી ઈન્દુલાલ યાજ્ઞિક અને બીજાઓ સાથે મળીને તેમણે સ્ત્રી કેળવણી મંડળની સ્થાપના કરી હતી. આ મંડળ તરફથી લાલશંકર મહિલા પાઠશાળા ચાલે છે. આ પાઠશાળા હિંદ મહિલા વિદ્યાપીઠ સાથે એડાવલ્લી છે.

ઈન્ડિયન વીમન્સ યુનાવરસીટી-હિંદ મહિલા વિદ્યાપીઠના કામકાજમાં પણ તેઓ ઘણો ઉત્સાહભર્યો ભાગ લે છે. તેઓ તેના ફેલો છે અને વર્ષોથી સીડીકેટ ઉપર ચુંટાય છે ત્યાંની નાણું કમીટી, ગ્રાંટ કમીટી, વગેરે ઉપયોગી પેટા કમીટીમાં તેઓ કામ કરે છે કેલેબ્રેના વાર્ષિક ઇન્ટરપેક્શન માટે પણ તેમની નિમણૂક થાય છે.

મુંબઈની હિંદી વેપારી ચેંબરમાં તેઓ ઘણો આગળ પડતો ભાગ લે છે. લગભગ એક દસકાથી તેની વ્યવસ્થાપક કમિટિમાં તેઓ ભાગ લે છે વ્યાપારી શિક્ષણ ફેલાય અને તે માટેની પરીક્ષાઓ વીલાયતને ખદલે હિંદમાં લેવાય તે હેતુથી ચેંબરે કમરશીયલ એકઝામીનેશન બોર્ડની સ્થાપના કરી છે આ બોર્ડના કામકાજમાં મીઠા દેસાઈ

વર્ષોથી ભાગ લે છે અને વીમાના વિષયમાં પરીક્ષક તરીકે પણ તેમણે કામ કર્યું છે. ચેંબરની કાર્યવાહીને રાષ્ટ્રીય એક આપવામાં મીઠા દેસાઈને ફાળો સારો છે.

કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના તેઓ આ જન્મ સભાસદ છે, એક વેળા તેના માનદ મંત્રી પણ હતા. ફોટ વિભાગીય ઇન્સ્ટીટ્યુટના તેઓ પ્રમુખ પણ હતા. ગુજરાતના રેલ સંકટ વખતે તેમણે સહકારી ધોરણે ઘર બાંધવા સંબંધી ગુજરાતી પત્રિકા લખી હતી. ગુજરાતીમાં કોઓપરેટીવ પ્રાઇમર પણ તેમણે લખી છે.

ગુજરાતી સાહિત્યના તે અભ્યાસી અને લેખક છે, તેમણે ગુજરાતીમાં દસેક પુસ્તકો લખ્યા છે. “સ્ત્રીબોધ” નામે જુના માસિકના તેઓ તંત્રી છે. બાળસાહિત્યમાં પણ તેમણે ફાળો આપ્યો છે. અર્વાચીન ટુંકી વાર્તાના શરૂઆતના લેખકોમાંના તે એક છે. “મારી વીસ વાર્તાઓ” નામના પુસ્તકથી તેમણે શરૂઆત કરી હતી રાજકીય બાબતોમાં તેઓ મહાસભા પક્ષના છે. બી. પી. સી. સી. ના એક વાર તે સભાસદ પણ હતા અને લાહેર કોંગ્રેસ માટે હેલ્થિટ પણ ચુંટાયા હતા અત્યારે મુંબઈના પરાંમાં જુદું મ્યુનિસિપાલિટીના તેઓ કોંગ્રેસવાદી લોકનિયુક્ત સભાસદ છે.

તેઓ જુદાના દરિયા કીનારે પોતાના બાંધેલા નાના પણ રમણીય બંગલામાં વાસ કરે છે.

“પ્રેસીડેન્સી”

માં વીએ ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત બને.

**મહેતા શ્રી. વૈકુંઠ લલ્લુભાઈ, પી.**  
એ.,—૧૮૯૧માં અમદાવાદ ખાતે એમનો જન્મ થયેલો. સ્વર્ગસ્થ સર લલ્લુભાઈ શામળદાસના પુત્ર થાય. તેઓ બાંબિ પ્રાવીન્શીયલ કોઓપરેટીવ બેન્કના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર છે અને અખીલ હિંદ ગ્રામ ઉદ્યોગ સંઘના ટ્રસ્ટી અને વહીવટી બોર્ડના સભ્ય ઉપરાંત સાંશીયલ સર્વિસ લીગના મંત્રી પણ છે. “સાંશીયલ માર્વિસ ક્વાર્ટરલી” અને “બાંબિ કોઓપરેટીવ ક્વાર્ટરલી” ના તંત્રી મંડળમાં સભ્ય છે. બાંબિ પ્રાવીન્શીયલ કોઓપરેટીવ ઇન્ટરનિટયુટના કારોબારી સમિતિના સભ્ય અને બાંબિ કોઓપરેટીવ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રિયલ સાસાયટી લીગ અને બાંબિ પ્રાવીન્શીયલ કોઓપરેટીવ લેન્ડ મારગેજ બેન્કના ડિરેક્ટર છે. કોઓપરેટીવ એન્ડ એકાઉન્ટસી ડિપાર્ટમાં બોર્ડના સભ્ય પણ છે.

સરનામું:—મરઝખાનાખાદ, અંધેરી.

**મહેતા શ્રી. જયસુખલાલ કે. એમ.**  
એ.:—મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્બરના આ બાહોશ મંત્રીનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. શ્રીમતી મુકુંદ ગવરી સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. વઢવાણ હાઈસ્કૂલમાં પ્રાથમિક કેળવણી પ્રાપ્ત કર્યા પછી મુંબઈની એલ્ફિનસ્ટન કોલેજ માં તેઓ જોડાયા હતા. ૧૯૦૭ માં એમ્બરના મંત્રી તરીકે નીમાયા હતા. ઇંગ્લેન્ડ મ્યુનીશન્સ બોર્ડ એમ્બર પાસે



એમની સેવા ઉછીની લીધા પછી ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૮ સુધી એમને મદદનીસ કંત્રો-

લર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૩૦ સમય દરમિયાન જીનીવા ખાતે ભરાયેલી આંતર રાષ્ટ્રીય મજૂર પરિષદ ની ત્રીજી અને ચતુર્થી બેઠકોમાં માલેકોના પ્રતિનિધિ એના સલાહકાર તરીકે શ્રી. મહેતા ગયા હતા. ૧૯૨૭ થી ૧૯૨૯ ના સમય દરમિયાન શ્રી. જયસુખલાલ ઇંગ્લેન્ડ એમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના ફેડરેશનના મંત્રી બન્યા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૫ સુધી મુંબઈ ઉપનગર જીલ્લા કોંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ, ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૨ સુધી શાંતાકરજ નોટી ફાઇડ એરીઆ કમીટીના ચેરમેન અને ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૮ સુધી વાંદરા મ્યુનીસીપાલિટીના ઉપ-પ્રમુખ રહ્યા હતા.

સરનામું:—“કૃષ્ણ કુટિર”, શાંતાકરજ.

**અહમદ, ડો. ઝીઆઉદ્દીન, એમ.**  
એ. (કેન્ટરબરી), પી. એચ. ડી. (ગોડીંગ્ત), એમનો જન્મ ૧૯૭૮ માં થયો હતો. અલીગઢ, અલ્લાખાદ, કલકત્તા અને કેમ્બ્રીજની ટ્રીનીટી કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો છે. તેઓ રાયલ એસ્ટ્રોનોમીકલ સાસાયટીના ફેલો અને લંડનની મેથેમેટીકલ સાસાયટીના સભ્ય છે. ૧૯૦૭ માં એમ. એ. ઓ. કોલેજ, અલીગઢના પ્રેક્ટિસર હતા. ૧૯૨૬ માં કલકત્તા યુનીવર્સિટી કમીશનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ માં અલીગઢ મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીના વાઈસ-ચેન્સેલર હતા. લરકરના હિંદી દરણ માટે નીમાયલી સ્કીન કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા અને ૧૯૧૬માં યુકત પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના સભ્ય ચૂંટાયા હતા. ૧૯૩૩ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં દાખલ થયા હતા. ડો. અહમદ એક વિખ્યાત ગણીત શાસ્ત્રી છે.

સરનામું:—અલીગઢ.

**સીંધાનીઆ, લાલા પદમપત.** એમ. એલ. એ. (યુકત પ્રાંત)—એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. કાનપુરની મેસર્સ જુગીલાલ કમલાપત મીલ્સના મવનીંગ ડાયરેક્ટર છે. સુતરાઉ કાપડ શણ, ખાંડ, હોઝીઅરી અને તેલ ઉદ્યોગના હોમાયતી છે. દેશના એ ઉદ્યોગો

શાળાના મકાનો, વર્ધાની હિંદી પ્રચાર સમિતિ, ઉપરાંત અન્ય કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓને કરેલી કુલ સહાયતા ૭ થી ૮ લાખની ગણાય છે.

સરનામું:—કમલા ટાવર, કાનપુર.

**માલવીઆ, પંડીત મદન મોહન:—**

એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો.

અલ્લાહાબાદની મ્યુર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં અભ્યાસ પુરો કર્યા બાદ એમણે પ્રથમ શિક્ષક અને પાછળથી પત્રકાર તરીકે જીવનની શરૂઆત કરી હતી. પંડીતજી ૧૯૦૨ થી ૧૯૧૨ સુધી



પ્રાંતિક ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૪ થી ૩૦ સુધી વડી ધારાસભાના સભ્ય પણ વર્ણી વખત ચૂંટાયા હતા. ઈ. સ. ૧૯૧૯ બાદ હિંદુ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવા ભગીરથ પ્રયત્ન કર્યો અને તે સ્થપાયા બાદ તેના પહેલા વાઈસ ચાન્સેલર થયા હતા. હિંદુ મહા સભાના પ્રમુખ હતા અને ઈન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસના ઈ. સ. ૧૯૦૯ અને ૧૯૧૮ માં પ્રમુખ ચૂંટાયા હતા. બીજી ગાળામેજી પરિષદમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે વિલાયત ગયા હતા. પુના પેક્ટ વખતે એકચત્રતા સાધવાને મળેલી અનેક પરિષદોમાં એમણે મહત્વનો ભાગ ભજવ્યો હતો. સત્યાગ્રહના સંગ્રામ વખતે એ વખત જેલ ગયા હતા. માજી બ્રીટીશ વડા પ્રધાન મેકડોનાલ્ડે હિંદ પર લાદેલા કોમી ચુકાદાની સામે ચળવળ કરવા એમણે નેશનાલીસ્ટ પક્ષની સ્થાપના કરી હતી.

સરનામું:—ખનારસ,



વિકાસ પામે એ માટેના એમની ધગશ બાળીતી છે. બાળીતા બહાર કાર્યકર અને સહાયતી નર છે. અનેક સામાજિક, કેળવણી વિષયક અને રાજકીય સંસ્થાઓને સહાય કરી છે. યુકત પ્રાંતમાં વેપારી એમ્બરના એમના હાથે સ્થાપના થઈ છે. હિંદના વેપાર ઉદ્યોગના મહા મંડળ, અખીલ હિંદ મારવાડી ફેડરેશન અને અખીલ હિંદ વર્ધશ મહા સભાના માજી પ્રમુખ છે. યુકત પ્રાંતની એસમ્બલીમાં વ્યાપારી જનતાનાં પ્રતિનિધિ તરીકે ચૂંટાયા છે. સરકારે સ્થાપેલી યુ. પી. ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ફીનાન્સીંગ કોર્પોરેશનના ચેરમેન છે. કાનપુરમાં ૧૦૦ પ્રાથમીક

# બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલની પોલીસીમાંજ તમારું બચત નાણું રોકો

બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલની પોલીસી લઇ તમારા બચત દ્રવ્યમાં વધારો કરો, કારણ કે દીવસે દીવસે બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ આશ્ચર્યચકીત પ્રગતી સાધતી જાય છે અને નીચમીતપણે સુંદર બોનસ આપે છે. બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલની પોલીસી બચત નાણું રોકવાનું એક લાભદાયક સાધન છે, કરકસરને તે ઉત્તેજન આપે છે અને સૌથી વધુ નફો આપી સૌથી વધુ સલામતી પણ જાળવે છે. આજેજ તહેના પ્રતિનિધીની સલાહ લ્યો.

## ધી બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ

લાઇફ એસ્યુરન્સ સોસાયટી લીં

બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઇ.

**શ્રી. જમશેદ અમનજી**  
એચ.—એમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૧ ના  
સપ્ટેમ્બરની ૧૩ મી તારીખે થયો હતો.



શાળાની ચાર દિવાસો વચ્ચે એક અતિ  
નેજસ્વી વિદ્યાર્થી તરીકે અને રમતગમન-  
તના મેદાન પર અચ્છા ખેલાડી તરીકે  
એ વિખ્યાત થયા હતા.

અંગ્રેજ સાહિત્યને અંચિછક વિષય  
તરીકે લઈ, શ્રી. વાડીયાએ ૧૯૨૨ માં  
બી. એ. ની પરીક્ષા પ્રથમ વર્ગમાં પસાર  
કરી. આખની નખળાઇની લીધે એમની  
આઈ. સી. એસ. થવાની ઇચ્છા પુરી  
પડી નહિ. એટલે ૧૯૨૪ માં એ એમ.  
એ. થયા.

સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં અંગ્રેજીના  
ટ્યુટર તરીકે અને ત્યાર બાદ સેન્ટ્રલ  
એક ઓફ ઇન્ડીઆમાં નોકરી કરતાં  
કરતાં એ એલ એલ. બી. થયા અને  
તરતજ એમણે વકિલાત કરવા માંડી.  
આ સર્વ પ્રવૃત્તિઓ સાથેજ એમણે ફીલ્મ  
ઉદ્યોગનો શાસ્ત્રીય અભ્યાસ શરૂ કર્યો  
હતો અને એનાં સીધાં પરિણામ રૂપે  
૧૯૩૦ માં એમણે શ્રી. દેવારે સાથે  
'વસંત ક્ષીલા' ઉતારી.

'લાલે-યમન' થી હિંદુભરમાં વિખ્યાત  
થએલી વાડીયા મુવીટોન એમણે સ્થાપી  
અને એ સંસ્થાએ એક પછી એક સફળ  
ચિત્ર રજૂ કર્યાં. પ્રોડ્યુસર તરીકેની જવા-  
બદારી વધતાં એમને દિગ્દર્શન છોડવું  
પડ્યું. એમ થતાં એમની સર્વ શક્તિ  
વાડીયા મુવીટોનને સંધર પાયા પર  
મુકવા તરફ વળી

દિગ્દર્શક તરીકે પ્રસિદ્ધીને વરેલા શ્રી.  
વાડીયા પ્રોડ્યુસર તરીકે તેથીય વધુ  
આગળ આવી ગયા. આથી સ્વભાવિક  
રીતેજ, ફીલ્મ ઉદ્યોગને લગતી બહાર  
પ્રવૃત્તિથી અલગ રહી શક્યા નહી.  
પ્રોડ્યુસર્સ એસોસીએશન તરફથી બોમ્બે  
બોર્ડ ઓફ ફીલ્મ સેન્સોર્સના સભ્ય તરીકે  
એમણે એક વર્ષ કામ કર્યું. તે સાથે  
એડલ્ટ એન્જ્યુકેશન કમિટીના સભ્ય,  
ફીલ્મ એડવાઈઝરી બોર્ડના ચેરમેન અને  
ઈન્ડિઅન મોશન પિક્ચર્સ પ્રોડ્યુસર્સ  
એસોસીએશનના માનદ બબનચી તરીકે-  
ની એમણે લીધેલી જવાબદારી એ હજી  
પણ આનંદ સાથે અદા કરી રહ્યા છે.

પ્રજ્ઞાતંત્રના હિમાયતી શ્રી. વાડીયાએ  
એમના આદર્શને અનુસરતાં અનેક ચિત્રો  
અને ડોક્યુમેન્ટરી ફીલ્મ ઉતાર્યાં છે.  
પ્રગતિને જીવન મંત્ર તરીકે એમણે સ્થાન  
આપ્યું છે એટલેજ એમણે ઉતારેલી  
હિંદની પ્રથમ અંગ્રેજી ફીલ્મ રાજનર્તકી  
મારફત હિંદી ફીલ્મ ઉદ્યોગનો સંબંધ  
આખાંજ જગત સાથે જોડવાનું ગંભીર  
હિંદને મળ્યું છે અને એમને પોતાને  
પણ મળ્યું છે.

**પ્રેસીડેન્સી**

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતારાને



પંત, પંડીત ગોવંદ વલ્લભ:—યુકત પ્રાંતની સરકારના માજી કૉંગ્રેસ વડા પ્રધાન અને યુકત પ્રાંતની એસેમ્બલીના કૉંગ્રેસ પક્ષના આ અગ્રેસર છ વર્ષ સુધી યુકત પ્રાંતની કાઉન્સિલના સ્વરાજ્ય પક્ષના



અગ્રેસર પણ હતા. ૧૯૨૧ માં અસહકારની પ્રવૃત્તિમાં અગ્રગણ્ય ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૫ માં પંડીત પંત મધ્યસ્થ સરકારની ધારા સભામાં ચુંટાયા હતા. પંડીત પંત એક

નિપુણ ધારાશાસ્ત્રી છે પરંતુ દેશને ખાતર એમણે મોટી “પ્રેક્ટીસ” ને ઠોકરે મારી છે. આત્મબલ્લીદાનને લીધે તેઓ હંમેશા ગરીબજન રહ્યા છે. શીરત માટેની એમની કાળજી એમને કૉંગ્રેસમાં પ્રથમ પંક્તિમાં મુકે છે. કૉંગ્રેસ સત્તાના સૂત્રો હસ્તગત કર્યા ત્યારે એમને વડી ધારાસભામાંથી રાજીનામું આપવું પડ્યું હતું અને યુકત પ્રાંતનાં કૉંગ્રેસ પ્રધાન મંડળમાં વડા પ્રધાન તરીકે બેઠાયા હતા.

સરનામું:—નઈનીતાલ.

ડાહ્યાભાઈ વલ્લભભાઈ પટેલ:—સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલના પુત્ર શ્રી. ડાહ્યાભાઈનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સ્નાતક છે. હાલ આરિએન્ટલ ગવનમેન્ટ સીક્યુરીટી લાઈફ એશ્યુરન્સ કંપનીના મુંબઈ પ્રાંતના એજંસી સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ છે. શ્રી. ડાહ્યાભાઈ મુંબઈની કારપોરેશનમાં કૉંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે દાખલ થયા છે. સ્ટેન્ડિંગ કમીટીના પણ સભ્ય છે.

સરનામું:—૬૮, મરીન ડરાઈવ, મુંબઈ

શારદા, દિ. આ. હરવિલાસ:—એમનો જન્મ અજમેર ખાતે ૧૮૬૭ માં થયો હતો. અજમેરની સરકારી કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી સરકારી કોલેજમાં સીનીયર માસ્ટર નીમાયા હતા ૧૮૯૨ માં જેસલમીરના મહારાજના શિક્ષક અને વાલી નીમાયા હતા. ત્યાંથી ૧૯૦૨ માં સરકારી નોકરીમાં આવી ૧૯૨૪ સુધી નોકરી કર્યા પછી બેંકપુરની ચીફ કોર્ટના સીનીયર જજ નીમાયા હતા. ૧૮૮૫ માં એમણે આર્ય સમાજમાં દાખલ થઈ પોતાનું બહેર જીવન શરૂ કર્યું હતું. મહા યુદ્ધમાં મદદ કર્યા પછી ૧૯૨૪ માં અજમેર મેવાડા તરફથી વડી ધારાસભામાં સભ્ય ચુંટાયા હતા. એમણે બાળ વિવાહ નિષેધનો કાયદો રજૂ કર્યો હતો. એ કાયદો શારદા કાયદાને નામે ખુબ પ્રસીદ્ધ પામ્યો છે. તેમ છતાં પણ વડી ધારાસભામાં તેઓ ચુંટાયા હતા. અને સમાજ સુધારાના અનેક કાયદો રજૂ કર્યા હતા.

સરનામું:—અજમેર.

મુંજે, ડા. બી. એસ.:—તેઓ હિંદુ મહાસભાના બાણીતા અગ્રેસર અને રીસ-પોન્સીવીસ્ટ પક્ષના બાણીતા સભ્ય છે. એમણે સત્યાગ્રહની ચળવળમાં પણ ભાગ લીધો હતો અને જેલ નિવાસ ભોગવ્યો હતો. ડા. મુંજે હિંદુ મહાસભાના પ્રમુખપદે ઘણી વાર આવ્યા હતા. હિંદુઓને લશ્કરી



તાલીમ આપવાની પ્રવૃત્તિમાં એમણે અગત્યનો ભાગ લીધો છે અને એમના પ્રયત્નને પરિણામે નાશીકમાં ભોંસલે લશ્કરી શાળાની સ્થાપના થઈ છે.

સરનામું:—નાગપુર.

**હુસેન, ડોન ઇકબાલ:**—એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં પટણા ખાતે થયો હતો. મુઝપુર અને પટણા ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૮ માં તેઓ એમ. એ. માં પહેલા વર્ગમાં પહેલે નંબરે આવ્યા હતા.

૧૯૨૯ માં બી. એલ. થયા હતા. તેઓ પણ પટણા યુનીવર્સિટીના પહેલ પી. એચ. ડી. છે. એમને શીષ્યવ્રતિ સોનાના ચાંદ ઉપરાંત ઇનામો પણ મળ્યા છે. કટકની કોલેજમાં

થોડો સમય સુધી પરશીયનના પ્રોફેસર હતા. પટણા યુનીવર્સિટીના બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝ ઇન પરશીયનનાં સભ્ય છે. ઉપરાંત બીહાર ઔરીસા મદરેશા બોર્ડના સભ્ય છે,

**સરનામું:**—પટણા કોલેજ, પો. ઓફીસ બાંકીપોર, પટણા.

**માનશાર્ડ, કલીફર્ડ, પી. એચ. ડી., એ. એમ. (ચીકાગો) ૧૯૨૧, ડી. બી., ૧૯૨૨, પી. એચ. ડી. (ચીકાગો) ૧૯૨૪, ડી. ડી. (ચીકાગો થીઓલોજીકલ સેમીનરી) ૧૯૩૨, પ્રેચફર્ડ ફેલો, (ચીકાગો થીઓલોજીકલ સેમીનરી) ૧૯૨૨-૨૪ ડિરેક્ટર, શ્રી સર દોરાબજી તાતા ટ્રસ્ટ તથા સર દોરાબજી તાતા ટ્રેન્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્ક:**—એમનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો હતો. ૧૯૨૫ માં અગનીસ હેલન લોઈડ સાથે એમનું લગ્ન થયું હતું. મહાયુદ્ધમાં અમેરીકન એક્ષ-પીડીશનરી ફળમાં બેઠાયા હતા. ૧૯૨૪-૨૫ માં “રીલીજીઅસ એજ્યુકેશન” નામના અમેરીકામાં પ્રસિદ્ધ થતા માસિક ના અધિપતીપદે હતા. ૧૯૨૫ માં નાગપાડા નેબરહુડ હાઉસ, મુંબઈમાં

એમની નીમણુંક થઈ હતી અને મુંબઈની ડીસ્ટ્રીક્ટ બેનીવાલંટ સોસાયટીના માનદ મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ સરકારે નીમેલી એડલ્ટ એજ્યુકેશન કમીટીના તેઓ પ્રમુખ હતા. ઉપરાંત ચીકાગોમાં લેકચરર તરીકે પણ કાર્ય કર્યું છે. એમણે હિંદના ધાર્મિક, સામાજિક અને કૌમી પ્રશ્નો પર ઘણા પુસ્તકો લખ્યા છે.

**સરનામું:**—નાગપાડા નેબરહુડ હાઉસ, ભાયખલા, મુંબઈ.

**મહેતા, દુર્ગાશંકર કૃપાશંકર, બી. એ., એલ એલ બી., એડવોકેટ—**એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં હોશંગાબાદ (મધ્યપ્રાંત) ખાતે થયેલો. તેઓ પ્રાચીન બાજ બેડાવાળ કુટુંબના છે. ગુજરાતી છતાં મધ્ય પ્રાંતમાં જઈ વસેલા. ૧૯૦૮ માં કાયદોનો અભ્યાસ પુરો કર્યો. ૧૯૨૧ માં કોંગ્રેસમાં બેઠાયલા, ધ્વજ સત્યાગ્રહ અને જેમલ સત્યાગ્રહની લડતમાં કારાવાસ સેવેલો. શ્રી. મહેતા વધે સુધી સેવની મ્યુનીસીપલ કમીટીમાં અને સેવની જિલ્લા કાઉન્સિલના ચેરમેન હતા. ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ સુધી મધ્ય પ્રાંતની કાઉન્સિલના સ્વરાજસ્થ સભ્ય હતા, ટુંક સમય માટે મુન્શીફ બન્યા હતા અને એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. ૧૯૩૭ માં મધ્ય પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭ થી ૧૯૩૯ સુધી મધ્યપ્રાંતની સરકારના નાણાં ખાતાના પ્રધાન હતા. કોંગ્રેસની હાલની ચળવળમાં ભાગ લઈ તેઓ જેલમાં ગયા છે.

**સરનામું:**—સીવીલ સ્ટેશન, નાગપુર, સી. પી.

મહામદઅલી અલાખજ, જે. પી.,  
વેપારી, મ્યુનીસીપલ સભ્ય અને ઓલ  
ઇંડીઆ મુસ્લીમ ફેડરેશનના સામાન્ય  
મંત્રી:—જન્મ ૧૮૮૨ માં થયેલો.



કાઠીઆવાડમાં એમણે કેળવણી લીધેલી.  
પંદર વર્ષની ઉંમરે તેઓ મુંબઈમાં  
આવેલા અને એક ધર્મના અભ્યાસી  
તરીકે જીવનની શરૂઆત કરી. તે પછી  
એક વેપારી પેઢીમાં નોકર તરીકે દાખલ  
થયા અને ૧૯૧૦ સુધી ત્યાં રહ્યા. ૧૯૧૧  
માં એમ. અલલાખજની કંપનીને નામે

સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૧૪ થી બહેર  
પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવા માંડ્યો. ૧૯૨૧  
માં જે. પી. થયા. ૧૯૨૨ માં મ્યુનિસીપલ  
ફેડરેશનમાં ચુંટાયા અને વર્ષો થયા હજી  
ત્યાં છે. ૧૯૨૪ માં મુંબઈમાં મળેલી  
ઓલ ઇંડીઆ કેળવણી પરિષદના એક  
મંત્રી હતા. ૧૯૨૭ માં તેમણે જાતે ઓલ  
ઇંડીઆ મુસ્લીમ ફેડરેશનની સ્થાપના  
કરી અને ત્યારથી તેઓ એ સંસ્થાના  
સામાન્ય મંત્રી અને ખજાનચી છે.  
સાઈમન કમીશન સાથે સહકાર કરી  
જુખાની નોંધાવનાર હિંદમાં આજ એક  
રાજદ્વારી સંસ્થા હતી. ઓલ ઇંડીઆ  
મુસ્લીમ લીગની કાર્યવાહક સમિતિના  
સભ્ય છે. ઓલ ઇંડીઆ મુસ્લીમ ફેડરે-  
શનના આશ્રય હેઠળ ઓલ ઇંડીઆ  
મુસ્લીમ પેલેસ્ટાઈન પરિષદની સ્થાપના  
થઈ હતી અને ૧૯૩૦ માં એની બેઠક  
મળી હતી. આ પરિષદની પ્રવૃત્તિને પરિ-  
ણામે પેલેસ્ટાઈનમાં હેબ્રાઈની સળ પામ-  
નાર ઘણાં આરબોને મુકત કરવામાં  
આવ્યા હતા. ૧૯૧૭ થી હાઉદી વાહરા  
કોમના મંત્રી થયા છે અને કોમી તેમજ  
કેળવણી વિષયક બાબતોમાં ઉત્સાહ  
પુર્વક ભાગ લેતા આવ્યા છે. પ્રાંતિક  
સ્વરાજ્યની નવી એસેમ્બલીમાં ૧૯૩૬ માં  
મુંબઈના મુસ્લીમ મતદાર વિભાગ  
તરફથી ચુંટાયા છે.

સરનામું:—એમ. અલલાખજ એન્ડ  
કંપની. ૧૦૬, કાવસજી  
પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

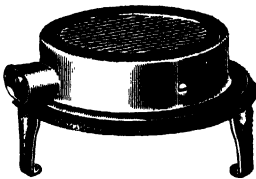
Suppliers to Native States, Mills & Government

**Terra Trading Corporation**

Importers of Electrical Goods.

LOHAR CHAWL

BOMBAY. 2



We supply everything Electrical. Distributors of Indian  
Make Opal Globes, Fancy fittings and Shades

મૈશરી, ડા. પુન્શી હીરજી, (એલ એમ. એન્ડ એસ. એફ. સી. પી એસ. જે. પી. —જન્મ ૧૮૮૦ ની ૨૩ મી સપ્ટેમ્બરે કચ્છમાં આંધ્રમાં સહેરા ખાતે. શ્રી. લખમશી હીરજી મઈશરીના નાના ભાઈ.



સઉકેમોની ચાહના પ્રાપ્ત કરનાર મુંબઈના સંવાસાવી મુનીસીપલ સબ્ય. અનેક વિધ જાહેર પ્રવૃત્તિઓમાં એમનો હિસ્સો છે. તેઓ અનંતનાથજી મહા

રાજ જર્જન ટેમ્પલ ચેરીટીસ, મુંબઈ પાંજરાપોળ, કચ્છી દશા ઓસવાળ જર્જન બ્રાઈડિંગ વગેરે અનેક સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી છે અને જર્જન પાઠશાળા તથા ક. દ.

ઓ. જર્જન બ્રાઈડિંગના પ્રમુખ છે. મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીની લગભગ દરેક સમિતિઓમાં એમણે સેવા બજાવી છે. ૧૯૨૬ ના હુકમડો દરમ્યાન એમણે જીવના બેખંડ શહેરીઓની આદર્શ સેવા બજાવી હતી અને આ સંવાસી કદરે તરીકે માંડવી ખરના લગભગ દરેક વેપારી મંડળોએ એમને એક માનપત્ર તથા ચાંદીની એક સુંદર કાર્ટ્રેટ અર્પણ કર્યા હતા. ૧૯૧૭માં તેઓ જે. પી. થયા. ૧૯૧૯ થી તેઓ એનારરી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ૧૯૧૯ માં ઈન્કલુએન્ડના રોગ ચાળા દરમ્યાન એમણે સુંદર સેવા બજાવી હતી.

સરનામું:— ૧૧૮-૧૨૦ ન્યુ ચીઅખંદર રોડ, મઈશરી મેન્શન.  
મુંબઈ નં. ૯.

## જવાબદારીનું ભાન

ન્યક્તિના સર્વદેશીય વિકાસનું સૂચક છે. એ ડાહ્યો માણસ છે જે કુટુંબના રક્ષણની સંપૂર્ણ જોગવાઈ કરી બેઠો હોય.

**જીંદગીના વીમા** એ કેટલાયને જાબાદારી પૂરી કરાવી છે, અને તેમના કુટુંબને આર્થિક વિદ્યુત બનાવોમાંથી ઉગારી લીધો છે. જીંદગીના ભયો સામે જીંદગીના વીમા અને મકાન કે મિલકતના ભયો સામે સર્વનો વીમા

“ઈન્ડોઅની ઝોઅ”માં ઉતરાવી નિશ્ચિંત બનો.

સર્વ પ્રકારના વીમાના કામકાજ માટે મળો અગર લખો:—

**ધી ઇન્ડોઅન ઝોઅ ઇન્સ્યુરન્સ કં. લી.**

જનતાનો વિશ્વાસ મેળવી ચુકેલી સંપૂર્ણ સ્વદેશી સંસ્થા.

૩૧૫-૩૨૧ હોર્નબી રોડ, —મુંબઈ.

મહેતા, મી૦ પી. એન., એલ. ટી. એમ., એ. એમ. એસ. ટી., ગોલ્ડ મેડાલીસ્ટ અને હિન્દી સરકારની ઇજનેરી શિક્ષણ માટેની શિષ્યવૃત્તિ સંપાદન કર-



નારા પહેલા વિદ્યાર્થી. હાલ મુંબઈની શ્રીરામ મીલ્સના મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર— મી૦ પી. એન. મહેતાના પિતા બ્રિહસ્તન-શીન શ્રી. નસરવાનજી કે. મહેતા એક આગેવાન વીવીંગ માર્ગતર અને મીલ મેનેજર હતા મુંબઈ અને અમદાવાદના મીલ ઉદ્યોગ સાથે આ આખાં કુટુંબનો છેલ્લો ૫૦ વરસનો સંબંધ છે. મી૦ મહેતાએ ૧૮૯૫ માં એક વિદ્યાર્થી તરીકે મીલ ઉદ્યોગમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. વીક્ટોરિયા જુબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના સહથી હુશીયાર વિદ્યાર્થીઓમાં મી૦ મહેતાની ગણતરી થતી હતી. આ ઇન્સ્ટીટ્યુટની છેલ્લી પરીક્ષામાંથી તેઓ સુવર્ણ ચંદ્રક પ્રાપ્ત કરીને ૧૮૯૭ માં પસાર થઈ ગયા હતા. ૧૮૯૮ થી તેઓ વીવીંગ માર્ગતર (વણાટખાતાનાં વડા) તરીકે કામ કરતા આવ્યા છે. એમણે મુંબઈની ન્યુ ગ્રેટ ઇસ્ટર્ન મીલ્સ લી. માં, અમદાવાદની મી૦ મનસુખભાઈ ભગુભાઈની મીલમાં અને મુંબઈની પ્રેસીડેન્સી મીલ્સ અને

કોલાખા લેન્ડ મીલ્સમાં કામ કર્યું છે. ૧૯૦૫ માં તેઓ કોલાખા લેન્ડ મીલ્સ છોડીને કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગનો વધુ અભ્યાસ કરવા ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા ૧૯૦૫ માં તેમને સહથી પહેલી હિન્દી સરકારની ટેકનીકલ સ્કોલરશીપ આપવામાં આવી હતી. તેઓ અભ્યાસાર્થે માન્ચેસ્ટર ગયા હતા અને વીક્ટરી યુનીવર્સિટીની ફેકલ્ટી ઓફ ટેકનોલોજીમાંથી પ્રમાણપત્ર મેળવ્યાં હતાં. આ ઉપરાંત માન્ચેસ્ટરની મ્યુનીસીપલ કોલેજ ઓફ ટેકનોલોજીમાંથી તેમણે એનર્સ ડિપ્લોમાં પણ સંપાદન કર્યો હતો. લંડનની સીટી એન્ડ ગિલ્ડની પરીક્ષામાં તેમણે પીજીજી અને કાંતણ અંગે રૂબરૂ ચંદ્રક તેમજ શેકડ ઇનામો પ્રાપ્ત કર્યાં હતાં. આ ઉપરાંત સુતરાઉ કાપડ રંગવાનાં કામમાં પણ તેમણે ચંદ્રક પ્રાપ્ત કર્યો હતો. આ સિવાય રંગવાનાં, વ્યથિય કરવાનાં, છાપવાનાં અને બીજાં એવાં કામોમાં તેમણે પહેલા વર્ગનાં પ્રમાણપત્રો સંપાદન કર્યાં હતાં. ૧૯૦૮ માં તેઓ હિંદ ખાતે પાછા ફર્યા હતા. એ વખતે તેમને મુંબઈની હાથવણાટની શાળાના ઉદ્યોગ અંગે તપાસ કરવા અને એ ઉદ્યોગને વ્યવસ્થિત બનાવવા માટે મુંબઈ સરકારના કાપડ ઉદ્યોગના નિષ્ણાત તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. આ તપાસ અને વ્યવસ્થાનું કામ ૧૯૦૯ માં પુરું થયું હતું જે પછી મી૦ મહેતા હિન્દની જુદી જુદી મીલો માટે એ નિષ્ણાત અને સલાહકારનું કામ કરી રહ્યા છે. વળી તેઓ ઇંગ્લેન્ડથી સુતર અને કાપડની આયાત કરવાના ઉદ્યોગમાં પણ રસ લે છે. ૧૯૦૯ પછી, ૪૦ થી ૧૨૦ નંબર સુધીનું સુતર હિન્દમાં આયાત કરીને એમાંથી ઝીણું કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગ તરફ જ મી૦ મહેતાએ પોતાનું પુરું ધ્યાન આપ્યું છે. એમને આ

કામમાં ઘણી કન્તેહ મગી છે. મુંબઈ, અમદાવાદ, રાજપુતાના બંગાળ અને હિન્દનાં બીજાં શહેરોમાંથી એમને મદદ અને સલાહ માટે વિનંતિઓ થતીજ રહે છે મીઠ મહેતા ૧૯૦૭ માં જ્યારે ઇંગ્લેંડથી પાછા ફર્યા ત્યારે એમના પિતા મીઠ નસરવાનજી મહેતાએ કુરલા, ઝોલાખ, અને મુંબઈની લોર્ડ રે મીલ્સનાં કાપડને આખાં હિન્દની બજારોમાં વેચવાના હકકો સંપાદન કરી લીધા હતા વળી અમદાવાદના શેઠ મનસુખભાઈ અને શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈની બધી મીલોનાં કાપડને કલકત્તા અને મુંબઈની બજારોમાં વેચવાના સંપુર્ણ હકકો પણ એમણે સંપાદન કરી લીધા હતા. મુંબઈની માણેકજી પીટીટ, બમનજી પીટીટ, અને હીનશા પીટીટ મીલોનાં કાપડને કલકત્તાની બજારમાં વેચવાને હકક પણ તેમણે થોડા વખત સુધી પ્રાપ્ત કર્યો હતો. આ બધાં કામમાં પોતાને મદદ કરવાનું મીઠ નસરવાનજીએ પોતાના પુત્રને આમંત્રણ આપ્યું હતું. પરિણામે મીઠ પી. એન. મહેતાએ ૧૯૧૩ માં એમના પિતા મરણ પામ્યા ત્યાં સુધી એમની સાથે કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૩ માં મીઠ નસરવાનજીનું કામકાજ બંધ કરવામાં આવ્યું હતું અને મીઠ પી. એન. મહેતાએ અંગ્રેજી માલની આયાતનો વેપાર તેમજ દેશી કાપડનો વેપાર ચાલુ રાખ્યો હતો. ૧૯૨૦ માં વેપારમાં આવેલો ઉછાળો પૂરો થયો ત્યારે તેમણે આ કાપડનો વેપાર પણ બંધ કર્યો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ જ્યારે હિન્દ પાછા ફર્યા હતા ત્યારે શ્રી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ શરૂ કરેલી સ્વદેશીની ચળવળ પુરબરથી ચાલી રહી હતી. એજ સમય દરમિયાન હિન્દમાં ગ્રીણા કાપડની વણાટ દાખલ કરીને શ્રી. મહેતાએ દેશની એક સુન્દર સેવા બજવી છે. તેઓ પોતાના મિત્રો,

ઓળખીતાઓ અને ઘરાફોને પોતાની સલાહ કોઈ પણ જાતની ફી લીધા વિના આપે છે. અત્યારે તેઓ ઇંગ્લેંડ, યુરોપ, ચીન અને જાપાનથી સુતર, રેશમ, બનાવટી રેશમ અને સુતરડિ કાપડની આયાત કરવાનો, કાપડની મીલોમાં વપરાતી મશીનરી આયાત કરવાનો, સ્થાનિક મીલોનાં કાપડનાં વેચાણ માટેના એજન્ટ તરીકેના અને મુંબઈની શ્રીરામ મીલ્સના મેનેજિંગ ડાયરેક્ટરનો ધંધો કરે છે. ૧૯૩૫ માં તેમણે પોતાના મિત્રોની સહાયથી કરીમભાઈની મીલોમાંથી કેસન્ટ મીલ ખરીદી લીધી હતી અને એમાં સુધારાવધારો કરીને એમાં સુદર ગ્રીણું કાપડ બનાવવાની વ્યવસ્થા કરી હતી. આ મીલ સફળતા પુર્વક કામ કરી રહી છે. એમાં ૫૦ થી ૧૨૦ નંબર સુધીનું સુતર કંતાય છે, અને એજ સુતરનું કાપડ તઈયાર થાય છે.

વેપારી અને ઉત્પાદનનાં કાર્ય ઉપરાંત મીઠ મહેતા સામાજિક અને જાહેર પ્રગતિમાં અને ખાસ કરીને પારસી પ્રેકારિનાં કલ્યાણના કામમાં ઘણો ભાગ લે છે. પીટીટોની યાતના દુર કરવા અને જોઓ કામ કરવા રાજ થાય તેમને મદદ કરવા માટે એમણે જાહેર તેમજ ખાનગી જાન કર્યું છે. હોઠ માસીનાની હોસ્પીટલ તેમણે મોટી કરી આપી છે. તેમણે ઉદવાડા ખાતે એક સુવાવડખાનું બંધાવ્યું છે. એમણે પારસીઓ માટે સોંધા ભાડાની એક મોટી ચાલ બાંધી છે. પારસી પ્રેકારિને નોકરી અને શિક્ષણ આપવા માટે જુદે જુદે ઠેકાણે નોકરીનાં કેન્દ્રો સ્થાપવાના કામમાં પણ તેઓ રસ લે છે.

સરનામું:—કુકસ બીલ્ડીંગ, હોનબી રોડ, મુંબઈ.

**મુકરજી, સત્યમત:-**એમ. એ. (ઓક્ષ), ત્રણ જીલ્લામાં સુખા તરીકે પણ કામ એક. એસ. એસ. (લો), એક. આર. એસ. એ. (લંડન) રાજ્યરતન-૧૮૮૭ માં દીનાજીપુર (ઉત્તર બંગાળ)માં એમને જન્મ થયેલો. ઇંડીઅન મેડિકલ સર્વિસ-વાળા પંડીત કર્નલ વી. સી. મુકરજી વિધારતનના એ પુત્ર થાય. કલકત્તામાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૦૫ થી ૧૯૦૮ સુધી ઓક્સફર્ડમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો અને પાછળથી લંડનમાં પણ ભણ્યા. ૧૯૧૧ માં વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં ભેડાયા. ત્યાં ઝડપથી આગળ વધી ૧૯૨૧ માં સુખા રહે પહોંચી ગયા. ઓક્સફર્ડ ખાતે વકત્વ કળામાં સારી નામના મેળવી હતી અત્યારે સર સુખાનાં ઓધવાપર છે. ત્રીજી વાર સેન્સેસ ખાતામાં કમીશનર તરીકે મોકલવામાં આવ્યા હતા.

અરનામું:—ઈશા, રેસ કોર્સ રોડ, વડોદરા.

**મુંબઈમાં ઉતરવાનું ઉત્તમ સ્થાન**

## ભારતીય નિવાસ હિન્દુ લૉજ.

રહેવા જમવાની શ્રેષ્ઠ સગવડ માટે સુપ્રસિધ્ધ.

ઉપરાંત કેટલીક વિશિષ્ટતાઓ

૧. દ્રામ, ખસ, વીકટેરીઆ અને ટેક્ષી સ્પન્ડની તદ્દન નજીક.
૨. મોટા વેપારી બજારોની મધ્યમાં રહેવા જમવા માટે ભવ્ય સ્થાન
૩. બપોલ અને એકજ સીટના શુદ્ધ હવાઉત્સવાળા સ્વતંત્ર રૂમ્ડની વ્યવસ્થા, અલગ અને સ્વતંત્ર બાથરૂમ અને આખો દીવસ ગરમ પાણી.
૪. મોર્ડન સ્ટાઇલનું સુશોભિત ફરનીચર.
૫. વિશાળ વાંચનાલય તથા ગ્રાહકોની સગવડ માટે લીફ્ટ, ટેલીફોન ને રેડીયોની વ્યવસ્થા.
૬. સુઘડ અને સ્વચ્છ ભોજન પ્રખંધ. ઉંચા પ્રકારનું અને સ્વાદીષ્ટ તથા સત્વીક ભોજન.

ઉત્સાહી અને વીનયશીલ મેનેજમેન્ટ અને માલીકની સીધી દેખરેખ નીચે ચાલતું આદર્શ લોજ.

એક વખત જરૂર મુલાકાત લ્યો.

ટેલીફોન:—૨૧૧૧૦. } કાલબાહેવી રોડ, મુંબઈ નં. ૨. કોટન  
ટેલીગ્રામ:—કમ્ફરટ. } અકસચેન્જની બાજુમાં.

**જીવણુલાલ ગીરધરલાલ:**—અમદાવાદના એક આગેવાન મીલમાલિક અને શહેરી શેઠ જીવણુલાલનો જન્મ અમદાવાદમાં સંવત ૧૯૨૫ ના આસાં વદ અમાસ (દીવાળી) ના દીને થયો હતો. તેમના



પિતાશ્રી રેશમ અને શરાફીનો વેપાર કરતા હતા અને તેમની પેઢીનું નામ ગીરધરલાલ જેઠાભાઈ હતું કે જે પેઢી આજે પણ એક શરાફી પેઢી તરીકે મશહુર છે અને શેઠ જીવણુલાલ તેના સુકાની છે. આ શરાફીના ધંધાને લીધે શેઠ જીવણુલાલ નાણાં પ્રકરણી બાબતોમાં એક નિષ્ણાત લેખાય છે અને આગેવાન વ્યાપારીઓ નાણાં પ્રકરણી બાબ તમાં તેમની સલાહ પણ લે છે.

શેઠ જીવણુલાલ ધંધા પુરતી કેળવણી લાંબેજ પોતાના પિતાને વેપાર ધંધામાં મદદ કરવામાં રોકાઈ ગયા હતા અને ૩, મીલ સ્ટોર્સ તથા મીલને લગતી બીજી શાખાઓના અનુભવ મેળવી સને ૧૯૦૫ માં તેમણે પોતાના મિત્ર સ્વસ્થ શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસની સલાહ અને મદદથી ભરતખંડ ટેક્સટાઇલ મીલ સ્થાપી કે જે મીલ આજે અમદાવાદની સારી મીલોમાંની એક લેખાય છે. મીલ લાઇનના શેઠ જીવ-

ણુલાલના અનુભવને લીધે બીજી કેટલીક મીલો ઉભી કરવામાં તેઓ મદદરૂપ થઈ પડ્યા હતા અને આજે તેમનો કેટલીક મીલોની મેનેજીંગ એજન્સીઓમાં ભાગ પણ છે તે પછી સ્વર્ગસ્થ શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસ અને ચમનલાલ ગીરધરદાસના સહકાર અને મદદથી સને ૧૯૧૭ માં તેમણે ન્યુ અમદાવાદ મીલ ખરીદી લીધી હતી અને પાછળથી તે મીલને એક બ્રેન્ડ સ્ટોક કંપનીમાં ફેરવી નાંખી ન્યુ ટેક્સટાઇલ મીલનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું. તે પછી ૧૯૨૩ માં ન્યુ ટેક્સટાઇલ મીલની બાજુમાં આવેલી ઝવેરી મીલ પણ ન્યુ ટેક્સટાઇલ સાથે જોડી દેવામાં આવી હતી અને ન્યુ ટેક્સટાઇલને આજે સારી રીતે બીલવવામાં આવી છે અને તેમાં, પ્લોચીંગ, ડાઇંગ, પ્રીન્ટીંગ વગેરે દરેક ખાતાઓ છે. શેઠ જીવણુલાલ સ્વર્ગસ્થ શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસના ખાસ મીત્ર હતા અને શેઠ ચમનલાલ ગીરધરદાસના પણ તેઓ એક અંગત સ્નેહી છે. શેઠ મંગળદાસ તથા શેઠ ચમનલાલના ગરૂપની જુદી જુદી કંપનીઓમાં તેઓ આજે ડિરેક્ટર પણ છે. શેઠ જીવણુલાલ મળતાવડા સ્વભાવના, સાદા, ધર્મપરાયણ અને દયાળુ હોવાના છે અને તેને લીધે તેઓ મીત્રો તથા વખાણનારાંઓનું મોટું મંડળ પોતાની આસપાસ ધરાવે છે. તેઓ કેળવણી, સામાજિક અને ધાર્મિક કાર્યોમાં પોતાથી બનતી મદદ કરે છે.

સરનામુ:—શાહાબાગ, અમદાવાદ.

**“પ્રેસીડેન્સી”**

**માં વીએ ઉતરાવી**

તમારી વૃધ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.





દલાલ, ધી. એન. માણિકજી નાદીર-  
શાહ એમ. ઇન્સ્ટ. સી. ઇ, એફ. આઈ.  
એ. એ., એફ. આઈ. એ. એસ. (લંડન);  
કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય—શ્રી. દલા-  
લનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. ખા.



ખ દોરમસજી ખીંવ-  
ડીવાળાની પુત્રી પેરી-  
નબાઈ સાથે એમણે  
લગ્ન કર્યું હતું.  
લંડનની ઇન્સ્ટીટ્યુટ  
ઓફ સીવીલ એન્જ-  
નીઅરિંગમાં એમણે  
અભ્યાસ કર્યો હતો.

ઈન્ફોર્મેશન એસોસિએશન ઓફ આર-  
કીટકટપ, અને ઇન્ફોર્મેશન એસોસિ-  
એશન ઓફ સર્વિસના મેમ્બર છે.  
૧૯૩૯—૪૦ માં રેલ્વે બોર્ડની સેક્રેટરી એડ-  
વાઈઝરી કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. ૧૯૩૯  
માં નેશનલ પ્લાનીંગ કમીશનની એન્જ-  
નીઅરીંગ અને ટ્રાન્સપોર્ટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ડિપ  
સમિતિના મંત્રી નીમાયો હતા. ૧૯૩૯  
થી ૧૯૪૦ સુધી બી. બી. એન્ડ સી. આઈ.  
રેલ્વેની સ્થાનિક સલાહકાર સમિતિના  
સભ્ય હતા. એક વખત મુંબઈની દેશી  
વેપારી એમ્પરની કમીટીના સભ્ય પણ  
ચૂંટાયા હતા. શ્રી. દલાલ જે. પી. છે અને  
મુંબઈના ચાર્ટર્ડ સીવીલ એન્જનીઅર,  
આર્કીટેક્ટ અને સર્વેયર છે. એમણે  
“લઘુમતી કોમો કઈ તરફ?” એ નામનું  
અંગ્રેજીમાં એક પુસ્તક લખ્યું છે. તેઓ  
મુંબઈની વીલીંગ્ડન, રીપન, રેડીઓ, ક્રીકેટ  
ક્લબ ઓફ ઇંગ્લાન્ડ, ટર્ફ ક્લબ ઉપરાંત  
ઈમ્પીરીયલ દિલ્હી જમખાના, અને રોશન-  
આરા (દિલ્હી), નેશનલ લીબરલ (લંડન)  
નિગેર ક્લબોના સભ્ય છે.

સરનામું:—૪૧, કક્ષરેડ, કોલાબા  
રેકલેમશન, મુંબઈ

મહેતા, શ્રી. ભગવાનદાસ રામદાસ-  
એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં મુંબઈમાં થયો  
હતો. છેલ્લી પાંચ પેઢીથી એમના પુર્વજો



મુંબઈમાં જ વસેલા. એમના પિતા અને  
દાદા મીલકતદાર અને કાપડના વેપારી  
હતા. અત્યારે શ્રી. મહેતા મીલકતોના  
એજન્ટ અને ફીનાન્સ ઓફર તરીકે ધંધો  
કરે છે. ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૬ સુધી તેમણે  
જવરાતનો ધંધો કર્યો હતો. એ ઉપરાંત  
મીલકત અને વિમાના એજન્ટ તરીકે  
પણ કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૩  
સુધી સરકાર, લશ્કર, નઉકા, રેલ્વે અને  
મ્યુનીસીપાલિટીઓના કંટ્રાક્ટર હતા.  
૧૯૨૩ થી આજ સુધી મીલકતના એજન્ટ  
અને ફીનાન્સ ઓફર્સ તરીકે કામ કરે છે.

સરનામું:—૬, બાણુગંગા રોડ,  
મલબાર હીલ, મુંબઈ.

વાડીઆ, શ્રી. અરદેશર રતનજી— એમનો જન્મ મુંબઈ ખાતે ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ૧૭૩૫ માં મુંબઈની ગોદી માટેના નિષ્ણુત વહાણ ખાંધનારા શ્રી. લવજી વ્હાડીઆના પ્રખ્યાત કુટુંબના નબીરા એમનાં લગ્ન તેહમીના હોમજી પોસ્ટવાળા સાથે થયા હતાં. અને એક પુત્રી અને બે પુત્રો છે માઈસાર યુનીવર્સીટીમાં ફીલ્સુફીના પ્રોફેસર; ખોડ્ડ એફ સ્ટડીઝ ઇન ફીલોસોફી, માઈસાર યુનીવર્સીટીની સેનેટ તથા એકેડેમીક કાઉન્સિલના સભ્ય. મુંબઈની વીલ્સન કોલેજના દક્ષિણ ફેલો (૧૯૧૦), એજ કોલેજમાં અંગ્રેજી અને ફીલ્સુફીના પ્રોફેસર (૧૯૧૪), મુંબઈ યુનીવર્સીટી સાઈ-કોલોજના લેકચરર (૧૯૧૪-૧૬), માઈસોરના કામચલાઉ ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન્સ (૧૯૩૦-૩૧), ઇન્ટર યુનીવર્સીટી ખોડ્ડ, ઇન્ડીઆના મંત્રી (૧૯૩૨ થી ૧૯૩૭). ૧૯૦૯ માં મુંબઈ યુનીવર્સીટીની બી. એ.ની ડીગ્રી લીધી. ૧૯૨૩ માં લંડન, મીડલ ટેમ્પલમાંથી બેરિસ્ટર એટ-લો થયા અને કેમ્બ્રીજ યુનીવર્સીટી મોરલ સાયન્સ ટ્રાઇપોસ મેળવ્યા. માઈસાર યુનીવર્સીટી યુનીઅનના પ્રમુખ (૧૯૨૨-૨૪), માઈસાર યુનીવર્સીટી કાઉન્સિલના સભ્ય ૧૯૨૪-૩૬, માઈસાર યુનીવર્સીટીની ફેકલ્ટી ઓફ આર્ટ્સના ડીન (૧૯૨૭ થી ૩૦), માઈસાર લેલ્સલેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય (૧૯૩૦-૩૧) મદ્રાસ યુનીવર્સીટી કમીશનના સભ્ય (૧૯૨૮), માઈસાર ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સના સભ્ય (૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦) કલકત્તા ખાતે ૧૯૨૫ માં મળેલી ઇન્ડિઅન ફીલોસોફીકલ કોન્ફરન્સમાં એથીકલ વિભાગના પ્રમુખ, લાહોરમાં ૧૯૨૦ માં મેટાફીઝીકલ વિભાગના પ્રમુખ, ૧૯૩૦ માં હાકામાં સામાન્ય પ્રમુખ, ૧૯૩૭ થી

કાર્યવાહક સમિતિના પ્રમુખ. ૧૯૨૬ માં પટના ખાતે શિક્ષક મંડળોના અખીશ હિન્દ મહામંડળના પ્રમુખ. ૧૯૩૧ માં એડીન્બર્ગ ખાતે મળેલી સામરાજ્યની યુનીવર્સીટીઓની મળેલી પાંચમી પરિષદ માઈસાર યુનીવર્સીટીના પ્રતિનિધિ, માઈસોર હિન્દી પ્રચારસભાના પ્રમુખ (૧૯૨૮ થી ૧૯૩૭), અખિલ કર્ણાટક હિંદી પરિષદની સ્વયંજ સમિતિના પ્રમુખ (૧૯૨૯), અખિલ કર્ણાટક હિંદી પરિષદની માંગલોર ખાતે મળેલી ૪ થી બેઠકના પ્રમુખ (૧૯૩૩). આ ઉપરાંત કેળવણીને લગતી બીજી અનેક સંસ્થાઓ સાથે તેઓ એક અથવા બીજી રીતે જોડાયેલા છે. બેંગલોર ગોરાસ્ટ્રીઅન એસોસિએશનના તથા અંજુમનના ૧૯૩૭ થી પ્રમુખ છે. એમણે સંખ્યાબંધ પુસ્તકો લખ્યાં છે. તેમજ હિંદ અને ઇંગ્લાંડ તથા અમેરીકાના અગ્રગણ્ય સામયિકોમાં અવારનવાર વિચારપુર્ણ લેખો લખતા રહે છે.

સરનામું—યુનીવર્સીટી, માઈસાર

સહાય શ્રી. બળદેવ—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં બિહાર પ્રાંતમાં થયો હતો. ૧૯૧૪ માં એમણે એમ. એ. ના પદ્ધતિ પ્રાપ્ત કરી હતી પટનાની બી. એન. કોલેજમાં ઇતિહાસના અધ્યાપક નીમાયા હતા. વકીલાત કરવાની લાપકાત મેળવી એમણે ૧૯૨૧ માં પટના હાઈકોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી. બિહાર પ્રાંતની નલન્દા કોલેજના એઓ સ્થાપક છે. ૧૯૨૫ થી પટના યુનીવર્સીટીની સેનેટના અને ૧૯૩૦ થી ત્યાંની સીનીયોરેટના સભ્ય છે. ૧૯૩૭ માં બિહાર પ્રાંતની ધારાસભામાં કુંગ્રેસ પક્ષના નેતા હતા. એજ વર્ષમાં એમને બિહારના એડવોકેટ જનરલ નીમવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું—પટના.

સેકસેના, શ્રી. મોહનલાલ, એમ. એસ સી., એલ એલ. બી.,—વકીલની પરિક્ષા પાસ કર્યા બાદ ૧૯૧૯ માં એમણે લકનોમાં વકીલાત કરવી શરૂ કરી હતી. ૧૯૨૧ થી રાષ્ટ્રીય મહાસભા સાથે એમનો સંબંધ છે. એમણે એ વર્ષમાં વકીલાતનો ધંધો છોડી દીધો હતો અને રાષ્ટ્રીય મહાસભાની જુદી જુદી ચળવળોમાં ભાગ લીધો હતો. એ અગે એમને આઠવાર જેલ મળી છે. ઇ. સ. ૧૯૨૪ થી ૨૬ સુધી સંયુક્ત પ્રાંતોની ધારાસભાના લકનોના સભ્ય અને ૧૯૩૪ થી વડી ધારાસભાના સભ્ય છે. કાકોરી કાવત્રા કેસમાં બચાવ પક્ષના મુખ્ય ધારાના હિમાયતી હતા. બંગાળના રાજદ્રારી કેદીઓની બાબતમાં તપાસ કરવા કોમેિસ કારોબારી કમીટીએ એમને નીમ્યા હતા. પણ બંગાળની સરકારે એમનું કામકરવા દીધું ન હતું. રાજદ્રારી કેદીઓ અને રાજદ્રારી નજર કેદીઓનાં એઓ હિમાયતી છે.

સરનામું:—લખનો.

વિશ્વેશરાય સર એમ. કે. સી. આઈ ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. ૧૮૮૧ માં બેંગલોરની સેન્ટલ

કોલેજમાંથી બી. એ.ની પરિક્ષા પાસ કરી હતી. એમણે પુનામાં એન્જનીય રીંગનો અભ્યાસ કર્યો હતો અને મુંબઈ પ્રાંતના એન્જનીઅરીંગ ખાતાની નોકરીમાં જોડાયા હતા અને ત્યાંથી ૧૯૦૯ માં નિવૃત્ત થયા હતા. ત્યાર બાદ એમને માઈસોરના મહારાજાએ રાજ્યના ચીફ એન્જનીઅરનો આદ્યો સોંપ્યો હતો. અને ત્યાં ત્રણ વર્ષ સુધી એમણે એમની આશ્ચર્યકારક ઇન્જનેરી પ્રતિભાનો પરિચય દુનિયાને કરાવ્યો અને મઈસુર રાજ્યના કુદરતી સાધનો અને સામગ્રીઓનો સફળ તાથી ઉપયોગ કર્યો અને બધા ખાતાઓમાં મોટા મોટા સુધારાઓ દાખલ કર્યા. ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં સુધાર કરવામાં એમણે પહેલ કરી છે. મુંબાઈની ઇરીગેશન ઇન્કવાયરી કમીટીના અને ૧૯૨૫ માં ઇન્ડિઅન ઇકોનોમીક ઇન્કવાયરી કમીટીના પ્રમુખ હતા. અને ત્યાર બાદ બોમ્બે બેંક ઇન્કવાયરી કમીટીની મંત્રણાઓમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો. એમના પ્રસિધ્ધ પુસ્તકોમાં “બેન્ડ ઇકોનોમી ફોર ઇન્ડિઆ” અને “રીકનસ્ટ્રક્ટીંગ ઇન્ડિઆ” એ બે મુખ્ય છે.

સરનામું:—બેંગલોર.

## સ્વદેશી બંગડીઓ

દરેક પ્રકારની દેશી બંગડીઓ હવે આપણા ઘરને આંગણે એટલે આપણા મુંબઈ ઇલાકામાંજ બને છે, અને

### ગોર અને કુંપની

તરફથી તેની બનાવટમાં જે જાતનો કાચ વાપરવામાં આવે છે તેવો ઉંચો જાતનો કાચ આખા હિંદમાં બીજું કોઈ કારખાનું વાપરતું નથી. લખો:—

ગોર અને કુંપની;

નોબલ ચેંબર્સ, પારસી બબર  
સ્ટ્રીટ, કોલ, મુંબઈ.

તાતા. શ્રી. ખરજેર એમ:— રનસના પ્રમુખ એમને બનાવવામાં આવ્યા બીલીમોરાના પ્રખ્યાત તાતા કુટુંબના સાહસીક નબીરા છે. આર્ટસ કોલેજમાં એ પ્રમુખ છે.



પહેલિલા શ્રી. તાતાને મનની વલણ વીકટો-રીઆ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં ખેચી ગઈ અને ત્યાં એમણે શરૂ કરેલા ટેકનીકલ બાબતનો અભ્યાસ ફીલ્મ લાઈનમાં આવી પુરો કર્યો.

ફીલ્મ લાઈનમાં બેઠાયા પહેલાં એમણે કલકત્તામાં પોતાની સાડાંવાટરની ફેક્ટરી ખોલી હતી અને તે સાહસમાં પુર્ણ સફળતા નહી મળવાથી એમણે એમના પિતાની મુખર્મીની પેઢીમાં કેટલોક સમય કામ કર્યું. "Once a technician, always a technician" એ લોકોક્તિ અનુસાર વાડિયા મુવીટોનની સ્થાપના થતાં એ તેમાં બેઠાયા અને ટેકનીકલ વિભાગની બેખ-મદારી સ્વીકારી લીધી. ફીલ્મ ઉદ્યોગના ટેકનીશીઅનોમાં આવે શ્રી. ખરજેર તાતા અગ્રસ્થાન ધરાવે છે.

ફીલ્મ ઉદ્યોગને લગતી જાહેર પ્રવૃત્તિમાં શ્રી. ખરજેર તાતા શરૂઆતથીજ ભાગ લેતા આવ્યા છે મોશન પીકચર સોસા-યરી આઈ ઇન્ડીઆના સહમંત્રી તરીકે એમણે કેટલોક સમય કામ કર્યું હતું. ફીલ્મ કોમેસ વખતે ટેકનીશીઅનોની કોનફ-

તેદખળ, શ્રી. હુસેન બદરૂદીન:—

૧૮૭૩ માં મુખર્મી ખાતે એમનો જન્મ થયેલો. આરબ વંશથી ઉતરી આવેલા. એમના વડવાઓ પહેલા ખાલાતમાં વસેલા ત્યાંથી ૧૮૦૦માં મુખર્મી આવેલા. શ્રી. તઈય-બજના પિતાશ્રી બદ-રૂદીન તઈયબજ કૌથી પહેલા હાંદી ખરીદટર હતા અને મુખર્મી ખારમાં બેઠાયા હતા ત્યાર પછી તેઓ પહેલા હાંદી જજ તરીકે હાઈકોર્ટની આગળનલ સાર્હડમાં નીમાયા હતા. એમના



દાદાશ્રી તઈયબજશ્રી ભાઈમીયાં સાહેબ તવંગર વંપારી હતા અને સુલેમાન કોમના વડા ધર્મગુરૂ હતા. એમણે પોતાના છ પુત્રોને કેળવણી માટે યુરોપ મોકલ્યા હતા. તેમાં શ્રી. બદરૂદીન ખરીદટર થયા હતા. એમનું કુટુંબ કેળવણી અને રાજદ્વારી ક્ષેત્રમાં આગળ પડતું હતું. ઝેવીઅર કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી કેમ્બ્રીજની ડાઉનિંગ કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયેલા અને ત્યાંજ એમ. એ., એલ એલ. બી. ની ડીગ્રીઓ માનસહીત મેળવેલી. ૧૯૧૦ સુધી મુખર્મી હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરી પછી સ્કોલ કોઝીઝકોર્ટમાં જજ નીમાયા. થોડો વખત વડા જજ તરીકે પણ કામચલાઉ નીમાયા હતા. ૧૯૨૮ માં નિવૃત્ત થયા લંડનની અનજીમને ઇસ્લામ તથા બીજી સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—“એટ્યુ મારને” મરઝખાના ખાદ, અધેરી.

કાસીમ ખઝરના મહારાજ સ્ત્રીશ્વંદ્ર નંદી, એમ. એ., એમ. એલ. એ.—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો હતો.



માં એમનો જન્મ થયેલો. કેળવણી લીધા પછી સરકારી નોકરીમાં દાખલ થયેલા. ૧૯૦૨ માં ડેપુટી કલેક્ટર અને મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે શરૂઆત કરી ધીમેધીમે સારી ખ્યાતી પ્રાપ્ત કરી ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૬ સુધી મુંબઈ પ્રાંત, સીંધ અને બલુચીસ્તાનના ઇન્ક-ટેક્સના કમીશનર બન્યા હતા. ૧૯૩૨, ૧૯૩૩, ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૬ માં હિંદી સરકારના સેન્ટ્રલ રેવિન્યુ બોર્ડ અને નાણા ખાતામાં સંયુક્ત મંત્રી તરીકે કામ કરેલું. ૧૯૩૬ માં ઇન્કમ ટેક્સ તપાસ સમીતિના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ખાનુ મેન્શન, ખંખાતા હાલ, મુંબઈ.

ખંગાળાના સૌથી જુના જમીનદાર કટ્ટું મખના નખીરા છે. ખંગાળ સરકારના એક પ્રધાન છે. બેરહામપુરની કોલેજમાં બી. એ. થયા પછી કલકત્તાની કોલેજમાં એમ. એ. થયા. એ પછી જર્મન અને ફ્રેન્ચની તાલીમ સ્વીધી અને કાયદાનો અભ્યાસ પૂરો કર્યો. આઠ વર્ષ સુધી બેરહામપૂર મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ હતા. ઉપરાંત વિશ્વ ભારતી. શાંતિ નિકેતન, ખંગાળની એશીયાટીક સાયન્સટી, ખંગાળ નેશનલ એમ્બર એન્ડ ક્રામર્સ વિગેરે સંસ્થાઓના આજીવન સભ્ય છે. એમણે કેટલાક નાટકો પણ લખ્યા છે. ખંગાળી સાહિત્ય ઉપરાંત સંગીતમાં પણ પ્રવીણ છે.

સરનામું:—કાસીમ ખઝર હાઉસ, ૩૦૨ અપર સરકયુલર રોડ, કલકત્તા  
ટેલીગ્રાફીક સરનામું—  
“કાસીમ રાજ”, કલકત્તા.

વાચ્છા ખાન બહાદુર જે. પી.,  
સી. આઈ. ઇ., બી. એ., બી. એસ સી.,—  
નવસારી (વડોદરા રાજ્ય) ખાતે ૧૮૭૯

ઉપલપ. શ્રી કૃષ્ણરાવ વિઠ્ઠલરાવ, અરૂણાદિત્ય,—નાયબ દીવાન, વડોદરા રાજ્ય-બી. એ., એલ.એલ. બી., રાજ્યરત્ન-એમનો જન્મ સાલાપૂર ખાતે ૧૮૭૯માં થયો હતો. ૧૯૦૪

માં વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં દાખલ થયા. ૧૯૧૧ માં વડાવટદાર અને મુન્સફથી શરૂઆત કરી. ૧૯૩૫ માં રેવન્યુ કમી-

શનર (સર મુખા) થઈ ૧૯૩૬ માં નાયબ દિવાન નીમયા. શ્રી. ઉપલપે વડોદરા રાજ્યની અનેક સમિતિઓમાં ફરજ બજાવી છે રાજ્યે ૧૯૩૨ માં પ્રશાસન નોકરી બદલ રાજ્યરત્ન સુવર્ણ પદકને અને ૧૯૩૮ માં અરૂણાદિત્યનો ઇલ્કાબ એનાયત કર્યા હતા. ઉપરાંત એમને જુદા જુદા ચંદ્રકો પણ મળ્યા છે.

સરનામું—ફતેહગંજ, વડોદરા.



નાનજી લક્ષ્મીભાઈ, રાવખડાદુર, જે. પી.:—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં કચ્છ ખાતે થયેલો. એમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધેલી પછી વડોદરાએ સ્થાપેલી કુરપાલ હારસીની ચોખાના વેપારની પેઢીમાં જોડાયા. પિતાશ્રી શેઠ લક્ષ્મીભાઈ ગણપત જઈન ધર્મનું ઘણું સાફ જ્ઞાન ધરાવે છે. એમની પેઢીની ખરમામાં એક શાખા છે, જે નાનજી શામજીને નામે ચાલે છે. મુંબઈમાં નાનજી શામજીની કંપની બીલ્ડીંગ કંટ્રાક્ટરો તરીકે પણ કામ કરે છે. શ્રી. નાનજીભાઈ શ્રી કચ્છી વિસા ઓસવાળ હેરાવાસી જઈન જ્ઞાતિના મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી અને ઉપ-પ્રમુખ, બાંબે રાઈસ મરચન્ટ એસોસીએશનના માનદ મંત્રી, દેશી વેપારી એમ્પરના સભ્ય, કચ્છી વિસા ઓસવાળ હેરાવાસી પાઠશાળાના પ્રમુખ અને બીજી નાની સંસ્થાઓમાં

પણ આગેવાની ભર્યો ભાગ લે છે. સખાવત કરે છે પણ ગુપ્ત રાખે છે.  
સરનામું:—૧૧૬, ચીંચખંદર રોડ, મુંબઈ ૯.

શાદીલાલ, સર, પી. સી.:—એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. એમણે લાહોરમાં અને ઓક્સફર્ડની બાલીઓલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કાઉન્સિલ ઓફ લીગલ એજ્યુકેશનના હોનરસ મેન છે. લાહોર હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે નામ નોંધાવ્યા પછી તેઓ એ કોર્ટના જજ નીમાયા હતા અને એ હાઈકોર્ટના સૌથી પહેલા હોદ્દી વડા જજ (૧૯૨૦-૩૪) થવાનું માન એમને મળ્યું હતું. ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૩ સુધી પંજાબની ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૩૪ માં પ્રીવી કાઉન્સિલમાં એમને નીમવામાં આવ્યા હતા.  
સરનામું:—લાહોર.

**૧૦૦ ટકા સ્વદેશી**

**ધી કેસન્ટ**

**ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લી૦**

**[ હિંદુસ્થાનમાં સને ૧૯૧૯ માં સ્થપાયેલી ]**

રીઝોરગેનીએશન પછી દિવસે દિવસે આગળ વધતી આ પ્રગતિમાન અને ઉદાર કંપનીની ઐજન્સી યા પોલીસી લઈ તેની વધતી જતી આબાહીમાં ભાગીદાર બનો.

ઉદાર હકેકો, સંપુર્ણ સલામતી અને અસાધારણ સેવાઓ માટે પંકાયેલી આ કંપનીમાંજ તમારી જીંદગીનો વિષો લઈ સંપુર્ણ રક્ષણ મેળવો.

વધુ માહિતી માટે મળો યા લખો—

હેડ ઓફીસ :—

લાલગીર એમ્પર્સ, ટેમ્પરીન્ડ લેન. કોટ, મુંબઈ.

**આયંગાર, શ્રી. શ્રીનીવાસ મેસ.—** એમનો જન્મ પ્રખ્યાત મદ્રાસી કુટુંબમાં થયો હતો. અને એમના લગ્ન મદ્રાસ હાઇકોર્ટના સુવિખ્યાત જજ સદગત સર ભાષ્યમ આયંગરની પુત્રી સાથે થયા હતા. આજે એઓ મદ્રાસના ધારાસભ્યોમાં અગ્રસ્થાન ભાગવે છે. થોડો વખત એમણે મદ્રાસના એડવોકેટ જનરલનો ઓધો ભોગવ્યો હતો અને વકીલાતની શરૂઆતથીજ રાજપ્રકરણમાં ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. સ્વર્ગસ્થ દેશખન્ધુ ચિતરંજનદાસ અને પંડિત માતીલાલ નહેરૂએ સ્થાપેલી સ્વરાજ પક્ષમાં તેઓ ભેડાયા હતા અને વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને સ્વરાજ પક્ષના નાયબ નેતા નીમાયા હતા. ૧૯૨૭ માં રાષ્ટ્રીય મહાસભાના ગૃહીની અધિવેશનના શ્રી. શ્રીનીવાસ પ્રમુખ હતા. જ્યારે સવિનય કાયદાભંગની ચળવળ શરૂ કરવામાં આવી ત્યારે રાજપ્રકરણમાંથી ફરિગ થઈ ગયા પણ ૧૯૩૯ માં પાછા ભેડાયા અને સુભાષ બાબુને સક્રિય સહાય આપી હતી.

**સરનામું—**મદ્રાસ.

**સૈયદ, ડો. મહમદ, ખાર-એટ-લો, પી.એચ. ડી.—**એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. તેઓ ૧૯૨૧ માં કૉંગ્રેસમાં દાખલ થયા. રાજ્યદ્રોહના ગુન્હા માટે એમને શિક્ષા થઈ હતી. મધ્યસ્થ ખીલાફત સમિતિના એઓ સેક્રેટરી હતા. અને કૉંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૦ માં એમને ફરી જેલ મળી હતી. બિહાર છુટકપને અંગેના રાહત કાર્યમાં એમણે મોટો ફાળો આપ્યો હતો. કૉંગ્રેસે પ્રધાનપદમાં સ્વીકાર્યા ત્યારે એઓ બિહારના કેળવણીખાતાના પ્રધાન નીમાયા હતા અને તે વખતે એમણે શરૂ કરેલા સાક્ષરતા પ્રચાર કાર્ય માટે એમનું નામ ઘણું આગળ આવ્યું હતું.

**સરનામું—**પટના.

**સન્મુખમ ચેટ્ટી, સર આર. કે.—** એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. મદ્રાસની ફીશ્ચીઅન કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૦ માં ૨૮ વર્ષની વયે મદ્રાસ ધારાસભાના એઓ સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૯૨૩ માં વડી ધારાસભાના સભ્ય થયા હતા. નેશનલ કનવેન્શન યોદ્ધા તરફથી ઇંગ્લેડ મોકલવામાં આવેલા પ્રતિનિધિ મંડળના એઓ સભ્ય હતા. એમપાયર પાર્લામેન્ટરી એસોશીએશનમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લેવા તેઓ ઓસ્ટ્રેલીયાની મુલાકાતે ગયા હતા. ઇન્ટરનેશનલ લેખર કોન્ફરન્સમાં ગયેલા હિંદના ઉદ્દયોગપતિઓના પ્રતિનિધિના સલાહકાર તરીકે એઓ જીનીવા ગયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૨૨ માં ચોટાવા ખાતે ભરાયેલી ઇંકોનોમીક કોન્ફરન્સમાં હાંદી સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે એમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૦ માં નીમાયલી થી સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ રીવેન્યુમેન્ટ કમીટીના સભ્ય હતા. ૧૯૩૧ માં વડી ધારાસભાની એસેમ્બલીના પ્રથમ ઉપ પ્રમુખ અને પછી પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૩૫ માં એઓ કોચીનના દિવાનના ઓધવા પર નીમાયા હતા. અત્યારે એજ પદે છે.

**સરનામું—**એનાકુલમ.

**તમારો વીમા ઉતરાવતાં પહેલાં**

**પ્રેસીડેન્સી**

**માં લખો અથવા મળો, તમને લાભજ થશે.**

**હેડ ઓફીસ—**મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



રાધા કૃષ્ણ, સર એસ. એમ. એ. સ્ટ વીયુ એફ લાઇફ” ના વિષય ઉપર ડી. લીટ. (માનદ)-એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમનું ગામ તીરતની દક્ષિણ હિંદમાં આવેલું છે. એમણે મદ્રાસ પ્રાંતના વેલોર અને મદ્રાસ શહેરમાની પાઠશાળાની શાળામાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ વેલોર, મદ્રાસ, મહસુર અને કલકત્તામાં કુલસુફીના અધ્યાપક નીમાયા હતા. ૧૯૨૧ થી ૩૧ સુધી કલકત્તા યુનીવર્સિટીમાં પંચમ કીંગ જ્યોર્જ ચેર એફ ફીલોસોફીનો એધો એમણે સંભાળ્યો હતો. એમના ભાષણ, લખાણ અને શિક્ષણ આપવાની શક્તિથી એમણે સમગ્ર દુનિયાનું ધ્યાન પોતાના તરફ ખેંચ્યું છે. અને વિલાયત તથા અમેરીકામાં ભાષણો આપવા એમને ત્યાંના લે કોએ નોતર્યા હતા. ૧૯૨૯-૩૦ માં “(એન આઇડીઅલી

સ્ટ વીયુ એફ લાઇફ” ના વિષય ઉપર ભાષણ કરવા એમની હાર્ટ લેકચરર તરીકે નિમણૂક થઈ હતી. આ માન મેળવનાર એઓ ખીજા હિંદી હતા. એક્સફર્ડની માન્ચેસ્ટર કોલેજમાં “કમ્પે-રેટીવ રીલીજિઅન્સ” વિષયના અધ્યાપકને। એધો પણ મળ્યો હતો. ૧૯૨૬ માં એક્સફર્ડ ખાતે અપટન લેકચરર નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ એજ વર્ષમાં ચીકાગો યુનીવર્સિટીમાં હસકલ લેકચરર નીમાયા એમના પ્રસિધ્ધ પુસ્તકોમાં હાઈ કુલસુફી પરનું પુસ્તક ઘણું પ્રસિધ્ધ છે. લીગ એફ નેશન્સની કમીટી એફ ઇન્ટ લેકચરઅલ કોઓપરેશનના એઓ સભ્ય છે. આંધ્રા યુનીવર્સિટીના વાઇસ ચાન્સેલર અને હાલમાં હાઈ યુનીવર્સિટીના વાઇસ ચાન્સેલર છે.

## જાંઘળીના વિમા માટે આદર્શ સોસાયટી.

જાંઘળીના વિમાનું કામ કરતી વિમા કંપનીઓમાં ધી ઓમ્પે કોઓપરેટીવ ઇન્શ્યોરન્સ સોસાયટી લીડ એક નવી ભાત પાડે છે. ‘વિના સહકાર નહીં ઉદ્ધાર’ એ સુત્રને અનુસાર સહકારી ધોરણ પર ચાલતી દેશભરમાં આ એકજ સંસ્થા છે, જેની કેટલીક વિશિષ્ટતા નીચે મુજબ છે:—

- (૧) આ સોસાયટીમાં શેરહોલ્ડરો કે મેનેજિંગ મેમ્બરો નહોવાથી બધોજ નફો પોલીસી હોલ્ડરોને આપવામાં આવે છે.
- (૨) પહેલીજ આંકણીમાં સોસાયટીએ ખોનસ જાહેર કર્યું છે.
- (૩) વાર્ષિક પ્રીમીયમ ઉપર અઢી ટકા લેખે વળતર અપાય છે.
- (૪) સરકારી ડીરેક્ટરો તેમજ હોસાળ તપાસણી હોવાથી વીમા ઉતરાવનારોના પૈસાની પુરી સલામતી સચવાય છે.
- (૫) સહકારી ધોરણ પર ચાલતી સોસાયટીના મેમ્બરોને ખાસ લાભ અપાય છે.

વધુ વિગત માટે મળો યા લખો:—

ગુલાબભાઈ લ. દેશાઈ, ખી. એ., મેનેજર.

ધી ઓમ્પે કોઓપરેટીવ  
ઇન્શ્યોરન્સ સોસાયટી લીડ

હડ એકીસ:—સર રીરોજશાહ  
મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

સીધ, શ્રી. સચ્ચીદાનંદ,—ખાર-એટ-લો-વડી ધારાસભાના પહેલા ચુંટા-યેલા હિંદી ઉપ-પ્રમુખ, બિહાર પ્રાંતના પહેલા હિંદી ખજાનચી (૧૯૨૧-૨૬), લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ (૧૯૨૧-૧૯૨૨), પટના યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર (૧૯૩૬)-એમને જન્મ ઇ. સ. ૧૮૭૧ ના નવેમ્બરની ૧૦ મીએ થયો હતો. એમના લગ્ન લાહોરવાળા સેવા-રામની સદગત પુત્રી રાધિકા સાથે થયા હતા. એમણે પટના કોલેજ અને કલકત્તા ની સીટી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૩ માં કલકત્તા હાઈ કોર્ટના એડવોકેટ તરીકે નામ નોંધાવ્યું હતું અને ૧૯૧૬ માં અલ્લાહાબાદ હાઈ કોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે કામ કરતા હતા. “હિંદુસ્તાન રીવ્યુ” નામના માસિકની સ્થાપના કરી અને ૧૮૯૯ થી ૧૯૨૨ સુધી આ માસિક એમણે પ્રસિધ્ધ કર્યું. વડી ધારાસભાના બે વખત સભ્ય ચુંટાયા હતા. અને ૧૯૨૧ ના ફેબ્રુઆરીમાં પહેલા ફેબ્રુઆરી પ્રેસીડન્ટ તરીકે ચુંટાયા હતા. પોતાના પત્નીની યાદગીરી કાયમ રાખવાં એમણે ૧૯૨૪ માં શ્રીમતી રાધિકા ઇન્સ્ટીટ્યુશન સ્થાપ્યું હતું. આ સંસ્થામાં પટણામાં મોટામાં મોટો જાહેર હોલ ઉપરાંત અંગ્રેજી આધુનિક અને સર્વમાન્ય પુસ્તકોનો સંગ્રહાલય જેનું નામ સચ્ચીદાનંદસિંહ લાયબ્રેરી છે એનો સમાવેશ થાય છે. ૧૯૨૭ માં વિલાયતના પ્રવાસે ગયા હતા. પટનાના “ઈન્ડિઅન નેશન” નામના પત્રના મેનેજિંગ ડીરેક્ટર થયા. અને હિંદુસ્તાન રીવ્યુનું તંત્રી પદ પાછું પોતાના હાથમાં લીધું. ૧૯૩૩ માં બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટી સમક્ષ એમણે જુખાની આપી હતી. ઇ. સ. ૧૯૩૫ માં લકને યુનીવર્સિટીમાં પદ્મી સમારંભ વખતે

પ્રવચન કરવા એમને નોતરવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—પટના.

સીતારામૈયા, ડૉ. પટાભી—કોંગ્રેસના આ જાણીતા અગ્રેસર અને બાહોશ રાજદ્રારી પુરૂષે પોતાના જીવનની શરૂઆત ૧૯૦૬ માં મસુલીપટમમાં તબીબ તરીકે કરી હતી ત્યાર પછી એમણે કોંગ્રેસની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રીય ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. ૧૯૧૬ થી ડૉ. પટાભી એલ ઇન્ડિઆ કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે. કોંગ્રેસની દરેક પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લીધો છે અને જેલનિવાસ ભોગવ્યો છે. કોંગ્રેસનો ઇતિહાસ એમને હાથે લખાયો છે, આ પુસ્તક લોકપ્રીય બન્યું હતું. ડૉ. પટાભી એક બાહોશ વક્તા છે. એ ઉપરાંત એમણે ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૦ સુધી “જન-ભુમિ” નામના અંગ્રેજી પત્રનું સંચાલન કર્યું હતું. તેઓ વર્ષો સુધી કોંગ્રેસની કારોબારી સમિતિના સભ્ય હતા અને આંધ્રમાં જાણીતા નેતા છે. એ ઉપરાંત દેશી રાજ્યોના પ્રશ્નોમાં પણ તેઓ ખુબ રસ લે છે. રાજસ્થાન પરિષદના પ્રમુખ પણ ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૯ માં કોંગ્રેસના પ્રમુખપદ માટે એમની સામે સુખાઝ ખાણે હરિકાઈ કરેલી, આ હરિકાઈમાં સુખાઝ ખાણેનો વિજય થયો હતો. સુખાઝ ખાણના વિજયને ગાંધીજીએ પોતાની હાર માના હતી. બુધ્ધ પછી કોંગ્રેસે શરૂ કરેલી વાણીસ્વાતંત્ર્યની લડતમાં ડૉ. પટાભી જેલમાં ગયા છે. (૧૯૪૧ માર્ચ).

પ્રમાણિક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડન્ટ**  
મશહુર છે.

મોદી, મીઠા કેપ્શન એમ.—હાંદના સીનેમા ઉદ્યોગની ખીલવણી, પ્રગતી અને આગેકુચમાં ખડુ કીમતી અને અગત્યનો ફાળો આપનારા વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા થીએટર્સ લીબના આ કાબેલ અને સાહસીક મેનેજિંગ



પ્રેસના માલિક છે, જ્યારે ત્રીજા ભાઈ સોહરાય મોદી મુંબઈના મશહૂર ફીલ્મ સ્ટુડીયો મીનરવા મુવીટોનના માલિક હોવા ઉપરાંત હાંદસરમાં પંકાઈ ગયેલા એક સઉથી યુનંદા એક્ટર અને સઉથી પ્રખ્યાત ફીલ્મ ડિરેક્ટર છે. ચારે બિરાદરો વચ્ચેનો સંપ અને એક બીજાં તરફની અથાગ માયા મહોબત ખચીત આજના જમાનામાં એક અપવાદરૂપ છે.

મીઠા કેપ્શન મોદી પોતાનાં નામ પાછળ કોલેજની ડીગ્રીઓનું કંઈબી પુછકું ધરાવતી નથી. તેવણુ એક મેટ્રીક્યુલેટ છે, પરંતુ પોતાની કુનેહ, કારસાજ અને કાબેલ્યત તથા વહેવાર જ્ઞાન અને ધંધાદારી ડહાપણુ દુરઅંદેશીથી તેવણે માત્ર ૪૧ વર્ષની વયમાં જીંદગીમાં મહાન અને ઝળકતી ફતેહ મેળવી છે અને હાંદના સીનેમા એકત્રીબીટરોમાં મરહુમ શેક જમશેદજી માદન પછી બે કોઈ એબી પોતાનું નામ સઉથી વધુ આશકારા કર્યું હોય તો તે બેશક મી. કેપ્શન મોદી છે.

ડિરેક્ટર બતી મહેનત, ઉંચી ભાવના, ઉમદા આદર્શો અને અનંત આશાવાદથી એક ઇન્સાન પોતાનું તકદીર પોતાને હાથેજ કેમ ફેરવી નાંખી શકે છે તેનો એક નમુને દાર દાખલો પુરો પડે છે. હાંદનાં જુદાં જુદાં આગેવાન શહેરોમાં ખાસા છત્રીસ સીનેમાઓની માલીકી ધરાવતા અને બીજા દરજ્જામાં સીનેમાઓને ફીલ્મો પુરી પાડનારા આ સાહસીક સુકાનીનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં મુંબઈ નગરીમાં થયે હતો. એમના પિતા દેશી રાજ્યોમાં એસ્ટેટોના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ હતા અને એમના ચાર દીકરાઓમાં કેપ્શન સઉથી નાના પણ સઉથી નામાંકીત છે. કેપ્શનના સઉથી વડા ભાઈ રસ્તમજી મોદી હાંદરાખાદમાં છે. બીજા ભાઈ પેશોતન મોદી એક પ્રીન્ટીંગ

પોતાની કીર્તિવંત કારકીર્દીની શરૂઆત માં તેવણુ પોતાના એક વડા ભાઈની સાથે ત્રેવેલીંગ સીનેમાના ધંધામાં બેડાયા હતા અને તે સીનેમા સાથે કરેલા પ્રવાસથી તેવણુ બે વહેવાર અનુભવ મેળવ્યો હતો તે કોલેજમાં ગમે એવી ઉંચ ઉંળવણી લેવા છતાં તેવણુ સંપાદન કરી શકતે નહીં. આ પછી પુના શહેરમાં મીઠા અબદેઅલી મુસાજી સાથે તેવણુ સીનેમાના ધંધામાં પડયા અને ૧૯૨૬ માં મીઠા મુસાજીએ પોતાના બધા સીનેમાઓ માદન થીએટર્સ લીબ ને સ્વાધીન કરી દેતાં મીઠા મોદી પુનાના તે સીનેમાઓના જનરલ મેનેજર બન્યા હતા. પાછળથી મીઠા મુસાજી સાથે ભાગીદારીમાં મીઠા મોદીએ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા થીએટર્સ લીબ ની સ્થાપના કીધી અને પોતાની

અથાગ ધંધાદારી કુનેહ કારસાજીથી એ કંપનીને થોડાંજ વર્ષમાં હીંદુસ્તાનમાં ખુબ મચાવી દીધી. સાહસીકપણાંનો જુસ્સો મીઠો કેખશર મોદીની રંગરંગમાં પ્રસરી રહેલો હોવાથી કદમ દર કદમ તેવણ બસ આગળ અને આગળ વધતાજ ગયા અને અકેક પછી અકેક સીનેમા પોતાની કંપની હસ્તક ખરીદતાજ ગયા. માત્ર સીનેમાએને ખરીદીનેજ બેસી ન રહેતાં તેમણે જુના સીનેમાનાં રંગ રૂપ સદંતર ફેરવી નાખી તેઓને નદન નવા જેવા અપ-ટુ-ડેટ અને મોડર્ન સીનેમા થીએટરો ખતાવવામાં જરૂર જણે-મતની કશીખી કચાસ કીધી નથી, કે જેનો એક ઘણો ધ્યાન ખેંચનારો દાખલો મુખર્જી ન્યુ એમ્પાયર થીએટર પુરો પાડે છે. મુખર્જીમાં તેમની કંપની હસ્તક ન્યુ એમ્પાયર ઉપરાંત સેન્ટ્રલ, મીનરવા, કૃષ્ણ અને ન્યુ વેસ્ટ એન્ડ સીનેમાઓ ચલાવવામાં આવે છે; બ્યારે એક્સલસીયર સીનેમાને તેમની મારફત ફીક્મો પુરી પાડવામાં આવે છે.

મીઠો કેખશર મોદી છત્વીસ થીએટરોના માલિક હોવા છતાં તેમનામાં એટલી ખાલી સાદાઈ, સાલેસાઈ, નમ્રતા અને વીવેક જણાય છે કે જે જોઈને તેમના સમાગમમાં આવનારા કોઈને પણ તેમના પ્રત્યે માન ઉપજ્યા વગર રહે નહીં તેવણ બહુજ થોડું જોલવાવાળા પણ ઘણું ઘણું કરી બબલનારા એક ખરેખરા “Man of Action” છે. પોતાની બહોળી રોકાણો છતાં કોઈ ગમે એવા નાચી-ઝમ્માં નાચીઝ માણસને પણ માનવાની તેવણ કદીખી ના પાડતા નથી અને પોતાના સ્ટાફના સેંકડો સભ્યોમાં તેવણ જેટલા માનીતા અને પ્રીય છે તેટલાજ બહાર જનતામાં પણ પોતાના ભલા અને ઉદાર

ખવાસ માટે લોકપ્રીય છે. વળી મુખર્જીના સઘળા સીનેમા એકત્રીબીટરો તેમજ ફીલ્મ ડીસ્ટ્રીબ્યુટરોમાં તેમની પ્રમાણીકતા, શુદ્ધતા અને ઉંચ ધંધાદારી નીતિ માટે તેવણ એકસરખા પંકાઈ ગયેલા છે અને સૌ કોઈ તેમની તરફ આદરભાવ ધરાવે છે.

મીઠો કેખશર મોદી જુદાં જુદાં શહેરોમાં આવેલાં પોતાનાં થીએટરો માટે ભારે કાળજી ધરાવે છે અને પોતે જાતે જોવા તપાસવા અવરનવર પ્રવાસ ઉપડી જાય છે. વર્ષનો ખાકીનો ભાગ મોટે ભાગે તેવણ મુખર્જીમાંજ રહે છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા થીએટર્સ લીમીટેડ ઓફીસ નાચલે ઠંકાણે આવેલી છે:—

રહીમનુલ્લા હાઉસ, હોમજી સ્ટ્રીટ.  
કોલ, મુખર્જી.

મોદી, શ્રી. સોશાય મેરવાનજી:—  
એમનો જન્મ મુખર્જીમાં થયો હતો. મુખર્જીમાંજ ઉછરી અભ્યાસ પણ મુખર્જીમાંજ કર્યો હતો. જીવનની શરૂઆત



સન્તર વર્ષની કાચી વયે એમણે શરૂ કરી હતી. ફીલ્મ ઉદ્યોગમાં દાખલ થતાં પહેલાં આર્થ સુબોધ નાટક મંડળીનો

૧૧ વરસ યશસ્વી રીતે કારભાર કર્યો હતો. “હેમલેટ” નો પાઠ ભજવી એમણે ઘણી નામના મેળવી હતી. ૧૯૩૬ માં મીનર્વા ફીલ્મ કંપની ઉભી કરી અને પાછળથી એ નામ ફેરવી મીનર્વા મુવી-ટોન રાખ્યું. “કીંગ બેન”, “આત્મ તરંગ”, “ખાન બહાદુર”, “મીઠા જહોર” “જેલર” અને “પુકાર” માં દિગ્દર્શક મુખ્ય નટ અને કૃતિકાર તરીકેના કામ કરી ઘણી ખ્યાતિ મેળવી હતી. “ભરોસા” માં દિગ્દર્શક તરીકેનું એમનું કામ અતિ ઉચ્ચ પ્રકારનું છે. એમની “પુકાર” કૃતિ ઘણી માનીતી હોવા ઉપરાંત દ્રવ્યો તપાદકમાં રેકર્ડ સમાન નીવડી હતી. તોપણ એમનું “ભરોસા” એ દિગ્દર્શન અને ચિત્રપટ કલાકોશલ્યમાં પરાકાષ્ટાએ પહોંચે છે. ચિત્રપટ કલાકારોની મંડળી ના તેઓ પહેલા પ્રમુખ છે અને હિંદુસ્તાન ના સઉથી વિશાળ અને સામગ્રી સમૃદ્ધ સ્ટુડીઓ ધરાવતી મીનર્વા મુવીટોનના કુલ માલિક છે.

સરનામું:—મીનર્વા મુવીટોન, સીવરી મુંબઈ-નં ૧૫

રાજા, શ્રી. એમ. સી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. મદ્રાસની કીશ્રીઅન કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. મદ્રાસ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૮ માં સમસ્ત દલિત કોમ સંમેલનના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧ માં પુના કરાર પર એમણે સહી કરી હતી. આલ ઇન્ડિઆ હિંદુ મહાસભાના ઉપ પ્રમુખ, ગોળમેજી પરિષદના સભ્ય અને હરી જનોના આગેવાન નેતા છે. ડા. આર્થિ ડકરની હરીજનોના ધર્મોત્તરની ચળવળ નો એમણે કદર વિરોધ કર્યો હતો. એઓને હરીજનોના પ્રતિનિધિ તરીકે વડી ધારાસભામાં નીમવામાં આવ્યા હતા

ગોવિંદદાસ ચત્રભુજદાસ, દિવાન બહાદુર:—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. મદ્રાસમાં તઓ એક બહુતા



વેપારી અને શરાફ છે. મેમ્બર્સ ચત્રભુજદાસ ખુશાલદાસ એન્ડ સન્સની પેઢીમાં તેઓ વડા ભાગીદાર છે. ૧૯૧૪ માં મદ્રાસ ના શેરીફ હતા, અને એમનાજ પ્રયત્નોએ

દક્ષિણ હિંદના વેપારી એમ્બરની રચાપન થઈ હતી. ઇન્ડિઆ બેંકના એક સ્થાપક અને બેંકના લાંબા સમય સુધી ડીરેક્ટર હતા. મદ્રાસ ટેલીફોન કંપનીના ડીરેક્ટર છે અને મદ્રાસના ખારાના પંદર વર્ષ સુધી ટ્રસ્ટી હતા. મદ્રાસની સેંટ્રલ, હિંદુસ્તાન અને કોઓપરેટીવ બેન્કોના ડીરેક્ટર ઉપરાંત રીઝર્વ બેંકની સ્થાનિક બોર્ડના સભ્ય છે. કેળવણીના ક્ષેત્રમાં પણ તેઓ રસ લે છે. મદ્રાસ યુનીવર્સિટીની રટડીઝ બોર્ડના સભ્ય છે.

સરનામું:—૪૫૯, મીંટ સ્ટ્રીટ, પાક ટાઉન, મદ્રાસ.

રોય, ડા. બી. સી., એમ. આર. સી. પી., એફ. આર. સી. એસ.—તેઓ કલકત્તામાં બહુતા તબીબ છે દેશખન્ડુ દાસની સ્વરાજ્ય પાર્ટીના આગેવાન સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ની અસહકારની અને સત્યાગ્રહની લડતોમાં સારો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૩ માં કલકત્તાના મેયરપદે હતા અને કેબ્રિસ કારોબારીના સભ્ય હતા. અખિલ હિંદ મેડીકલ કાઉન્સિલના એઓ પ્રમુખ છે.

સરનામું—કલકત્તા.

**સત્યમુતી,** શ્રી. એસ., ખી. એ., એલ  
એલ. ખી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં  
થયો હતો. એમણે મદ્રાસની ફીઝીઅન  
કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. મદ્રાસ  
ધારાસભાના સભ્ય હતા. તેઓ બાણીતા  
મહાસભાવાદી રાજપુરુષ છે અને દક્ષિ-  
ણમાં ચાલતી મહાસભાવાદી પ્રવૃત્તિઓના  
નેતા છે. કેંગ્રેસ પ્રતિનિધિ મંડળના સભ્ય  
તરીકે ૧૯૧૯ માં વિલાયત ગયા હતા  
અને ૧૯૨૬ માં સ્વરાજ્ય પક્ષ તરફથી  
ખીજ વખત ગયા હતા. મદ્રાસ યુનીવર્સિ-  
ટીની સેનેટના સભ્ય છે અને મદ્રાસ કોર-  
પોરેશનના સભ્ય અને ૧૯૩૯ માં મેયરપદે  
હતા. દેશની લડતને અંગે અનેકવાર જેલ  
ગયા છે. ૧૯૩૫ માં વડી ધારાસભાના  
સભ્ય ચુંટાયા હતા. ત્યાર પછી તે આજ  
સુધી વડી ધારાસભાના કેંગ્રેસ પક્ષના  
હેપ્પુટી લીડર તરીકે એમની કારકીર્દિ  
બાણીતી છે. અત્યારે તેઓ જેલમાં છે.

**સરનામું:—**મદ્રાસ.

**રાવ, શ્રી. રાઘવેન્દ્ર,** ખાર-એટ લો—  
શ્રી. રાવ એક વાર પ્રાંતિક કેંગ્રેસ  
કમીટીના પ્રમુખ હતા. મધ્ય પ્રાંતની  
ધારાસભાના સભ્ય હતા. સ્વરાજ્ય પક્ષના  
આગેવાન હતા. મધ્યપ્રાંતની સરકારનાં  
જે વખત પ્રધાન બન્યા હતા. ૧૯૩૦ માં  
મધ્યપ્રાંતની સરકારની કારોબારી સમિતીના  
સભ્ય નિમાયા હતા અને કામ ચલાડિ  
ગર્વનરના ઓધ્ધા પર પહોં હતા. જ્યારે  
કેંગ્રેસ પક્ષે પ્રધાન મંડળી રચવાની ના  
પાડી તે અરસામાં જે કામચલાઉ પ્રધાન  
મંડળ સ્થપાયું તેમાં એમણે વડા  
પ્રધાનનો ઓધ્ધો ભોગવ્યો હતો. (એપ્રિલ  
થી જુલાઈ ૧૯૩૭). ૧૯૩૯ માં તેઓ  
સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ ફોર ઇન્ડિયાની  
કાઉન્સિલના સભ્ય નિમાયા હતા.

**સરનામું:—**નાગપુર.

**નરેસન, શ્રી. જી. એ.**—એમનો જન્મ  
૧૮૭૩ માં તાંબેર જિલ્લાના એક નાનકડા  
ગામમાં થયો હતો. ૧૮૯૭ માં ગ્રેજ્યુએટ



થયા પછી તરતજ  
બહેરદાર્યમાં પડયા  
તરતજ એમની  
કોલેજના દિવસોની  
કુશાચ બુધ્ધી ખીલી  
નીકળી અને એક  
પત્રકાર અને પ્રકા-  
શક તરીકે બહેરમાં

બાણીતા થઈ પડયા. “ઇન્ડિઅન રીયુ”ના  
તંત્રી તરીકે મરહુમ રામસે મેકડોનાલ્ડ અને  
લોર્ડ હાર્ડિંગના એમણે અભિનંદન મેળ-  
વ્યા છે. શરૂઆતના દિવસોમાં એ ચુસ્ત  
કેંગ્રેસમેન હતા પણ પાછળથી ૧૯૧૯ માં  
વિનીત પક્ષમાં ભેડાઈ ગયા હતા. એમણે  
હીંદી વસાહતી દરજ્જાની માંગણી ભાર-  
પુંવક રજુ કરી હતી. દરિયાપારના હીંદી-  
ઓની સ્થિતિ વિષે એમણે ગાંધીજી સાથે  
સારી સેવા બજવી છે. મી. રામસે મેક-  
ડોનાલ્ડને ગાળમેજની સુચના કરનાર તેઓ  
પહેલા હતા. ગાંધીજીએ પણ એમની ખુબ  
પ્રશંસા કરી છે.

**હેકાણું:—**મદ્રાસ.

**આચર, સર શીવસ્વામી-પી., કે. સી.**  
એસ. આઈ. સી. એસ. આઈ. સી આઈ.  
ઈ—એમનો જન્મ તાંબેર જિલ્લામાં ૧૮૩૪  
માં થયો હતો. તેઓ ૧૯૨૬ થી ૧૯૧૮  
મદ્રાસ યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર  
હતા અને ૧૯૧૮-૧૯ માં ખનારસ હિંદુ  
યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર હતા. ૧૯૨૦  
થી ૧૯૨૩ સુધી વડી ધારાસભાના ચુંટા-  
યલા સભ્ય અને ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૬ સુધી  
સરકાર નિયુક્ત સભ્ય હતા. ૧૯૦૮ થી  
૧૯૧૨ સુધી મદ્રાસના એડવોકેટ જનરલ  
હતા. અને ૧૯૧૨ થી ૧૭ સુધી મદ્રાસ  
સરકારની એકઝક્યુટીવ કાઉન્સિલના  
સભ્ય હતા.

# દાંત પરની છારી



- હાલતા દાંત
- પેઢાંના અવાળાં
- પાયારીઆ
- દાંતમાથી નીકળતું લોહી

વીગેરે દાંતનાં તેમજ મોઢાનાં દરેક દરદેા માટેનો ચોકકસ ઇલાજ  
થા ય મો સી ન છે.

દરેક દવાવાળા વેચે છે.

સોલ એજન્ટસ:—ટી. એમ. ઠાકોર એન્ડ કું.

૪૩, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

મનુષ્ય સ્વાશ્રયી બની આંટીધુંટીથી ભરપુર સુધરેલા જમાનાની  
મુશ્કેલીઓનો એક હાથે સામનો કરી શકેજ નહી. સહી-  
સલામતી માટે સ્વબંધુઓના સામુદાયિક પ્રયત્નોનો સાથ  
દરેકને માટે મેળવવો આવશ્યક છે.

સાથી જરૂર સમયે જીંદગીનો વીમો એક બંધુ સમાન થઈ પડે છે.

આજેજ મળો યા લખો:—

ધી સેન્ટીનલ એશ્યોરન્સ કું. લીં.

હેડ ઓફીસ:—પ્રોસ્પેક્ટ બેંગ્લોસ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

રે, સર પ્રફુલ્લચંદ્ર, સી આઇ ઇ. ડી. એસ. સી. (એડીનબર્ગ) પી. એચ ડી. (કલક-તા), ડી. એસ. સી. (દરહામ માનદ.) રસાયણશાસ્ત્રી અને વિદ્વાનોમાં શ્રેષ્ઠ ગણાતા હિંદુ રસાયણશાસ્ત્ર નામક પુસ્તકના કર્તા-એમનો જન્મ હાલના ખુલના પરગણામાં ૧૮૬૧ માં થયો હતો એમણે એમની નવ વરસના



ઉમ્મર સુધી પોતાના ગામની હાઈસ્કૂલમાંજ અભ્યાસ કર્યો હતો અને ત્યાર બાદ કલક-તાની હેરસ્કૂલ અને એલખર્ટ રુક્લોમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૭૯ માં એન્ડ-સ પરિક્ષા પાસ કરી એઓ

મેટ્રોપોલીટન ઇન્સ્ટીટ્યુશન અને પ્રેસીડેન્સી કૉલેજમાં દાખલ થયા હતા. એમણે એમની બી. એસ. સી. ડીગ્રી, એડીનબર્ગ યુનીવર્સિટીમાંથી ૧૮૮૬ માં મેળવી હતી, અને ૧૮૮૭ માં હોપ પ્રાઇઝ એમને મળ્યું હતું. ૧૮૮૮ માં હિંદુ આનંદ ત્યારે પ્રેસીડેન્સી કૉલેજના રસાયણશાસ્ત્રના અધ્યાપક નીમાયા હતા. અહીં ૧૯૧૬ સુધી નોકરી કરી એઓ નિવૃત્ત થયા ત્યારે કલક-તા યુનીવર્સિટી સાયન્સ કૉલેજમાં પ્રોફેસર તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ત્યાર પહેલાં ૧૮૯૨ માં એમણે ખગાલ કેમીકલ એન્ડ ફારમાસ્યુટીકલ વર્ક્સ નામની ઉદ્યોગ સંસ્થા સ્થાપી હતી. સર પ્રફુલ્લ રે આ સંસ્થાના પ્રાણ છે. એશીયાટીક સોસાયટીની ખગાલની શાખા સન્મુખ એમણે એમનો પ્રથમ નિબંધ વાંચ્યો હતો. ૧૮૯૫ માં મરક્યુરી અને નાટ્રીક એસીડ સંબંધી શોધખોળ શરૂ કરી હતી. ઇ. સ. ૧૯૦૭ માં કલક-તા યુનીવર્સિટીએ પીએચ. ડી. ની માનદ ડીગ્રી અર્પી હતી.

સામાજ્યની યુનીવર્સિટીઓની કેંગ્રેસમાં કલકતા યુનીવર્સિટીના પ્રતિનિધિ તરીકે અનેકવાર ભાગ લીધો છે. ૧૯૧૨ માં ડરહામ યુનીવર્સિટીએ ડી. એસ. સી. ની માનદ ડીગ્રી એમને આપી હતી અને એજ વર્ષમાં હિંદુ સરકારે સી. આઇ. ઇ. નો ખિતાબ એમને બક્ષ્યો હતો એશીયાટીક સોસાયટી ખગાલ અને કેમીકલ સોસાયટી લંડનના એઓ ફેલો છે. રસાયણશાસ્ત્ર સંબંધી શોધખોળ કરીને જે હિંદીઓએ આજે જગવિખ્યાત ખ્યાતી મેળવી છે તે બધાના એઓ ગુરૂ છે. સર પ્રફુલ્લ રે ખાદી પ્રચારના પ્રખર હિમાયતી છે એમના બીજા પ્રસિદ્ધ પુસ્તકોમાં “લાઇફ એન્ડ એક્ષપીરીઅન્સ ઓફ એ બેંગાલી કેમીસ્ટ” મુખ્ય છે.

સરનામું:—કૉલેજ ઓફ સાયન્સ, કલક-તા.

**રામરાવ, ડા० ઉડીપી—**મદ્રાસ કોરપો રેશન અને મદ્રાસ ધારાસભાના સભ્ય હતા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય તરીકે કેંગ્રેસના આદેશને માન આપી ૧૯૩૦ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. મદ્રાસની મેડીકલ કાઉન્સિલના ઉપ-પ્રમુખ, અને મદ્રાસ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૫ માં ઇંગ્લીશન મેડીકલ એસોસિએશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. તખીબી માસીકો પણ કાઢ્યા છે અને મદ્રાસમાં સત્યાગ્રહ ચળવળ અંગે સ્થપાયેલી હોસ્પિટલમાં કામ કર્યું છે. મદ્રાસની હાલની કાઉન્સિલમાં કેંગ્રેસ તરફથી ચુંટાયા છે અને પ્રમુખ બન્યા છે. એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં અને બંધો તખીબનો.

સરનામું:—“હાવર્ડન”, ૬૯, હોર્ડસ ગેટ રોડ, વેપરી, મદ્રાસ.



**મગનલાલ રતનજી વિદ્યાથી,**—એમ. એ., બી. એસ સી., એલ એલ. બી., એડવોકેટ, મુંબઈ હાઈકોર્ટ—એમનો જન્મ તા. ૧૧ મી જાન્યુઆરી ૧૮૮૫ ના દિને જલાલપુર તાલુકાના અપ્રામાં ગામમાં થયો હતો અને



પ્રાથમિક તથા પ્રારંભની અંગ્રેજી ઉણવણી પણ ત્યાં જ લીધી હતી. પછી વડોદરા હાઈ સ્કૂલમાંથી મેટ્રીકની

પરીક્ષા પાસ કરી વડોદરા કોલેજમાં માટે ભાગે અભ્યાસ કરી સાયન્સના ગ્રેજ્યુએટ થઈ ફીલોસોફીના વિષયમાં એમ. એ. ની પદવી મેળવી હતી અને ત્યાર બાદ મુંબઈમાં કાયદાનો અભ્યાસ કરી એલ એલ. બી. ની ડીગ્રી મેળવી સુરતની ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં વકીલાતનો ધંધો શરૂ કર્યો હતો. સાયન્સના ગ્રેજ્યુએટની ડીગ્રીસને ૧૯૦૮ માં મેળવ્યા પછી શિક્ષક તરીકેની નોકરી વડોદરા રાજ્યમાં કરતાં કરતાં બી. એ તથા એમ. એ. નો અભ્યાસ કર્યો હતો અને વડોદરા કોલેજના ફેલો તરીકે પણ એક વર્ષ કામ કર્યું હતું. સુરતમાં એમણે સને ૧૯૧૬ માં વકીલાતની શરૂઆત કર્યા બાદ સને ૧૯૧૯ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં વકીલાત કરવા મુંબઈ ગયા. ત્યાં એક મિત્ર તેમને સરકારી ખેતીવાડી ખાતામાં બીહાર પ્રાંતમાં પુસે લઈ ગયા હતા. પણ તે જગ્યા નાપસંદ પડતાં પાછા સુરત વકીલાત શરૂ કરી સને ૧૯૨૨ માં “સમાચાર” નામનું રોજી પત્ર કાઢ્યું હતું. તે ત્રણ વરસ સુધી ભારે ખોટ સાથે ચલાવ્યા બાદ અમદાવાદમાં આણંદજી કલ્યાણજી નામની શ્રેતાંબર જઈનેની બાણીતી પેઢી

તરફ તેમના મુખ્ય તીર્થ સ્થળે શેત્રુ જયના હુંગર સંબંધના પાત્રીતાણાના ઠાકોર સાહેબના ઝઘડામાં ઘણા લખાણો તઈયાર કર્યાં હતાં અને અમદાવાદમાં વકીલાત શરૂ કરી અને ત્યાર બાદ સને ૧૯૩૭ થી મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં વકીલાત કરે છે.

સને ૧૯૨૩ ના રાજધારી આંદોલનમાં સ્વરાજ પક્ષ ગુજરાત ખાતે સ્વ. વીકલભાઈ પટેલની રાહબરી નીચે સ્થાપ્યો હતો. હાલમાં વકીલાત સાથે વીમા કું. માં રસ લેતા હોવાથી વોર્ડન વિમા કું. ની બોર્ડ પર એક ડિરેક્ટરનો ઓદ્યો ધરાવે છે.

સરનામું—ગીરધર ભુવન, લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ

**રઝાઅલી,** સર સઈયદ—એમનો જન્મ ૧૯૮૨ માં થયો હતો. યુક્ત પ્રાંતની ધારાસભાના તેઓ સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા. દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર સાથે હિંદી પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરવા માટે મંત્રણા કરવા ૧૯૨૫



માં દક્ષિણ આફ્રિકા ગયેલા પ્રતિનિધિ મંડળમાં તેમને પણ સ્થાન પળ્યું હતું. ૧૯૨૯ માં હિંદ તરફથી “રાષ્ટ્ર સંઘ” માં ગયેલા પ્રતિનિધિ મંડળના પણ તેઓ સભ્ય હતા. સર રઝાઅલીએ ૧૯૩૫ થી ૧૯૪૦ સુધી દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે હિંદના એજન્ટ જનરલનો ઓદ્યો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું—ન્યુ દિલ્હી.

રાજેન્દ્રપ્રસાદ, બાબુ—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં બિહાર પ્રાંતના સારણુ પરગણામાં આવેલા ભરાદી ગામે થયો હતો. ૧૯૦૨



ની કલકત્તા યુનીવર્સિટીની એન્ડ્રુસ પરીક્ષામાં પાસ થનારાઓમાં એઓ પહેલા નંબરે આવ્યા હતા. ત્યાર બાદ કલકત્તાની પ્રેસીડન્સી કોલેજમાં એઓએ અભ્યાસ કર્યો હતો અને ઇ દર મીજીએટની પરીક્ષા પહેલા નંબરે પાસ કરી હતી. બી. એ. ની પરીક્ષામાં પણ એઓ પહેલે નંબરે પાસ થયા હતા. ૧૯૦૭ માં એમ. એ. અને ૧૯૧૦ માં બી. એલ. ની ડીગ્રી મેળવી હતી. બિહાર પ્રાંતની યુવક પ્રજાતિમાં એમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને ત્યાંની યુવક સંમેલનના નેતા હતા. ૧૯૨૮ માં એક કજીઆને અંગે એઓ વિલાયત ગયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૧૬ સુધી એમણે કલકત્તા હાઇકોર્ટમાં વકીલાત કરી હતી અને જ્યારે પટણામાં જુદી હાઇકોર્ટ સ્થપાઈ ત્યારે એઓ પટણા ગયા હતા ૧૯૨૫ માં એમણે એમ. એલ. ની પરીક્ષા પહેલા વર્ગમાં પહેલે નંબરે પાસ કરી હતી અને થોડો વખત યુનીવર્સિટી લો કોલેજના અધ્યાપક હતા. પછી તેમણે બિહાર પ્રાંતના બહેર જીવનમાં ભાગ લેવા માંડ્યો. પટના યુનીવર્સિટીની સેનેટના અને સીન્ડિકેટના પણ સભ્ય હતા. ૧૯૧૭ માં જ્યારે મહાત્મા ગાંધીએ ચંપારણમાં સત્યાગ્રહ આદર્યો ત્યારે એમની પડખે ઉભા રહ્યા હતા અને પોતાના ધીકતા ધંધાને ૧૯૨૦ માં તિલાંજલી આપી હતી. કેંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી (૧૯૨૨), હતા અને કારોબારી સમિ-

તિના વર્ષોથી સભ્ય છે, કેંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૯ માં ચુંટાયા હતા. એમને સવિનય ભંગની લડતમાં અનેક વખત જેલ મળી હતી.

સરનામું:—પટના.

રાજગોપાલાચારીઅર, શ્રી. સી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમણે

મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કોલેજ અને લો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. વકીલાત શરૂ કરી એમણે સાલેમ શહેરમાં સારો અડહો જમાવ્યો હતો. પરંતુ ૧૯૧૯ માં અસહકારની ચળવળ શરૂ થઈ ત્યારે વકીલાત છોડી દીધી અને ચળવળમાં ભાગ લીધો હતો. તેઓ અનેકવાર જેલમાં ચલા હતા. ગાંધીજીના “ન્યુ ઇન્ડિઆ” નામના પત્રના તેઓ અધિપતિ હતા. કેંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી (૧૯૨૧-૨૨) અને વકીંગ કમીટીના સભ્ય વિ. થયા બાદ અસ્પૃશ્યતા નિવારણ જંગમાં ઝુકાવ્યું હતું. ૧૯૩૦ માં સાવનય ભંગની લડતમાં બેડાઈ તેઓ જેલ ગયા હતા. ૧૯૨૬ સુધી તામીલ નાડ પ્રાંતિક સમિતિના પ્રમુખ હતા અને જ્યારે કેંગ્રેસ પ્રધાન મંડળો સ્થપાયા ત્યારે મદ્રાસ પ્રધાન મંડળના વડા પ્રધાન હતા. એઓ મોટા વિદ્વાન, કુશળ રાજદ્વારી પુરુષ અને બાહોશ મુત્સદી છે. ૧૯૪૦ ના વાણી સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધમાં પણ ડીફેન્સ એક ઇન્ડિઆ કાયદા નીચે એમને જેલમાં પુરવામાં આવ્યા છે.



સરનામું:—મદ્રાસ.

# ને પ ચુ ન-

૧૯૩૬ ના કામકાજ  
ના આંકડાઓ  
મસ્તુ કહેલી પોલીસી  
રૂ. ૪૦,૦૦,૦૦૦ થી વધુ

—લાખ રૂંડ—

આશરે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦

પ્રમુખ:

સર ગોવિંદરાવ બી. પ્રધાન,  
નાઈટ.

ઉપ-પ્રમુખ:

શેઠ માણેકલાલ ચુનીલાલ,  
જે. પી.

જીંદગીના વોસા

ની

આદર્શ કંપની

કંપનીના ડીરેક્ટરો માંથી

અર્ધા ડીરેક્ટરો પોલીસી  
ધરાવનારાઓમાંથી  
લેવામાં આવે છે.

જીંદગીના વોસા

ધી નેપચુન એશ્યુરન્સ કું. લો

નેપચુન બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

## સ્વદેશી ચળવળની પ્રગતિ

એક સમય એવો હતો કે પીન અને કલીપ જેવી સાધારણ વસ્તુઓ માટે આપણે પરદેશો ઉપર આધાર રાખતા હતા પરંતુ પ્રજામાં સ્વદેશીની ભાવના પેદા થતાં હોંદમાં દેશી વસ્તુઓ પેદા કરવા કારખાનાંઓ સ્થપાવા લાગ્યાં અને તેમાં પીન અને કલીપ જેવી વસ્તુઓ માટે પણ મુંબઈમાં એક મોટું કારખાનું સ્થપાયું. તમારાં ઓફીસ અથવા ખાનગી કામકાજ માટે ઉંચી જાતની અને સારા શીનીશવાળી પીન અને કલીપ માટે હવે તમે દેશી માલ ઉપર વિશ્વાસ રાખી શકો છો અને જ્યારે જ્યારે તમારે પીન અથવા કલીપની જરૂર પડે ત્યારે

‘હિંદ પ્રાન્ડ’ પીન અને ‘ઇન્ડીયન પ્રાન્ડ’ કલીપ

માટે માંગણી કરો અને પીન તથા કલીપના દેશી ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપો.

અમારો માલ સઘળા બજારોમાંથી મળી શકશે. પત્રવહેવાર નીચલા શીરનામે કરવો:

ગોર અને કંપની.

નોબલ ચેંબર્સ, પારસી બજાર  
સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

રોય, શ્રી. એમ. એન.—એમના પિતા જંગાળના એક ગામડાંની સ્કુલમાં શિક્ષક હતા. ૧૯૦૩ માં એઓ ક્રાંતિકારી પ્રવૃત્તિમાં પ્રથમ બેડાયા હતા અને ઢાંકા અનુશીલન સમીતિના અગ્રેસર બન્યા હતા. રાજદ્રારી ધાડ માટે એમની સામે ૧૯૦૬ માં ફોજદારી કેસ થયો હતો. ૧૯૦૮ માં હાવરા કાવત્રાં કેસમાં અને ૧૯૧૪ ની ગાર્ડનરીય ધાડમાં એઓ સંડોવાયા હતા. ૧૯૧૪ માં યુદ્ધની શરૂઆતમાં ગદર પક્ષમાં બેડાયા હતા અને જર્મની સાથે હિંદમાં શસ્ત્રો આયાત કરવાની મંત્રણા કરવામાં ભાગ લીધો હતો. એમાં નિષ્ફળ થયા પછી તેઓ હિંદમાંથી છટકી જઈ ચીન ગયા અને ડોં સુનયાતસેન પાસે રહેવાય મેળવી. ત્યાંથી અમેરીકા ગયા અને પોતાનું સાચું નામ નરેન્દ્રનાથ ભટ્ટાર્યાજનું બદલીને એમ. એન. રોયનું નામ ધારણ કર્યું અને પક્ષા કોમ્યુનીસ્ટ બન્યા. પછી મેક્સિકો જઈ કોમ્યુનીસ્ટ સંસ્થા સ્થાપી અને દક્ષિણ અમેરીકાના દેશોમાં કોમ્યુનીસ્ટ સિદ્ધાંતોનો પ્રચાર કર્યો. ત્યાંથી લેનીનના આમંત્રણથી રશીયા જઈ કોમ્યુનીસ્ટ ઈન્ટરનેશનલના આગેવાન સભ્ય બન્યા. તેમને એ સંસ્થામાં પૌર્વાત્ય ખંડના મુખ્ય અધિકારી નીમવામાં આવ્યા. આ ખાતું હિંદ અને પૂર્વના અન્ય દેશોમાં બનતા બનાવો પર દેખરેખ રાખવા માટે હતું. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૮ સુધી શ્રી. રોય “વેનગાડ” અને “માસીસ” નામના પત્રોના તંત્રી તરીકે કામ કર્યું. કોમ્યુનીસ્ટ ઈન્ટરનેશનલ સંસ્થાએ એમને ચીનમાંની કોમ્યુનીસ્ટ પાર્ટીના સલાહકાર તરીકે ચીન મોકલી આપ્યા. અહીં એમને રશીયન કોમ્યુનીસ્ટ અગ્રેસર બોરોડીન સાથે અણબનાવ થતા એમને ચીનમાંનો

ઓધો છોડી દેવાની ફરજ પડી. ૧૯૨૮ ની છઠી વર્લ્ડ ઈન્ટરનેશનલ કોમ્યુનીસ્ટ કોંગ્રેસમાં એમણે જુદા માર્ગની હિમાયત કરી હોવાથી એમને કોમ્યુનીસ્ટ ઈન્ટરનેશનલમાંથી ખાતલ કરવામાં આવ્યા હતા. પંદર વર્ષનો દેશવટો ભોગવ્યા બાદ ૧૯૩૩ માં તેઓ હિંદમાં છુપી રીતે દાખલ થયા હતા. ૧૯૩૧ માં એમની મુંબઈમાં ધરપકડ થઈ અને કાનપુરમાં કેસ ચાલ્યા પછી છ વર્ષની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૬ માં બંધન નુદત થયા પછી કોંગ્રેસમાં બેડાયા. કોંગ્રેસમાં ઉદ્દામપક્ષની સ્થાપના કરી “ઈંડીપેન્ડન્ટ ઈંડીઆ” નામનું સાપ્તાહિક ચલાવ્યું હતું. યુદ્ધ સળગી ઉઠ્યા પછી એમણે કોંગ્રેસ થી ન્યારો માર્ગ લઈ નાઝીવાદનો નાશ કરવા બ્રિટીશ સરકારને સહાય કરવાની હિમાયત કરી હતી. કોંગ્રેસ વિરૂધ્ધ જમ્મ યુદ્ધ પ્રચાર કરવા માટે અત્યારે કોંગ્રેસમાંથી એમની હકાલપટ્ટી થઈ છે. શ્રી. રોય માર્ક્સના સિદ્ધાંતના પ્રખર અભ્યાસી છે. એમણે અમેરીકન સ્ત્રી સાથે લગ્ન કર્યા છે.

રે, શ્રી. કીરણશંકર—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. એમણે એમનો અભ્યાસ કલકત્તા અને ઓક્સફર્ડમાં કર્યો હતો. એઓ બેરીસ્ટર છે. અસહકારની ચળવળમાં ભાગ લેવા ખાતર એમણે સરકારી નોકરી મુકી દીધી હતી. અનેક વાર જેલ જઈ આવ્યા છે અને બંગાળની ધારાસભામાં કોંગ્રેસ પક્ષના નેતા છે. બંગાલમાં અત્યારે પડેલા બે પક્ષમાં તેઓ કોંગ્રેસ કારોબારી પક્ષની સાથે છે.

સરનામું:—કલકત્તા.

ઠક્કર, જેઠાલાલ સી.—રા. ઠક્કરને ૭-૧૧ તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૨ ના દિને થયો હતો. અને જેમ જેમ તેઓ કેળવણી લેતા ગયા તેમ તેમ ખેડોંગ અને વીમાના



ધંધા તરફ તેમનું દીલ ખેંચાવા લાગ્યું હતું. આથી તેમણે કેળવણી લીધા પછી દેશી તથા પરદેશી વીમા કંપનીઓની એજન્સી લઈ વીમાના ધંધાનો અનુભવ લીધો અને ૧૯૩૩ માં વોર્ડન ઇનસ્પેક્ટરન્સ

કંપનીની સ્થાપના કરી કે જે કંપનીના તેઓ શરૂઆતથી તે આજ દીન સુધી મેનેજીંગ ડીરેક્ટર છે. “વોર્ડન” ને સારા પાયા ઉપર મુક્યા પછી તેમણે ગુજરાતમાં એક વ્યાપારી ખેડની સ્થાપના કરવાના ઇરાદાથી ઇન્ટરનેશનલ ખેડ એક્ઝિબીટીયોની સ્થાપના કરી કે જેના તેઓ મેનેજીંગ જવર્નર છે. આ ખેડ સંસ્થાઓ ગુજરાતભરમાં જાણીતી છે અને તેમની પ્રગતિ તથા સફળતામાં રા. ઠક્કરે કીમતી ફાળો આપ્યો છે.

ઠેકાણું:—પરીમલ સાસાયડી, અમદાવાદ.

પ્રકાશક, શ્રી. ડી., ખાર-એટ-લો:—એઓ એક આગેવાન અસહકારી છે અને અસહકારની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે વકીલ તરીકે ધીકતી આવકવાળો ધંધો છોડી દીધો હતો. ૧૯૨૬ માં ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને એ સભ્ય પદનું એમણે ૧૯૩૦ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. એમને અનેક વખત જેલ મળી હતી. મદ્રાસમાં મહાસભા સરકાર સ્થપાઈ ત્યારે એઓ પ્રધાનના ઓધ્યા પર હતા.

સરનામું:—મદ્રાસ.

પાનીકર, મેજર સરદાર કે. કે.,—એમનો ૭-૧૧ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. એમણે મદ્રાસની કીશ્વીઅન કોલેજ અને એક્સફોર્ડની ક્રાઇસ્ટ ચર્ચ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ પુરો કરી એક્સફોર્ડ છોડ્યા બાદ અલીગઢની એમ. એ. ઓ. કોલેજમાં અને પછી મુસ્લીમ યુનિવર્સિટીમાં ઇતિહાસ અને રાજનીતિ શાસ્ત્રના પ્રોફેસર તરીકે એમની નિમણૂક થઈ હતી. ત્યાંથી એમણે ૧૯૨૨ માં રાજીનામું આપ્યું હતું અને મદ્રાસમાં પ્રસિદ્ધ થતા “સ્વરાજ્ય” પત્રના અધિપતિના હોદ્દા પર હતા અને ત્યાર બાદ હિલ્હાથી પ્રસિદ્ધ થતાં “હિંદુસ્તાન ટાઇમ્સ” પત્રના અધિપતિ થયા હતા. “હિંદ સરકાર અને દેશી રાજ્યો” એ શિર્ષકનું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કર્યા બાદ એઓ દેશી રજવાડાઓના ઘાડા સંબંધમાં આવવા માંડ્યા હતા અને પ્રથમ કાશ્મીર રાજ્યની નોકરીમાં બેઠા. ત્યાર બાદ નરેન્દ્ર મંડળના ચાન્સેલરના મંત્રીના ઓધ્યા પર હતા અને એ અંગે એમણે ગોળમેળ પરિષદમાં ગયેલા જુદા જુદા પ્રતિનિધી મંડળોના મંત્રીનું કામ કર્યું હતું. ૧૯૦૩ માં નામદાર પતિના આલાના મહારાજના વિદેશ ખાતાના પ્રધાન નીમાયા હતા અને ૧૯૩૯ માં ખિકાનેર રાજ્યમાં પ્રધાન પદે નીમાયા હતા.

સરનામું:—ખીકાનેર.

“પ્રેસીડેન્સી”

માં વીમો ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત બનેા.

**પરમાનંદ, -**ભાઈ હોંદુ મહાસભાના આ જાણીતા અગ્રેસર લાહોરની ડી. એ. વી. કોલેજમાં અભ્યાસ કરી એમ. એ. થયા પછી એજ કોલેજમાં પ્રોફેસર તરીકે હોદ્દા લીધા હતા અને પછી આર્ય સમાજમાં જોડાઈ ૧૯૦૫ માં પ્રચારાર્થે દક્ષીણ આફ્રીકા ગયા હતા ત્યાંથી ૧૯૦૮ માં પાછા ફર્યા હતા. “રાજદ્રારી શકદાર” તરીકે એમની ૧૯૦૯ માં ધરપકડ થઈ હતી અને ત્રણ વર્ષ સુધી કોઈપણ રાજદ્રારી પ્રવૃત્તિમાં ભાગ નહીં લેવાની ખાંહેવરી મેળવવામાં આવી હતી. ૧૯૧૦ માં ફરી પાછા ભાઈ પરમાનંદ ત્રિંસ સંસ્થાનામાં અને દક્ષીણ આફ્રીકા ગયા હતા અને ૧૯૧૩ માં પાછા ફર્યા હતા. પરંતુ ૧૯૧૩ માં અમેરીકાની ગદર પાર્ટીના સભ્ય હોવાનો શક પડતાં એમને પકડવામાં આવ્યા હતા. ખાસ ટ્રીબ્યુનલ સમક્ષ એમનો કેસ ચાલ્યો હતો અને એમને દેહાંત દંડની સજા થઈ હતી. આ સજામાં પાછળથી ઘટાડા થયો હતો અને ભાઈ પરમાનંદ ફાંસીની સજામાંથી બચી ગયા હતા. એમને જન્મ દેશનીકાલની સજા ભોગવવા માટે આંદામાન ટાપુ પર મોકલવામાં આવ્યા હતા જ્યાં ઉપવાસ આદર્યા હોવાથી એમને બે માસ પછી ૧૯૨૦ માં મુકત કરવામાં આવ્યા હતા. ભાઈ પરમાનંદ પાછા ફરતાં અસહકારની પ્રવૃત્તિમાં જોડાયા હતા અને લાહોરની રાષ્ટ્રીય કોલેજના પ્રીન્સીપાલ બન્યા હતા. હોંદુ લડતને અન્યાય થવાની એમણે કોંગ્રેસ સામે ફરીયાદ કરી હતી અને કોંગ્રેસમાંથી છુટા થયા હતા. પછી તેઓ હોંદુ મહાસભામાં જોડાયા અને સંગઠનની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી. ૧૯૩૧ માં મધ્યવર્તી ધારાસભામાં બીન હરિકં ચુંટાઈ આવ્યા હતા અને ૧૯૩૫ માં કોંગ્રેસનો વિરોધ હોવા છતાંયે સંગીન બહુમતિથી ચુંટાઈ આવ્યા હતા. ૧૯૩૪

માં એલઈન્ડીઆ હોંદુ મહાસભાના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. અત્યારે એમની ઉંમર ૬૪ વર્ષની છે.

**સરનામું:—**લાહોર.

**ઠાકર, શિવપ્રસાદ એચ. —**૧. ઠાકરનો જન્મ તા. ૪ થી અક્ટોબર ૧૯૦૪ ના દીને થયો હતો. તેમને નાનપણથી જ ધંધાદારી લાઇન તરફ પક્ષપાત હતો અને તેથી ધંધા પુરતી કે જ વણી લીધા પછી તરતજ તેમણે વીમાના ધંધામાં ‘પલાયુ’ હતું. કેટલીક આગળ પડતી દેશી વીમા કંપનીઓમાં એજન્ટ, એરગેનાઇઝર અને સેક્રેટરી તરીકે કામ કર્યા પછી ૨૧૦ જેઠાલાલ ઠક્કરની સાથે મળીને સને ૧૯૩૩ માં તેમણે વોર્ડન ઇનસ્પેક્ટર-સ કંપની સ્થાપી હતી અને તે કંપનીના તેઓ શરૂઆતથી તે આજદીન સુધી જનરલ મેનેજર છે. જીંદગીના વીમાના કારોબારી અને ધંધાદારી અનુભવને લીધે ૨૧૦ ઠાકર “વોર્ડન” ને આજે એક અગ્રગણ્ય વીમા કંપનીના સ્થાન ઉપર લાવી શક્યા છે. ગુજરાતની પહેલ વહેલી વ્યાપારી બેંક “ઇન્ટરનેશનલ બેંક ઓફ ઇન્ડીઆ લીમ” ના ૨૧૦ ઠાકર એક મેનેજીંગ ડીરેક્ટર છે અને ગુજરાતની બે મોટી વેપારી સંસ્થાઓ “વોર્ડન” અને “ઇન્ટરનેશનલ બેંક” ની સફળતામાં ૨૧૦ ઠાકરનો મોટો ફાળો છે.

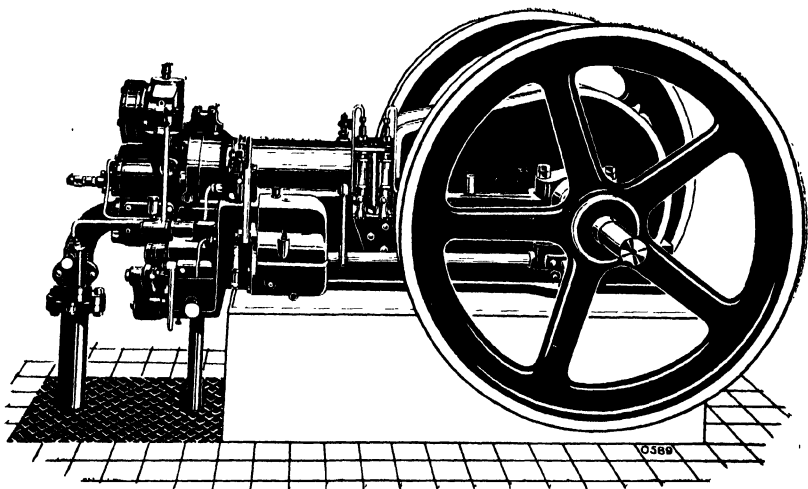
**ટેકાણું:—**સૌરાષ્ટ્ર સોસાયટી, સરખેજ રોડ, અમદાવાદ.



---

---

## *Crossley Diesel Engines— —*



1866



1941

### **Highest Grade Oil Engines in the World.**

**Crossley Power Means Cheaper Power**

Output 2 to 3000 B. H. P.

*Sole Agents:—*

**Eruch D. Engineer & Co.**

**Apollo Street, - Fort,  
BOMBAY.**

TELE } PHONE. 25876  
GRAMS "OILENGINES".

જસાવાલા, ડૉ. જહાંગીર મેરવાનજી, એન. ડી., ડી. એ., ડી. સી. (ઇંગ્લેન્ડ), નેચર ક્યુર ફિઝીશીયન, મુ'બઇની નેચરલ થેરેપી કલિનીકના ઓસ્ટેઓ પાથ, ચિરો પ્રેક્ટર તથા ડિરેક્ટર—રાવલપિંડી ખાતે



તા. ૧૮ મી નવેમ્બર ૧૯૦૭ને દિને જનમ્મા હતા. તેમણે સેન્ટ વિલ્સન હાઇસ્કૂલ અને પુનાની ડેકકન કોલેજમાં તેમજ ન્યુકેસલ-અપોન-ટીન ખાતેની ડેવીડસન કોલેજ ઓફ નેચરલ થેરા પ્યુટેકસમાં ત્રીંગ (લંડન)ની લીફસ નેચર ક્યુર રીસોર્ટમાં અને વોટફર્ડ (ઇંગ્લેન્ડ) ખાતે સ્ટારબરો હાઇડરોમાં અભ્યાસ કર્યો છે. સને ૧૯૩૫ માં તેમણે લગ્ન કર્યા હતાં. મિસીસ મેહરા જસાવાલા સર્ટિફાઇડ મેસ્યુસ (ઇંગ્લેન્ડ) છે. ડૉ. જહાંગીર જસાવાલા રાવલપિંડીના કોમોન્ડાર મહુમ નવાબ ધનજીભાઈના પૌત્ર થાય છે. બી. એ. સુધી અભ્યાસ કર્યો પછી ડૉ. જસાવાલા સને ૧૯૨૯ માં વર્લ્ડ જેમ્બોરી માટે સ્કાઉટ માર્ટર

ઇન ચાર્જ તરીકે ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા. અને ત્યાં એજ વર્ષ સ્કાઉટ માર્ટર ગીલ્ડનેલ ત્રેનીંગમાં પાસ થયા હતા. ૭ વર્ષ સુધી નેચરોપથીની પ્રેક્ટિસ કર્યા પછી સને ૧૯૩૬ માં તેઓ નેચર ક્યુર સંબંધી વધુ અભ્યાસ કરવાને ફરીથી ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા. ત્યાં નેચર ક્યુર, ઓસ્ટેઓપથી અને ચિરો-પ્રેક્ટિના વિષયોમાં માનભરી પદ્વીઓ મેળવ્યા બાદ ડૉ. જસાવાલા અમેરિકાની લિન્ડલાહાર કોલેજવાળા ડૉ. વી. સ્ટેન્લીના મદદનિશ તરીકે નીમાયા હતા અને લંડનની હેલ્થ પ્રેક્ટીસનર્સ ઓસોસિએશનના કુલ-મેમ્બર તરીકે ચુંટાયા હતા. સને ૧૯૩૮ માં તેમણે મુ'બઇમાં નેચરલ થેરેપી કલિનીક ખોલી હતી કે જ્યાં ખોરાક, ઉપવાસ, થેરેપી (જળ પ્રયોગ) ઇલેક્ટ્રો થેરેપી, મસાજ તેમજ ઓસ્ટેઓપથી અને ચિરો પ્રેક્ટીક, ખાયા-કેનિક તથા હોમીઓપથીક, ઓરીફિશિય થેરેપી અને બીજી જાતના આધુનિક પદ્ધતિના ઉપચારો કરવામાં આવે છે. ડૉ. જસાવાલા બોમ્બે પ્રોવિન્શિયલ નેચરોપથિક એસોસિએશના ઉપ-પ્રમુખ છે

સરનામું:—નેચરલ થેરેપી કલિનીક, સુનામા હાસ, ત્રીજે મજલે, ૧૪૦ ખ'બાલા હિલ-પિટીટ સેનીટેરીયમની ખાજુમાં-મુ'બઇ-૬.

“પ્રેસીડેન્સી”

માં વીએ ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.



ભટ્ટ, શ્રી. પ્રભાશંકર રામચંદ્ર—મુ'ખ-  
ઈના મરહુમ નાગરીક શ્રી. રામચંદ્ર ભટ્ટના  
પુત્ર થાય છે. એમણે પિતાના સ્મારક



માટે મુ'ખઈની ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ માટે  
હોસ્ટેલ ખાંધવા રૂ. ૨૬૨૦૦૦ ની રકમ  
ભેટ આપી હતી. શ્રી. પ્રભાશંકર ધી ક્રેસ્ટ  
ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ કું. લી તથા ધી ઇંડીઅન  
પબ્લીકેશન્સ લીં ના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર  
છે. આ ઉપરાંત રામચંદ્ર લીં (મુ'ખઈ)  
કું.નીના પ્રમુખ અને મેનેજીંગ ડિરેક્ટર  
છે. મુ'ખઈમાંથી પ્રસિદ્ધ થતાં 'સાશીયલ  
વેલફેર' નામના સાપ્તાહિકના સહતંત્રી  
છે. શ્રી. આર. એમ. ભટ્ટ ચેરીટીઝ  
(મુ'ખઈ) હસ્તકનું ખારડેહાલીમાં મોતા  
મુકામે આવેલું માધવ ધર્મોદા દવાખાનું  
અને માધવ એંગ્લો-વર્નાક્યુલર સ્કૂલના  
તેઓ મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે. ગુર્જર ચોર્યાસી  
પ્રાદ્યમ્ણ મંડળ, વીલેપાર્લાની શ્રી. સંસ્કૃત  
પાઠશાળા, સુરત જીલ્લાના સાંદીએર  
ગામની સંસ્કૃત પાઠશાળા, આર. એમ.  
ભટ્ટ હોસ્ટેલ, ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ, મુ'ખઈ,

ભાઈદાસ સખીદાસ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ મુ'ખઈ,  
યંગમેન્સ હાઉઝ એસોસીએશન મુ'ખઈ વિગે-  
રેના ટ્રસ્ટી છે અને ધી ચીલ્ડ્રન્સ એડ  
સોસાયટી મુ'ખઈ અને ચેમ્પ્યુર, ડેવીડ સાસુન  
ઇંડસ્ટ્રીઅલ સ્કૂલ, મુ'ખઈ પ્રાંતની ઓલી-  
મ્પીક એસોસીએશન, ગુર્જર ચોર્યાસી  
પ્રાદ્યમ્ણ મંડળ, ઓલ ઇંડીઆ પીનલ  
રીફોર્મ લીગ, નવમી ઇંડીઅન ઓલીમ્પીક  
ગેમ્સ ૧૯૪૦ મુ'ખઈ, બોમ્બે પ્રેસીડંસી એડલ્ટ  
એજ્યુકેશન એસોસીએશન, ધી કોંગ્રેસ  
સ્ટોર્મ રીલીફ ફંડના માનદ ખજાનચી છે.  
ધી નેશન્સ લીગ એફ પેન ફેન્ડગ્રની મુ'ખ-  
ઈની શાખાના પ્રમુખ અને યંગમેન્સ  
હિંદુ એસોસીએશન તથા ગુર્જર પ્રાદ્યમ્ણ  
કળવણી મંડળના ઉપ-પ્રમુખ છે ૧૯૩૭  
માં છટ્ટા બૃષોજીના રાજ્યશિલ્પીના પ્રસંગે  
એમને કોરોનેશન મેડલ એનાયત કરવામાં  
આવ્યો હતો અને ૧૯૩૯ માં એમને જ. પી.  
ખનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—રામચંદ્ર મેનશન, સેન્ડહુસ્ટ  
રોડ, મુ'ખઈ ૪.

મહેતા, શ્રી. રામપ્રસાદ ચીમનલાલ,  
એફ. એસ. એ. એ., આર. એ., ચીફ ઓડી-  
ટર, બોમ્બે મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશન:—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો.  
દી. બા. ચીમનલાલ એન. મહેતાના એ  
પુત્ર થાય અને નડીઆદના વતની છે.  
મુ'ખઈ મ્યુનિસીપલ કોરપોરેશનમાં ચીફ ઓડીટર  
તરીકે જોડાતા પહેલાં એકાઉન્ટન્ટ અને  
ઓડીટર તરીકે ધંધો કરતા અને મુ'ખઈ  
તેમજ દેશભરમાં એમનો ધંધો સારા  
પ્રમાણમાં ચાલતો હતો.

સરનામું:—જરીવાલા બીલ્ડીંગ, હય-  
જસ રોડ, મુ'ખઈ ૭.

ચંદાવરકર, શ્રી. વી. એન., બી.એ. (કેન્ટરબરી), ખાર-એટ-લો.—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં થયો હતો. સર એન.



જી. ચંદાવરકરના તેઓ પુત્ર થાય-મુંબઈ અને કેમ્બ્રિજ ખાતે વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી બહેર જીવનમાં પડયા હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૯ સુધી તેઓ મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્ય હતા.

૧૯૩૨-૩૩ ના વર્ષમાં મુંબઈના મેયર ખન્યા હતા. ૧૯૩૬ અને ૧૯૪૦ માં મુંબઈના મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના વાઈસ-ચેન્સલર તરીકેની એમની સેવાઓ બાબતી છે. એ પહે ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૮ સુધી તેઓ રહયા હતા. ૧૯૪૦ માં લીબરલ ફેડરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—૪૧ પેડરેડો, મુંબઈ

કર્વે, પ્રો. ધોડો કેશવ—એમનો જન્મ ૧૮૫૮ માં થયો હતો. પ્રો. કર્વે પુત્રાની હિંદુ વીડોઝ હોમ અને ઇંડીઅન વીમેન્સ યુનીવર્સિટીના સ્થાપક છે. પ્રથમ ફરબુસન કોલેજના તેઓ પ્રોફેસર ખન્યા હતા. હિંદુ વિધવાઓના કુખથી કુખી થઈ, એમણે વિધવાઓના કુખ નિવારણની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી. પ્રથમ પત્નીના અવસાન બાદ એક વિધવા સાથે તેમણે લગ્ન કર્યું હતું. પછી એમની પ્રવૃત્તિઓએ મુર્તસ્વરૂપ લીધું હતું. એમણે સર આર. કે. ગણેશ ભંડારકર સાથે મળીને વિધવા-લગ્ન સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી અને પાછળથી ૧૮૯૬ માં હિંદુ વિડોઝ હોમની

સ્થાપના કરી હતી. આ વિધવા ગૃહની સ્થાપના એક માટીના મુંપડાંથી શરૂ થઈ હતી. અત્યારે એ સંસ્થામાં ૨૦૦ વીધા-થીનીઓનો નિર્વાહ થાય છે અને તેમને શિક્ષણ અપાય છે. એ સંસ્થા અત્યારે બે લાખની મુડી ધરાવે છે. હિન્દી સ્ત્રીઓની યુનીવર્સિટીની સ્થાપના એ એમની છેલ્લી બહેર પ્રવૃત્તિ છે. એ સંસ્થાની ૧૯૧૬ માં વિધિપુર્વક ઉદ્ઘાટન કરીયા થઈ હતી. સર વીકલ્લદાસ ઠાકરસીએ પંદર લાખની ખાદશાહી ભેટ કરવાથી એમના માતૃશ્રી નાથીબાઇનું નામ એ સંસ્થા સાથે બેડવામાં આવ્યું છે.

સરનામું:—પુના.

હબીબુલ્લા, સર મહમદ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., એલ એલ. ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૯ માં થયો હતો. ૧૮૮૮ માં ધારાશાસ્ત્રી તરીકે બહાર પડયા હતા. ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી મદ્રાસની જુની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૦ માં મદ્રાસ કોરપોરેશનના કમીશનર ખન્યા હતા. ૧૯૧૯ માં મદ્રાસ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલમાં બે વાર સભ્ય તરીકે દાખલ થયા હતા. મદ્રાસ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલમાં બે વાર સભ્ય થયા પછી, ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૦ સુધી નાનું વાઈસરોયની કારોબારીમાં કેળવણી ખાતાના સભ્ય થયા હતા. ૧૯૨૬ માં દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે ગયેલા. ૧૯૨૯ માં જીનીવા ખાતે ગયેલા હિન્દી ડેલીગેશનના તેઓ અગ્રણી હતા. ૧૯૩૪ માં ત્રાવણકોરના દિવાન નીમાયા હતા.

સરનામું:—મહાબારહોલ, મુંબઈ.

આગા, મી. બરબેરજી સોરાબશાહ જમશેદજી, એફ. આર. આઈ., બી. એ. (લંડન), એમ. આઈ. સ્ટ્રક્ટ ઇ. (લંડન), એફ. આઈ. આઈ. એ., એલ. સી. ઇ., એલ. આઈ. ઇ. (ઇંડીઆ), જે. પી.—મીં બરબેર



લંડનની અને હિંદની એન્જનીઅરો અને આર્કિટેક્ટોની સંસ્થાઓના સભ્ય છે, તેમજ ઇંડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ આર્કિટેક્ટસના ફેલો અને બાબે એન્જનીઅરીંગ કોંગ્રેસના સભ્ય છે. રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બ્રિટિશ આર્કિટેક્ટસ સાથે બેડાયેટી ઇંડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ આર્કિટેક્ટસના ૧૯૩૧ માં તેઓ પ્રથમ હિંદી પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અને એજ બ્રિટિશ સંસ્થાની કાઉન્સિલમાં સેવા બજવનાર પણુ તેઓજ પહેલા હતા. હિંદના એન્જનીઅરોના ઇન્સ્ટીટ્યુશનને મરહુમ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જ તરફથી બાદશાહી ચાર્ટર અર્પણ થયો છે. આ માન હિંદી સંસ્થાને પહેલપહેલુંજ મળેલું છે. એ

સંસ્થાના મુખ્યઈના વિભાગના શ્રી. બરબેર ૧૯૩૬ માં ચેરમેન હતા અને ઉપ-પ્રમુખપદે પણ રહ્યા હતા. પ્રેક્ટીસ કરતા આર્કિટેક્ટને આણું માન પહેલી વારજ અપાયું છે. ૧૯૨૯ પછી રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બ્રિટિશ આર્કિટેક્ટસની હિંદના પરિક્ષક બોર્ડમાં વર્ષો સુધી સભ્ય હતા અને એના એનરરી સેક્રેટરી તેમજ ટ્રેઝરર પણ બન્યા હતા. હિંદમાં આર. આઈ. બી. એ. ની ડીગ્રીની લેવાતી ખાસ અને છેવટની પરિક્ષાના તેઓ પ્રથમ પારસી પરિક્ષક નીમાયા હતા. ઝોરાસ્ટ્રીઅન બીલ્ડીંગ સોસાયટી, ઝોરાસ્ટ્રીઅન બીલ્ડીંગ ફંડ અને મુખ્યઈના સીવીલ એન્જનીઅર્સ, આર્કિટેક્ટસ અને સર્વેયર્સ એસોસિએશનના ટ્રસ્ટી છે. ઉપરાંત પારસી સેન્ટ્રલ એસોસિએશન કોઓપરેટીવ હાઉસીંગ સોસાયટી લી., બાઈ આવાબાઈ ફરામજી પીટીટ ગલ્સ એરફનેજ, દેવલાલીનું હોમ બહાદુરજી સેનેટોરીઅમ, ઇરાન લીગ, અને ઇરાનીઅન વીમેન્સ એજ્યુકેશનલ ફંડની મેનેજિંગ કમીટીઓમાં સભ્ય છે. સ્વર્ગસ્થ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની સીલ્વર જુબીલી ફંડ કમીટીના સભ્ય પણ થયા હતા અને બાઈ નવાબબાઈ મુલ્લા સ્કુલના ટ્રસ્ટી પણ છે. શ્રી. આગા બહાંગીર બરબેરજી વાચ્છા સ્કુલના વ્યવસ્થાપક બોર્ડના સભ્ય અને ઇરાની જરથોસ્તી અંબુમનના ઉપ-પ્રમુખ અને આર. એચ. પાટક ઇંડરટ્રાઅલ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી છે મુખ્યઈના એક આગેવાન આરકીટેક્ટ તરીકે મીં બરબેરની સેવાઓનો લાભ ગ્વાલીઅર, રાજપીપલા, રેવા, ભોપાલ વગેરે દેશી રાજ્યો તરફથી લેવામાં આવ્યો છે. એ ઉપરાંત મુખ્યઈ તથા પુનાની રોયલ વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ ટર્ક કલબનાં શરતનાં

મિદાનો માટે તેમજ અત્રેનાં જાણીતાં શહેરીઓ તથા ટ્રસ્ટ ફંડો માટે પણ એમણે બીલ્ડીંગો બિંધી કરી છે. ૧૯૨૫ માં અમદાવાદમાં ૫૦ મીલમાલેધારી મીલોનાં મકાનો સંબંધી તપાસ કરીને રીપોર્ટ કરવા માં આગાની સલાહ લીધી હતી અને તે રીપોર્ટને નાં સરકાર તરફથી સાર્વજનિક અપાયું હતું.

માન બરબર ફીમેશન તરીકે સારો હોદ્દો ભોગવે છે અને અનેક લોકોના સ્થાપક છે. ૧૯૩૨ માં તેમણે ઇરાનનો પ્રવાસ કર્યો હતો અને ૬૦ ટાગોર સાથે રાજ્યના મહેમાન બન્યા હતા. ઇરાનના નાં શહેનશાહ રેઝાશાહ પેલેહવીની મુલાકાતનું માન પણ એમણે મેળવ્યું હતું.

સરનામું:—અડવાની એ'બર્સ, સર ફિરિજશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

નુન, મલીક સર ફિરિજખાન, નામદ,—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. એમણે લાહોરની એઈચીસન ચીફ્સ કોલેજમાં અને એક્ષફર્ડની વોડહામ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. બેરીસ્ટર થયા પછી નવ વર્ષ સુધી પ્રેક્ટીસ કર્યા પછી ૧૯૨૭ માં પંજાબ સરકારના પ્રધાન બન્યા હતા. એ પહે તેઓ ૧૯૩૬ સુધી રહ્યા હતા. ૧૯૨૦ થી તેઓ પંજાબ ધારાસભાના સભ્ય હતા અત્યારે તેઓ હિંદના હાય કમીશનરને પદે છે. તેમને રમતગમતનો ખુબ શોખ છે, સારા શીકારી છે અને ગોલ્ફ અને ટેનીસનો પણ શોખ ધરાવે છે.

સરનામું:—ઈન્ડિયા હાઉસ લંડન.

મુડાલીઅર, સર એ. રામસ્વામી—તેઓ મધ્યસ્થ સરકારના વેપાર ખાતાના સભાસદ છે. ઘણા વર્ષો સુધી તેઓ મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૮ માં એઓ મદ્રાસના મેયર ચુંટાયા હતા સર કારે નીમેલી અનેક સમિતિઓમાં એમણે હિંદમાં તેમજ હિંદ બહાર પણ કામ કર્યું છે. ગોળમેજી પરિષદમાં હાજરી આપી હતી. તેમજ ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર અને ફેન્ચાઈઝ કમીટીઓના પણ સભ્ય હતા. ટોરોન્ટોમાં મળેલી બ્રીટીશ કોમનવેલ્થ રીલેશન્સ કમીટીમાં ગયેલા હોદ્દી પ્રતિનિધી મંડળના પ્રમુખ હતા. લીગ ઓફ નેશન્સની ઇન્કોર્પોરેટેડ ઇન્કવાયરી કમીટીના સભ્ય હતા અને ઇન્ડિઅન રીઝર્વ બેન્ક કમીટીના પણ સભ્ય હતા.

સરનામું—ન્યુ દીલ્હી અને સીમલા.

બીઆણી, શ્રી બ્રીજલાલ—૧૮૯૬ માં એમનો જન્મ થયો હતો. નાગપુરની પોરીસ કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી કાયદાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો હતો પણ નાગપુર કોંગ્રેસ દરમ્યાન અભ્યાસ પડતો મુકયો હતો અને કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા. એમને ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૧ ની કોંગ્રેસ ચળવળ દરમ્યાન જેલ મળી હતી. ૧૯૨૬ માં મધ્ય પ્રાંતની ધારાસભામાં સ્વરાજ્ય પક્ષના સભ્ય હતા અને વીદર્ભ કોંગ્રેસના છ વર્ષ સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા. શ્રી. બીઆણી જાણીતા ધંધાઢારી છે અને એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે. અત્યારે કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના કોંગ્રેસ તરફથી ચુંટાયેલા સભ્ય છે. ૧૯૪૦ માં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમને ફરી જેલ મળી છે.

સરનામું—અકોલા.

ખોજ, શ્રી. સુધાગ્રંથ—૧૮૯૭ માં એમનો જન્મ થયો હતો. કટકની રેવેન શે કોલેજમાં મેટ્રિક થયા પછી ૧૯૧૩-૧૪ માં પ્રેસીડેન્સી કોલેજ યુનીઅનના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ માં રોકીટીશ ચર્ચ કોલેજમાંથી બી. એ. થયા હતા. આ પરિક્ષા પહેલા વર્ગમાં આરીને એમણે



પસાર કરી હતી. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૧ સુધી એમણે કેમ્બ્રીજ ખાતે અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૧૯૨૦ માં આઈ. સી. એસ. ની પરિક્ષા પાસ કરી હતી. એ પરિક્ષામાં તેઓ ચોથા આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ માં કેન્ટરબી ની બી. એ. ની પરિક્ષા આપી હતી પણ લંડનમાં રહ્યા રહ્યાજ આઈ. સી. એસ. નું રાજીનામું આપી દીધું હતું. શ્રી. ખોજ ૧૯૨૨ માં ઉત્તર બંગાળ રેલ સંકટ નિવારણના કાર્યના આગેવાન હતા. ૧૯૨૩ માં “ફોરવર્ડ” પત્રના વ્યવસ્થાપક હતા. ૧૯૨૪ માં કલકત્તા કોરપોરેશનના ચીફ એકઝીક્યુટીવ ઓફીસર હતા. એજ

વર્ષમાં તેમને ૧૮૧૮ ના ત્રીજા રગ્યુલેશન હેઠળ પકડવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૦ માં એક સરઘસના સંબંધમાં રાજ-દરોહતા આરોપસર એમને ૧૨ માસની સજાત જેલની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૦ માં જેલમાં હોવા છતાં એમને શ્રી. સેન-ગુપ્તાની જગાએ કલકત્તાના મેયર તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૧ માં પ્રતિબંધીત સભામાં ભાષણ કરવા માટે મેયર તરીકે એમને ફરીથી પકડવામાં આવ્યા હતા અને છ માસની સજાત સજા કરવામાં આવી હતી. ફરીથી એમને મુબંઈમાં પકડવામાં આવ્યા હતા. જેલ નિવાસ દરમિયાન એમની તબીબીત ખગડવાથી એમને યુરોપ જવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. ૧૯૩૪ માં એમના પિતાનું અવસાન થવાથી તેઓ કલકત્તા આવ્યા હતા. ત્યાર પછી એમને ઘેર નજરકેદ કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ ફરી પાછા યુરોપ ગયા હતા અને હિંદ પાછા આવતાની સાથેજ મુબંઈમાં સ્ટીમર પર એમની ધરપકડ થઈ હતી. ૧૯૩૭ સુધી એમને નજરકેદ રાખી મુકવામાં આવ્યા હતા શ્રી. ખોજ ૧૯૩૮-૩૯ માં અને ૧૯૩૯-૪૦ માં એમ બે વાર કેંગ્રેસના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. પણ ૧૯૩૯ માં કેંગ્રેસના વરીઝ સ-તાધીશો સાથે મતભેદ પડતા એમને રાજીનામું આપી દેવું પડ્યું હતું. કેંગ્રેસ સામે પ્રચાર કરવા બદલ એમને કેંગ્રેસમાં ઉંચો દરજ્જો ભોગવતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા. એમણે કેંગ્રેસમાં રહીને પ્રાગતિક પક્ષ નામનો ઉદ્દામવાદી પક્ષ સ્થાપ્યો હતો. ૧૯૪૦ માં હોલવેલ સ્મારકની ચળવળ ઉપાડી એમણે ફરીથી જેલ વહોરી લીધી હતી. એ ચળવળનો સફળ અંત આવ્યા પછી ઘણે વખતે એમને બંગાળ

સરકારે છોડયા હતા. પણ એમની સામે ઘણા મુકદ્દમા ખાકી હતા. એ દરમ્યાન તેઓ ૧૯૪૧ ના જાનેવારી માસમાં એકા-એક ગુમ થયાના સમાચાર આપ્યા હતા.

સરનામું:—કલક-તા.

ખોઝ, શ્રી. શરતચન્દ્ર—૧૮૮૯ માં એમનો જન્મ થયો હતો. કટની રેવનશો અને કલક-તાની પ્રેસીડેન્સી કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૮ માં એમણે એમ. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી અને ૧૯૧૧ માં તેઓ બી. એલ. થયા હતા. ૧૯૧૩ માં ખારીસ્ટર થયા પછી ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૨ સુધી કલક-તા શહેરના એલડરમેન બન્યા હતા. તેઓ ૧૯૩૩ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને બંગાળ પ્રાંતિક કોંગ્રેસના પ્રમુખ પણ હતા. ૧૯૧૮ ના ત્રીજા રેગ્યુલેશન હેઠળ ઘણા વર્ષો સુધી તેઓ કેદી તરીકે રહ્યા હતા અને ૧૯૩૭ માં બંગાળની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય બની કોંગ્રેસ પક્ષના નેતા થયા હતા પણ પાછળથી એમને એ પહેથી દુર કરવામાં આવ્યા હતા કલક-તામાં શ્રી. ખોઝ એક પ્રસિદ્ધ ધારાસભી ગણાય છે. શ્રી ખોઝ યુનિયન હાઈકોર્ટ સમક્ષ ચાલતા વીકલભાઈ પટેલના કેસમાં પોતાના ભાઈ સુખાઝ ખોઝ તરફથી ખયાવ કરવા આવ્યા હતા.

સરનામું:—કલક-તા.

પ્રેસીડેન્સી  
સહયર દેશી  
વીમા કું. છે.

ચટોપાધ્યાય, શ્રીમતી કમળાદેવી—  
૧૯૦૩ માં એમનો મેંગલોર ખાતે દક્ષીણ કાનડાના જાણીતા સારસ્વત કુટુંબમાં



જન્મ થયો હતો. નાનપણમાંજ એમનાં લગ્ન પોતાનીજ કોમના એક ગ્રહસ્થ સાથે કરવામાં આવ્યા હતા પણ મદ્રાસ ખાતેની કવીન મેરીઝ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતાં હતાં ત્યારેજ એમના પતિનું અવસાન થયું હતું. એ પછી અદીઆર ખાતે એમને શ્રીમતી સરોજની નાયડુના ભાઈ અને કવી હરીન્દ્ર ચટોપાધ્યાય સાથે મંછત્રી થઈ અને એમાંથી બને લગ્નગ્રંથીથી જોડાયા. શ્રીમતી કમળાદેવી છટ્ટાદાર વકતી છે, અભ્યાસી છે અને દેશ પરદેશનો સારો અભ્યાસ કર્યો છે. હિન્દી સ્ત્રીઓની લડતના ઝંડાધારી તરીકે એમણે દેશ પરદેશમાં સ્ત્રીઓના હક્કો માટે ખુબ પ્રચારકાર્ય કર્યું છે. ગાંધીજીની લડતમાં ભાગ લઈ જેલ નીવાસ પણ સ્વીકાર્યો છે. કોંગ્રેસ સમાજવાદી પક્ષના તેઓ એક અગ્રગણ્ય સભ્ય છે. એમણે ૧૯૪૦-૪૧ માં અમેરીકાનો પ્રવાસ કર્યો હતો.

ગાંધી, શ્રી. મનમોહન પરશોતમ, એમ. જોના મહામંડળના મંત્રી તરીકેના ઓધવા  
એ, એફ. આર., ઇ એસ, એફ. એસ. ભોગવ્યા હતા. શ્રી. ગાંધી ૧૯૩૬-૩૭  
એસ.—કલ્યાણજી માવજીની કંપની, માં કલક-તાની નેશનલ સીટી બેન્ક ઓફ  
કલક-તા, ના મેનેજર. શ્રી. ગાંધીના જન્મ ન્યુયોર્કના ક્રેડીટ ડીપાર્ટમેન્ટના વડા  
૧૯૦૧ માં જુનાગઢ ખાતે થયો હતો. હતા. હાલ રોહતાસ ઇંડસ્ટ્રીઝ લીં,  
જુનાગઢ, અમદાવાદ અને બનારસ બુની- ડાલમીયા સીમેન્ટ લીં, ખરખરી કોલ  
વરસીટીમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. કં. લીં ના ચીફ કમર્શીયલ મેનેજર છે.  
૧૯૨૬ માં શ્રીમતિ રંભાગઉરી જી. એ. ૧૯૩૭ થી ૧૯૩૯ સુધી ઇંડીઅન સુગર  
સાથે લગ્ન કર્યું હતું. એજ સાલમાં સીંડીકેટના ડિરેક્ટર હતા, ૧૯૩૮ માં  
તેઓ મુંબઈની લેબર કોફીસમાં આંકડા યુક્ત પ્રાંત અને બીહાર પાવર એલ-  
વિભાગના મદદનીશ નીમાયા હતા. ત્યા- કોહલ કમીટીના અને ૧૯૪૦ માં બીહાર  
૨થી ૧૯૩૬ સુધી એમણે કલક-તાની દેશી સરકારની મજુર તપાસ સમિતિના સભ્ય  
વેપારી ચેમ્બરના, કલક-તાની ઇંડીઅન હતા. યુક્ત પ્રાંત અને બીહાર સુગર  
સુગર મીલ્સ એસોસીએશનના, ૧૯૩૨ થી કંત્રોલ બોર્ડના પણ તંત્રો સભ્ય છે.  
૧૯૩૬ સુધી કલક-તાની ઇંડીઅન કોલી ખાંડ અને મીલ ઉદ્યોગ અંગે એમણે પરિ-  
અરી એનર્સ એસોસીએશનના અને પદોમાં વાંચેલા નિબંધો પ્રગટ થયા છે.  
૧૯૨૯-૩૦ માં હિંદના વેપારી મંડ- સરનામું:—૩૦, પુલ્કુકુર રોડ કલક-તા.

## પ્રેસીડન્સી

પ્રોવીડન્ટ એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કં. લીં.

(સ્થાપના ૧૯૨૪)

હેડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર રીરોઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

અસ્કયામત : રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ થી વધુ

વેલ્યુએશન કરીને ઓનસ આપતી કંપની

સરકારી વીમા ખાતાએ મંજુર કરેલા ટેબલ્સ પ્રમાણે પોલીસી અપાય છે.

ગેરંટીડ સરેન્ડર વેલ્યુ, પેઇડ-અપ પોલીસીઓ, હોલ લાઇફ, એન્ડાઉમેન્ટ અને બાળકોના વીમા વીગેરે.

૫૦૦ રૂપીઆ સુધીની પોલીસીઓ અપાય છે.

એજન્ટોને ફાયદાકારક શરતો, લાઇસન્સની જરૂર નથી.

હેડ ઓફીસને અગર નજીકની પ્રાંચ ઓફીસને લખો:—

આગા, મી૦ જમશેદ બરજોર—મી૦ જમશેદ આગાનો જન્મ તા. ૨૭ મી અક્ટોબર ૧૯૧૬ ના દિને થયો હતો.



૧૪૧૧ વર્ષની વયે મુ'બઇ યુનીવર્સિટીની મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી મુ'બઇ સરકારની આરકીટેકચર ડિપ્લોમાની પરીક્ષા પણ પસાર કરી હતી અને એવણ સઉથી નાની વયના મુ'બઇમાં પ્રેક્ટીસીંગ આરકીટેક્ટ છે. એવણ ગવર્નમેંટ ડિપ્લોમા ઇન આરકીટેકચર (જી. ડી. આર્ક્ટ.) ધરાવે છે, અને ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ આરકીટેક્ટસના એસોસીએટ (એ. આઇ. આઇ. એ.) છે. વળી એવણ લંડનની ઇનકોર્પોરેટેડ એસોસીએશન ઓફ આરકીટેક્ટસના એસોસીએટ (એ. આઇ. એ. એ.) અને એસોસીએટ સરવેયર (એ. આઇ. એ. એસ.) પણ છે, અને ઇનકોર્પોરેટેડ આરકીટેક્ટ અને સરવેયર (લંડન) તરીકે ઓળખાય છે. એવણ એ ડિપ્લોમા આખા હાંકુસ્તાનમાં સૌથી નાની વયે મેળવવા પામ્યા છે.

એવણ મેસર્સ શાપુરજી એન. ચાંદા-લાઇની કંપનીની પોતાની બાપીકી પેટીમાં એવણનાં પીતા સાથે આરકીટેક્ટ તરીકે જોડાયા છે. ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ આરકીટેક્ટસની બાંકેધરી હેઠળ ૧૯૩૭ માં ટાઉન હોલમાં 'પહેલવહેલું' "આઇડીઅલ હોમ એકઝીબીશન" ભરાયું હતું તેની "એન્ટરટેનમેન્ટ કમીટી"ના એવણ સભાસદ હતા. મી૦ જમશેદ ૧૯૩૨ માં પોતાના માતાપીતા સાથે ઇરાનની સફરે ગયા હતા. ૧૯૩૯ માં "ઇરાન્યન કાનુન" કે જેના પ્રમુખ હીઝ એક્સેલન્સી ઇરાનના કૌનસલ કએવાની છે તેના જોડયા ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે એવણની ચુંટણી થઇ છે. એમનાં લગ્ન તા. ૧ મી ડિસેમ્બર ૧૯૩૮ ના દીને સર બનજીશાહ બમનજી કુપરનાં બેટી મીસ શીરીન સાથે મુ'બઇમાં વહીં મધે જ્વાલીબરના મહારાજ સાહેબ સીંધીઆના "સમુદ્ર મહાલ" પેલેસમાં થયા હતા. ૨૧ મે વર્ષે મી૦ જમશેદ આગા ફીમિસનરીમાં જોડાયા હતા. અને લોજસર લોરેન્સ જેનકીન્સના મેંબર થયા છે. એવણ ઇરાની જરથોસ્તી અંજુમન અને પારસી પોલીટીકલ લીગના મેંબર છે.

સરનામું:—અડવાની એ'બર્સ, સર ફીરિઝશાહ મહેતા રોડ, મુ'બઇ.

તમારો વીઝા ઉત્તરવર્તાં પહેલાં

**પ્રેસીડેન્સી**

માં લખો અથવા મળો. તમને લાભજ થશે.

હૃડ ઓફીસ—મેરવાન બીહડીંગ, સર ફીરિઝશાહ મહેતા રોડ, મુ'બઇ ૧.



**મેહતા, ખા.ખ. પેસ્તાનળ વમનળ—** એમનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૮૭૭ માં થયો હતો. સત્તર વર્ષની ઉંમરે એડનની સરકારી તાલેમીમાં ડેપુટી એકાઉન્ટન્ટ અને



ત્રેઝરર તરીકે એમની નીમણુંક થઈ હતી. ૧૮૯૯ માં આઠ માસ સુધી એડન મ્યુનિસિપાલિટીમાં કામચલાઉ હેડ એકાઉન્ટન્ટ તરીકેની વધારાની ફરજ પણુ એમણે બજાવેલી. પછી આગળ વધતા વધતા થોડા સમય સુધી કામચલાઉ એકાઉન્ટન્ટ અને ત્રેઝરર તરીકે પણુ નીમણુંક હતા ૧૯૦૪ માં પાંચ મહીના સુધી એમને એડન મ્યુનિસિપાલિટીમાં કામચલાઉ હેડ એકાઉન્ટન્ટ નિમણુંક આપ્યા હતા. ૧૯૧૧ માં સત્તાવાળાઓ તરફથી ત્રણ માસ સુધી તેમને ઇન્કમેટેક્ષને લગતો અનુભવ મેળવવા માટે મુંબઈ મોકલવામાં આવ્યા, જ્યાંથી પાછા ફરતા એમની “ઇન્કમેટેક્ષના એકઝામીનર” તરીકે નીમણુંક કરવામાં આવી. પછીથી ૧૯૧૨ માં એમના કાકા ખાન સાહેબ બેરુમનળ નિવૃત્ત થતા એમની નીમણુંક હેડ એકાઉન્ટન્ટ અને ત્રેઝરર તરીકે કરવામાં આવી જે હોદ્દો એમણે ૧૯૨૬ સુધી ભોગવ્યો અને પછી ઇન્કમેટેક્ષ અમલદાર નીમણુંક ખાન બં પેસ્તાન-

ળએ સરકારી સેવા ઉપરાંત બહેર ફરજે પણ બજાવી છે. એડનના કીંગ એડવર્ડ ધર્મોદા દવાખાનુ, પારસી લાઇબ્રેરી, સર હોરમસજી કાવસજી હીનશાહ એન્ડેલો-વર્ના ઇયુલર સ્કુલ, હોસ્ટેલીટીકલ સોસાયટી વિગેરે સંસ્થાઓને આનરરી સેવાઓ આપી છે. નાં ડયુક ઓફ કોનાટ અને નાં પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સની એડનની મુલાકાત પ્રસંગ એ નામદારોને આવકાર આપનાર સમિતિમાં ખાનબહાદુર આનરરી સેક્રેટરી નીમણુંક હતા. એમની સરકારી તેમજ બહેર સેવા ધ્યાનમાં લઈ એમને સરકારે ૧૯૧૮ માં ખાન સાહેબ તેમજ ૧૯૨૧ માં ખાન બહાદુરના ખીતાબો આપી નવાજ્યા છે. ઉપરાંત ૧૯૩૫ માં એમને સીલ્વર જુબીલી ચન્દ્રક મળ્યો છે. ત્યારે નીમણુંક નાં શહેનશાહ બ્યોર્જની સીલ્વર જુબીલી કમીટીના તેઓ સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૭ માં છટ્ટા બ્યોર્જની કોરોનેશન કમીટીના પણ સેક્રેટરી નીમણુંક હતા. એજ વર્ષે એડનમાં ઇન્કમેટેક્ષ ઓફીસર તરીકેના ઓધ્ધા પરથી નિવૃત્ત થયા ત્યારે એડનની પારસી અનજીમન અને એડનની પ્રજા તરફથી માનવત્રો અર્પણ કરવામાં આવ્યા હતા. ખાનબહાદુર મહેતા મુંબઈની દાદર માટુંગા પારસી ઓરાસીયન કમીટીના અને ઇરાન લીગના સભ્ય છે.

સરનામું—પારસી કોલોની, દાદર, મુંબઈ,

**બુરી, શ્રી. મહમદ યાસીન,** પાર-એટ-લે-એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં ખીઆ-વર (રજપુતાના)માં થયો હતો અલીગઢ કોલેજમાં શિક્ષણ લઈ અલ્લાહબાદમાં ખી. એ થયા અને ૧૯૨૦ માં વકીલ થયા. તેમની રાજદ્વારી પ્રવૃત્તિનો આરંભ પણ એજ વર્ષમાં થયો. તેઓ અસહ-

કારની તેમજ ખીલાફતની લડતમાં જોડાયા. ૧૯૨૭ માં તેઓ અમદાવાદ આવ્યા અને ત્યાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. એ ઉપરાંત ગુજરાતના મુસ્લીમોમાં રાષ્ટ્રવાદનો પ્રચાર પણ શરૂ કર્યો. શ્રી નુરી મુસ્લીમ યુવકોના એક માનીતા નેતા છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં પણ તેમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૧ માં મુંબઈ ખાતે મળેલી અખિલ હિંદ મુસ્લીમ યુવક પરિષદના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા. અખિલ હિંદ મુસ્લીમ અધિક્યમંડળ તથા અખિલ હિંદ ખીલાફત કમીટીના કરવેરાના સભ્ય હતા. અમદાવાદથી મુંબઈ એસેમ્બલીમાં તેઓ ચુંટાયા હતા અને કોંગ્રેસમાં જોડાઈ પ્રધાનમંડળમાં આવ્યા હતા. અત્યારે ફરી લડતમાં જોડાઈ જલ ગયા છે.

સરનામું:—રશીદ મંઝીલ, વરલી પોઈન્ટ, મુંબઈ.

પેટ્રો, સર એ. પી.:—જમીનદાર અને ગંજમના આ જાણીતા ધારાસભી નું નામ સ્થાનિક અને લોકલ જોડના ૨૫ વર્ષ સુધી યશસ્વી વહિવટ કરવા માટે મશહૂર છે. ૧૯૧૩ માં તેઓએ સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓના વહિવટ નો અભ્યાસ કરવા માટે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. પ્રારંભમાં કોંગ્રેસના સભ્ય હતા. મદ્રાસ યુનીવર્સિટીની પુનર્રચના અને આંધ્ર યુનીવર્સિટીની સ્થાપનામાં એમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં મદ્રાસની ધારાસભામાં સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૭ સુધી મદ્રાસ સરકારના પ્રધાન બન્યા હતા. મદ્રાસના અધ્યક્ષ પદના જાણીતા અગ્રેસર છે. એમણે ૧૯૨૭ માં દક્ષિણ હિંદ વિનીત પરિષદનું પ્રમુખપદ લીધું હતું. એમને ૧૯૩૦ માં દિલ્હીમાં મળેલી એકતા પરિષદનું પ્રમુખ પદ અપાયું હતું. ત્રણે જોગમેળ પરિ-

ષદમાં અને જોઈન્ટ સીલેક્ટ કમીટીમાં પણ સર પેટ્રોએ ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૧ માં રાષ્ટ્રસંઘ (લીગ ઓફ નેશન્સ) ના ડેલીગેટ હતા. અત્યારે કોલેન્સીલ ઓફ સ્ટેટના સરકાર નિયુક્ત સભ્ય છે.

સરનામું:—મદ્રાસ.

અમનજહેરામ, સરજહાંગીરઅમનજ, નાઇટ., બી. એ., એલ એલ. બી., જે. પી., સોલિસિટર.—જન્મ ૧૮૬૮ માં



મુંબઈની હોર્ટ હાઇ સ્કૂલમાં કેળવણી લીધેલી. મરહુમ મેરવાનજી મુલ્લા (નાગ-પુર)ની પુત્રી જરખાઈ સાથે ૧૮૮૭ માં લગ્ન કર્યા. ૧૮૯૦ માં પ્રેજ્યુએટ થયા. કેટલાક ઇનામો પણ મેળવ્યાં છે. સર અમનજહેરામ ૧૪ થી વધુ વર્ષ સુધી મ્યુનીસીપલ સભ્ય હતા. તેમજ જુદી જુદી મ્યુનિસિપલ કમીટીઓમાં પણ સભ્ય હતા. મુંબઈના પહેલા મેયર બનવાનું એમને માન મળ્યું હતું. જે. પી. અને જ્ઞાનરરી પ્રસીડંસી મેજિસ્ટ્રેટ છે. એ ઉપરાંત અનેક રાહત સમિતિઓના સભ્ય અને જોઈન-સ્ટેડ કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે.

સરનામું:—સીન્ધુ, વોડંનરોડ, મુંબઈ.

**ઈબ્રાહીમ, સર કરીમભાઈ (ત્રીબ બેરોનેટ), બે. પી.—**જન્મ તા. ૧૩ મી એપ્રિલ ૧૯૦૩ ની સાલમાં થયો હતો. મરહુમ સર મહમદભાઈ કરીમભાઈ ઈબ્રાહીમ (બીબ બેરોનેટ)ના એઓ બેટા થાય છે. ૧૯૨૬ની સાલમાં અમીનાબાનુમ સાથે એઓના લગ્ન થયાં હતાં. તેઓ

સાલમાં મુંબઈમાં મળેલી એલ ઇન્ડિયા મુસ્લીમ લીગની રીસેપ્શન કમીટીના એવળુ ચેરમેન હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં અને તે પછીથી ૧૯૩૫ થી બોમ્બે મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશનના એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૭ માં એવળુ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક મેમ્બર ચુંટાયા હતા.

ઠંકાણું—“બેલવેડીઅર.” વોરડન રોડ, મુંબઈ.



ઓ. પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. તેમજ કરીમ ભાઈ ઈબ્રાહીમ બોબ ઓરફનેજના ત્રસ્ટી-ઓની બોર્ડના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૩૨ ના સાલમાં ઇન્ડયન મરચન્ટસ એસોસિયેશન ઓફ ઇન્ડિયા કમીટીના એઓ એક મેમ્બર હતા. એ ઉપરાંત મુંબઈની મુસ્લીમ કમીટી ના એઓ પ્રેસીડન્ટ હતા, તેમજ ૧૯૩૬ ના સાલમાં હાંફુ-મુસ્લીમ વચ્ચે થયેલાં ૨મજાણુ વખતે હસ્તીમાં આવેલી પીસ એન્ડ રીલીફ કમીટીના એઓ ચુંટી કઢાયલા પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૩૪ માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી ગુજરાત એન્ડ કાઠીયાવાડ મુસ્લીમ પ્રોવીનશ્યલ એડ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સના એઓ પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૬ ના

**જીનવાલા, સર પદમજી પેસ્તાનજી,** બી. એ., બાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. એમના લગ્ન ફરેની બેજનજી સાથે થયા હતા. અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી ૧૮૯૯ માં ટ્રીનિટી હોલ, કેમ્બ્રીજ, બારમાં દાખલ થયા હતા. ૧૯૦૫ માં બ્રહ્મદેશની મુખ્ય અદાલતના એડવોકેટ હતા અને ૧૯૧૫ માં મદદનીશ સરકારી એડવોકેટ નીમાયા હતા. બ્રહ્મદેશની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સેક્રેટરી પણ નીમાયા હતા. ૧૯૨૨-૨૩ માં રંગુન મ્યુનિ. કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૧-૨૩ માં બ્રહ્મદેશની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય હતા. ૧૯૨૩ માં ઈન્ડિયન ટેરીફ બોર્ડના સભ્ય હતા. ત્રણવાર પ્રમુખ પણ નીમાયા હતા. ગોળમેજી પરિષદના સભ્ય તરીકે લંડન ગયા હતા. અત્યારે સ્ટોકહોમ મથેની કચ્છર અને ટોલના આર્થિક સલાહકાર છે. તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીના ડેપ્યુટી ચેરમેન છે.

સરનામું:—C/o તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની, બોમ્બે હાઉસ, બ્રુક્સ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

હત્તાલ, સર અરદેશર ફ્રેસ્ટમણ, નાઇટ, આઇ. સી. એસ. (રીટાયડ) મેસર્સ તાતા સન્સ લીમીટેડના ડિરેક્ટર, મેસર્સ ધી તાતા આર્ચન એન્ડ સ્ટીલ કંપની લીમીટેડ, ધી એસાસીએટેડ સીમેન્ટ કંપની લીમીટેડ, અને ધી આંધ્રાવેલી પાવર સપ્લાય કંપની લીમીટેડના ડિરેક્ટર—એઓના જન્મ તા.



૨૪ મી એપ્રિલ ૧૮૮૪ ની સાલમાં થયો હતો. બાઈ માણેકબાઈ જમશેદજી અરદેશર વાહડયા સાથે શાદીના ગાંઠથી બેડાયા મુંબઈની એલફીનસ્ટન કોલેજમાં તેમજ કેમ્બ્રિજની સેન્ટ બેન્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી. ધારવાર, કોલાબા અને બીજા-પુરના મહદનીશ કલેક્ટરનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એ ઉપરાંત બેલગામના લેન્ડ રેકૉર્ડસના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, રત્નાગીરી અને પંચમહાલના કલેક્ટર, મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી, મુંબઈ સરકારના ફીનાન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના એક્ટીંગ સેક્રેટરી તેમજ હિંદી સરકારના એડ્યુકેશન, હેલ્થ અને લેન્ડ ડીપાર્ટ-

મેન્ટોના એક્ટીંગ સેક્રેટરી અને મુંબઈના મ્યુનીસીપલ કમીશનરના ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા.

હેકાણું—C/o તાતા આર્ચન એન્ડ સ્ટીલ કંપની લીમીટેડ, બોમ્બે હાઉસ, બ્રુસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

જયપ્રકાશનારાયણ,—બીહારના સારણ જિલ્લામાં એમનો જન્મ થયો હતો. ૧૯૨૨ માં તેઓ અમેરિકા જતા રહ્યા હતા. ત્યાં જઈ એમણે કેલીફોર્નિયા ખાતે ફળના ખેતરોમાં મજૂર તરીકે કામ કર્યું હતું. અમેરિકા ખાતે આ રીતે આઠ વર્ષ રહી સાથે સાથે વિદ્યાભ્યાસ પણ કર્યો હતો. તેમણે પાંચ બુદ્ધી બુદ્ધી બુનીવરસીટીઓમાં શિક્ષણ લીધું છે. એ પછી ૧૯૩૧ માં તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા હતા અને કેંગ્રેસના લેબર રીસર્ચ ખાતાનું કાર્ય એમને સોંપવામાં આવ્યું હતું. સત્યાગ્રહની ચળવળ વખતે એમણે ઘણા મહિનાઓ સુધી સામાન્ય મંત્રી તરીકેની સેવા બજાવી હતી. એમણે સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જેલ પણ ભોગવી છે. શ્રી. જયપ્રકાશ બાણીતા કેંગ્રેસ સમાજવાદી પક્ષના અગ્રેસર છે. એમણે પટણા ખાતે મળેલી પહેલી કેંગ્રેસ સોશીયાલીસ્ટ પરિષદનું વ્યવસ્થા કાર્ય કર્યું હતું. એ પછી એમણે કેંગ્રેસમાં સમાજવાદી પક્ષની સ્થાપના કરી હતી. ૧૯૩૬ માં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમની ધરપકડ થઈ હતી અને જેલની સજા થઈ હતી. આ સજા પૂરી કરીને છુટા થયા કે તરતજ તેમને ૧૯૪૧ માં પાછા પકડવામાં આવ્યા હતા.

ચેતરજી, સર અતુલ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઈ., જી સી. આઈ ઈ., આઈ સી. એસ.-એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. હિંદીસંઢી નોકરીની પરિક્ષામાં તેઓ પહેલા આગ્યા હતા. ૧૮૯૬ થી એમણે હિંદી સરકારના વિવિધ ખાતાંઓમાં સેવા ખબવા છે. વોશીંગ્ટન ખાતેની મજૂર પરિષદ, લંડન ખાતેની નઉકાપરિષદ, ઉપરાંત આટાવા ખાતે ૧૯૩૨ માં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિમંડળમાં હિંદનાં પ્રતિનિધિ તરીકે એમને નીમવામાં આગ્યા હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૨ સુધી હિંદના હાઈ કમીશનર હતા. એમને ઈડીઆ કાઉન્સીલના પણુ સભ્ય નીમવામાં આગ્યા હતા.

સરનામું:—“ધી એથેનીઅમ,” વોટરહુ પ્લેસ, લંડન.

ધીવાળા, શ્રી. એ.ચવલાલ હરકી-સનદાસ—૧૯૦૩ માં મુંબઈમાં એમનો જન્મ થયો હતો. ગરીબ માખાપના પુત્ર હોઈ શિષ્ય વૃત્તિ અને માફી મેળવી અભ્યાસ કર્યો અને એ રીતે ૧૯૨૯ માં કાયદાની પરિક્ષા પાસ કર્યા પછી મેસર્સ હેવકરણુ નાનજીની પેઢીમાં થોડો વખત નોકરી



કરી અને નસાખે ચારી આપતા એ પેઢીમાં ભાગીદાર ખન્યા ધંધા અંગે દેશપરદેશનો પ્રવાસ પણુ કરેલો. ૧૯૩૮ માં ત્યાંથી છુટા થઈ “નેશનલ સીટી બેન્ક ઓફ ન્યુયોર્ક” માં ભેડાયા અને અત્યારે સબ-એકાઉન્ટન્ટ છે દેશી વેપારી એમખરના સભ્ય છે, અને રેડીઓ પર ત્યાપારી પ્રશ્નો પર ઘણીવાર રસપ્રદ અર્થા કરે છે.

સરનામું:—“શ્રાંતિસદન,” ફરેંચ બ્રીજ, મુંબઈ.

કુપર, સર ધનજીશા ખમનજી, નાઈટ, એમ. એલ. એ. (સતારા), મુંબઈના માજી ચીફ મીનીસ્ટર—જન્મ તા. ૨ જી બન્યુ-આરી ૧૮૭૮ ના સાલમાં થયો. મ્યુનીસીપાલ અને લોકલ ખોરડના વહીવટમાં તેઓ છેલ્લાં ૨૦ વર્ષ થયાં ઉલટમંદ ભાગ લેતા રહ્યા છે, ખાસ કરીને ખેતીવાડીની ખીલ-વણી ઉપર તેઓ વધુજ લક્ષ આપતા હતા.



તેઓ સતારા સીટી મ્યુનીસીપાલીટીના વાઈસ-પ્રેસીડેન્ટ (૧૯૨૦ થી ૧૯૨૨) હતા. ૧૯૨૩ માં તેઓ તેના પ્રેસીડેન્ટ ખન્યા હતા. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૫ સુધી તેઓ સતારાની ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ ખોરડના વાઈસ-પ્રેસીડેન્ટ, ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૮ સુધી સ્કુલ ખોરડ અને ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ ખોરડના ચેરમેન અને ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૨ સુધી તેના પ્રેસીડેન્ટ હતા, ૧૯૨૪ થી તેઓ પ્રોવીનશીઅલ રોડ ખોરડના એક સભ્ય હતા મુંબઈની લેજ-સલેટીવ કાઉન્સીલના તેઓ ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૬, ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૭ સુધી એક ચુટી કઢાયલા સભ્ય હતા. ૧૯૩૭ માં તેઓ ફરી તેના સભ્ય તરીકે ચુટી કઢાયા હતા. સતારાના એક આગેવાન હીડર તરીકે તેઓ સતારાની પ્રબ અને ખાસ કરીને ખેડુતોના હીત અર્થે જે કાળજી કરી તેઓ પ્રત્યે ઉદાર અને દીલસોઝ વર્તન હેખાડે છે તેને અંગે તેઓ સઉ કોઈમાં પ્રીય થઈ પડયા છે. તેઓએ મુંબઈ સરકારના સ્થાનિક સ્વરાજ્ય ખાતાંના મીનીસ્ટરનો (૧૯૩૩-૩૪) અને તે પછી ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈ સરકારના ફીનાન્સ મેમખરનો આધ્ધો ભોગવ્યો હતો.

હેકાણું:—હટવર્થ, સતારા.

**ચીનાઇ, સર રહીમનુલ્લા મહેરઅલી,**  
નાઇટ (૧૯૩૬)—જન્મ મુ'બઇમાં ૧૧ મી  
ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૨ માં થયો હતો. મુ'બઇની



ભરડા ન્યુ હાઇસ્કુલમાં  
એઓએ કેળવણી લીધી  
હતી. કાઉનસીલ ઓફ  
સ્ટેટના એક સભાસદ  
તેમજ ૧૯૩૭-૩૮ ના  
સાલ માટેના ફેડરેશન  
ઓફ ઇન્ડિયન ચેમ્બર્સ  
ઓફ કોમર્સના પ્રેસીડેન્ટ  
હતા. એફ. એમ. ચીનાઇ

કુ'પની લીમીટેડ (મુ'બઇ) ના ચેરમેન.  
૧૯૧૪-૧૮ ના સાલનાં યુદ્ધ દરમિયાન  
લડાઇના કામોમાં સરકારને સહાય થવા  
નેમાયલી અનેક અગત્યની કમીટીઓ ઉપર  
એમણે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૧૫ થી  
૧૯૨૯ ના સાલ સુધી મ્યુનીસીપલ કોર્પો-  
રેશનના એવળુ એક સભાસદ હતા.  
૧૯૨૩-૨૪ ના સાલ દરમિયાન સ્ટેનડીંગ  
ફીનાન્સ કમીટીના એવળુ ચેરમેન હતા.  
જ્યારે ૧૯૨૬-૨૭ ના સાલ માટેના એવળુ  
મેયર હતા. ૧૯૩૧ માં એઓ લેજલસેલેટીવ  
એસેમ્બલીના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી  
કઢાયા હતા. ૧૯૨૨ ના સાલથી એવળુ  
કેદખાનાઓના બીન-સરકારી સભ્ય છે  
ઇન્ડિયન જ્વેલ્સ કમીટીની એડવાઇઝરી  
ખોડના એવળુ એક મેમ્બર હતા. ઇન્ડિયન  
મરચન્ટ્સ ચેમ્બરના ૧૯૩૬ ના સાલ  
માટેના એવળુ પ્રેસીડેન્ટ હતા. ૧૯૨૧ થી  
એઓ ઇન્ડિયન રેકરોસ સોસાયટીના એક  
લાઇફ મેમ્બર છે. જ્યારે ૧૯૩૧ માં એવળુ  
સોસાયટીના પ્રેસીડેન્ટ હતા. હીંદ અને  
જાપાન જમ્બેના વેપારી કરારની વાટા  
ઘાટના સંબંધમાં એમણે હિંદી સરકારના  
બીન સરકારી સલાહકાર તરીકે સેવા બજાવી  
હતી ૧૯૩૬-૩૭ ના સાલમાં નેમાયલી

સ્ટોક એક્સચેન્જ તપાસ કમીટીના પણ  
એવળુ એક મેમ્બર હતા. કેટલીક બેઇન્ટ  
સ્ટોક કંપનીઓના ડિરેક્ટરનો પણ એઓ  
આધેશ ભોગવે છે. એ ઉપરાંત શહેરની  
અનેક ધરમાદા સંસ્થાઓ સાથે પણ  
એવળુ સંબંધ ધરાવે છે.

ટેકાણુ:—મહેર બીલીંગ્સ, ચોપાટી,  
મુ'બઇ, ૭.

**અબદુલ હમીદ, જી એ., એફ. એ.**  
એ., એફ સી. પી. એ.—પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ અને ઇન્કમેટેક્સ એડવાઇઝર-  
૧૮૯૪ માં એમનો જન્મ થયો હતો.  
એમણે અલીગઢ કોલેજ અને મુ'બ-  
ઇની દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી.  
લંડનની ઇનકોર્પોરેટેડ સેક્રેટરી-



અની પરિક્ષામાં યુનાઇટેડ કોંગડમમાં  
બીબી નંબરે આપ્યા હતા. કચ્છી  
મેમ્બર કોમના છે અને બહુજ તવંગર  
વેપારી કુટુંબના નબીરા છે. ૧૯૧૭-૧૯  
સુધી નાગપુર ખાતે પોસ્ટ એન્ડ ટેલી-  
ગ્રાફ ખાતામાં ડેપુટી એકાઉન્ટન્ટ જનરલની  
ઓફીસમાં ઓડીટર હતા. ૧૯૨૦ માં  
પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ તરીકે ધધેા શરૂ  
કર્યો. ૧૯૨૩ માં મુ'બઇ આપ્યા અને  
હજી મુ'બઇમાં એજ ધધેા કરે છે.  
ઇન્કમેટેક્સ ધારાના સુધારા અંગે સર-  
કારને પણ એમણે ઘણી ઉપયોગી  
સૂચના કરી છે. પંબજ ધુનીવરસીટીના  
એકાઉન્ટસી વિભાગના પરિક્ષક હતા.

સરનામું—૮૬, ડોન્ટાડ સ્ટ્રીટ, ઝકરીઆ  
મસ્જિદ પાસે, મુ'બઇ, ૯

ઘોષ, શ્રી અરવીંદ—શ્રી. અરવીંદ ઘોષનોજન્મ ૧૮૭૨ માં કલક-તા ખાતે થયો હતો. સાત વર્ષની વયે એમના માબાપ એમને પોતાની સાથે ઇંગ્લાંડ લઈ ગયા હતા. એમણે કેમ્બ્રીજની સેન્ટ પોલ સ્કુલ અને કીંગ્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. અને કલાસીકલ ટ્રીપોઝ (કેમ્બ્રીજની એનર્સ પરિક્ષાનું નામ)માં પ્રથમ પંક્તી એ આપ્યા હતા. આઈ. સી. એસ. પરિક્ષા પસાર કરી હતી પણ ઘોડેસ્વારી કરતાં આવડતી નહિ. હોવાથી એમને નાલાયક કરવામાં આવ્યા હતા. પછી હિંદ આવી વડોદરા રાજ્યની નોકરી કરી. ત્યાંથી ખંભાળ પાછા ફર્યા અને ત્યાં રાજકીય પ્રવૃત્તિમાં પડયા. શ્રી. અરવીંદ ઘોષ “વંદેમાત્રમ” ના પહેલા તંત્રી હતા. “વંદેમાત્રમ” પત્ર ત્યારે એક બહુજ વગવડીલાવાળું રાષ્ટ્રીય દૈનિક પત્ર ગણાતું હતું. એ પછી એમની અલીપોર જોખ કેસમાં ધરપકડ થઈ હતી. પરંતુ ક્રાંતિકારી ઉદ્દેશો માટે શસ્ત્રો પુરાં પાડવાનાં આરોપ-માંથી એમને દોષમુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૦ માં રાજદરોહી લખાણો લખવા માટે એમની સામે વોરંટ કાઢવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ ધરપકડ થઈ શકે, એ પહેલાં તેઓ પોંડિચેરી ખાતેના ફ્રેંચ મુલકમાં આવી ગયા હતા. ત્યારથી તેમણે રાજકારણનો ત્યાગ કર્યો છે. અને ઇશ્વરની શોધમાં આધ્યાત્મીક જીવન ગુજારી રહ્યા છે. પોંડિચેરી ખાતે એમણે એક આશ્રમ સ્થાપ્યો છે. અને ક્રિસ્તમાં અધ્યયન કરી રહ્યા છે. વર્ષમાં ત્રણચાર ગુણુત્રીના દિવસોએજ દર્શન આપે છે. એમણે અનેક ધાર્મિક પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—પોંડિચેરી.

ફસ્તુર, સર હોરમજીદીયાર શીરોઝ, નાઈટ, બી. એ. એલ. એલ. બી., બાર-એટ-લો, મુંબઈના માજી વડા ઇલાકેદાર મેજિસ્ટ્રેટ—જન્મ તા. ૨૦



મી માર્ચ ૧૮૭૮ ને દીને થયો હતો. એઓએ મુંબઈની સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજ માં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ની સાલમાં તેઓ જોમ્બે જુડીશ્યલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં જોડાયા હતા અને તેઓએ મુંબઈની હાઈકોર્ટના માસ્ટર, કલાર્ક ઓફ ધી કાઉન્ટેનો ઓધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૬ ના એપ્રિલ મહીનામાં તેઓની મુંબઈના ચીફ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઈટહુડની નવાજેશ કરવામાં આવી હતી. તેઓ આર. એ. સી. (લંડન) અને મુંબઈની આર ડબલ્યુ. આઈ. ટી. સી.ના સભ્ય છે.

હેકાણુ—શ્રી મેન્સ, ૧૩, ન્યુ મરીનલાઈન્સ, મુંબઈ.

લાલકાકા, શ્રી. જહાંગીર અરદેશર—  
૧૮૮૪ માં અમદાવાદમાં એમનો જન્મ  
થયેલો. સર નવરોજ પેસ્તાનજી વકીલના



એ પ્રપૌત્ર થાય.  
મુંબઈ, અમદા-  
વાદમાં કેળવણી  
લીધા ઉપરાંત  
લંડન અને પેરીસ  
ખાતે આર્ટની કેળ-  
વણી લીધી હતી.  
યુરોપમાં એમણે

પ્રવાસ પણ સારો કર્યો છે. શ્રી. લાલ-  
કાકાએ મુંબઈના ગવર્નરે ઉપરાંત  
સર ફીરોઝશાહ મહેતા, સર દીનશાહ  
વાચ્છા, સર ફીરોઝ શેકના વિગેરેની  
આખી સાઈઝની છબીઓ તૃપ્તિયાર કરી  
છે. ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈ સર-  
કારના “ડિરેક્ટ” અને આર્ટ”ની પરિ-  
ક્ષાના પરિક્ષક ખોડના સભ્ય હતા.  
નાં શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની છબી  
ચીતરવા માટે તેમને સરકારે ઈંગ્લેંડ  
મોકલ્યા હતા. આજે એ છબી વાઈ-  
સરોયના મહેલમાં છે. ૧૯૩૧ માં મુંબઈ  
સરકારે તેમને સર જે. જે. આર્ટસ  
સ્કુલમાં ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર નીમ્યા હતા.  
૧૯૩૪-૩૫ માં સ્કુલના એસાસીએટ  
ડિરેક્ટર નીમાયા હતા. પછી તેમણે  
ખાનગી ધંધો ચાલુ કર્યો હતો. તેમને  
૧૯૩૫ માં સીલ્વર જ્યુબીલી મેડલ મળ્યો હતો.

સરનામું: —“સ્ક્રીડીઓ”, ૨૦ નેપી-  
અન્સિરિડ.

મહેતા, સર મંગળદાસ વ્રજભાણુ-  
દાસ, નાઈટ, બી. એ., એફ. આર.  
સી પી., એફ. સી. પી. એસ., એફ.  
સી. એ જી; જે. પી; એ. બી. ઇ;—  
સર મંગળદાસ ન્યાતે મોઢવણીક છે, એમનો

જન્મ ૧૮૮૩ માં મુંબઈમાં થયો હતો.  
એમના પિતા નારણદાસ રાજરામની  
પેઢીના ભાગીદાર હતા. એમણે ૧૯૦૭ માં  
એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની પરિક્ષા પાસ  
કરી મીડીવર્કીરીના નિષ્ણાત થવા માટે  
૧૯૦૮ માં ઈંગ્લેંડ ગયા હતા. ત્યાં  
આયર્લેન્ડની એમ. આર. સી. પી ની ડીપ્લો  
માં મેળવી હતી. ૧૯૧૦ માં એમણે  
મુંબઈ ખાતે “ફ્રેમ્બલ્લી સુતીકાગૃહ” નામનું  
પહેલવહેલું હિંદુ સુવાવડખાનું સ્થાપ્યું  
હતું. અને હજી આજે પણ તેમાં તેઓ કામ  
કરે છે. ૧૯૨૨ માં મીલ વિસ્તારમાં સ્થપા-  
યેલી “નવરોજ વાડીયા મેટરનીટી હોસ્પી-  
ટલ”ની યોજના ઘડવામાં એમનો મોટો  
હાથ હતો. આ હોસ્પીટલ સ્થપાતા “મેટર  
નીટી ટ્રેનીંગ” ના પ્રશ્નને ઉકેલ આવી  
ગયો હતો. શહેરની અનેક વૈદકીય સંસ્થા  
ઓ સાથેના એમનો સંબંધ બાળ્યોતો છે.  
એ ઉપરાંત તેઓ મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય  
અને યુનીવર્સિટીના ફેલો પણ થયા હતા.

સરનામું—રીજરોડ, મુંબઈ.

સીંહ, લોડ અરુણ—એમનો જન્મ  
૧૮૪૭ માં થયો હતો. એમણે પહેલા કલ-  
કત્તામાં અને પછી વિલાયતમાં અભ્યાસ  
કર્યો હતો. ત્યાં બેરીસ્ટર થયા હતા.  
થોડા વર્ષ સુધી એમણે કલકત્તા હાઇ  
કોર્ટમાં ધંધો કર્યો હતો. ૧૯૨૮ માં તેઓ  
પોતાના પિતા લોડ સત્યેન્દ્ર પ્રસન્ન  
સીંહની પછી બેરન એફ રાયપુર બન્યા  
હતા; પરંતુ કાયદાનો વાંધો નડવાથી  
ત્રણ વર્ષ સુધી ઉમરાવ સભામાં  
બેઠક લઈ શક્યા નહોતા. ઉમ-  
રાવ સભાની પ્રીવીલેજસ કમીટીએ એમના  
ઉમરાવ સભામાં બેસવાના હકક અંગેના  
લાંબા ઝઘડાનો એમની તરફેણમાં ચુકાદો  
આપ્યો હતો.

સરનામું:—કલકત્તા.



**કાઠાવાળા, કેપ્ટન જમશેદ દોરાબશા—** જે. પી. રોયલ ઇન્ડિઅન આર્મી સર્વિસ કોર રેજીમેન્ટ; આર્મી ઇન ઇન્ડિઆ રીઝર્વ એફ્ એફીસર્સ,—પોલ્સન લીમીટેડના કંત્રોલીંગ ડાયરેક્ટર—જન્મ ૧૮૯૩ના સપ્ટેમ્બરની ૪ થીએ પંચમહાલમાં હાહોદ ખાતે. મરહુમ ડો. દોરાબશા



કાઠાવાળા એમના પિતા થાય. ૧૯૨૮ માં મીસ જર પોલ્સન સાથે એમનાં લગ્ન થયાં. ૧૯૩૫ માં ઇન્ડિઅન કોફી સેસ કમીટી પર ઉદ્યોગના હિતોના એક પ્રતિનિધિ તરીકે

ના. ગવર્નર ઇન કાઉન્સિલ એમની નીમણુંક કરી; હિંદી ઉદ્યોગના મંડળોના ઉપ-પ્રમુખ. દરિયાપારના સેન્ટ જેન્સ એમ્પ્યુલન્સ બ્રિગેડના ડીવીઝનલ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ ૧૯૩૫ માં એનરરી મેજિસ્ટ્રેટ બન્યા. ૧૯૩૭ માં ફ્રાંસમાં નીસ ખાતે મળેલાં આંતરરાષ્ટ્રીય રોટરી સંમેલનમાં મુખ્યમંત્રી રોટરી ક્લબના પ્રતિનિધિ: ૧૯૩૭ માં લંડન ખાતે ઉજવાયેલા સેન્ટ જેન્સ એમ્પ્યુલન્સ બ્રિગેડના સુવર્ણ મહોત્સવ પ્રસંગે મુખ્ય પ્રદેશની એ સંસ્થાના પ્રતિનિધિ: લડાઈને લગતી એમની સેવાઓ માટે એમને અનેક માનચાંદ મળ્યાં છે. ૧૯૧૯ માં અમદાવાદમાં થયેલા હુલ્લડ દરમિયાન એમણે ખબરેલી સેવાઓ માટે મુખ્ય સરકારે એમને એક સૂવર્ણચંદ્રક અર્પણ કર્યો હતો.—ધંધાની તાલીમ એમણે ઇંગ્લાંડમાં લીધી હતી. ૧૯૪૦ ના ફેબ્રુઆરીમાં

એમને લશ્કરી ફરજ માટે ખોલાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—૪૧ કક્ષ પરેડ; કાલાખા, મુખ્ય.

**કાપડીઆ, શ્રી. જગમોહનદાસ જેકી-સનદાસ—**મુખ્યમંત્રી શેરખબરના ડાયરેક્ટર. ૧૮૯૧ માં સુરત ખાતે એમનો જન્મ થયેલો. બાલ્યાવસ્થામાં જ એમના માતાપિતાનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. ૧૯૦૯ માં સુરતના સાર્વજનિક હાઇ સ્કુલમાંથી મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી હતી તે પછી સોલિસીટરની પેઢીમાં બેડાયા અને પહેલાં બીલ કલાર્ક તરીકે અને પછી મેનેજિંગ કલાર્ક તરીકેની ફરજો બજવી. ૧૯૨૦ માં કાયદાનો ધંધો છોડી દીધો અને શેરખબરમાં બેડાયા. પહેલાં તે એક શેર દલાલને ત્યાં મદદનીશ તરીકે કાર્ય કર્યું અને ધીમે ધીમે શેરના ધંધાનું વિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું. ત્યાર પછી સખ-પ્રોકર તરીકે કામ કરીને શ્રી. ઠાકરસી પ્રાગજીને ત્યાં ભાગીદાર બન્યા. ૧૯૨૬ માં કાર્ડ ખરીદ્યો અને ૧૯૩૧ માં ડિરેક્ટર બન્યા. અને હજી પણ ડિરેક્ટરપદે છે. શેરખબરની બાબતોમાં એઓ ઘણો રસ લે છે. ૧૯૩૭ માં મોરારીસન કમીટી સમક્ષ એમને પણ સાક્ષી તરીકે મોકલવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૮ માં એમણે બેંચે શેરહોલ્ડર્સ એસોસિએશનની સ્થાપના કરી હતી અને આજ સુધી તેઓ એના માનદ મંત્રી છે. બેંચેટ સ્ટોક કંપનીઓની બાબતોમાં શ્રી. કાપડીઆ ખુબજ રસ લે છે અને શેરહોલ્ડરો તરફથી ઘણીવાર કંપનીની સલાઓમાં લડત ઉપાડે છે. આવી ઘણીયે લડતોમાં એમને

વિજય મળ્યા છે. બેઇ'ટ સ્ટોક કંપની-ઓની બાબદોમાં તેઓ રસ લેતા હોવાથી ઇંડીઅન કંપનીઝ એકટની પુનરંચના કરવામાં એમની ઘણી સૂચનાઓનો અમલ થયો હતો. એંબિ શેરહેલ્ડસ એસોસીએશનના પ્રતિનિધિ તરીકે શ્રી. કાપડીઆએ લેબર કમીશન, ટેક્ષટાઇલ ટેરીફ બોર્ડ અને મધ્યસ્થ ને પ્રાંતિક બેન્કીંગ કમીટીઓ તથા બીજી ઘણી કમીટીઓ સમક્ષ જીખાની આપી છે. શ્રી કાપડીઆ વિલ્ડેપાલે'કેળવણી મંડળ જેની હસ્તક પાલ્માં ગોકળીબાઇ હાઇસ્કુલ ચાલે છે તેના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—આગાખાન બીલ્ડીંગ, દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**મોતીવાલા, શ્રી. ભવાનીદાસ નાર-ણદાસ**—એમનો જન્મ મુંબઈમાં થયેલો. જાતે વિસા નાગર વાણીયા. શેઠ કલ્યાણદાસ કીરપારામના બાણીતા વણિક કુટુંબના નબીરા. વડીલો હીરા મોતીનો ધંધો કરતા હોવાથી અટક મોતીવાલા પડી. એલ્ફીન્સ્ટન અને જેવીઅર કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૮૯૮ માં બી. એ. થયા અને પછી મેસર્સ કરેગી, લીચ અને એબેનના બાણીતી સોલ્ડીસીટર પેઢીમાં મીં કરેગીના આર્ટીકલ્ડ કલાર્ક તરીકે ૩ વર્ષ કાર્ય કર્યું. બીજી એલ. એલ. બી. પસાર કર્યા પછી સમાજસેવાનું કાર્ય અતિ પ્રિય હોવાથી સનદ લીધી નહિ કે સોલ્ડીસીટર પણ થયા નહિ. આખું જીવન સમાજ સુધારક તરીકે વીતાવ્યું છે. મુંબઈમાં “ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળ”ના તેઓ સ્થાપક છે એમણે બહાર પ્રવૃત્તિમાં પણ ભાગ લીધો છે. પંબજના હત્યાકાંડને લીધે એમણે જ. પી. અને એનરરી મેજસ્ટ્રેટ

તરીકેના પદનો ત્યાગ કર્યો હતો. ૧૯૧૧ માં “સોશીયલ સરવીસ લીગ”ની એમણે સ્થાપના કરેલી. અત્યારે પણ તેઓ આ સંસ્થામાં જનરલ સેક્રેટરી તરીકે સેવા બજાવે છે. ૧૯૧૮ માં હિંદના સમસ્ત વિસા નાગર વાણીયાઓની પ્રથમ પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૧ માં રાષ્ટ્રીય સ્ત્રીસભાની સ્થાપના કરી હતી. આ સંસ્થાની “દેશ સેવિકા સંઘ” શાખાએ સત્યાગ્રહની લડતમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ નામના મેળવી હતી. ૧૯૨૬ માં પ્રાથમિક કેળવણી માટે પહેલીવાર ભરાયેલી સ્કુલ બોર્ડ પરિષદના સન્માનકારિણી સભાના પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૭ માં મુંબઈની હિંદુ મહાસભાના એક ઉપ-પ્રમુખ નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૯ સુધી મુંબઈ કોર-પોરિશનમાં સભ્ય હતા. મ્યુનિશનાલીસ્ટ પાર્ટીના ચુસ્ત સભાસદ હતા અને ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૯ સુધી સ્કુલ્સ કમીટીના સભ્ય હતા. અને ૧૯૨૫ માં ચેરમેન ચુંટાયા હતા. એમના અમલ દરમ્યાન એક અને જી. વોર્ડોમાં મફત ફરજિયાત પ્રાથમિક કેળવણી શરૂ થઈ હતી. કોંગ્રેસની પ્રવૃત્તિમાં ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮ સુધી કાર્ય બજાવેલું. કોંગ્રેસની ઘણી બેઠકોમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયેલા અને બુલેટ્સવર જીલ્લા સમિતિના પ્રમુખ હતા. તીલક સ્વરાજ્ય ફંડના એક ટ્રસ્ટી તરીકે વર્ષો થયાં કામ કર્યું હતું. “કોંગ્રેસ હાઉસ” બીજા ગ્રહસ્થો સાથે હાલ એમના નામ પર છે. અનેક સમાજ સુધારક સંસ્થાનાં એધ્ધા ભાગવે છે અને ટ્રસ્ટી પણ છે. અનેક ઉપયોગી પુસ્તકો પણ પ્રગટ કર્યા છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

ખેર. શ્રી. બાલગંગાધર, બી. એ., એલ એલ. બી. સોલીસીટર-મુંબઈ સર-કારના આ માજી વડા પ્રધાનનો જન્મ ૧૮૮૮ માં રતનાગીરીમાં થયો હતો.



એમના પિતાશ્રી ગંગાધરરાવ લોકમા-ય તિલકના પ્રશંસક હતા એટલે એમણે પોતાના એકનાએક પુત્રનું એમના નામ પરથી નામ પાડ્યું. શ્રી. ખેર પુનામાં મેટ્રિક સુધી અભ્યાસ કર્યા પછી મુંબઈ આવ્યા હતા અને મુંબઈમાં વિલ્સન કોલેજમાંથી ૧૯૦૬ માં બી. એ. થયા. ૧૯૦૮ માં એલ એલ. બી. થયા. એમની કોલેજની કારકીર્દી ખુબ ઉજ્જવળ હતી. ૧૯૧૨ માં તેઓ યુરોપ-અમે-રીકાનો પ્રવાસ કરી મુંબઈ આવ્યા ત્યારે એમની આર્થિક રિથિતિ ખુબ ખરાબ હતી. એટલે એમણે નોકરી શોધવાનો નિર્ણય કરી છાપામાં જોડેરખખર આપી. આ પ્રસંગે તે વખતના હાઈકોર્ટના જજ મી. જસ્ટીસ બીમનની આંખો નખળી હોવાથી તેમણે શ્રી. ખેરને સેક્રેટરી તરીકે રાખ્યા. અને ૧૯૧૬ માં પોતાની સાથે પરદેશ લઈ ગયા. પરદેશના પ્રવાસેથી

આવ્યા પછી શ્રી. ખેર. શ્રી. મણીલાલ નાણાવટીની સાથે સોલીસીટરની પેઢીમાં ભાગીદાર તરીકે જોડાયા. અને વડા પ્રધાન બન્યા ત્યાં સુધી તેમાંજ રહ્યા. ધીમે ધીમે તેમણે સામાજિક અને રાજદ્વારી બાબતોમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું. તેમના રાજદ્વારી જીવનની ખરી શરૂઆત ૧૯૨૨ માં થઈ. સ્વરાજ્ય પક્ષના મંત્રી તરીકે અને બારડોલી તપાસ સમિતિમાં તેમણે કામ કર્યું હતું. “અસ્પૃશ્યતા નિવારણ સમિતિ”ના તેઓ સભ્ય હતા. ખારમાં હરિજનોની એમણે ઘણી સારી સેવા બજાવી છે. મહારાષ્ટ્ર હરિજન સેવક સંઘના પ્રમુખ હોવા ઉપરાંત “અધ્યાનંદ આશ્રમ,” “બોંબે જર્નલ,” “નેશનલકાઉન્સિલ,” અને “સીનીલ લીબ-ર્ટીઝ યુનિયન” સાથે પણ તેમને સંબંધ હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ની સત્યાગ્રહની લડતમાં જોડાયા હતા. ૧૯૩૭ માં મુંબઈ એસેમ્બલીના કોંગ્રેસ પક્ષના અગ્રણી તરીકે તેમની વરણી થઈ હતી. મુંબઈ પ્રાંતના વડા પ્રધાન તરીકેના ટુંક સમય દરમ્યાન શ્રી. ખેર લોકપ્રિય થયા હતા. ઇલાકાની કેળવણીનું ખાતું એમને હરતક હતું. ૧૯૩૯ માં ઓધો છોડી દઈ શ્રી. ખેર ગાંધીજીની વાણી સ્વાતંત્ર્યની લડતમાં ૧૯૪૦ માં જેલમાં છે. ગયા હતા.

સરનામું:—ખાર મુંબઈ.

**“પ્રેસીડેન્સી”**

**માં વીઆ ઉતરાવી**

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત બનો.

બેરામજી જીજીભાઈ, સર નાઈટ—સ્વ. શેઠ રસ્તમજી ખહેરામજી જીજીભાઈના આ વડા દીકરાનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો.



તેઓ જાણીતા વેપારી અને મોટા મીલકત-દાર છે. સાલસેટમાં ૬૦૦૦ એકર જમીનના તેઓ માલિક છે. સર જમશેદજી જીજીભાઈ બીજા બેરોનેટની પત્ની જરખાઈ જમશેદજી ખુરશેદજી સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. એમણે ડેવીઅર્સ સ્કુલ અને કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૮ માં જ. પી થયા હતા. ૧૯૧૫ સુધી આનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ રહ્યા હતા. એ ઉપરાંત પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ડેપુટી જુડીસ હતા. મ્યુનિસિપલ કમીટીના ૧૯૨૪ માં પ્રમુખ થયા હતા, અને બોમ્બે કોરપોરેશનના લગભગ ૨૫ વર્ષ સુધી સભ્ય હતા. બોમ્બે બોર્ડ ઓફ ફીલ્ડ સેન્સર્સમાં ૧૯૨૪ થી નીમાયા કરે છે. બેરામજી જીજીભાઈ પારસી ચેરીટેબલ ઇન્સ્ટીટ્યુશનના પ્રમુખ છે એ ઉપરાંત અન્ય સંસ્થાઓમાં પણ આગેવાનીભર્યો

ભાગ લે છે. હિંદમાં સઉથી પહેલી એવી એક ખચ્ચાની હોસ્પિટલ માટે બે લાખની રકમની સખાવત કરી છે. ગવર્નર્સ હોસ્પિટલ ફંડના પ્રમુખ, ૧૯૨૭ ની સાલના શેરીફ, લેન્ડ હોલ્ડર્સ એસોસિએશનના પ્રમુખ વિગેરે હોદ્દા તેમણે દીપાવ્યા છે. કેંગ્રેસ સરકારે નાંખેલા પ્રોપરટી ટેક્સ સામે સર બેરામજીએ જખરી ખુબેશ ઉઠાવી હતી અને તે ચળવળના તેઓ મુખ્ય આગેવાન હતા. પ્રાંતીક સરકારની એકર નાંખવાની સત્તાને તેમણે ચેલેન્જ કરી હતી અને તે માટે 'હાઇકોર્ટ'માં એક કેસ પણ માંડ્યો હતો.

સરનામું:—“ધી કલ્પી,” રીજરોડ, મુંબઈ.

ગોર, સર હરીસીંઘ, ડી લીટ., એલ એલ. ડી., ખાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૮૭૨ માં થયો હતો. નાગપુરની હાસ-લોપ કોલેજમાં અને કેમ્બ્રીજ ખાતે અભ્યાસ કર્યા પછી બેરીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૧૮-૨૨ માં નાગપુર મ્યુનીસિપલ કમીટીના પ્રમુખ હતા અને પછી હિંદની વડી ધારાસભાના ડેપુટી પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. બેઈટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીના ડેપુટી અને હિંદી સુધારા સંબંધી વિચાર ચલાવવા નીમાયલી બેઈટ સીલકેટ કમીટીના સભ્ય હતા. દિલ્હી યુનીવર્સિટીના પહેલા વાઇસ-ચેન્સેલર તરીકે એમની વરણી થઈ હતી. “પીનલ લો ઓફ ઇન્ડિયા,” “લો ઓફ ટ્રાન્સફર ઓફ પોપર્ટી,” વિગેરે કાયદાના પુસ્તકોના તેઓ લેખક છે. નાગપુર યુનીવર્સિટીના વાઇસ-ચેન્સેલર પણ નીમાયા હતા.

સરનામું:—નાગપુર.

ચીનાઈ, સર સુલતાન મહેરઅલી—  
નાઈટ, મુ'બઈના માજી મેયર. એમનો  
જન્મ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૫ ના



સાક્ષમાં થયો હતો.  
એઓ મુ'બઈની એફ.  
એમ. ચીનાઈ એન્ડ કું.  
લીમીટેડના મેનેજીંગ  
ડીરેક્ટર છે. તેમના  
પત્નીનું નામ શેરબાનુ  
છે. તેઓ એક

ખેડા અને જામનગર ખેડીઓના પિતા  
છે. ભરડા ન્યું હાઇ સ્કુલ અને  
એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી  
હોંદમાં મોટરકાર અને પેત્રોલ્યમનો વેપાર  
કરનારા પાયાનીયર વેપારીઓમાંના એવણુ  
એક છે. હોંદમાં વાયરલેસ ટેલેગ્રાફી દાખલ  
કરવા માટે તેઓજ મોટે ભાગે જવાબ-  
દાર છે. એમણેજ ધી ઇન્ડીયન રેડીઓ  
એન્ડ કેબલ કમ્યુનિકેશન્સ કુંપની લીમીટેડ  
સ્થાપી હતી.. મુ'બઈની મ્યુનિસીપલ કોર્પો-  
રેશન, તેની સ્ટેન્ડીંગ તેમજ ઇમ્પ્રુવમેન્ટસ  
કમીટીના એઓ એક સભ્ય છે. ૧૯૩૭-  
૩૮ માં કોર્પોરેશનની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના  
ચેરમેન હતા. જુહુ મ્યુનિસીપાલિટીના  
મેનેજીંગ કમીટીના તેમજ હોસ્પીટલ મેનટે-  
નન્સ કમીટીના એક સભ્ય હતા.  
એ ઉપરાંત રાજ જ્યોર્જ પાંચમાની યાદ-  
ગારી બળવી રાખવા માટે ઉભાં કરવામાં  
આવેલાં ફંડ સંબંધી નેમાયલી સીલવર  
જુબીલી મોટર પેરેડ કમીટીના તેમજ  
મોટર ટ્રેડ સબ-કમીટીના ચેરમેન હતા.  
રીઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડયાની લોકલ  
ખાડના એક ડીરેક્ટર છે. ઇન્ડયન  
રેડયો એન્ડ કેબલ કમ્યુનિકેશન્સ  
કુંપની લીમીટેડના એકટીંગ ચેરમેન છે.  
ખ્રીટીશ ઇન્ડયા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ

કુંપની લીમીટેડના એકટીંગ ચેરમેન છે.  
૧૯૩૯ ના સાલના જીન માસમાં એમના પર  
નાઈટહુડની નવાજેશ કરવામાં આવી હતી.

કલખો—વીલીંગડન સ્પોર્ટ્સ કલબ,  
ઓરીએન્ટ એન્ડ વેસ્ટર્ન ઇન્ડયા ટર્ફ કલબ.  
ટેકાણું:—“દીલખહાર,” કારમાઈકલ  
રોડ, મુ'બઈ.

બાધવ, શ્રી. ભાષ્કરરાવ, વીઠાજીરાવ,  
એમ. એ., એલ એલ. બી.—શ્રી. બાધ-  
વનો જન્મ ૧૮૬૭ માં થયો હતો.  
વિલ્સન, અને એલફીન્સ્ટન  
કોલેજ અને સરકારી લેા. સ્કુલમાં  
અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલ્હાપુર દરબારની  
નોકરીમાં બેડાયા પછી ધીમે ધીમે  
મહેસુલી પ્રધાનને દરજ્જે પહોંચ્યા હતા.  
૧૯૦૭ માં એમણે મરાઠા કેળવણી  
પરિષદની સ્થાપના કરી હતી. એમણે  
૧૯૧૧ માં મૃતપાય થયેલી સત્ય શોધક  
પ્રવૃત્તિ સજીવન કરી હતી. શ્રી. બાધવ  
મુ'બઈ પ્રાંતની બ્રાહ્મણોત્તર ચળવળમાં  
પ્રારંભથીજ બેડાયા હતા. ૧૯૧૯ માં  
ઇન્ડિયા ગયા હતા અને ત્યાં સંયુક્ત  
પાર્લામેન્ટરી સમિતિ સમક્ષ મરાઠા અને  
બીજી નાની કોમોના દાવા રજુ કર્યા  
હતા. ૧૯૨૨ અને ૧૯૨૩ માં  
મુ'બઈની ધારાસભામાં સભ્ય  
તરીકે ખીરાજ્યા હતા. ૧૯૨૪-૨૬  
માં કેળવણી ખાતાના અને ૧૯૨૮ થી  
૧૯૩૦ સુધી ખેતીવાડી ખાતાના પ્રધાન  
તરીકેના આધ્યા પર હતા. મુ'બઈ પ્રાંતના  
અબ્રાહ્મણ પક્ષના નેતા ઉપરાંત ૧૯૨૦ થી  
૧૯૩૦ સુધી સત્ય શોધક સમાજનું  
પ્રમુખપદ શોભાવ્યું હતું. હિંદની વડી  
ધારાસભાના ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૪ સુધી  
ચુંટાયેલા સભ્ય રહ્યા હતા. ૧૯૩૦-૩૧

માં જોળમેજના ડેલીગેટ તરીકે લાંડન ગયા હતા. તેઓ અનેક લીમીટેડ કંપનીના ડિરેક્ટર છે અને કોલ્હાપુરની વરિષ્ઠ અદાલતના જજ છે.

ટેકાણું:—શાહપુરી, કોલ્હાપુર અને કોહીનુર રોડ, દાદર, મુંબઈ ૧૪.

**કબાલી, શ્રી. પુરુષોત્તમ મેઘજી**—ન્યાયે સોહાણા છે. એમને જન્મ સને ૧૯૦૬ માં મુંબઈમાં થયો હતો. અંગ્રેજી પાંચ ચોપડીને અભ્યાસ કર્યા પછી એમણે વિમાન ક્ષેત્રમાં ગ્રંથલાઠ્યું. અને ખાસ તાલીમ સેવા ઇંગ્લાંડ ગયા. ત્યાં શિક્ષણ સેતા એક વાર શિક્ષકે એમની એકલા ઉડવાની નાહિમત સામે ટીકા કરી અને કહ્યું. “તું નહિ શીખી શકે, ચાલ્યો જા.” એમને આ ટીકા સોંસરી પેસી ગઈ અને બીજે દિવસે શિક્ષકને સાથે લઈને એકલાજ વિમાન ઉડાડ્યું. એમણે વિમાની તાલીમ એક વર્ષને બદલે ૫૫ દિવસમાં પુરી કરવાથી ઇંગ્લાંડના વિમાન ખાતાને શક પડ્યો અને તેમની ફેર પરીક્ષા લેવાનું નક્કી કર્યું. જે દિવસે પરીક્ષા લેવાની હતી તે દિવસે જ પરીક્ષા ન આપે તો બીજે દિવસે નવા કાયદા લાગુ પડવાના હોવાથી એમને એક વર્ષની ઢીલ થાય એમ હતું. પરીક્ષાને દિવસે લાંડનમાં ધુમ્મસ હતું અને એમને હોદસો માઈલ ઉડવાનું હતું જુબ રાહ જોયા પછી ગમે તેટલી ના કહયા છતાં રાત્રે ખાર વાગે એ ઉડયા. સહિએ ધાયું કે એ જીવતો પાછો નહી ફરે. પણ એ ઉડયા પછી ધુમ્મસની ઉપર આકાશ સ્વચ્છ હતું એટલે એમને જુબ હાંમત આવી. છેક સાડા ત્રણ વાગા સુધી ઉડી પછી સહિને આશ્ચર્યચકિત કરી એ નીચે ઉભા. પછી તો એમને ૧૯૨૬ માં “એ” અને “બી” પાયલટના

પરવાના મળી ગયા. આ પરવાના મેળવનાર એ પહેલા હિંદી છે. ઇંગ્લાંડથી હિંદ તેઓ પોતાના નાના વિમાનમાં આવ્યા હતા. આ રોમાંચક પ્રવાસમાં એમને ટ્રીપોલીથી કેરો જતારસ્તામાં રૈતીનું તોફાન નડ્યું હતું, તેમનું વિમાન પડી ગયું હતું પણ પોતે બચી ગયા હતા. શ્રી. કબાલીએ ૧૯૩૬ માં “ગ્રે સરવીસ એફ ઇ”ડીઆ” નામની હવાઈ વ્યવહાર માટેની કંપની કાઢી છે.

સરનામું:—ઘાટકોપર, મુંબઈ.

**કૃષ્ણમુર્તિ, જે.**—એમનો જન્મ મદ્રાસમાં મદનપલ્લી ખાતે ૧૮૯૭ માં થયો હતો. એઓ એમના બાળપણમાંજ સ્વ. મીસીસ એનીબીસાન્ટની સંભાળ નીચે મુકાયા હતા. મીસીસ બીસાન્ટે જેયું કે એમનામાં ઘણી ગુઢ શકિતઓ રહેલી છે અને તે તેમને એક મહાન આધ્યાત્મિક વ્યકિત બનાવશે. ઇ. સ. ૧૯૧૨ થી ૧૯૨૨ સુધી મીસીસ બીસાન્ટે એમને ઇંગ્લેંડમાં કેળવણી અપાવી. ભાવિ જગદગુરૂને સ્વીકારવાની તઈયારી રૂપે ઇ. સ. ૧૯૧૧ માં ઓર્ડર ઓફ ધી સ્ટાર ઓફ ધી ઇસ્ટ સ્થાપવામાં આવ્યો. ઇ. સ. ૧૯૨૨ માં શ્રી કૃષ્ણમુર્તિ કેલિફોર્નિયામાં ગયા અને ત્યાર બાદ તેમણે અમેરિકામાં લાંબો પ્રવાસ કર્યો. ૧૯૨૬ માં ઉપરોક્ત ઓર્ડર ઓફ ધી સ્ટારની મંડળી બંધખાસ્ત કરવામાં આવી. અને ઇ. સ. ૧૯૩૦ માં શ્રી કૃષ્ણમુર્તિએ પોતાની તમામ મિલકત જેમાં ૫૦૦૦ એકર જમીન અને ભવ્ય મકાનનો ત્યાગ કર્યો. શ્રી. કૃષ્ણમુર્તિનું ધ્યેય એકજ છે અને તે એ કે માનવ માત્રને તેની સર્વ બંધનોમાંથી મુક્તિ અપાવવી અને શાશ્વત સુખનો ભોક્તા બનાવવો.

મહેતા, ડૉન ધનજીભાઈ હોરમસુ— સી. આઇ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૬૪ માં થયો હતો. નવસારીના બજીતા મહેતા



જ્ઞાનદાનના એ નખીરા છે. ડૉન મહેતા ૧૮૮૭ દ્વારકામાં સીવીલ સર્જન નીમાયા હતા. તેમણે પીલવાઈ ખંડ વખતે ખાસ ડ્યુટી બજવી હતી અને ફુકાળ તથા રોગચાળા વખતે

ખાસ કામગીરી બજવી હતી. એ પદેથી ધીમે ધીમે ઉંચે આવી ઇનચાર્જ ચીફ મેડીકલ ઓફીસર થઈ છેવટે સેનીટરી કમીશનર બની ૧૯૧૨ માં નિવૃત્ત થયા. નવસારીમાં કેળવણી લઈ મેટ્રીકમાં પહેલે નંબરે આવી ઉંચા ઇનામો મેળવ્યા હતા. પછી ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં દાખલ થઈ એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની ડીગ્રી મેળવી. અકસ્માત અને તેના તાત્કાલીક ઉપાયો વિષે પુસ્તકો ખુદાર પાડી તેમજ પ્રચાર કરીને અને એમ્બ્યુલન્સ પ્રાન્થ સ્થાપીને ગુણ સેવા બજવી છે. “બાળ લગ્નની બદી” પર એમણે ગુણ લખણો આપ્યા છે. આ બધી સેવા બદલ ચન્દ્રકો પશુ મેળવ્યા છે. ડૉન મહેતાએ બધા નાના મોટા મળી પર પુસ્તકો ખુદાર પાડ્યા છે.

સરનામું—હુણાસી કુઈ, મહેતાળ કલળ, નવસારી.

મીઠા શ્રી. મહમદ મુલેમાન કાસમ, એમ. એલ. એ. (મુંબઈ) જે. પી. પુર્વ જ્ઞાનદેશ મુસ્લીમ મતદાર સંઘ તરફથી મુંબઈ એસેમ્બલીમાં ચુંટાયલા. એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં થયો હતો. સરદાર સર મુલેમાન કાસમ મીઠાના ત્રીજા

પુત્ર મુંબઈના એક બજીતા વેપારી છે અને મુલેમાન એન્ડ કંપનીના ડીરેક્ટર છે. મુસ્લીમ કોમમાં બજીતા છે. મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશન, એલ :ઈ:ડીઆ મુસ્લીમ લીગ, ખેખે પોર્ટ હજ કમીટી વિગેરેના સભ્ય છે.

સરનામું—લેન્ડ ઇન્ડ રોડ, મલખાર હાલ, મુંબઈ.

બાળપાઠ, સર જી. એસ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં થયો હતો. અલ્લાહપાદ અને ઓક્સફર્ડની મેસ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૧૪ માં હિંદીસનદી નોકરીમાં જોડાયા હતા. ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરી હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતાના મંત્રી નીમાયા હતા. હિંદી-ઓના દરજ્જા વિષે તપાસ કરવા માટે કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુઝીલેન્ડ ખાતે મોકલવામાં આવેલા પ્રતિનિધિ મંડળોમાં એમની નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૫-૨૬ માં દક્ષિણ આફ્રીકા ગયેલા હિંદી કેપ્ચુરેશનના તેઓ મંત્રી હતા અને ૧૯૨૯-૩૦ માં જીનીવા ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના પ્રાઈવેટ મંત્રી હતા. લંડનની ગોળમેજી પરિષદમાં બ્રિટિશ હિંદના ગયેલા પ્રતિનિધિ મંડળના તેઓ જોડીયા મંત્રી હતા. વાઈસરોયની કારોબારી સમિતિમાં ૧૯૩૫-૩૬ ના વર્ષમાં કામચલાઉ સભ્ય તરીકે એમની નીમણુંક થઈ હતી.

સરનામું—ન્યુ દીલ્હી.

પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતરાવો

મોહીલે, કી. વિનાયકરાવ ગણેશ (બી સી., ખાર-એટ-લો)—મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજ. પુનાની ડેકન કોલેજ અને લંડનના મીડલ ટેમ્પલમાં કેળવણી

છે. છંદાં બે વખતી ખારના લક્ષ્મી નગર રેસીડન્ટસ એસોસીએશનના સંયુક્ત મંત્રી છે.

સરનામું—લી'કીંગ રોડ, ખાર, મુંબઈ નં ૦ ૨૧.



લીધી. ૧૯૩૮ ના ફેબ્રુઆરીમાં બેરીસ્ટર થયા. પુનાના સ્વં વાસુદેવરાવ આર. ગુપ્તે (બી. એ. એલએલ બી., એમ. એલ. સી.)નાં પુત્રી ઇન્દુમતી ગુપ્તે સાથે એમનાં લગ્ન ૧૯૩૩ ની સાલમાં થયાં. એમને છ ભાઈઓ અને બે બહેનો છે. સહુથી મોટા ભાઈ ફીઝિકસના પ્રોફેસર છે. બીજા ભાઈ કરાંચીમાં વૈદકીય અમલદાર છે. ત્રીજા ભાઈ લંડનમાં વલફ્રડ ખાતે વૈદકીય પ્રેક્ટીસ કરે છે, ચોથા ભાઈ સોલ્ડીસીટર છે. પાંચમા ભાઈ પુના ખાતે હેલ્થ ઓફીસર છે અને છઠ્ઠા ભાઈ બેરીસ્ટર છે. મુંબઈ હાઇકોર્ટના નિવૃત્ત વડા ટ્રાન્સલેટર અને ફુલાષિયા શ્રી. ગણુપતરાવ બી. મોહિલેના તેઓ પુત્ર થાય. રોવર સ્કાઉટ તરીકે એમણે કાશ્મીર સહિત હિન્દના જુદાજુદા ભાગોની ઠેક અફઘાનીસ્તાન સુધી વિસ્તૃત મુસાફરી કરી છે. ૧૯૩૫-૩૭ માં એમણે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. તેઓ કેટલીક સામાજિક અને કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓ સાથે જોડાયેલા

મથુરાદાસ ત્રીકમજી, બી એ.—ન્યાયે મોઢ વણિક છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતા એમને સાત માસની ઉંમરના મુકી સ્વર્ગવાસી થયા હતા. મુંબઈમાં મોટાં બહેન શ્રી. રામકુંવરબાઈની પ્રેરણાથી એમણે અભ્યાસ ચાલુ રાખી ૧૯૧૪ માં તેઓ ગ્રેજ્યુએટ થયા. આ અરસામાં ગાંધીજી આફ્રીકાથી હિંદ આવ્યા અને શ્રી. મથુરાદાસ તેમની પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈ ગયા. ગાંધીજી સાથેના એમનો સંબંધ ગાઢો છે. ૧૯૨૦ થી એમણે કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં ઝંપલાવ્યું. મુંબઈ કોંગ્રેસના ખજાનચી અને તીલક સ્વરાજ્ય ફંડના ટ્રસ્ટી તરીકેનું એમનું કાર્ય જાણીતું છે. તેઓ હોમરૂલ લીગમાં અને સ્વં વીકલભાઈ પટેલ સ્થાપીત મ્યુનિસીપાલિટીની નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીમાં જોડાયા હતા ૧૯૨૫ માં એમને ક્ષયની બીમારી લાગુ પડતા એમણે ચાર વર્ષ એ રોગની સારવાર પાછળ ગાળ્યા હતા. ૧૯૩૦ માં સત્યાગ્રહમાં જોડાયા હતા અને કોંગ્રેસની કામચલાઉ વર્કીંગ કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. અને જેલ ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં ફરી પાછા જેલ ગયા હતા. શ્રી. મથુરાદાસ મ્યું બાબદોના ખુબ જાણકાર છે અને એના એક જીના સભ્ય છે. કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળે એમને “ભાડાં તપાસ સમિતિ”ના પ્રમુખ નીમ્યા હતા. ૧૯૪૦-૪૧ માં તેઓ મુંબઈના મેયરપદે હતા

સરનામું—વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.



સરઘયા, શ્રી. રમણલાલ ગોકળદાસ, ખી. એ., ખી. એસ. સી.—અમદાવાદ ખાતે ૧૮૯૮ માં એમનો જન્મ થયેલો. હુણુ-વાડાના માજી દિવાન અને અમદાવાદની



સ્મેલકોઝીઝકોર્ટના આગલા જજ શ્રી ગોકળદાસ સરઘયા એમના પિતા થાય. શ્રી સરઘયા અત્યારે નારણદાસ રાજરા-મની કંપનીમાં ભાગીદાર છે. ખંખિ પ્રાવી-

ન્શીયલ કોઓપરેટીવ બેન્કના ચેરમેન છે; અને મધુસુદન મીલ, હિંદ સાઈકલ્સ, પોવેલ્સ લીમિટેડના ડિરેક્ટર છે. ઇંગ્લેન્ડ ખાનીઝ વ્યાપાર વાટાઘાટ પ્રસંગે ખીન સરકારી સલાહકાર તરીકે નીમાયા હતા. ખી. એ., ખી. એસ. સી. ઉપરાંત કેમીકલ સોસાયટીના ફેલો, ઇન્ડિઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેન્કર્સના ફેલો અને જી. પી. છે. જાહેર પ્રવતિમાં ભાગ લે છે. દેશી વેપારી એમ્બરની કમીટીના સભ્ય છે અને મોઢ શુભેચ્છક ફંડના ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું—“વસંત વિહાર”, ૮૫ નેપી-અન્સી રોડ, મુંબઈ ૬.

મહેતા, ડો. જીવરાજ નારાયણ, એમ. ડી., એમ. આર. સી. એસ., એલ એમ. એન્ડ એસ., એફ. આર. સી. એસ., ડીન, કીંગ એડવર્ડ મેમોરીઅલ હોસ્પિટલ અને ગોર્ધનદાસ સુન્દરદાસ મેડીકલ કોલેજ—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં અમરેલી ખાતે થયો હતો. પીતાની ગરીબ અવસ્થામાં મહા-મુશ્કેલીએ એમણે અભ્યાસ કર્યો અને પછી મુંબઈ ખાતે શેઠ વરજીવનદાસ માધવદાસ કપોળ ખાડીંગમાં માફી

વિદ્યાર્થી તરીકે દાખલ થયા. અને ત્યાં રહી ૧૯૦૮ માં એલ. એમ. એન્ડ એસ.ની ડીગ્રી માનસહિત મેળવી. એમને ૯૪ ટકા ઇનામ મેળવનાર તરીકે તે વખતના ગવર્નર લોર્ડ સીડડનહામે અભિનંદન આપેલા. વધુ અભ્યાસ માટે મુસીખત વેઠી પૈસા ઉભા કરી વિલાયત ગયા અને ત્યાં ૧૯૧૪ માં એમ. ડી. થયા. ૧૯૧૫ માં હિંદ પાછા ફરી ડાક્ટરી ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૧૬ માં સર રતનતાતાની સાથે સારવાર માટે વિલાયત જતા હતા પણ યુદ્ધનો સમય હોવાથી સ્ટીમર ડુબી ગઈ અને મહામુશ્કેલીએ તેમાંથી સઉ ખર્ચી ગયા. તેમને ક્ષયનું દર્દ લાગુ પડવાથી સારવાર માટે તેઓ સ્વીટ-ઝર્લાંડ ગયા. ત્યાં તેમને સ્વં ગાયક-વાડ સયાજીરાવની મુલાકાત થઈ અને આ ઓળખાણને લીધે તેમને વડોદરા રાજ્યના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર નીમવામાં આવ્યા હતા. વડોદરામાં દિવાન સર મનુભાઈના પુત્રી શ્રીમતિ હંસા સાથે તેમને પરિચય થયેલો અને પછી ૧૯૨૪ માં લગ્ન થયાં હતાં. ૧૯૨૫ માં કીંગ એડવર્ડ મેમોરીઅલ હોસ્પિટલ અને ગોર્ધનદાસ સુન્દરદાસ મેડીકલ કોલેજના ડીન નીમાયા હતા. આજ સુધી એજ આદિવા પર છે. ૧૯૩૦ ની સવિનય કાયદા ભંગની લડત વખતે ડો. જીવરાજે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો અને તેમને બે વર્ષની સજા થઈ હતી. ડાક્ટર તરીકે એમનું સ્થાન ઉચું છું. લંડનમાં સ્વં ગોખલે સાથે ગાંધીજીની તબીયત જોવા પ્રસંગ મળ્યો હતો તે પછી હવે એઓ ગાંધીજીના ખાસ ડાક્ટર થઈ ગયા છે.

સરનામું—નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.

**ખરશેદજી લીમજી**—શેઠ ખરશેદજીનો મધ્યમ વર્ગના એક પારસી કુટુંબમાં જન્મ થયો હતો. એઓ ચઢયાતી કેળવણી લેવાની સ્થિતિમાં નહીં હોવાથી નોકરીએ રહેવાની ફરજ પડી હતી, અને



તેથી ૧૯૦૦ના સાલમાં ઓમ્મ સાઇકલ એજન્સીમાં જોડાયા હતા. આ પેઢીમાં જોડાયા પછી થોડાજ વખતમાં મોટર સાઇકલની એજન્સી લેવામાં આવી હતી. હાલમાં આ પેઢી તરફથી

પહેલીજવાર મોટરકારની એજન્સી લેવામાં આવી. ૧૯૧૮ ના સાલમાં આ પેઢીના માલિકે પોતાનો ધંધો વેચી નાખ્યો હતો, જે પછી ઓમ્મ સાઇકલ એન્ડ મોટર એજન્સી નામની આ કુંપનીને એક 'લીમીટેડ કુંપની' માં ફેરવી નાખવામાં આવી હતી. અને કુંપનીનો તમામ વહીવટ એકલા મીઠા ખરશેદજી લીમજી તરફથી થવા લાગ્યો હતો. ૧૯૨૩ ની સાલથી મીઠા લીમજી કુંપનીના એકલા એજન્ટ રહ્યા છે કે જે કુંપની હાલમાં મોટરકારોનું ખીજનેશ કરનારી જીનામાં જીની પેઢીઓમાંની એક છે.

મીઠા ખરશેદજીનું મોટરીંગના ઉદયોગને લગતું જ્ઞાન અને અનુભવ અસાધારણ છે. એ લાઇનમાં તેઓએ ગાંધીજી ૪૧ વરસની લાંબી મુદત દરમિયાન સરકાર તરફથી જુદી જુદી અનેક કમીટીઓ ઉપર સેવા બજાવવાનું તેઓને આમંત્રણ થયું હતું. તેઓ છેલ્લાં કેટલાંક વરસોથી એક સુલેહના અમલદાર, ઓળંગેલી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ હોવા ઉપરાંત પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ડેલીગેટનો ઓધ્યો પણ ભોગવે છે.

તેઓ મુંબઈની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના થોડાક વખત માટે એક સભાસદ પણ હતા. મરહુમ શહેનશાહ જયોજી પાંચમા ની સીલ્વર જુબીલીની ઉજવણીના પ્રસંગે સીલ્વર જુબીલી મેડલ મેળવનારાઓમાં તેઓ એક હતા. મુંબઈના સામાજિક મંડળોમાં તેઓ એક જાણીતા છે. તેઓએ કેટલીકવાર યુરોપ અને અમેરીકાની મુસાફરી ઉપરાંત અફઘાનીસ્તાન, ઇરાન વિગેરે દુન્યાના ખીબા દેશોની સફર કીધી છે.

સરનામું:—ખંભાલા ડીલ, મુંબઈ.

લઠકે, શ્રી. અન્નાબાબાજી, એમ. એ., એલ.એલ.બી.,—મુંબઈ પ્રાંતના આ ભુત પુર્વ અર્થમંત્રી ન્યાતે જન્મ છે. એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ડેકકન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલ્હાપુરની રાજરામ કોલેજમાં અંગ્રેજીના પ્રેફેસર તરીકે ચાર વર્ષ કામ કરી કોલ્હાપુર રાજ્યમાં વિદ્યાધિકારી નીમાયા હતા અને ૧૯૧૪ સુધી એ પદે રહ્યા હતા. ૧૯૨૧ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૬ માં કોલ્હાપુરના દિવાનના પદે એમની નીમણૂક થઈ હતી એ પદે તેઓ ૧૯૩૦ સુધી રહ્યા હતા. હાલની ગોળમેજી પરિષદમાં શ્રી. લઠકે કોલ્હાપુર રાજ્યના પ્રતિનિધિ તરીકે ગયા હતા. એમણે જન્મ ધર્મનો પરિચય, હિંદમાં શ્રી. રાજ્યનો ઉદય, શાહુ છત્રપતિનું ચરિત્ર, સમવાયતંત્રના પ્રશ્નો વિગેરે પુસ્તકો લખ્યા છે. ૧૯૩૬ માં તેઓ કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા. અને મુંબઈની એસેમ્બલીમાં બેલગામ તરફથી ચુંટાયા હતા. કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં તેમને નાણાં ખાતું સોંપવામાં આવ્યું હતું. એમણે પોતાને સોંપાયેલું કાર્ય ખુબજ ખાહોશીથી કર્યું હતું.

નાયડુ, મેજર કુટારી કાંકેયુ—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. કુનીઆના અગ્રગણ્ય ક્રીકેટ ખેલાડીઓમાંના તેઓ એક છે. એની રનો લેવાની શક્તિ માટે



એને હિંદી પ્રેડમેનનું ઉપનામ મળ્યું છે. ખેલાડી તરીકેની એની પ્રવૃત્તિનો આરંભ નાગપુરની “હાસલોપ કેલેજીએટ” સ્કુલ માં થયો હતો. ત્યાં સ્કુલની ટીમના કેપ્ટન હોવા ઉપરાંત મોદી

ક્રીકેટ ક્લબના પણ તેઓ કેપ્ટન હતા. ઇ.સ. ૧૯૧૬ થી તેઓ મુંબઈની ચતુરંગી ક્રીકેટમાં અગત્યનો ભાગ લે છે. અને એ સમારંભોમાં એક હજાર રન કરનાર પહેલા ખેલાડી તેઓ હતા. આ ઉપરાંત તેઓ મદ્રાસ અને મધ્યપ્રાંતે તરફથી પણ ક્રીકેટના મેદાનમાં ઉતરે છે. વીઝીયાનગરની ટીમ સાથે પણ તેઓ ફર્યા હતા. ઇ.સ. ૧૯૩૨ માં ઇંગ્લેન્ડ ગયેલી હોંદી ટીમની સરદારી એમણે લીધી હતી અને એક હજાર રન કર્યા હતા. બીજા વર્ષે ઓલ-ઇન્ડીયા પાર્ટીના સભ્ય તરીકે તેઓ વિલાયત ગયા ત્યારે તેમને ત્યાંની ક્રીકેટ સંબંધી સર્વ માહિતી હતી. ત્યાં રમાયેલી ઘણી મેચોમાં કુલ્લે ૧૮૪૨ રનનો એમનો ફાળો હતો. આમાં ૬ તો સદીઓ હતી. અહીં તેમણે બેટસમેન ઉપરાંત બોલર તરીકે પણ ખ્યાતી મેળવી. અને ૭૯ વીડેટો પાડી હતી અત્યાર સુધીમાં એમણે ૧૦૦ ઉપરાંત સદીઓ નોંધાવી છે. ઇન્દોરના મહારાજના એઓ એડીકાંપ છે. આ ઉપરાંત હોકી, ટેનીસ, મુકકાબાજી, ફુટબોલ, બીલીઅર્ડ અને કુસ્તીઓમાં કુશળતા ધરાવે છે.

સરનામું—ઇન્દોર.

પટ્ટી, નવાબ—એમનો જન્મ ૧૯૧૧ માં થયો હતો. લાહોર મધેની ચીફ્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૯૨૭ માં તેઓ ઓક્સફર્ડ ગયા હતા. અને ત્યાં રમતગમતના નિષ્ણુત તરીકે એમણે સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. ૧૯૩૪ માં ઓસ્ટ્રેલિયા સાથેની ટેસ્ટ મેચમાં ઇંગ્લેન્ડ તરફથી ઉતર્યા હતા. વુરસ્ટરશાયર ક્રીકેટ ક્લબના મેમ્બર હતા. બીજી ટેસ્ટ મેચોમાં ભાગ લીધો હતો. અને ૧૯૩૪ માં ક્રીકેટ એવરેજમાં તેઓ ઇંગ્લેન્ડમાં પહેલે નંબરે આવ્યા હતા.

પાટીલ, શ્રી. લક્ષ્મણ મહાદેવ, બી. એ., એલ એલ. બી.,—સ્થાનિક સ્વરાજ્ય ખાતાના માજી પ્રધાન શ્રી. પાટીલનો જન્મ ૧૯૦૮ માં થયો હતો. ન્યાતે તેઓ મરાઠા છે. પિતા ચુસ્ત વૈષ્ણવ હોવાથી એમનો બાલ્યકાળ ધાર્મિક વાતાવરણમાં ગયો હતો. વિદ્યાર્થી તરીકેની એમની કીર્તિ સારી હતી. પંડીત જવાહરના ભાષણોથી પ્રેરણા મેળવી એમણે અભ્યાસ છોડી દઈ સત્યાગ્રહની લડતમાં અંપલાવી દીધું હતું. જેલ જતાં પહેલાં જેલના કચેરા સહન કરવાની એમણે ખાસ તાલીમ લીધી હતી. જેલમાંથી આવ્યા પછી એમણે ફરી અભ્યાસ ચાલુ કર્યો અને વકીલ બન્યા તે પછી એમણે અહમદનગરમાં વકીલાત શરૂ કરી. ૧૯૩૭ માં શ્રી. ખેરના પ્રવાનમંડળમાં આવ્યા. તેઓ પ્રધાનોમાં સૌથી યુવાન હતા. અત્યારે ફરીથી જેલ ગયા છે.

મનુ મુખેદાર, બી. એ., બી. એસ. સી., બાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. બી. એ.ની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી તેઓ વધુ વિદ્યાભ્યાસ માટે લંડન ગયા હતા અને ત્યાં અર્થશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી ઉચ્ચ નંબરે બી. એસ. સી.ની ડિગ્રી મેળવી હતી. પછી ૧૯૧૨ માં પ્રેઇનમાંથી બારીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૧૪ મુંબઈ અને પછી કલકત્તા યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. તેઓએ અનેક લીમીટેડ કંપનીઓમાં ડિરેક્ટર તરીકે કામ કર્યું છે. બેંકો રેકલેમેશન અને હાઉસિંગ સ્કીમનો વિરોધ કરતો એક જુદો હેવાલ તેમણે લખ્યો હતો. ઇંડિઅન સેંટ્રલ બેન્કીંગ તપાસ સમિતિના સભ્ય નીમાયા હતા. બોંબે પોર્ટ ટ્રસ્ટ પર દેશી વેપારી ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયા હતા. અને બેંબીંગ્ટન સ્મીથ કમીટી સમક્ષ જુબાની આપવા તેમને હિંદી સરકારે વિલાયત મોકલ્યા હતા. ૧૯૩૧ માં ઇંડિઅન સેંટ્રલ બેન્કીંગ તપાસ સમિતિના હેવાલમાં એમણે લિન્ન લઘુ-મતિ હેવાલ લખ્યો હતો. કેટલાક દેશી રાજ્યો ઉપરાંત નરેન્દ્ર મંડળના સલાહકાર તરીકે તેમણે કાર્ય કર્યું છે. અત્યારે દેશી વેપારી ચેમ્બરના કોંગ્રેસ પ્રતિનિધિ તરીકે મધ્યસ્થ ધારાસભામાં સભ્ય તરીકે ખીરાજે છે.

સરનામું:—કોડક હાઉસ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

**પ્રેસીડેન્સી**

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

સોમન, શ્રી. રામચંદ્ર ગણેશ—સતારાના ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડર, મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય અને ડેપુટી સ્પીકર, વેસ્ટર્ન ઇંડિઅ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડાયરેક્ટરો અને પ્રેમોટરોમાંના એક સદરહુ વીમા કંપનીના કાર્યવાહક સમિતિના ચુંટાયેલા ચેરમેન. જન્મ ૨૪ મી નવેમ્બર ૧૯૭૬. સતારા હાઇસ્કુલમાં શિક્ષણ

લઈ ૧૮૮૨ માં સ્કુલ ફાઇનલની અને ૧૯૦૦ ની સાલમાં ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડરની પરીક્ષા પસાર કરી. ૧૮૯૪ થી ૧૯૦૦ સુધી સતારાની ન્યુ ઇંગ્લીશ હાઇસ્કુલમાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કરી અને ભુતકાળમાં “પ્રેક્ષક” તરીકે વિખ્યાત બનેલાં અઠવાડિક પત્ર “પ્રકાશ”ના તંત્રી તરીકે ૧૮ વર્ષ સુધી સેવા બજવી હતી. લો. મા. ટિલકના અનુયાયી હોઇ એમણે હોમરૂલ લીગની પ્રવૃત્તિમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૩ માં સતારા જીલ્લામાંથી સ્વરાજ્ય પક્ષ તરફથી તેઓ મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાઇ આવ્યા. તેઓ કેટલાક સમય સુધી મહારાષ્ટ્ર પ્રાંતિક મહાસભા સમિતિના ઉપપ્રમુખ તથા અખિલ હિંદ મહાસભા સમિતિના એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં એમને કી. લો. એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ હેઠળ ત્રણ માસની સજા થઈ હતી. પરંતુ હાઇકોર્ટ એમને છોડી મુક્યા હતા. હાલમાં સતારા શહેર મ્યુનીસીપાલિટી અને નગરવાંચનાલયના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—સતારા.



**ચીરમુસે,** શ્રી. વાસુદેવ ગણેશ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—સતારાની વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના નિવૃત્ત મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને અત્યારે ડિરેક્ટરોની બોર્ડના પ્રમુખ. ૧૮૬૪ માં એમના જન્મ થયેલો. સતારા, કોલ્હાપુર, પુના અને મુંબઈમાં કેળવણી લીધેલી.



પછી મુંબઈની હાઈસ્કુલોમાં શિક્ષક તરીકે શરૂઆત કરેલી. જામખંડી રાજ્યમાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કર્યા

પછી ૧૮૯૧ માં મુધોલ રાજ્યમાં જજ નીમાયા. ૧૮૯૪ માં વકીલ તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો અને ૧૯૦૧ માં પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર નીમાયા. સતારા મ્યુનિસીપાલિટીના ૧૮ વર્ષથી ચુંટાયેલા સભ્ય હતા. બીજી પેટા સમિતિઓ અને જલ્લા લોકલબોર્ડમાં સભ્ય હતા.

**ભાટીઆ, મેજર સોહનલાલ ભાટીઆ,** એમ. એ., એમ. ડી., બી. સી. એચ. (કન્ટબ), એમ. આર. સી. પી. (લંડન), એફ. આર. એસ. ઇ (૧૯૩૨). એફ. સી. પી. એસ. (મુંબઈ), એમ. સી. (૧૯૧૮) આઈ. એમ. એસ.—મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજના ડીન અને ફીઝીઓલોજીના આ પ્રોફેસરનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. રાજકીશોરી એમના પત્નીનું નામ છે લંડન અને કેમ્બ્રિજ ખાતે કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી. કેમ્બ્રિજમાં ઓફીસર અને રેસીડન્ટ એનીસથેટીસ્ટ, સેન્ટ થોમસ હોસ્પિટાલ લંડન, કલીનીકલ એસીસ્ટન્ટ ચીલ્ડ્રન્સ હોસ્પિટલ, હાઉસ સરજન, એક્ઝેલમીક હાઉસ સરજન.

૧૯૧૭ માં ઇંડીઅન મેડીકલ સર્વિસમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૮ માં યુદ્ધ સમયે ઇજ્જતમાં સખ્ત સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૦ માં ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજના ફીઝીઓલોજીના પ્રોફેસર અને ૧૯૨૫ માં ડીન નીમાયા હતા. “ઇંડીઅન મેડીકલ ગેઝેટ”માં વધધર્મીય વિષય પર સંખ્યાબંધ નિબંધો લખ્યા છે.

સરનામું:—“ટ્રુગેબલ્સ,” માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

**જેશી, શ્રી. કિશ્ણાજી વશવંત, બી. એ., એ. આઈ. એ., (લંડન), સતારાની વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના મેનેજર—૧૮૯૯ માં પુના ખાતે જન્મ થયેલો. પોતે નિરાધાર હોઈ શિક્ષણ મેળવવામાં બહુજ મુશ્કેલીઓ નડી હતી. છતાંયે મેટ્રીકમાં પુના હાઈસ્કુલના વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રથમ આવ્યા આવ્યા હતા. ડેકન અને ન્યુ પુના**



કોલેજમાં શિક્ષણ મેળવી બીજા વર્ગમાં પ્રેયુએટ થયા હતા. નોકરીનો માર્ગ લેવાનું એમને પસંદ નહિ પડતાં એમણે ૧૯૨૬ માં વિમા કંપનીઓના હિસાબનીસ (એક્યુઅરી)ની પરિક્ષા પાસ કરી. વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાંથી તેઓ અજમેરની જનરલ એસ્યુરન્સ કંપનીમાં હિસાબનીસ તરીકે જોડાયા હતા પણ શ્રી. ચીમલે નિવૃત્ત થતાં વેસ્ટર્ન ઇંડીઆમાં પાછા મેનેજર તરીકે આવ્યા.

સરનામું:—સતારા.

ગાંધી, દીવાન ખહાદુર ચુનીલાલ મા-  
ણેકલાલ—એમનો જન્મ ૧૮૭૧ના સાલમાં  
થયો હતો. મુંબઈ મધ્યે એલ્ફીનસ્ટન અને  
ગવર્નમેન્ટ લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી



હતી. એઓ બોમ્બે  
કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટ્રુ-  
રન્સ સોસાયટી લીમી-  
ટેડના પ્રેસીડન્ટ, સુરતની  
સાર્વજનિક એજ્યુકેશન  
સોસાયટીના ચેરમેન,  
સુરત ડીસ્ત્રીકટ કોઓ-  
પરેટીવ બેન્ક લીમીટેડ  
અને સુરતની ડીસ્ત્રીકટ  
કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ-  
યુટના ચેરમેન, તેમજ બોમ્બે કોઓપરે-  
ટીવ ઇન્સ્ટીટયુટના વાર્ષિક ચેરમેન છે.  
મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક પ્લીડર તરીકે  
૧૮૯૬ માં “એનરોલ” થયા હતા. સુર-  
તની ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના સેક્રેટરી  
તરીકે ૧૯૦૭ માં કામ બજાવ્યું હતું. ૧૯૧૩  
થી ૧૯૨૦ ના સાલ સુધી એમણે પબ્લીક  
પ્રોસીક્યુટરનો આધ્યા બેગવ્યો હતો. તેઓ  
બે બેટાઓના પિતા છે. જેમાંનો મોટો  
છોકરો લક્ષ્મીતમોહન હાલમાં ડીસ્ત્રીકટ ગવ-  
ર્નમેન્ટ પ્લીડર અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર છે.  
તેઓનો બીજો બેટો સત્યવદન બોમ્બે કો-  
ઓપરેટીવ ઇન્સ્ટ્રુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડનો  
સુરત મધ્યેનો ચીફ એજન્ટ છે. દીવાન  
ખહાદુર ચુનીલાલ ખેડા ખાતે થયલાં રમ-  
ખાણોને અંગે ઉભા થયલા કેસીસ બાબે  
તપાસ ચલાવવા નેમાયલી ત્રીપ્ચુનલના  
મેમ્બર હોવા ઉપરાંત ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૪ અને  
૧૯૨૭ના સાલ દરમિયાન મુંબઈની લેજ-  
સ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભાસદ હતા.  
મુંબઈ સરકારે નિમણી રીત્રેન્ચમેન્ટ અને  
એકસાઇઝ કમીટીઓના એવળુ ચેરમેન હતા.  
૧૯૨૬ ના સાલમાં એવળુ હાઈકોર્ટની

ઓરીજનલ સાઈડના એડવોકેટ તરીકે  
“એનરોલ” થયા હતા. એમણે,  
સુરતની સાર્વજનિક લો કોલેજના ઓ  
પ્રીન્સીપાલનો આધ્યા પળુ ભોગવ્યો હતો.  
ઓલ ઇન્ડિઆ લીબરલ ફેડરેશનની એકઝી-  
ક્યુટીવ કમીટીના એઓ એક મેમ્બર છે.  
સુરત ઇલેક્ટ્રીસીટી કંપની લીમીટેડના એવળુ  
ડીરેક્ટર છે.

પુસ્તકો—માઉન્ટ રુટ્ઝર્ટ એલફી-  
નસ્ટન (ફલર્સ) ઓફ ઇન્ડિયા સીરીઝ),  
“કોઓપરેટીવ લો” એન્ડ “ફરલ ઇકો-  
નોમીકસ”.

સરનામું—નાનપુરા, સુરત.

સુન્દરદાસ મોશરજી—એમનો જન્મ  
૧૯૦૪ માં કચ્છમાં થયેલો. એમના

વડીલોના ધંધો કાપ-  
ડનો હતો. મેટ્રીકનો  
અભ્યાસ કરી તેઓ  
પિતાના ધંધામાં જોડાઈ  
ગયા. ઉપરાંત જ.



સુન્દરદાસ તથા કૃષ્ણ  
પ્રેમજી નામની ઇમ્પ્રો-  
ટની પેટીમાં પળુ ધ્યાન  
આપવાનું શરૂ કરેલું.

૧૯૨૮ માં તેઓ પરદેશના પ્રવાસે  
ગયેલા. ૧૯૩૨ થી તેઓ મ્યુનીસીપલ  
સભ્ય તરીકે ચુંટાયા છે. “પ્રાણસુખલાલ  
મફતલાલ સ્વીમીંગ પુલ એન્ડ વોટ કલબ”  
ની યોજના એમના પ્રયાસોને આભારી છે.

સરનામું—વોરડન રોડ, મુંબઈ.

મમાણીક અને કરકસરલથી

વહીવટ માટે

પ્રેસીડન્ટી

મશહુર છે.

મળુમદાર, એસ. સી. ખી. કોમ. (ખોમ્બે) સર્ટ. એ. આઈ. ખી (લડન), એફ. સી. સી. એસ. (લડન) મેનેજર, હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડ, મુંબઈ—એમને ૧૯૦૨ ની સાલમાં તા. ૩ જુલાઈએ આરિને દીને થયો હતો. સેન્ટ્રલ બેન્ક



ઓફ ઇંડયા લીમીટેડ, લીન્ડસે સ્વીટ પ્રાંચ, કલકત્તાના માજી એજન્ટ, કલકત્તાની ખેંગાલ નેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીના એવળુ બે વરસથી વધુ મુદત માટે આગેવાન સભાસદ હતા. હાલમાં એઓ ઇંડયન મરચન્ટ્સ ચેમ્બરની કમીટીના એક આગેવાન સભ્ય હોવા ઉપરાંત ખોમ્બે શેર હોલડર્સ એસોસિએશનના એક સભાસદ તેમજ ખીજ અનેક મંડળીઓની કમીટીના સભ્ય છે. છાપાઓમાં બેન્કીંગ, ફીનાન્સ અને ઇન્સ્યુરન્સના વીષયો સંબંધી તેઓ એક કબિલ લખનાર છે. મુંબઈના વેપારી તેમજ ઉદ્યોગીક મંડળોમાં એઓ એક ઘણી જાણીતી અને માનીતી વ્યક્તિ છે. ૧૯૩૪ ના સાલમાં મુંબઈમાં મળેલી ઇંડયન નેશનલ કોંગ્રેસની એકઝીક્યુટીવ કમીટીના એવળુ બેઈટ સેક્રેટરી હતા. યુનાઈટેડ પ્રેસ ઓફ ઇંડીયા લીમીટેડ

(ન્યુઝ એજન્સી)ના ડિરેક્ટર.

સરનામું:—હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડ, હોર્નબી રોડ, ફેર્ટ, મુંબઈ.

સરકાર, શ્રી. નાલની રંજન—એમને ૧૯૮૮ માં થયો હતો. સ્વદેશીની ચળવળ શરૂ થઈ ત્યારે એમણે પોતાનો અભ્યાસ છોડી દીધો અને નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ એજ્યુકેશનમાં જોડાયા હતા. હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ૦ માં કલાર્ક તરીકે જોડાઈ એઓ મેનેજર ના ઓધ્યા સુધી ચઢ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં સ્વરાજ પક્ષની સ્થાપના થઈ ત્યારે એઓ એ પક્ષના વ્હીપ તરીકે નીમાયા હતા. ખંગાળની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨, ૧૯૩૩ અને ૧૯૩૪માં ખેંગાલ નેશનલ ચેમ્બરના પ્રમુખ નીમાયા હતા. અને એ સંસ્થાના પ્રતિનિધિ તરીકે કલકત્તા પોર્ટ ટ્રસ્ટના સભાસદ બન્યા હતા. અને આજ રીતે બોર્ડ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ અને બોર્ડ ઓફ ઇકોનોમીકસ ઇન્ડવાયરી ના સભ્ય હતા. ૧૯૨૯ માં ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ બેન્કીંગ ઇન્ડવાયરી કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ઇન્ડો બાબાનીઝ વેપારી વાટાઘાટ વખતે હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના ખીન-સરકારી સલાહકાર હતા. ૧૯૩૩માં ઇન્ડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ફેડરેશનના પ્રમુખ ચૂંટાયા હતા. ૧૯૩૧ માં રેલ્વે રીત્રેન્ચમેન્ટ કમીટીના સભ્ય હતા અને એલ ઇન્ડિઆ લાઇફ ઓફીસીસ એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૪-૩૫ માં કલકત્તાના મેયર, ૧૯૩૫ માં ખંગાળ સરકારના નાણાં ખાતાનાં પ્રધાન નીમાયા હતા. ૧૯૩૯ ના ડિસેમ્બરમાં એમણે પ્રધાનપદનું રાજીનામું આપ્યું હતું.

સરનામું—કલકત્તા.

**પટેલ, શ્રી. ઇન્દિરભાઈ સોમાભાઈ,—**  
સદગત શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ તથા સર-  
દાર વલ્લભભાઈ પટેલના જેઠાબંધુ  
સોમાભાઈ પટેલના પુત્ર. એમનો જન્મ  
કરમસદ (જી. ખેડા) ખાતે થયો હતો.



૧૯૧૬ થી હોમરૂલ ચળવળમાં દાખલ  
થઈ રાજદ્રારી પ્રવૃત્તિની શરૂઆત કરી.  
૧૯૨૦ થી આજ સુધી મુંબઈ પ્રાંતિક  
મહાસભા સમિતિના સભ્ય, ચાર વર્ષ  
સુની ખબરની, જલ્લા સમિતિના દશ  
વર્ષથી પ્રમુખ, તે પહેલાં મંત્રી, ઉપાધ્યક્ષ  
વિગેરે શ્રી. પટેલ સત્યાગ્રહની લડતમાં  
જેલ ગયા હતા. મુંબઈની મ્યુનીસીપલ  
કોર્પોરેશનના ૧૧ વર્ષથી અને શાળા  
કમીટીના ૧૦ વર્ષથી સભ્ય છે. શાળા  
કમીટીના ચેરમેન પણ થયા હતા. એ  
ઉપરાંત અનેક બહાર સંસ્થાઓમાં  
કાર્ય કર્યું છે. અત્યારે સર્ટીફાઇડ  
એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર તરીકે ધંધો  
કરે છે.

સરનામું:—ખીરલાહાડિસ, લેડી હાડીંગ  
રોડ, માટુંગા, મુંબઈ.

**મહેરઅલી, શ્રી. ઇબ્રાહીમ રાજન-  
ભાઈ, એફ. આર. ઇ. એસ,—**મુંબઈના  
વેપારી અને જમીનદારના પુત્ર શ્રી.  
ઇબ્રાહીમનો જન્મ ૧૯૦૭ માં થયો હતો,  
એમણે મુંબઈમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરી  
હતી. બદવજી કરમશીની પુત્રી શીરીન-  
બાઈ સાથે એમના લગ્ન થયા હતા, એમને  
ચાર પુત્ર અને એક પુત્રી છે. ૧૯૨૭ માં  
લંડનમાં દેશી વેપારી એમ્બરની સ્થાપના  
કરવાના કાર્યમાં એમણે આગેવાનીભર્યો  
ભાગ લીધો હતો. એટલુંજ નહિ પણ  
લંડનની જુદી જુદી વ્યાપારી સંસ્થા-  
ઓમાં સભ્ય બનનાર તેઓ પહેલાં  
હિંદી છે. એ ઉપરાંત લંડનની રોયલ  
એમ્પાયર સાયંચીની ફેલો અને ઓવર-  
સીઝ લીગના સભ્ય બન્યા છે. એમનો  
પ્રવાસ બહુ મોટો ગણાય છે. પરદેશના  
મોટા પ્રવાસ ખેડી જીવાનીમાંજ ધંધા  
અંગેનો બહેળો અનુભવ પ્રાપ્ત કર્યો  
છે. જુદા જુદા સાગરમાં ૧૫ લાખ  
માઇલનો પ્રવાસ એમણે ખેડયો હોવાનો  
અંદાજ છે. તેમણે હિંદ, ઇંગ્લાંડ,  
યુરોપ, નજીક પુર્વ, આસ્ટ્રેલિયામાં  
ઠીક ઠીક મુસાફરી કરી છે અને વેપાર  
ધંધા અને નવા ધંધાની શક્યતા  
અંગે અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતી વર્તમાન-  
પત્રોમાં વારંવાર લેખ લખ્યા છે.  
૧૯૩૭ અને ૧૯૩૯ માં એમણે ઓસ્ટ્રેલિયા  
અને ન્યુઝીલેન્ડની મુસાફરી કરી હતી.

સરનામું:—જસાણી ખીલડીંગ, હેન્સ  
રોડ, જેકબ સર્કલ,  
મુંબઈ ૧૧.

**પ્રેસીડેન્સી  
સંકલ્પ દેશી  
વીમા કું. છે.**



બીવર, સર ગુરુનાથ વેંકટેશ, નાઈટ, બી. એ. (બીએ), બી. એ. (કેનટબ), સી. આઈ. ઇ. આઈ. સી. એસ., જે. પી. હાઈ સરકારના પોસ્ટસ અને ટેલેગ્રાફ્સ ખાતાના ડિરેક્ટર-જેનરલ—તા. ૨૦ મી નવેમ્બર, ૧૮૮૮ ની સાલમાં એવણુને જન્મ થયો હતો. તેઓએ પુનાની દબલુ કોલેજ અને કેમબ્રીજની સીડની સંસકસ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૨ માં ઇંડયન સીવીલ સર્વીસમાં જોડાયા પછી ૧૯૧૨ માં તેઓ હાઈ મધે પાછા ફર્યા હતા. અને મધ્ય પ્રાંતોના એસીરટન્ટ કમીશનર તેમજ ચીફ કમીશનરના અંડર-સેક્રેટરી તરીકેના ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૨ ના સાલમાં એવણુ બીહાર અને ઓરીસાના કામચલાઉ પોસ્ટ માસ્તર-જેનરલ નેમાયા હતા. તે પછીના બે વરસે એવણુની પોસ્ટસ એન્ડ ટેલેગ્રાફ્સના ડેપુટી ડિરેક્ટર-જેનરલ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૭ ના સાલમાં હેંગ મધે મળેલી એરમેલ કોનગ્રેસમાં તેમજ ૧૯૨૯ ની સાલમાં લંડનમાં મળેલી યુનીવર્સલ પોસ્ટલ કોનગ્રેસમાં હાઈ હેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. તે પછીના બે મહીના બાદ તેઓની મુંબઈના પોસ્ટ-માસ્તર જેનરલના ઓધ્યા ઉપર નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ માં એઓ ઉપર સી. આઈ. ઇ. ની અને ૧૯૩૯ માં નાઈટહુડની નવાજેશ થઈ હતી. એવણુ સ્કાઉટીંગની ચળવળમાં પણ ભારે ઉલટ ધરાવે છે. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૪ સુધી તેઓ મુંબઈના બાયસ્કાઉટસના ડીસ્ટ્રીક્ટ કમીશનર હતા. ૧૯૩૩ માં ખુડાપેસ્ટ મધે મળેલી કુન્યાના સ્કાઉટોની જંબુરીમાં હાજરી આપવા ગયલા. હાઈ વીભાગની સરદારી તેઓને સોંપાઈ હતી.

ટેકાણું:—સીમલા અથવા ન્યુ દીલ્હી.

નવાઝ, બેગમ જહાનશાહ—એમનો જન્મ ૧૮૯૬ ના એપ્રિલ માસમાં મરહુમ સર મહમદ શર્ફને ઘેર થયો હતો. એમણે લાહોરમાં આવેલી કવીનમેરી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૭ થી એઓ જાહેર જીવનમાં ભાગ લે છે. એલ ઇન્ડીઆ મુસ્લીમ લીગની કાઉન્સીલના એઓ પહેલા બાનુ સભ્ય હતા. ૧૯૩૦-૩૨ ની ગોળમેજી પરિષદમાં સ્ત્રીઓના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાઈ ભાગ લીધો હતો. લાહોરની મ્યુનીસીપાલ કમીટીના પહેલા મુસ્લીમ બાનુ છે. જેઈન્ટ સીલેક્ટ કમીટી-પર પણ હતા. ઇ. સ. ૧૯૩૨ માં લીગ એફ નેશન્સ તરફથી તેમને મદદગાર સભ્ય તરીકે નોતરવામાં આવ્યાં હતાં.

સરનામું:—લાહોર.

દેશપાંડે, શ્રી. ગંગાધરરાવ-હાઈકોર્ટ જ્જીડર, બેલગામ. એઓ લોકમાન્ય તીલકના અનુયાયી અને એક ચુસ્ત કોંગ્રેસ મેન છે. કાયદાભંગની ચળવળમાં તેમણે આગેવાન ભાગ લીધેલો હોવાથી તેઓને કેટલીક વાર કેદની સજા થઈ હતી. તેઓ એલ ઇંડયા કોંગ્રેસ કમીટીના એક સભ્ય છે. ૧૯૨૨ ના સાલમાં કાયદાભંગની ચળવળ દરમ્યાન ભરાયલી ઇંડયન નેશનલ કોંગ્રેસના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

ટેકાણું:—બેલગામ.

### “મેસીડેન્સી”

માં વીમો ઉતરાવી

તમારી વૃધ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.

અધતાન, શ્રી. ડી. પી., એમ. એલ. એ. (અંગલ)—સને ૧૮૮૮ ના ઓગસ્ટની ૧૪ મી તારીખે તેઓ જનમ્યા હતા. તેઓ મેસર્સ ખીરલા પ્રધર્સ લીં ના જનરલ મેનેજર, કલકત્તા કોરપોરેશનના કાઉન્સિલર અંગલ ફલાઈંગ કલખના પ્રમુખ અને સ્યુગર ઇન્કવાયરી કમિટીના ચેરમેન છે, વળી તેઓ સ્યુગર કંત્રોલ બોર્ડ, ઇન્ડિયન જુટ મીલ્સ એસોસિએશન, ઇન્ડિયન સ્યુગર મીલ્સ એસોસિએશન, ઇન્ડિયન સ્યુગર સીન્ડિકેટ, ઇન્ડિયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ વગેરે મંડળોની કમીટીઓના સભાસદ છે. શ્રી. અધતાન ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના, ઇન્ટરનેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની ઇન્ડિયન નેશનલ કમીટીના અને અંગલ મીલ એનર્સ એસોસિએશનના પ્રમુખ છે. એ ઉપરાંત તેઓ કાપડસુતરની તથા ખાંડની અનેક મીલો વગેરેના ડિરેક્ટર છે. શ્રી. અધતાન સને ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૪ સુધી કલકત્તા કોરપોરેશનના કમીશનર હતા, સને ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૬ સુધી એમ. એલ. સી. હતા અને સને ૧૯૨૮ માં અને સને ૧૯૩૦ માં ઇન્ડિયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ હતા. સને ૧૯૨૮ માં જીનીવા ખાતેની ઇન્ટર નેશનલ લેબર કોન્ફરન્સમાં ગએલા હિંદી પ્રતિનિધી મંડળમાં, સને ૧૯૨૯-૩૨ સુધી સેન્ટ્રલ એન્ડીંગ કમીશનમાં, સને ૧૯૩૩ માં જુટ ઇન્કવાયરી કમીટીમાં અને સને ૧૯૩૪ માં અંગલ બોર્ડ ઓફ ઇકોનોમિક ઇન્કવાયરીમાં તેઓ એક સભાસદ તરીકે નીમાયા હતા. સને ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૬ સુધી તેઓ કલક-તા પોર્ટ ટ્રસ્ટના કમીશનર હતા. હિંદુસ્થાન અને જાપાન વચ્ચે તેમજ હિંદુસ્થાન અને લેકેશાયર વચ્ચે જે વેપારી કરાર થયા તેના સંબંધમાં હિંદના ઉદ્યોગ-

વાળાના પ્રતિનિધી તરીકે તેમણે કામ કર્યું હતું. શ્રી. અધતાન સને ૧૯૨૨ થી અંગાળની બોર્ડ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના સભાસદ છે.

સરનામું:—૮ રોયલ એકસચેન્જ પ્લેસ, કલક-તા.

સાવરકર, શ્રી. વિનાયક દામોદર—એમને જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અને વિલાયતના ખારીસ્ટર થયા હતા. પ્રબલિય હિલચાલમાં એમણે એમની નાની ઉંમરથી ભાગ લેવો શરૂ કર્યો હતો અને વિલાયતમાં રયામજી કૃષ્ણવર્મા અને મેડમ કામાની રાહબરી નીચે હિંદની રાજકીય પ્રગતિ માટે કામ કર્યું હતું. નાસિક કાવત્રા કેસમાં ભાગ લેવાના આરોપસર એમની ધરપકડ થઈ હતી. પણ હિંદ આવતાં એઓ પોલીસ પહેરામાંથી માર્સલ્સ ખાતે છટકી ગયા હતા; પરંતુ એમની પુઠ પકડી એમને પાછા પકડી પાડવામાં આવ્યા હતા. નાં શહેનશાહ સામે યુદ્ધ કરવાના આરોપસર એમને ૫૦ વરસની કાળા પાણીની સજા મળી હતી. આંદામાનમાં ૧૪ વરસ રહ્યા બાદ એમને વર્ષો સુધી રત્નાગીરી જીલ્લામાં નજરકેદ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ માં એમને મુંબઈ સરકારે છુટા કર્યા હતા. હિંદુ મહાસભાના એઓ ત્રણ વખત પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. એઓ ભાષાવિશારદ અને કવિ છે. અત્યારે હિંદુ મહાસભાના માનીતા અગ્રેસર છે.

સરનામું:—પુના.

સીધવા, કેડી કાવસજી—એમનો જન્મ ૧૯૦૮ માં મુંબઈમાં થયો હતો. તેઓ



મુંબઈના જાણીતા દ્રાક્ષના વેપારી મરહુમ શેક કાવસજી ફકીરજી સીધવાના નાના ખેટા છે. ટયુટોરીયલ હાઈસ્કૂલમાંથી મેટ્રીકની કેળવણી લીધા બાદ તેઓ સંટ એવીયર્સ કોલેજમાંથી ૧૯૩૧ ના સાલમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. કેક સારા સ્વીમર અને બાક્સર છે. તેઓએ દરીયામાં એલીફન્ટાથી મુંબઈ, તેમજ ઉરનથી મુંબઈ અને ત્રોમ્બેથી મુંબઈ ફે તેહમંદીથી તરી જઈને પહેલવહેલાં હાંદીવાન તરીકે નામના મેળવી હતી. યુનીવરસીટી બાક્સીંગ ચેમ્પીયનશીપ ૩ વરસ લાગટ તેઓએ ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૧ સુધી મેળવી હતી અને ૧૯૨૫ ના સાલથી પારસી નેશનલ બાક્સીંગ ચેમ્પીયનશીપ મેળવ્યા બાદ વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા બાક્સીંગમાં ફેધરવેટની ચેમ્પીયનશીપ ૧૯૩૭ થી ૧૯૪૦ સુધી ૪ વરસ લાગટ મેળવીને ૧૯૪૧ ના સાલમાં પશુ ચેમ્પીયનશીપ મેળવીને બાક્સીંગમાં એક અનુપમ રેકર્ડ કર્યો છે કે જે અત્યાર સુધીમાં કોઈ પશુ કરવા પામ્યું નથી

મીઠું કેડી સીધવાના લગ્ન તા. ૪ થી

એપ્રિલ ૧૯૪૧ ને દીને કરાંચીના મીસ ખોર-શેદ ખમનજી ગોળવાળા સાથે મુંબઈમાં થયા હતા. તેઓ પોતાના ભાઈ સાથે કાંદીવલી ગલાસની ખેંગલ (ખંગડી) ફેક્ટરીના એક ભાગીદાર હોવા સાથે એક મીલકતદાર છે. પોતાના હસમુખ અને મમતાવડા સ્વભાવથી તેઓ સ્પોર્ટ્સના સરકલમાં માનીતા થઈ પડ્યા છે.

સરનામું—સીધવા બીલ્ડીંગ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ ધોખીતળાવ, મુંબઈ.

આહમદ, સર સુલતાન, નાઈટ (૧૯૨૭), ડી. એલ. (૧૯૩૦) એડવોકેટ-જેનરલ, બીહાર. જન્મ તા. ૨૪ મી ડીસેમ્બર ૧૮૮૦ માં થયો. ગયાવાલા ખાનખડાદુર એસ. ખયરત આહમદના એઓ ખેટા થાય છે. ૧૯૦૦ માં એઓના લગ્ન થયાં હતાં. ૧૯૦૫ માં એઓ ખેરીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૧૩ ના સાલમાં એઓએ બીહાર અને ઓરીસાની સરકારના ડેપુટી લીગલ રીમેમ્બ્રનસરને ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૭ સુધી ગવર્નમેન્ટ એડવોકેટ તરીકે, ૧૯૧૯-૨૦ માં પટણા હાઈકોર્ટના જડજ તરીકે, ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૦ સુધી પટણા યુનીવરસીટીના વાઈસ-ચાન્સેલર તરીકેનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એ ઉપરાંત હારટોઝ એજ્યુકેશન કમીટીના એક સભ્ય (૧૯૨૮-૨૯), ૧૯૩૦—૧૯૩૧ ની ઈન્ડિયન રાઉન્ડ ટેબલ કોનફરન્સના એક્ઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના એક્ટીંગ મેમ્બર તરીકે તેમજ ૧૯૩૭ ના સાલમાં ના. ગવર્નર-જેનરલની કારોબારી કાઉન્સીલના એક્ટીંગ મેમ્બર તરીકે કામ બબ્બું હતું. ૧૯૩૧ ના સાલમાં પટણા યુનીવરસીટી તરફથી તેમના પર “ડોક્ટર ઓફ લોઝ”ની ડીગ્રીની નવાજેશ થઈ હતી.

ઠેકાણું—પટણા, બીહાર

### પારડીવાલા, મી૦ હોમી રૂસ્તમજી—

એમનો જન્મ સુરત ડીસ્ટ્રીક્ટના પારડી મધે તા૦ ૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૬ ના દિને થયો હતો. એઓએ પારડીની



સાવજનિક સ્કૂલમાં તેમજ ખલસારની ખાઇ આવાંખાઇ હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. એ ઉપરાંત ચદયાતી કેળવણી મુ'ખર્મની સેન્ટ્રલ એન્ડર્સ કોલેજમાં તેમજ લંડનની કીંગ્સ કોલેજમાં લીધી હતી. ૧૯૩૨ ના જાનેવારી મહીનામાં એઓએ લંડનની મીડલ ટેમ્પલ મધેથી પ્રેરીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ડિગ્રીમાં એવણુ રહ્યા તેટલો વખત ત્યાંના રાજકારણમાં ઘણો રસ લીધો હતો. ઇંગ્લેન્ડ નેશનલ કોંગ્રેસની લંડનની પ્રાખાના સ્થાપક સલાસદોમાંના એવણુ મેક છે. બ્રીટીશ લેબર પાર્ટીના એક સભ્ય. વીલાયતમાં એવણુ હતા ત્યારે અનેક િદ્દી ન્યુઝપેપરોના વીલાયતના ખબર-ત્રી તરીકે કામ ખબરનું હતું. એવણુ

રાઉન્ડટેબલ કોનફરન્સનો પણ રીપોર્ટ કંપિો હતો. હિંદમાં ૧૯૩૧ ના સાલમાં પાછા ફર્યા હતા. હાલ એઓ મુ'ખર્મની હાઇ-કોર્ટમાં 'પ્રેક્ટીસ' કરે છે. સ્થાનિક રાજકારણમાં ઉલટભર્યો ભાગ લે છે. એઓ કોંગ્રેસની "એ વોર્ડ" કમીટીના એક સભ્ય પણ છે. મુ'ખર્મ શહેરની મ્યુની-સીપાલીટીની ૧૯૩૬ ના સાલમાં થયેલી ચૂંટણીમાં એઓને કોંગ્રેસ પાર્ટી તરફથી મુ'ખર્મના "એ વોર્ડ" તરફથી એક ઉમેદવાર તરીકે ખાહેર પાડવામાં આવ્યા હતા. કોંગ્રેસ સારથાકીરૂટ પાર્ટીની મુ'ખર્મ શાખાના એવણુ એક આગેવાન સભ્ય છે. મુ'ખર્મમાં એવણુ અનેક ટ્રેડ યુનીઓનો ઓરગેનાઇઝ કર્યા છે. કામદારશિનાં હિત અર્થેની ચળવળોમાં ઘણો ઉલટમંદ ભાગ છે. જેનરલ મેટર વર્ક્સ યુનિયન અને ફાવર હ્યુમા હોરિઝોન્ટલ યુનિયનના એઓ વાઇસ પ્રેસીડન્ટ છે. કોંગ્રેસ સરકાર જ્યારે સના ઉપર હતી ત્યારે એવણુની પ્રેક્ષાખાશન આફીસર તરીકે મુ'ખર્મમાં નેમણુંક કરવામાં આવી હતી.

સરનામું:—મેથો રોડ, કોટ, મુ'ખર્મ.

ઉસમાન, સર મહમદ, કે. સી આઇ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ૧૯૩૪ માં મદ્રાસના કામચલાઉ ગવર્નર નીમાયા હતા. ત્યાર પહેલાં મદ્રાસની એકત્રીકયુટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. અને ૧૯૨૦ થી મદ્રાસ ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૪ માં મદ્રાસના શેરીફના ઓધ્ધા પર હતા. ૧૯૨૪-૨૫ માં મદ્રાસ કોરપોરેશનના પ્રમુખ. મદ્રાસ આંધ્ર અને અન્નામલાઇ યુનીવર્સીટીના ચાન્સેલર હતા. ૧૯૨૮ ના જીનમાં એમને નાઇટહુડ બક્ષવામાં આવ્યું હતું.

સરનામું:—મદ્રાસ.

ભુતો, ખાન બહાદુર સર શાહ નવાઝ ખાન ગુલામ મુરતઝા ખાન,—નાઇટ, સી. આઇ. ઇ. એ. બી. બી. ઇ. સી. ધ અને મુ'બઇ સરકારનાં પબ્લીક સર્વીસ કમીશનના એક સભ્ય. મુ'બઇ સરકારના સ્વરાજ્ય ખાતાના માજી પ્રધાનને ઓધો પણુ એઓએ ભોગવ્યો હતો. એવણે જન્મ તા. ૧લી માર્ચ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે સી. ધ મદરેસામાં તેમજ કરાચીની સેન્ટ પેટ્રીક હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓ એક જમીનદાર છે. અને સી. ધ મહો-મેદન એસોસીએશનના પ્રેસીડન્ટ છે. મીન્ટો-મોરલી રીફોર્મસ હેઠળની ઇમ્પી-રીઅલ કાઉન્સીલ મધે જમીનદારોના તેઓ પ્રતિનિધી હતા. લારકાના ડીસ્ટ્રીક્ટ ની કોઓપરેટીવ બેન્કના તેઓ ચેરમેન છે. સાઇમન કમીશનને તેની તપાસમાં મદદ કરવા માટે નેમાયલી બોમ્બે પ્રેવી-ન્શીયલ કમીટીના ચેરમેન તરીકેની પસં-દગી તેઓ ઉપર ઉતરી હતી. ૧૯૩૦-૩૧ ની રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સના તેઓ એક હેલીગેટ હતા. ૧૯૩૦ નાં સાલમાં તેઓ ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઇ હતી. ૧૯૨૫ માં સી. આઇ. ઇ ની ૧૯૧૯ માં એ. બી. ઇ. ના ખીતાબની નવાજેશ થઇ હતી ૧૯૨૧ માં તેઓને ખાન બહાદુર ખનાવવામાં આન્યા હતા. લારકાનાની ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના તેમજ સી. ધ આઝાદ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

ઠંકાણું—ભુતો કોલોની, લારકાના.

અથવા સેક્રેટરીએટ,  
મુ'બઇ.

છત્રી, કેપ્ટન નવાબ સર મહમદ આહમદ સમથદ ખાન, કે સી. એસ. આઇ. (૧૯૩૩) કે. સી. આઇ. ઇ. (૧૯૨૮) એમ. બી. ઇ. (૧૯૧૮) બેડયા પ્રાંતોના માજી ચીફ મીનીસ્ટર—જન્મ તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બર, ૧૮૮૮ માં થયો હતો. અક્લી-ગઢની એમ. એ. એ. કોલેજમાં એઓએ કેળવણી લીધી હતી. બેડયા પ્રાંતના તલીખનગરવાલા તેઓના કાકા નવાબ બહાદુર અબદુસ સમદ ખાનની બેટી સાથે એઓ પરણ્યા હતા. ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૫ ના સાલ સુધી બેડયા પ્રાંતની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલનાં એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૩ માં ભરાયલી એલ ઇન્ડીયા મુસ્લીમ રજપુત કોનફરન્સના તેઓ પ્રમુખ હતા. ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના પહેલા મુ'ટી કઢાયલા બીન સરકારી ચેરમેન. બેડયા પ્રાંતની સરકારના ઉદ્યોગખાતાના મીનીસ્ટર તરીકેના એવણે ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૫ ની સાલ સુધી ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૩ ના સાલ સુધી એઓ બેડયા પ્રાંતની સરકારના હોમ મેમ્બર હતા. ૧૯૨૮ ના સાલના જુન મહીનાથી તે ઓગસ્ટ મહીના સુધી એમણે એક-ટીંગ ગવર્નરનો ઓધો પણુ ભોગવ્યો હતો ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૧ ના વરસોમાં મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ કોનફરન્સમાં તેઓએ હાજરી આપી હતી. ૧૯૩૩-૩૪ માં એમણે બેડયા પ્રાંતના ગવર્નરનો ઓધો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—લખનો.

પ્રેસીડન્સી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

કીડવાઈ, શ્રી. રફી અહમદ—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં થયો હતો. શ્રી. કીડવાઈએ એમ. એ. એ. કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ખારાખાંડી જીલ્લાના જમીનદાર છે. યુક્ત પ્રાંતમાં ચુસ્ત કૉંગ્રેસવાદી મુસ્લીમોમાં એમનું અગ્રસ્થાન છે. ૧૯૨૧ થી ફરેકે ફરેકે કૉંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં એમણે સક્રીય ભાગ લીધો હતો. સ્વ. પંડીત મોતીલાલ નેહરુએ સ્થાપેલાં સ્વરાજ્યપક્ષમાં તેઓ ભાગ્યા હતા અને વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. વડી ધારાસભામાં સ્વરાજ્ય પક્ષના તેઓ વ્હાપ હતા અને પંડીત નેહરુના મંત્રી પણ હતા. તેઓ યુક્ત પ્રાંત પ્રાંતિક કૉંગ્રેસ કમીટી અને યુક્ત પ્રાંત કૉંગ્રેસ પાર્લામેન્ટરી બોર્ડના પ્રમુખ બન્યા હતા. યુક્ત પ્રાંતના ખડેલા કૉંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં તેમને પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

ભોર, સર જસદ્દ વીલીયમ, કે. સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૦) સી. ખી. ઇ. (૧૯૨૦) સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૩) કે. સી. એસ. આઈ. આઈ. સી. એસ.—તા. ૧૬ મી એપ્રિલ ૧૮૭૮ ની સાલમાં એવણુનો જન્મ નારીક મધે થયો હતો. રાવ સહિબ આર. જી. ભોરના એઓ બેટા થાય છે. ૧૯૧૧ માં એઓ મારગ્રેટ ખી. સ્કોટ સાથે શાદીના ગાંડથી બેડાયા હતા. પુનાની ખીશ પસ હાઈસ્કુલ પુનાની હાઈસ્કૂલ કૉલેજ લંડનની યુનીવર્સિટી કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૨ ના સાલમાં એવણુ ઇંગ્લેન્ડની સીરીલ સરવીસમાં દાખલ થયા હતા. મદ્રાસ સરકારના અંડર-સેક્રેટરી તરીકે, કેપ્તેન સ્ટેટના હીવાન તરીકે, સીવીલ સપ્લાયઝ, મદ્રાસ,ના ડેપુટી ડીરેક્ટરને તેમજ ૧૯૨૨-૨૩ ના સાલમાં

હીંદ માટેના યુનાઇટેડ કોંગ્રેસ મધેના એક્ઝીક્યુટીવ હાઈ કમીશનરના એક્ઝાઇટીવ ભાગવ્યા હતા. ૧૯૨૦ માં એમણે હીંદ માટેના હાઈ કમીશનરના સેક્રેટરી તરીકે તેમજ ૧૯૩૮ ના સાલમાં ઇંગ્લેન્ડની સ્ટેટ-યુંટરી કમીશનરના સેક્રેટરી તરીકે પણ કામ બબંધુ હતું. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૮ ના વરસે દરમિયાન હીંદી સરકારના ખેતી તથા જમીન ખાતાના સેક્રેટરીનો તેમજ ગવર્નર જનરલની એક્ઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલના સભ્યને પણ એઓ ભાગવ્યા હતા. હાલમાં ભોપાલની સરકારના આરથીક, ખેતીવાડી તેમજ ઉદ્યોગીક ખાતાંઓના સલાહકાર તરીકે કામ બબંધ છે.

ટેકાણુ—ભોપાલ.

મુકરજી, શ્રી. રથામપ્રસાદ, એમ. એ. ખી. એલ. ડી. લીટ. ખાર-અટ-લો—એમનો જન્મ ૧૯૦૧ ના જુલાઈમાં ખંગાળના જાણીતા અગ્રેસર સર અશુતોષ મુકરજીને ત્યાં થયો હતો. ભવાનીપુરની મીત્ર શીક્ષણ સંસ્થામાં અને પ્રેસીડેન્સી કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૧ માં ખી. એ. અને ૧૯૨૩ માં એમ. એ. થયા હતા. ૧૯૨૪ માં કલકત્તા યુનીવર્સિટીના ફેલો ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૯ માં કૉંગ્રેસ ઉમેદવાર તરીકે ખંગાળની ધારાસભાના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા પછી ધારાસભાના બહિષ્કારના કૉંગ્રેસના ફરમામને તાબે થઈ એમણે સભ્ય તરીકે પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. પરંતુ ૧૯૩૦ માં પાછા ચુંટાયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં કલકત્તા યુનીવર્સિટીના વાઇસ ચેન્સેલર નીમાયા હતા. એઓ હિંદુ મહાસભાના અગ્રેસર છે.

**નવનીતલાલ રણછોડલાલ,**—હેલ્થ દુન્યવી દારૂણ યુધ્ધ કે જ્યારે દુન્યાની જુદી જુદી પ્રજાઓ એકમેક ઉપર સત્તા મેળવવા લડી રહી હતી, તે અધ્યાત્મ દરમ્યાન એટલે કે તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ના દીવસે શેઠ રણછોડલાલ અચરતલાલને ત્યાં એક ખેટાનો જન્મ થયો હતો. જે શેઠ નવનીતલાલ છે.



શેઠ નવનીતલાલે પોતાની કેળવણી સ્કુલ અને કોલેજમાં લઈ ડીપ્લોમાં મેળવ્યો હતો, અને ૧૯૩૭ ના સાલમાં પ્રાચીણ યુગીવરસીટીઓમાંની એકમથે લેવાયત્રી રેક્ષટાઇટ્સની પરિશ્રામાં તેઓ પહેલે નંબરે પસાર થવા પામ્યા હતા. બાહોશી અને સમજદારી સાથે ઉદ્યોગીક જીંદગી ગુજરવાના કુદરતી ગુણના સમગ્રે તેમણે કાપડના ઉદ્યોગમાં પડી જીંદગીની ગરબાત કીધી હતી, કે જે ઉદ્યોગમાં તેઓને એક આખી કાપડની નીલનું સુકાન સોંપાયું હતું. પોતાની

દીલજીત રીતભાતો, નમનતાઈ વીગેરે સદગુણો સાથે ઈન્સાફી વલણ અને કોઈનેબી વાજબી કારણોસર મદદ કરવાની તેઓની તત્પરતાના સમગ્રે તેઓ પોતાની જીંદગીના નાવને સલામતી સાથે હંકારી શક્યા હતા. તેવણુ અમદાવાદના સામાજિક અને નાગરિક જીવનમાં પણ રસ લે છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**અલી ઈમામ,** સર સમયદ, કે. સી. આઈ. ઇ. (૧૯૧૪) સી. એસ. આઈ. (૧૯૧૧) જનમ તા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૯ માં થયો. ૧૮૯૦ માં બેરીસ્ટર થયા. કલકત્તાની હાઇકોર્ટના સ્ટેન્ડીંગ કાઉન્સલ. અમરીતસર ખાતે ૧૯૦૮ માં મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા મુસલીમ લીગના પ્રેસિડેન્ટ. ૧૯૦૯ માં ઇંગ્લાંડ ગયલાં મુસલીમ ડેપ્યુટેશનના એક સભ્ય. ૧૯૧૦ માં બંગાળની લેજિસલેટીવ કાઉન્સીલના એક સભ્ય. ૧૯૦૮ થી ૧૯૧૩ એઓ કલકત્તાની યુનીવરસીટીના એક ફેલો હતા. ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૬ સુધી ગવર્નર-જનરલની કાઉન્સીલના લો મેમ્બરનેઃ ઓધિશા ભાગવ્યો હતો ૧૯૧૭ માં એઓની પટણાની હાઇકોર્ટના એક જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૧૮ માં બીહાર અને ઓરીસાની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૧૯ માં ના. ૦ નીઝામની સરકારની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના પ્રેસિડેન્ટ બન્યા હતા. લીગ ઓફ નેશન્સના ૧૯૨૦ ની સાલની પહેલી બેઠકમાં હાજરી આપનાર તેવણુ પહેલાજ હાજીવાન હતા.

ઠેકાણું:—મેરીથન મનઝીલ પટણા, અને ખેલા વીસ્ટા, હાઇ-દરાબાદ (દખણ).

મરચન્ટ, ખાન સાહેબ હાજમહમદ જુમા જન મહમદ (ખી. એ., જે. પી.)— ઇસ્માઈલીયા કોઓપરેટીવ બેન્ક લીં ના સ્થાપક અને પ્રમુખ. જુના શેર બજારના એક સભ્ય. ૧૯૩૫ માં મુ'બઈ મ્યુનીસીપલ ચુંટણીમાં “ખી” વોર્ડમાંથી ચુંટાયા. નાં આગાખાનના માનદ મંત્રી અને જાણીતા વેપારી મરહુમ જુમા જન મહમદના તેઓ પુત્ર થાય. એમનો



જન્મ ૧૮૯૪ ની ૨૦ મી નવેમ્બરે થયો હતો. ૧૯૧૭ માં ખી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કરી. શેર દલાલ તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો અને ૧૯૨૫ માં ઇસ્ટર્ન કોમર્શિયલ એજન્સી નામની આયાત પેઢી શરૂ કરી. આ પેઢી ખાલ સ્ટાર ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના મુખ્ય એજન્ટસ તરીકે પણ કામ કરે છે. ૧૯૩૦ માં એમણે ઇસ્માલીયા કોઓપરેટીવ ફેડીટ સોસાયટી સ્થાપી. આ સોસાયટી પાછળથી બેન્કના રૂપમાં પરિણમી. ૧૯૩૯ માં નાદુરસ્ત તબીબતને કારણે તેઓ એ સંસ્થાના પ્રમુખપદેથી છુટા થયા.

૧૯૩૫ માં તેઓ ગીરગામ કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના ઉપપ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૨ માં સરકારે એમને મુ'બઈમાં સહકારી મંડળીઓના માનદ ઓરગેનાઈઝર તરીકે નીમ્યા હતા. ૧૯૩૪ માં તેઓ સહકારી મંડળીઓ માટે લવાઈ તરીકે નીમાયા હતા. અને ૧૯૩૯ માં જે. પી. બન્યા હતા. રેક્રીએશન ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રમુખ તરીકે પણ એમણે સેવા બજાવી હતી. ઇસ્માઈલી કોમ માટે તેઓ એક અઠવાડીક પત્ર ચલાવી રહ્યા છે. એમની સેવાઓની કદર કરી નાં આગાખાને એમને ‘અલીબહા’ને ખિતાબ બદલ્યો હતો અને નાં આગાખાનની કાઉન્સિલમાં એક સભ્ય તરીકે નીમણુંક કરી હતી. ૧૯૩૯ માં અમને સરકારે ખાનસાહેબનો ખિતાબ આપ્યો હતો.

સરનામું:—નીલા સુસામા, ૮૧ ખી.

હીલ રોડ, વાંદરા.

ઓફીસનું સરનામું:—૫ એ, હુમામ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુ'બઈ.

વલ્લભદાસ પરમાનંદ—શ્રી. વલ્લભ-

દાસનો જન્મ મુ'બઈમાં તા. ૮ મી જુલાઈ (૧૯૦૭)ને દીને થયો હતો. સી. મેકડોનાલ્ડ એન્ડ કંપની (કાપડના ડીપાર્ટમેન્ટ)માં એવળુના પીતા અને દાદા ‘ગેરટી પ્રોક્સ’ હતા. એઓ જમીનદાર છે. મુ'બઈની ભાટીયા મહાજનના એવળુ ઓનરરી સેક્રેટરી હોવા ઉપરાંત કાંદીવલી મધેની પરશોતમ ગોપાલદાસ સેનેટોરીયમના એક ટ્રસ્ટી પણ છે.

ટેકાણું:—નં. ૪૨-૪૪, વોરડન રોડ, સાગર મેનશન, મુ'બઈ-૬.



છાયા, શ્રી. તુલજપ્રસાદ જોશંકર—  
કેરાડ ખાતે તા. ૧૨મી ડિસેમ્બર ૧૮૮૫ના



સાલમાં જન્મ થયો હતો. જાતે વડનગર નાગર. હાલમાં મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર તરીકે કાર્ય ચલાવે છે. બોમ્બે મેડીકલ સરવિસના એક સભાસદ છે. મુંબઈ ૧૯૧૧ ના

સાલમાં પસાર કીધી હતી.

હેકાણુ:—ધીકાંટા રોડ, અમદાવાદ.

બીરલા, શ્રી. જી. ડી.—હિંદના આ મોટા મારવાડી વ્યાપારીના જન્મ જયપુર રાજ્યમાં ૧૮૯૧ માં થયો હતો. તેઓ બીરલા જ્યુટ મીલના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર છે. ઉપરાંત કાપડની મીલોના અને ખાંડના કારખાનાઓના માલિક છે આખા હિંદુસ્તાનમાં એમની માલિકીની જમીન છે. હિંદની વડી ધારાસભાના એકવાર તેઓ સભ્ય હતા, ૧૯૨૪ માં કલકત્તાની દેશી વેપારી એમ્પરના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૯ માં દેશી વેપારી એમ્પરના ફેડરેશનના પ્રમુખ થયા હતા અને ઈંગ્લીયન ફીઝીકલ કમીશનના મજુરીના પ્રશ્ન અંગે નીમાયલા રોયલ કમીશનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૭ માં જીનેવા ખાતે મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય મજુર પરિષદનાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. અને લંડનમાં મળેલી બીજી ગોળમેજી પરિષદના પણ સભ્ય હતા. એમણે દેશપરદેશોના ખુબ પ્રવાસ ખેડ્યો છે.

સરનામું:—રોયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ,  
કલકત્તા

દેવ, શંકરરાવ દત્તાત્રય, બી. એ.—  
એમનો જન્મ ભોર સ્ટેટમાં ૧૮૮૫ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની ભાવે સ્કુલ અને વડોદરાની ખરોડા કોલેજમાં તેમજ મુંબઈની સેન્ટ જેવ્યર્સ કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. એવણે ૧૯૩૬ થી કોન્ગ્રેસની વરકીંગ કમીટીનાં એક સભ્ય છે. સેન્ટજેવ્યર્સ કોલેજમાંથી પ્રેજ્યુએટ થયા પછી એઓ હોમરૂલ લીગની ચળવળોમાં ઘણી ઉલટ હેખાડવા લાગ્યા હતા. મહાત્મા ગાંધીની સરદારી હેઠળ એમણે ચંપારણ સત્યાગ્રહમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૦ ના સાલની—અસહકારની ચળવળ દરમ્યાન એમણે પોતાની ચળવળો મહારાષ્ટ્ર ભણી લખાવવા માંડી હતી. અસહકારની ચળવળમાં બેડાવા પહેલાં એવણે “લોક સંગ્રહ”ના એડિટોરિયલ સ્ટાફ ઉપર હતા. મુલશી ખાતેની સત્યાગ્રહની લડતમાં એમણે આગેવાન ભાગ લીધો હતો અને તે કારણે એવણને ત્રણ વાર જેલની સજા થઈ હતી. જેલમાંથી છુટ્યા પછી પ્રૌવીનશ્યલ કોંગ્રેસ કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે એમને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૫ ના સાલમાં એઓ “સ્વરાજ્ય”ના અધીપતી બન્યા હતા. “સ્વરાજ્ય”માં એક વાંધાભરી આરટીકલ લખવા માટે એમને ફરી સજા કેદની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૦ ની સાલમાં મહારાષ્ટ્ર મધે એમણે મીકાંને સત્યાગ્રહ આદર્યો હતો. કાયદાભંગની ચળવળના સંબંધમાં એમને બધી મળીને સાડા ત્રણ વરસની કેદની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૮ સુધી મહારાષ્ટ્ર પ્રૌવીનશ્યલ કોંગ્રેસ કમીટીના એવણે ચુંટી કઢાવેલા પ્રેસીડન્ટ હતા.

હેકાણુ:—પ્રૌવીનશ્યલ કોંગ્રેસ કમીટી,  
પુના.

ખેનરજી, ડોં પ્રમથનાથ, એમ. એ. ખાર-એટ-લો—તેમનો જન્મ સને ૧૮૭૯ ના નવેમ્બરમાં થયો હતો. તેઓ ઇન્ડિયન લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય છે. હિંદના વિખ્યાત અર્થશાસ્ત્રી અને કેળવણીકાર હોઈ તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સિટીની સીનીયોરના સભાસદ તેમજ ફેલો છે. ડોં પ્રમથનાથે કલકત્તાની પ્રેસિડેન્સી કોલેજમાં અને લંડન સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં અભ્યાસ કર્યો છે. અને ૧૯૨૩-૩૦ માં તેઓ ખંગાળ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. સને ૧૯૨૦-૧૯૩૫ સુધી તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રને લગતા મિન્ટે પ્રોફેસર હતા અને સને ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૬ સુધી એ યુનીવર્સિટીની કાઉન્સિલ ઓફ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ટીચિંગ ઇન આર્ટ્સના પ્રમુખ હતા. સને ૧૯૨૧ માં એક્સક્રૂડમાં મળેલી યુનીવર્સિટીઓની કોંગ્રેસમાં તેઓ એક ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. સને ૧૯૨૯-૩૦ માં તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સિટીની આર્ટ ફેકલ્ટીના ડીન હતા. અને ૧૯૨૭ થી આજ પર્્યંત તેઓ ખંગાળ ઇકોનોમીક સાયન્સની પ્રમુખનો ઓધ્ધો ભોગવે છે. ખંગાળની કોંગ્રેસ નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ છે. ડોં પ્રમથનાથ ખેનરજીએ સ્ટડી ઓફ ઇન્ડિયન ઇકોનોમીકસ, ‘પબ્લીક એડમીનિસ્ટ્રેશન ઇન એનશીયન્ટ ઇન્ડિયા,’ ‘ફિસ્કલ પોલીસી ઇન ઇન્ડિયા,’ ‘હિસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયન ટેક્સેશન,’ ‘ઇન્ડિયન ફિનેન્સ ઇન ધી હેઇઝ ઓફ ધી કંપની,’ ‘પ્રોવિન્શીયલ ફિનેન્સ ઇન ઇન્ડિયા’ વગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—૪-એ, વિદ્યાસાગર સ્કીટ, કલકત્તા.

હેસાઇ, શ્રી. ગુલામભાઈ લાલુભાઈ—૧૮૯૬ માં એમનો જન્મ થયેલો. એમણે સુરતની સાર્વજનિક હાઇસ્કૂલમાં શિક્ષણ મેળવેલું. ૧૯૨૦ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજ માંથી, હિસ્ટરી અને ઇકોનોમીકસમાં માનસહીત એન્જ્યુએટ થયા હતા. એમણે કોઓ પેરેટીવ ઇન્શુરન્સ સોસાયટી લી૦,



(કોઓપેરેટીવ બીલ્ડીંગ, સર ફ્રિજશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ)નો ઉત્તરોત્તર વિકાસ અને લોકપ્રીયતા શ્રી. હેસાઇના ખાત અને વેપારી તરીકેની તિવ્ર બુદ્ધિને આભારી છે.

સરનામું:—એકાદશી બીલ્ડીંગ, પારિખ સ્કીટ, સેન્ટ્રલસ્ટ રોડ, મુંબઈ ૪.

મહેતા, જ્યોતિન્દ્ર મારકંડ,—એમ. એ. (એક્સક્રૂડ) પી. એલ. ડી. ખાર-એટ-લો જન્મ સુરત ખાતે તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૪ ના દીને થયો વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાના કમીશનરનો ઓધ્ધો હાલ ભોગવે છે. એલફીન્સ્ટન કોલેજ અને ખરોડા કોલેજના હિસ્ટરી અને ઇકોનોમીકસના પ્રોફેસરનો તેમજ ખરોડા કોલેજના એક્ટીંગ પ્રીનસીપાલનો ઓધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સેનેટ તેમજ સીનીયોર એક સભ્ય. પ્રકાશનો—“રૂરલ ઇકોનોમી ઓફ ગુજરાત”, “વડોદરાના ગામડાંઓની સોશ્યો-ઇકોનોમીક સરવેચ.” અને “સરળ રાજ્ય શાસ્ત્ર.”

હેકાલુ:—અમેલી ખાજ, કેમ્પ રોડ, વડોદરા.

દાદાભાઈ, એન. સર માણેકજી, નાઈટ, -એમનો જન્મ ૧૮૬૫ માં થયો હતો. પુનાની સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૮૮૭ માં બેરીસ્ટર થયા હતા. અને એજ વર્ષે મુંબઈ હાઈકોર્ટના એડવોકેટ થયા હતા ૧૮૮૯-૯૦ માં મુંબઈ કોરપોરેશનના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૮૯૧ માં નાગપુરના સરકારી એડવોકેટ નીમાયા હતા. ત્યાર પછી ૧૯૨૫-૨૬ માં કરંસી અને ફીનાન્સ અંગે નીમાયલા ફીસ્કલ કમીશનના સભ્ય થયા હતા. ઇમ્પીરીઅલ બેંકના ગવર્નર નીમાયા હતા. અને ૧૯૦૮-૧૨ માં વાઈસરોયની લેજરલેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય થયા હતા. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૭ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭ માં લંડન ખાતે ગોળમેજી પરિષદમાં સભ્ય તરીકે ભાગ લેવા ગયા હતા. ઘણી જાહેર કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે અને અત્યારે કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—નાગપુર.

**અનસારી, શ્રી. અબ્દુલ કદુમ** - એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. અલીગઢ મુસ્લીમ કલક-તા અને અલ્લાહ-ખાદ યુનીવર્સિટીઓમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો છે. ૧૯૧૯ માં શ્રી. અનસારી ગાંધીજીની સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા હતા અને ૧૯૨૨ માં જેલમાં પણ ગયા હતા. એમણે અનેક ઉર્દૂ પત્રોનું તંત્રીપદ લીધું છે. અને ૧૯૩૮ માં હિંના સાડાચાર કરોડ મોલોનાના ઉદ્ધારની ચળવળો ઉપાડી હતી. એજ વર્ષમાં બીહાર પ્રાંતની જમીઅત ઉલ-મોમીનીનના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા.

૧૯૪૦ માં પહેલી બીહાર પ્રાંત મોમીન કોન્ફરંસના પ્રમુખપદે ચુંટાયા હતા. તેઓ એલ ઇંડીઆ આગ્રહ મુસ્લીમ કોન્ફરંસની કારોબારીના સભ્ય છે. શ્રી. અનસારી ચુસ્ત નેશનાલીસ્ટ મુસ્લીમ અગ્રેસર છે. અને પાકીસ્તાન ઉપરાંત અન્ય બી ન રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓના વિરોધી છે.

સરનામું:—દેહરી-એનસાન, ઇ. આઈ. રેલ્વે.

**અલ્લામા મશરફી**—ખાકસાર ચળવળના આ પકાણુ અગ્રેસર અમરીત-સરના વતની છે. એક સમયે તેઓ હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતામાં નોકરી કરતા હતા. થોડા સમય સુધી હિંદી સરકારના મહદનીશ મંત્રી થયા પછી તેમણે પોતાના જીવનનો આખો સમય સરહદ પ્રાંતમાં ગાળ્યો છે. ૧૯૨૦ થી ૧૯૩૧ નાં સમય દરમિયાન એમણે જુદી જુદી કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓમાં સેવા બજવી છે. પેશાવરની ઇસ્લામીઆ કોલેજમાં મેથેમેટીકસના પ્રોફેસર થયા બાદ પેશાવરની સરકારી હાઈસ્કુલના હેડમાસ્તર નીમાયા હતા. ૧૯૩૧ માં એમણે ખાકસાર ચળવળ ઉભી કરી હતી અને લાહોર પાસેના એક ગામ ઇછરામાં પોતાનું વડ મકક રાખ્યું હતું. ખાકસાર ચળવળના વાજીત્ર તરીકે એમણે “અલઈસલાહ” નામનું સાપ્તાહિક પત્ર કાઢ્યું હતું. યુદ્ધ ચાલુ થયા પછી ખાકસાર ચળવળ પંજાબમાં મોટે પાયે ચાલી હતી અને સરકારને તેના પર અંકુશ મુકવાની અને નેતાઓની ધરપકડ કરવાની ફરજ પડી હતી. આ ધરપકડ દરમિયાન તેમને પણ પકડવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—અમૃતસર.

**ભવાન અર્જન ખીમજી**—મુંબઈ પ્રાંતિક કેબ્રેસ કમીટીના આ ખજાનચી જાણીતા રૂના વેપારી છે. એમનો જન્મ ૧૯૦૨ માં ખામગામ (વરાડ)માં થયો હતો. જાતે જઈને છે અને અર્જન ખીમજીની પેઢીના વડા ભાગીદાર છે. બેબે કોટન મરચન્ટસ એન્ડ મુકાદમ એસોસીએશનના પ્રમુખ પણ છે. હાલ દેશી વેપારી એમ્પ્લરની કમીટી પર છે. ઇસ્ટ ઈન્ડીયા કોટન એસોસીએશનની ડિરેક્ટરોની બોર્ડ પર ત્રણ વર્ષ સુધી કાર્ય બજાવ્યું હતું. મુંબઈ કોરપોરેશન અને મુંબઈ એસોસિયેશનના સભ્ય છે. ઘણા સાર્વજનિક ફંડોના ટ્રસ્ટી છે. દુનીઆના ઘણા ખરા દેશોના વેપારની સ્થિતિ જાતે જઈ એમણે તપાસી છે. શ્રી. ભવાનભાઈ ચુસ્ત કેબ્રેસમેન છે. ૧૯૩૨ માં એમને અટકમાં લેવામાં આવતા ગંભીર સ્થિતિ ઉભી થઈ હતી અને પાછળથી તેમને મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રસંગે પણ તેઓ જોડાયા છે.

સરનામું:—વેસ્ટર્ન ઈન્ડીયા હાઉસ,

સર ફૌરોઅશાહ મહેતા, રોડ,  
કોટ, મુંબઈ.

**હઝરત, શ્રી. વિજયરાય હિંમતરાય,** એમ. એલ એલ. બી.,—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં અમદાવાદ ખાતે થયો હતો. તેઓ અમદાવાદના હાઈ કોર્ટ પ્લીડર સ્વ. શ્રી. હિંમતરાય ન્યામતરાયના પુત્ર થાય. મુંબઈની હઝરત એન્ડ કંપનીના માલિક છે. આ કંપની બધી જાતના સુતરની આયાત નિકાશનો વેપાર કરે છે. ધંધા અંગે એમણે યુરોપ, ઇજિપ્ત, ચીન જાપાન વિગેરે પરદેશોના પ્રવાસ કર્યો છે.

સરનામું:—કપૂર મહાલ, મરીન ડ્રાઇવ,  
મુંબઈ, ૧.

**ગારવારે શ્રી. બી. ડી.**—ગારવારે મોટર લીબના તથા ગારવારે ફીનાન્સ કોરપોરેશન લીબના ગવર્નીંગ ડિરેક્ટર એ ઉપરાંત લંડનની ગારવારે મોટર્સ લીબના તથા બેબે નીઓનસાઇન કું લીબના અને ન્યુ સીટીઝન્સ બેંક ઓફ ઈન્ડીયા લીબના ડિરેક્ટર છે. એમનો જન્મ સતારા જિલ્લાના તાસગામમાં ૧૯૦૫ માં થયો હતો. સાંગલીમાં પોતાનો અભ્યાસ પુરો કરી ૧૯૨૧ માં ધી ડેકન મોટર્સ એજન્સી નામથી મોટરનો ધંધો શરૂ કર્યો હતો. અને પાછળથી એ એજન્સીને ગારવારે મોટર્સ લીબમાં ફેરવી નાંખી હતી. વડોદરાના નાં ગાયકવાડની ખાસ ફરમાસથી ગારવારે મોટર્સ લીબ વડોદરા રાજ્યના આડતીઆ તરીકે મોટરો અને મોટરની સામગ્રી ખરીદે છે. શ્રી. ગારવારે ધંધા અંગે અનેકવાર યુરોપના પ્રવાસે ગયા છે. હિંદમાં મોટર ઉદ્યોગ સ્થાપવાની શક્યતા વિષે પ્રવાસ દરમિયાન એમણે સર એમ. વિન્વેસરીઆ સાથે વિચારણા પણ કરી હતી. એમના પત્નિ વિમળાબાઈ મોટર્સ લીબ અને ગારવારે ફીનાન્સ કોરપોરેશનના ડિરેક્ટર છે. આ બંને કંપનીઓ આ દેશની માલિકીની છે. એમના નાના ભાઈ શ્રી. આર. ડી. ગારવારે રાયલ ઓર-ફાર્સમાં પાઇલેટ તરીકે યુદ્ધમાં જોડાયા છે.

સરનામું:—સ્વદેશી મીલ્સ કંપ. લિ.,  
ગીરગામ મુંબઈ ૪.

પ્રમાણિક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

ક્રકર, ડૉ. રસિકલાલ રામકૃષ્ણ, એમ. ડી. (કલક-તા), એમ. ડી. જર્મની, એમ. બી. એચ. એ. (ઈંગ્લંડ), કનસલટીંગ હોમીઓપાથ, આયુર્વેદિક ફીઝીસીયન અને સાઈકો-સૈકસ્યુઅલ પેથોલોજિસ્ટ—

ડૉ. રસિકલાલ કાકર સને ૧૯૦૨ ની ૩૦ મી જાન્યુઆરીએ જન્મ્યા હતા. તેમણે

નવાનગર સ્ટેટ હાઈ-સ્કુલ, કલક-તાની એડ વર્ડ મેડીકલ કોલેજ અને જર્મનીની ઇન્ટર નેશનલ હોમીઓપથીક યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો છે. તેમનાં લગ્ન સને ૧૯૧૨ માં શ્રીમતી નર્મદાગવરી



સાથે થયાં હતાં. પણ તેઓ સને ૧૯૨૨ માં સ્વર્ગવાસ પામ્યાં છે. ઇન્ટરનેશનલ હોમીઓપથિક મેડીકલ લીગ ઓફ ધી વર્લ્ડનું ૧૦ મું અધિવેશન સને ૧૯૩૫ માં હંગેરીની રાજધાની બુડાપેસ્ટ ખાતે અને ૧૩ મું અધિવેશન સને ૧૯૩૮ માં ફ્રાંસમાં નાઈસ ખાતે મળ્યું હતું તેમાં ડૉ. રસિકલાલ હિંદના પ્રતિનિધી તરીકે ગયા હતા. તેઓ ગ્વાલ-ઈન્ડીઆ હોમીઓપથિક મેડીકલ એસોસીએશનની પ્રેસ એન્ડ પ્રોપ્રિએટરી કમિટીના ચેરમેન છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ હોમીઓપથિક મેડીકલ એસોસીએશનના જનરલ સેક્રેટરી અને પુનાની ભારત સેવા સમિતિની ગ્રામ્ય યુનિયનના માટેની યોજનાના ડિરેક્ટર છે. સને ૧૯૩૬-૩૭ માં ડૉ. રસિકલાલ માદ્રંગા ખાનેની એ. એચ. એ. ચેરિટેબલ ડીસ્પેન્સરીના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ હતા. બુદ્ધિશાળી અને સહાય-

કારી વૃત્તિના આ યુવાન ડોક્ટરને તેમના સમાગમમાં આવનાર સૌ ચાહે છે.

સરનામું:—દાદર, બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વેની સામે, તુલશી પાઇપ રોડ, મુંબઈ-૧૪.

નાયક, શ્રીમતી સરોજની—એમની કુળવણી એમને લંડન તથા કેમ્બ્રિજ ખાતે આપવામાં આવી હતી. નીઝામ રાજ્યના મુખ્ય તબીબી અમલદાર ડૉ. જી. નાયક સાથે એમનું લગ્ન થયું હતું. હિંદ રાષ્ટ્રીય સભાના પહેલા સ્ત્રી પ્રમુખ થવાનું સદભાગ્ય એમને પ્રાપ્ત થયું હતું. મહિલોદ્ધારની સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં એ આગળ પડતો લાભ લે છે. દેશના ઉદ્ધાર માટેની ચળવળોમાં ભાગ લેવા માટે એમને ઘણીવાર જેલ મળી છે. ૧૯૩૨ માં હિંદી સરકારે દક્ષિણ આફ્રીકા મોકલેલા પ્રતિનિધિ મંડળના એઓ સભ્ય હતા. હઈદ્રાબાદમાં થયેલા જળ-પ્રલય વખતે રાહતકાર્યની વ્યવસ્થા કરવા બદલ શહેનશાહ સાતમાં એડવર્ડની સરકારે ડચસર-ઈ-હિંદના સોનાના ચાંદ ચિનાયત કર્યો હતો. કવિ તરીકે એમણે મોટી પ્રદિધ મેળવી છે અને એમની કૃતિઓનું બીજી અનેક ભાષાઓમાં ભાષાંતર થયું છે. એમની પ્રસિદ્ધ કૃતિઓમાં “બર્ડ ઓફ ટાઇમ,” “ગોલ્ડન ડ્રેશોલ્ડ” બહુ માનીતા છે. શ્રીમતિ નાયક ગોળમેજી પરિષદમાં પ્રતિનિધિ હતા. (૧૯૩૧).-૧૯૧૪ થી રાયલ સોસાયટી ઓફ લીટરેચરના સભ્ય છે. ૧૯૩૫ માં રાષ્ટ્રીય સભામાં જોડાયા અને ગાંધીજીના અનુયાયી થયાં હતાં.

સરનામું—હઈદ્રાબાદ (દક્ષિણ).

સંપુર્ણનંદ—બી. એસ સી. એલ. ટી. કેંગ્રેસ રાજ્યઅમલ દરમ્યાન એડવા પ્રાંતની સરકારના કેળવણી ખાતાના પ્રધાન. એઓનો જન્મ તા. ૧લી જાને-વારી ૧૮૯૧ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓના લગ્ન સાવીત્રી દેવી જેઓ ગુજર પામ્યાં છે તેઓ સાથે થયાં હતાં. બના-રસની કવીન્સ કોલેજ અને અલ્હાબાદની ત્રેનીંગ કોલેજમાં તેઓએ કેળવણી લીધી હતી. ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી તેઓએ વૃંદા-વનની પ્રેમ મહા વિદ્યાલય અને બના-રસની હરીશ્વન્દ્ર હાઈ સ્કુલ તેમજ ઇંદોરની ડાહી (રાજકુમાર) કોલેજમાં ૧૯૧૫-૧૯૧૮ સુધી કામ બજાવ્યું હતું. એ ઉપરાંત તેઓએ ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૧ સુધી બીકાનેરની ડુંગર કોલેજના હેડ માસ્ટર તરીકે, તેમજ ૧૯૨૨ ના સાલથી કસબી વીધાપીઠના પ્રોફેસર તરીકે તેમજ ૧૯૨૨ ની સાલથી એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય તરીકેના ઓળખાઓભાગવ્યા હતા. યુ. પી. ની પ્રોવીન્શીઅલ કોંગ્રેસ કમીટીના તેઓ ૩ વાર સેક્રેટરી હતા. મુંબઈમાં મળેલી સેકન્ડ એલ ઇન્ડિયા સોશવાલીસ્ટ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસિડેન્ટ હતા. બનારસ મધ્યેથી પ્રગટ થતા “To day” અને “Maryada” નામના શેજીંદા અને માસીક જરનલોના એડીટર. ૧૯૪૦ માં પુના ખાતે મળેલી ૨૯ મી હાંદી સાહિત્ય સંમેલનના પ્રેસીડેન્ટ. પબ્લીકેશનો—હાંદી ભાષામાં રાજદ્રારી તેમજ ઇતીહાસીક બાબતોને લગતી નવ ચોપડીઓ “શ્રુક ઓન એસ્ત્રોનોમી એન્ડ સાયન્સ”, “હોબી ગારડનીંગ”, સમાજ વાદની એક ચોપડી માટે “મુસરકા પારીટોશીક” મલ્યું. તેઓને બે છોક-રાઓ અને એક છોકરી છે. જેમાંની

વડો છોકરો આગેવાન હાંદી જરનાલીસ્ટ અને નેવેલીસ્ટ છે

હંકાથુ—જલીમદેવી, બનારસ સીટી.

સુતરીઆ, શ્રી. ધીરજલાલ ચુનીલાલ,  
એફ. એ. એ. એફ. સી. પી. એ,  
એફ. સી. આઈ. એસ. ચાર્ટર્ડ  
સેક્રેટરી, સરટીફાઇડ પબ્લીક



એકાઉન્ટન્ટ અને  
એડીટર (લંડન)—  
ન્યાતે હશા શ્રીમાળી  
બાણીઆ છે. એમનો  
જન્મ ૧૮૯૩ માં  
થયો હતો. વ્યાપારી  
કેળવણી મેળવવા  
માટે લંડનની પરિ-  
ક્ષાઓ પસાર કરી

છવટે લંડનની સેફ્લ એસોસીએશન એફ  
એકાઉન્ટન્ટસની ફાઇનલ પરિક્ષામાં સામ્રા-  
જ્યમાં પહેલે નંબરે પાસ થઈ રૂપાનો  
ચાંદ મેળવ્યો છે. આ બંને સરથાઓ  
ઉપરાંત ચાર્ટર્ડ ઇન્સ્ટીટ્યુટ એફ સેક્રેટ-  
રીઝ (લંડન) અને કોરપોરેશન એફ  
સર્ટીફાઇડ પબ્લીક એકાઉન્ટસ (લંડન)ના  
તેઓ ફેલો છે. હાલમાં મુંબઈની હાવર્સ  
કોલેજ એફ કોમર્સમાં એકાઉન્ટન્સીના  
પ્રોફેસર અને કોલેજના સેક્રેટરી છે.  
પ્રો. હાવર સાથે એમણે ૧૯૧૨ થી  
વ્યાપારી કેળવણીના વિકાસ માટે સતત  
પ્રયત્ન કર્યા છે એમના હાથ નીચે અનેક  
વિદ્યાર્થીઓએ ઉચ્ચ વેપારી કેળવણી  
લીધી છે. એમણે “પ્રેક્ટીકલ કમર્શીયલ  
એરીથમટીક” નામનું પુસ્તક લખ્યું છે,  
આ પુસ્તક દેશભરમાં “ટેકસ્ટ બુક”  
તરીકે વપરાય છે.

સરનામું:—C/o હાવર્સ કોલેજ એફ  
કોમર્સ, એસ્પેક્સેન્ડ રોડ,  
મુંબઈ.

મહામદ, શ્રી. ગુલામખલી શેર-એમને જન્મ ૧૮૮૮ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો.



સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૪ માં કુલ્સુમખાઈ સાથે લગ્ન કર્યાં હતાં. એમને બે પુત્ર અને ત્રણ પુત્રી છે. ૧૯૧૮-૧૯ માં કેબિ (જાપાન) ખાતેના પરદેશ સાથેના

વેપારની બોર્ડ (ફેરિન બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ)ની કમીટીના સભ્ય હતા, ૧૯૧૯ માં કેબિની ઇંગ્લીશન ટ્રેડ એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૫ સુધી ઝેકોસ્લોવેકીઆ પ્રબસ-તાકના વ્યાપારી એજન્ટ હતા. ૧૯૨૫ થી ઝેકોસ્લોવેકીઆ પ્રબસ-તાકના કોન્સ્યુલર એજન્ટ છે, યુદ્ધ દરમિયાન કેબિમાં મેટલ એજેની કોન્સ્યુલર કમીટીના સભ્ય હતા, જાપાનની રે કોસ સોસાયટીના ચાંદ અને ડીપ્લોમાં મેળવ્યા છે. ૧૯૨૪ માં બરમિંગહામ (ઇંગ્લાંડ) ના ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સની ફેલોશીપ ડીપ્લોમાં મેળવી હતી. ૧૯૩૬ માં પ્રાગ, (ઝેકોસ્લોવેકીઆ)ની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની ફેલોશીપ ડીપ્લોમાં મેળવી છે. ઝેકોસ્લોવેકીઆના પ્રમુખ તરફથી “ઓર્ડર ઓફ બહાઈટ લાયન”નો ખેતાબ અર્પણ થયો છે, અને નાઠ શહેનશાહ આઠમા એડવર્ડે એ ખેતાબનો સ્વીકાર કરવાની અને એ પહેરવાની મંજૂરી આપતા વોરન્ટ પર સહી કરી છે. ૧૯૩૯ માં ફ્રેંચ પ્રબસ-તાક તરફથી ફ્રેંચ વેપારની બજાવેલી વિવિધ સેવાઓની કદર તરીકે અપુર્વ માન આપતો ખેતાબ “ઓફીસર ઓફ ધી

ઓર્ડર ઓફ ધીનીચન ઇક્સીટીયાર” અર્પણ થયો છે.

સરનામું:—મહામદ હાઉસ, સેમ્યુઅલ સ્ટ્રીટ, વેસ્ટ, મુંબઈ અને ઝવેર મહાલ, ૬૬ મરીન ડરાઈવ, ચર્ચગેટ રેકલેમેશન, મુંબઈ.

ખાન અબ્દુલ ગફારખાન—સરહદના ગાંધીના નામથી જાણીતા થયેલા આ અગ્રેસરનો જન્મ ૧૮૯૧ માં પેશાવરના ઉત્તમાન્ગી ગામડામાં થયો હતો. મોટા જમીનદાર છતાં, સાવ સાદા છે. અભ્યાસ સાધારણ છે ૧૯૦૯ માં લશ્કરમાં સારા પદે મુકવાની સરકારની માંગણીને એમણે ઇન્કાર કર્યો હતો. ૧૯૧૨ માં તેઓ જાહેર પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા હતા. પોતાના ગામમાં રાષ્ટ્રીયશાળા શરૂ કરી હતી. આ શાળા ૧૯૧૫ માં સરકાર તરફથી બંધ કરાવી દેવામાં આવી હતી. રોલેટ કાયદા સામેની ચળવળમાં એમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. તે પછી અસહકારની પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લઈ ૧૯૨૨ માં ત્રણ વર્ષની જેલ ભોગવી હતી. ૧૯૨૮ માં લંકનઉ ખાતે મહાત્મા ગાંધીજીના અંગત સંબંધમાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૯ માં એમણે “જરગા” ભરી હતી. અને “બુદ્ધાઈ ખીદમતગાર”ના નામથી જાણીતી થયેલી લાલ ખમીસવાળા સ્વયં સેવકોની દુકડી ઉભી કરી હતી. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૪ સુધી તેઓ રાજકોટી હતા પછી પંજાબ અને સરહદ પ્રાંતમાંથી તેમને હફાર કાઢવામાં આવ્યા હતા. પકાણ જેવી ઝનૂની કામને અહિંસાના પથે ચઢાવવાની એમની કાર્યસિધ્ધી મશહૂર છે.

સરનામું:—પેશાવર.

દેસાઈ, શ્રી. વસંતરાય હરરાય—  
એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં પલસાણા



(વડોદરા રાજ્ય) ખાતે  
થયો હતો. ખરવાસાના  
ઇનામદારનાં કુટુંબથી  
ઉતરી આવેલા છે.  
અત્યારે ન્યુસેન્ટ્રલ ટોકીય  
સરકીટ લીન (મુંબઈ  
અને નાગપુર)ના મેને-  
જીંગ ડીરેક્ટર છે. ધમ્મી-  
રીઅલ ફીલ્મ કુંપનીમાં

અગાઉ જનરલ મેનેજર હતા. પલસા-  
ણાની સાંવજનીક પુસ્તકાલયના પ્રમુખ,  
શ્રી. અનાવીલ સમાજ મુંબઈના ટ્રસ્ટી,  
સેન્ટ્રલ ટોકીય સરકીટ ધર્માદા ટ્રસ્ટના  
મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું:—“તારા ખાગ”, પલસાણા  
મરોલી થઇને, વડોદરા રાજ્ય.

ભરૂચ, મીં ફકીરજી ઇ., એલ. એમ.  
ઇ; એમ. આઇ. મીકેન્ડ એન્જી (લંડન),  
એમ. આઇ. ઇ.—ચાર્ટર્ડ મિકેનિકલ  
એન્જીનીયર, કનસલ્ટીંગ એન્ડ એડવાઇઝ-  
રી ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્જીનીયર અને આંકણી  
કરનાર નિષ્ણાત; પહેલાં ઇન્સ્ટીટ્યુશન ઓફ  
એન્જીનીઅર્સના, બોમ્બે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ  
એન્જીનીઅરીંગ એસોસિએશનના તથા  
બોમ્બે એન્જીનીઅરીંગ કોંગ્રેસના પ્રમુખ  
હતા; મિકેનિકલ એન્જીનીઅર્સ એસોસી-  
એશન (હિંદ)ના પ્રમુખ છે. મીં ફકીરજી  
ભરૂચ કોમ્પશન એન્જીનીઅરીંગના  
રુપશિયાલીસ્ટ હોઇ મુંબઈ સરકાર અને  
હાઇકોર્ટના આંકણી કરનારા એક્ષપર્ટ  
છે; પહેલાં તેઓ મુંબઈ સરકારના  
ઉદ્યોગ ખાતાના ડીરેક્ટર હતા, પુનાની  
એન્જીનીઅરીંગ કોલેજમાં મીકેનિકલ  
એન્જીનીઅરીંગના પ્રોફેસર હતા. અનેક

કોર્ટન મીલો અને બીજાં કારખાનાંઓમાં  
મેનેજર તથા એન્જીનીઅર તરીકે તેમણે  
કામ કર્યું હતું. તેમણે ‘મિકેનિકલ  
એન્જીનીયરીંગ ઇન ઇન્ડિઆ’, ‘કોસ્ટ  
ઓફ મોટીવ પાવર ઇન ઇન્ડિઆ’, ‘ઓઇલ  
એન્ડ ગેસ એન્જીન્સ’, ‘ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ  
એન્ડ પાવર’, ‘બિલ્ડીંગ કન્સ્ટ્રક્શન’  
વિગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—જહાંગીર વિલા, ૧૨ કલખ  
રોડ, ભાયખલા-મુંબઈ.

બેદવાર, ધનજીશા પેસ્તનજી, બી. એ.,  
એલ. સી. ઇ.—એમનો જન્મ કરાંચી મધે  
તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬ ની સાલમાં  
થયો હતો. એઓના પીતા ખાનસાહેબ  
પેસ્તનજી પાલનજી બેદવારે કરાંચીની  
મેયર કરન્સી બેન્કમાં ટ્રેઝરરી ઓફીસરનો  
ઓધો ભોગવ્યો હતો. મીં ધનજીશા  
બેદવારે મીસ્ત્રી એન્ડ બેદવાર આરકીટેકટ  
ની પેઢીમાં ૪૩ વરસો સુધી ‘પ્રેક્ટીસ’  
કીધી હતી. અને હાલમાં તેઓ રીટાયર્ડ  
જીવગી ગુજરે છે. એઓ આરકીટેકટ તરીકે  
જ્યારે પ્રેક્ટીસ કરતા હતા ત્યારે મુંબઈની  
મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશન તરફથી પાંચ  
વરસની મુદત માટે ત્રીપ્યુનલ ઓફ  
અપીલના એક એક્સિસર તરીકે નેમલુંક  
કરવામાં આવી હતી. એઓએ મુંબ-  
ઈની એલ્ફીનસ્ટન કોલેજમાં તેમજ પુનાની  
સાયન્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી.  
કરાંચીના કાત્રક પારસી કોલોનીમાં  
એઓએ પોતાના મરહુમ માતૃશ્રી અને  
પીતાશ્રીની યાદમાં “બેદવાર લાયબ્રેરી”  
નામનું એક મકાન બંધાવી આપી તે કરાં-  
ચીના પારસીઓને તેઓના વપરાસ માટે  
સુપરદ કીધું હતું.

ટેકાણું:—૧, સ્લેટર રોડ, ગ્રાન્ડરોડ  
સ્ટેશનની બાજુમાં, મુંબઈ.



દેશાઈ, શ્રી. ભુલાભાઈ જીવણજી, એડમ્સ સાથે લગ્ન કરેલાં. એપરડીનની એમ. એ., એલ.એલ. બી., એડવોકેટ,— શ્રી ભુલાભાઈ અનાવીલ બ્રાહ્મણ છે.



એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં વલસાડ ખાતે થયો હતો. એમનાં માળાપ ખેતીવાડી કરતા. તેમણે પ્રાથમિક કેળવણી વલસાડમાં જ લીધેલી. તે પછી મુંબઈમાં એલફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી એમ. એ. સુધી પહેાંચ્યા. એમની વિદ્યાર્થી તરીકેની કારકીર્દી જળકતી હતી. એમ. એ. થયા પછી અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં ઇતિહાસ અને અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર તરીકે જોડાયા હતા. પછી એલ.એલ. બી. ની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી મુંબઈ આવી હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. ધીમે ધીમે તેઓ એક બાહોશ ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રખ્યાત થયા અને પ્રથમ પંકતીમાં આવી ગયા. મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ જનરલ તરીકે પણ નીમાયા હતા. શ્રી દેશાઈના બહેરજીવનને પ્રારંભ ૧૯૧૯ થી થાય છે. હોમરલ લીગની એમની પ્રવૃત્તિ બાણીતી છે. ત્યાર પછી તેમણે ખારડોલીના સત્યાગ્રહ વખતે ખેડૂતોનો કેસ રજુ કર્યો હતો. કોંગ્રેસ સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ રાખે છે અને ૧૯૩૦ની લડતમાં જોડા પણુ ગયા હતા. મુંબઈની કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ છે.

સરનામું—હસમત મહાલ, પેડર રોડ, મુંબઈ.

લે. ફ્રાન્સીસ, જે. ધી.—“ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” ના તંત્રી ૧૮૯૩ માં એમનો જન્મ થયેલો. મારગરેટ હેલન

એડમ્સ સાથે લગ્ન કરેલાં. એપરડીનની રોયલ્ટ ગાર્ડન્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૧૧ માં “એપરડીન ફ્રી પ્રેસ” ના સ્ટાફમાં જોડાયા મેસોપોટેમીઆ ખાતેના સહાયક જળમાં સેવા બજવી હતી. ૧૯૧૯ માં ઇન્ડોલીજન્સ ખાતાના ખાસ સરવીસ અમલદાર બન્યા હતા. ૧૯૨૦ માં કેપ્ટનપદે આવ્યા હતા. એ પછી પત્રકારપદે પાછા આવ્યા. ૧૯૨૦ માં જ “એપરડીન ફ્રી પ્રેસ”ના મુખ્ય ખાતમીદાર (રીપોર્ટર) નીમાયા હતા. ૧૯૨૨ માં “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા”ના ડિપ-તંત્રી હતા અને ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૨ સુધી મહદનીશ તંત્રી બન્યા હતા. “ટાઇમ્સ”ના તંત્રી તરીકે વર્તમાન બુદ્ધિમાં ઇજ્જતની મુલાકાતે ગયા હતા. ડન્ટન્સ અપીલ ફ્રંડ કમીટીના ચેરમેન છે. મુંબઈ વાઈ. એમ. સી. એ. અને સોશીયલ સરવીસ લીગના ડિપ-પ્રમુખ છે.

સરનામું—મલબાર કોર્ટ, રીજરોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

બ્રેલવી, શ્રી. સ્વયંદ્ર અખટલ, એમ. એમ., એલ.એલ. બી., તંત્રી “જોખે કોનીકલ”—૧૮૯૧ માં એમને જન્મ થયેલો. ૧૯૧૦-૧૧ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી ગ્રેજ્યુએટ થયેલા. અને ૧૯૧૫ માં “જોખે કોનીકલ” ના તંત્રી ખાતામાં અગ્રણેષના લેખક તરીકે જોડાયેલા. ૧૯૧૮ માં મહદનીશ તંત્રી બન્યા અને ૧૯૧૯-૨૦ માં શ્રી. હોનીમેનને દેશનિકાલ કર્યા ત્યારે તંત્રી તરીકે કામ ચલાવેલું. ૧૯૨૦-૨૪ માં “કોનીકલ”માં સ્વં શ્રી. મારમાડયુક પીકથોલ સાથે સહતંત્રી હતા. અખિલ હિંદ મહાસભા સમિતિના સભ્ય છે. ૧૯૩૦ માં

મુળ કેમ્બ્રિજ કારોબારી સમીતીના સભ્યો જેલમાં ગયા હતા ત્યારે કારોબારીના એક સભ્ય તરીકે નીમાયા હતા. સત્યા-બ્રહ્મની ચળવળ અંગે ૧૯૩૦ માં જેલ ગયા હતા. અને ૧૯૩૧ની ૨૬ મી જાનેવારીએ ગાંધીજી અને કારોબારી સમીતીના મુકત થયેલા સભ્યો સાથેજ જેલ મુકત થયા હતા. નેશનાલીસ્ટ મુસ્લીમ પાર્ટીની કારોબારી સમિતિના સભ્ય છે. ૧૯૩૨ માં સવિનય અનાદરની ચળવળ પુનઃ શરૂ થતા તા. ૬ ઠી જાનેવારીએ પકડાયા હતા અને બે વર્ષની સજા થઈ હતી પણ ૭ મી ઓક્ટોબર ૧૯૩૩ ને દિને જેલ મુકત થયા હતા. તાજેતરમાં વર્તમાન યુદ્ધ અંગે ઇજ્જતના પ્રવાસે ગયા હતા. “સોશીયલ સરવીસ ક્વાર્ટરલી” ની તંત્રી મંડળના સભ્ય છે.

સરનામું:—“જોબે કાનીકલ”, કોટ, મુંબઈ.

**હોનીમેન, શ્રી. બી. જી.**—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો. એમણે ૨૧ વર્ષની વયે પત્રકાર તરીકેની પોતાની કારકીર્દિની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૦૬ માં શ્રી. હોનીમેન કલકત્તાના “સ્ટેટસમેન”માં મદદનીશ તંત્રી તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૨ માં “જોબે કોરોનીકલ”માં દાખલ થયા હતા. અને ૧૯૧૬ સુધી તેનું સંચાલન કયું હતું. હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમને લોડ લોઈડે હદ પાર કર્યા હતા. એ વખતે તેઓ કેમ્બ્રિજના એક ખુબ આગળ પડતા નેતા ગણાતા હતા. ૧૯૨૬ માં તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા હતા. ત્યાર પછી ફરીથી જાહેર જીવનમાં પડતાં થોડો વખત મુંબઈની કોરપોરેશનના સભ્ય બન્યા હતા. એ પછી

૧૯૨૬ માં એમણે “ઇન્ડિઅન નેશનલ હેરલ્ડ” નામનું અંગ્રેજી દૈનિક શરૂ કર્યું હતું. ૧૯૩૦ માં લાહોરના “ડેલી હેરલ્ડ”ના તંત્રી નીમાયા હતા. ત્યાર પછી પાછા મુંબઈ આવી “જોબે સેન્ટીનલ” નામના સાંજના દૈનિક પત્રના તંત્રીપદે આવ્યા હતા. હજી સુધી તેઓ એજ પદે છે.

**મુર શ્રી. ડબ્લ્યુ. આર્થર,** “સ્ટેટસમેન”ના તંત્રી—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. બેલ્ફાસ્ટ અને ઓક્સફર્ડની કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કરેલો. ત્યાર પછી પત્રકારત્વના ધંધામાં જોડાયા. ૧૯૦૮ માં ટર્કીશ બળવા વખતે અને આલ્બેનીયામાં “ટાઇમ્સ”ના ખાસ ખબરપત્રી તરીકે ગયા હતા. ૧૯૧૦-૧૨ માં ઇરાનના ખબરપત્રી હતા અને ૧૯૧૩ માં રશીયામાં, ૧૯૧૪ માં સ્પેનમાં અને ૧૯૧૪ માં આલ્બેનીયાના બળવા વખતે ખાસ ખબરપત્રી તરીકે ગયા હતા. ગત મહાયુદ્ધ વખતે ૧૯૧૪ માં માર્ન નદીના યુદ્ધ વખતે પણ ખબરપત્રી તરીકે ગયા હતા. પછી લડાઈમાં જોડાયા હતા અને ૧૯૧૫ માં ડાર્ડેનલ્સ ખાતે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૭ સુધી કોન્સ્ટાન્ટીનોપલ અને બાલ્કનમાં હતા. શાહીબિમાની દળમાં પણ એમને ઓધો મળેલો. ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૨ સુધી ફરી પાછા ઇજ્જત, પેલેસ્ટાઈન, સીરીયા, મેસોપોટેમીયા, ઇરાન કોકેસસ, હિંદ, અફઘાનીસ્તાન વિગેરે દેશોમાં ગયા હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૩ સુધી કલકત્તા તરફથી વડી ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—“સ્ટેટસમેન”, કલકત્તા.

ચંદુલાલ સોમાલાલ શાહ—શ્રી. ચંદુલાલનો જન્મ સંવત ૧૯૫૪ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૪ ના દિને નડીઆદ મુકામે થયો હતો. એમના પિતા સોમાલાલ સાક-



ચંદ શાહ એક સારા લેખક હતા પણ આપણે ત્યાં ગુજરાતી લેખકોની સ્થિતિ બેઠએ છીએ તે પ્રમાણે તેઓ પોતાનાં બાળકો માટે લક્ષ્મીનો નહીં પણ ઇજ્જત આપફો વારસો મુઠી મરણ પામ્યા હતા. આથી શ્રી. ચંદુલાલ પોતાના મોસાળમાં ઉછરીને ભણ્યા હતા અને તેમના મામાએ તેમના પિતાની ફરજો બજાવી હતી. કામ ધંધા પુરતી કેળવણી લીધા પછી ચંદુલાલ-એ અમદાવાદમાં જુદી જુદી દીશાઓમાં નોકરી કરી હતી અને તેમના મામાની મદદથી તેમણે અમદાવાદમાં સને ૧૯૧૦ માં પરફ્યુમરી અને ટાઇલેટ સામાનની દુકાન કાઢી હતી. અને ત્યાં સુધી દેશી માલ વાપરવાની અને વેચવાની તેમની વૃત્તિ હોવાથી તેમણે સને ૧૯૧૩ માં બટનો બનાવવાનું કારખાનું કાઢ્યું હતું. તે પછી

૧૯૧૪-૧૫ માં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા. અને જીનતાન એજન્સીમાં કામ કરવા સાથે પોતાનો બટન બનાવવાનો ધંધો પણ ચાલુ રાખ્યો હતો. પોતાના બટનના ઉદ્યોગને સારી સફળતા મળ્યા પછી શ્રી. ચંદુલાલની નજર લેધર ગુડસ બનાવવા તરફ દોડી કારણ કે આપણા દેશમાં તે વેળા લાખોની રકમનો ચામડાનો સામાન (બેગ્સ, હોલડોલ્સ, મનીપર્સ, પટા વિગેરે) આવતો હતો. અને તેવી રીતે આ દેશના લાખો રૂપિયા પરદેશ ઘસડાઈ જતા હતા. ૧૯૧૫ ની સાલમાં ચંદુલાલએ પોતાના મામાની મદદથી ચામડાનો સામાન બનાવવાનું કારખાનું ખોલ્યું અને ઇશ્વરની મદદથી તેમને બટનના ધંધાની માફક એ ધંધામાં પણ સારી જશ મળી તેમનો માલ હોંદના સઘળા ભાગો ઉપરાંત આફ્રીકા અને બરમા પણ જવા લાગ્યો. આજે બીબા અનેક કારખાનાંઓ ચામડાનો માલ બનાવે છે અને ૨૦ વર્ષના અગાઉના કરતાં આજે એ માલની પરદેશી આયાતમાં ૯૦ ટકા જેટલો ઘટાડો થઈ ગયો છે. લેધર ગુડસના ધંધામાં સારી ફતેહ મળ્યા પછી દેશની સેવા બજાવવા તરફ શ્રી. ચંદુલાલએ ધ્યાન આપ્યું અને “પ્લેટફોર્મ” ઉપર ભાષણો કે વર્તમાનપત્રોમાં લખાણો કરી “પ્લેટફોર્મ પોલીટીશીઅન” થવાને બદલે તેમણે એક મુંગા અને “એકરીવ” કાર્યકર થવાનું પસંદ કર્યું. દેશની ખરી સેવા સ્વદેશીથી જ થઈ શકે એવી તેમની ખાત્રી હોવાથી ૧૯૩૦ ની સાલમાં શ્રીમતી લીલાવતી મુનશી વગેરે સાથે તેમણે મુંબઈમાં સ્વદેશી મારકેટ સ્થાપવામાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને દેશી માલ બહેર પ્રબ આગળ રજુ

કરવા અને દેશી ઉદ્યોગોને મદદ આપવા સ્વદેશી પ્રદર્શનો અને તેવી બીજી હીલ-ચાલો કરવા માટે સ્થપાયેલી ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેર લીબની સ્થાપનામાં પણ મોટો હિસ્સો આપ્યો. સ્વદેશી મારકેટની શ્રી. ચંદ્રભાઈ મુંગે મોઢે સેવા બજાવે છે અને ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેરના તેઓ એક ડિરેક્ટર છે. કૉંગ્રેસના તેઓ એક મુંગા સેવક છે અને તેથી છેલ્લી ચેળવળ દરમિયાન તેમણે પણ જોલમહોલની સહુલગાહ કરી હતી. તેઓ સામાજિક, સખાવતી, કેળવણી અને જાહેર કાર્યમાં સીધી તથા આડકતરી મદદ મુંગે મોઢે કરે છે. આટલી બધી પ્રતિભા છતાં તેમણે કોઈ પણ સ્થળે હોદ્દો ભાગવવાની આશા કરીજ નથી. ધારાસભાઓ અને કોરપોરેશનની ચુંટણીઓમાં તેઓ હંમેશા કોંગ્રેસ ઉમેદવારોને મદદ કરતા રહ્યા છે. તેઓ સર લલ્લુભાઈ શામળ દાસ કોઓપરેટર બેંકના ડિરેક્ટર, ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેરના ડિરેક્ટર, સ્વદેશી માર્કેટ બોર્ડના સેક્રેટરી, નેશનલ એજ્યુકેશન સોસાયટીના બજાવનાર અને નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્કસના એક ભાગીદાર છે. પોતાના ભાઈ તથા મામાના દીકરા સાથે મળી તેઓ ગોલ્ડ ફીલ્ડ લેધર વર્કસને આજે આખા હિંદમાં અને પરદેશોમાં પણ મશહૂર કરી શક્યા છે. અને તેમના એ કારખાનામાં આશરે ૨૫૦ જેટલા માણસો કામ કરે છે.

ઠેકાણુ:—બેશી બીલીંગ, કાલબાહેવી રોડ, મુંબઈ.

બીરલા, ઘનશ્યામદાસ,—જન્મ ૧૮૯૧ ની સાલમાં થયો હતો. એઓ એક મીલ-માલિક અને મરચન્ટ હોવા ઉપ-

રાંત બીરલા પ્રધર્સ લીમીટેડના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર પણ છે. હિંદમાં તેઓ મોટા ધંધાઓ ચલાવે છે. સેકન્ડ ઇન્ડયન લેજ-સ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભાસદ તરીકે તેઓ ચુંટી કઢાયા હતા, પણ શાહી માલને પસંદગી આપવાના સવાલ સંબંધી ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓએ એ ઓધવા રાજીનામું આપ્યું હતું. જાહેર ચળવળોમાં તેઓ ઘણો રસ લઈ રહ્યા છે. કલકત્તાની ઇન્ડયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ૧૯૨૪ ના સાલ માટેના તેઓ પ્રેસિડેન્ટ હતા. ૧૯૨૯ ના સાલની ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પણ એઓ પ્રેસિડેન્ટ હતા. બનારસની હિંદુ યુનીવર્સિટીની કાઉન્સિલના એક સભ્ય, ઇન્ડિયન ફીઝિકલ કમીશનના એક સભ્ય, બંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક સભ્ય. ૧૯૩૦ ના સાલના મજુરોની સ્થિતિ સંબંધી તપાસ કરવા નેમાયલાં શાહી કમીશનના એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત બીજી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સના એવણુ એક મેમ્બર હતા, તેમજ વળી ૧૯૨૭ ના સાલમાં જનીવા ખાતે મળેલી દેશ-પરદેશના મજુરોની કોન્ફરન્સ મધે હિંદ તરફના એવણુ એક હેલીગેટ હતા. કેળવણીને લગતી તેમજ બીજી જાહેર સંસ્થાઓમાં એમણે મોટી રકમ ધર-માદામાં આપી છે.

ઠેકાણુ:—રાયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ, કલકત્તા.

પ્રેસીડેન્સી  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.

**જગમોહનદાસ લલ્લુભાઈ મથુરીઆ-**  
શ્રી. જગમોહનદાસભાઈનો જન્મ મુંબ-  
ઈમાં સંવત ૧૯૬૨ ના પોષ વદ ૦))  
અમાસ ને તા. ૨૪ મી જાન્યુઆરી ૧૯૦૬  
ના દિને થયો હતો. તેઓ એક મોટા



મિલકતદાર અને શ્રદ્ધ છે. તેમણે મુંબ-  
ઈમાં જ કેળવણી લીધી હતી. પોતાના  
સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી શેઠ લલ્લુભાઈ ત્રિભો-  
વનદાસની માફક શ્રી. જગુભાઈ એક  
ધાર્મિક, અભ્યાસી, અને સનાતન સંસ્કૃ-  
તિના પ્રાણુસમા, સખાવતી જુસ્સાવાળા,  
તેમજ વેદાંત બાબદ સારો રસ ધરાવ-  
નાર પુરૂષ છે. સખાવતની બહેરાત કરવા  
કરતાં યુક્ત રીતે પોતાનો ધર્મ બજાવ-  
વામાં તેઓ વિશેષ આનંદ માને છે. પોતાનાં  
અંગત ધાર્મિક પુસ્તક તરીકે તેઓ  
તુલસી કૃત રામાયણને માને છે અને એ  
ધાર્મિક પુસ્તકનાં ચાહુ વાંચન અને  
અભ્યાસમાં પોતાનો સમય વ્યતિત કરે છે.  
શેઠ ત્રિભોવનદાસ બદવજી કમળસી ચેરીટી  
ફંડના તેઓ મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી છે અને સને  
૧૯૩૮-૩૯ માં તેઓ કપોળ જ્ઞાતિના  
ઓનરરી સેક્રેટરી હતા. સને ૧૯૨૨ માં

બહેન લીલાવંતી સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં  
હતાં અને તેમને ત્રણ પુત્રો (ચંદ્રકાન્ત,  
ચરણદાસ અને ભગવંતપ્રસાદ) અને ૪  
પુત્રીઓ છે. શ્રી જગમોહનદાસ એક  
મિત્રનસાર અને આનંદી સ્વભાવના પુરૂષ  
હોવાથી તેઓ જેમના સમાગમમાં આવે છે  
તેમનામાં ઘણા લોકપ્રિય થઈ પડે છે.

બહેર હે જહાન પે,

કરમી કપોળ વંશ;

દની મે' દા ન વં ત

મથુરીયા પ્રસીદ્ધ હૈ.

વશો હે' વીવેક બમે,

લક્ષ વાકો ધર્મમાંદી;

જીવો પે' દયા દષ્ટ,

શીતલતા અંગ હૈ.

પરમ પવીત્ર યશ

પરમાણુ'દ દાસદુ'કો;

અરૂંધાર કેશજી કો,

જગમે' વીદીત હૈ.

ધર્મવંત લલ્લુભાઈ,

યાકો ધ્યાન વીંલમેં;

જગમોહન સુત તાકો,

છંટકી પ્રસાદી હૈ

શ્રી જગમોહનદાસના સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી  
શેઠ લલ્લુભાઈ મુંબઈના મશહુર વ્યાપારી  
શેઠ બદવજી કમળસીના પૌત્ર થતા હતા  
અને તેથી શેઠ લલ્લુભાઈ ઉમ્મર લાયક  
થતાં પોતાના વડીલની રૂના વ્યાપારની  
પેઢી બદવજી કમળસી અને કંપનીમાં  
બેડાયા હતા. અને પોતાના બે વડિલ  
બંધુઓ શેઠ પરમાનંદદાસ અને શેઠ  
દ્વારકાદાસ સાથે ભાગીદારીમાં કામ કરતા  
હતા. શેઠ લલ્લુભાઈનો જન્મ સંવત

૧૯૩૯ ના આવણુ વદ પ ના દિને થયો હતો. શેઠ લલ્લુભાઈ પણ ઘણા ધાર્મિક



અને સખાવતી પુરૂષ હતા અને સંવત ૧૯૫૯ માં પોતાનાં માતૃશ્રીને લઈને તેઓ યાત્રાએ ઉપડયા હતા. રામેશ્વર, જગન્નાથજી, ગયાજી, કાશી, અયોધ્યા, હરદ્વાર, ગોકુળ, મથુરા, ડાકોર, પંદરપુર વિગેરે સ્થળોની યાત્રા કરી કેટલાક માસ પછી તેઓ પાછા ફર્યા હતા. સંવત ૧૯૬૩ માં શેઠ લલ્લુભાઈ ખર્ડકિદરિશ્વરની જાત્રાએ ગયા હતા. પોતાનાં ઘણીઆણી જમના-ખાઈનાં સ્વર્ગવાસ પછી સંવત ૧૯૮૫ માં શેઠ લલ્લુભાઈને આ દુનીયા ઉપરનો મોહ ઉતરી ગયો અને પોતાની ખાકીની જીંદગી ઇશ્વરસેવામાં તથા ધાર્મિક રીતે ગાળવા માટે તેઓ પોતાના ભાઈઓ સાથની ભાગીદારીમાંથી છૂટા થઈ ગયા. શેઠ લલ્લુભાઈની સખાવતો ઘણી હતી પણ તે છૂટી હતી મદદ કરવી તો મુજે મોઢે કરવી અને ભોડામાં તેની ફાંડી પીટાવતી નહીં એવો તેમનો સ્વભાવ હતો એટલે તેઓ કેને મદદ કરતા તે તેમનાં ઘરના માણસો પણ બાળી શકતા નહીં. આ દુનીયામાં ઘણી વાર આખરદાર માણસો પણ મુશ્કેલીમાં આવી બધ છે અને તેથી તેઓએ

કરેલી મદદ એ જહાર પડે તો તે માણસની આખરને નુકશાન પુજે છે. એટલે શેઠ લલ્લુભાઈ ડાખે હાથે કાંઈને મદદ કરતા તો તેમનો જમણો હાથ પણ તે બાળી શકતો નહીં. શેઠ લલ્લુભાઈ જરૂરોના બેસી હતા. અને તેમને હંમેશા ઉદાર હાથે મદદ કરતા હતા તેઓ સંવત ૧૯૯૧ ના કારતક વદી ૧૨ ને દીને પોતાની પાછળ એક પુત્ર (શ્રી. જગમોહનદાસ) અને એક પુત્રી મુકી આ દુનીયા દુનીયા છોડી ચાલી ગયા હતા. શેઠ જદવજી કમળસી, તેમના પુત્ર અને પૌત્રોનાં સખાવતી, ધાર્મિક અને જહેર કાર્યોમાં નીચલાં કાર્યોના પણ સમાવેશ થાય છે:—

સાથરા (ભાવનગર)માં રૂ. ૧૪૦૦૦ ના ખર્ચે એક ધર્મશાળા, સાથરામાં યાત્રાગૃહો અને પ્રાદ્યોગે ભોજન આપવા રૂ. ૧૭૦૦૦ નું એક ટ્રસ્ટ, કબુતરોને દાણો નાંખવા માટે શેઠ ત્રિભોવનદાસ જદવજીની યાદમાં રૂ. ૧૦૦૦૦ નું એક ટ્રસ્ટ, રૂ. ૪૫૦૦૦ ને ખર્ચે નાશક (પંચવટી) માં શેઠ ત્રિભોવનદાસ જદવજીની યાદમાં “પરમાનંદ ભુવન” નામનું સેનેટોરીઅમ, પોતાની જ્ઞેનોની યાદમાં રૂ. ૭૨ હજારના ખર્ચે તળાબમાં છોકરીઓની સ્કુલ માટે શેઠ પરમાનંદદાસ, શેઠ દ્વારકાદાસ અને શેઠ લલ્લુભાઈ તરફથી ખંધાવી આપવામાં આવેલું એક મકાન, કપોળ ખાળાઅમ (ઓરફનેજ) સ્થાપવા શેઠ પરમાનંદદાસ ત્રિભોવનદાસે અમરેલી ખાતેની કપોળ બોડીંગને રૂ. ૫૦,૦૦૦ ની રકમ આપી હતી અને તે બાળાઅમને શેઠ પરમાનંદદાસનું નામ આપવામાં આવ્યું છે, શેઠ દ્વારકાદાસ ત્રિભોવનદાસે રૂ. ૩૭૦૦૦ ના ખર્ચે ચેબુરમાં એક દવાખાનું સ્થાપ્યું છે.

ઠંકાણુ:—૨૧ જદવજી મેનશન, ત્રીજી ફોફલવાડી ગલી, ભુલેશ્વર સીટ, મુંબઈ.

બર્ન, સર સીડની, બી. એ., આઈ. સી. એસ.,—એન૦ મી૦ જસ્ટીસબર્ન ૧૯૩૪થી મદ્રાસ હાઈકોર્ટના ખુની જજ છે. ૧૮૮૧ના જુન માસમાં વેકફીલ્ડ (ચોક્સ) ખાતે એમનો જન્મ થયો હતો. લીવરપુલના સ્વર્ગસ્થ ડૉ૦ ડી. એમ વિલીઅમ્સની પુત્રી કલેરાબ્લાએ સાથે સર સીડની લગ્નગ્રન્થીથી બેડાશા હતા. એમણે વેકફીલ્ડની કવીન એલીઝા બ્રેથ સ્કુલ અને ઓક્સફર્ડની કવીન્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૭-૧૯૦૯માં ત્રાવણકોર અને કોચી નના મદદનીશ રેસીડેન્ટ નીમાયા હતા. ૧૯૧૧માં સબ-કલેક્ટર, ૧૯૧૫થી ૧૯૨૨ સુધી પુલ્કોટાઈ સ્ટેટમાં સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, ૧૯૨૪માં બેલારીમાં, ૧૯૨૫માં મદુરામાં, ૧૯૨૮માં કોઈમ્બટુરમાં અને ૧૯૩૧માં સાલેમમાં જીલ્લા અને સેશન્સ જજ તરીકે હતા અને ૧૯૩૨માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટમાં કામચલાઉ જજ થયા હતા. ત્યાર પછી ૧૯૩૪માં એમને કાયમનું સ્થાન મળ્યું હતું. ૧૯૩૯માં એમને નાઈટ બનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—રીપ્લે, અડયાર, મદ્રાસ.

શર્મા શ્રી. સીતારામ જયસિંહ—શ્રી. શર્મા ન્યાતે પ્રભુષ્ટ છે, એમનો જન્મ ૧૮૯૧માં પ્રાંતિજ મુકામે થયો હતો. એમના પિતાશ્રી એમને પાંચ વર્ષના મુકી અવસાન પામ્યા હતા. પાંચ અંગ્રેજ ધોરણેના અભ્યાસ કરી આર્થિક પ્રતિકુળતાને લીધે વધુ અભ્યાસ નહિ થવાથી લોકલબોર્ડની શાળામાં શિક્ષક તરીકે બેડાઈ ગયા હતા. પછી વેપારી પેઢીમાં નામુ લખનાર તરીકે, ગુજરાતી નાટક કંપનીમાં ટીકીટ આપ

નાર તરીકે પણ નોકરી કરી હતી. ત્યાર પછી એમણે પત્રકાર તરીકે જીવન શરૂ કરેલું. પ્રથમ “મહીકાંકા એજન્સી,” “વડોદરા વર્તમાન” તથા “ગુજરાતી પંચ”માં નોકરી શરૂ કરી સાથે સાથે લેખો અને વાર્તાઓ પણ લખતા. પછી તેમણે મુંબઈના પત્રો સાથે સંબંધ બાંધ્યો. “સાંજવર્તમાન”માં નોકરી કર્યા પછી ૧૯૦૭માં તેઓ “હિંદુસ્તાન પ્રબોધિત્ર”માં બેડાયા. અને ત્યારથી એ પત્રની દૈનિક આવૃત્તિ બંધ થતાં સુધી એમાં જ રહ્યા હતા. શ્રી. શર્મા હિંદુસ્તાન લીમીટેડના એક ડિરેક્ટર પણ નીમાયા હતા. અને એ કંપનીના પ્રકાશનોના તંત્રીપદે પણ આવ્યા હતા. “નવયુગ” માસિક અને “પ્રબોધિત્ર કેસરી” અઠવાડિકના તંત્રી બન્યા પછી “હિંદુસ્તાન પ્રબોધિત્ર”ના તંત્રી નીમાયા હતા. શ્રી. શર્માએ કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—શાંતાકરજ.

લટીફ, એ. એચ. નુરમહમદ—એમનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૯૦૯માં થયેલો. હિંદમાં રમકડાંની સહી જુની પેઢી હાજી બન-મહમદ લટીફની પેઢીના માલેક છે. અને સંખ્યાબંધ મુસ્લીમ ધર્મદા દુસ્તાનો દુસ્ત્રી છે. ૧૮૬૦માં રમકડાંને વેપાર એમના દાદાએ શરૂ કરેલો ત્યારથી તે અત્યાર સુધીમાં એ વેપાર સારા પ્રમાણમાં ખીલ્યો છે. મુંબઈના જુનામાં જુના જમીનદાર કુટુંબના શ્રી. લટીફ છે અને શહેરના ઘણા ભાગમાં ઘણી મીલકતો ધરાવે છે.

સરનામું:—રહેલ, અબ્દુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ ૩.

કાપડિયા, બાબુલાલ મોતીલાલ—  
એમ. એસ.સી. બી. ડી. એમનો જન્મ  
૧૯૦૮—(પારડી સુરત જિલ્લા) ન્યાતે  
મોઢ વણીક. ત્યાંનીજ હાઈસ્કુલમાંથી



૧૯૨૪ માં મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી.  
પહેલા બે વરસ મુંબઈની વીલ્સન  
કોલેજમાં શિક્ષણ લીધા પછી  
સેન્ટ જેવીઅર કોલેજમાંથી ૧૯૨૮ માં  
બી. એસ.સી. પસાર કરી. (કેમીસ્ટ્રી  
સાથે). રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ  
(મુંબઈ) માં કેમીસ્ટ્રીમાં સંશોધન કરી  
થીસીસ આપી એમ. એસ.સી.  
ની ડીગ્રી ૧૯૩૨ માં પ્રાપ્ત કરી. એજ  
વખતે રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટની હોસ્ટેલના  
“રેક્ટર” તરીકે કામ કર્યું. સાથે જ.  
ડી. હાઈસ્કુલમાં સાયન્સ ટીચર તરીકે  
કરજ બબવી. ત્યાર પછી મુંબઈમાં  
સેકન્ડરી ટ્રેનીંગ કોલેજમાં દાખલ થઈ  
બી ડી. ની ડીગ્રી મેળવી. (૧૯૩૨)  
ત્યારથી જુદા જુદા શિક્ષણ અને સામા-  
જિક ક્ષેત્રમાં કામ કર્યું. બોમ્બે

સેકન્ડરી ટીચર્સ એસોસિએશનના કામને  
સહ કાર્યકર્તાઓ સાથે નવીન વેગ આપ્યો.  
અને શિક્ષકના હરજન અને આર્થિક  
સ્થિતિને સુધારવા ચાલુ પ્રયત્નો કર્યા.  
બોમ્બે જ્યોગ્રાફીકલ એસોસિએશન બીબ્બો  
સાથે સ્થાપી. તેના સહ સેક્રેટરી તરીકે  
કામ કરી સ્કુલોમાં ભુગોળ પ્રત્યે નવીન  
રસ ઉત્પન્ન કર્યો. શિક્ષકોને એસ. ડી.  
સી. ની પરિક્ષા માટે તૈયાર કરવા  
ટીચર્સ ટ્રેનીંગ એકેડેમી બીબ્બો  
સાથે ઉઘાડી. તેના સેક્રેટરી અને  
લેકચરર તરીકે હાલમાં કામ કરે છે.  
સાયન્સ અને ભુગોળના પુસ્તકોના કર્તા.

સરનામું:—યુજવાહર મેન્શન, ઠાકોર-  
દ્વાર રોડ, મુંબઈ. ૪.

હકસાર, કનૈલ સર કઈલાસ નારાયણ,  
નાઈટ., સી. આઈ. ઇ., એલ. એલ.  
ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો.  
એમણે ગ્વાલીઅર, અને અલ્લાહાબાદ ખાતે  
શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. એ પછી  
૧૯૩૦ માં તેઓ મહારાજા સીંધીઆના  
રહસ્ય મંત્રી નીમાયા હતા. પાછળથી  
ગ્વાલીઅર રાજ્યમાંજ રેવન્યુ બોર્ડના  
સભ્ય અને પછી રાજદ્વારી ખાતાના  
સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૩૮ માં બીકાનેર  
રાજ્યની સેવામાં દાખલ થઈ વડા  
પ્રધાન નીમાયા હતા. ગોળમેજી પરિ-  
ષદના સરકાર નિયુક્ત સભ્ય હતા અને  
ગોળમેજી પરિષદમાં ગયેલા દેશી રાજ્યોના  
પ્રતિનિધિ મંડળના મંત્રી નીમાયા હતા.  
બીજી ગોળમેજી પરિષદમાં કાશ્મીર  
સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે પણ કામ  
કર્યું હતું.



હવેલીવાલા, શ્રી. એમ. એ.—મુંબ-  
ઈની દાઉદી વહોરા કોમના સભ્ય,  
એમના વંશને રાજકોટ અને ધોરાજીના  
વતની હતા. અને લગભગ ૧૦૦ વરસ  
પહેલાં મુંબઈમાં આવી વસ્યા હતા.  
શ્રી. હવેલીવાલાનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો  
હતો. નવ વરસની ઉંમરે એમણે અર-



ખીનું શિક્ષણ લેવા માંડ્યું હતું.  
એમના પિતા એમને અરખીના સંપુર્ણ  
અભ્યાસ કરાવીને ધર્મગૃહ ખનાવવા  
માગતા હતા પણ અરખીક શિક્ષણ  
આપતી મદરેસામાં બે વરસ ગાળ્યા  
પછી એમણે અરખીના અભ્યાસ સદંતર  
છોડી દીધો અને એલ્ફીન્સ્ટન હાઈ-  
સ્કૂલમાં અંગ્રેજી શિક્ષણ માટે દાખલ  
થયા. એ શાળામાંથી મેટ્રીક પસાર  
કરીને તેમણે “પ્રાઈવેટ લે કોલેજ” માં  
કાયદાનો અભ્યાસ કર્યો. સને ૧૯૦૩ માં  
તેઓ ઇંગ્લેંડ ગયા અને ૧૯૦૬ માં,  
બેરીસ્ટરની પદવી સંપાદન કરીને હિન્દ

પાછા ફર્યા. આ પછી તેમણે મુંબઈમાં  
વકીલાત શરૂ કરી. ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૬  
સુધી મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનના  
સભ્ય હતા. ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૬ સુધી તેઓ  
મ્યુનીસીપલ સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય  
તરીકે પણ ચુંટાયા હતા. બંધા-  
રણમાં સુધારો થયા પછી ઘડાયેલી  
પહેલી લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં  
તેઓ ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૪ સુધી ચુંટાઈ  
આયા હતા. આ બંને સંસ્થાઓના  
કામકાજમાં એમણે ખુબ રસ લીધો  
હતો. ૧૯૨૫ માં મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ  
કાઉન્સિલની જે ચુંટણી થઈ હતી એમાં  
એમને સફળતા મળી નહોતી છતાં  
મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનમાં તે  
તેઓએ પોતાની બેઠક બળતી રાખી  
હતી. જ્યારે ઇમ્પરૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી  
મુંબઈના જુદા જુદા ઠેકાણાંઓની  
જમીન હાથ કરવા અંગેની અપીલ  
સાંભળવા માટેની પંચના તેમને પ્રમુખ  
નીમવામાં આયા ત્યારે પણ તેમને  
મ્યુનીસીપાલિટીનું સભ્યપદ છોડવું નહોતું  
પડ્યું ૧૯૨૭ સુધી તેમણે આ પંચના  
પ્રમુખ તરીકે કામ કર્યું. એ વરસમાં  
જ્યારે ઇમ્પરૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટ મુંબઈની  
મ્યુનીસીપાલિટીને સોંપી દેવાનું કરાવવામાં  
આવ્યું ત્યારે આ પંચ રદ કરવામાં  
આવ્યું. ૧૯૩૦ માં સરકારે, સોંધના  
શ્રી. એસ્ટન રજા ઉપર જવાથી એમને  
એક વરસ માટે બધારાના જ્યુડીશીયલ  
કમીશનર તરીકે નીમ્યા. ૧૯૩૧ માં  
ફરીથી શ્રી. રૂપચંદ રજા ઉપર જવાથી  
એમને એજ જગ્યા ઉપર નીમવામાં  
આયા હતા. ૧૯૩૪ માં મી. એસ્ટન  
નિવૃત્ત થવાથી એમને સોંધના કાયમી  
બધારાના જ્યુડીશીયલ કમીશનર તરીકે

નીમવામાં આવ્યા હતા. આ હોદ્દા ધરાવનારા તેઓ પહેલાજ મુસ્લીમ હતા. ૧૯૩૯ સુધી આ હોદ્દા પર કામ કરીને તેમણે નિવૃત્તિ લીધી હતી. ૧૯૩૯ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં તેઓ નિવૃત્તિ પહેલાંની લાંબી રજા લઈ ઈંગ્લેન્ડ ગયા હતા.

**કાદરી, સર મહબુબ મીયા ઇમામખાન,** તેમનો જન્મ અમદાવાદમાં તા. ૦૪ નવેમ્બર ૧૮૭૩ ને દીને થયો હતો. તેઓ



અમદાવાદ શહેર સ્થાપવામાં અહમદ-શાહને મદદ કરનારા ચાર અહમદોમાંના એક પાટણ વાળા હાજી આહમદ જુદના વંશજ છે. તેઓ જુનાગઢ રાજ્યના મુખ્ય જુડીશીયલ

ઓફીસર અને નડીઆદના ડીસ્ટ્રીક્ટ તથા સેશન્સ જજ હતા અન્યુમને ઇસ્લામ સુન્ની મુસ્લીમ વક્ફ કમીટી, ગુજરાત મુસ્લીમ એજ્યુકેશન સોસાયટી તથા સાબરમતી સેન્ટ્રલ જેલ મોરલ ઇન્સ્પેક્શન કમીટીના તેઓ પ્રમુખ છે; જનવરો ઉપર ગુજરાતુ' ઘાતકીપાણું અટકાવનારી મંડળીના તથા છુટકારો પામેલા કેદીઓને મદદ કરનારી મંડળીના ઉપ-પ્રમુખ છે. તેઓ અમદાવાદની બાળરક્ષણ સોસાયટીના ઓ. ખજનચી, બેચરદાસ ડીસપેન્સરીના ઓ. સંકરેટરી અને અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની ટાઉન-પ્લેનિંગ અને શહેર સુધારા સમિતિના ચેરમેન છે. સને ૧૮૯૩ થી ૧૮૯૬ સુધી મુ'બઇના કેળવણી ખાતામાં જુદા જુદા ઓધ્ધા ઉપર કામ કર્યા પછી સને ૧૮૯૭ થી ૧૯૦૧ સુધી તેઓ જુનાગઢની

મહબત મદરેસાના પ્રીન્સીપાલ તરીકે હતા. સને ૧૯૦૩ માં તેઓ જુનાગઢના નવાબજદા શેર અમનખાનજીના શિક્ષક અને કમ્પેનીયન હતા. અમદાવાદ રતનાગીરી અને ખાનદેશ ખાતે સબ-જજ તરીકે કામ કર્યા પછી સને ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૪ સુધી મદદનીશ જજને ઓધ્ધા ભોગવ્યો હતો. અમદાવાદમાં અને ખેડા જિલ્લામાં થયેલાં હુલડોના મુકદ્દમા તપાસનારી ત્રીપુનલમાં પણ તેઓ નીમાયા હતા. એ પછીથી ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૭ સુધી નાશક, પુના, રતનાગીરી અને નડીઆદ ખાતેના જિલ્લા અને સેશન્સજજના ઓધ્ધા ભોગવ્યા બાદ તેમણે જુનાગઢના મુખ્ય જુડીશીયલ ઓફીસરને ઓધ્ધા ભોગવ્યો હતો. હાંદી સરકારે નીમેલી સંમતિ વચ સમિતિના પણ તેઓ એક સભ્ય હતા. સને ૧૯૩૪ માં તેમને “નાઇટ બેચેલર”નો ખેતાબ મળ્યો હતો. તેમજ તેઓ સીલ્વરજ્યુબીલી અને કેરોનેશનના ચાંદ ધરાવે છે. મી. કાદરીના પરિશ્રમથી અમદાવાદમાં અન્યુમને ઇસ્લામ હાઇ-સ્કુલ સ્થપાઈ છે. ગુજરાત અને કાઠીઆવાડની પહેલી મુસ્લીમ શિક્ષણ પરિષદ, અને બીજી ગુજરાત મુસ્લીમ શિક્ષણ પરિષદ ભરવાને તેમણે ઘણી પ્રયાસ કર્યો હતો. અમદાવાદ ખાતે મુસ્લીમ છોકરાઓ અને છોકરીઓનું અનાથાશ્રમ સ્થાપવાને ખુબ મહેનત ઉઠાવવા ઉપરાંત તેમણે તેને ઘણી વખત દાન દીધેલાં છે મી. કાદરીએ તેમના પુત્ર સીરાજ-ઉદ-દીન જેઓ ખંગાળના મદદનીશ કલેક્ટર હતા તેઓ સને ૧૯૩૪ માં મરણ પામતાં તેમની યાદમાં દર વર્ષે સોનાનો ચાંદ અપાય તેવો પ્રયત્ન કર્યો છે.

સરનામું:—દીલ્હી ગેટ, અમદાવાદ.

શ્રીકે. મીં અરદેશર દારબશાહ, જી. એ., (એનસી), જી. એસ. સી. (ઇકોનોમીકસ)—મીં અરદેશર શરોફનો જન્મ ૧૮૯૯ માં મુંબઇ ખાતે થયો હતો.



મુંબઇમાં કેળવણી લઇ સારાં ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. અને જી. એ. થયા પછી લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસની જી. એસ. સી. બેંકીંગ, કરંસી અને એક્ષચેન્જના ખાસ વિષયો સાથની ડીગ્રી મેળવી હતી. અમેરીકાની મોટામાં મોટી બેંક ચેસ નેશનલ બેંક ઓફ ન્યુયોર્ક સાથે હમણા બેડાઇ ગયેલી ન્યુયોર્કની ઇકોનોમીકલ ટ્રસ્ટ કંપનીની લંડનની ઓફીસમાં ત્રણ વર્ષ સુધી એપ્રેન્ટીસ તરીકે રહી બેંકીંગ વિગેરે વિષયોનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. ખાટલી-વાળા એન્ડ કરાણીની પેરીમાં ૧૯૨૩ માં બેડાયા હતા અને ૧૯૨૯ માં એના ભાગીદાર બન્યા. ૧૯૨૪ માં અને ૧૯૨૮ માં સીડનહામ કોલેજમાં “એડવાન્સબેંકીંગ” ના પ્રોફેસર તરીકે સેવા બજાવી હતી. શ્રી. શરોફ બેંબે શેરહોલ્ડર્સ

એસોસિએશનના કાર્યમાં સક્રીય ફાળો આપી રહ્યા છે. એ સંસ્થાના ૧૯૩૬-૩૭ માં ઉપ-પ્રમુખ બન્યા હતા. ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઇની દેશી વેપારી એમ્બરની કમીટીમાં હતા. લકનઉ કોંગ્રેસના પ્રમુખપદેથી પંડીત જવાહરલાલ નહેરુએ કરેલા ભાષણના જવાબમાં એમણે ૧૯૩૬ માં એમ્બરના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે સામ્યવાદ (કમ્યુનીઝમ)ના પ્રચારના ભય સામે ચેતવણીનું રણુશીઘ્ર કુકયું હતું. એમણે ધરેશી આ લાલ બતીને પરિણામે તીવ્ર ચર્ચા ઉત્પન્ન થઇ હતી અને મુંબઇના એકવીસ આગેવાન વ્યાપારીઓ અને ઉદ્યોગપતિઓએ એક મેનફેસ્ટો બહાર પાડ્યો હતો. હિંદી વ્યાપારના પ્રતિનિધિ તરીકે ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૭ સુધીમાં શ્રી. શરોફ મુંબઇના ખારાંના ટ્રસ્ટી નીભાયા હતા. ૧૯૩૪ થી તેઓ હિંદી વ્યાપારી ઉદ્યોગની એમ્બરોના કોર્ડેશનની કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૭ માં રાજનામું આપ્યા પછી ૧૯૩૮ માં ફરી ચુંટાયા હતા. અનેક સરકારી કમીટીઓ અને કમીટીની સમક્ષ જીખાની આપી છે. ૧૯૩૪ માં રીઝર્વ બેંક બીલ અંગે વડી ધારાસભાની સીગ્રેકટ કમીટી સમક્ષ જીખાની આપવા માટે એક નિષ્ણાત તરીકે સરકારે આમંત્રણ આપ્યું હતું. ૧૯૩૩-૩૪ માં કરંસી લીગના મંત્રી તરીકે કામ બજાવ્યું હતું. શેર દલાલ તરીકે ઇંગ્લીશ અને અમેરીકન બમીનગીરીઓ દાખલ કરવા માટે તેઓ જવાબદાર છે. તાતા કંપનીઓ ઉપરાંત અનેક કંપનીમાં ડાયરેક્ટર છે. એ ઉપરાંત લીબરલ પ્રવૃત્તિમાં પણ આગેવાનીભર્યો ભાગ લે છે.

સરનામું:—બેંબે હાઉસ, બ્રુસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઇ ૩.

સપર, સર તેજબહાદુર, કે. ડી. પી. સી. એમનો જન્મ ૧૮૭૫માં થયો હતો.



તેમણે યુક્ત પ્રાંતની ધારાસભાના સભ્ય ખની પોતાનું જાહેર જીવન શરૂ કર્યું હતું. એક જાણીતા લીબરલ અગ્રેસર છે અને અલ્લાહાબાદમાં મોટા ધારાશાસ્ત્રી અને ખંધારણનામોટા ગણાય છે ૧૯૧૦ માં મળેલા ૨૫ માં કોંગ્રેસ અધિવેશનમાં એમણે મંત્રી તરીકે ફરજ બજાવી હતી. તે પછી વડી ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. અને ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૨ સુધી મધ્ય-પર્તી સરકારની કારોબારી સમિતિમાં લો મેમ્બર નીમાયા હતા. ગાંધીજીએ ૧૯૩૦-૩૧ માં સત્યાગ્રહની લડત શરૂ કરી હતી, એમાં સમાધાન કરાવવા માટે શ્રી. જયકર સાથે એમણે પ્રયાસો આદર્યા હતા અને જેલ નિવાસી ગાંધીજી તેમજ પંડીત મોતીલાલ નહેરૂની મુલાકાત લીધી હતી આ મુલાકાત નિષ્ફળ ગઈ હતી. એમણે ત્રણે ગોળમેજી પરિષદોમાં ભાગ લીધો હતો. સર સપર પ્રીવી

કાઉન્સિલના સભ્ય હતા અને હેગની આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલતના એક જજ હતા એક સમર્થ રાજદ્વારી પુરૂષ છે. યુદ્ધ અંગે હિંદના મુખ્ય રાજદ્વારી પક્ષો અને વડી સરકાર વચ્ચે પડેલી મડાગાંકનો ઉકેલ આણુવા મટે મુંબઈમાં માર્ચ ૧૯૪૧ માં ભરવામાં આવેલી પરિષદના તેઓ મુખ્ય સુકાની હતા.

સરનામું:—અલ્લાહાબાદ.

કેલકર, શ્રી. નરસીંહ ચિંતામણુ—આ જાણીતા પત્રકારનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. શ્રી કેલકર કેલાસવાસી બાળગંગાધર તીલકના રાજદ્વારી શિષ્ય થાય. રાજકારણમાં પ્રવેશ કર્યો પછી ૧૯૨૦ માં તેઓ મુંબઈ પ્રાંતિય પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૩ અને ૧૯૨૬ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય



ચુંટાયાહતા. પુના શહેરના જાહેર જીવનમાં એમણે સારો ભાગ લીધો છે. પુના મ્યુનીસીપાલિટીના ૧૯૧૮ માં પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અને પછી પાછા ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૪ સુધી એ પદે આવ્યા હતા. ૧૯૧૯ માં ઈંગ્લેંડ ગયેલા હોમરૂલ ડેલીગેશનના સભ્ય હતા. પાછળથી સ્થપાયેલી “રીસ-પોન્સીવીસ્ટ” પક્ષના અગ્રણ્ય સભ્ય હતા. હિંદુ મહાસભાના પ્રમુખપદે પણ આવ્યા હતા અને ગોળમેજી પરિષદમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. “કેસરી” પત્રના તત્કાલીન ૧૯૪૦ માં નિવૃત્ત થયા હતા.

સરનામું:—પુના.

ખેરામજી હોરનપ્લ—મી० ખેરામજી આપણા દેશની એક આગેવાન દેશી વીમા કંપની ધી ઝેનીથ લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના જનરલ મેનેજર અને આપણા દેશની ૧૭૫ જેટલી ઇન્ડિઅન લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓમાંથી આગેવાન ૫૦ જેટલી વીમા કંપનીઓનાં મેંબરશીપ ધરાવતી ધી ઇન્ડિઅન લાઇફ એફ્રીસીઝ એસોસીએ-



શનના પ્રમુખ છે. મી० ખેરામજી ૧૯૦૯ ની સાલથી વીમાના ધંધામાં છે ૧૯૧૨-૧૨ માં ઇન્સ્યુરન્સ એક્ટ પહેલીવાર ઘડાયો ત્યારે મી० ખેરામજીએ હાંદી સરકાર ઉપર એ કાયદો કેવો હોવો જોઈએ તે બાબે એક મેમોરીઅલ મોકલ્યું હતું. હમણાં જે નવો ઇન્સ્યુરન્સ એક્ટ ઘડાયો છે તેમાં દેશી વીમા કંપનીઓ તરફનો કેસ સરકાર તથા હાંદી ધારાસભા સમક્ષ રજુ કરવામાં મી० ખેરામજીએ પણ બીજા ઇન્સ્યુરન્સ એક્ષપર્ટો સાથે ઘણી કીમતી સેવા આપી હશે.

સરનામું:—મહેતા હાઉસ, એપોત્રો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

હીદાયતુલ્લા, સર ગુલામ હુસેન— ૧૮૭૯ માં એમનો જન્મ થયો હતો.

ડી. જે. સીંધ કોલે-  
લેજમાં અને સરકારી  
લોન્ડો કોલેજમાં શિક્ષણ  
લીધા પછી તેઓ  
ધારાશાસ્ત્રીની પરિ-  
ક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયા  
હતા. ત્યાર પછી  
૧૯૧૨ માં મુંબઈની  
ધારાસભામાં દાખલ



થયા હતા અને ૧૯૨૦ સુધી  
એ સંસ્થાના બીનસરકારી સભ્ય તરીકે  
ચાલુ રહ્યા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮  
સુધી મુંબઈ સરકારના પ્રધાન બન્યા  
હતા અને ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૪ સુધી  
મુંબઈ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય હતા ગોળમેજી  
પરિષદના એક ડેલીગેટ હતા ઉપરાંત  
કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સરકાર નિયુક્ત  
સભ્ય હતા. પછીથી હિંદની વડી ધારા-  
સભામાં સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા.  
સીંધનો જુદો પ્રાંત થયા પછી સીંધની  
સલાહકારી કાઉન્સિલના પ્રમુખ નીમાયા  
હતા અને પછીથી સીંધના વડા પ્રધાન  
બન્યા હતા. પાછળથી અલ્લાખક્ષ  
પ્રધાનમંડળ આવતા તેઓ પ્રધાનમંડળમાં  
કાયમ રહ્યા હતા. પણ એ પ્રધાન-  
મંડળને રાજીનામું આપવાની ફરજ પડતાં  
મીર બહેઅલીનું પ્રધાનમંડળ આવ્યું  
હતું. મીર બહેઅલીના પ્રધાનમંડળને  
૧૯૪૧ ના માર્ચ માસમાં આધધા છોડ-  
વાની ફરજ પડી હતી. તરતજ ફરી  
પાછા અલ્લાખક્ષ પ્રધાનમંડળ આવ્યું  
હતું, તેમાં સર ગુલામ હુસેન કાયદા  
અને વ્યવસ્થાના પ્રધાન તરીકે આવ્યા હતા.

સરનામું:—કરાંચી.

માવલંકર, શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ, બી. એ., એલ.એલ.બી., મુંબઈની એસેમ્બલીના સ્પીકર—એમને જન્મ વડોદરા ખાતે ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમના વડવાએ



મહારાષ્ટ્રમાંથી ૧૭૬૦ ના અરસામાં ગુજરાતમાં આવી પ્રથમ ખારસદ અને પછી અમદાવાદમાં વસેલા. અંગ્રેજ પાંચ ધોરણ સુધી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી અમદાવાદમાં ૧૯૦૮ માં

તેઓ બી. એ. થયા હતા. ૧૯૧૧ માં તેમણે પહેલી એલ.એલ.બી. ની પરિક્ષા આપી યુનીવર્સિટીમાં પ્રથમ નંબરે પસાર કરી હતી. ૧૯૧૨ માં વકીલ થયા અને ૧૯૧૩ માં વકીલાત શરૂ કરી. પહેલેથીજ તેઓ રાષ્ટ્રવાદી હતા અને જ્યારે ૧૯૧૫ માં મહાત્મા ગાંધીએ અમદાવાદમાં સત્યાગ્રહ આશ્રમ સ્થાપ્યો ત્યારથી ગાંધીજીના સંપર્કમાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૭ માં ખેડા જીલ્લામાં ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી નાકરની લડતમાં શ્રી. માવલંકર જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ માં ગુજરાત સભાના મંત્રી ચુંટાયા હતા. અને એ પદેથી એમણે અનેક પ્રસંગોએ રેલ અને દુકાળ સંકટના કાર્યોમાં ભાગ લીધો હતો. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીમાં ૧૯૧૬ માં સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૦ માં પ્રમુખ પણ થયા હતા. ૧૯૨૧ માં કોંગ્રેસની હાકલને માન આપી વકીલાતનો ધંધો છોડી દીધો હતો તે પાછા ૧૯૨૩ માં ચાલુ કર્યો હતો. ૧૯૩૩ માં એમને “ઇમ્પ્રોન્સી પાવર્સ એક્ટ”ના આધારે રત્નાગીરી ખાતે નજરકેદ

કરવામાં આવ્યા હતા. અમદાવાદમાં એક બાજીતા શહેરી તરીકે પ્રસિદ્ધ છે અને દક્ષીણી છતાં ગુજરાતી ભાષાનેજ ઉપયોગ કરે છે. ૧૯૩૭ માં મુંબઈની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. કોંગ્રેસના વરીષ્ટ અધિકારીઓએ એમની એસેમ્બલીના સ્પીકર તરીકે પસંદગી કરી હતી, એ ઓધ્યો એમણે ખરેખર દીપાવ્યો હતો. ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી વાણી સ્વાતંત્ર્યની લડતમાં શ્રી. માવલંકર જોડાયા છે.

સરનામું—ભદ્ર, અમદાવાદ.

ખાનસાહીબ, ડા॰—સરહદ પ્રાંતના માજી વડા કોંગ્રેસ પ્રધાન ખાન અબ્દુલ ગફારખાનના જ્યેષ્ઠ બંધુ થાય. એમણે ઈંગ્લાંડમાં પોતાનું વૈધકીય શિક્ષણ પુર્ણ કર્યું હતું. ત્યાર પછી લશ્કરમાં એક “કમીશન્ટ” એફી.સર તરીકે જોડાયા હતા. પાછળથી સરકારી નોકરી છોડી



કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા અને પોતાના ભાઈ સાથે “લાલ ખમીસવાળા”ઓની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી. અસહકારની લડત દરમિયાન એમને એમના ભાઈ સાથે નજર કેદ કરવામાં આવ્યા હતા. હિંદની વડી ધારાસભામાં વર્ષો થયા સભ્ય ચુંટાઈ આવ્યા છે.

સરનામું—પેશાવર.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

હોંદ સ્વાતંત્ર્યના ઝંડાધારીએને  
હિન્દ મેયાની હાકલ

દેશના નવસર્જન માટે સ્વદેશી  
ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપો

સ્વદેશી વીમા કંપનીઓમાંજ વીમા ઉતરાવી

આર્યાવર્તની  
આર્થિક સુધારણા એજ  
ગાંધીજીનું  
સ્વરાજ

તમારો

રાષ્ટ્રધર્મ અદા કરો

દેશની સંપત્તી  
તણાઇ જતી  
અટકાવવાની  
પ્રત્યેક રાષ્ટ્રપ્રે  
મીની ફરજ છે

કામકાજ

સભ્યો

- આગ
- ભાટર
- ધરતીકંપ
- દરીઆજી જાપમ
- અકસ્માત
- ત્રીજી પાટીના વીમા
- કામદારોને બદલો
- ઘરમાંથી ચોરી
- વગેરે દરેક પ્રકારના  
વીમાનું કામકાજ સ્વી-  
કારવામાં આવે છે.

ધી  
ઇ  
ન્ડી  
અ  
ન

ધીન્ધુ ઇન્ડ આશ્રય. કું. લી૦.,  
ધી જ્યુપીટર જ. ઇ. કું, લી૦.,  
ધી વલ્કન ઇન્શ્યુરન્સ કું., લી૦.,  
ધી ઇન્ડીયન મકંન્ટાઇલ ઇન્શ્યુ-  
રન્સ કું. લી૦,  
ધી પ્રીટીશ ઇન્ડીઆ જનરલ  
ઇન્શ્યુરન્સ કું., લી૦.,  
ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ  
જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કું., લી૦  
ધી હુકુમચંદ ઇન્શ્યુ. કું. લી૦.  
ધી ઇન્ડી. ગ્લોબ ઇન્શ્યુ કું. લી૦  
ધી કોન્કોર્ડ ઓફ ઇન્ડીઆ  
ઇન્શ્યુરન્સ કું., લી૦.  
ધી ઇસ્ટર્ન ફેડરલ યુનીયન  
ઇન્શ્યુરન્સ કું., લી૦.,  
ધી નેશનલ ફાયર એન્ડ જન-  
રલ ઇન્શ્યુરન્સ કું, લી૦.,  
ધી રૂબી જનરલ ઇન્શ્યુ. કું. લી૦.  
ધી યુનાઇટેડ ઇન્ડીયા ફાયર  
એન્ડ જનરલ ઇ. કું. લી૦,  
ધી ત્રોપીકલ ઇન્શ્યુ. કું. લી૦.,

ઇન્શ્યુરન્સ કંપનીઝ એસોસીએશન

ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એસ્યુરન્સ બીરડીંગ, ચર્ચગેટ રેકલેમેશન, મુંબઇ.

ટે. નં. ૨૨૫૬૭

કાપડિયા સાકરલાલ મગનલાલ પેલે પાર, વિ. અનેક વાર્તાઓ, નાટકો, (મધુકર,) ગુજરાતના સુપ્રસિદ્ધ ન લ- કથાકાર અને પત્રકાર—જન્મ ૧૮૯૭ પારડી (જ. સુરત). અભ્યાસ: પારડી

નિબંધો એમણે પ્રગટ કર્યાં છે.

૧૯૪૧ માં સીરકો પ્રોડક્શને “લોહીના વેપાર” પરથી “મધુસૂદન” નામનું સવાક ચિત્રપટ તૈયાર કર્યું હતું.

સરનામું:—ઓલડ જવાહર મેન્શન, ફળુઅવાડી, ઠાકોરદ્વારા રોડ, મુંબઈ ૨



દેશાઈ, શ્રી. એમ. કે.—એમનો જન્મ ૧૮૯૬ માં થયો હતો. ૧૯૧૮ માં મુંબઈ યુનિવર્સિટીની બી. એ ની અને ૧૯૨૦ માં



એ. વી. સ્કૂલમાં ત્રીજા ધોરણ સુધી—૧૩ વર્ષની ઉંમરે સાંજ વર્તમાનના પ્રુફરીડર, ૧૭ વર્ષની ઉંમરે “કમનસીપ લીલા”ની નવલકથા લખી—એસ્પેનેડ હાઈસ્કૂલના શિક્ષક તરીકે નોકરી કર્યા પછી ૧૯૧૯ માં “ભારત સેવા” સાપ્તાહિકના સહતંત્રી થયા—૧૯૨૦ માં જામેજમશેદના તંત્રી વિભાગમાં જોડાયા જ્યાં હજી પશુ છે.

સામાજિક નવલકથાઓ:—લોહીના વેપાર, ધીબતો જવાળામુખી, અંધકાર પર પ્રકાશ.

ભાષાંતર—રવિન્દ્રનાથ ટાગોર કૃત ગારા, મધુરાણી; તે ઉપરાંત જાદુગી જીતવાની જડીબુટ્ટી, સાંદર્ય વિજય અથવા સતરમી સદીનું ઈંગ્લંડ, રાતની રાણી, બેગમ કે બલા દે, કેની બેરી? લંડન રાજરહસ્ય, મધુર મિલન, કાઉન્ટેસ, બુલબુલ, પ્રેમસમાધિ, રસ-મંદિર, આનંદજરણાં, સ્વરાજ્યને પથે,

એલ એલ. બી. ની ડીગ્રીઓ મેળવી. વડોદરા હાઈકોર્ટના રીડર તરીકે કેટલોક સમય કામ કર્યું અને એ પછી સુરતમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. ૧૯૨૫ માં વીમાના ધંધામાં જોડાયા અને મુંબઈની એસીઅન એશ્યોરન્સ કંપનીના મેનેજરના પ્રથમ મદદનીશ બન્યા. ૧૯૨૮ માં ન્યુ ઈન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપનીમાં, હેડ ઓફીસ ખાતે, લાઇફ ડીપાર્ટમેન્ટમાં પ્રથમ મદદનીશ તરીકે એમની નીમણૂક થઈ અને ૧૯૩૭ માં લાઇફ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ થયા.



સેતલવડ, શ્રી. કેશવલાલ હારલાલ, જે. પી.-રા. કેશવલાલભાઈનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે તા. ૨૫ મી મે ૧૮૭૬ ના દિને થયો હતો. તેમના પિતાશ્રી સદર



અમીન (મુનસફ) અને સખ જજ હતા અને લી'બરીના દીવાનનો હોદ્દો પણ તેમણે દીપાવ્યો હતો. ધંધા પુરતી કેળવણી લીધા પછી ૧૮૯૬ માં રા. કેશવલાલભાઈ વીમાના ધંધામાં પડયા હતા અને સ્વર્ગસ્થ શેઠ વરજદાસ સાથે ઇનસ્યુરન્સ બ્રોકર્સ તરીકે કામકાજ કરતા હતા. તે પછી કેનેડાની મેન્યુફેક્ચર્સ લાઇફ ઇનસ્યુરન્સ કંપનીની આખા હાંદની એજન્સી ૧૯૦૧ માં મી. એસ. ડી. ખોટે સાથે મળીને લીધી હતી અને ૧૯૦૩ માં મી. ખોટે ગુજરી ગયા પછી મેન્યુફેક્ચર્સના ચીફ એજન્ટોની પેઢીનું નામ મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપની રાખવામાં આવ્યું હતું, કે જેના રા. કેશવલાલભાઈ અને સ્વર્ગસ્થ શેઠ વરજદાસ ઉપરાંત સ્વર્ગસ્થ શેઠ મોતીલાલ કાનજી પણ ભાગીદાર હતા. તે ઉપરાંત તેમની પાસે ફાયર ઇનસ્યુરન્સની કેટલીક પરદેશી

કંપનીઓની પણ એજન્સીઓ હતી, પરંતુ આ દેશમાંથી પરદેશી વીમા કંપનીઓ વીમાના પ્રીમીઅમના રૂપમાં મોટી રકમ લઈ જતી હોવાથી મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીએ ૧૯૧૬ ની સાલમાં આગ, મોટર અને બીજા સામાન્ય વીમાનું કામકાજ કરવા માટે યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કંપનીની સ્થાપના કરી હતી. મેન્યુફેક્ચર્સ સાથે એ પેઢીને એવું કેન્ટ્રેક્ટ હતું કે તેણે મેન્યુફેક્ચર્સ શીવાય બીજા કોઈ માટે જી'દગીના વીમાનું કામ કરવું નહીં અને તેથી ૧૯૩૫ માં મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીએ મેન્યુફેક્ચર્સ એજન્સીનું રાજીનામું આપી દીધું અને ત્યારથી યુનીવર્સલ જી'દગીના વીમાનું પણ કામ શરૂ કર્યું. મેન્યુફેક્ચર્સની ટેરિટોરી ખાતેની હેડ ઓફીસનું નવું મકાન ૧૯૨૬ માં ખુલ્લું મુકાયું ત્યારે રા. કેશવલાલભાઈને ટેરિટોરી બિલાવવામાં આવ્યા હતા. તે પછી ૧૯૨૯ માં એજન્ટસ કનવેનશનની ટેરિટોરી ખાતે મળેલી બેઠકમાં હાજરી આપવા પણ રા. કેશવલાલભાઈ ગયા હતા. ૧૯૨૬ તથા ૧૯૨૯ માં રા. કેશવલાલભાઈએ યુરોપ અને અમેરિકાની સફર કરી હતી. ૧૯૩૫ માં તેઓ પાછા ટેરિટોરી ગયા હતા. મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીમાં રા. કેશવલાલભાઈ ઉપરાંત મેસર્સ કંચનલાલ વરજદાસ અને હરજીવનદાસ (સ્વર્ગસ્થ શેઠ મોતીલાલ કાનજીના ભત્રીજા) પણ ભાગીદારો છે રા. કેશવલાલભાઈ જે. પી. અને એનરરી મેજસ્ટ્રેટ પણ છે.

સરનામું: ઠાકુરદ્રાર, મુંબઈ

આશર, શ્રી. હરિદાસ નરભેરામ—  
૨૧૦ આશરનો જન્મ તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બર  
૧૯૦૭ના દિને થયો હતો અને હિંદની



એક આગેવાન દેશી વીમાકંપની ધી  
ભારત ઇનસ્પુરન્સ કંપનીની મુખ્યમંત્રી  
શાખાના તેઓ મેનેજર છે તે અગાઉ  
રા. આશર ન્યુ ઇન્ડિયા એન્સ્યુરન્સ  
કંપનીના ૭ વર્ષ સુધી કમ્પાઇ અને કાઠી-  
આવાડના ચીફ એજન્ટ્સ હતા. અને  
સાત વર્ષ દરમિયાન તેમણે ન્યુ ઇન્ડિયા  
માટે લાખો રૂપિયાનું કામકાજ મેળવ્યું  
હતું. અને તેમની સેવાની કદરશનાશી  
તરીકે તેમને “ન્યુ ઇન્ડિયા” તરફથી  
બે વખત સોનાના મેડલો અપાયા હતા.  
તે અગાઉ તેઓ ગ્રેશામના એજન્ટ હતા.  
અને ૧૯ વર્ષની ઉંમરથી તેમણે ગ્રેશામ  
સાથ સંબંધ શરૂ કરી પહેલાં ૭ વર્ષમાં  
રૂ. ૪૦,૦૦૦ નું કામ મેળવ્યું હતું કે  
જે માટે પણ તેમને તે કંપની તરફથી  
સોનાનો મેડલ મળ્યો હતો.

મી. આશર એક અચ્છા સ્કાઉટ છે.  
તેઓ અગાઉ રાજકોટમાં સ્કાઉટ કમી-  
શનર હતા અને ૧૯૨૪માં ગાંધીજી  
રાજકોટની પોતાની મુલાકાત દરમિયાન

સ્કાઉટોનાં કામથી એટલા બધા ખુશ  
થઈ ગયા હતા કે તેમણે મી. આશરને  
પોતાના જ હસ્તક્ષરથી એક સરટી-  
ફીકેટ લખી આપ્યું હતું.

૨૧૦ આશરે મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર  
કર્યા પછી નેશનલ કુનીયન એન્ડ ટીચર્સ,  
લંડન એમ્બર એન્ડ કોમર્સ અને બીજી  
વેપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરેલી છે  
પોતાની ભાડીઆ જ્ઞાતિ માટે રાજકોટમાં  
એક વાડી ૨૧૦ આશરે રૂ. ૧૦ હજારની  
કિંમતે બંધાવી આપી છે.

સરનામું: - ભારત ઇન્સ્યુરન્સ બીલ્ડીંગ,  
એલફીનસ્ટન સરકલ, કોટ,  
મુંબઈ.

વૈધ, ડા. એ. એચ., ડી. પી. એચ.  
વાય., ડી. ઇ., એન. ડી. (અમેરીકા),  
સ્પેશીઆલીસ્ટ ઇન ઇલેક્ટ્રો થેરેપી એન્ડ  
એમ્પ્યુલન્ટ સર્જરી-ડા. વૈધનો જન્મ  
વડોદરામાં થયો હતો અને તેમણે વડો-  
દરામાં જ કેળવણી લીધી હતી. ડા.  
વૈધના પિતા પણ એક તબીબ હતા.  
અને તેમના હાથ હેઠળ તેમણે તબીબી  
વિધાનો અનુભવ લીધો હતો. વધુ  
તબીબી અભ્યાસ માટે તેઓ અમેરિકા  
ગયા હતા. અને અમેરીકાથી પાછા  
ફર્યા પછી તેમણે મુંબઈમાં ઓરીજનલ  
ઇલેક્ટ્રીક હોસ્પિટલની સ્થાપના કરી  
હતી. ૧૯૨૧માં તેમણે એ હોસ્પિટલની  
સ્થાપના કરી ત્યારે એવા પ્રકારની એ  
પહેલીજ હોસ્પિટલ હતી. વ્હાડકાપ કે  
દવા વગર ફક્ત વીજળીથી બધાં દરદોની  
હોસ્પિટલમાં સારવાર કરવામાં આવે છે.  
પોતાની ઉંચી લાયકાત અને વિશાળ  
અનુભવને લીધે તેમણે અત્યાર સુધીમાં  
૨૦ લાખ જેટલા દરદીઓને સાજા કર્યા  
છે. ડા. વૈધની ઓરીજનલ-ઇલેક્ટ્રીક  
હોસ્પિટલે મુંબઈ તેમજ હિંદના બીજા  
ભાગોમાં પણ સારી ખ્યાતી મેળવી છે.

સરનામું:—૨૫૦-૨૫૨ કાલબાદેવી રોડ,  
મુંબઈ.

મહેતા, ખાનસાહેબ અરદેશર રતનજી—એમ. બી. ઇ., કવેટા અને કરાંચીના રીટાયર્ડ મીલીટરી પેનશનર. એવણુનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૮ ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસની ૮ મી તારીખે થયો હતો.



અમદાવાદની હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૪ ના સાલની તા. ૫ મી મેના દીને એવણુના લગન મુંબઈવાલા ઉકરજી સોરાખજી એનજીન્યરની બેટી શીરીનબાઈ સાથે થયાં હતાં. કેળવણી લીધા પછી એવણુ ૧૮૯૭ ના સાલમાં લશકરી ડીપાર્ટમેન્ટમાં દાખલ થયા હતા, જ્યાં અમદાવાદ; મુંબઈ, કરાંચી, ઇંદોર, દેવલાલી, ખંડાલા, મઉ, નસીરાબાદ, અજમેર, માઉન્ટ આબુ અને કવેટા એમ જુદા જુદા સ્ટેશનોએ સેવા બજવી હતી. જ્યુબિલેન્ડ અને ઇ. પી. સી. મધે 'ફીલ્ડ સર્વેયર્સ' ઉપર એવણુને મોકલવામાં આવ્યા હતા. જુલેહમી ઉજવણીના સમયમાં એએસિકેટર ના સાલમાં ઇંગ્લાંડ મોકલવામાં આવ્યા હતા. મીલીટરી યુનિટ

મધેથી એવી રીતે ઇંગ્લાંડ જનારા એવણુ એકલાજ પારસી હતા. એજ સાલમાં (૧૯૧૯) એવણુને ખાનસાહેબનો ખેતાબ બક્ષવામાં આવ્યો હતો. જે પછી ૧૯૨૮ ના જુન મહીનામાં એવણુ ઉપર એ. બી. ઇ. ના ઉચ્ચ ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૩૩ ના સપ્ટેમ્બર મહીનાથી એવણુ સીંધ કમીશનરના 'દરબારી' છે. તા. ૯ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૩ ને દીને એવણુ ૫૫ વરસની વય પુરી કીધેલી હોવાથી કવેટા મધેથી એવણુ રીટાયર્ડ થયા હતા.

ટેકાણું—૨૪, પારસી કોલોની, કરાંચી.

ખરે, ડોન નારાયણ ભાસ્કર—કોંગ્રેસ સરકારના થોડા સમય સુધી વડા પ્રધાન બનેલા ડોન ખરેનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. નાગપુરની સરકારી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૦૨ માં તેઓ "ગ્રેજ્યુએટ" થયા હતા. સરકારની શિષ્યવૃત્તિ : મળ્યા પછી તેઓ લાહોર મેડીકલ કોલેજમાં બેડાયા હતા અને ૧૯૦૭ માં ડોક્ટર



બન્યા હતા અને યુનીવરસીટીમાં પહેલા આવ્યા હતા. તેઓ મધ્ય પ્રાંતની પ્રાંતિક મેડીકલ સર્વેયર્સમાં દાખલ થયા હતા. પછીથી એમ. ડી.ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી સરકારી નોકરી છોડી દીધી હતી અને રાજકારણમાં પડયા હતા. ૧૯૩૫ માં તેઓ મધ્યવર્તી સરકારની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૭ સુધી નાગપુર પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખપદે રહ્યા હતા. અબીલ હિંદ મહાસભા સમિતિના સભ્ય હતા અને પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય આવ્યા પછી કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં તેઓ વડા પ્રધાન નીમાયા હતા. પાછળથી એમને એ પદેથી રાજનામું આપવું પડ્યું હતું.

સરનામું:—નાગપુર.

ગાંધિદાસ માણેકનાથ—શેઠ ગોવિંદ-  
દાસનો જન્મ ૧૮૯૬ માં ખોરસદ (ગુજરાત)  
ખાતે થયો હતો. અમદાવાદ અને  
વડોદરા ખાતે ૫૦ વર્ષોથી પારી. હરિ-  
વલ્લભદાસ મુળચંદની પેઢીવાળા શેઠ  
માણેકલાલ હરિલાલના તેઓ એક માત્ર પુત્ર  
થાય. વીશાલાડવણીક, ધી હરિવલ્લભદાસ  
મુળચંદ મીલસ તથા શ્રીનગર વીવીંગ  
એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીના મેનેજર  
એજન્ટસ, તથા બીજી સંખ્યાબંધ મીલ  
કંપનીઓના ડાયરેક્ટર; લક્ષ્મીવિજય  
હોઝીઅરી મીલસ તથા દ્વારકાદાસ મથુરા-  
દાસની પેઢીના માલિક. તેઓ પુષ્ટિ  
માર્ગના અનુયાયી હોઈ શ્રી. નાથદ્વારાના  
કૃષ્ણ ભંડારની વ્યવસ્થા અને બીજી  
મીલકતોની દેખરેખ માટેની સમિતિના  
સભ્ય છે. તથા જાહેર તથા ખાનગી  
સંખ્યાવતોમાં પુષ્ટિ નાણું આપ્યાં છે.  
નાં ગાયકવાડ સરકારે દેવસ્થાન  
મંદિર સમિતિ પર એમની નીમાણુંક  
કરી છે. તેઓ હાલમાં શ્રી. નાથજીની  
અમદાવાદ ખાતેની મીલકતના મેનેજર  
ટ્રસ્ટી છે. એમની ખાનગી સંખ્યાવતો  
આશરે ત્રણ લાખ રૂપિયા સુધી થવા  
જાય છે. આ ઉપરાંત એમણે ૫૦૦૦૦  
રૂપિયાના ખર્ચે કોટામાં એક મોટી  
ધર્મશાળા પોતાના પિતાના નામથી  
ખંધાવી છે અને દ્વિતીય પત્નિના પુણ્યાર્થે  
ડાકોરમાં એક મોટો કુતો ખંધાવ્યો  
છે. નાથદ્વારામાં એક વાવડી ખંધાવી  
છે, જમના નદી પર વૈષ્ણવઘાટ પર  
એક આરકુ ઉભું કર્યું છે અને એમના  
કુળદેવતા કોટાનીના શ્રી મથુરેશજી માટે  
એક સુનેરી ખંગલો તથા સુનેરી હોડીંગો  
રૂપિયા ૫૫૦૦૦ ના ખર્ચે ખંધાવ્યાં છે.  
બ્રાહ્મણ ભોજનમાં પણ એમણે હજારો  
રૂપિયા ખર્ચ્યા છે.

શાસ્ત્રી, ધીરામ્લ એનરેબલ શ્રીનીવાસ  
પી. સી.—જાતિએ બ્રાહ્મણ. એમનો  
જન્મ ઇ. સ. ૧૮૮૯ માં થયો હતો.  
૧૯૦૭ માં સ્વ. ગોખા  
લેએ સ્થાપેલી સર્વન્ટસ  
ઓફ ઇન્ડિયા નામની  
સંસ્થામાં તેઓ દાખલ  
થયા હતા. ગોખાજીના  
મૃત્યુ પછી એ સંસ્થાના  
પ્રમુખ બન્યા હતા.  
૧૯૧૩-૧૬ માં મદ્રાસ  
ધારા સભાના સભ્ય  
હતા. ૧૯૧૬-૨૦ માં વડી ધારાસભાના  
સભ્ય હતા. ૧૯૧૮ માં મરહુમ મોન્ટેગ્યુ  
સાહેબ હિંદના પ્રવાસે આવ્યા હતા  
ત્યારે નાં શાસ્ત્રી એમની સાથે ગાઢ  
સંબંધમાં હતા. ૧૯૨૧ માં ઇમ્પીરીઅલ  
કોન્ફરન્સમાં તેમજ લીગ ઓફ નેશન્સમાં  
તથા વોશીંગ્ટન કોન્ફરન્સમાં હિંદના  
પ્રતિનિધિ તરીકે શ્રી. શાસ્ત્રી ખીરાજયા  
હતા. એજ સાલમાં એમને પ્રીવી કાઉન્સિ-  
લના સભ્ય નીમવામાં આવ્યા હતા અને  
ફીડમ ઓફ લંડન સીટીનું મોટું માન  
એમણે મેળવ્યું હતું. હિંદ સરકારના  
પ્રતિનિધિ તરીકે ૧૯૨૨ માં એઓ પ્રીટીશ  
સંસ્થાનોના પ્રવાસે ગયા હતા.  
૧૯૨૧ થી ૨૪ સુધી કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના  
સભ્ય હતા. હિંદ સરકારના દક્ષિણ  
આફ્રીકામાં એજન્ટ જનરલના ઓધવાપર  
૧૯૨૭-૨૯ સુધી હતા. ગોખાજી પરિવહના  
સભ્ય હતા જીટલી કમીશનના સભ્ય  
હતા. આંધ્ર યુનીવર્સિટીના વાઇસ  
ચાન્સલર હતા. અત્યારે નિવૃત્ત છે.

પ્રેસીડેન્સી

સંધર દેશી

વીમા કું. છે.

નોબલ, મી. એમ. એ. જે.— મી. નોબલ મુંબઈની વેપારી આલમમાં જાણીતા છે અને ઈંગ્લંડ, ફ્રાન્સ તથા અમેરીકાની કેટલીક સારી કંપનીઓ સાથે સંબંધ ધારી એ હેશોની સારી



દવાઓ આ હેશોમાં દાખલ કરવામાં તેમણે સારા ફાળો આપ્યો છે. મી. નોબલ એક મોટા મીલકતદાર અને કેટલીક કંપનીઓના ડિરેક્ટર પણ છે. પોતાના વ્યાપાર ધંધાને અંગે તેમણે યુરોપ અને અમેરીકાના હેશોની અનેક વખત મુલાકાત લીધી હતી. ખ્રીશ્ચીય ખરમા પેત્રોલીયમ કું લી.ના તેઓ ડિરેક્ટર છે. જગતવિખ્યાત દવા બનાવનારી પેટી પાર્ક, હેવીસ અને કંપનીઓ આ હેશમાં શરૂઆત કરી તે તેમને આભારી છે. અને તેવું જુદા અમેરીકન એલ્યીએ પણ કબુલ્યું છે. આ હેશમાં એ પેટીની દવાઓ દાખલ કરી તેનો ધંધો ઝમાવી આપવામાં તેમણે મોટો ફાળો આપ્યો છે ઈંગ્લંડની એંગ્લો અમેરીકન ફારમાસ્યુટીકલ કું. લી. ની ત્યાંની બોર્ડના મી. નોબલ એક ડિરેક્ટર છે. અને હિંદ ખરમા, અને સિલોનના

પ્રતિનિધિ છે. યુથોર્કની કરેસ જેન્ક ઓવેન કંપનીના તેઓ પુર્વના હેશો મધ્યેના વર્ષોથી પ્રતિનિધિ છે અને તેની પ્રખ્યાત “ગ્લાઈડો થાયમોલીન” નામની જગપ્રસિધ્ધ નામની દવા તેઓ હિંદમાં બનાવે છે. એક પરદેશી કારખાનાવાળાની આવી અગત્યની દવા બનાવનાર તેઓ પહેલાજ હિંદી છે. ઓપેન હાબરસન અને કંપનીના પણ મી. નોબલ વર્ષો સુધી પ્રતિનિધિ અને શેરહોલ્ડર હતા, અને એ કંપની સેનીટાસ ટ્રસ્ટને વેચાવાથી અંતે પોતાના શેરો વેચી એ કંપની સાથેનો સંબંધ છુટો કર્યો હતો. અમેરીકાના જે પ્રેસીડેન્ટોએ તેમને અંગત મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. ત્રોશીંગટન ખાતે ૧૯૩૮ માં મળેલી એબસી આફ કામસની કોનફરન્સ કે જેમાં આખી દુન્યામાંથી લગભગ બે હજાર પ્રતિનિધિઓ હાજરી આપે છે. તેમાં મહેમાન તરીકે તેના પ્રેસિડેન્ટ તરફથી મી. નોબલને નોતરવામાં આવ્યા હતા. ના. શહેનશાહની લેવીમાં વખતે વખત હાજરી આપવાનું તેમને માન મળ્યું હતું. અને હાલના ના. શહેનશાહના કોરોનેશન વખતે ના. શહેનશાહે આપેલી ગાર્ડન પાર્ટીમાં મી. નોબલે પોતાના જરથોસ્તી નેશનલ પોષાકમાં હાજરી આપી હતી. અને નામદાર શહેનશાહનું તે તરફ ધ્યાન એવાયાથી ના. શહેનશાહે તેમની પાસે આવી તેમની સાથે અંગત વાતચીત કરવાનું માન આપ્યું હતું. મુંબઈની હિંદી વેપારી એજરના તેઓ એક જુના અને આજેવાન સભ્ય છે અને વ્યાપારી સવાલોમાં તેઓ ભારે ઉલ્લેખ છે. ઘણી ખરી બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના તેઓ એક

શેરહોલ્ડર છે અને તેની વારસીક સભા-ઓમાં હાજરી આપી તેઓ શેરહોલ્ડરોની સારી સેવા બજાવે છે. નાણાં પ્રકરણી અને આર્થિક સલાહોમાં તેઓ એક સ-તાસમાન ગણાય છે કારણ કે એ સલાહોમાં તેમને વર્ષોના ઉંડો અનુભવ અને જ્ઞાન છે.

મી० નોબલ એક રાજ્યદ્રારી નથી તે છતાં તેઓ ઘણા આગળ પડતા અને સ્વતંત્ર વિચારના છે અને તેવા વિચારો તેઓ કેાઈની પણ પરવા કર્યા વગર અને બીજાઓની ખુશીની દરકાર કર્યા વગર સ્વતંત્રપણે બહાર કરે છે. હાલના મહાન યુદ્ધ પછી નાં જવરનરે ટાઉન-હોલમાં મુખ્ય ઇલાકાના આગેવાન પ્રતિનિધિઓની જે સભા બોલાવી હતી તેમાં જે થોડા આગેવાનોએ પોતાના વિચારો બહાર કર્યા હતા, તેમાં શ્રી. નોબલ પણ એક હતા અને એમણે કહ્યું હતું કે આ સમય એવો છે કે હિંદ દુશ્મનો તરફના ભારે ભયમાં છે. અને તે વેળાએ હિંદી સરકારે શું કરવું હતું અને શું કરવું બેઠેએ તેથી તેમજ બ્રીટીશ સરકારે હિંદ માટે શું કરવું હતું અને કરવું બેઠેએ તેનીચર્યા કર્યા વગર એકત્ર થઈ હિંદીવાનોએ સરકારને લડાઈમાં દુશ્મનોની સહાયે મદદ આપવી કે જેથી (દેશો) પચાવી પાડનાર દુશ્મનને શિકસ્ત આપી શકાય એવાં દરેક પગલાં તન, મન, ધનથી લેવાં અને તે સરકારને અપણું કરવાં. તેમ કરવાથી હિંદીઓ પોતાનું તથા દેશનું ભલું કરી શકશે અને દેશને મોટી આફતમાંથી બચાવશે.

હાલમાંજ મી० નોબલે પારસી બજાર અને ઘોઘાઝીટના જ'કશન ઉપર એક

આવીશાન મકાન બંધાવ્યું છે કે જેમાં કેટલીક મોટી વિપારી પેઢીઓ અને કંપનીઓની ઓફીસો છે.

સરનામું—નોબલ એબર્સ, પારસી બજાર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ક'ચનલાલ વરજદાસ—રા. ક'ચનલાલ ભાઈનો જન્મ સુરત મુકામે તા. ૨૯ મી જુલાઈ ૧૮૯૩ ના દિને થયો હતો. તેમના



પિતાએ વીમાના ક્ષેત્રમાં સારી ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી હતી અને મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીના તેઓ શરૂઆતથી ભાગીદાર હતા. શેઠ વરજદાસના મરણ પછી રા. ક'ચનલાલભાઈ એ પેઢીના ભાગીદાર છે. એ પેઢી પાસે ધુનીવરસલ વીમા કંપનીની મેનેજિંગ એજન્સી છે અને પોતાના પિતાના હાથ હેઠળ વીમાની તાલીમ મેળવી રા. ક'ચનલાલભાઈ પણ સારી સેવા બજાવી રહ્યા છે. રા. ક'ચનલાલભાઈના પિતા શ્રીએ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડ મુડેનશીયલ એશ્યુરન્સ કંપની અને વલ્કન ઇનસ્પુરન્સ કંપનીની સ્થાપનામાં સારી કાળી આપ્યો હતો. તેમના એક ભાઈ સ્વર્ગસ્થ શ્રી મનહરલાલ એટ ઇસ્ટર્ન એશ્યુરન્સ કંપનીના મેનેજર હતા. તેમના બીજા ભાઈ ડા० ગમનલાલ હતા અને તેઓ પણ મરણ પામ્યા છે.

ચોકસી, શ્રી. હરિપ્રસાદ મહુભાઈ—  
શ્રી. ચોકસીનો જન્મ સુરતમાં  
તા. ૩૧-૧૦-૧૮૯૬ ના રોજ થયો હતો



તેમના પિતાશ્રી શ્રી. મહુભાઈ નરસિંહ-  
દાસ ચોકસી એક રીટાયર્ડ ફર્સ્ટ ક્લાસ  
અબજબ અને સ્કોલકોલ કોર્ટના  
જજ છે. શ્રી. ચોકસી ૧૯૨૦ માં બી.  
એ. (આનર્સ)ની પરિક્ષામાં પસાર થયા  
પછી ૧૯૨૨ માં એલ. બી. થયા.  
અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૬ સુધી સુરતની  
હીરટ્રીકટ કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરી હતી  
૧૯૨૭ માં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા.  
અને મુંબઈ હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈ-  
ડના એક એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ  
સાદ કરી હતી કે જે બંધો હતો તેઓ  
કરે છે. સુરતની લો કોલેજના તેઓ  
પ્રોફેસર સમય પ્રોફેસર પણ હતા. તેઓ  
જાતિએ દશાધારવાડ વાળીયા છે. અને  
સ્વામીનારાયણ ધર્મ પાળે છે. સ્વામી-  
નારાયણ સંપ્રદાયના આગેવાનોમાં શ્રી.

ચોકસીનું તથા તેમના પિતાશ્રીનું સ્થાન  
છે અને એ સંપ્રદાયમાં તેમની સખાવતો  
પણ સારી છે. શ્રી. ચોકસી  
પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીટીફ એસોસી-  
એશનની મેનેજિંગ કમીટીના એક સભ્ય  
છે. ગુજરાતમાંથી હાઈકોર્ટમાં આવતી  
કેટલીક મોટી અપીલોમાં શ્રી. ચોકસી  
છેલ્લાં થોડાંક વર્ષોથી એક આ બીજી  
પાર્ટી તરફથી રજુ થયેલા જોવામાં  
આવે છે.

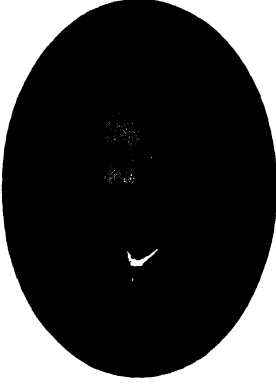
સરનામું:—પ્રભુ નિવાસ, ગીરગામ  
બેંક રોડ, મુંબઈ

નરસિંહદાસ જેડીસનદાસ ગંગાદાસ—

૨૦ નરસિંહદાસ ભાઈનો જન્મ મુંબઈમાં  
થયો હતો. તેમના દાદા સ્વર્ગસ્થ શેઠ  
ગંગાદાસ કૃષ્ણભાણુદાસ રૂના મોટા  
વેપારી હતા અને ૨૦ નરસિંહદાસ-  
ભાઈ પણ હાલમાં રૂનોજ બંધો કરે  
છે ૧૯૧૮ માં તેમણે અમદાવાદમાં એક  
મીલ લીધી હતી અને પંદર વર્ષ સુધી  
તે સારી રીતે ચલાવી હતી પણ ૧૯૩૩ માં  
તે મીલ વેચી નાંખી હતી કારણ કે  
જાપાનીસ માલની મોટી આયાતને લીધે  
કાપડના બજારમાં ભારે મંદી આવી હતી.  
મીલના કામકાજના સારા અનુભવને  
પરિણામે રૂના વેચાણમાં, સલાહકારક  
તરીકે મીલોને ઘણા ઉપયોગી થઈ પડે  
છે અને જીનાંગ ફેક્ટરી ઓનર્સને સારી  
સલાહ આપી મીલોને ઓછી ઘટનું  
તથા સાફ રૂ મળે તેમ ગોઠવણ કરવામાં  
સફળતા મેળવી છે. તેમણે ઉંચકેણવર્ગી  
લીધી છે. તેઓએ વર્ષ સુધી મીલમાલિકો તર-  
ફથી સ્કોલ-ન્યુસન્સ કમીટીના સભાસદ હતા

સરનામું:—વસંત વિહાર, શાહીબાગ  
અમદાવાદ

ભરૂચા, મી૦ માણિકજી રતનજી (ગાડીવાલા)—મી૦ માણિકજી ભરૂચાનો જન્મ મુંબઈમાં સોમવાર તા૦ ૧૪ મી નવેમ્બર ૧૮૮૧ ના રોજ થયો હતો.



તેમના પિતાશ્રી ભરૂચના અને માચજી બચુમાય નવસારીનાં હતાં. મરહુમ મી૦ રતનજી ગરીબ હાલતના હતા અને તેથી તેઓ નોકરી ધંધાની શોધમાં મુંબઈ આવ્યા હતા. તે જમાનામાં મોટરો હતી નહીં એટલે થોડાક વખત નોકરી ધંધો કર્યા પછી ગાડી બનાવવાનો ધંધો શરૂ કર્યો અને તે પછી ગાડી બનાવવાનું એક કારખાનું પણ ખોલ્યું. આથી તેઓની અટક ગાડીવાળા પડી ગઈ. મી૦ માણિકજી ૧૨ વર્ષના હતા ત્યારે તેમના પિતા અને ૧૪ વર્ષના હતા ત્યારે તેમના માચજી મરણ પામ્યા હતા એઓ મેટ્રીક પાસ થયા પછી કેટલીક વેપારી પરિક્ષાઓ પસાર કરી ૧૯૦૪ માં મ્યુનીસીપલ નોકરીમાં જોડાયા. સ્ટેન્ડીંગ કમીટી અને કોરપોરેશનની ઓફીસના એક જુનીઅર ક્લાર્ક તરીકે સંતોષકારક કામ કર્યા પછી ૧૯૩૧ માં તેઓ ચીફ ક્લાર્ક અને રેકર્ડ કીપર

થયા હતા અને કોરપોરેશન તથા સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના મેમ્બરોને તેઓ ઘણા ઉપયોગી થઈ પડતા હતા. ૨૭ વર્ષની નોકરી કરી ૧૯૩૧ માં તેઓ ઉંમર પુરી થતાં પહેલાં રીટાયર થયા હતા અને તેમની ઉંચી સંવાળો બદલ તેમને અનેક સરટીફિકેટો મળેલાં છે.

મી૦ માણિકજી ભરૂચાને નાનપણથી જ ક્રીકેટનો શોખ છે અને તેઓ ક્રીકેટને લગતી ઘણી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે, અને સારા પારસી ખેલાડીઓને ફર્સ્ટ ક્લાસ મેચોમાં સ્થાન મળે તે માટે તેમણે વખતોવખત લડત પણ ચલાવી હતી.

મી૦ માણિકજી ઘણી બેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના શેરહોલ્ડર છે અને તે કંપનીઓની સભાઓમાં નીચમીત હાજરી આપી શેરહોલ્ડરો તરફથી રચનાત્મક લડત ચલાવે છે. જોખંધે શેરહોલ્ડર્સ એસોસિએશનના તેઓ આગેવાન મેમ્બર છે અને તેની મેનેજિંગ કમીટીમાં પણ છે. પીસસેલીબ્રેશન કમીટીએ તેમને ૧૯૧૯ માં મેડલ અપાવ્યો હતો.

મી૦ માણિકજી એક સ્વતંત્ર વિચારના અને સારાં કાર્યોમાં ઉલટથી ભાગ લેનારા એક ગૃહસ્થ છે અને તેથી તેઓ સાફ જેવું મિત્રમંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—પાલખીવાલા હાઉસ, ૨૯૬ ફ્રીઅર રોડ, કોટ, મુંબઈ.

“પ્રેસીડેન્સી”

માં વીત્રા ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધિવાસ્થામાં

નિશ્ચીત બનેા.



**આહમદ એમ. એમ. ઝહુરુદ્દીન—** ફીલોસોફી, પરશીયન, અને એરબીક એમ. એ. એલ. એલ. ખી., જુનાગઢ બહાઉદીન કોલેજના પ્રીન્સીપાલ અને જુનાગઢ રાજ્યના ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ફરમેશન, -જનમ ખાસી પથાનન સીર હિંદ (પતીયાલા સ્ટેટ) કેળવણી પતીયાલાની મોડેલ હાઇસ્કૂલ અને એમ. એ. એ. કોલેજ, અલીગઢ, એમ. એ. (મુસ્લીમ યુનીવર્સિટી, અલીગઢ) ડીગ્રી લીધી ૧૯૨૩, અને એલ. એલ. ખી. (અલ્હાબાદ યુનિવર્સિટી) ૧૯૨૩ માં પસાર કરી. મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીમાંથી એમ. એ. માં સૌથી પ્રથમ આન્યા. અને અભ્યાસ દરમિયાન અલીગઢ યુનીવર્સિટીમાં લેકચરર તરીકે કામ કર્યું, ઇસ્વી. ૧૯૨૩ માં તત્વજ્ઞાન (ફીલોસોફી)ના અલીગઢ યુનીવર્સિટીના લેકચરર નિમાયા. પછી બેંગોલ એજ્યુકેશન સરવીસમાં દાખલ થઈ કલકત્તાની ઇસ્લામીયા કોલેજના ફીલોસોફીના લેકચરર નીમાયા. ઇસ્વી. ૧૯૩૦ માં મુંબઈ એજ્યુકેશન સરવીસમાં દાખલ થઈ અધેરીની ઇસ્લામીયા કોલેજમાં ફીલોસોફીના લેકચરર નીમાયા ઉપરાંત ઇંગ્લીશ ના પણ લેકચરર નીમાયા. ઇસ્વી. ૧૯૩૫ માં જુનાગઢની બહાઉદીન કોલેજના પ્રીન્સીપાલ નીમાયા. અને તે ઉપરાંત ૧૯૩૯ થી તેઓ જુનાગઢ રાજ્યના પ્રકાશન ખાતાના અધિકારી (ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ફરમેશન) નીમાયા. તે ઉપરાંત આર્કીયોલોજીકલ ડીપાર્ટમેન્ટ અને સ્ટેટ મ્યુઝીયમનો ચાર્જ પણ તેમને સોંપાયો. આરકીયોલોજીકલ (વાર્ષિક)ના તંત્રી તરીકે પણ તેઓ કામ કરે છે. તે સિવાય જુનાગઢ સ્ટેટ જીમનાનાની મેનેજિંગ કમીટીના તેઓ ચેરમેન છે. જુનાગઢ રાજ્યની સેકન્ડરી એજ્યુકેશન બોર્ડના પ્રથમ મેમ્બર અને મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના

ફીલોસોફી, પરશીયન, અને એરબીક બોર્ડ'સ ઓફ સ્ટડીના મેમ્બર. ગરીબ વિદ્યાર્થીઓના હિતમાં ભાગ લઈ કલકત્તાની ઇસ્લામીયા કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ વાર્ષિક છ હજાર રૂપીયાનું તથા અધેરીની ઇસ્માઇલ કોલેજ માટે વાર્ષિક વીસ હજારનું તથા બહાઉદીન કોલેજના મુસ્લીમ અને હિંદુ વિદ્યાર્થીઓ માટે વાર્ષિક અગીયાર હજાર રૂપીયાનું શિષ્યવૃત્તિ (સ્કોલર શીપ) ફંડ ઉભું કર્યું.

**પ્રકાશનો:—**(૧) મીટ્રીક ટેન્ડેન્સી ઓફ ઇસ્લામ (ઇસ્લામની ગયબી ખુબીઓ), (૨) ડેવેલપમેન્ટ ઓફ પર્સનેલીટી (મનુષ્યનો વિકાસ), (૩) એજ્યુકેશન ઓફ સાઇકોલોજી (ઉર્દુ) કેલવણીનું માનસીક જ્ઞાન, (૪) એ ટેકસ્ટ બુક ઓફ લોજીક, [તત્વજ્ઞાનનું પાઠ્ય પુસ્તક], (૫) ફન્ડામેન્ટલ બેઝીક ઓફ સાયન્સ ઓફ રીટીલ-યન (ધર્મશાસ્ત્રનાં મુળ તત્વોના પાંચો), (૬) પ્રેજન્ટ ડે પ્રોબલેમ ઓફ ઇન્ડીયન એજ્યુકેશન, (આજની હિંદી કેળવણીના પ્રશ્નો), (૭) એ પીપ ઇન્ટરનેશનલ-સીયસ ઓફ ફીલોસોફી ઓફ ડરીમ્સ (આધ્યાત્મિક તંદ્રાવસ્થા અથવા સ્વપ્નના તત્વજ્ઞાન તરફ ડોકીયું), (૮) એન એકઝામીનેશન ઓફ વર્ધા સ્કીમ ઓફ એજ્યુકેશન (વર્ધા કેળવણી યોજાનું નિરિક્ષણ).

**સરનામું:—**બહાઉદીન કોલેજ, જુનાગઢ.

**બરોડાવાળી, શ્રી. સાલેભાઈ કરીમજી—** આ બાણીતા ધંધાદારીનો જન્મ ૧૮૮૪માં થયો હતો. તેઓ બાલકીપણ એન્ડ કરીમજીની કંદ્રાકટરોની પેઢીના ભાગીદાર છે. આ પેઢીએ બોરીખંદર સ્ટેશન, મ્યુન્સિપલ

સાના મકાનો, વસઈ અને નર્મદાના પુલો, નીઝામની બેઠવાડા રેલ્વે, અને પટોદરાના સરકારી મકાનો, કંઈસરખાગ મહેલ, અને જેલ વિગેરેના ખાંધકામ કર્યા છે. શ્રી. સાલેભાઈ ૧૯૨૬ માં મુંબઈના શેરીફ હતા. ૧૯૨૧ માં ઈમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય ચુંટાયા હતા. એ પહેલા ૧૯૧૭ માં મુંબઈની ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. ૧૯૦૭ માં એમને સરકારે જે. પી. અને એનરરી મેજિસ્ટ્રેટ બનાવ્યા હતા. ગયા મહાયુધ્ધ દરમ્યાન બજાવેલી સેવા માટે સરકારે એમના નામને બે વાર ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને એમને પ્રમાણપત્ર ને ચંદ્રક એનાયત કર્યા હતા. ૩૨ વર્ષ સુધી મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય રહી એમણે શહેરની સેવા બજાવી છે. જુદી જુદી મ્યુનિસિપલિટીઓમાં પણ એમણે અગ્ર-ગણ્ય ભાગ લીધો હતો. ૧૯૧૭ માં માલે-ગામ ખાતે મળેલી અખીલ હિંદ મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. એ પછી એ પરિષદની ૧૯૧૭—૧૮ માં સુરતમાં મળેલી બેઠકના ચેરમેન હતા. ૧૯૧૯ અને ૧૯૩૭ માં બેંચે બોર્ડ ઓફ ફીલ્ડ સેન્સરના સભ્ય હતા. ૧૯૨૬ અને ૧૯૪૦ માં અખીલ હિંદ મુસ્લીમ ફેડરેશનના ઉપ-પ્રમુખ અને ૧૯૨૬ માં લાખનઉ ખાતે મળેલી અખિલ હિંદ હેબજ પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ગત મહાયુધ્ધમાં લોન કમિટીના પ્રમુખ તરીકે સરકારની સારી સેવા બજાવી હતી. અને કોમ પાસે ૩૦ લાખ ભરાવ્યા હતા. શ્રી. બરોડા-વાળા ફીકેટ, ટેનીસ, વિગેરેના શોખીન છે અને તરવાની હરિકાંઈમાં ચેમ્પીઅનશીપ મેળવી ઇનામો જીત્યા છે.

સરનામું:—અલ્ટામોંટ રોડ, ખંખાલા-હીલ, મુંબઈ.

બેનરજી, સર આલ્બીઅન રાજકુમાર, નાઇટ (૧૯૨૫), આઇ. સી. એસ., સી. એસ. આઇ., સી. આઇ. ઇ.,—એમને જન્મ ૧૮૭૧ માં ખ્રીસ્ટલ ખાતે થયો હતો. એમણે સર કીજી ગુપ્તાના પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યાં છે. કલકત્તા યુનીવર્સિટી અને ઓક્સફર્ડની બાલીઓલ કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ૧૮૯૨ માં એમ. એ. થયા હતા અને ૧૮૯૫ માં આઇ. સી. એસ. થઈ મદ્રાસ પ્રાંતમાં જીલ્લા અમલદાર તરીકે નીમયા હતા. એ પછી ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૪ સુધી કેપ્ટીન રાજ્યના દીવાન બન્યા હતા. ૧૯૧૫ માં ફરી હાઈ સરકારની સેવામાં આવ્યા હતા અને કુડાપાના કલેક્ટર અને જીલ્લા મેજિસ્ટ્રેટના ઓધધા પર નીમયા હતા. એ પછી માઈસોર રાજ્યની કારોબારી કાઉન્સિલમાં સભ્ય તરીકે નીમવા માટે એમની સેવા અર્પણ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૧૯ માં માઈસોરના કામચલાઉ દીવાન નીમયા હતા અને પછી સન'દી નોકરીમાંથી નિવૃત્ત થઈ ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૬ સુધી માઈસોરના દીવાન નીમયા હતા. ૧૯૨૭ માં કાશ્મીર રાજ્યની સેવામાં ફાબલ થયા હતા અને ૧૯૨૯ સુધી પરદેશમંત્રી રહ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં મહારાજાએ જીલ્લા દરબારમાં તેમને “રાજમંત્ર ધુરીજી”ને બેતાબ નવાબેશ કર્યો હતો. એમણે “હિંદની આંતીધુટી”, “હિંદી માર્ગદર્શક” અને “જીવનની તાલબધ્ધતા” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે.

સરનામું:—C/o કાઉન્ટસ એન્ડ કંપની, ૪૪૦, સ્ક્રાન્ડ, લંડન, ડબલ્યુ. સી. ૨.

માણિકજી રસ્તમજી કાપડીઆ—શ્રી. માણિકજી શેઠનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૮૮૩ની આલમાં થયો હતો. ધંધા પુરતી



માધ્યમીક કેળવણી લીધા પછી તેઓ ૧૮ વર્ષની ઉંમરે પોતાના પિતાના કાપડતા ધંધામાં પડયા હતા. મેસર્સ દામોદર વાલજીની કંપની કે જે ઇ. સ ૧૮૧૮માં સ્થપાઈ હતી તેના રાં માણિકજી શેઠ એક ભાગીદાર હતા. ભાડીઆ અને પારસી વ્યાપારીઓ વચ્ચેની ભાગીદારીથી આ પેઢી ચલાવવામાં આવતી હતી અને ખન્ને પક્ષોની ચાર પેઢીને એ કંપની સાથે સંબંધ હતો. આટલી જુની ભાગીદારીવાળી ઘણી ઓછી દેશી પેઢીઓ હરતી ધરાવે છે અને તેમાં પણ પારસી અને ભાડીઆ કેમીલીઓ વચ્ચેની આવી ભાગીદારીને આ એક અનુપમ દાખલો છે. એ પેઢી કાપડને ઘણાજ મોટા પાયા ઉપર ધધો કરતી હતી અને તેની ખીલવણીમાં રાં માણિકજી શેઠના કેમીલીનો મોટો હિસ્સો હતો. રાં માણિકજી શેઠના પિતા ૧૯૧૦ માં ૭૨ વર્ષની વયે ગુજરી ગયા ત્યાં સુધીમાં એક પણ વર્ષ એવું પસાર થયું નહીં હતું કે

જેમાં એ કંપનીએ ખોટ કરી હોય. રાં માણિકજી શેઠના પિતા રાં રસ્તમજી શેઠ બધી કોમોમાં માન ધરાવતા હતા. અને કેળવણી, દુકાળ, રેલ વગેરે સામાજિક કામોમાં સારી મદદ કરી હતી. રાં રસ્તમજી શેઠની સાથે ધંધામાં તેમના ભાઈ નવરોજી પણ હતા અને રાં નવરોજીએ નવસારીમાં રૂ. ૧ લાખના ખર્ચે લગ્નની વાડી અને સનેટોરીઅમ ખંધાવ્યાં હતાં. રાં રસ્તમજી તથા નવરોજીના ભાગીદાર સ્વર્ગસ્થ શેઠ ગોકળદાસ પોતા પાછળ એક વર્ષના પુત્ર (ગોરધનદાસ)ને મુકી મરણ પામ્યા તે પછી રસ્તમજી અને નવરોજીએ રાં ગોરધનદાસભાઈને પોતાના બાળકની માફક ઉછેર્યા હતા. સ્વર્ગસ્થ શેઠ ગોકળદાસ એવું લખી ગયા હતા કે તેમનાં મરણ પછી નેમનાં કુટુંબનો મેસર્સ, દામોદર વાલજીની કંપની સાથેના સંબંધ છુટો કરવો અને મીલકતનો વહીવટ કરવા માટે મેસર્સ રસ્તમજી, નવરોજી અને ગંગાબાઈને નામ્યા હતા પણ આ પારસી ભાગીદારોએ હિંદુ ભાગીદારને છુટા નહીં કરતાં તેનો ભાગ ચાલુ રાખ્યો હતો અને પોતાના બાળક ભાગીદારની મીલકતનો ઐટયો નો સારો વહીવટ કર્યો હતો કે તે મીલકતમાં મોટો વધારો થયો હતો. ગાંધીજીની ૧૯૩૦ ની અસહકારની ચળવળ પછી દામોદર વાલજીની પેઢીએ પરદેશી કાપડનો વેપાર ખંધ કર્યો હતો. અને રાં માણિકજી શેઠ હાલમાં રીટાયર્ડ લાઈફ ગાળે છે તેમને ઘણી જાહેર અને સમાવતી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે અને ઘણું ઠંકાણું તો તેઓ દ્રુટી પણ છે. કેળવણી, કુદરતી આફતો, સમાવતી કામો અને જાહેર ઉપયોગી

ખાતાંઓને તેઓ મુગે મોઢે મદદ કરે છે. કોઈ પણ ઠેકાણે હેઠઠો ભોગવવાની તેમણે આશા રાખી નથી. હાંદની એકેએક હાંદગાહ અગીઆરી અને આતશખહેરામની રાત્રી માણેકજી શેઠે જાત્રા કરી છે અને જાતે સુખડ ચઢાવ્યું છે તેમણે કોમી સામાજિક તથા રાજદ્રારી સેવાઓનો અભ્યાસ કર્યો છે.

સરનામું:—૧૩૬ સી ખંભાલા હીલ,  
મુંબઈ.

કાદરભાઈ, અખટલ તૈયબ શેખ—  
એમનો જન્મ ૧૯૦૦ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતાશ્રીનો મુંબઈના કિનારાના ખદરો અને સીલોન સાથે મોટો વેપાર ચાલતો હતો. હાલ તેઓ ત્રાવણકોર સ્ટેટની સેન્ટ્રલ સ્ટીલ કોર્પોરેશનમાં વેપાર ઉદ્યોગના પ્રતિનિધિ તરીકે ખેડક ધરાવે છે. પંચાયત કોર્ટના ઓનનરી મેજસ્ટ્રેટ છે. એ ઉપરાંત ઈન્ડિયા નંટ કંપની લીમિટેડ ડીરેક્ટર, જમીનદાર, તેલની મીલના માલિક છે. તેલ કોપરા, કાચુ, મરી, સુંક વિગેરેનો એમનો વેપાર છે તેમજ કવીલોન જનરલ સ્ટોર્સના પણ માલિક છે. મુંબઈની જેવીઅર સ્કૂલમાં એમણે મેટ્રિક સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ગુજરાતી, અરબી, ફારસી, ઉર્દુ, હિંદુસ્તાની મલખારી વિગેરે ભાષાઓ પણ જાણે છે. રાજ્યની જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ભાગ લે છે. એમણે ૧૯૨૯ માં મક્કા મહીના વિગેરેની યાત્રા કરી હતી

સરનામું:—કવીલોન, ત્રાવણકોર સ્ટેટ.

મુકુંદલાલ ઇંદરલાલ દીક્ષીત—૨૧  
મુકુંદલાલનો જન્મ ભરૂચ મુકામે તા.  
૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૩ ના દિને થયો



હતો અને તેઓ આર્ટસ ટ્રેજ્યુએટ થયા પછી એલ.એલ.બી. થયા હતા. તેઓ જેનીથ લાઇફ ઇન્શ્યુરન્સ કંપનીના સેક્રેટરી છે અને એ કંપની તથા વીમાના ધંધાની મુગે મોઢે સેવા બજાવે છે. શ્રી.મુકુંદલાલ ભારગવ જ્ઞાતીની મંડળની કાર્યવાહક સમીતીના એક સભ્ય છે અને જ્ઞાતીના કેળવણી અને સામાજિક પ્રશ્નોમાં સારો ઉત્સાહ ધરાવી પોતાથી બનતી સેવા આપે છે.

સરનામું:—સીકકા નગર, મુંબઈ ૪.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહાવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

આરકેટના કુમાર, નવાળ અગ્રીમજા, ૧૯૦૯ માં ઠાકતરી ડીગ્રી સંપાદન નાં સર ગુલામ મહમદઅલી, ખાન-બહાદુર, જી. સી. આઈ ઈ, કે. સી. આઈ. ઈ., એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. તેઓ દક્ષિણ હિંદના આગેવાન મુસ્લીમ કુટુંબના છે અને કરણાટકના શાહી સત્તા ધરાવનાર રાજકુટુંબના સીધા વંશજ છે. સર ગુલામ મહમદઅલીએ અંગ્રેજ શિક્ષકો હરતક પ્રાથમિક કેળવણી લીધી હતી. તેઓ ૧૯૦૪-૬ માં મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૧૦-૧૩ માં મદ્રાસ પ્રાંતના મુસ્લીમ પ્રતિનિધિ તરીકે ઇમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૬ માં મદ્રાસની ધારાસભામાં સરકાર નિયુક્ત સભ્ય હતા. એમને ૧૯૩૫ માં નામદારનો ખેતાળ અર્પણ થયો હતો. એમને ત્રણ તોપનું માન અને થોડું લશ્કર નિભાવવાની છુટ છે. નામદાર પ્રીન્સના પેલીટીકલ ઓફીસર તરીકે મદ્રાસના કલેક્ટર નીમાય છે. તેઓ નામદાર લાહોરની એલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ એસોસિએશનના પ્રમુખ છે ઉપરાંત મદ્રાસની દક્ષિણ હિંદ ઇસ્લામીયા લીગના પ્રમુખ પણ છે. ૧૯૧૦ માં એલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખપદે ચુંટાયા હતા. ઉટીની લેક્ષે ઇન્સ્ટીટ્યુટ, મદ્રાસની દક્ષિણ હિંદ એથલેટીક એસોસિએશન કલબ અને જમખાનાના આજીવન સભ્ય છે.

સરનામું:—મહાલ પેલેસ, મદ્રાસ.

ધાકસી, ડો. ચંપકલાલ ગુલાબદાસ-એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. નાનપણમાં પિતાશ્રીના અવસાનને લીધે વિદ્યાભ્યાસનો ખોળે એમના મોટા ભાઈ પર આવ્યો હતો. મુશ્કેલી છતાં એમણે

૧૯૦૯ માં ઠાકતરી ડીગ્રી સંપાદન કરીને મુખ્યમાં બુલેટ્સવર ખાતે દવાખાનું કાઢ્યું મુખ્યમાં ચંદારામજી ગલ્સ હાઈસ્કૂલમાં માનદ લેકચરર તરીકે હાઈજન અને માંદાની માવજત વિગેરેના વર્ગો શરૂ કરી જે વર્ષ સુધી ચલાવ્યા એ પછી એમણે પોતાની સારી પ્રેક્ટીસ છોડી સુરતમાં શ્રી સુરત હિંદુ ધર્માદા ખાતાની હોસ્પિટલ ઉઘાડીને ૧૨ વર્ષ સુધી મેડીકલ ઓફીસરનો ઓધ્યા સ્વીકાર્યો. એ પછી તેમણે ગોપીપુરામાં ખાનગી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. સુરતની કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓ, અને સુરત મીલ્ક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી, તથા શ્રી પાર્વતીબાઈ લેપર હોસ્પિટલ સાથે પણ એમનો સંબંધ હતો.

સરનામું:—મોતીભુવન, હરીપુરા, સુરત.

ખાંડવાળા, શ્રી. રતનલાલ વિઠ્ઠલદાસ-એમનો જન્મ સુરતના સુપ્રસિદ્ધ ખાંડવાળા કુટુંબમાં ૧૯૦૪ માં થયો હતો. તેઓ વેપારી છે. ૧૯૨૪ માં એમણે સુરતમાં વિશુદ્ધ ખાદી ભંડાર ખોલ્યો હતો અને એના માનદ વ્યવસ્થાપક તરીકે છ વર્ષ કાર્ય કર્યું હતું. સત્યાગ્રહની લડત દરમિયાન જેલ ગયા હતા. ૧૩૩૧ માં સુરત મ્યુનિસિપાલિટીમાં સભ્ય અને સુરત પીપલ્સ ખેંકમાં ડિરેક્ટર તરીકે ચુંટાયા હતા. હાલમાં સુરત ખરો મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્ય અને સુરત મરચંટસ એમ્પર તથા હિંદુ સમાજના મંત્રી છે. ઉપરાંત અન્ય કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓના કાર્યવાહક મંડળોમાં પણ છે.

સરનામું:—વાડી ફળીઆ ખાંડવાળાની, શેરી, સુરત

**અમીનુદીન.** સૈયદ, ખી. એ. (કેન્ટર-ખરી), ખાર-એટ-લે, આઈ. સી. એસ., ૧૯૪૦ના જુનથી રત્નાગીરીના કલેક્ટર-એમનો જન્મ ૧૮૯૫માં થયો હતો. ૧૯૧૪ સુધી એમણે અલીગઢની એમ. એ. એ. કૉલેજએટ સ્કુલમાં અને ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૮ સુધી કેમ્બ્રીજની ડાઉનીંગ કૉલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. પછી એસ ઇનમાં ખેરીસ્ટર થયા હતા. પહેલાં સક્કર (સીંધ), અહમદનગર અને થાણાના મદદનીશ કલેક્ટર, ૧૯૩૦-૩૧ માં સતારા, ૧૯૩૧ માં કેનેરા, ૧૯૩૨-૩૪ માં કોલાબા, જલ્લાના કલેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૩૨-૩૪ થી મુંબઈની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૫ માં નાશીક જલ્લાના કલેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૩૬ માં દિલ્હીની વડી ધારાસભાની અંદાજપત્રકની બેઠક વખતે સરકાર નિયુક્ત સભ્ય તરીકે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૬-૩૭ માં પુર્વ-ખાનદેશના કલેક્ટર હતા અને ૧૯૩૭-૩૮ માં મુંબઈ સરકારના મહેસુલ ખાતાના ડેપુટી સેક્રેટરી નીમાયા હતા. ૧૯૩૮-૩૯ માં મુંબઈ પ્રાંતના લેંડ રેકર્ડ્સના ડાયરેક્ટર અને રજીસ્ટ્રેશનના ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ નીમાયા હતા. મુંબઈ પ્રાંત, નિઝામ, વડોદરા, જુનાગઢ અને સચીન સ્ટેટસમાં વંશપરંપરાથી મળેલા ઇનામી ગ્રામો ધરાવે છે.

સરનામું:—નવાખ મંઝીલ, વડોદરા.

**અમ્મદુસ સામઢખાન,** સાહેબ ઝાઢા, સર—જમુ અને કાશ્મીર સરકારના ખીલ વણી અને વેપાર ખાતાના પ્રધાન. એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. લોહાર રાજ્યની કુંવરી સાથે એમણે લગ્ન કર્યું હતું. એમણે યુરોપીઅન

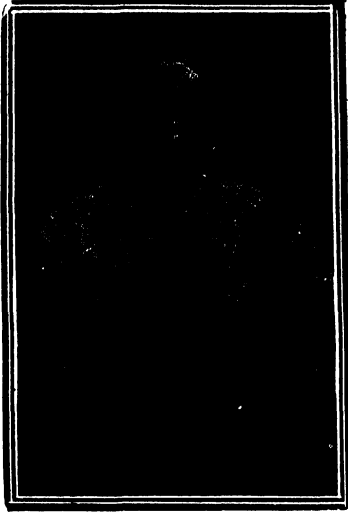
શિક્ષકોની ફેખરેખ હેઠળ હિંદમાં કેળવણી લીધી હતી ૧૮૯૪ થી ૧૯૦૦ સુધી રામ-પુર રાજ્યના સ્વર્ગસ્થ મહારાજના ખાનગી મંત્રી, ૧૯૦૦ થી ૧૯૩૦ સુધી મુખ્ય મંત્રી અને ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૪ સુધી વડા પ્રધાન હતા. ૧૯૩૧ ની ગોળમેજી પરિષદમાં ગયેલા દેશીરાજ્યોના પ્રતિનિધિ-મંડળના સલાહકાર તરીકે તેમને નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૨ માં ઓટાવા ખાતે મળેલી ઇંખીરીઅલ ઇંકોનોમીક પરિષદમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૩૩ માં મળેલી રાષ્ટ્રસંઘની એસેમ્બલીમાં દેશીરાજ્યોના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજરી આપી હતી.

સરનામું:—ધી મેઇલ, રામપુર (સ્ટેટ), યુ. પી.

**અટલ,** રાયખડાદુર પંડીત અમરનાથ, એમ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. એમણે જયપુરની મહારાજ કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને અલ્હા-ખાદની મુધર સેન્ટ્રલ કૉલેજમાં એમ. એ. ની ડીગ્રી સંપાદન કરી હતી. તેઓ સર તેજખડાદુર સપરના જમાઇ થાય છે. ૧૯૩૬ માં ઇસ્ટર્ન ડીવીઝનના હીવાન નીમાયા હતા. અને ૧૯૨૧ માં જયપુર સ્ટેટ કાઉન્સીલના સ્વદેશ ખાતાના મંત્રી હતા. ૧૯૨૫ માં અર્થમંત્રી નીમાયા હતા ૧૯૨૭ માં લંડન ખાતે મળેલી ઇંખીરીઅલ એજ્યુકેશન કોન્ફરન્સમાં જયપુરના પ્રતિનિધી તરીકે હાજર થયા હતા. એ ઉપરાંત ગોળમેજી પરિષદોમાં જયપુર સ્ટેટના સલાહકાર તરીકે ગયા હતા. રાજ્ય તરફથી ગ્રામો અને જમીનની બક્ષીસ મળ્યાં છે.

સરનામું:—“અટલ ખન”, જયપુર, રજપુતાના.

ગુણ, શ્રી. શમીન્દ્રનાથ—૨૦ ગુણ  
બંગાળના મીનસીંગ ગામના વતની છે  
અને વંપીથી વીમાના ધંધા સાથે સંબંધ  
ધરાવે છે. તેમણે લગભગ દશ વર્ષ સુધી



લંડનની પ્રુકેન્શીઅલ એજ્યુરન્સ કંપનીના  
ઇનસ્પેક્ટર એન્ડ એજન્સીમાં (કલકત્તા)  
કામ કર્યું હતું અને તે પછી તેઓ નેશ-  
નલ ઇન્ડીઅન લાર્ડ્સ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં  
એડાયા હતા લગભગ છેલ્લાં છ વર્ષથી  
તેના નેશનલ ઇન્ડીઅનની મુંબઈની શાખા-  
ના સંકરેટરીના હોદ્દા ધરાવે છે અને  
તેમણે મુંબઈની શાખાનો ચાર્જ લીધા પછી  
એ કંપનીના મુંબઈના કામકાજમાં સારો  
વધારો થયો છે.

સરનામું:—બ્રાઈટવે લેડલો બીલ્ડીંગ,  
હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

અબ્દુર રહમાન, સર મહમ્મદ  
(નાઈટ)—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો  
હતો. એમણે દિલ્હીની સંત રટેક્ન્સ  
કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૦૭ માં ટ્રેજ્યુએટ બન્યા પછી ૧૯૧૦ માં  
કાયદાની પરિક્ષા પસાર કરી હતી.  
પછી લાહોર હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ  
તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો હતો. ૧૯૨૫ થી  
૧૯૨૮ સુધી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કમીટીના  
સીનીઅર ઉપ-પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૭ થી  
૧૯૩૪ સુધી દિલ્હી યુનિવર્સિટીના કાયદા-  
વિભાગના ડીન હતા અને ૧૯૩૦ થી  
૧૯૩૪ સુધી દિલ્હી યુનિવર્સિટીના વાઈસ  
ચેન્સેલર નીમાયા હતા. પછી ૧૯૩૭ માં  
મદ્રાસ હાઈકોર્ટના જજ બન્યા હતા.

સરનામું:—મદ્રાસ.

એબર કોમ્પી, સર બેન રોબર્ટસન-  
કરાંચીની કેન્ટીન કોન્ટ્રાક્ટર્સ સીંડીકેટના  
મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને મુંબઈની લેથામ  
એબર કોમ્પી એન્ડ કંપનીના ડિરેક્ટર.  
એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો.  
ચેલ્ટનહામ કોલેજમાં શિક્ષણ લઈ ૧૯૧૦ માં  
તેઓ એક મદદનીશ તરીકે હિંદ  
આગ્યા હતા. એ પછી ગયા મહાયુદ્ધમાં  
તેમણે ફ્રાંસ, પેલેસ્ટાઈન વિગેરે દેશોની  
લડાઈમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૫ માં  
મુંબઈની ગોરી વેપારી ચેમ્બર (બીએ  
ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સ)ના ઉપ-પ્રમુખ  
નીમાયા હતા. એ સંસ્થાના ૧૯૩૦ થી  
૧૯૩૫ સુધી પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૨૫-૨૬,  
૧૯૩૦-૩૧ અને ૧૯૩૫-૩૬ માં મુખ-  
ઈની ધારાસભાના સભ્ય હતા અને  
૧૯૩૭ માં મુંબઈની વડી ધારાસભાના  
સભ્ય ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—૩૧, હેંગરસી રોડ, મલબાર  
હીલ, મુંબઈ.

સીકંદર, હયાતખાન, સર, કે. ટી.— એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. એમણે



અલીગઢની એમ. એ. એ. કોલેજમાં અને લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૪ ના મહાયુદ્ધ સમયે તેઓ લશ્કરમાં ભરતી કરનાર અમલદાર હતા અને એક પંજાબી ટુકડીમાં અમલદાર તરીકેનું કમીશન એમને મળ્યું હતું. એમણે અફઘાન વિગ્રહમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ત્યારબાદ એઓ રાજ્યપ્રકરણમાં ફાળ લેવા થયા હતા અને પંજાબની ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૦ માં પંજાબ સરકારના મહેસુલ ખાતાના પ્રધાન નિમાયા હતા. અને ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૪ માં પંજાબના કામચલાઉ ગવર્નરના એકધા પર પણ આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ થી પંજાબ સરકારના વડા પ્રધાન નીમાયા છે. અને યુનીયનિસ્ટ પક્ષના નેતા છે. સર સીકંદરે યુદ્ધ પછી લશ્કરી ભરતીમાં સરકારને સારા

પ્રમાણમાં સાથ દીધો છે. તેઓ દક્ષીણ આફ્રિકાના મોરચા પર પણ જઈ આવ્યા છે. એમનો પુત્ર લશ્કરમાં બેડાયો છે. સર સીકંદરે મીઠું જીન્ડાની પાકીસ્તાન યોજનાનો સખ્ત વીરોધ કર્યો છે.

સરનામું:—લાહોર.

સુરજ વલ્લભદાસ—શેઠ સુરજભાઈનો જન્મ સંવત ૧૯૪૪ માં કચ્છમાં થયો હતો. એમના પિતાનો હિંદી ભાષા પર ખુબ પ્રેમ હતો. એજ પ્રેમ એમનામાં પણ છે. ત્રીજું અંગ્રેજી ધોરણ પસાર કરી શેઠ સુરજભાઈ પંદર વર્ષની ઉંમરે ધંધામાં પડી ગયા હતા. શરૂઆતમાં પિત્રાઈ ભાણુજીભાઈ સાથે ભાગીદારીમાં ધંધો શરૂ કર્યો અને પછી “શ્રીઓપોલ્ડ કેસેલા” નામની જર્મન કંપનીની રંગની પ્રયોગશાળામાં રંગના ધંધાની તાલીમ લીધી હતી. સંવત ૧૯૬૪ માં એમના પિત્રાઈ નિઃસંતાન ગુજરી જતાં એમણે રંગના ધંધાનો સર્વ બોજ ઉપાડી લીધો હતો. એમણે ધંધા અંગે પરદેશયાત્રા પણ કરેલી. ૧૯૩૦ ની રાષ્ટ્રીય લડત વખતે સ્વદેશીના પ્રચારમાં એમણે મોટો ફાળો આપેલો અને એક સ્વદેશી ભંડાર પણ કાઢેલો. એ ઉપરાંત એમણે હિંદી વહાણવટાની ખીલવણીમાં પણ ખુબ રસ લીધો હતો. કરાંચી અને મુંબઈથી લઈને મલબાર કીનારા પર સ્ટીમરો હોડાવતી ધી મલબાર સ્ટીમશીપ કંપનીમાં એમણે સક્રીય ભાગ લીધેલો. એમણે અનેક કેળવણી અને વ્યાયામ સંસ્થાઓને સહાય કરી છે અને કેટલીક તો જાતે સ્થાપી, છે. એમણે પોતાના બાળકોને શારીરિક તાલીમ આપવા પાછળ ખાસ ધ્યાન આપ્યું છે.



જાનહા, શ્રી. મહમદઅલી, ખાર-એટ-  
લો,-મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખ શ્રી. જાનહાનો  
જન્મ કરાંચી ખાતે ૧૮૭૬ માં તવંગર  
ખાજા કુટુંબમાં થયો હતો. એમણે સર



દીનશાહ પીટીટની પુત્રી મીસ રતનખાઈ  
સાથે લગ્ન કર્યા હતા. આ “જુદદીન”  
લગ્નને લીધે સમસ્ત પારસી કોમમાં  
ભારે ઉઠાપોહ થયો હતો. અને આખા  
દેશમાં વિરોધી આંદોલનો થયા હતા.  
થોડા વર્ષ પર એમના પત્નીનું અવ-  
સાન થયું હતું. શ્રી. જાનહાએ કરાંચી  
અને ઇંગ્લાંડમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો.  
વીસ વર્ષે ખેરીસ્ટર થયા પછી એમણે  
વકીલાત કરવા માંડી હતી એજ અર-  
સામાં એમના પિતાશ્રીને વેપારમાં ખોટ  
ગઈ હતી, પણ શ્રીં જાનહાએ ૧૯૦૬ માં  
મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે  
પોતાનું નામ નોંધાવ્યું અને વકીલાત  
જમાવી હતી. વકીલાતની સાથે સાથેજ  
એમણે ૧૯૦૬ માંજ રાજકારણમાં પણ

અંપલાવ્યું હતું. ૧૯૦૬ માં હિંદના દાદા  
સ્વં દાદાભાઈ નવરોજી પાસેથી એમણે  
રાજકારણના પાઠ ભણવા માંડયા હતા.  
એજ વર્ષમાં શ્રી. જાનહા સ્વં દાદા-  
ભાઈના રાજદ્વારી મંત્રી બન્યા હતા.  
ઈમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં  
તેઓ ૧૯૧૦ થી ચાલુ ચુંટાતા આવ્યા  
છે. તેઓ કેંગ્રેસમાં પણ ભેડાયા હતા.  
અને એની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રીય ભાગ  
લીધો હતો. “રિસેટ એક્ટ” પસાર થતા  
એમણે વડી ધારાસભાની પોતાની ખેઠ-  
કનું રાજીનામું આપ્યું હતું. એમણે  
હોમરૂલ ચળવળમાં પણ અગ્રગણ્ય ભાગ  
લીધો હતો. આજ અરસામાં મુંબઈના  
ત્યારના નાં ગવર્નર લોર્ડ વિલીંગ્ડનને  
મુંબઈના શહેરીઓને નામે ટાઉનહોલમાં  
અપાનારા માનપત્રનો ખુરોફો આણ્યો  
હતો. આ પ્રવૃત્તિથી એમની નામના  
ખુબજ વધી હતી. અને એમની સેવા-  
ઓનું સ્મારક બળવતો “ઝીણા હોલ”  
આજે પણ કેંગ્રેસ હાઉસની પાસે મોજુદ  
છે શ્રી. જાનહા પાછળથી કેંગ્રેસની  
આગળ પડતી નીતિને લીધે કેંગ્રેસમાંથી  
નિવૃત્ત થયા. આ બનાવ ૧૯૨૦ ની  
યાદગાર નાગપુરની કેંગ્રેસની ખેઠકમાં  
બન્યો. ગાંધીજી એ ખેઠકમાં સંકુર્ણ  
સ્વાતંત્ર્યનો ઠરાવ લાવ્યા હતા, જ્યારે  
શ્રી. જાનહાએ સામ્રાજ્યની છાયા  
હેઠળ રહીને સ્વરાજ્ય ભોગવવાની દલીલ  
રજુ કરી હતી. ગાંધીજીનો ઠરાવ મંજુર  
થતાં શ્રીં જાનહા કેંગ્રેસમાંથી છૂટા થયા  
હતા. તે પછી તેઓ એલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ  
લીગના એક સભ્ય બન્યા અને કોમીવાદના  
વીરોધી પાછળથી ધીમે ધીમે કોમીવાદી  
વલણ અખત્યાર કરવા મંડયા એમણે  
પહેલાં “૧૪ મુદ્દા”થી શરૂઆત કરી

અને અત્યારે “પાકીસ્તાન”ની હિંદના કોમી દ્રષ્ટીએ ભાગલા પાડવાની યોજના રજુ કરી છે. શ્રી. જીન્ડા ૧૯૩૦માં ગોળમેજી પરિષદમાં ગયા હતા, પરંતુ સમવાય તંત્રના વિરોધી હોઈ, એમને બીજી પરિષદમાં આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું નહોતું. ૧૯૨૦ની મુસ્લીમ લીગની ખાસ બેઠકના તેઓ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અત્યારે મુસ્લીમ લીગના ચાલુ પ્રમુખ ચુંટાય છે. હાલ વડીધારાસભાના સભ્ય પણ છે. મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એક બાહોશ ધારાશાસ્ત્રી તરીકેની એમની કારકીર્દિ સુપ્રસીદ્ધ છે. હેસિન કોકસ કાવત્રાં, બકર જુસબવાળા, સ્પીશી બેંકવાળા, અને તીલક કેસથી એમની કીર્તિ વધુ ફેલાઈ હતી.

સરનામું:—મલબાર હાલ, મુંબઈ.

દહેલવી, સર અલીમહમદખાન, જે. પી., નાઇટ (૧૯૩૧) ખાર-એ-હે-એમનો જન્મ ૧૮૭૫માં થયો હતો. એમણે મુંબઈ અને લંડનમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ખારીસ્ટર થયા પછી ૧૮૯૬થી ૧૯૦૦ સુધી ગુજરાતમાં વકીલાત કરી હતી એ પછી તેઓ સીંધ ગયા હતા અને ત્યાં ૧૯૦૮ સુધી વકીલાતનો ધંધો ચાલુ રાખ્યો હતો. પછી પત્રકારના ધંધામાં ઝંપલાવ્યું હતું અને ત્રણ વર્ષ સુધી “અલ્ફક”



પત્રના તંત્રીપદે હતા. ૧૯૦૨માં એમણે હૈદરાબાદ (સીંધ)માં પહેલી મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદની વ્યવસ્થા કરી હતી. ૧૯૦૭માં કરાચી ખાતે ભરાયેલી અખીલ હિંદ મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદના સ્થાનિક મંત્રી હતા. ૧૯૦૭માં ભરાયેલી એલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ લીગની સત્કાર સમિતિના પ્રમુખ નીમાયા હતા. ઉપરાંત પુના ખાતે મળેલી પ્રાંતિક મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદ, અને રત્નાગીરી ખાતે કોંકણની પહેલી કેળવણી પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૦૮થી ૧૯૧૨ સુધી સર દહેલવી માંગરોળ રાજ્યના દીવાન નીમાયા હતા અને ૧૯૧૩માં મુંબઈની સ્મેલકોઝીટ કોર્ટના ન્યાયાધિશ બન્યા હતા. ૧૯૧૪થી ૧૯૨૧ સુધીના સાત વર્ષ દરમિયાન ફરીથી તેઓ પાલણપુર રાજ્યના વજીર બન્યા હતા. ૧૯૨૪માં તેઓ મુંબઈ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાના પ્રધાનપદે આવી ત્રણ વર્ષ કાયમ રહ્યા હતા. ૧૯૨૭માં મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ બન્યા હતા અને ત્રણ વર્ષ એ સ્થાન શોભાવ્યું હતું. ૧૯૩૬માં તેઓ ફરીથી સ્થાનિક સરકારના પ્રધાન બન્યા હતા. પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય દાખલ થતા તેઓ મુંબઈની એસેમ્બલીમાં વિરોધ પક્ષના અગ્રેસર તરીકે ચુંટાયા હતા. મુસ્લીમ લીગના સભ્ય છે.

સરનામું:—અથવા લાઈન્સ, સુરત.

ખસુ, શ્રી૦ જતીન્દ્રનાથ, એમ. એ.—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૨ માં થયો હતો. એમણે  
કલક-તાની હિંદુ સ્કુલ અને પ્રેસીડન્સી  
કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે. ખંગાળની  
લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલ અને એસેમ્બલીના  
૧૫ વર્ષ સુધી સભ્ય હતા. અગાઉ તેઓ  
હિંદના નેશનલ લીખરલ ફેડરેશનના અને  
કલક-તાના ઈન્ડિઅન એસોસીએશનના  
પ્રમુખ હતા. ખંગાળની લેજસ્લેટીવ  
એસેમ્બલીના નેશનાલીસ્ટ પક્ષના અત્યારે  
અગ્રેસર છે. ગોળમેજી પરિષદ માટે ખંગા-  
ળના પ્રતિનિધી તરીકે લંડન ગયા હતા.  
કલક-તાની ઈનકોરપોરેટેડ લેા સોસાયટીના  
પ્રમુખ છે, અને કેળવણી અને સામાજિક  
સંસ્થાઓ સાથે એમને સંબંધ છે.

સરનામું:—૬, ઓલ્ડ પોસ્ટ ઓફીસ  
સ્ટ્રીટ, કલક-તા.

ખાલીવાળા, શ્રી૦ સારાખજી હોરમ-  
સજી, ખી. એ..—એમનો જન્મ ૧૮૭૮  
માં થયો હતો. મુંબઈની સેન્ટ જેવીઅર  
સ્કુલ અને કોલેજમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ  
કર્યો હતો. મીલ ઉદ્યોગ સાથે એમને  
સંબંધ છે. મેસર્સ તાતા સન્સ લી૦ના  
પ્રતિનિધી છે અને નાગપુરની એમ્પ્રેસ  
મીલના જનરલ મેનેજર છે. નાગપુર યુની  
વર્સિટીની કોર્ટના સભ્ય છે. મધ્યપ્રાંતની  
પ્રાંતિક કોર્ટન સમીતીના અને ખેતીવાડી ને  
ઉદ્યોગની સોસાયટીની કાર્યવાહક સમી-  
તીના સભ્ય છે. સારા પ્રમાણમાં પ્રવાસ  
ખેડ્યો છે અને જુદા જુદા દેશોના અર્થ-  
તંત્રનો અભ્યાસ કર્યો છે નાણાં વિષયક  
અને અર્થશાસ્ત્ર પર પુસ્તકો પણ લખ્યા છે.

સરનામું:—સી. પી. કલબ, નાગપૂર.

શેઠ, શ્રી. જસુભાઈ લાલભાઈ—  
અમદાવાદના મીલમાલિક શેઠ જસુભાઈનો  
જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૯૧૧ માં થયો  
હતો. તેઓ બાણીતા મીલમાલિક શેઠ લાલ-



ભાઈ ત્રીકમલાલના પુત્ર થાય છે. એમના  
દાદા શેઠ ત્રીકમદાસ જમનાદાસે માણિક-  
ચોક અને અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની  
લી૦ ની સ્થાપના કરી હતી. ધાર્મિક  
સંસ્થાઓ અને મંદિરોને એમના હુકમખ  
તરફથી આશરે બે લાખ રૂપીઆની સખાવત  
થઈ છે. એમના પિતાશ્રી શેઠ લાલભાઈએ  
ગઈ લડાઈમાં એક લાખ રૂપીઆની “વોર  
લોન” ખરીદી હતી અને બીહાર રેલસંકટ  
અને હુકાળ નિવારણ ફંડમાં સારો ફાળો  
આપ્યો હતો. શેઠ જસુભાઈએ નાની  
ઉમ્મરમાં આખા હિંદનો પ્રવાસ કર્યો છે.  
પોતાના બે વડીલખંધુઓની સહાયથી  
એમણે એક નવી મીલ નામે “લાલભાઈ  
ત્રીકમલાલ મીલ્સ લી૦”ની ૧૯૨૯ માં  
સ્થાપના કરી હતી. આ મીલ પરદેશી  
કાપડની બરોબરીમાં ઉતરે એવું સુંદર  
અને ફેન્સી કાપડ કાઢે છે.

સરનામું:—શાહીબાગ, અમદાવાદ.

**લાલકાકા, શ્રી. નાદીરશાહ સોરા-**  
ખજી—અમદાવાદના જાણીતા લાલકાકા  
કુટુંબના આ નખીરાનો જન્મ અમદાવાદમાં  
થયો હતો. મરહુમ સર નવરોજ પેરતનજી



વકીલના એ પૌત્ર થાય અને પોસ્ટ  
ઓફીસીસીના નિવૃત્ત સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ શ્રી.  
સોરાખજી જે. લાલકાકાના પુત્ર થાય  
અમદાવાદ અને મુંબઈમાં શિક્ષણ લઈ  
એમણે એકાઉન્ટન્સી અને ઓડીટીંગની  
ઉચ્ચ પરિક્ષાઓ પસાર કરી હતી. એ  
પછી એક પ્રખ્યાત વ્યાપારી પેઢીમાં તેઓ  
ભેડાયા. કેટલોક સમય સુધી તેઓ  
મરહુમ સર નવરોજ પેરતનજી વકીલના  
મંત્રી હતા. ૧૯૨૬ માં સર નવરોજના  
અવસાન બાદ પાઓનીઅર મેગનેશીઆ  
વર્કસ નામની જાણીતી પેઢીમાં દાખલ  
થયા અને અત્યારે એ કંપનીના એક ડિરે-  
ક્ટર છે. દેશપરદેશનો એમણે પ્રવાસ  
ખેડ્યો છે, એમાં ચીન, જાપાન, અમેરીકા,  
અને યુરોપના જુદા જુદા દેશો પણ આવી

જાય છે. નાં ગહેનશાહની તાજપોશી  
વખતે તેઓ ઇંગ્લાંડમાં હતા અને નીસ  
(ફ્રાંસ) ખાતે ભરણેલી રોટરી ઇન્ટરનેશનલ  
ખેડકામાં એમણે હાજરી આપી હતી.  
અમદાવાદના નવરોજ હોલના તેઓ દૂરરી  
છે. ઉપરાંત એમના દાદા સર નવરોજ  
વકીલે કરેલા સંખ્યાબંધ ટ્રસ્ટોના તેઓ  
દૂરરી છે. હિંદની ક્રીકેટ કલબ, પારસી  
જીમખાના અને રીફોર્મ કલબના તેઓ  
સભ્ય છે.

સરનામું:—નવરોજ ઓડીટીંગ્સ,  
અમદાવાદ.

**મીત્ર,** સર ખરોજેન્દ્રલાલ, નાઈટ  
(૧૯૨૮), કે. સી. એસ. આઈ.—સમસ્ત  
હિંદના અત્યારના એડવોકેટ જનરલનો  
જન્મ ૧૮૭૫ ના મે માસમાં થયો હતો.  
એમના લગ્ન મીં પી. એન. બોઝના પુત્રી  
સાથે થયા હતા. એમણે કલકત્તાની પ્રેસી-  
ડેન્સી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને  
ઇંગ્લાંડ જઈ લીકન્સ ઇન મારફ્ટેબેરીસ્ટર  
થયા હતા. એમણે એમ. એ., અને બી.  
એલ.ની ડીગ્રીઓ સંપાદન કરી છે. ખાનગી  
પ્રેક્ટીસ બાદ ઉત્તરોત્તર વધતા વધતા  
સર ખરોજેન્દ્ર મિત્ર ખંગાળના એડવોકેટ—  
જનરલ નીમાયા હતા. અને પછી  
૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી ખંગાળ સરકારની  
કારોબારી સમિતિમાં નીમાયા હતા.  
૧૯૨૮ થી ૧૯૩૪ સુધી તેઓ નાં વાઈસ-  
રોયની કારોબારીના સભ્ય નીમાયા હતા.  
૧૯૩૧ અને ૧૯૩૩ માં રાષ્ટ્રસંઘની એસ-  
મ્બલીની ખેડકામાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ  
મંડળોના તેઓ અગ્રણી હતા. હાલ  
હિંદના એડવોકેટ જનરલ નીમાયા છે.

સરનામું:—સીમલા અને ન્યુ દિલ્હી.

સરકાર, સર જુહનાથ—એમનો જન્મ

૧૮૭૦ માં થયો હતો. એમણે એમ એ.

પરીક્ષા ૧૮૯૨ માં

પહેલા વર્ગમાં પહેલા

નંબરે અંગ્રેજી ભાષામાં

ભારે માર્ક મેળવીને

પસાર કરી હતી. એમને

સુવર્ણ ચંદ્રક અને

ઈનામાં મળ્યા છે

ઢાકા યુનિવર્સિટીની ડી.



લીટની પદ્વી એમને મળી છે. ૧૮૯૩ માં

મેટ્રોપોલીટન ઇન્સ્ટીટ્યુશનમાં અધ્યાપક

હતા. ત્યાર બાદ પ્રેસીડેન્સી કૉલેજમાં

અને પટના કૉલેજમાં ૧૮૯૯ થી ૧૯૧૭

સુધી અધ્યાપક હતા. ૧૯૧૭ થી ૧૯૧૯

સુધી ખનારસ હિંદુ યુનિવર્સિટીના હિંદી

ઇતિહાસ ખાતાંના વડાના ઓધ્ધા પર

હતા. ૧૯૧૯-૨૩ સુધી કટક કૉલેજમાં

રેવનશો પ્રેફેસર હતા. ૧૯૨૬ માં સી.

આઈ. ઇ. નો ખિતાબ મળ્યો હતો.

૧૯૨૬-૨૭ માં કલકત્તા યુનિવર્સિટીના

વાઈસ ચાન્સેલર ખન્યા હતા. સર જુહનાથ

રોયલ એસીઆટીક સાસાયટીના માનદ

ફેલો છે. તેઓ હાસ્ટોરીકલ રેકૉર્ડ્સ

કમીશનના સભ્ય હતા અને મદ્રાસ યુનિ-

વર્સિટીમાં સર વીલીઅમ મારીસ લેકચરર

હતા. એમણે પ્રસિદ્ધ કરેલા પુસ્તકો

“ઐરંગઝેબ પાંચભાગ”, “શીવાજી, યાને

કોલ ઓફ ધી મુગલ એમ્પાયર ઓ ભાગ”,

“ઈન્ડીઆ થર્ડ એન્જલ”, “મુગલ એડ-

મીનીસ્કેશન” વિ. વિ. છે. તાજેતરમાં

હિંદનો ઇતિહાસ તૈયાર કરવા માટે

ખેડેલી સમિતિમાં એમનું સ્થાન છે.

નરીમાન, શ્રી. ખુરશીદ એફ.—

મધ્યમ વર્ગના પારસી કુટુંબમાં ૧૮૭૫

માં થાણા ખાતે એમનો જન્મ થયો

હતો. ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી મુંબઈની

પોલીસ કોર્ટમાં એમણે ફુલાખીઆ તરીકે

જીવનની શરૂઆત કરી હતી. પછી

ધારાશાસ્ત્રીની પરિક્ષા પસાર કરી અને

પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. થોડા વર્ષ પછી

મુંબઈ કોરપોરેશનમાં હાજલ થયા.

૧૯૨૫માં મુંબઈની કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા

પછી મુંબઈના સ્વરાજ્ય પક્ષના નેતા

ખન્યા. એમની સાથે મુંબઈ સરકારે

માંડેલો કેસ હાર્વે-નરીમાન કેસથી

પ્રખ્યાત છે. મુંબઈના ખીલવણી ખાતાં

સાથે એમણે કરેલા આક્ષેપોમાંથી આ

કેસનો જન્મ થયો હતો. ૧૯૨૪-૨૫માં

એમણે મુંબઈમાં યુથ લીગની સ્થાપના

કરી હતી ૧૯૨૮ માં મળેલી પહેલી અખીલ

ભારત-યુવક પરિષદના પ્રમુખ તરીકે

એમની વરણી થઈ હતી. ૧૯૨૯ પછી

શ્રી નરીમાને કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં સક્રિય

ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. એજ વર્ષ

મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ

ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૦ માં સત્યાગ્રહની

પ્રવૃત્તિમાં હાજલ થયા હતા અને અનેક

વાર જેલ નિવાસ ભોગવ્યો હતો. કરાંચી

કોંગ્રેસમાં શ્રી. નરીમાનને કોંગ્રેસની

કારોબારીમાં લેવામાં આવ્યા હતા. મુંબ-

ઈમાં રાજેન્દ્રપ્રાણુના પ્રમુખપદે મળેલી

મહાસભાની ૪૮ મી બેઠકના સત્કાર સમિ-

તિના તેઓ પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૫ માં

તેઓ મુંબઈના મેયર હતા. પાછળથી

કોંગ્રેસની કારોબારી સાથે મતભેદ પડતાં

તેઓ સુભાષભોજના પ્રાગતિક પક્ષમાં

બેઠાયા હતા.

સરનામું:—વરલી, મુંબઈ.

દેશાધી, દરબાર શ્રી. ગોપાળદાસ અ'બાઈદાસ—દરબાર શ્રી. ગોપાળદાસ કાઠીયાવાડના રાઈ, સાંકળી અને ઢસાની ગાદીના દરબાર અ'બાઈદાસના દ-તક પુત્ર થાય છે. સ્વં શ્રી. અ'બાઈદાસને પુત્ર નહી હોવાથી તેમણે પોતાની પુત્રી શ્રીમતી સમજીબાના સૌથી નાના પુત્ર શ્રી૦ ગોર્ધનભાઈ કાશીભાઈ દેસાઈને દત્તક લીધા અને ત્યારથી તેઓ દરબાર ગોપાળદાસ કહેવાયા. તેમણે પઠોદરામાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. વિદ્યાર્થીજીવનથીજ તેમને ગરીબો પ્રત્યે પ્રેમ હતો. એક વખત તેમના પિતાશ્રીએ તેમને ગોર મહારાજને શિક્ષા આપવા માટે પાંચ રૂપીઆ આપેલા પણુ આ પાંચ રૂપીઆ દરબારશ્રીએ એક ગરીબ વિદ્યાર્થીને આપી દીધા. તેઓ સ્વભાવે સ્વતંત્ર, મોજીલા અને શોખીન છે. ૧૯૦૭ માં સુરત ખાતે ભરાયેલી કોંગ્રેસની બેઠક વખતે એમના દીલમાં દેશપ્રેમના અ'કુર કુટવા લાગ્યા. અને એમને ગાદીના મોહ ઉતરી ગયો. ૧૯૧૦ માં તેઓ ગાદી પર આવ્યા. અને તેમણે તરતજ પ્રબળે જવાબદાર તંત્ર અર્પણુ કર્યું. ઉપરાંત રાજ્યમાં એમણે ઘણા સુધારા પણુ કર્યાં. આમ એમની વધતી લોકપ્રીયતા સરકારની આંખે ચઢી. રાજકોટમાં ના૦ ગવર્નર જનરલ લોર્ડ રીડીંગના દરબાર વખતે તેમને ચેતવાણી મળવા છતાં શુદ્ધ બાદીના પોષાકમાં હાજરી આપી અને વદવાણુ ખાતે ગાંધીજીની સભામાં ફરતી ઝોળીમાં પગને સોનાનો તોડો કાઢી આપ્યો અને ગાંધીજીના અનુયાયી બની ગયા. સરકારે આ તકનો લાભ લઈ એમને ગાદીવીહોણુ ખનાવ્યા. દરબારશ્રીએ પછી બધીયે સત્યાગ્રહની લડતમાં ભાગ લીધો છે. હરી પુરા કોંગ્રેસમાં તેમને સ્વાગત પ્રમુખનું

માન આપવામાં આવ્યું હતું. એમના પત્ની શ્રીમતી ભકતીલક્ષ્મીએ પણ એમની સાથેજ દેશ સેવામાં અ'પલાવ્યું છે.

સરકાર, સર એન. એન. કે. સી. એસ. આઈ. બાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો એમણે કલકત્તાની-



મેટ્રોપોલીટન સ્કુલમાં અને પ્રેસીડન્સી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અને પ્રેસીડન્સી કોલેજમાંથી ફીઝિક્સ અને કેમીસ્ટ્રી વીષયોમાં માન સહીત બી. એ.ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. અને ૧૮૯૭ માં રીપન

કોલેજમાંથી કાયદાની પરીક્ષા પાસ કરી ભાગલપોર ડિસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી. ૧૯૦૨ માં એઓ મુન્સફ નીમાયા હતા. પણ ૧૯૦૫ માં એમણે એ ઓધવાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. એજ વરસમાં બારીસ્ટર થવા તેઓ વીલાયત ગયા. અને ૧૯૦૭ માં બારીસ્ટર બન્યા. અને કલકત્તા હાઈકોર્ટમાં એડ-વોકેટ તરીકે દાખલ થયા ૧૯૨૮ માં સર નુપેન્દ્ર બગલના એડવોકેટ જનરલ નીમાયા હતા. અને ૧૯૩૧ માં એમને “સર”નો ઇલકાબ મળ્યો હતો. મહાત્મા ગાંધીની સામુદાયિક સતીનય કાયદાલંગની હાલચાલનો સામનો કરવા સીડીઝન્સ પ્રોટેક્શન લીગની સ્થાપના કરી હતી. ૧૯૩૨ માં ત્રીજી ગાળમેજી પરિષદમાં ગયા હતા. અને બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટી સમક્ષ હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે જીબાની આપી હતી તેમણે કોમી સુકાદો બદલાવવા અથાગ મહેનત લીધી. હીંદી સરકારના લો મેમ્બરના ઓધવા પર હતા અને તે પરથી ૧૯૩૯ માં નિવૃત્ત થયા.

બાલકૃષ્ણ, ડૉ. એમ. એ., પી. એચ ડી., એફ. એસ. એસ., એફ. આર. ઇ. એસ.,—રાજારામ કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ અને અર્થશાસ્ત્રના આ પ્રોફેસરને જ. મ. ૧૮૮૨ માં થયો હતો. એમના લગ્ન દયાબાઈ માલ્સે, બી. પી. એન. એ. સાથે થયા છે એમણે મુલ્તાનની સરકારી હાઈ સ્કૂલ, લાહોરની ડી. એ. પી. અને સરકારી કૉલેજોમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એ ઉપરાંત લંડન જઈ અર્થશાસ્ત્રનું શીક્ષણ લીધું હતું હરદ્વારની ગુરૂકુળા યુનીવર્સિટીના પ્રીન્સીપાલ અને ગવર્નર હતા. ત્યાં છ વર્ષ સુધી વાઈસ પ્રીન્સીપાલ

રહ્યા હતા અને ૧૧ વર્ષ સુધી ઇતિહાસ અને અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર હતા. એ જાણી ૧૯૨૨ માં રાજારામ કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ નીમાયા હતા. તેઓ સેકન્ડરી ટીચર્સ એસોસિએશનના ચેરમેન, ટેકનીકલ સ્કૂલ, કર્નાલ વડ હાઉસ ઓરફનેજ, શાહુ ડી. ફી હાઈ સ્કૂલના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૩ માં એમણે ચીકાગો ખાતે મળેલી સર્વ ધર્મ પરિષદમાં ભાગ લીધો હતો. એમણે શીવાજી, હાંદી ખંધારણ, ઇતિહાસ, રાજકારણ અને અર્થકારણ પર હાંદીમાં પુસ્તકો લખ્યા છે મરાઠીમાં હાંદીનો ઇતિહાસ પણ લખ્યો છે.

સરનામું:—શાહુપુરી, કાલ્હાપુર.

## જામનગર અને દ્વારકાં રેલ્વે

### (૧) જામનગરની મુલાકાત લે—

જામનગર અને દ્વારકાં રેલ્વે ઉપર કાઠીયાવાડનું એક અમુલ્ય રત્ન જેવું છે. ધી સાલેરીયમ (સુર્યના કોરજોની ત્રીટમેન્ટ માટે) જે પુર્વના મુલકમાં હસ્તી ધરાવતી એકલીજ સંસ્થા છે, તે તેમજ પીકચર ગેલેરી જે હાંદમાં હસ્તી ધરાવતી સારામાં સારી પીકચર ગેલેરીઓમાંની એક છે. આ મથક ઉદયોગીક ખીલવાણી અર્થે મોટું ક્ષેત્ર ધરાવે છે.

### (૨) દ્વારકાંની મુલાકાત લે—

હાંદ મધે શ્રી કૃષ્ણના ઘણાજ અગત્યના ધારમીક મથકોમાંનું એક કે જે ઉનાળા દરમ્યાન દરયા કીનારે આવેલું હવાફેર માટે પણ બાણીતું છે.

જામનગર થઈને કચ્છ થઈ રોજીંદી 'ફેરી સરવીસ' જે કચ્છ કોસ્ટા ઉપર રોજી નામનાં 'રેલ હેડ' સાથનાં એક ખારાં અને કાંદલા વચ્ચે ફેરે છે તે મારફતે સુસાફરી કરે.

ખંડી અને ઓખાનાં ખારાંઓ કે જ્યાં થઈને ખંડ (Continent) અને કોસ્ટા (Coast)ની તમામ સ્ટીમરો આવજાવ કરે છે, તે ખારાંઓના માર્ગે તમારો માલ સ્ટીમરો મારફતે મોકલો. થાણુ જમાનાને ખરની તમામ સગવડો ધરાવતાં અપ-ટુ-ડેટ ખારાંઓ, ઘણાં મધ્યમસરના ચારજસ, તેમજ જેઓ આખાં હાંદમાં સઘળે રેલ્વે સાથેના સંબંધ ધરાવે છે.

વધુ વીગતો માટે નીચલે ટેકાણે અરજી કરે:—

ધી પબલીસિટી ઓફીસર,

જામનગર એન્ડ દ્વારકાં રેલ્વે જામનગર.

આગાખાન, નાઠ આગા મુલતાન મહોમદ શાહ-જી.સી.આઈ.ઈ., (૧૯૦૨) જી. સી. એસ. આઈ, (૧૯૧૧) જી. સી. વી. એ., (૧૯૨૩) કે. સી. આઈ. ઈ., (૧૯૯૮) એલ. એલ ડી., (એ. કેમ-પ્રીજ); પ્રીલયન્ટ સ્ટાર એફ ઝાંસીયાર (૧૯૦૦) ફર્સ્ટ ક્લાસ, ઇસમાઈલ મહોમે-દનોના એઓ નામવર વડા છે. એવળુ નામદારનો જન્મ ૧૮૭૫ ના સાલમાં થયો



હતો. એઓ નામવરે પોતાની આખી જીંદગી કુન્યાના મુસલીમોની ઉનન્ટી કરવા પાછળ ગાલી છે. અને હજીબી એઓ એજ દીશામાં સેવા કર્યા બય છે. ઇસ-લામીક કુન્યામાં હસ્તી ધરાવતા મુસલી-મોમાંના તેઓ એક સૌથી મહાન મુસલીમ નેતા છે. વેસ્ટર્ન ઇસલામીક એસોસીએશનના એઓ નામવર પેત્રન છે, કે જે એસોસીએશને આખાં ઇંગ્લાંડમાં મસજીદો બાંધી છે. અને જે લંડન મોસ્ક

ફંડ' સાથ પળુ બેડાયલી છે. તેમજ ઇંગ્લાંડ મધે વસવાટ કરતા ગરીબ મુસલીમોને ફાટવાને લગતાં ફંડ સાથ પળુ બેડાયલું છે. મોન્ટેગ્યુ ચેમ્સફર્ડ સુધારાઓ વખતે એ નામવરે રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સમાં મુસલીમોના વડા તરીકે તેઓના રાજદ્વારી હુકો માટે બેશ-ભેર લડત ચલાવી હતી. છેલ્લી મહાન લડાઈ વખતે એ નામવરે ખબેલી સેવાઓની પીછાન દાખલ એઓને પહેલા વર્ગના 'ચીફ'ની પંકતીએ મેલવામાં આવ્યા હતા, તેમજ એઓ નામવરની વફાદારીભરી સેવાઓની સ્તુતી દાખલ એઓને અગ્યાર તોપની સલામીનું માન ખસવામાં આવ્યું હતું. એઓ નામવર એક અઠંગ સ્પોર્ટ્સમેન છે. અને તેઓ રેસના સંખ્યા-ખંધ બાણીતા અને ઉચ્ચ બતના ઘોડાઓ ધરાવવા માટે બાણીતા છે, કે જે ઘોડા-ઓએ એ નામવરને ઇંગ્લાંડ તેમજ હાંદમાં અનેક 'ત્રાફીક' જીતી આપી છે. ડારબી જીતનાર એઓ નામવર પહેલાજ હાંદીવાન છે. એઓ નામદાર એક કાબેલ લેખક છે. તેમજ "India in Tran-sition" શુધ્ધાં સંખ્યાખંધ પુસ્તકો પ્રગટ કીધાં છે.

ટેકાણુ:—આગા હોલ, મુંબઈ.

તમારો વીમા ઉતરાવતાં પહેલાં

**પ્રેસીડેન્સી**

માં લખો અથવા મળો. તમને  
લાભજ થશે.

હૈડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર  
ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



એમન્ટ, ધી એનરેબલ જસ્ટીસ સર જેન વીલીયમ શીશર—નાઇટ, કે. સી. એમ. એ. (કેમ્બ્રીજ) મુંબઈના માનવંત વડા ૧૯૩૪. એઓ નામવરનો જન્મ તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭ ના



સાલમાં થયો હતો. વીનચેસ્ટર અને પેમ-બ્રોક કોલેજમાં એઓ નામવરે કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૯ માં એમણે ફર્સ્ટ ક્લાસ હાસ્ટોરીકલ ત્રીપોસ મેળવ્યો હતો. જે પછી ચાન્સરી ડીવીઝનમાં બેરીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કીધી. ૧૯૩૦ માં એઓ કીંગ્સ કાઉન્સિલ નેમાયા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટના માનવંત જડજ તરીકે એ નામવરે દીવાની અદાલતોની સ્વતંત્રતાના તરીકાની હંમેશા જાળવણી કીધી છે. એઓ ખારના સભાસદોનું ખુબ ધીરજ રાખી સાંભળે છે. તેમજ વહીવટદારી લાયકાત માટે પણ ખુબ જાણીતા છે. કંમીનલ સેશન્સનું પ્રમુખપદ લેનાર તેઓ હાઈકોર્ટના બીજા વડા જડજ છે. એઓ

નામદાર એક સીધા અને શુદ્ધ ન્યાયાધીશ છે. માત્ર એક ન્યાયાધીશ તરીકે જ નહીં, પણ એક અમુકા સ્પોર્ટ્સમેન તરીકે પણ એ નામવર ઘણા જાણીતા છે. તેઓ ઘોડેસ્વારી, ગોલ્ફ અને ટેનીસની રમતના શોખીન છે. ૧૯૨૨ ના સાલમાં એઓએ ખાર ગોલ્ફ ટુરનામેન્ટમાં જીત મેળવી હતી. એઓ નામવર ઇંગ્લીશ આલપાઈન કલબના એક સભાસદ પણ છે. ૧૯૪૧ ના એપ્રિલમાં એઓ ફેડરલ કોર્ટના એક જડજ નેમાયા હતા.

ટેકાણું—હાઈકોર્ટ, મુંબઈ.

ભાંડારકર,—શ્રી. દેવદત્ત રામકૃષ્ણ, એમ. એ. પી. એચ. ડી., (કલકત્તા યુનીવર્સિટી માનદ)-એફ. આર. એ. એસ.-એઓ કલકત્તા ખાતે ૧૯૩૬ માં મળેલી ઇન્ડિઅન કલ્ચરલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૮ માં પ્રયાગમાં ભરાયેલી ઇન્ડિઅન હાસ્ટરી કોંગ્રેસના પ્રમુખ હતા. હાલમાં એઓ જુના શીલાલેખોનાં સંગ્રહ અને ભાષાંતર કરવાના કામમાં રોકાયા છે. એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. એમના લગ્ન નારાયણરાવ દળવીની દીકરી મુકતાબાઈ સાથે થયાં છે. એમણે પુતાની સરકારી હાઈસ્કૂલ અને ડેક્કન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૭ થી ૧૯૩૫ સુધી કલકત્તા યુનીવર્સિટીમાં એન્સિઅન્ટ ઇન્ડિઅન હાસ્ટરી અને કલ્ચર વિષયમાં કારમાઈકલ પ્રોફેસરના ઓદ્યા પર હતા. ૧૯૧૧ થી ૨૦ સુધી ઇન્ડિઅન એન્ટીક્સના સહતંત્રી હતા. ઇન્ડિઅન કલ્ચર નામનું પુસ્તક પણ એમણે પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

સરનામું:—૨-૧ લવલોક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

ચીનાઈ, નુરમહમદ મહેરઅલી,—જે.

પી. એવણુનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલના જુલાઈ માસની તા. ૧૫ મીએ થયો હતો. એમણે એલફીનસ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. મી. આહમદ સી. મુલજીની ખેડી શીરીન સાથે એઓ શાહીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. તેઓ ૩ છોકરાઓ અને ૧ છોકરીના પિતા છે. ફેડરેશન ઓફ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ એસોસિએશનના પ્રેસિડેન્ટ, તેમજ વેસ્ટર્ન ઇંડયા ઓટોમોબીલ એસોસિએશનના પ્રેસિડેન્ટ, મોટર મેન્યુફેક્ચર્સ એન્ડ ઇમ્પોર્ટર્સ એસોસિએશનના ચેરમેન, ૧૯૨૬-૧૯૨૯ સુધી મુંબઈની મ્યુનીસિપાલ કોર્પોરેશનના એક સભાસદ, ૧૯૩૫ ના સાલ દરમ્યાન મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક મેમ્બર, ઇંડયન રોડઝ એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ ડિવેલોપમેન્ટ એસોસિએશન લીમીટેડની મુંબઈની શાખાના ૧૯૩૪-૩૮ ના ચેરમેન, મોટર વેહીકલ્સ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રીઝ કમીટી (૧૯૩૭) ના એક સભાસદ, ૧૯૩૬ ના સાલમાં હિંદી સરકાર સમક્ષ ગયલાં મોટરના વેપારમાં લાલ ધરાવનારાઓનાં ડેપ્યુટેશનની એઓએ આગેવાની લીધી હતી. ફીકેટ કલબ ઓફ ઇંડયાની કમીટીના તેમજ વેસ્ટર્ન ઇંડયા કુટબોલ એસોસિએશનના એક સભાસદ. એફ. એમ. ચીનાઈ એન્ડ કુંપની લીમીટેડ, ધી બોમ્બે પ્રોવીનરયલ કોઓપરેટીવ લેન્ડ મોરગેજ બેન્ક લીમીટેડ, ધી મહારાષ્ટ્ર શુગર મીલ્સ લીમીટેડ, ધી ડીપોઝીટર્સ બેનીફીટ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રીઝ કુંપની લીમીટેડ, ધી દીલ્લી સેફ ડીપોઝીટ કુંપની લીમીટેડ, ધી કાનપુર બ્રેજરી લીમીટેડ. ધી બોમ્બે ટાયર એન્ડ રબર કુંપની લીમીટેડ, ધી બોમ્બે ગરાજ (અમદાવાદ) લીમીટેડ, ધી હેકકન મોટર સર્વીસ લીમીટેડ અને બીજી સંખ્યાબંધ

પેઢીઓના એવણુ ડિરેક્ટર છે. એવણે ઓનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ સોસાયટીના પ્રેસિડેન્ટનો પણ ઓધો ભોગવ્યો હતો. 'રોડઝ' અને 'ટ્રાન્સપોર્ટ'ના સવાલોમાં તેઓ ભારે ઉલટ લે છે. અને ૧૯૩૩ ના સાલમાં મળેલી રોડ રેલ કોનફરન્સમાં એવણે અગત્યનો ભાગ લીધો હતો.

કલપ્ત્સ,—વીલીંગડન સ્પોર્ટ્સ, ફીકેટ કલબ ઓફ ઇંડયા. ઓરીએન્ટ, રાયલ વેસ્ટર્ન ઇંડયા ટર્ફ, ઇસલામ જીમખાના, અને કલકત્તા કલબ.

રીફીએશન—ગોલ્ફ.

ઠેકાણું:—મહેર બીલ્ડીંગ્સ, ચોપાટી, મુંબઈ.

કાંગા, સર જમશેદજી બેરામજી, નાઈટ, એમ. એ. એલ. એલ. બી. એડ્વોકેટ. મુંબઈના શેર અને સ્ટોક બ્રોકર બેરામજી બીખાજી કાંગાના એવણુ ખેટા થાય છે. એવણુનો જન્મ ૧૮૭૫ ના સાલના ફેબ્રુઆરી મહીનાની તા. ૨૭ મીને દીને થયો હતો. એવણે મુંબઈની એલફીનસ્ટન હાઈ સ્કુલ, વીલસન કોલેજ અને ગવર્નમેન્ટ લો સ્કુલમાં કેળવણી લીધી હતી. મુંબઈની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તરીકે એવણુ ૧૯૦૩ ના સાલથી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી ૧૯૨૧ ના સાલ સુધી ચાલુ રાખી હતી કે જે સાલ દરમ્યાન એવણુની મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક વધારાના જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૨ ના સાલથી તે ૧૯૩૫ ના સાલ સુધી એવણે મુંબઈની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ-જનરલનો માનવત ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—૧૨૦, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

હીઝ હાઇનેસ ફરજ-ખાસ, ફિલિને ઇંગ્લીશ્યા, મનસુર-ઉલ-ઝમાન, અમીર-ઉલ-ઉમરા, મહારાજા ધીરાજ રાજ-રાજેશ્વર શ્રી. મહારાજા-શ્રી યાદવીન્દ્ર-સીંગલ—એલ. એલ. ડી. મહેન્દ્ર

ખડાદુર યદુવંશાવતન ભટ્ટી કુલભૂષણ, તે પતીયાલાના હાલના નાં મહારાજાને જન્મ ૧૯૧૩ ના સાલની જાનેવારી માસની તાં ૭ મીને દીને થયો હતો. નાં મહારાજાને શરૂઆતની કેળવણી આપવાનું કામ હિંદી શીક્ષકો ઉપર છોડવામાં આવ્યું હતું. જે પછી એઓ નામવર લાહોરની એટકીસન કેલેજમાં બેડાયા હતા કે જ્યાં સ્પોર્ટ્સમાં અને ખાસ કરીને ક્રીકેટમાં તેઓએ નામના મેળવી હતી, એટલુંજ નહીં, પણ અભ્યાસમાં પણ સંખ્યાબંધ ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓ પોતાના પીતા સાથે ઇંગ્લાંડની મુલાકાતે ગયા હતા. Phitlaur ની પોલીસ ટ્રેનીંગ સ્કુલમાં તેઓએ પોલીસ ટ્રેનીંગ લીધી હતી. વીલાયતથી રેટમાં પાછા ફરતા તેઓએ રાજ્યમાં સંખ્યાબંધ અગત્યના વહીવટી ઓફિસોમાં ભોગવ્યા હતા.

૧૯૩૮ ના સાલના માર્ચ માસમાં ‘ગાદી’ ઉપર ખીરાબ્યા પછી તુરંતજ નામવર મહારાજાએ પોતાની પ્રબળી નૈતિક તેમજ આરથીક સ્થિતિ સુધારવા અર્થે સંખ્યાબંધ સુધારાઓ અમલમાં મુક્યા હતા. જેવા કે ગ્રામ્ય ઉનંતી અને જાહેર આરોગ્યને લગતાં ખાતાંઓ, રેટની મેડીકલ સર્વિસીસમાં ખડોળા સુધારા-વધારાઓ, રેટની શાળાઓ અને કોલેજોની સંખ્યામાં વધારો, બગીચ સીસ્ટમ, Game presteres, કેટલાક લાભદાયક પગલાંઓને ઉત્તેજન તેમજ રેટની નાણાપ્રકરણી

સ્થિતિમાં સુધારાઓ જે છેલ્લાં ત્રણ વરસોથી કરવામાં આવ્યા છે. ઉપરાંત ખીજ અનેક સુધારાઓ એ નામવર તરફથી પોતાના રાજ્યઅમલ દરમ્યાન અમલમાં મુકવામાં આવ્યા હતા.

૧૯૩૯ ના સાલના સપ્ટેમ્બર માસમાં લડાઈ ફાટી નીકળતા નામવર મહારાજાએ પોતાના કુટુંબી ત્રાડીશનો તેમજ પોતાની લડાયક પ્રબળતા જુસ્સા અનુસાર તેને વફાદાર રહી નાં વાઇસરોય ઉપર તાર કરી લડાઈનું કાર્ય ફે-ટેકમંદીથી ખજ લાવવામાં ખ્રીટીશ સરકારને સહાય થવા એ નામવરે પોતાની અંગત સેવાઓ તેમજ રેટના સર્વે સાધનો તેઓ નામવર (વાઇસરોય)ને ચરણે મેળવવાની માગણી કીધી હતી. અત્યાર સુધીમાં નામવર મહારાજાએ ‘પ્લેનહેમ બોમર’ની ખરીદી માટે નાં વાઇસરોયના લડાઈ અંગેની કોશિષોના ફંડમાં રૂ. ૨ લાખ તેમજ સેલરો માટેનાં કીંગ જ્યોરજીસ ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૦ તેમજ સેન્ટ ડનટન્સ ફંડમાં રૂ. ૫૦૦૦ નો ફાળો આપ્યો છે. એ ઉપરાંત એ નામવરે લંડન મધે હવાઈ ઇંમલાઓથી ભોગ થઈ પહેલાઓને રાહત આપવા માટેનાં ફંડમાં ૧૦૦૦ પાઉંડ તેમજ સીમલા ડીસ્ટ્રીક્ટ વોર કમીટી તરફથી ઉભાં કરવામાં આવેલાં એરોપ્લેન ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૦ ભર્યા છે.

વોર બોર્ડ ખુલ્લી મુકવાને લગતી કીયાના પ્રસંગે નામવર મહારાજાએ લડાઈના આ યોગ્ય કારણ અર્થે પોતાનો ખની શકતો સહકાર આપવાની પોતાની પ્રબળ નેશનલ અરજ યુજરતાં હાંદી લશકરમાં ૪૦૦૦ રેકરૂટોની ભરતી કરવાનો પોતાનો નીર્ણય જાહેર કીધો હતો કે જેનો સંપૂર્ણ અમલ પણ થઈ ચુક્યો છે.

લડાઈને અંગેની કોશીસિ વધારવાના હેતુથી નામવર મહારાજએ પોતાના રાજ્યના અગત્યના વીસ્તારોની જાતે મુલાકાત લીધી હતી, કે જે દરમિયાન જુદા જુદા ઇલાકાઓ ના શહેરીઓ તરફથી સારી જેવી રકમની 'Purses' એ નામવરને એનાયત થવા ઉપરાંત તેઓ (શહેરીઓ) તરફથી એવી ખાત્રી આપવામાં આવી હતી કે તેઓ પોતાના માનવંત રાજ્યકર્તાની ખામેસા અને ફરમાનો અનુસાર કામ લેવામાં સહેજખી પછાત પડશે નહીં. સ્ટેટના નોકરોએ અત્યાર સુધીમાં રૂ. ૭ લાખની વોર લોન્ડની ખરીદી કરવા ઉપરાંત લડાઈ અંગેના ફંડમાં સારી જેવી રકમ 'ડોનેશન્સ' દાખલ આપી છે.

શીખ કોમના એક માન પામેલા આગેવાન તરીકે નામવર મહારાજએ પોતાની કોમ ભેગી એક જુસ્સાદાર અપીલ બાહર પાડી શીખ લડાઈઓ પછી બ્રીટીશ તાજ અને શીખો વચ્ચે સંધાવલી એખલાસભરી મીત્રાચારી પછીથી બ્રીટીશ તાજ પ્રત્યેના શીખ પંથના ભુતકાલના વફાદારીભર્યા સંબંધો અને 'ત્રાડીશનો'ની તેઓ નામવર તરફથી તેને (પંખને) યાદ આપવામાં આવી હતી.

**ફઝલુલ હુકક, એ. કે.-** ૧૮૭૩ માં ચખાર (ખારીસાલ) ખાતે એમનો જન્મ થયો હતો. ખારીસાલ અને કલકત્તા ખાતે વિદ્યાભ્યાસ કરી પ્રેસીડેન્સી કોલેજમાં ૧૮૯૪ માં ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. ૧૯૦૦ માં કલકત્તા હાઈકોર્ટમાં વકીલ તરીકે બેડાયા હતા. એ પછી તેઓ સરકારી નોકરીમાં દાખલ હતા પણ મતભેદને કારણે ૧૯૧૨ માં સરકારી નોકરી છોડી દીધી હતી. ફરી પાછા હાઈકોર્ટમાં દાખલ થયા અને પાછળથી

તેમને ખંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલમાં ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૯માં હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભામાં તેઓ બેડાયા હતા. ૧૯૧૮ માં એલ-ઈંગ્લીશ મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખ બન્યા હતા. અને ૧૯૧૮ માં કેમ્બ્રિસના સામાન્ય મંત્રીના પદે આવ્યા હતા. ૧૯૨૪ માં શ્રી. ફઝલ હુકક ખંગાળ સરકારના પ્રધાન નીમાયા હતા પરંતુ એજ વર્ષમાં એમને રાજીનામું આપી દેવું પડ્યું હતું. બન્ને ગોળમેજી પરિષદોનાં તેઓ ડેલીગેટ હતા. ૧૯૩૪ માં ખંગાળની એસેમ્બલીમાં ચુંટાઈ ગયા હતા. ૧૯૩૫-૩૬ માં કલકત્તાના મેયર પદે આવ્યા હતા. ૧૯૨૭ થી ખંગાળના પ્રોજ પક્ષના તેઓ અગ્રેસર છે. અત્યારે ખંગાળમાં અસ્તીત્વ ધરાવતા સંયુક્ત પ્રધાનમંડળના તેઓ વડા પ્રધાન છે.

સરનામું:—સંકરેટરીઅટ, કલકત્તા.

**ગીડની, સર હેનરી, નાઇટ (૧૯૩૧)**  
લેફ્ટ. કર્નલ., આઇ. એમ. એસ.,—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો.



કલકત્તા, બોક્સફર્ડ અને કેમ્બ્રીજ ખાતે શિક્ષણ લીધા પછી ૧૮૯૮ માં ઈંગ્લીશ મેડીકલ સર્વિસમાં બેડાયા હતા. ૧૯૧૯ થી તેઓ એંગ્લો-ઈંગ્લીશ અને હોમી-સાઇલ્ડ યુરોપીઅન એસોસિએશનના પ્રમુખ છે અને એંગ્લો ઈંગ્લીઅનોના પ્રશ્નોમાં ખુબ રસ લઈ રહ્યા છે. ગોળમેજી પરીષદના એક ડેલીગેટ હતા અને ૧૯૨૧ થી હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાતા આવ્યા છે.

અ'બાલાલ સારાભાઈ—ત્રેપારી. એવ-  
 ણુનો જન્મ ૧૮૮૯ના સાલમાં થયો  
 હતો. એઓ જ્યારે પાંચ વરસના હતા  
 ત્યારે એઓના માતાપિતા ગુજરી ગયા  
 હતા. મેટ્રીક સુધીની કેળવણી ખાનગીમાં  
 લીધા બાદ એઓ ગુજરાત કોલેજમાં  
 ભેડાયા હતા.. એવણુના કાકા જેઓ  
 એવણુના વાલી હતા, તેમજ જેઓ  
 એવણુના પિતાના બીઝનેસ ઉપર દેખ-  
 રેખ રાખતા હતા. તેઓનું અવસાન  
 થવાથી ૧૯૦૮ના સાલમાં પોતાના પિતાના  
 બીઝનેસમાં ભેડાવા માટે એવણુને એ  
 વરસમાં વધુ કેળવણી લેવાનું પડતું  
 મેલવું પડ્યું હતું. ૧૯૧૦ના સાલમાં  
 એવણુના લગ્ન રાજકોટવાલા સર હરીલાલ  
 ગોસલયા, એમ.એ., એલ.એલ.બી.ની વડી  
 બેટી સરલાદેવી સાથે થયાં હતાં. અમદાવા-  
 દની કેલીકો મીલ્સ, અને જુબીલી મીલ્સ  
 તેમજ ઇ'ડસ્ટ્રીયલ કોર્પોરેશન લીમી-  
 ટેડ (બીહાર સુગર વર્ક્સ, પચમારી)ની  
 મેનેજીંગ એજન્ટોની પેઢીના ભાગીદાર  
 અને કમપાલાની કમપાલા જેનરલ  
 એજન્ટ્સી લીમીટેડ અને મુંબઈની ધી  
 યુગેન્ડા કોટન ટ્રેડીંગ કુંપની લીમીટેડના  
 ગવર્નિંગ ડિરેક્ટર, અને બકુભાઈ  
 એન્ડ અ'બાલાલ લીમીટેડ લંડનના એક  
 ડિરેક્ટર. ઉપર જણાવેલી પહેલી બે  
 કુંપનીઓ સીવાયની બીજી કુંપનીઓની  
 પ્રગતી એવણેજ કીધી હતી. ૧૯૨૦ના  
 સાલમાં એવણે કેલીકો તેમજ જુબીલી  
 મીલ્સ વીસ્તૃત બનાવી હતી, અને નમુને-  
 દાર 'સ્પીનીંગ' અને 'વીવીંગ' ઉપરાંત  
 હાંદમાં મોટા પાયા ઉપર સીવવાનો  
 દોરો (Sewing Thread) બનાવવાનો  
 સાહસ ખેડ્યો હતો. તે પછીથી  
 મચ્છર દાનીઓ બનાવવા તેમજ

" પ્રીન્ટીંગ " માટેના ખાસ પ્લાન્ટો  
 કેલીકો મીલ્સમાં ફ-તેહમંદી સાથે  
 મેળવવામાં આવ્યા હતા. એઓની ધી  
 યુગેન્ડા કોટન ટ્રેડીંગ કુંપની લીમીટેડ  
 નામની કુંપની મુંબઈની ધી સ્વસ્તીક  
 આઈલ મીલ્સ લીમીટેડના મેનેજીંગ  
 એજન્ટ છે. એવણુ મુંબઈ અને  
 અમદાવાદની બેન્કીંગ, ઇન્શુરન્સ, રેલ્વે,  
 સીમેન્ટ, આઈલ, સુગર, ટેક્સટાઈલ્સ,  
 ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાઈ અને મુંબઈની બીજી  
 અનેક કુંપની જેમાં મુંબઈની બેન્ક ઓફ  
 ઇન્ડિયા લીમીટેડ, ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યુરન્સ  
 કુંપની લીમીટેડ અને અસાસીએટેડ  
 સીમેન્ટ કુંપનીઝ લીમીટેડ પણ આવી  
 બચે છે તેના એક ડિરેક્ટર છે. તેઓએ  
 થોડાંક વરસો સુધી અમદાવાદની મીલ-  
 માલિકોની મંડળીના પ્રેસીડન્ટનો તેમજ  
 અમદાવાદની મ્યુનીસીપાલિટીના એક  
 સભાસદ તરીકેનો આદ્યો ભોગવ્યો હતો  
 કે જે મ્યુનીસીપાલિટીમાં તેઓ ઇન્ડિયન-  
 પાર્ટીના લીડર હતા. અમદાવાદની ગૃજ  
 રાત કલબના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે  
 એવણુ ઉપર કેસરે હાંદના સોનાના  
 ચાંદની પણ નવાજેશ થઈ હતી.  
 ૧૯૩૦ના સાલમાં મહાત્મા ગાંધીની  
 ધરપકડ થતાં તેવણે તે ચાંદ  
 સરકારને પાછો વાળ્યો હતો. તેઓ  
 નાતબંધમાં માનતા નથી અને નેથીજ  
 જૈન કામમાંથી પોતાનું રાજીનામું  
 આપ્યું હતું. એવણુની હકુમત અને  
 વહીવટ હેઠળની કુંપનીઓ કામદારોનાં  
 હિતઅર્થેનું સામાજિક (social) તેમજ  
 તેઓની ઉન્નતી (welfare) ને લગતું  
 ઘણું સાફ કાર્ય કરી રહી છે. હાંદ  
 તેમજ હાંદની બાહર એવણે ઘણી  
 મુસાફરીઓ કીધી છે. એવણુની 'હોબીઝ'માં

વાંચન (reading), ખાગખાની horticulture), અને ખેતીવાડી (agriculture) નો સમાવેશ થાય છે.

સરનામું:—‘ધી રીટ્રીટ’, શાહીખાગ, પી. ઓ. અમદાવાદ.

ખેત્યાલ, સર એડવર્ડ ચાર્લસ, કલકત્તાની ખર્ડ એન્ડ કંપનીનાં અને ૧૬૨૯થી એફ. ડબલ્યુ. હીલ્જર્સ એન્ડ કંપનીના મુખ્ય ભાગીદાર છે—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. ૧૯૧૮ માં એમના લગ્ન માનવંતી કુમારી રથ મેકાર્થી કેમલ સાથે થયા હતા. એમણે ૧૯૧૪-૧૯૧૮ સુધી યુરોપીય વિશ્વક્રમમાં ભાગ લીધો હતો. અને તે દરમિયાન મેસોપોટેમીઆ વિશ્વક્રમમાં એ ઘવાયા હતા. એઓ અનેક કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૨૬ થી ૩૪ સુધી ઇમ્પીરીઅલ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆના ડિરેક્ટર હતા ૧૯૩૨ અને ૩૬ માં ખંગાળ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ હતા. અને ૧૯૩૧-૧૯૩૪ અને ૩૮ માં એ સંસ્થાના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૬ માં હિંદુસ્તાન અને સિલોનની એસોસિએટેડ ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ, ૧૯૩૧-૩૨ માં લંડન ખાતે મળેલી ગોળમેજી પરિષદના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લીધો હતો. રીઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆના પશુ ડિરેક્ટર છે. ખંગાળની ધારાસભાના ૧૯૩૨ થી ૩૫ સુધી સભ્ય હતા. તે ઉપરાંત ૧૯૩૨-૩૩ માં હિંદની કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા

સરનામું:—૩૭, ખાલીગંજ પાર્ક,

કલકત્તા.

કે. સર એસફ એસ્પાડન, નાઇટ, જી. પી.—મેસર્સ ડબલ્યુ. એચ. ખરેડી એન્ડ કંપની લીમીટેડ, ના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, ઇમ્પીરીઅલ એગ્રીકલચર રીસર્ચની કાઉન્સિલના એવળુ એક સલાસક છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલના જાનેવારી મહીનાની તા. ૨૦ માં થયો હતો. એમણે બોલ્ટન, લેન્કેશાયર, મધ્ય કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૭ ના સાલમાં એઓ હાંફ મધ્ય આન્ધ્રા હતા, અને હાંફની પેઢીમાં જોડાયા હતા. મજકુર પેઢીના વહીવટ હેઠળની કેટલીક કંપનીઓની બોર્ડના એવળુ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને ચેરમેન છે. ૧૯૨૧, ૧૯૨૨ અને ૧૯૩૫ ના સાલમાં એવળુ મુખ્યના મીલમાલિકોની મંડળીના ચેરમેન હતા. માલિકોના ડેલીગેટ તરીકે ૧૯૨૩ ના સાલમાં મળેલી હેશપર-હેશના મજુરોના કોનફરન્સમાં એમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૨૫ ના સાલ દરમિયાન એમણે મુખ્યના ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના વાઇસ-પ્રેસીડન્ટનો આદ્યો ભાગવ્યો હતો. જ્યારે ૧૯૨૬ ના સાલમાં તેઓ મજકુર ચેમ્બરના પ્રેસીડન્ટ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. ૧૯૨૫-૨૬ માં તેમજ તે પછી ૧૯૩૧-૩૨ માં એમણે ઇન્ડિયન સેન્ટ્રલ કોલન કમીટીના ઉપ-પ્રમુખનો પણ આદ્યો ભાગવ્યો હતો. ૧૯૨૬ ના સાલમાં એમણે મુખ્યના પ્રોહીબીશન ફીનાન્સ કમીટી અને બેંકબે ઇનકવાયરી કમીટીના ચેરમેન તરીકે ઘણી અછી સેવા બજવી હતી. ૧૯૨૭ ના સાલમાં એમને નાઇટહુડની નવાજેશ થઈ હતી.

કેકાણું:—‘વીલડરનેસ કોટેજ’,

નેપીયનસી રોડ, મુખંધ.

# ધીઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડ પ્રુડેન્શીઅલ

## એશ્યુરન્સ કંપની, લીમીટેડ.

ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એશ્યુરન્સ બીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટેશનની સામે, કોટ, —મુંબઇ.

(સ્થાપના—૧૯૧૩).

### ડિરેક્ટરો:

સર ચીમનલાલ એચ. સેતલવડ, ક. સી. આઇ. ઇ.  
(ચેરમેન)

સર હુકુમચંદ સરૂપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલ  
માલિક.

શેઠ વેલજી લખમસી, (ગ્રેન મરચન્ટસ એસોસીએશનના  
ચેરમેન).

સર ગુલામહુસેન હાદાઇતુલ્લાહ, નાઇટ, કે. સી.  
એસ. આઇ.

શેઠ મંગલદાસ બી. મહેતા, સોલીસીટર.

શ્રી. કલ્યાણ ડી. વૈધ, જે. પી.

શ્રી. મગનલાલ સી. ધીઆ, મુંબઇની દેશી વેપારી એ'બ-  
રના પ્રમુખ અને મીલ માલિક.

શ્રી. જીવણલાલ સી. સેતલવડ, મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

### — ખાસ લાભો —

- ૧ રદ થઇ ગયેલી પોલીસીને ફરી ચાલુ કરવાની ખાસ સગવડ અપાય છે.
- ૨ પોલીસી હોલ્ડર કાયમને માટે અપંગ થઇ જતાં તેનાં ભાવિ પ્રીમીયમો માફ કરાય છે.
- ૩ એકસ્ટેન્ડેડ ઇન્શ્યોરન્સ:—ફક્ત પાંચ વર્ષ પ્રીમીયમ ભરવાથી બીજાં પંદર વર્ષ સુધી પોલીસી ચાલુ રહી શકે છે.
- ૪ વાર્ષિક પ્રીમીયમ ઉપર ૨૫ ટકા વટાવ આપવામાં આવે છે.

હિંદી મુદ્રી : હિંદી વહીવટ.

જનરલ મેનેજરો: શ્રી વેંકટરાવ સી. સેતલવડ, જે. પી., બી. એ., એલ. એલ. બી.

શ્રી. કૃશવપ્રસાદ સી. દેશામ્, બી. એ., એલ. એલ. બી.

ફરેક સ્થળે એજન્ટો ભેઠાં છે.

જીભાઈ, સર જમશેદજી, છટ્ટા આગ્યા હતા. ૧૯૩૫ના ડિસેમ્બરમાં ખારિનેટ, જે. પી.—એવણુને જન્મ એવણુને ઓનારરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ ૧૯૦૯ ના સાલના મે મહીનાની તા. ૧૦ બનાવવામાં આગ્યા હતા. ૧૯૩૪ના મીએ થયો હતો. પાંચમા ખારિનેટ સર સપ્ટેમ્બરમાં એવણુ મુંબઈ શહેરના ડીસ્ટ્રીક્ટ સ્કાઉટ કમીશનર અને ૧૯૩૭ ના ડીસ્ટ્રીક્ટ સ્કાઉટ કમીશનર નીમાયા હતા, કે જે ઓધ્યાનું એવણુ ૧૯૩૮ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. ૧૯૩૮ ના સાલના નવેમ્બરમાં એવણુ પારસી પંચાયતોના કંડા અને મીલકતોના ત્રસ્ટી તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. એવણુની બહેર ચળવળોમાં નીચેના સમાવેશ થાય છે:—સર જે. જે. પારસી બેનીવોલન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુશન, સર જે. જે. ચેરીટી ફંડ, અને એન. એમ. વાહડયા ચેરીટી, મુંબઈની પાંજરાપોળ, ધી ડિસ્ટ્રીક્ટ બેનીવોલન્ટ સોસાયટી વીગેરેના ત્રસ્ટીઓની બોર્ડના ચેરમેન. સર જે. જે. સ્કુલ ઓફ આર્ટ, હેવીડ સાસુન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્કુલ આંધળાઓ માટેની વીકટોરીઆ મેમોરીયલ સ્કુલ, ગ્રાન્ટ મેરીકલ કોલેજ એનડાઉમેન્ટ ફંડ, ધી હેકકન કોલેજ એનડાઉમેન્ટ ફંડ, બેરામજી જીજીભાઈ પારસી ચેરીટેબલ ઇન્સ્ટીટ્યુશન, જે. જે. હોસ્પીટલ નરસીંગ એસોસીએશન, નવરોજી વાહડયા મેટરનીટી હોસ્પીટલ, બાઈ મોટલીબાઈ વાહડયા હોસ્પીટલ બેરામજીયન બીલ્ડીંગ ફંડ, ફરામજી કાવસજી ઇન્સ્ટીટ્યુટ, પારસી બીલ્ડીંગ્સ માટેનાં એન. એન. અને આર. એન. વાહડયા ત્રસ્ટના ત્રસ્ટી. એઓ સંખ્યા-બંધ બેઈટ સ્ટોક કુંપનીઓના ડીરેક્ટર પણ છે.



જમશેદજી જીજીભાઈ, કે. સી. એસ. આઈ ના એઓ બેટા છે. ૧૯૩૧ ના સાલમાં એવણુ પોતાના પિતાની જગ્યાએ આગ્યા હતા, કે જે વખતે પોતાના કાવસજીના નામને બદલે હાલના નામથી ઓળખાવા લાગ્યા હતા. એવણુ મુંબઈની કેપીટલ અને એન કોનન હાઈસ્કુલમાં અને તે પછી કેમ-બ્રીજની કોનવીલ એન્ડ કેપુસ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૩ ના સાલમાં એવણુ બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૫ ના વરસોમાં એવણુ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશનના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. ૧૯૩૪ ના સાલમાં એવણુને સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) બનાવવામાં

કલપ્ત—ધી વીલીંગ્ડન સ્પોર્ટ્સ ક્લબ, રોયલ ડબલ્યુ આઈ. ટી. સી. ક્લબ,



ધી રોટરી કલખ, રીપન કલખ, પારસી જીમખાના, કીકટ કલખ એફ ઇંડયા, બોમ્બે ફ્લાઇંગ કલખ, પુના કલખ, વીગેરે, વીગેરે.

સરનામું:—મજગામ કાસલ, મુંબઈ:  
ફાઉનટેન હોલ, પુના.

એઝરા, સર એલવીન, નાઇટ (૧૯૨૬)  
એફ. આર. જી. એસ., એફ. આર. એસ.  
એ., એફ. આર. ઇ. એસ., એફ. જેડ.  
એસ. જે. પી. (૧૯૨૮) મુંબઈવાલા  
મરહુમ બેસફ એલીયાસ એઝરાના એઓ  
બેટા થાય છે. એવણુનો જન્મ ૧૯૦૦ ના  
સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૯-૩૨ સુધી  
એઓ સરકાર તરફના “ નોમીની ”  
તરીકે મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટીમાં  
ખીરાજ્યા હતા. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૫ ના  
વરસો દરમ્યાન એમણે કોરપોરેશનમાં  
મુંબઈની ચેમ્બર એફ કોમર્સના પ્રતિનીધી  
તરીકે બેઠક ધરાવી હતી. સાસુન જે.  
ટેવીડ એન્ડ કુંપની લીમીટેડના એવણુ  
ડીરેક્ટર હતા. ૧૯૩૧ ના સાલમાં એમણે  
મુંબઈના ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજસ્ટ્રેટનો  
આધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૩ ના વરસ-  
માં એમણે માથેરાનના ઓનરરી સ્પેશી-  
અલ મેજસ્ટ્રેટ તરીકે સેવા બજાવી હતી  
બોમ્બે નેચરલ હીસ્ટરી સોસાયટી તેમજ  
મુંબઈના ગવર્નરજ હોસ્પીટલ ફંડની એક-  
ઝીકયુટીવ કમીટીના એવણુ એક મેમ્બર  
હતા. લંડનની સોસાયટી એફ ફીઝીકલ  
રીસર્સના એવણુ એક ફેલો હતા. મુંબ-  
ઈની એનથ્રોપોલોજીકલ સોસાયટીના  
એઓ એક સભ્ય હતા.

કલખા—મુંબઈની રાયલ સોસાયટીઝ,  
વીલીંડન, ઓરીએન્ટ, અને ટર્ક કલખ.

સરનામું:—એસપ્લેનેડ રોડ મુંબઈ.

જુમરીદ્ડ, ધી ઓનરેબલ જસ્ટીસ  
રોબર્ટ સ્ટોનહાઉસ—આઈ. સી. એસ.  
બી. એ. (કેન્ટબ) ખાર-એટ-લો, મુંબ-  
ઈની હાઇકોર્ટના માનવંત જડજ. એઓ  
નામવરનો જન્મ તા. ૧ જી ડિસેમ્બર  
૧૮૮૨ માં થયો હતો. એ નામવરે સીટી  
એફ લંડન સ્કુલ અને કેમ્બ્રીજની કાઇસ્ટ  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૫  
ના સાલની તા. ૨૪ મી અક્ટોબરના  
દીને એ નામવર ઇન્ડિયન સીવીલ સર્વીસ  
માં દાખલ થયા હતા. જે પછી એજ  
સાલના નવેમ્બર માસથી એઓની સતારાના  
એસીસ્ટન્ટ કમ્લેક્ટર તરીકે હાંદમાં નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૦૯ ના સાલમાં એઓ  
એસીસ્ટન્ટ જડજ નીમાયા હતા. ૧૯૧૮  
ના જુલાઇથી તે ૧૯૧૯ ના જાન્યુઆરી  
સુધી પેશાવર ખાતે એઓ નામવર લશ્કરી  
ડ્યુટી ઉપર હતા. ૧૯૧૯ ના એપ્રિલથી  
એઓ કામચલાઉ ડીપ્લોમેટ અને સેન્શન્સ  
જડજ નીમાયા હતા, જે ઓક્ટોબર ઉપર  
૧૯૨૫ ના માર્ચ મહીનામાં એઓ કાયમ  
થયા હતા. ૧૯૨૮ ના સાલમાં એ નામ-  
વરની સેવાઓ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા સ્ટેટ્સ  
એજન્સી મધે જુડિશયલ કમીશનર તરીકે  
હાંદી સરકાર હસ્તક મેલવામાં આવી હતી.  
૧૯૨૮-૨૯ ના સાલ દરમ્યાન ખારડોલી  
અને ચે:ર્ચાસી તાલુકાઓની જમીન  
મહેસુલની આકારણી સંબંધમાં  
તપાસ કરવા માટે જુડિશયલ  
કમીશનર તરીકે એ નામવરની નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૨૯ ના સાલના નવેમ્બર  
મહીનામાં એઓ નામવરની મુંબઈની  
હાઇકોર્ટના એક જડજ તરીકે નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૩૯ ના સાલમાં એવણુની  
ઇસ્ટ ઇન્ડિયન રેલ્વે એકસીડન્ટ્સ ત્રીપ્યુ-  
નલના પ્રેસીડન્ટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી.

ટેકાણું—“મરેફીદ્ડ”, મલખારહીલ,  
મુંબઈ.

**હીનાનાથ.**—રાય ખહાદુર કર્નલ, તે ઇન્દોરના નાં મહારાજા હોલકરના હીવાન અને વડા પ્રધાન. એવણુનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલના માર્ચ મહીનાની તાં ૧૩ મીએ થયો હતો. લાહોરની ગવર્નમેન્ટ કોલેજમાં તેમજ ઓક્સફર્ડની એક્સટર કોલેજમાં એવણે કેળવણી લીધી હતી લીનકન્સ ઇનમાંથી એઓએ બાર-એટ-લોની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૪ ના સાલથી તે ૧૯૨૦ ના સાલ સુધી નામદાર હોલકરના એસીસ્ટન્ટ પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી અને હુડુર સેક્રેટરી તરીકે એમણે કામ ખજવું હતું. પતીયાલા સ્ટેટની હાઇ કોર્ટના જડજનો ઓધો પણ એમણે ૧૯૨૦-૨૩ માં ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૩-૨૪ માં પતીયાલાની સરકારના ફેરિન મીનીસ્ટર તરીકે સેવા ખજવી હતી. ૧૯૨૪-૨૫માં મંડી સ્ટેટના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનો એમણે ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૦ સુધી મંડી સ્ટેટના ચીફ સેક્રેટરી અને ચીફ મીનીસ્ટરનો એવણે ઓધો ભોગવ્યો હતો. નાં વાઇસરોયની કોર્ટ મધેના નાં મહારાજાના પહેલા પ્રતીનીધી તરીકે ૧૯૩૦-૩૩માં એમણે સેવા ખજવી હતી. નાં વાઇસરોય નેમેલી કોર્ટ ઓફ આરબીત્રેશનના હોલકરની સરકાર તરફના એવણુ ૧૯૩૩ ના એપ્રિલમાં એક પ્રતીનીધી નેમાયા હતા. ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૬ ના વરસો દરમ્યાન પતીયાલાની સરકારના બહેર આરોગ્ય અને કેળવણી ખાતાના પ્રધાનનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. પંખખની યુનીવર સીટીના એવણુ એક ફેલો (૧૯૩૪-૩૫) હતા. ૧૯૩૭ ના સાલના બનેવારી માસની પહેલી તારીખે એઓ પતીયાલા સ્ટેટમાંથી રીટાયર્ડ થયા હતા. ૧૯૩૭ના ફેબ્રુઆરીમાં હોલકર સ્ટેટના એવણુ

મીનીસ્ટર-ઇન-વેટીંગ હતા. જે પછી ફીનાન્સ મીનીસ્ટરનો ઓધો ભોગવી ૧૯૩૯ ના સાલમાં એઓ હોલકર સ્ટેટના વડા પ્રધાન નીમાયા હતા.

**સરનામું:**—ઇન્દોર, સી. આઇ.

**કલેટન,** સર હયુ ખાયડ, નાઇટ, (૧૯૩૮)—સી. આઇ. ઇ. (૧૯૩૪), આઇ. સી. એસ. એવણુનો જન્મ ૧૮૭૭ ની સાલના ડીસેમ્બર મહીનાની તાં ૨૪ મી એ થયો હતો. બોમ્બે એન્ડ સીંધ પ્રોવીન-શયલ પખલીક સરવીસીસ કમીશનના ચેરમેન. એવણુનાં લગન એની બ્લાન્સ નેપીયન સાથ થયાં હતાં. સેન્ટ પોલ્સ સ્કુલ અને ઓક્સફર્ડની વેડહેમ કોલેજમાં એવણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૧ ના સાલમાં એવણુ હાઇ આલ્યા હતા. મુંબઇ ઇલાકામાં એમણે જુદા જુદા અનેક મોટા ઓધાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૯ ના વરસો સુધી વેાર ઓફીસની મીલીટરી ઇન ટેલીજન્સ પ્રાન્ચમાં એવણે સેવા ખજવી હતી. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૮ ના વરસો સુધી એવણે મુંબઇના મ્યુનીસીપાલ કમીશનરનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૦ ના સાલથી કાઉનસીલ ઓફ સ્ટેટના એક સભ્ય હતા. હજ ઇનકવાયરી કમીટી (૧૯૨૯-૩૦) ના એવણુ ચેરમેન હતા. ૧૯૩૬ ના સાલ સૂધી એઓ સધર્ન ડીવીઝનના કમીશનર હતા.

**ટેકાણુ:**—મીં ડખલ્લુ. ડી. સેક્રેટરીએટ, મુંબઇ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભયાં  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

બીલીમીરીઆ, ડા० રૂસ્તમજી ખમ-  
નજી ખી. એ. (૧૯૦૨) એમ, ડી.  
(૧૯૦૯) જે. પી. ઇ. સ. ૧૯૦૭ માં



મુંબઈની ગ્રાંટ મેડીકલ  
કોલેજમાં જંતુ શાસ્ત્ર-  
ના અધ્યાપક નીમાયા  
હતા. પારસી જન-  
રલ હોસ્પિટલ સ્થ-  
પાઈ ત્યારથી આજ  
સુધી એ સંસ્થાના  
માનદ જંતુ શાસ્ત્રી  
અને માનદ તબીબ

તરીકે કામ કરે છે. એમણે આશરે ૨૬ વર્ષ  
પહેલાં ક્ષયરોગના દર્દીઓ માટે  
પુનામાં એક આરોગ્ય ભુવન સ્થાપ્યું  
હતું. હાલ એ આરોગ્યભુવન પંચગની  
ખાતે ખસેડવામાં આવ્યું છે. અને  
૧૯૩૮ માં એ સંસ્થાએ પચ્ચીસ વર્ષ  
પુરાં કર્યાં હતાં. ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં  
એમને કેસરે હિન્દનો સુવર્ણ ચંદ્રક  
એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

સરનામું:—વસીઆમલ બીલીડીંગ, ગ્રાંટ  
રોડ, મુંબઈ.

ભાટે, શ્રી. ગોવિંદ ચીમનાજી એમ.  
એ (મુંબઈ) એમનો જન્મ ૧૮૭૦ માં  
થયો હતો. એમણે પુનાની ડેકકન  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તેઓ  
૧૮૯૫ થી ૧૯૧૮ સુધી પુનાની ફરજીયસન  
કોલેજના અધ્યાપક હતા ૧૯૩૧ થી  
૩૩ સુધી સાંગલીની વીલીંગડન કોલે-  
જના અધ્યાપક અને પ્રીન્સીપાલ હતા.  
એમણે અર્થશાસ્ત્ર, સાહિત્ય અને તત્વ-  
જ્ઞાનપર મરાઠી તેમજ અંગ્રેજીમાં ઘણા  
પુસ્તકો પ્રસિધ્ધ કર્યા છે અને અવાંચીન  
મરાઠી સાહિત્યનો ઇતિહાસ પણ અંગ્રે-  
જીમાં લખ્યો છે.

સરનામું:—મહાડ, કોલાખા ડીસ્ટ્રીક્ટ

દાલમીયાં, જયદયાળ—એવણનો જન્મ  
૧૯૦૫ ના સાલમાં થયો હતો. શ્રીમતી  
કૃષ્ણા સાથે એઓ શાદીના ગાંડથી બેડાયા  
હતા. ૨જ પુતાના, કલકત્તા, અને મુંબ-  
ઈમાં ખાનગીમાં કેળવણી લીધી હતી.  
(સાહિત્ય), ફીલસુફી (Philosophy)  
અને હીંદુ ધર્મને લગતાં પુસ્તકોનો ઉંડો  
અભ્યાસ કીધો હતો. પોતાની જીંદગીનાં  
કેટલાંક વરસો એવણે સામાજિક ઉન્નતી  
અને બીજાં પરોપકારી કાર્યો પાછળ કાઢ્યાં  
હતી. હાંદ તેમજ યુરોપમાં એવણે  
બહુભાષી મુસાફરીઓ કીધી છે. ગ્રેટ બ્રીટન  
અને કેનટીનન્ટના સાંચાકામ ખનાવનારા  
તમામ અગત્યના કારખાનાઓની મુલા-  
કાત લીધી હતી. નોરવે, ડેનમાર્ક અને  
જર્મની મધેની પેપર અને સીમેન્ટ ખનાવ-  
નારી પેટ્રીઓના એ જીજ્ઞસા ખનાવવાને  
લગતા જુદા જુદા પ્રેસિસો સંબંધી  
ઉંડો અભ્યાસ કીધો હતો દાલમીયા ગરૂ-  
પની કુંપનીઓના એઓ મેનેજીંગ ડિરેક્ટર  
છે. મજકુર દાલમીયાં ગરૂપની શુગર,  
પેપર, સીમેન્ટ, અને કેમીકલ ફેક્ટરીઓના  
ટેકનીકલ વીભાગ ઉપર એઓ દેખરેખ  
રાખે છે, તેમજ એ વીભાગ એવણના  
તાબા હેઠળ છે. મીકેનીકલ અને ઇલેક્ટ્રીકલ  
એન્જીનીયરીંગના ક્ષેત્રો એક ઉલટમંદ  
અભ્યાસી છે. એઓ બે બેટાઓ નામે  
વીજળી હરી અને નરહરી તેમજ બેટી નામે  
ઉમા ધરાવે છે.

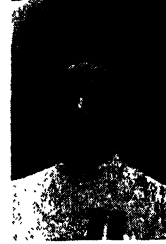
એઓની ‘હોબીઝ’ નીચલી છે—ઈંડસ્ટ્રી-  
યલ કેમીસ્ટ્રી, ન્યુ મેરેલોજી, ટેનીસ  
અને ફોટોગ્રાફી.

ઠંકાણું:—શાન્તી નગર,” કરાંચી.

ગ્રામર, ઓનરેબલ સર મોરીસ—  
 હીલ્લી યુનીવર્સિટીના વાઇસ-ચાન્સેલર  
 તેમજ ઓક્સફર્ડ યુનીવર્સિટીના  
 હાઈ મધેના પ્રતિનિધિના માનવંત  
 ઓધ્યાઓ ઉપરાંત એઆ નામવર  
 હાઈની ફેડરલ કોર્ટના ચીફ જસ્ટીસ  
 ઉચ્ચ અને માનવંત ઓધ્યા ભોગવે  
 છે. ઇનર ટેમ્પલ મધેથી એવણે બેરી-  
 સ્ટરની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી.  
 કેટલાંક વરસ ‘બાર’ મધે પ્રેક્ટીસ  
 કીધા પછી ઇન્સ્યુરન્સ કમીશનર  
 (૧૯૧૨-૧૯૧૬) ના એવણે સોલિસિટર  
 નેમાયા હતા. જે પછી મીનીસ્ટ્રી  
 ઓફ શીપીંગના એડવાઇઝર (કાયદા  
 સંબંધી સલાહકાર)ને ઓધ્યા ભોગવ્યો  
 હતો. ૧૯૧૯ના સાલથી સાત વરસ  
 સુધી એઆ નામવરે વીલાયતના આરોગ્ય  
 ખાતાંના પ્રધાનમંડળના સોલિસિટર  
 અને લીગલ એડવાઇઝર તરીકે કામ  
 કીધું હતું. જે પછી ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૩ ના  
 વરસો સુધી નાઝ શહેનશાહની ત્રેઝરીના  
 પ્રોક્યુરેટર-જનરલ અને સોલિસિટર  
 તરીકે તેમજ ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ ના વરસો  
 સુધી નામદાર શહેનશાહની ત્રેઝરીના  
 ફર્સ્ટ પાર્લિમેન્ટરી કાઉન્સિલના  
 ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૩૦ ના  
 સાલમાં કોર્ડફીકેશન ઓફ ઇન્ટર-  
 નેશનલ લો સંબંધી હેગ ખાતે મળેલી  
 કોન્ફરન્સના એવણે પહેલાજ ડેલીગેટ  
 હતા. ૧૯૩૨ ના સાલમાં નેમાયલી  
 ઇન્ડિઅન સ્ટેટસ ઇનકવારી કમીટી  
 ઉપર પણ એમણે સેવા બબવી હતી.

સરનામું:— ન્યુ હીલ્લી.

દાણુ, રાજ્યતન દિનશાહ રતનજી,  
 બી. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૫માં બાણીતા  
 દાણુ કુટુંબમાં થયો હતો. એલ્ફીન્સ્ટન  
 કોલેજમાં અભ્યાસ  
 કર્યા પછી પિતાના  
 જંગલ અને બહાર  
 ખાંધકામના કંટ્રાક્ટ-  
 ના ધંધામાં જોડાયા.  
 એમણે ૧૯૧૨ માં  
 યુરોપનો પ્રવાસ પણ  
 કર્યો હતો. મુંબઈ



પ્રાતના નિવૃત્ત સીવીલ સરજન ડોઠ  
 મંચેરજી બમાસજી મીસ્ત્રીની પુત્રી જર-  
 બાઈ સાથે એમણે લગ્ન કર્યા છે. વડો-  
 દરાની ધારાસભા, મ્યુનિસિપાલિટી, જહા  
 લોકલ બોર્ડ, સહકારી ચળવળ અને બીજી  
 સંસ્થાઓમાં તેઓ આગળ પડેના ભાગ  
 લઈ રહ્યા છે. ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૫ સુધી  
 નવસારી મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ ચુંટાયા  
 હતા. તેમને રાજ્યસુબણુનો ખિતાબ  
 એનાયત થયો છે અને બીબ ચંદ્રકો પણ  
 અપાયા છે.

સરનામું:—લુન્સી કુઈ, નવસારી,  
 (વડોદરા રાજ્ય).

ભંડારી શ્રી. જગન્નાથ, રાયબહાદુર  
 રાજરતન, એમ. એ., એલ. એલ. બી.,—  
 ઇડર સ્ટેટના આ દિવાનનો જન્મ  
 ૧૮૮૨ માં થયો હતો. શ્રીમતી વેદકુંવરજી  
 સાથે એમના લગ્ન થયાં હતાં. એમણે  
 લાહોરની સરકારી કોલેજ અને લો  
 કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૪  
 સુધી એમણે ફીરોઝપુર ખાતે વકીલાતનો  
 ધંધો કર્યો હતો. એ પછી ઇડર રાજ્યના  
 ખાનગી મંત્રી તરીકે રાજ્યની નોકરીમાં  
 દાખલ થયા હતા અને ૧૯૩૧ માં  
 દિવાન નીમાયા હતા.

સરનામું:—ઈડર, સ્ટેટ.

કીરપાલાની, હીરાનંદ કુશીરામ—સી. આઈ. ઇ., (૧૯૩૭), આઈ. સી. એસ. એમ. એ. (મુ'બઈ બી. એ. (ઓક્સન) ખાર-એટ-લો (લીનકન્સ ઇન). ૧૯૩૮ ના ઓક્ટોબરથી બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના એઓ ચેરમેન છે. એવણુનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલના બનેવારી મહીનાની તા. ૨૮ મીએ થયો હતો. એમણે હઈદ્રાબાદની એન. એચ. એકેડેમી, કરાંચીની ડી. જે. સીંધ કોલેજ, અને ઓક્સફર્ડની મરટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૮ ના વરસો દરમ્યાન એવણુ અમદાવાદ, ભરૂચ અને સુરતના મદદનીશ કલેક્ટર અને મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. તે પછી એઓએ નીચલા ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા:—૧૯૧૮-૨૦ માં સુરતના મ્યુનીસીપલ કમીશનર, ૧૯૨૧ માં ગુજરાતના તાલુકદારી સેટલમેન્ટ ઓફીસર, એજ સાલમાં મુ'બઈના ડેપુટી મ્યુનીસીપલ કમીશનર તરીકેના ઓધ્યા પણ એમણે ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૩-૨૪ માં ખેડના કલેક્ટર અને ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ, ૧૯૨૪-૨૬ માં મુ'બઈ સરકારના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૨૬ ના સાલમાં મુ'બઈ શહેરના એક્ટીંગ મ્યુનીસીપલ કમીશનર, ૧૯૩૧ ના સાલમાં કોલાબા ડીસ્ટ્રીક્ટના કલેક્ટર, ૧૯૨૯ માં ઇંડીઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૩૦-૩૧ થી પંચમહાલના કલેક્ટર, અને રૈવાકાંઠાના પોલીટીકલ એજન્ટનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. તે પછી ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૪ ના સાલ સુધી એવણે મુ'બઈ શહેર માટેના મ્યુનીસીપલ કમીશનર નો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૫ ના સાલમાં મુ'બઈ સરકારના જનરલ ડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી અને ૧૯૩૮ ના સાલ

સુધી સીંધની સરકારના ચીફ સેક્રેટરી તરીકે એવણે સેવા બજાવી હતી.

સરનામું:—નોર્થ એન્ડ કારમાઇકલ રોડ, ખંખાલાહીલ, મુ'બઈ.

અખદુલ કયુમ, નવાબ, સર સાહેબ. ઝાદા,—સી. આઈ. ઇ. (૧૯૦૮), કે. સી. આઈ ઇ. (૧૯૧૭). એવણુનો જન્મ ૧૮૬૬ ના સાલમાં થયો હતો. અગાઉ એવણુ હાંદી સરકારના ફેરિન અને પોલીટીકલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં હતા, તેમજ ૧૮૮૮ ના (ડીસપેચીઝ) ખાઈખર પ્લેક માઉન્ટેન એક્ષપીડીશનના એવણુ પોલીટીકલ એજન્ટ હતા. એ ઉપરાંત એવણે ૧૮૯૧ ના સમાના એક્ષપીડીશનના, ૧૮૯૭-૯૮ (ડીસપેચીઝ ખાનખહાદુર)ના ટીરાહ એક્ષપીડીશનના, ૧૯૦૮ (સી. આઈ. ઇ.)ના ઝકકા ખેલ એક્ષપીડીશનના, ૧૮૯૪-૯૫ ના ઇંડો અફઘાન ખાઉન્ડરી કમીશનના પોલીટીકલ એજન્ટ તરીકે સેવાઓ બજાવી હતી. ૧૯૨૩ ના સાલથી એઓ એમ. એલ. એ. છે. ૧૯૧૫ ના સાલમાં એવણુને નવાબનો ખેતાબ મળ્યો હતો. ૧૯૨૯ ના સાલમાં કેસરે હાંદના સોનાના ચાંદની એવણુ ઉપર નવાજેશ થઈ હતી. પેશાવરની ઇસ્લામ કોલેજના સ્થાપકોમાંના એક તેમજ તેના એક લાઇફ એનરરી સેક્રેટરી છે. ઇંડીઅન રાઉન્ડટેબલ કોન્ફરન્સના એઓ એક સભાસદ હતા. ઉત્તર પશ્ચીમ સરહદ પ્રાંતના ચીફ મીનીસ્ટરનો એવણે કેટલોક વખત સુધી ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો.

ઠેકાણું:—પેશાવર.

ગઝનવી, ધી ઓનરેબલ અલહજ નવાબખડાફુર, સર અબદુલ કરીમ અબુ આહમદખાન, નાઇટ, (૧૯૨૮)—એવણુ એક જમીનદાર અને દીલદુઆરના જગીરદાર છે. ઐઓનો જન્મ ૧૮૭૨ ના સાલના ઓગસ્ટ માસની તા. ૦૨૫ મીએ થયો હતો. એવણે હીવેનસીયરના એક્ષમથ ખાતેની સેન્ટ પીટર્સ સ્કુલમાં કેળવણી લીધી હતી. જ્યારે ચઢયાતી કેળવણી લ'ડનની મેસર્સ રેન એન્ડ ગરનીસ ઇન્સ્ટીટ્યુશન મધે તેમજ ઓક્સફર્ડ અને Jena (Germany)ની યુનીવર્સીટીઓમાં લીધી હતી. ૧૮૯૪ માં એઓ વિલાયતથી હાંદ પાછા ફર્યા હતા. અને પોતાના વડવાઓની મીલકતોનો કબજો લીધો હતો. એવણુના લગ્ન ૧૮૯૪ માં નવાબ ખેગમ લેડી રાઇડીનીસા ખાનુમ સાથે થયાં હતાં, જેઓને પેટે તેઓ એક બેટો અને ચાર બેટીઓ ધરાવે છે. ૧૯૦૬ થી ૧૯૧૬ ના વરસો સુધી એવણુ ઇમ્પીરીયલ લેજલ્સેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. હજને લગતા ત્રાફિક (Pilgrim traffic)ના સવાલ ખાબે તપાસ ચલાવવા માટે ૧૯૧૩ના સાલમાં એવણુને હેમઝ, પેલેસ્ટાઇન અને સીરીયાના માજી રાજ હુસેનની કોર્ટ સમક્ષ એક પોલીટીકલ મીશન અર્થે મોકલવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૩ અને ૧૯૨૬ ના સાલો દરમ્યાન એવણે ખંગાળની લેજલ્સેટીવ કાઉન્સીલમાં પ્રવેશ કીધો હતો. અને ૧૯૨૪ માં અને તે પછી ફરી ૧૯૨૭ ના સાલમાં તેઓ ખંગાળની સરકારના મીનીસ્ટર બન્યા હતા. ૧૯૨૫ ના સાલમાં ઇંગ્લીશ આરમ્સ એક્ટમાંથી એઓને મુકતી બક્ષવામાં આવી હતી. ૧૯૨૬ માં બેંગોલ પ્રોવીન-

શ્યલ સાઇમન કમીટીના ચેરમેન તરીકે એવણુ ચુંટી કઢાયા હતા. એજ સાલના એજ સાલના એપ્રીલ મહીનામાં ખંગાળ સરકારની કરોબારી કાઉન્સીલના એક સભાસદ તરીકે નેમાયા હતા.

પબ્લીકેશન્સ—“Pilgrim Traffic to Hedjaz and Palestine.” Muslim Education in Bengal and other works.

સરનામું:—નોર્થ હાઉસ, દીલદુઆર, મેમેનસીંગ, અને રાઇટર્સ બીલ્ડીંગ, કલકત્તા.

બીલીમોરીઆ, મીસીસ ગુલેસ્તાન ફસ્તમ, એમ. એ. એઓ ૬૦ ફસ્તમજી બીલીમોરીઆના પત્ની થાય છે. મુંબઇ યુનીવર્સીટીની સેનેટ અને સીન્ડીકેટના સભ્ય છે. એમના ચિત્રો હિંદુસ્તાનના બધા કળા પ્રદર્શનોમાં મુકાય છે. એમના ચિત્રોમાંનું એક પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝીઅમના ટ્રસ્ટીઓએ ખરીદી લઈ મ્યુઝીઅમમાં લટકાવ્યું છે. ઘણી સંસ્થાઓ સાથે કાંતો પ્રમુખ, કાંતો ખજાનચી કે મંત્રી તરીકે આ ખાનુને સંબંધ છે. પરંતુ એમના પતિએ સ્થાપેલા અને પંચગની ખાતે આવેલા બેલએર નામના ક્ષય પિડિતો મારેના આરોગ્યભુવનના કામમાં એઓ ઘણું રસ લે છે. યુનીવર્સીટી કમીશન અને બીજા કમીશનો આગળ એમણે જીખાની આપી છે. કોન્સ્ટીટ્યુશન ફંકશન્સ અને ફીનાન્સ ઓફ ઇન્ડિઅન મ્યુનીસીપાલિટીઝ નામનું ઉપયોગી પુસ્તક પ્રસિધ્ધ કર્યું છે.

સરનામું:—થોબર્ન હાઉસ, એપોલો બંદર, મુંબઇ.

ભાતનગર, શ્રી. શાંતિ સ્વરૂપ એ. બી. ઇ. ડી. એસ. સી.—લાહોર યુનિવર્સિટીની કેમીકલ લેબોરેટરીઝના આ ડિરેક્ટરનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. એમણે લાહોર, લંડન અને બર્મિંગહામમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઇ. સ. ૧૯૧૫ માં એમના લગ્ન શ્રીમતી લજ્જવન્તી સાથે થયાં હતાં એઓ પંજાબ યુનિવર્સિટીની સેનેટ અને સીન્ડિકેટના સભ્ય છે તેમજ ખનારસ હિંદુ યુનિવર્સિટીની કાઉન્સિલના પણ સભ્ય છે. હિંદુ ખહાર જુદે જુદે સ્થળે ભરાયેલાં અનેક વિજ્ઞાનના સમારંભોમાં તથા પરિષદોમાં હિંદુના પ્રતિનિધિ તરીકે એઓ હાજર રહ્યા હતા. અને હિંદુસ્તાનમાં વિજ્ઞાન અંગે નીમવામાં આવેલી અનેક કમીટીઓના સભ્ય છે. એમના પ્રસિદ્ધ પુસ્તકો

પ્રીન્સિપલ્સ એન્ડ એપ્લિકેશન્સ ઓફ મેગનેટી ઇલેક્ટ્રીસિટી.

સરનામું:—કરળી, જેલ રોડ, લાહોર.

બીલીમ્બરીઆ, ખાનખહાદુર અરદેશર રસ્તમજી જે. પી —એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. એમણે નવસારીની સર. સી. જે. જરથોસ્તી મડરેસા અને મુંબ-ઈની ન્યુ હાઇસ્કુલ અને વીલ્સન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૧ માં એમના લગ્ન શેઠ ડોસાભાઈ લામેજીસીની પુત્રી ખમ્બુખાઈ સાથે થયાં હતાં એઓ ઝોનરરી મેજિસ્ટ્રેટ પણ છે. ઘણી સીનેમા કંપનીઓ તથા થીએટરોના ચાલક અને ભાગીદાર છે અને યુરોપથી આવતા કલાકારોના સલાહકાર તેમજ સહાયકાર તરીકે કામ કર્યું છે.

સરનામું:—પાલનજી હાઉસ, ન્યુ ચર્ચરોડ.



## બહાર પ્રભનો વિશ્વાસ.

આ શુદ્ધ સ્વદેશી વીમા કંપનીમાં બહાર પ્રભનો વિશ્વાસ દિવસે દિવસે વધતો ગયો છે તે નીચલા આંકડાઓ ઉપરથી જણાઈ આવે છે:—

લાઈફ રેન્ડ ... ..	૩ કરોડથી વધુ.
કુલે અસકયામતો ... ..	૩ કરોડથી વધુ.
ચુકવાયલા દાવાઓ ... ..	૨ કરોડથી વધુ.
ચાલુ વીમાઓની કુલે રકમ ... ..	૧૭ કરોડથી વધુ.
૧૯૪૦ ની સાલમાં મેળવેલું નવું કામ ... ..	૨ કરોડ ૮૨ લાખથી વધુ.

બોનસ : એન્ડાઉમેન્ટ પોલીસીઓ ઉપર દર હજારે દર વર્ષે રૂ. ૧૮ જીંગીના વીમાની પોલીસીઓ ઉપર દર હજારે દર વર્ષે રૂ. ૧૫

**હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડ** (હેડ ઓફીસ: કલકત્તા).

તમારી જીંગીના વીમાની સઘળી જરૂરીયાતો માટે લખો:

એસ. સી. મળુમદાર, પ્રાન્થ મેનેજર.

મુંબઈ શાખા: હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

પીટી, સર દીનશાહ માણિકજી—ત્રીજા ખારોનેટ. એવણનો જન્મ ૧૯૦૧ના સાલના જુન મહીનાની તા. ૨૪મીએ થયો હતો. એવણ સર દીનશાહ માણી-



કજી પીટી, બીજા ખારોનેટ અને દીનબાઈ ને સર જમશેદજી જીજીભાઈ ત્રીજા ખારોનેટનાં બેટીના બેટા થાય છે. ૧૯૨૮ના સાલમાં એઓનાં લગ્ન મરહુમ સર આર. ડી. તાતાના બેટી સીલ્લા સાથે થયાં હતાં. જેઓને પેટે એઓ એક બેટો અને એક બેટી ધરાવે છે. એમણે મુંબઈની સેન્ટ જેવિયર્સ કોલેજ અને કેમબ્રીજની ત્રીનીટી હોલ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૫ના સાલમાં એવણે ઈન્ટર ટેમ્પલમાંથી બેરીસ્ટરની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. એઓના વારસ બેટા નશરવાનજી દીનશાહ પીટીટો જન્મ તા. ૧૩ મી ઓગસ્ટ, ૧૯૩૪ના સાલમાં થયો હતો. સરનામું:—પીટી હોલ, મલબાર હીલ, મુંબઈ.

મીત્ર, ધી ઓનરેબલ અત્યાનંદ ચંદ્ર—એમ. એ., બી. એલ. બંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના એઓ પ્રેસીડેન્ટ છે. કલકત્તાની હાઇકોર્ટના એવણ એક એડવાકેટ છે એઓનો જન્મ ૧૮૮૮ના સાલના ડિસેમ્બર મહીનાની તા. ૨૫ મીએ થયો હતો મીસીસ ઉમા મીત્ર સાથે શાદીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. કલકત્તા યુનીવર્સિટીમાં એવણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૬ સુધી એઓ બંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના એક સભ્ય હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૪ સુધી એવણ ઇન્ડિયન લેજલ્સલેટીવ એસેમ્બલીના એક મેમ્બર હતા. એજ ઓફ કનસેન્ટ કમીટી (૧૯૨૯-૩૦)ના પણ એવણ એક સભ્ય હતા. રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના ઇસ્ટર્ન સરકલના (૧૯૩૫-૩૬) એવણ એક ડિરેક્ટર હતા. ૧૯૩૩ના સાલમાં અમદાવાદ ખાતે મળેલી આલ ઇન્ડિયા પોસ્ટલ એન્ડ આર. એમ. એસ. એસોસી-એશનના એવણ પ્રેસીડેન્ટ નીમાયા હતા, બંગાળની પ્રોવીનશયલ કોંગ્રેસ કમીટીના ૧૯૨૨-૨૩ માં એવણ સેક્રેટરી હતા. જ્યારે ૧૯૨૭-૨૮ માં એ કમીટીના એઓ વાઇસ-પ્રેસીડેન્ટ બન્યા હતા. બંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલમાં ૧૯૩૭ના સાલમાં એઓ ચુટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—૨૦ સાઉથ એન્ડ પાર્ક, બેલીંગજી કલકત્તા.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીચે ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.



વાહડીયા સર ખુશરો, નાઇટ, સી. આઇ. ઈ.—એવણેનો જન્મ ૧૮૬૬ ના સાલના ફેબ્રુઆરી મહીનાની તા. ૧૧ મીએ થયો હતો. એવણે લંડનની કીંગ્સ

તે માટે ભાગીદારીમાં રૂ. ૩ લાખની રકમ ‘સપ્સકાઇઝ્ડ’ કીધી હતી. ઘણાક વરસા સુધી એઓ વેસ્ટર્ન ઇન્ડીયા ટર્ક કલબના ચેરમેન હતા અને રેસના ઘોડાઓનો એક ફ-તેહમંદ ‘stable’ ધરાવતા હતા.

સરનામું:—પેડર રોડ, ખંખાલા હીલ, મુંબઈ.



કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. જે પછી હાઈ પાછા ફર્યા હતા અને પોતાના પીતા ઓળ નવરોજ વાહડીયા સાથે ધંધામાં જોડાયા હતા એમણે સેનચરી અને ટેક્સટાઈલ મીચો ઉર્મા કીધી હતી. શ્રી ઇન્ડિયન રેલિયે એન્ડ ટેલીગ્રાફ કંપનીના એઓ ચેરમેન હતા. પોતાના ભાઈ સર નેસ વાહડીયા સાથે મળીને પચેલ ખાતે ખાઈ જરખાઈ વાહડીયાની યાદગીરી અથે ખાળકો માટેના હોસ્પિટલ રૂ. ૧૫ લાખના ખર્ચે ખંધાવી આવી હતી. એ ઉપરાંત સર નેસ વાહડીયા સાથે મળીને એવણે પુનામાં નવરોજ વાહડીયા કોલેજ ઉર્મા કીધી હતી અને તેઓએ સાથે મળીને

ગ્રે, એલેક્ઝાન્ડર જયોર્જ, જી. પી — મુંબઈના માજી શેરીફ (૧૯૩૭) બેન્ક ઓફ ઇન્ડીયા લીમીટેડના એવણે મેનેજર છે. ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેન્કર્સના એવણે વાઈસ-પ્રેસીડન્ટ છે. એઓનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે માનચેસ્ટર અને ડીસ્ટ્રીક્ટની મેકલેસેડ ગ્રામર સ્કૂલ અને માર્સ બેન્ક લીમીટેડ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૨ ના સાલમાં એઓ હુલ્સ મ્યુરીઅલ ફેની વાઈલ્ડ સાથે શાદીના ગાંઠથી જોડાયા હતા ૧૯૦૫ ના સાલમાં એવણે હાઈ મધે આન્યા હતા, અને ૧૯૦૮ ના સાલમાં બેન્ક ઓફ ઇન્ડીયા લીમીટેડની નોકરીમાં જોડાયા હતા. મુંબઈની તમામ પચરંગી કોમોમાં તેઓ ઘણા જાણીતા અને માનીતા છે. એટલુંજ નહીં, પણ તેઓ સર્વમાં માન પણ પામેલા છે. ૧૯૩૮ ના એપ્રિલ મહીનામાં ૧૯૩૮-૩૯ ના સાલ માટેના બોનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના એવણે પ્રેસીડન્ટ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—૮૮, નેપીયનસી રોડ, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

કટબુ, ડો. કઈલાસનાથ, એમ. એ, એલ. એલ. ડી., એમ. એલ. એ., અલાહ-બાદની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ—એમનો જન્મ તા. ૧૭ મી જુન ૧૮૮૭ ના સાલમાં થયો હતો. જેઠપુરવાલા પંડિત નીરંજન નાથ કાઉલની ખેડી રૂપ કાશીરી સાથે લગ્ન થયાં હતાં. જાવરા (સી. આઈ.)ની ખાર હાઈસ્કૂલમાં તેમજ લાહોરની ફારમેન કીશ્વીઅન કોલેજમાં અને અલાહાબાદની મૃધર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. કાનપુર ખાતે ૧૯૦૮ ના સાલથી ત્યાંની ડીસ્ત્રીકટ કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. અને અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ ખારમાં ૧૯૧૪ માં જોડાઈ ૧૯૧૯ માં અલાહાબાદ યુનીવર્સિટીની ડોક્ટર ઓફ લોની ડીગ્રી મેળવી હતી. ૧૯૨૧ માં અલાહાબાદની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તરીકે એમનું નામ ‘એનરોલ’ થયું હતું. જેડયા પ્રાંતની પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીની કાઉન્સિલના તેઓ કેટલાક વરસો સુધી એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૫-૩૭ માં અલાહાબાદની મ્યુનિસિપાલ બોર્ડના તેઓ ચુટી કઢાયલા ચેરમેન હતા. પ્રયાગ મહાલા વીધાવીઠના ચાનસેલરને તેમજ અલાહાબાદ ડીસ્ત્રીકટ એગ્રીકલચરલ એસોસિએશનના પ્રેસીડન્ટનો પણ એમણે ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૭ માં તેઓ જેડયા પ્રાંતના મીનીસ્ટર બન્યા હતા જે ઓધ્યા ઉપરથી તેઓ ૧૯૩૯ ના સાલમાં ફરિંગ થયા હતા.

પબ્લીકેશન્સ:—A thesis on the Law relating to Criminal and Actionable Conspiracies, and a commentary (with Mr. S. C. Das) on the Code of Civil and Criminal Procedure.

ટેકાણું:—અલાહાબાદ.

વાહડીયા. સર નશરવાનજી નવરોજી, કે. આર. ઇ., સી. આઈ. ઇ., એમ. આઈ. એમ. ઇ, એમ આઈ એસ. ઇ., જે. પી., એક. સી. પી. એસ (ઓ.)—મુંબઈના એક મીલમાલેક છે. એવણુનો



જન્મ તા. ૩૦ મી મે ૧૮૭૩ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓએ મુંબઈની સેન્ટ ઝેવર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એવણુના લગ્ન એવેલીન કલેરાપોવેલ સાથે થયાં હતાં. ૧૯૧૧ ના તેમજ તે પછી ૧૯૨૫ ના સાલમાં તેમણે મુંબઈના મીલમાલેકોની મંડળીના ચેરમેનનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—જેચી હાઉસ, પેડર રોડ, મુંબઈ.

પ્રેસીડન્ટી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

પ્રસાદ, કુંવર સર જગદીશ, નાઇટ—  
કે. સી. એસ. આઈ., સી. એસ. આઈ.,  
સી. આઈ. ઇ., એ. બી. ઇ. એવણે  
નાં ગવર્નર-જનરલની એકઠેક યુટીવ  
કાઉન્સીલને આધેષા ભાગવ્યા હતા,



તેમજ ઘણી ઝળ-  
કતી કારકીર્દી ધરાવે  
છે. એવણે અલાહા-  
બાદ આતે તેમજ  
આક્ષરકર્ડની લીનકન  
કોલેજમાં કેળવણી  
લીધી હતી. ૧૯૦૨ ના  
સાલમાં એવણે આઈ.

સી. એસ ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી.  
સ્પેશ્યલ રીકારમ્સ ઓફીસર તરીકે એઓ  
બેડયા પ્રાંતની નોકરીમાં બેડાયા હતા.  
જે પછીથી એવણે જુડીશ્યલ અને એડ્યુ-  
કેશનલ સેક્રેટરી બન્યા હતા કે જે  
આધેષા ભાગવનારાઓ એઓ પહેલાંજ  
હાંદીવાન હતા. તે પછીથી એવણે  
બેડયા પ્રાંતની સરકારના હોમ  
મેમ્બર બન્યા હતા. અને ત્યાંની ક.ઉન્સી-  
લના ધ્યાન ખેંચનારા સભ્યોમાંના એવણે  
એક હતા. આફીશ્યલ બેન્ચ ઉપરનાં  
મેમ્બરોમાં એવણે એક અમ્મ્હા ‘રૂપીકર’  
અને ‘ડીખટર’ છે. ૧૯૩૫ ના એપ્રિલમાં  
એવણે નાં વાઈસરોયની એકઠેક યુટીવ  
કાઉન્સીલમાં બેડાયા હતા. અને ૧૯૪૦  
ના માર્ચમાં રીટાયર થયા હતા.

સરનામું—મોરાદાબાદ.

મહેતા. સર મનુભાઈ નંદશંકર.  
નાઇટ—સી. એસ. આઈ. (૧૯૧૯) એમ.  
એ. એલ. એલ. બી. ૧૯૩૭ ના સાલથી  
એઓ ગ્વાલ્કીઅર સ્ટેટના હોમ મીનીસ્ટર  
છે. એવણેનો જન્મ ૧૮૬૮ ના સાલના

જુલાઈ માસની તા. ૨૨ માં થયો હતો.  
એવણે મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં  
કેળવણી લીધી હતી. એઓનાં પહેલાં  
લગ્ન હરશદ કુમારી અને તેણીનાં મરણ  
બાદ ધનવન્તી સાથે બીજાં લગ્ન થયાં  
હતાં. એઓ ૪ છોકરાઓ અને ૭  
છોકરીઓના પિતા છે. ૧૮૯૧ થી ૧૮૯૯  
ના વરસો સુધી ખરોડા કોલેજના લોજીક  
અને ફીલોસોફીના પ્રોફેસર તરીકેના એવણે  
આધેષા ભાગવ્યા હતા ૧૮૯૯ થી ૧૯૦૬  
સુધી એવણે નાં મહારાજ ગાયકવાડના  
પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી તરીકેના આધેષા ભાગવ્યા  
હતા. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૬ ના વરસો દર-  
મ્યાન એમણે રેવન્યુ મીનીસ્ટર અને ફસ્ટ  
કાઉન્સીલર તરીકેના આધેષા ભાગવ્યા હતા.  
તે પછી ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૭ ના વરસો દર-  
મ્યાન એવણે વડોદરાના દીવાનપદને  
શોભાવ્યું હતું. ૧૯૨૭-૩૪ દરમ્યાન  
એવણે બીકાનેર સ્ટેટના પ્રાઇમ મીનીસ્ટર  
અને ચીફ કાઉન્સીલરને આધેષા ભાગવ્યા  
હતા. ૧૯૩૦, ૧૯૩૧ અને ૧૯૩૨ માં  
મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સના એઓ  
એક મેમ્બર હતા. હાંદી સુધારાઓ બાંધે  
૧૯૩૩ ના સાલમાં નેમાયલી બેઈન્ટ પાર-  
લામેન્ટરી કમીટીના હાંદી રાજ્યો તરફના  
એક ડેલીગેટ હતા જે.જ વરસમાં (૧૯૩૩)  
મળેલી વરલડ હાઇજીન કોન્ફરન્સમાં પણ  
એમણે હાજરી આપી હતી.

પબ્લીકેશન્સ—“The Hind Raja-  
sthan or Annals of Native states  
of India”, Principles of Law of  
Evidence (in Gujarati, 3 volumes).

કંકાણું—ગ્વાલ્કીઅર સ્ટેટ, અને ૨૪, ડોંગ-  
રસી રોડ, મલખાર હાલ મુંબઈ.

કોપાલાની, જે. એ. આચાર્ય—  
એમ. એ. એવણુ શ્રી ૦ ગાંધી આશ્રમના  
ડિરેક્ટર છે. ૧૯૩૪ ના સાલથી એઓ  
ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી  
તરીકેના આંધ્રો ભોગવતા આવ્યા છે  
૧૯૧૨ થી ૧૯૧૭ ના વરસે સુધી એવણુ  
ખીલારમાં પ્રેક્ટિસર તરીકે કામ કરતા હતા.  
જે પછી એઓ મહાત્મા ગાંધી સાથે  
ચંપારણ ખાતેના સત્યાગ્રહની ચળવળમાં  
જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ ના સાલ દરમ્યાન  
ખનારસ હાઉઝ યુનીવર્સિટીમાં એવણુ પ્રેક્ટિ-  
સર એન્ડ પોલીટીકસનો આંધ્રો ભોગવ્યો  
હતો. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૭ ના વરસે દર-  
મ્યાન ગુજરાત વીધાયીડના એવણુ  
‘આચાર્ય’ હતા.

પબ્લીકેશનો:—“The Gandhian  
way”, “Non-violent Revolution”  
“The Latest Fad (Basic Edu-  
cation).”

સરનામું:—શ્રી. ગાંધી આશ્રમ, મીરત,  
અને રવરાજ્ય ભુવન,  
અહ્મદાબાદ.

કીકાલાલ પ્રેમચંદ. સર નાઇટ,  
(૧૯૩૧)—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ના સાલના  
એપ્રિલ મહીનાની તા. ૧ થીએ થયો હતો  
એવણુ એક જાણીતા નાણાશાસ્ત્રી  
(Financier) છે. એવણુ મુંબઈમાં  
કેળવણી લીધી હતી. લેડી લીલી સાથે  
એઓ શાદીના ગાંઠથી જોડાયા હતા.  
૧૯૨૭-૩૦ થી એવણુ હાઉસી વડી ધાર-  
સભાના એક સભ્ય છે. ઇન્ડિઅન સ્ટેચ્યુ-  
ટરી કમીટી સાથે સહકારથી કામ કરનારી  
ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કમીટીના એઓ એક  
સભ્ય હતા. ૧૯૩૨ ના સાલમાં એવણુ  
મુંબઈના શેરીફનો આંધ્રો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—૬૩, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

પ્રધાન, સર ગોવિંદરાવ ખલવંત -  
નાઇટ, ખી. એ., એલ. એલ. ખી.,  
એડવોકેટ, (ઓ. એસ.) હાઇકોર્ટ,  
મુંબઈ. એવણુનો જન્મ મે ૧૮૭૪ ના  
સાલમાં થયો હતો. એવણુ થાણાની  
ખી. જે. એચ. સ્કૂલ,  
અને મુંબઈની એલ-  
ફીનસ્ટન કોલેજ  
તેમજ ગવર્નમેન્ટ લો  
કોલેજમાં કેળવણી  
લીધી હતી. એમણુ  
થાણાની કોર્ટમાં પ્રેક-  
ટીસ શરૂ કરી હતી.  
૧૯૦૭ ના સાલમાં  
એઓ કોલાખાના પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર  
નીમાયા હતા. લગભગ ૨૦ વરસ સુધી  
એવણુ થાણાની મ્યુનીસીપાલિટીના સભા-  
સદ હતા. કે જેના વરસે સુધી એઓ  
વાઇસ-પ્રેસિડેન્ટ અને સાત વરસ સુધી  
ચુન્ટી કઢાયલા પ્રેસિડેન્ટનો આંધ્રો  
ભોગવ્યો હતો. ત્રણ વરસ સુધી એવણુ  
થાણાની ડીસ્ટ્રિક્ટ લોકલખોર્ડના મેમ્બર  
હતા. ૧૯૨૪ અને ૧૯૨૬ ના વરસે  
દરમ્યાન એવણુ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ  
કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. ૧૯૨૭-૨૮ થી  
એઓ મુંબઈ સરકારના ફેરિસ્ટ અને  
એકસાઇઝના મીનીસ્ટર હતા. ૧૯૨૮ થી  
૧૯૩૨ સુધી એમણુ મુંબઈ સરકારના  
ફીનાન્સ મેમ્બરનો આંધ્રો ભોગવ્યો  
હતો. ૧૯૩૧ ના જુન માસમાં એઓ  
ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઈ હતી



સરનામું:—ખલવંત ખાગ, થાણા.

**રમણુલાલ લલ્લુભાઈ**—શેઠ રમણુ-  
લાલને ૧૮૯૫ માં થયો હતો.  
તેઓ મીલઉદ્યોગના એક સિતારા છે.  
અને ગુજરાતના પાટનગરના વિખ્યાત  
નાગરિક છે. સાત વર્ષની વયે પિતાનું  
મૃત્યું થયું હોવાથી, અમદાવાદમાં દશ  
મિલની સ્થાપનામાં અગ્રગણ્ય ભાગ  
લેનાર એમના દાદા શેઠ મોતીલાલ  
હોરાભાઈએ એમને ઉછેરને મોટા કર્યા  
હતા. ૨૦ વર્ષની વયે ૧૯૧૪ માં શેઠ



રમણુલાલ પણ કૈસરે હિંદ મીલમાં  
જોડાઈને મીલઉદ્યોગમાં પડયા હતા.  
કૈસરે હિંદ મીલનો વહિવટ એમના  
દાદા હસ્તકળ હતો. ૧૯૨૨ માં મોતી-  
લાલ હોરાભાઈ મીલના વાહવટમાં એમના  
વડીલપૃથુ નરસિંહલાલ લલ્લુભાઈ સાથે  
જોડાયા. ૧૯૨૫ માં ભસ્મની બોટલ મીલનો  
વહિવટ એમણે ઉપાડી લીધો. ૧૯૨૯ માં  
એમણે છેલ્લામાં છેલ્લી ઢબના સાંચા  
કામવાળી વિક્રમ મીલની સ્થાપના કરી.  
આ મીલે ખુબ ખ્યાતી મેળવી છે અને  
ઉત્તમ પ્રકારનું કાપડ ઉત્પન્ન કરવામાં

ખીનહરિક પુરવાર થઈ છે. મીલઉદ્યોગમાં  
ખહોળા અનુભવને અને સફળ કામ-  
ગીરીને કારણે એમનો વિવિધ મીલોના  
ડાયરેક્ટરો સાથેનો સંસર્ગ વધતોજ  
ગયો છે. પરિણામે અમદાવાદ, કડી,  
કલોલ, પેટલાદ, ધ્રાંગધ્રા, જ્વાલીઅર  
અને મુંબઈની મીલો, વિમા કંપનીઓ,  
ખેડો, કેમીકલ વર્ક્સ, ખાંડ કંપનીઓ  
વિગેરેની ડાયરેક્ટરોની બોર્ડમાં એમનું  
નામ નજરે પડે છે. અમદાવાદની  
ઇન્ટરનેશનલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના  
ડિરેક્ટર અને ચેરમેન છે. ધ્રાંગધ્રાના  
ધ્રાંગધ્રા કેમીકલ વર્ક્સ અને જ્વાલીઅર  
સુગર કંપનીના ડિરેક્ટર છે. મુંબઈની  
બ્રિ. ઇન્ડિયા જનરલ ઇન્શુરન્સ કંપની  
અને અમદાવાદની વોર્ડન ઇન્શુરન્સ  
કંપનીના ડિરેક્ટર છે અને અમદાવાદ  
મીલમાલેક મંડળની કાર્યવાહક સમિતિ  
ઉપરાંત એની ઉપ-સમિતિઓના સભ્ય  
છે. શેઠ રમણુલાલ સમદ્રષ્ટી અને શાંત  
ચિન્તથી નિર્ણય કરવા માટે જાણીતા  
હોવાથી વેપારીઓ અને મંડળ તરફથી  
એમને મીલો અને વેપારી વચ્ચેના  
ઘઘડામાં લવાદ તરીકે વારંવાર નામ-  
વામાં આવે છે. ધાર્મિક અને અન્ય  
સજાવતી સંસ્થાઓમાં ખુબ રસ લે છે.  
અને એના વહિવટમાં અંગત રીતે  
શ્રમ વેડી ભાગ લે છે કાશી વિશ્વનાથ  
મહાવિદ્યાલય અને રણછોડલાલ છોટાલાલ  
સન્યાસ આશ્રમના માનદ મંત્રી છે,  
શેઠ રમણુલાલ શ્રી મોદેશ્વરી દેવસ્થાન  
સંસ્થાનના પ્રમુખ અને ગુજરાત વૈશ્ય  
સભાના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે પણ સેવા  
ખજવે છે. મુંગાબહેરાની શાળાની કાર્ય-  
વાહક સમિતિમાં પણ તેઓ છે. ઉપરાંત  
મ્યુનીસીપાલીટીના સભ્ય છે. એમણે  
હિંદ બરમા અને સીલોનનો પ્રવાસ  
કર્યો છે.

મથાક, જ્ઞેન, ખી. એ. ખી. એલ. (મદ્રાસ) ખી. લીટ. (ઓક્સન) ડી. એસ. સી. (લંડન) સી. આક. ઇ— એવણુનો જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલના જાનેવારી માસની તા. ૧૦ મીએ થયો હતો. એવણુના લગ્ન ૧૯૨૧ ના સાલમાં આશામાં જ્ઞેન સાથે થયાં હતાં. એવણે મદ્રાસની ફીસક્યન કૉલેજમાં, લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ અને ઓક્સફર્ડની બેલીયમ કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. મદ્રાસની હાઇકોર્ટના વકીલ તરીકે એવણે ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૪ સુધી કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૦ સુધી મદ્રાસના કૉઓ પેરેડીવ ડીપાર્ટમેન્ટના સ્પેશીયલ ડયુટીના ઓફીસર તરીકે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૦-૨૫ માં એવણે મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કૉલેજના ઇકોનોમીક્સના પ્રોફેસરનો ઓધ્યો ભાગવ્યો હતો. ૧૯૨૨-૨૫ માં મદ્રાસ યુનીવર્સીટીના પ્રોફેસર ઓફ ઇંડીયન ઇકોનોમીક્સ તરીકે કામ બજાવ્યું હતું એજ વરસે દરમિયાન એમણે મદ્રાસની લેજરલેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ તરીકે ઓધ્યો પણ ભાગવ્યો હતો ૧૯૩૧ ની ઇંડીયન ટેરીફ બોર્ડના એવણુ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં એઓએ ડિરેક્ટર જ્ઞેનરલ ઓફ કમર્શયલ ઇંટેલીજન્સ એન્ડ સ્ટેટીરટીકસનો ઓધ્યો પણ ભાગવ્યો હતો.

પબ્લીકેશન્સ—Village Government in British India, Agricultural Co-operation in India, Excise and Liquor Control.

સરનામું:—૧, કાઉન્સીલ હાઉસ સ્પીટ, કલકત્તા.

લીયાકત હુયાતખાન, નવાબ, સર નાઇટ, કે. ખી. ઇ, તે પતીયાલા સ્ટેટના રીટાઇર્ડ થયેલા વડા પ્રધાન— એઓનો જન્મ ૧૮૮૭ ના સાલના ફેબ્રુઆરી મહીનાની તા. ૧૬ીએ થયો હતો. ૧૯૦૯ ના સાલમાં એઓ પંજાબના પોલીસખાતામાં ડેપુટી સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે જોડાયા હતા અને પોતાની નમુનેદાર સેવાઓના સળખે થોડાજ વખતમાં એઓની ઇમ્પીરીયલ પોલીસ ફોર્સમાં નેમણુંક થઈ હતી. એવણુ ઉપર કીંગ્સ પોલીસ મેડલની, તેમજ ખાનખહાદુર અને ઓ. ખી. ઇ. ના ઉચ્ચ ખેતાબોની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૨૩ ના સાલમાં એવણુની સેવાઓ પતીયાલા સ્ટેટના હોમ સેક્રેટરી તરીકે અપાઈ હતી તે પછી થોડાકજ સમયમાં એઓ હોમ મીનીસ્ટર અને ૧૯૩૦ માં તે પતીયાલાના વડા પ્રધાન તરીકે નેમાયા હતા. નરેન્દ્રમંડળ, રાઉન્ડ-ટેબલ કોન્ફરન્સ તેમજ ફેડરલને લગતી તમામ બાબતોની ચર્ચામાં સર લીયાકત આગેવાન ભાગ લેતા હતા. ખેવાર વીસાયતમાં મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સમાં એમણે પતીયાલા સ્ટેટના પ્રતિનિધિ તરીકે તેમજ તે પછી નેમાયલી પાર્લામેન્ટરી બેઇન્ટ સીલકેટ કમીટીના ડેલીગેટ તરીકે પણ હાજરી આપી હતી ૧૯૩૩ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઈ હતી. અને ૧૯૩૯ માં કે. ખી. ઇ. નો ઉચ્ચ અને માનવંત ખેતાબ એનાયત થયો હતો. ૧૯૪૦ ના એપ્રિલમાં તેઓ પતીયાલા સ્ટેટની નોકરીમાંથી ફરિગ થયા હતા.

સરનામું:—પતીયાલા.

વાહડીયા, શ્રીમતી સાફીયા—થીઓ-સાફીસ્ટ યુનાઇટેડ લેબ ઓફ થીઓ-સાફીસ્ટવાલાં. એઓ દેશપરદેશના એક બાપલુકર્તા, લેખક, અધીપતિ તરીકે જાણીતાં છે. એવણુને જન્મ ૧૯૦૧ ના સાલના સપ્ટેમ્બર મહીનાની તા. ૧૩ મીએ થયો હતો. એવણે પેરીસ મધે



નેમજ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ઓફ અમેરી-કાની કાલમખ્યાલુની વરસીટીમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓ પી. ઇ. એન. ઓલ ઇન્ડીયા સેન્ટરના સ્થાપક છે કે જે સેન્ટર ૧૯૩૩ માં હરતીમાં આવ્યું હતું, ૧૯૩૫ ના સાલમાં ખારસીલોના. રપેનમાં અને ૧૯૩૬ ના સાલમાં જુનોઆ એરસ, આરજેનટીના મધે મળેલી ઇન્ટરનેશનલ પી. ઇ. એન કોંગ્રેસ મધેના ઓલ ઇન્ડીયા સેન્ટર તરફના એક ડેલીગેટ તરીકે એમણે હાજરી આપી હતી. પારીસ ખાતે મળેલી ઇન્ટરનેશનલ રાઇટર્સ કોંગ્રેસમાં હાજરી પ્રતિનિધિ

તરીકે એમણે હાજરી આપી તે મધે બાપલુ કીધું હતું.

પબ્લીકેશનસ—The Brotherhood of Religions, 1939. Preparation for Citizenship 1940.

પી ઇ. એન. કલબ અને લંડનની રાયલ એશ્યાટીક સોસાયટીના એઓ એક સભાસદ છે

સરનામું:—આર્યસંઘ, ૨૨ નારાયણ દાબાલકર રોડ, મલબાર હીલ, મુંબઈ.

લક્ષ્મીપથી, મીસીસ રૂબમણી અમલ ખી. એ—એવણુ રાજા ટી. રામરાવના પૌત્રી થાય છે. એઓનો જન્મ ૧૮૯૧ ના સાલમાં થયો હતો. મદ્રાસના વીમન્સ કોલેજિયન કોલેજમાંથી એવણે બી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ભારત શ્રી મહામંડળીના એઓ સેક્રેટરી ફ. ૧૯૨૬ ના સાલના જુન માસમાં પારીસ મધે મળેલી દશમી ઇન્ટરનેશનલ વીમન્સ સફરેજ એલાયન્સ કોંગ્રેસમાં એઓએ એક ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. શીંગલપુર ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ અને મદ્રાસ યુનિવરસીટી સેનેટના એવણુ એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં મીઠાંના કાયદાને ભંગ કરી સત્યાગ્રહની ચળવળને અંગે સબ પામેલા એવણુ પહેલાંજ ખાતુ હતાં. મદ્રાસની બુથ લીગના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૩૭ ના સાલમાં એવણુ મદ્રાસની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુટી કઢાયા હતાં કે જે એસેમ્બલીનાં એવણુ ડેપ્યુટી સ્પીકર છે.

સરનામું:—૪૩, હેરીસ રોડ, મદ્રાસ.

બ્લેકવેલ, સર (સેસીલ) પેટ્રીક,— એમનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો. તેમણે



એમના સ્કુલ અને કોલેજના અભ્યાસ દરમિયાન ગ્રીક અને લેટીન ભાષાઓમાં ઘણી પ્રવીણતા દાખવી હતી અને તે માટે એમને શિષ્યવૃત્તિઓ મળી હતી. ૧૯૦૪ માં ઓક્સફર્ડ યુનીવર્સિટીના સાયન્સીના સેક્રેટરી હતા. ૧૯૦૭ માં ખારીસ્ટર થયા હતા. તેમણે લીબરલ ઉમેદવાર તરીકે પાર્લામેન્ટમાં ઉમેદવારી કરી હતી, પરંતુ મહાન યુદ્ધ ફાટી નીકળવાથી તેમાં ભાગ લેવા પોતાની ઉમેદવારી પાછી ખેંચી લીધી હતી અને ટેરીટોરીઅલ લશ્કરમાં લેફ્ટેનન્ટ તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૨૬ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશ નીમાયા હતા અને આજ સુધી ત્રણવાર તેમણે કામચલાઉ વડા ન્યાયાધીશનો જાદ્યો સંભાળ્યો હતો. ૧૯૧૯ માં એમને એમ. બી. ઇ. અને ૧૯૩૮ માં નાઈટહુડની નવાજેશ થઈ હતી.

સરનામું:—રીલસ્ટોન, પેડર રોડ, મુંબઈ.

બર્દવાન, સર વિજયચંદ મહતાબ, બર્દવાનના મહારાજા ધિરાજ બહાદુર જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. આઈ. ઇ., આઈ. એ. એમ., એફ. આર. જી. એસ., એફ. આર. એસ. એ, એમ. આર સી. આઈ., એફ. એન. બી. એ., એમ. આર. એ. એસ. એમ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો. બર્દવાનના મરહુમ મહારાજા એ એમને દત્તક લીધા હતા અને રાજ્યની લગામ ૧૯૧૩ માં પોતાના હાથમાં લીધી. ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી વડી ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૧૭-૧૯૧૮ સુધી બંગાળની પ્રાંતીક ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૪ સુધી બંગાળની કારોબારી સભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૨ ના માર્ચથી ૧૯૨૪ ના એપ્રિલ સુધી એના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૪ માં ઇન્ડિઅન રીફોર્મસ ઇન્કવાયરી કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ માં લંડન ખાતે મળેલી ઇમ્પીરીઅલ કોન્ફરન્સમાં હિંદના પ્રતિનિધી તરીકે ગયા હતા. તે વખતે મરહુમ સમ્રાટ પાંચમા જ્યોર્જ એમને મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું.

સરનામું:—રાજ્યમહેલ, બર્દવાન.

બલી, ડોન જ્યોર્જ વીલીઅમ, ડી. એસ. સી. (લંડન), એમ. આઈ ઇ એમ. એ. એસ., મુંબઈની માટુંગા ખાતે આવેલી વીકટોરીઆ જીબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રિન્સીપાલ અને સેક્રેટરી—એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. એમણે શેફિલ્ડ યુનીવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે ઇજનેરી વિષય ઉપર અનેક ચોપ-પડીઓ અને ચોપાનીઆઓ પ્રસિદ્ધ કર્યા છે અને વિજ્ઞાન અને ઇજનેરી માસિકોમાં ખસો ઉપર લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—વીકટોરીઆ જીબીલી ટેકની-કલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ માટુંગા, મુંબઈ.



દાદાચાનજી, ખાનસાહેબ માણેક  
હોરમસજી—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં



મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પીતાનું  
નામ સારાજી છે, પણ તેઓ પોતાના  
કાકા હોરમસજીના દત્તક હોવાથી એમની  
સાથે એમના કાકાનું નામ ચાલે છે. ખેત-  
વાડીની શેઠજીભાઈદાદાભાઈની સ્કુલમાં,  
ન્યુ હાઈ સ્કુલમાં અને પુના નેટીવ ઇન્સ્ટી-  
ટ્યુશનમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી.  
ઉપરાંત પ્રો. દાવર, સર શાપુરજી બીલી-  
મોરીયા અને મી. ઇ. કે. પાલ્યાના હાથ  
હેઠળ વ્યાપારી કેળવણી લીધી હતી, પરંતુ  
એ કેળવણીનો કાંઈ પણ ઉપયોગ કરવાને  
બદલે તેઓ પત્રકારના ધંધામાં અને  
બહારજીવનમાં પડ્યા હતા. પંદર વર્ષની  
ઉંમરે મુંબઈની ખેતવાડીની આશબરનર  
શેઠની પાક દરેહમહેરમાં નાવર થઈ એર-  
વઢની પદવી પામ્યા હતા. ઈંગ્લાંડની  
ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સના એક ફેલો

નીમાયા હતા અને ટીચર્સ ટીપ્પેમાં મેળવી  
હતી અને લંડનની લીગ ઓફ ટ્રી હેલ્થીંગ  
હેન્ડના તેઓ એક સભ્ય છે. સત્તર વર્ષની  
વયે એમણે પહેલું ભાષણ આપ્યું હતું,  
ત્યારથી એક બહાર વક્તા તરીકે તેઓ  
જાણીતા છે. ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ૧૯૦૮ માં  
એમના લગ્ન ખાઈ ગુલખાઈ પેસ્તનજી  
દાદાવાળા સાથે થયાં હતાં. ૧૯૩૯ માં  
એમના લગ્નની સીદ્ધવર જુબીલી ઉજવવાના  
પ્રસંગે ખાઈ ગુલખાઈ “હેમેરેજ”થી  
ઓર્ગેના ગુજરી ગયાં હતાં ખા. સા. ૦  
માણેક દાદાચાનજી મુંબઈ તેમજ દેશાવ-  
રોની પારસી કોમમાં અને મુંબઈનાં ફેટલાંક  
સાર્વજનિક કાર્યોમાં એક વક્તા, લેખક,  
પત્રકાર અને સમાજ સેવક તરીકે જાણીતા  
છે. પારસી કોમના અને જરથોસ્તી ધર્મને  
લગતા એકે એક પ્રશ્નમાં એમનો હીસ્સો  
તો હોવાનોજ. પારસી કોમના તેઓ  
એક જાણીતા સેવક છે. ના. સરકારે  
એમની સેવાઓની કદર કરી ૧૯૩૨ માં  
ખાન સાહેબનો ખેતાબ નવાજેશ કર્યો હતો.  
ખા. સા. ૦ માણેક દાદાચાનજી મુંબઈની  
યંગમેન્સ ઝોરાસ્ત્રીયન એસોસિએશનના  
સ્થાપક અને ઓનરરી સેક્રેટરી છે. પારસી  
પંચાયતના અંજુમન કમીટીમાં છેલ્લાં  
દોઢ દાયકાથી ફેલોશીપ રીટેરિંગ સુટાતા  
આવ્યા છે અને અંજુમન પક્ષ મંડળના  
ઓનરરી સેક્રેટરી છે. “કોઓરડીનેટી ગ  
કાઉન્સિલ ઓફ ઝોરાસ્ત્રીયન રીલીજિયસ  
બ્રોડીઝ”ના એક સભ્ય છે. એ ઉપરાંત  
બાંબિ બોયસ્કાઉટસ એસોસિએશન, પારસી  
સ્કાઉટસ ફેડરેશનના, મુંબઈની યુનીસીપલ  
સ્કુલ્સ કમીટીની બોર્ડ કમીટીના, રીલીજિય  
પ્રીઝનર્સ એડ સોસાયટીના અને અન્ય  
પારસી સંસ્થાઓ, ટ્રસ્ટો, યુનીઓના  
કારોબારી કે ઓધેદાર છે. ૧૯૨૧ ના

સાલથી ખાં સાં દાદાચાનજી મુંબઈની વસ્તી ગણતરીના કામમાં મદદ કરતા આવ્યા છે, અને ૧૯૩૧ ના સાલની વસ્તી ગણતરી વખતે એમને ઓનરરી સુપરવાઈઝર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૮ ના ઇન્ફલ્યુએન્સા વખતે તેમણે સારી સેવા બજવી હતી. તેમજ લેડી-રીડીંગ હેલ્થવીક શરૂ થતાં તે વખતે પણ પ્રશંસાપાત્ર સેવા બજવી હતી. મુંબઈના હુલ્લડો વખતે “પીસ કમી ટી”માં નીમાયા હતા. આ બાબીતા સમાજસેવકે “બમે-જમશેદ”માં વર્ષો સુધી કામી અને દીની બાબદો પર સંખ્યાબંધ લખાણો કર્યા છે અને કરે છે. “મુંબઈ સમાચાર”, “કૈસરે હિંદ”, “સાંજવર્તમાન”, “કામસેવક”, “નવસારી પ્રકાશ”, “પારસી સેવા”, “ગુલશન”, “મુંબઈ અખબાર” વિગેરે પત્રના તંત્રી ખાતામાં તંત્રી, ઉપતંત્રી કે પ્રકાશક તરીકે સેવા બજવી છે. એ ઉપરાંત તેમણે લગભગ પોણા ડઝન જેટલા પુસ્તકો પણ પ્રગટ કર્યા છે. લખન, નવજોત, ક્રીમિટોરીઅમ, કમ્પસ્ટાન, પારસી સ્ત્રીઓ નાટકમાં ઉતરે તે સામે તથા બીજા અગત્યના પારસી સવાલોમાં તેમની લડતો બાબીતી છે. હાલમાં સરકારના યુદ્ધ પ્રયત્નોમાં સાથ આપી રહ્યા છે. મુંબઈમાં સ્થપાયેલા “સીવીક ગાર્ડ”ની ફોજમાં તેઓ બેડાય છે. અને મહારાજાવડી વિભાગના સીવીક ગાર્ડોની ફોજના “પ્લેટુન કમાન્ડર” તરીકે નીમાયા છે. વળી મુંબઈની પારસી પંચાએતના ત્રસ્ટી સાહેબોએ નીમેલી “વોર એફ્ટર્સ કમિટિના” પણ તેઓ સભ્ય છે. ૧૯૩૮ માં મુંબઈમાં દારૂબંધી દાખલ થતાં તે સામે એમણે ઝુબેશ

ચલાવી હતી અને પ્રોપર્ટી ટેક્સ સામે પણ લડત ચલાવવામાં ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—૧, જેતવાડી ચોથી ગલી, મુંબઈ.

**કમ્બલી,** દીવાન બહાદુર સર સીડાપ્પા નોટાપ્પા, નાઇટ, એલ એલ. બી., એમ. ઝ.લ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૨ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની દમખણ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તેમણે એક પ્લીડર તરીકે ધારવાડની કોર્ટોમાં ૧૯૦૬ ના સાલથી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી, જે ૧૯૩૦ ના સાલ સુધી ચાલુ રાખી હતી. ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૦ સુધી હુબલી મ્યુનીસીપાલીટીના નોન-ઓફીશયલ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૨૦ થી ૧૯૩૦ સુધી ધારવાડ ડીજીકટ લોકલબોર્ડના પ્રેસીડન્ટ તરીકેનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૧ ના સાલથી તેઓ મુંબઈની લેજ-સ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક મેમ્બર તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા તેમજ કાઉન્સીલ મધેની નોન-બ્રાન્સણ પાર્ટીના લીડર હતા. તેવણ ઉપર ૧૯૨૬ માં રાવ-બહાદુરના અને ૧૯૩૧ માં દીવાનબહાદુરના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૨૭ માં મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના ડેપ્યુટી પ્રેસીડન્ટ બન્યા હતા. જે ઓધ્યા ઉપર ૧૯૩૦ સુધી ચાલુ રહ્યા હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં મુંબઈ સરકારના મીનીસ્ટરનો ઓધો પણ ભોગવ્યો હતો, જે પછી ૧૯૩૭ માં તેમની ઉપર નાઇટ-હુડની નવાજેશ થઈ હતી, કે જે વરસમાં તેઓ બાંબે લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—હુબલી.

વિનયરાઘવાચારીઅર, દિવાન બહાદુર  
સર ટી., કે. ખી. ઇ.—એમને જન્મ  
દક્ષીણ હિંદમાં ૧૮૭૫ માં થયો હતો.



મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કોલેજમાં અભ્યાસ  
કર્યા પછી ૧૮૯૮ માં પ્રાંતિક સર્વીસમાં  
બેઠાયા હતા. ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૭ સુધી તેઓ  
મદ્રાસ કૌન્સિલરશનના રેવન્યુ અમલદાર  
હતા અને ૧૯૧૭-૧૮ માં રેવન્યુ બોર્ડના  
મંત્રી નીમાયા હતા. પછી ૧૯૧૮ માં  
લેન્ડ રેકૉર્ડ્સના ડિરેક્ટર, અને ૧૯૧૮-૧૯  
માં ડેપુટી ડિરેક્ટર એક્ઝંડીઝ નીમાયા  
હતા. એ પછી ૧૯૧૯ અને ૧૯૩૨ માં  
તેઓ કોચીન સ્ટેટના દિવાન નીમાયા હતા.  
૧૯૨૦ માં કલેક્ટર અને જીલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ  
હતા, ૧૯૨૨ અને ૧૯૨૫ માં બ્રીટીશ  
સામ્રાજ્ય પ્રદર્શનમાં હિંદ તરફથી કમીશન-  
ર તરીકે નીમાયા હતા. એ પછી તેઓ  
વડી ધારાસભામાં ચૂંટાયા હતા. ૧૯૨૬  
માં તેઓ ઉદયોગ ખાતાના ડિરેક્ટર  
નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ માં કેનેડીઅન  
નેશનલ પ્રદર્શન ખુલ્લું મુકવાની કીયા

એમણે કરી હતી. ૧૯૨૬ થી ૧૯૨૯ સુધી  
પબ્લીક સર્વિસ કમીશનના સભ્ય હતા  
અને ૧૯૩૯ માં મદ્રાસ સરકારની સહ-  
કારી પ્રવૃત્તિ અંગેની સમિતિનાં ચેરમેન  
નીમાયા હતા. ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૫ સુધી  
ખેતીવાડી શોધબોળની ઇમ્પીરીઅલ કાઉ-  
ન્સિલના ઉપ-પ્રમુખ હતા અને ત્યાર પછી  
૧૯૩૬ માં મેવાડ રાજ્યના વડા પ્રધાન  
નીમાયા છે, હજી આજે પણ એજ ઓધ્ધો  
ધરાવેછે.

સરનામું—ઉદેપુર.

ચમનલાલ દીવાન, એમ. એલ. એ.  
(પંજાબ)—એમને જન્મ ૧૮૯૨ માં  
થયો હતો. એમણે મરીની કોનવેન્ટ  
સ્કુલમાં અને રાવલપીંડીના ગૌરડન  
મીશન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
બારીસ્ટર થવા સાડે લંડનની મીડલ-  
ટેમ્પલમાં ૧૯૧૦ માં દાખલ થયા અને  
૧૯૧૪ માં બારીસ્ટર થયા. લંડનમાં  
સાહિત્ય અને કળાની ચર્ચા ચલાવતા  
“કોટેરી” નામના ચોપાનીઆના અધિ-  
પતિ હતા. ૧૯૨૦ માં “બોમ્બે કૌન્સિ-  
લ”ના મહદનીશ તંત્રી હતા. એજ  
વરસમાં એલ ઇંડીઆ ટ્રેડ યુનીઅન  
કોંગ્રેસ એમણે સ્થાપી. ૧૯૨૫ માં જીનીવા  
ખાતે મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય મજૂર પરિ-  
ષદમાં હિંદથી ગયેલા મજૂર પ્રતિ-  
નિધિના સલાહકાર હતા અને ૧૯૨૮  
માં એઓ મજૂર પ્રતિનિધિ હતા.  
૧૯૨૯-૩૧ સુધી હિંદ આવેલા શાહી લેખર  
કમીશનના સભ્ય હતા. જગતનીતિ પર  
મતભેદને લીધે ધારાસભામાંથી ૧૯૩૧ માં  
રાજીનામું આપ્યું. ઘણી રેલ્વે યુનીઅનો  
અને મજૂર સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે.  
સરનામું—લાહોર, પંજાબ.

ઈસ્માઈલ, અમીનુલ મુલ્ક સર મીરઝા, કે. સી. આઈ. ઇ., એ. બી. ઇ.—તેમને જન્મ તા. ૨૩ મી અક્ટોબર ૧૮૮૩ ને દીને થયો હતો. સને ૧૯૦૫ માં બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી સર મીરઝા ઇસ્માઈલ તેજ વર્ષે મદદનીશ પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે માઈસુર રાજ્યની નોકરીમાં જોડાયા હતા. સને ૧૯૧૪ માં ના. મહારાજના હજુર સેક્રેટરી તરીકે અને સને ૧૯૨૨ માં પ્રાઈવેટ સેક્રેટરી તરીકે નીમાયા બાદ સને ૧૯૨૬ ની ૧લી મેને દિને તેઓ રાજ્યના દિવાન તરીકે નીમાયા હતા કે જે હોદ્દાનાં તેમણે મે ૧૯૪૧ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. તેમની સેવાની કદર કરીને સને ૧૯૨૦ માં ના. મહારાજએ તેમને ‘અમીનુલ મુલ્ક’ના ખેતાબ બક્ષ્યો હતો. બ્રીટીશ સરકારે પણ તેમની સને ૧૯૨૩ માં એ. બી. ઇ. અને સને ૧૯૨૪ માં સી. આઈ. ઇ. નો ખેતાબ આપ્યા બાદ સને ૧૯૩૦ માં “નાઇટ” બનાવ્યા હતા. ઇંગ્લાંડ ખાતે મળેલી ગોળમેજી પરિષદમાં માઈસુર, ત્રાવણકોર, કોચીન અને પુડુકોટા રાજ્યોના પ્રતિનિધિ તરીકે, બીજી ગોળમેજી પરિષદમાં માઈસુર, જયપુર અને બેઘપુરના પ્રતિનિધિ તરીકે અને ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદમાં તેમજ બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીમાં માઈસુર રાજ્યના પ્રતિનિધિ તરીકે તેઓ બીરાજ્યા હતા. સને ૧૯૩૭ માં બ્રિટિશ એન્ડ્રો ખાતે લીગ ઓફ નેશન્સના આશરા નીચે મળેલી પ્રામ્ય આરોગ્યને લગતી દુર પુર્વના દેશોની કોનફરન્સમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળની આગેવાની હિંદી સરકારની વિનંતીથી તેમણે લીધી હતી. સંકટચરત મનુષ્યોનાં સંકટ નિવારણનાં

તેમણે બજાવેલા કામની કદર તરીકે તેમને સેન્ટ બેનના વીનરબલ ઓરડરના “કમાન્ડર”ની પદ્વી અર્પવામાં આવી હતી. અનામલાઈ યુનીવર્સીટી અને માઈસુર યુનીવર્સીટીના કોન્વેકેશનના મેળાવડાઓ પ્રસંગે તેમણે ભાષણો આપ્યાં હતાં. તેઓ મુંબઈવાળા મહુર્મ મહમદ મીરઝા શિરાઝીનાં પુત્રી જેમીન્દા બેગમ શિરાઝીને પરણ્યા છે. તેમના પુત્ર મી. હુમાયુ મીરઝા અત્યારે બાંગ્લા પાલ રાજ્યના દિવાન છે અને તે ઉપરાંત તેમને બે પુત્રીઓ પણ છે.

સરનામું:—બેંગલોર.

ચટોપાધ્યાય, શ્રી. હરિન્દ્રનાથ—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. દક્ષિણ હૈદરાબાદમાં શિક્ષણ લીધા પછી વર્ષો સુધી નાટ્ય પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી. શ્રી ચટોપાધ્યાય કવી છે, નાટ્યકાર છે અને રેડીઓ કલાકાર છે. એમણે થોડાની સાધના માટે પોંડીચરી ખાતે અરબીંદ આશ્રમમાં બે વર્ષ ગાળ્યાં હતાં. અત્યારે હિંદમાં નાટ્ય-કલાની બીજણી માટે પ્રવૃત્તિ ચલાવી રહ્યા છે ઇંગ્લાંડ, અમેરીકા અને અન્ય પરરાષ્ટ્રોમાં પ્રવાસ કરી પોતાની કવિતાઓ ગાઈ બતાવી હતી. લંડનમાં ૧૯૨૮ ની સાલમાં પોતાનો “તુકારામ” નામનો નાટક રજૂ કર્યો હતો. એમણે રશીઆ, જર્મની, ઇંગ્લાંડ અને ઇટલી જઈ નાટ્યકલા વિષે અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે અંગ્રેજીમાં અનેક કવિતાઓ લખી છે અને નાટકો રચ્યા છે.

સરનામું:—“પોએટસ કોર્નર,” ખાર, મુંબઈ.

હુદ્રી, ધી રાષ્ટ્ર ઓનરેબલ સર એકાઉન્ટન્ટ જનરલનો, ૧૮૯૭ માં મુંબ-  
અકબર, નવાબ હુદ્રી નવાબ જંગ  
બહાદુર, નાઇટ (૧૯૨૮), પી. સી.  
(૧૯૩૬), ડી. સી. એલ. (ઓક્સફર્ડ),  
ઓનરરી એલ એલ ડી. (ઓસમાન્યા,  
મદ્રાસ, અલ્હાબાદ અને ઢાકા યુની-  
વર્સીટીઓ)—સર અકબર હુદ્રાબાદ સ્ટેટ  
એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના પ્રેસીડેન્ટ છે.  
તેવણનો જન્મ ૧૮૬૯ ના સાલના નવે-



મ્બર મહીનાની તા. ૮ મીએ થયો હતો.  
તેઓ ખંભાતવાલા નાગીરઅલી હુદ્રીના  
ખંટા થાય છે. તેઓનાં લગ્ન અમીના-  
નજમુદ્દીન તઘીયખજ સાથે થયાં હતાં, કે  
જેઓ ૧૯૪૦ ના સાલમાં હક થયાં છે. સર  
અકબર હુદ્રીને ચાર બેટીઓ અને બે  
ખંટાઓ છે. તેવણે મુંબઈની સેન્ટ ઝેવિયર્સ  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૮  
ના સાલમાં ઈંડીયન ફીનાન્સ ડીપાર્ટ-  
મેન્ટમાં તેઓ જોડાયા હતા. ૧૮૯૦ માં  
તેમણે જોડયા પ્રાંતના એસીસ્ટન્ટ

એકાઉન્ટન્ટ જનરલનો, ૧૮૯૭ માં મુંબ-  
ઈના ડેપુટી એકાઉન્ટન્ટ જનરલ અને  
તે પછી ૧૯૦૦ ના સાલમાં મદ્રાસના  
ડેપુટી એકાઉન્ટન્ટ જનરલનો ઓધ્ધો  
ભાગવ્યો હતો. એ ઉપરાંત ગવર્નમેન્ટ  
પ્રેસ એકાઉન્ટન્ટના એકઝામીનર  
(૧૯૦૧), ઈંડીયા ટ્રેઝરીસના કન્ટ્રો-  
લર, (૧૯૦૩), એકાઉન્ટન્ટ-જનરલ,  
હુદ્રાબાદ સ્ટેટ (૧૯૦૫), મુંબઈના  
એકાઉન્ટન્ટ જનરલ (૧૯૨૦), ના  
ઓધ્ધાઓ તેમણે ભાગવ્યા હતા. ૧૯૧૫  
માં મળેલી હુદ્રાબાદ એડ્યુકેશનલ કોન-  
ફરન્સના તેવણ પહેલાજ પ્રેસીડન્ટ હતા,  
૧૯૧૭ માં મળેલી ઓલ-ઈંડીયા મહો-  
મેદન એડ્યુકેશનલ કોનફરન્સના પણ  
તેઓ પ્રસીડન્ટ હતા. હુદ્રાબાદ સ્ટેટ  
એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના તેઓ ફીનાન્સ  
અને રેલ્વે મેમ્બર હતા. કોમોર્સેટીવ  
કેરીટ એન્ડ માર્ગ્સ ડીપાર્ટમેન્ટના  
એક મેમ્બર (૧૯૨૭) તેમજ સંગરની  
કોલોનરીસ કંપની લીમીટેડના તેવણ  
ઓફીશયલ ડિરેક્ટર પણ હતા. તેવણ  
શાહબાદ સીમેન્ટ કંપની લીમીટેડ, ધી  
ઈંડીયન ઈંડસ્ટ્રીયલ એન્ડ જનરલ  
ટ્રસ્ટ લીમીટેડ, ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ  
ઈંડીયા લીમીટેડ, ધી ઓસમાનશાહી  
મીલ્સ લીમીટેડ, અને ધી આઝમજી  
મીલ્સ લીમીટેડના ડિરેક્ટર છે.  
ઈન્ટર-યુનીવર્સીટી બોર્ડના તેઓ ચેર-  
મેન હતા. ૧૯૨૫ ના સાલમાં પંજાબ  
યુનીવર્સીટીના કોનવોકેશનના પ્રસંગે  
ભાષણ આપ્યું હતું. મુંબઈ, ઢાકા,  
અલીગઢ, હુદ્રાબાદ અને ઓસમાન્યા  
યુનીવર્સીટીઓના તેઓ એક ફેલો છે.  
લંડન ખાતે મળેલી ત્રણ રાઉન્ડ-  
ટેબલ કોનફરન્સમાં હુદ્રાબાદ સ્ટેટના

હેલોગેશનની તેઓએ આગેવાની લીધી હતી. ૧૯૩૩ ની પાર્લામેન્ટરી બેઈન્ટ સીલકેટ કમીટીના એક સભાસદ હતા. લંડનમાં મળેલી લીગ ઓફ નેશન્સની મોનેટરી અને ઇકોનોમીક કોનફરન્સના સલાહકાર તરીકે તેમણે સેવા બજવી હતી. અજન્ટા ફ્રેન્કોસ અને ઇન્ડિયન પેન્ટીંગમાં તેઓ ખુબ રસ લેતે હતા.

પમ્પ્લીકેશન્સ—“Hyderabad state Budgets and Educational Paintings”

સરનામું:—“દીલખુશ,” હૈદરાબાદ (દખણ).

મહમદ યાકુબ, સર મોલવી, નાઈટ, (૧૯૨૯), એમ. એલ. એ.—સર મહમદ યાકુબ એક ધારાશાસ્ત્રી છે. તેમનો જન્મ તા. ૨૭મી ઓગસ્ટ, ૧૮૭૯ના સાલમાં થયો હતો. તેમના લગ્ન મરહુમ વાહીડા બેગમ સાથે થયાં હતાં તેમણે અલીગઢની એમ. એ. ઓ. કોલેજમાં કૅળવણી લીધી હતી. મોરારાજાબાદ મ્યુનીસીપલ બોર્ડના ચેરમેન અને એક સભ્ય તરીકેના તેમણે ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. તેઓ મોરારાજાબાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના એક મેમ્બર અને સીનીયર વાઈસ ચેરમેન પણ હતા. અલીગઢની એમ. એ. ઓ. કોલેજના એવણુ એક ટ્રસ્ટી હતા. અલીગઢની કોર્ટ મુસ્લીમ યુનીવર્સીટીના, લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના, તેમજ સંમતીવચ કમીટીના અને આર્મી રીવિન્યુમેન્ટ કમીટીના પણ તેઓ એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત તેમણે લંડનની સ્ટેચ્યુટરી રેલ્વે બોર્ડ કમીટીના એક મેમ્બરનો પણ ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એવણુ લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના ડેપ્યુટી પ્રેસીડન્ટ તેમજ પ્રેસીડન્ટ તરીકે પણ સેવા બજવી હતી. આલ ઇન્ડિયા

મુસ્લીમ લીગના તેઓ એક વખત સેક્રેટરી અને પ્રેસીડન્ટ પણ હતા. જોડયા પ્રાંતની મુસ્લીમ લીગની ફીલીઝીત ખાતે મળેલી વાર્ષિક બેઠક તેમણે પ્રમુખપદ લીધું હતું. તે ઉપરાંત મુખ્યમાં મળેલી આલ ઇન્ડિયા પેલેસ્ટાઈન કોનફરન્સના, તેમજ અલીગઢ ખાતે મળેલી આલ ઇન્ડિયા પોસ્ટમેન્સ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૩૮ ના સાલમાં સર એમ. ઝફર ઉલ્લાખાનની ગેરહાજરીમાં તેમણે બેવાર હાઈદી સરકારના કોમર્સ મેમ્બરનો ઉચ્ચ અને માનવંત ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૯ ના સાલમાં નીમાયલી આર્મી ઇન્ડિયાનીએઝન કમીટીમાંના સભાસદ તરીકે પણ તેમણે સેવા બજવી હતી.

સરનામું:—મોહોલ્લા, મુગલપુરા, મોરારાજાબાદ, ધુ. પી.

ચીનુભાઈ માધવલાલ, સર, બીબ ખારોનેટ, (૧૯૧૩)—પહેલા ખારોનેટ અને સુલોચના તે ચીનીલાલ ખુશાલરામનાં બેટીનાં એઓ બેટા થાય છે. એઓના પોતા જઓ હાંકુ કોમમાં ખેરોનેટસી મેળવનારા પહેલાજ સભાસદ હતા, તેઓની જગ્યાએ ૧૯૧૬ માં એઓ આવ્યા હતા. એવણુનો જન્મ ૧૯૦૬ ના સાલના એપ્રીલ માસની તા. ૧૮ માંએ થયો હતો. ૧૯૨૪ ના સાલમાં એવણુનાં લગ્ન અમદાવાદમાં જવેરીલાલ ખુલાખીરામ મહેતાના બેટી તતુમતી સાથે થયાં હતાં. એવણુના વારસે બેટા ઉદયનનો જન્મ તા. ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૨૯ ને દીને થયો હતો. એઓ મુખ્યની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—શાન્તીકુન્જ શાહીબાગ, અમદાવાદ.

કોપાણી, સર જહાંગીર કુંવરજી—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો.



એમણે મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં અને કેમ્બ્રીજની કેસ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઇન્ડિઅન ટેરીફ અને ઇન્ડિઅન કરંસીના પ્રશ્નો માટે નિમાયણ શાહી કમીશનોના તેઓ સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ માં રાષ્ટ્રસંઘની એક્ઝેક્યુટીવમાં ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપવા જીનીવા ગયા હતા. ૧૯૩૦-૩૧ માં કલકત્તાની પ્રેસીડેન્સી કોલેજના પ્રિન્સીપાલ હતા. આંધ્ર યુનીવર્સિટીમાં પોલીટીકલ ઇકોનોમી અને ફીલોસોફીના પ્રોફેસર હતા. રોયલ ઇકોનોમીક સાયન્સની કારસપોન્ડન્ટ પણ હતા. એમણે હિંદી ચલણ અને હુન્ડીઆમણ અંગે ડેટાલ ડિસ્ક્રીપ્શન લખ્યાં છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ નં ૦ ૬.

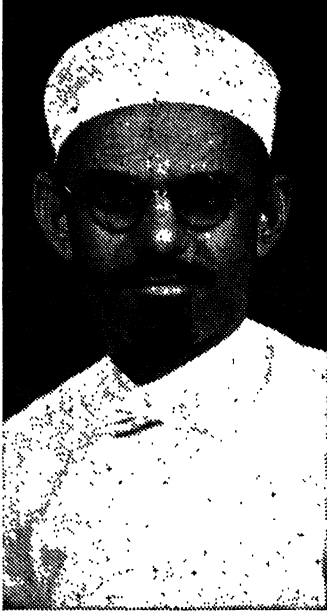
દાબોલકર, લેફ. કર્નલ અનંત યશવંત, એમ. સી., એમ. બી. બી. એસ., બી. એસ. સી. (મુંબઈ)—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે વેંગુર્લા અને સાવંતવાડીની અંગ્રેજી સ્કૂલોમાં અને વડોદરા કોલેજ, મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજ અને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ, લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજ અને સ્કુલ ઓફ ત્રોપીકલ મેડીસિનમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૫ થી ૧૯૨૯ સુધી આઈ. એમ. એસ.ની લશ્કરી શાખામાં હતા. ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૩ સુધી મુંબઈ સરકારના નહેરુ આરોગ્ય ખાતામાં હતા. અને ૧૯૩૪ થી નહેરુ આરોગ્યના ડિરેક્ટરનો ઓધ્યા ભોગવે છે. એમના પત્નીનું નામ તારા સંભારે બી. એ. છે.

સરનામું:—૧૫, કવીન્સ ગાર્ડન્સ પુના.

બાબીલી, રાજ સર સ્વેથ એલાપતિ રામકૃષ્ણ રંગા, રાવબહાદુર, કે. સી. આઈ. ઇ—બાબીલીના શ્રી ૦ રાવ રાજનો જન્મ ૧૯૦૨ ના ફેબ્રુઆરીમાં થયો હતો. એમણે એમનો અભ્યાસ બાબીલીમાં ઘેર કર્યો હતો. ૧૯૨૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૭ સુધી કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ થી મદ્રાસના ગવર્નરના માનદ એડીકાંગ હતા. ૧૯૩૧ થી આંધ્ર યુનીવર્સિટીના પ્રો-ચાન્સેલર છે. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૭ સુધી મદ્રાસ સરકારના પ્રધાન હતા.

સરનામું:—બાબીલી, વીઝાગાપટ્ટમ ડિસ્ટ્રિક્ટ, મદ્રાસ ઇલાકા.

કુતાર, એરવઢ નવરોજી માહીયાર, ખી. એ., મહુમ શેઠ માણેકજી શેઠની દરેમેહેરના વડા પંથકી—એરવઢ કુતા-



રનો જ-મ તારીખ ૧૪મી નવેમ્બર ૧૮૯૯ ના દીને નવસારી ખાતે થયો હતો. શરૂઆતની કેળવણી નવસારીની સર કાવસજી જેહાંગીર મદરેસામાં લઈ ત્યાંથી મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી મુંબઈની સેન્ટ્રેલ એન્ડર કોલેજ મધે અભ્યાસ કરી અવસ્તા પેહલવી ભાષા સાથે મુંબઈ યુનાવરસીટીની ખી. એ.ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. એરવઢ કુતારે અવસ્તા-પહેલવીની એમ. એ. સુધીનો અભ્યાસ મુંબઈની સર જમશેદજી જીજીભાઈ મદરેસા મધે કર્યો હતો, અને ત્યાંથી સ્કેલરશીપી તેમજ ઇનામો મેળવવા ઉપરાંત ખી. એ.ની યુનાવરસીટીની પરિ-

ક્ષામાં ઉંચે નંબરે આવવા માટે દસ્તુર પેશાતન સંબંધના ગોલ્ડ-મેડલ મેળવ્યો હતો. ત્યારબાદ મુંબઈની જરથોસ્તી જશન-કમિટી તરફથી મુંબઈની જુદી જુદી હાઈસ્કૂલોમાં ધર્મશિક્ષણ આપવા માટે એક ધર્મશિક્ષક તરીકે એઓની નેમણુંક થઈ હતી, જે ઓધ્યો એઓએ ૧૫ વરસ સુધી ભોગવ્યો હતો. સને ૧૯૪૦ માં એરવઢ કુતારના પીતાજીના મરણથી માણેકજી શેઠની પુરાણી દરે-મેહેરના વડા પંથકી તરીકે એઓની નેમણુંક કરવામાં આવી હતી. જે કારણને લીધે જશન-કમિટીના ધર્મશિક્ષકનો ઓધ્યો એવણે છોડયો હતો. તારીખ ૮-૧૨-૪૦ ને દીને એરવઢ કુતારને પંથકી તરીકેની શોલ ઉપલી દરેમેહેરના મુતવલી શેઠ કાવસજી બલભાઈ શેઠે એક બહેર મેળાવડામાં આપી હતી જે પ્રસંગે નવસારી, મુંબઈ તેમજ દેશાવરના દસ્તુરજી સાહેબોએ હાજરી આપી હતી અને શાલો એનાયત કરી હતી. એ ઉપરાંત જુદા જુદા પંથકીઓ, અથોરનાનો તેમજ બહેર મંડળો મળી એકંદર ૭૭ શાલો એરવઢ કુતારને એનાયત થઈ હતી. એરવઢ કુતાર અથોરનાન-મંડળના બેડયા ઝાનરરિ સેક્રેટરી છે અને પારસી ફેડરલ-કાઉન્સિલ, અથોરનાન અનજીમન-કમિટી વિગેરે પારસી મંડળોમાં ઉલટમંદ સભાસદ તરીકે પારસી કોમની સેવા કરે છે. એરવઢ કુતાર એક ધર્મ-અભ્યાસી હોઈ બહેર ભાષણો તેમજ વાયબે આપવા માટે બાજીતા છે.

સરનામું:—C/o. માણેકજી શેઠની અગીઆરી, ૨૨૫ બબર-ગેટ, કોટ, મુંબઈ.



કુતકેદી, ડૉ. હીઝ હોલીનેસ શ્રી. શંકરાચાર્ય, કરીર પીઠ, પી એચ. ડી.— એવળુનો જન્મ તા. ૨૦ મી મે ૧૮૭૯ના સાલમાં ધારવાડ જિલ્લામાં આવેલા કુતકેદી ખાતે એક વંશપરંપરાથી ઉતરી આવેલા બ્રાહ્મણ જમીનદાર કુટુંબમાં થયો હતો. એમણે ધારવાડની હાઈ સ્કૂલમાંથી મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. તે પછી એમણે સંસ્કૃતનો અભ્યાસ શરૂ કીધો હતો અને તે અર્થે ખનારસ અને કલકત્તા ખાતે પણ ગયા હતા. ધારમીક વીષયો સંબંધી એઓ મુસાફરી કરી ભાષણો આપતા હતા, પુના ખાતે ભંડારકર ઓરીએન્ટલ રીસર્ચ ઇનસ્ટીટ્યુટ અને અમલનેર ખાતે ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ ફીલોસોફી ઉભાં કરવામાં એમણે આગેવાન ભાગ લીધો હતો કે જે બીજી સંસ્થામાં એવળુ શંકરાચાર્યની ફીલસૂફી ઉપર ભાષણો આપતા હતા. ભગવદ્-ગીતા સંબંધી એઓનાં ભાષણોનો એક અમેરીકન યુનીવરસીટી તરફથી થેસીસ તરીકે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને એઓ ઉપર પી એચ. ડી.ની ડીગ્રીની નવાજેશ કરવામાં આવી હતી. જેન્સેર ખાતે સંસ્કૃત એકેડેમી સ્થાપવામાં એવળુનો મુખ્ય હાથ હતો કે જે સંસ્થાના આશરો હેઠળ એઓ એક એન્સેલો-સંસ્કૃત મેગેઝીન ‘એડીટ’ કરતા હતા. મુંબઈ સરકાર તરફથી એવળુની મેરલ એડ્યુકેશન ઇનસલ્ટેટીવ કમીટીના એક સભ્ય તરીકે નેમણું કરવામાં આવી હતી. વળી મુંબઈની યુનીવરસીટીની એમ એ.ની ડીગ્રીના વેદાન્ત પ્રાઈઝ પેપરના એઓ એક એકઝામીનર (પરીક્ષક) હતા. ૧૯૧૮ના સાલમાં અલાહાબાદ ખાતે મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા હીંદુ ધર્મ કોનફરન્સનું તેમજ એજ સાલમાં એજ ઠેકણે મળેલી હોમ-

ફલ લીગની એક સભાનું પણ તેઓએ પ્રમુખપદ લીધું હતું. ૧૯૧૮ના સાલના અક્ટોબર માસમાં એવળે કોલાહપુર છોડ્યું હતું. જે પછી એવળે નાસીકને પોતાનું મુખ્ય મઠક બનાવ્યું હતું. ૧૯૨૦ના સાલમાં મહારાષ્ટ્ર હીંદુ ધર્મ પરિષદ એવળુના મુખારક હસ્તે ખુલ્લી મુકાઈ હતી. તીલક મહારાષ્ટ્ર યુનીવરસીટીના એઓ પહેલાજ ચાન્સેલર હતા. ૧૯૩૩ના સાલમાં નાસીક મધે મળેલી સઘળા ધર્મોની કોનફરન્સ (All Faiths Conference)નું એમણે પ્રમુખપદ લીધું હતું કે જે મધે All Faiths League of India એઓના પ્રમુખપદ હેઠળ સ્થપાઈ હતી. હીંદુ મહાસભા સાથે મળીને જખલપુર, સુરત અને પુના ખાતે ભરાયલી શુધ્ધી કોનફરન્સનું તેમજ ૧૯૩૬ના સાલના અક્ટોબર મહીનામાં લાહોર ખાતે ભરાયલી હીંદુ મહાસભાની બેઠકનું પણ એમણે પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

સરનામું:—પંચવટી. નાશીક.

ઈસ્માઈલ, સર મહોમદ યુસુફ, નાઈટ— એઓના દાદા મરહુમ મી. હાશમે ૧૮૬૫ના સાલમાં એક સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની ચાલુ કીધી હતી કે જે કંપની પાછળથી હાલની બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીમાં ફેરવાઈ ગઈ હતી. સર મહોમદ યુસુફ આ કંપની માં ૧૮૮૫ના સાલમાં બેડાયા હતા અને પોતાના પીતા સાથે કામ કીધું હતું. ૧૯૦૬ના સાલમાં, કે જ્યારે મજૂર કંપનીની માલેકી બીજા હાથમાં ગઈ ત્યારે સર મહોમદ યુસુફે પોતાની મીલકતોની બીલવણી કરવા સાથે પોતાની કોમની સામાજિક તેમજ કેળવણી સંબંધી ઉન્નતી

કરવાનો અવકાશ મળ્યો હતો. ૧૯૧૪ના સાલમાં અધેરીમાં એક ફર્સ્ટ-એડ આર્ટ્સ કોલેજ નામે ઇસ્માઇલ કોલેજ ઉભી કરવા માટે રૂ. ૮ લાખની બાદશાહી બક્ષેસ કીધી હતી. એવણે એ ઉપરાંત એક ‘મરીન કોલેજ’ તેમજ ‘સીમેન્સ ઓરફનેજ’ પણ સ્થાપી છે કે જે પ્રકારની સંસ્થાઓ હીંદમાં પહેલી અને એકલીજ છે. મુંબઈમાં વરલી ખાતે એક સેનેટોરીઅમ એવણે બંધાવી આપ્યું છે, અને એ ઉપરાંત નોવાહ ટાપુ ઉપર એમણે એક જેનરલ હોસ્પિટલ, એક સેનેટોરીઅમ, અને છોકરીઓ માટેની એક શાળા બંધાવી આપી છે. ૧૯૧૫ના સાલમાં એઓ ઉપર નાઇટહુડના ઉચ્ચ ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. તેઓ હાલમાં બહેર જીંદગીમાંથી ફરીગ થયા છે અને નોવાહ ટાપુ જે તેઓનું હવાખાવાનું માનીવું મથક છે ત્યાં રહે છે.

ફૂઝી રહુમાન, શ્રી. એસ., કળાકાર, નાટ્યકાર અને નવલકથાકાર—એમનો જન્મ ૧૮૮૦માં થયો હતો. જજરા સંસ્થાનના ખેગમ સાહેબા નઝલી રફીઆ ખેગમના બેન આત્યાખેગમ સાથે એમનાં લગ્ન થયાં છે. એમણે લંડનની સ્કુલ ઓફ ફી રોયલ એકેડેમીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તે ઉપરાંત બેન સારજન્ટ આર. એ. અને સર સોલોમન જે. સોલોમન આર. એ. એમની પાસે ખાનગીમાં તાલીમ લીધી હતી. એમના ચિત્રો લંડન અને પેરીસમાં બાણીતાં સ્થળોએ બહેરમાં મુકાયાં છે. ૧૯૨૬-૨૭માં નવા હીલ્હીના શાહી સેક્રેટરીએટના પહેલા શુબજ પર એમણે ચિત્રકામ કર્યું હતું અને ૧૯૨૮-૨૯માં બી. કમીટી રૂમના બીજા શુબજ પર ચિત્ર કામ કર્યું હતું. વહોદરાના મહુમ મહા-

રાબના કલાવિષયમાં સલાહકાર હતા. ૧૯૩૦માં માન્ચેસ્ટરની સીટી આર્ટ ગેલેરીમાં એમના તમામ ચિત્રોનું પ્રદર્શન કરવા એમને આમંત્રણ થયું હતું. હીંદુ-સ્થાનના ઘણા રાજ મહારાજાઓ અને ઉમરાવોના ચિત્રો એમણે તૈયાર કર્યા છે. એમના લખેલા નાટકોમાંના બે લંડનમાં ભજવાયા હતા.

સરનામું:—“એવાન-ઇ-રીફાટ”, રીજ રોડ, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

જીરાઈ, ચાર્લ્સ રોબર્ટ, જે. પી. એ. આર. સી. એ., આર. બી. એ., આર. ઓ. આઇ., એફ. આર. એસ. એ., ચિત્રકાર, મુંબઈની સર જે. જે સ્કુલ ઓફ આર્ટના ડિરેક્ટર. મુંબઈના પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝઅમના ત્રસ્ટીઓની ખોર્ડના સભ્ય છે. એઓ લેકેસ્ટરવાળા બેન હોમસ જીરાઈના પુત્ર છે. એમનું લગ્ન હોરીસવોર્ન સાથે થયું હતું એમણે એન્ટવર્પમાં અને લેકેસ્ટર સ્કુલ ઓફ આર્ટમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૫થી ૧૯૨૦ સુધી લંડનની રોયલ કોલેજ ઓફ આર્ટમાં ચઢતો અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે ફ્રાન્સ, બેલ્જિઅમ અને ઇટાલીમાં કલાવિષયક જ્ઞાન પુરું કર્યું હતું. લંડન, ન્યુયોર્ક, મોન્ટ્રીલ, ટોરોન્ટો વિગેરે સ્થળોએ એમના ચિત્રોનું પ્રદર્શન ભરવામાં આવ્યું હતું અને એમના ચિત્રો બાણીતી કલારસિક સંસ્થાઓએ અને વ્યક્તિઓએ ખરીદી લીધા હતા.

સરનામું:—સ્કુલ ઓફ આર્ટ બંગ્લો, મુંબઈ.

દીવેટીઆ, શ્રી. ન્યાયમુર્તિ હર્ષદલાઈ વજુલાઈ, એમ. એ., એલ એલ. બી. ન્યાય મુર્તિ, હાઈકોર્ટ, મુંબઈ, મુંબઈની ઇન્ડ-સ્ટ્રીઅલ કોર્ટના પ્રમુખ—એમનું લગ્ન પ્રીન્સીપાલ આનંદશંકર ધરવનાં પુત્રી જ્ઞેલીબેન સાથે થયું છે. એમણે અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૩ સુધી મુંબઈ હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડ પર વકીલાત કરી હતી. ૧૯૨૮-૩૧ મુંબઈની ગવર્ન-મેન્ટ લો કોલેજમાં અધ્યાપક હતા. ૧૯૩૨-૩૩ માં મુંબઈની ખાર કાઉન્સિલના માનદ મંત્રી હતા. ગુજરાતી ભાષામાં માનસશાસ્ત્ર પર પુસ્તક લખ્યું છે. ગુજરાતી સાહિત્યમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે.



સરનામું:—રીજ રોડ, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ, શેઠ—એવ-ણુનો જન્મ તા. ૨૨ મી ડિસેમ્બર ૧૮૯૪ના સાલમાં થયો હતો. એવણે અમદાવાદની ગવર્નમેન્ટ હાઈસ્કૂલ અને ગુજરાત કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓનાં લગ્ન ૧૯૧૫ના સાલમાં અમદાવાદવાલા મી. ચીમનલાલ વાડીલાલ ઝવેરીના બેટી શ્રીમતી શારદાબેન સાથે થયાં હતાં. ૧૯૧૮-૧૯ ના સાલમાં અમદાવાદમાં દુકાળ નીવારણ સમીટીના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે થયલી નેમ-ણુંક સાથે એઓએ બહુર જાગીની શરૂઆત કીધી હતી. ૧૯૨૩-૨૬ માં એઓની અમદાવાદના મીલમાલિકોની

મંડળીના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે તેમજ એજ વરસો દરમ્યાન લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી મધેના મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રતિનિધિ અને એસેમ્બલીના સભાસદ તરીકે ચુંટણી થઈ હતી. સને ૧૯૨૯ તથા સને ૧૯૩૪ માં જીનીવા ખાતે મળેલી ઇન્ટરનેશનલ લેબર કોનફરન્સમાં ઉદ્યોગપતિઓના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજરી આપી હતી. અમદાવાદના મીલમાલિકોની મંડળીના લાગત બે વરસ ૧૯૩૪-૩૫ અને ૧૯૩૫-૩૬ માટેના એઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન એમ્પ્લોઈઝ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીના ૧૯૩૪-૩૫ના સાલ માટેના પણ એવણે પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૩૭ની સાલમાં રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાની સેન્ટ્રલ બોર્ડના એઓ એક ડિરેક્ટર થયા હતા. ૧૯૩૭-૩૮ ના સાલમાં હોંદ અને શ્રીટન વચ્ચેના વેપારી કરારને લગતી વાટા-ઘાટ સંબંધી એવણે હોંદી સરકારના સલાહકાર તરીકે સેવા બજવી હતી. અનેક અગત્યની બાબતો જેવી કે ટેરીફ બોર્ડસ, રોયલ કમીશન્સ, ગ્રેડ ડેલીગેશન્સ, વીગેરે સવાલો સંબંધી અમદાવાદમાં ડેલીગેશનોની આગેવાની લેવાનું માન એઓનેજ ફાળે જવા પામ્યું હતું. હોંદની જૈન કોમના એવણે પ્રેસીડન્ટ છે. શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીનાં મોટા ધર્મફંડોનો એઓજ વહીવટ કરે છે. અમદાવાદની એડ્યુકેશન સોસાયટીના એઓ એક પેટ્રન છે. જ્યારે મજકુર સોસાયટીની ગવર્નીંગ બોર્ડના એવણે ચેરમેન છે અમદાવાદની રોટરી ક્લબના ૧૯૩૯ ના સાલ માટેના એઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—પાનકોર નાકા, અમદાવાદ.

આથવલે, રાવ ખહાદુર આપુરાવ નારાયણ, બી. એ., એલ એલ બી., જે. પી., મુંબઈના કેરોનર અને રીટાયર્ડ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ—રાવ ખહાદુર આથવલેનો જન્મ તા. ૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮ ના દિને ખેલગામમાં થયો હતો. તેમણે અહમદનગરની મીશન હાઈસ્કૂલ અને મુંબઈની વીલ્સન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૫ માં મેટ્રીક, ૧૮૮૬ માં બી. એ. અને ૧૮૯૬ માં એલ એલ. બી. થયા હતા. મુંબઈની રોયલ્ટ મની હાઈસ્કૂલમાં એક શીક્ષક તરીકે નોકરી કર્યા પછી તેમણે વકીલાત કરવા માંડી હતી અને ૧૯૧૬ માં તેઓ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં તેઓ રીટાયર થયા હતા અને ૧૯૨૪ માં સાવંતવાડીના ચીફ જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૫ માં તેઓ મુંબઈના કેરોનર નીમાયા હતા કે જે હોદ્દો હજી તેઓ ધરાવે છે.

સરનામું:—લવલેન, મુંબઈ.

હમીદ, ડો. એ. ખવાબ, બી. એસ સી., એમ. એ., પી. એચ. ડી. (બર્મિંગહામ) એ. આઈ. સી., એફ. સી. એસ. (લંડન) એમ. એલ. સી., જોમ્બે—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. ૧૯૨૦ માં અલ્લાહાબાદ યુનીવર્સિટીની બી. એ. ની પરીક્ષા વિજ્ઞાન લઈ પાસ કરી હતી અને અલીગઢની મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીમાં રસાયણશાસ્ત્રના અધ્યાપક હતા. એઓ ૧૯૨૪ માં યુરોપ ગયા અને બર્મિંગહામ યુનીવર્સિટીમાં દાખલ થયા અને ત્યાં ઘણા જાણીતા અધ્યાપકોના હાથ નાચે અભ્યાસ કર્યો અને ૧૯૨૭ માં બર્મિંગહામ યુનીવર્સિટીની ડોક્ટરની પદ્વી મેળવી. ત્યાર પછી પણ થોડા વર્ષ રસાયણ-

શાસ્ત્ર અને ઔષધશાસ્ત્રના વધુ અભ્યાસ માટે યુરોપમાંજ રહ્યા ૧૯૩૧ ના બનેવારીમાં એમણે મુંબઈમાં સ્થાયી મુકામ કર્યો અને રસાયણની વસ્તુઓ અને ઔષધોનો વેપાર જમાવ્યો. ૧૯૩૬ સુધી અલીગઢ મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીની સીન્ડીકેટના સભ્ય હતા. એમણે હાલમાં કેમિકલ, ઇન્ડસ્ટ્રીયલ અને ફારમાસ્યુટીકલ લેબોરેટરીઝ લી. નામની એક સંસ્થા ઉભી કરી છે.

સરનામું:—૧૨ રેમ્પાટ રો, કેટ, મુંબઈ.

ભરૂચા, ડો. શીરોઝ સી., એમ ડી. (લંડન)—ડો. ભરૂચાનો જન્મ મહુ ખાતે નવેમ્બર ૧૮૮૨ માં થયો હતો. મહુમાં માધ્યમીક કેળવણી લઈ તેઓ મુંબઈની ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં બેડાયા હતા અને ૧૯૦૩ માં એલ. એમ. એન્ડ એસ.



ની ડીગ્રી મેળવી હતી. ૧૯૧૧ માં તેમણે મુંબઈમાં તબીબી ધંધો શરૂ કર્યો હતો અને આજે તેઓ એક પહેલી પંકતીના ફીઝીશીઅન લેખાય છે. મુંબઈની પારસી જનરલ હોસ્પિટલ, જે. જે. હોસ્પિટલ, કે. ઇ. એમ. હોસ્પિટલ, ગોરખનદાસ સુંદરદાસ મેડીકલ કોલેજ, ખાળકો માટેની જરખાઈ વાડીઆ હોસ્પિટલ વીગેરે સંસ્થાઓને તેમણે પોતાની સેવા આનરરી અર્પણ કરી જાહેર પ્રજાની સારી સેવા બજાવી છે. ૧૯૩૯ ની સાલમાં તેઓ મુંબઈના શેરીફ નીમાયા હતા. જોખે મેડીકલ કાઉન્સિલ અને મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સેનેટના પણ તેઓ સભ્ય છે.

સરનામું:—તાજમહાલ હોટલ, મુંબઈ.

**ગાસ્વામી,** કુમાર તુલસીચંદ્ર, એમ. એ. (ઓક્સફર્ડ)—સીરામપોરના રાજકીશોરીલાલ ગાસ્વામીના પુત્ર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. એમણે કલકત્તાની પ્રેસીડન્સી કોલેજ ઉપરાંત ઓક્સફર્ડ અને પેરીસમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૮ માં કેનેડા ખાતે મળેલી એમ્પાયર એસોસિએશનની આગસ્ટ માસની બેઠકમાં હિંદી ધારાસભા તરફથી એમને પ્રતિનિધિ તરીકે ચૂંટી મોકલી આપવામાં આવ્યા હતા તેઓ એ સંસ્થાના હિંદી વિભાગના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૭ થી ખંગાળની પ્રાંતિક ધારાસભાના સભ્ય છે. અને મહાસભાવાદી પક્ષના મદદનીશ નેતા છે.

સરનામું:—ખાલીગંજ કલકત્તા.

**નાઝીમુદ્દીન,** સર ખવાબ—એમ. એ. (કેન્ટબ) કે. સી. આઈ. ઇ. ખાર-એટ-લે એમ. એલ. એ. ૧૯૩૭ ના સાલ સુધી એમણે ખંગાળની સરકારના મીનીસ્ટરનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. એવણે જન્મ ૧૮૯૪ ના સાલના જુલાઈ મહીનામાં થયો હતો. એવણે અલીગઢ અને કેમ્બ્રિજ ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૯ ના વરસો દરમિયાન એવણે ડાકકાની મ્યુનીસીપાલ કમીટીના કમીશનરનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૯ સુધી એઓ ડાકકા યુનીવર્સિટીની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૨૩ થી એઓ એક એમ. એલ. સી. છે. ૧૯૩૭ ના સાલમાં એવણે ખંગાળની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચૂંટી કઢાયા હતા.

ઠંકાણું—મારી ખાગ, રામા, ડાકકા,  
અને રપ, ખેલીગંજ,  
સરકલ રોડ,  
કલકત્તા.

**તૈયબજી, મીસીસ ખદીજ શરી,** એમ. એલ. એ., જે. પી. એનરરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, મુંબઈની મ્યુનીસીપલ ગર્લ ગાઈડસના પહેલા કમીશનર—મીસીસ શરી તૈયબજીનો જન્મ ૧૮૮૫ ની સાલમાં થયો હતો. તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશન, મ્યુનીસીપલ સ્કુલ્સ કમીટી અને મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીનાં સભ્ય છે. ૧૯૩૪-૩૫ માં તેઓ મ્યુનીસીપલ સ્કુલ્સ કમીટીનાં પ્રમુખ હતા. પોતાની કામના તથા ખીજ કામોના કેળવણી અને સામાજિક સવાલોમાં તેઓ ઘણી ઉલટ લે છે. સ્ત્રીઓની ઉન્નતી માટે તેઓ ખનતું કરે છે અને પોતાની કામની તથા ખીજ અનેક જાહેર સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે.

સરનામું:—ઉમર મેનશન, વોર્ડન રોડ,  
મુંબઈ.

**ચીત્રે,** દીવાન ખડાદુર આત્મારામ અનંત, એડવોકેટ (ઓ. એસ.) જે. પી., મુંબઈની સ્મોલકોઝ કોર્ટના માજી વડા ન્યાયાધીશ—એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં થયો હતો. એમણે મુંબઈની વીલ્સન કોલેજમાં અને સરકારી લે. સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૬ સુધી મુંબઈ હાઈકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડે વકીલાત કરી હતી. ૧૯૧૬-૧૭ માં મુંબઈની સ્મોલકોઝ કોર્ટના કામચલાઉ વડા જજના ઓધા પર હતા. ૧૯૨૮ માં એઓ એ ઓધા પર કાયમ થયા હતા. ૧૯૩૫ માં મુંબઈની હાઈકોર્ટના કામચલાઉ જજ નીમાયા હતા.

સરનામું:—૨૨, પેરી ડેસ રોડ, વાંદરા.

**સુકથંકર, ડા૦ મીસીસ માલીનીબાઈ**  
ભાલાચન્દ્ર, એમ. બી. બી. એસ.—મીસીસ  
સુકથનકરનો જન્મ તા. ૧૧ મી જાન્યુ-  
આરી ૧૮૯૫ ના દીને થયો હતો. તેમણે  
૧૯૧૬ માં સોલિસીટર મી. સુકથનકર  
સાથ કર્યાં હતાં અને ૧૯૧૭ માં એમ.  
બી. બી. એસ ની ડીગ્રી મેળવી હતી. તે  
પછી તેમણે કામા હોસ્પિટલ અને ગ્રાન્ટ  
મેડીકલ કોલેજમાં કેટલાંક વરસો સુધી  
સેવા બજાવી હતી. ૧૯૩૪ માં તેઓ ઓલ  
ઇન્ડિઆ વીમેન્સ કોનફરન્સના માનદ  
બબ્બર થયાં હતાં. મુંબઈની મ્યુનિસિપલ  
કોરપોરેશન અને સ્કુલ્સ કમીટીમાં તેઓ  
વર્ષોથી ખીરાજે છે અને ૧૯૩૩-૩૪ માં  
સ્કુલ્સ કમીટીનાં પ્રમુખ પણ હતાં. મુંબ-  
ઈની મ્યુ. કોરપોરેશનની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ  
કમીટીનાં પણ તેઓ વર્ષ બાઈ પ્રમુખ  
હતાં.

સરનામું—શાંતારામ હાઉસ, મલખાર  
હાલ, મુંબઈ.

**ફ્રેન્ડ્સ, જનરલ સર રોબર્ટ આર્ચબોલ્ડ**  
જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. બી., સી. એસ.  
આઈ., ડી. એસ. એ., ૧૯૩૫ નાહિંદુસ્તાનના  
વડા સેનાપતિ—એમનો જન્મ ઇ. સ.  
૧૮૬૬ નામાર્ચમાં થયો હતો. એમણે મહા  
યુધ્ધ દરમિયાન યુધ્ધસેવા કરી હતી અને તે  
દરમિયાન મીસર અને મેસોપોટોમિયાના  
વિગ્રહમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૩  
થી ૧૯૨૭ સુધી પેશાવર ડીસ્ટ્રિક્ટના ચાજ  
માં હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં એડજુટન્ટ  
જનરલ નીમાયા હતા. ૧૯૨૯ થી ૩૩  
સુધી ના. સમ્રાટના એડીકાંગ હતા.  
૧૯૩૦ થી ૩૪ સુધી હાંદમાં ઉત્તર વિભા  
ગના લશ્કરના મુખ્ય સેનાપતિ હતા.

સરનામું—સીમલા અને ન્યુ હીલ્ડી.

**ગજેન્દ્રગઢકર, શ્રી. અશ્વત્થામા**  
બાલાચાર્ય, એમ. એ., એમ. આર. એ.  
એસ., મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં  
સંસ્કૃતના અધ્યાપક—એમનું લગ્ન શ્રીમતી  
કમલાબાઈ શાક્ષીબાઈ સાથે થયું હતું.  
એમણે સતારાની હાઈસ્કુલમાં અને પુનાની  
ઉકકન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૧૫ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજના  
સંસ્કૃતના અધ્યાપકના મદદનીશ નીમાયા  
હતા. ૧૯૧૭ માં લેકચરર અને ૧૯૨૦  
માં પ્રોફેસર નીમાયા હતા. તેઓ કેપ્ટ-  
નનો ઓધો ધરાવે છે અને મુંબઈ યુની-  
વર્સિટી ટ્રેનીંગ કોરની સી. કંપનીના વડા  
છે. ૧૯૨૯ માં એમણે મુંબઈમાં સ્વસ્તિક  
લીગની સ્થાપના કરી હતી અને એ  
સંસ્થાની સ્વયંસેવક ટુકડીના ઉપરી અધિ-  
કારી છે. યુનીવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓ માટે  
ઘણાં સંસ્કૃત પાઠ્ય પુસ્તકોના અંગ્રેજીમાં  
તરજુમા સાથે પ્રસિધ્ધ કર્યાં છે.

સરનામું—એલફીન્સ્ટન કોલેજ, મુંબઈ.

**હુમીલ, હેરી, બી. એ., ફેડરલ**  
પબ્લીક સર્વિસ કમીશનના સેક્રેટરી.,  
પહેલાં એલફીન્સ્ટન કોલેજના પ્રીન્સી-  
પાલ હતા—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં  
થયો હતો. એમનું લગ્ન હાલ્ડા એ.  
શીપ સાથે થયું હતું. એમણે બ્રેક્ફાસ્ટની  
રોયલ એકેડેમીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુશન અને  
કવીન્સ યુનીવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો  
હતો અને ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી ઇંગ્લં-  
ડના અને પાછળથી હાંદી લશ્કરમાં  
એડાયા હતા ૧૯૧૦ માં એમને હાંદી  
કેળવણી ખાતામાં સન'દી ઓધો  
મળ્યો હતો.

સરનામું—દીલ્હી, સીમલા.

કીશ્વરભાચારી, રાવ ખડાદર, સર વેંગલ થીરવેન્કાટા, નાઇટ, (૧૯૩૩), કે. સી. આઇ. ઇ. (૧૯૩૬), સી. આઇ. ઇ. (૧૯૨૬), બી. એ., બી. એલ. તે વડોદરાના દીવાન—એઓનો જન્મ ૧૮૮૧ના સાલમાં થયો હતો. એમણે મદ્રાસની પ્રેસીડેન્સી કોલેજ તેમજ લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૩ના સાલમાં કોમ્પીટીટીવ એકઝામીનેશન મારફતે એઓ મદ્રાસની સીનીય સર્વીસમાં દાખલ થયા હતા મદ્રાસ ઇલાકાના જુદાજુદા ડીસ્ટ્રિક્ટોમાં સેવા બળવ્યા પછી એઓ કોચીન સ્ટેટ સર્વીસમાં ચીફ રેવન્યુ ઓફીસર તરીકે બેઠાયા હતા અને તે હોદ્દા દરમ્યાન કેટલોક વખત એઓએ સ્ટેટના દીવાનનો પણ કામચલાઉ મુદત માટે ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. તે પછી થોડાકજ વખતમાં તેઓ મદ્રાસની સરકારના બોર્ડ ઓફ રેવન્યુના એસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી (૧૯૧૩-૧૯૧૯) નીમાયા હતા ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૨ના વરસે સુધી એઓ વીઝીઆનગરમ સ્ટેટના ટ્રસ્ટી નીમાયા હતા, જે પછી ૧૯૨૩ના સાલમાં રામનાથ જીલ્લાના તેઓ કલેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ના સાલથી તે ૧૯૨૭ના સાલ સુધી કે જે મુદત દરમ્યાન એવણે મદ્રાસની સરકારના લો, એડ્યુકેશન અને બીજાં ખાતાંઓના સેક્રેટરી તરીકેનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. એઓની ૧૯૨૭ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસમાં વડોદરાના દીવાન તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. લંડનમાં મળેલી પહેલી, બીજી અને ત્રીજી રાઉન્ડટેબલ કોનફરન્સના હેલીગેટ તરીકે તેમજ ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર કમીટીના અને ફેડરલ ફીનાન્સ સમ-કમીટીના એક સભ્ય તરીકેનો એવણે ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૩ના સાલમાં મળેલી બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીમાં

પણ એમણે હાજરી આપી હતી. લીગ ઓફ નેશન્સની એક્ઝેક્યુટીવ મળેલી બેઠકોમાં પણ એમણે હાંદ તરફથી એક હેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. વડોદરા રાજ્યના છેલ્લાં ૧૪ વરસની મુદતના દીવાન તરીકેના એઓના ઓધવા દરમ્યાન તેઓ એક ઉચ્ચ કોટીના કાબેલ અને ખાહોશ વહીવટદાર (administrator) અને રાજદ્વારી (statesman) પુરવાર થયા છે.

સરનામું—દીલારામ, વડોદરા

અફઝલ્લાહ ખાન, ચૌધરી સર મહમદ, નાઇટ, કે. સી. એસ. આઇ., બાર-એટ-લો, નાં વાઈસરોયની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય—સર મહમદ અફઝલખાનનો જન્મ તા. ૬ ડી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૩ના દીને થયો હતો. બેરિસ્ટર થયા પછી તેમણે લાહોરની હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરી હતી (૧૯૧૫-૩૫). તેઓ “ઈન્ડિઅન કેસીઝ” ના તંત્રી (૧૯૧૬-૩૨), પંબખ યુનીવર્સિટીની લો કોલેજના લો લેકચરર (૧૯૧૯-૨૪), પંબખની ધારાસભાના સભ્ય (૧૯૨૬-૩૫), પંબખ પ્રોવીન્શીઅલ રીફોર્મ્સ કમીટીના સભ્ય, ઇન્ડિઅન રાઉન્ડટેબલ કોનફરન્સ (ત્રણે)ના હેલીગેટ, કનસલ્ટેટીવ કમીટીના સભ્ય (૧૯૩૨), પારલામેન્ટરી બેઈન્ટ સીલેક્ટ કમીટીના હેલીગેટ (૧૯૩૩), એલ ઇન્ડિઆ મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખ (૧૯૩૧), દીલ્હી કાવત્રાં કેસમાં તાજ તરફના ધારાશાસ્ત્રી (માર્ચ ૧૯૩૧ થી જુન ૧૯૩૨) અને બીજા અનેક ઉંચા હોદ્દાઓ દીપાવવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા છે. હાલમાં તેઓ નાં વાઈસરોયની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય છે.

સરનામું—દીલ્હી અને સીમલા,

મફતલાલ ગગલબાઇ,—શેઠ મફત-  
લાલ ન્યાતે કડવા પાટીદાર છે. એમનો  
જન્મ ૧૮૭૩ માં અમદાવાદ ખાતે થયેલો.



એમના પિતા કીનખાખના વેપારી હતા. શેઠ મફતલાલ સાધારણ અભ્યાસ કરીને ચઉદ વર્ષની ઉંમરે તેો પિતાના ધંધામાં જોડાઈ ગયા હતા. પિતાની સ્થિતિ સાધારણ હતી, એટલે એમને ખુબજ કામ કરવું પડતું. ડાકોરમાં દર પુનેમે ભરાતા મેળામાં કાપડના તાકા લઈને એમને વેચવા જવું પડતું. ત્રીસ વર્ષની ઉંમરે શેઠ મફતલાલ મીલની નોકરીમાં દાખલ થયા. એ નોકરી કરતાં તેમને મીલમાલેક બનવાની ઇચ્છા થઈ. એ ફક્તીભુત થઈ અને ૧૯૦૭ માં સવાત્રણ લાખની મુડીની “શેરોક મીલ”ના એજન્ટ થયા પછી તેો આઠેક મીલોના એજન્ટ અને મહાન ધંધાદારી બન્યા છે.

૧૯૧૩ માં નડીઆદમાં બીજી મીલ ખરીદી તેનું નામ “ન્યુ શેરોક મીલ” રાખ્યું. ૧૯૧૪ માં સુરતની સુરત કોટન મીલ ખરીદ કરી. અને ૧૯૩૩ માં નવસારીમાં “મફતલાલ ફાઇન સ્પીનીંગ” મીલની સ્થાપના કરી અને ૧૯૩૬ માં “ઇન્ડિઅન મીલ” તેમની એજન્સી નીચે આવી. એ ઉપરાંત આફ્રીકામાં જીનનું બીઝનેસ ચાલુ છે અને ખાંડની “ફ્લટન શુગર મીલ” માં પણ તેમનો હાસ્તો છે. શેઠ મફતલાલે વહાણવટાંના ધંધા તરફ પણ નજર દોડાવીને ૧૯૩૭ માં રત્નાકર સ્ટીમ નેવીગે-શન કંપનીની સ્થાપના કરી હતી. મુંબઈથી પંજાબ સુધી એકજ લાઇન હોવાથી નુરના દર ભારે લેવાતા હતા. આ કંપની હસ્તીમાં આવતા વેપારીઓને દશ લાખનો ફાયદો થયો હતો. પાછળથી રત્નાકર કંપનીને બીજી કંપની સાથે જોડી દેવામાં આવી છે. શેઠ મફતલાલે અનેક સખાવતો કરી છે એમની સખાવત મીરજ, કલોલ, દેવગઢ (રત્નાગીરી), કાશી સુધી પહોંચી છે. અમદાવાદમાં જમનાબાઈ સરસ્વતી મંદીર નામની સ્ત્રી ઉપયોગી સંસ્થા પોતાના માતૃશ્રીની યાદગીરીમાં સ્થાપી છે. અને મુંબઈના નવા હોંટુ સ્વીમીંગ બાથ માટે એમણે આપેલી એક લાખની સખાવતો બાણીતીજ છે, એમના સ્વર્ગસ્થ પુત્રની યાદગીરી જળવાઈ રહે એ માટે આ બાથને “પ્રાણસુખલાલ મફતલાલ હિંટુ સ્વીમીંગ બાથ”નું નામ અપાયું છે. શેઠ મફતલાલે ૧૯૨૧, ૧૯૨૫, ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૪ માં યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. હાલ ધંધાની ઉપાધી ઓછી કરી નાંખી નીવૃત્તિ જીવન ગાળે છે.

સરનામું:—વોર્ડનરોડ, મુંબઈ.



મહેતા, ખાનખડાદુર સોરાખ નશર-  
વાનજી, જે. પી.—એવણનો જન્મ તા ૦  
૪-૧૨-૧૮૭૮ ના દિને થયો હતો. ૧૮૯૭



ના સાલમાં એલફીનસ્ટન સ્કુલમાંથી  
મેટ્રીક થઈને વીલ્સન કોલેજમાંથી પ્રાવી-  
યસની પરીક્ષા પાસ કરીને ૧૯૦૧ માં  
એક ટેમ્પરરી ક્લાર્ક તરીકે પેપર  
કરન્સી બેન્કના શરોફ ડીપાર્ટમેન્ટમાં  
રોજ રૂ. ૧ ના નાના પગારે શરૂઆત કરી  
હતી. આ પછી તેઓએ પોતાની બાહોશી  
અને ખતથી બેન્કના બધાં ખાતાંઓમાં  
અનુભવ મેળવીને ૧૯૧૨ ના સાલમાં હેડ  
શરોફ થયા હતા. જે પછી ૧૯૧૬ ના  
સાલમાં તેઓની કેશીયર તરીકે નીમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૨૩ ના સાલમાં તેઓને  
બેન્કના ત્રેઝરરનો મોટો ઓધો મળ્યો  
હતો, જે તેઓએ લગભગ ૧૭ વરસ  
સુધી ખત અને મહેનતથી બજાવીને  
૧-૪-૧૯૪૦ ના સાલમાં કુલ કોમ્પેનસેન્ટરી  
એલાવન્સ મેળવીને રીટાયર્ડ થયા હતા.  
૧૯૨૩ ના સાલમાં તેઓને અનેક સેવાઓની  
કદર કરી જવરમેન્ટે ખાનખડાદુરનો ખેતાખ  
એનાયત કીધો હતો. તેઓ હેગ

બ્રાઉન ફીમિશનના તેઓ એક મેશન,  
એક જે. પી. અને સોશલ વર્કર છે.  
તેઓ ૧૦૦ ના મંડળના એક સભાસદ  
તરીકે છેલ્લા ચુંટાયા હતા. આનંદી  
સ્વભાવ અને ગરીબોના દીક્સોઝ મીત્ર  
તરીકે ખાનખડાદુર મહેતા એક મોટું  
મીત્રમંડળ મેળવવા પામ્યા છે.

સરનામું:—નં ૧૬, ન્યુ કવીન્સ  
રોડ, મુંબઈ.

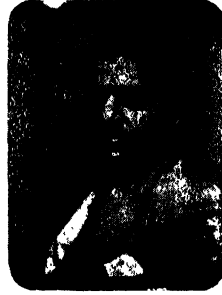
ગાંધી, શ્રી. નાગરદાસ પરશોતમ,  
એમ. એ., બી. એસ. સી., એ. આર.  
એસ. એમ., ડી. આઈ. સી., એફ.  
જી. એસ., વિ. વિ બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીના માઈનીંગ અને પેટાબજી ખાતાનાં  
યુનીવર્સિટી પ્રોફેસર—એમનો જન્મ  
૧૮૮૬ માં થયો હતો. એમના લગ્ન રાણુ-  
પુરના શેઠ ભુદર લાલચંદની પુત્રી શીવ-  
કુંવર સાથે થયા હતા. એમણે એમનો  
અભ્યાસ જુનાગઢની બહાદુરી કોલેજ,  
મુંબઈની વીલ્સન કોલેજ અને લંડનની  
ઈમ્પીરીયલ કોલેજ ઓફ સાયન્સ એન્ડ  
ટેકનોલોજીમાં કર્યો હતો. ૧૯૧૫ માં તેઓ  
તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કુંભામાં નોકરીએ  
રહ્યા હતા. યુદ્ધ દરમિયાન ૧૯૧૬-૧૯  
માં જ્યારે ખર્ચાની ખાણોમાંથી વોલફામ  
અને કલાઈ કાઢવાનું કામ તાતા એન્ડ  
સન્સ લીઠ તરફથી થતું હતું, ત્યારે  
એઓ જનરલ મેનેજર હતા. અને  
૧૯૧૯ થી તેઓ તેમના હાલના ઓધ્યાપર  
છે. ૧૯૩૩ માં ઇન્ડિઅન સાયન્સ કોંગ્રેસના  
ભરતર વિભાગના પ્રમુખ ચુંટાયા  
હતા અને માઈનીંગ એન્ડ પેટાબજી-  
કલ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિઆના પ્રમુખ ણ.

સરનામું:—હિંદુ યુનીવર્સિટી, બનારસ.

ઈબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા, સર,—એમને જન્મ ૧૮૬૨ માં થયો હતો. નાની ઉંમરે એમના પિતાનું અવસાન થતાં, એમની કેળવણી અધવચ અટકી ગઈ હતી અને ૧૮૮૦ માં પોતાના વડીલખધુ શ્રી. મહમદભાઈ રહીમતુલ્લા સાથે ધંધામાં જોડાઈ જવાની એમને ફરજ પડી હતી. એ પછી એમણે જાહેરજીવનમાં ઝંપલાવ્યું હતું. પ્રથમ ૧૮૯૨ માં મુંબઈ કોર્પોરેશનમાં દાખલ થયા હતા અને ધીમે ધીમે લોકપ્રિય બની ૧૮૯૯ માં કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૮૯૮ થી શહેર સુધારા ટ્રસ્ટના ૨૦ વર્ષ સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા. ત્યાર પછી મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૮૯૯ ને ૧૯૧૬ માં એના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૩ માં ઇમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં દાખલ થયા હતા. ૧૯૨૧ માં ફીસ્કલ કમીશનના પ્રમુખ નીમાયા હતા. ફરી પાછા મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ૧૯૧૮ અને ૧૯૨૩ માં ચુંટાયા હતા. અને ૧૯૨૩ માં ને ૧૯૨૬ માં એ કાઉન્સિલના પ્રમુખ તરીકે એમની નીમણુંક થઈ હતી. મજુર પ્રશ્નો અંગે તપાસ કરવા નીમાયલા શાહી કમીશનના સભ્ય તરીકે એમની પસંદગી થઈ હતી અને ૧૯૩૧ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. એ પદેથી એમણે ૧૯૩૩ માં રાજીનામું આપ્યું હતું.

સરનામું:—પેડર રોડ, ખંખાલા હીલ, મુંબઈ.

માસ્ટર જલભાઈ જહાંગીરશાહ, મીલ મેનેજર, ધી સાસુન એન્ડ એલાયન્સ સીલક મીલ્સ કું. લીમીટેડ—મીઠા માસ્ટર



હાલની મુંબઈમાં બધી મીલોમાં સૌથી નાનામાં નાની વય ૨૮ વરસે મીલ મેનેજર થવાને નસીબવંત થયલા જોવામાં આવે છે. આ મેનેજરનો ઓધ્યો તેઓની ૩ પેઢીઓથી (એટલે કે એવણના બપાવાજી, કાકાજી અને તે પછી તેવણ) મેળવવા પામ્યા છે. હારનેશ બીલ્ડીંગના નાના કામ ઉપરથી મીલમાં અનુભવ મેળવીને તેઓના મરહુમ કાકાજીની જગાએ મીલ મેનેજર તરીકે નેમાયા છે. મળતાવડા અને હસમુખા સ્વભાવથી તેઓ પોતાના વડાઓ, કામદારો અને દોસ્ત આસનાઓમાં માનીતા છે. આ મીલની સ્પોર્ટસની ચળવળોમાં તેઓ આજેવાન ભાગ લે છે.

સરનામું:—વીક્ટોરીયા રોડ, મજગામ મુંબઈ.

પ્રેસીડેન્સી  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.

જીવતલાલ પ્રતાપસી—શેઠ જીવત-  
લાલનો જન્મ ૧૮૮૬ માં રાધનપુર ખાતે  
થયો હતો. રાધનપુર ખાતે એમને



જીજી જીજી કેળવણી મળેલી, કારણ કે  
એ જમાનામાં કેળવણીની દિશામાં  
પ્રગતિ થઈ નહોતી. ૧૯૦૨ માં મુંબઈમાં  
આવ્યા અને નજીવા પગારે એક  
પેદીમાં નોકરીએ રહ્યા. ઉંચે દરજ્જે  
ચઢવાની મહત્વાકાંક્ષાવાળા માણસ હોઈ  
એમને પોતાની એ નોકરીથી સંતોષ  
થયો નહિ. એમના દિલમાં મોટા વ્યા-  
પારી ખનવાની મહત્વાકાંક્ષા જાગી  
હોવાથી એમણે સૌથી પહેલાં સોનાચાંદીના  
દલાલ તરીકે સાહસ કર્યું અને એમાં  
ફતેહ મળ્યા પછી ખુબજ જલ્દીથી  
એક આગેવાન દલાલ તરીકેની ખ્યાતી  
મેળવી. શેઠ જીવતલાલ બુદ્ધિશાળી છે  
અને ઉંડું જ્ઞાન ધરાવે છે. કેાઈ પણ  
પ્રશ્નમાં ઉત્સાહપૂર્વક આગેવાની લેવાનો

એમનો ખાસ ગુણ છે. એમની દ્રઢ-  
નિશ્ચયી વલણ જીવનની અનેક સીધીઓ  
માટે કારણભૂત છે. ૧૯૧૫ માં એમણે  
શેરખબરમાં ધંધો શરૂ કર્યો ત્યારે શેર-  
ખબર પ્રાથમિક તબક્કામાંથી પસાર  
થતું હતું. ત્યાં પણ એમનો ધંધો  
ખીલવા લાગ્યો. પોતાના ધંધાથી  
સંતોષ પામ્યા પછી એમણે યાત્રાએ  
ઉપડવાનો નિર્ણય કર્યો પણ દુરદૈવ્યે  
એમના ધંધાને તુકશાન પહોંચ્યું.  
નિરાશ થયા વિના એમણે હીંમતથી  
પોતાનો ધંધો ચાલુ રાખ્યો. ૧૯૧૯ માં  
એમના ગ્રહે સારા હતા અને એમણે  
જાણીતા શેઠ સાંગીદાસ જસીરામ  
સાથે કાર્ય શરૂ કર્યું અને ફતેહમંદ  
થયા. ૨૦ શેઠ મથરાદાસ ગોકળ-  
દાસના તેઓ ખાસ દલાલ હતા.  
એમણે સીડીકેટની ખુબજ કીંમતી સેવા  
ખબરી પ્રમાણિકતાથી અને કાર્ય-  
સાધકતાથી જુદા જુદા સોદા કરી  
એમણે રૂ. ૪૦ લાખ સીડીકેટને ખચાવી  
આપ્યા હતા. એમની આવી કાર્ય-  
નિવૃત્તિને લીધે એમનું ઘરાકમંડળ  
મોટું હતું. એમણે જાહેર કાર્યોમાં પણ  
સારો ભાગ લીધો છે. અનેક સંસ્થા-  
ઓની એમણે સેવા ખબરી છે. શેઠ  
જીવતલાલ રાધનપુરના એક જાણીતા  
આગેવાન હોઈ એક રીતે રાધનપુરના  
નવાખ સાહેબના સલાહકાર છે. નવાખ  
સાહેબ સર મહમદ જલાલુદ્દીનખાન  
ખાખી ખડાદુર કે. સી. આઈ. ઈ.ની  
સલામણને લીધે એમને સીદ્દવર જીખીલી  
ચંદ્રક એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.  
એણે ખુલીઅન એક્સચેન્જના ૧૭ વર્ષ  
થયા તેઓ ડિરેક્ટર છે. ઉપરાંત ઇસ્ક  
ઈંડીયા કોટન એસોસિએશનના સભ્ય

છે અને નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક પ્રોડર્સ એસોસિએશન (જુનાં શેર બજાર) ના પણ ડિરેક્ટર છે પરદેશી ૩ બજાર લીવરપુલ ક્રાઉન એસોસિએશન સાથે પણ એમને સંબંધ છે. એ ઉપરાંત બીજી અનેક કંપનીઓમાં ઓખા ભોગવે છે. એમકે લી૦ (ખેંજોર)ના વાઇસ-ચેરમેન, ઇંડીઅન જીનીંગ એન્ડ પ્રેસીંગ કંપની અમદાવાદના મેનેજીંગ એજન્ટસ, સાઉથ બીહાર સુગર મીલ (અરાહ)ના ડિરેક્ટર, જગદીશપોર જમીનદારી કંપની (અરાહ)ના ડિરેક્ટર, છોટાણી ઇલેક્ટ્રીક કંપની (મુંબઈ ના ચેરમેન, અને મારસ્લેન્ડ ગ્રાઇસ કંપની (મુંબઈ)ના ડિરેક્ટર છે. પુબ્લિક સાધનસંપત્તિ અને વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ છતાં શેઠ જીવતલાલ ગરીબોને કદી ભુલતા નથી. ગરીબોને સ્થાય કરવા હંમેશા તત્પર હોય છે, તેમની વાતો સાંભળવાનો સમય કાઢે છે અને તેમને માટે ખનતું કરે છે તેઓ ઘણા સાદા અને મળતાવડા સ્વભાવના છે. વ્યવહાર માણસ તરીકે દુનીઆનો એમને ખુબજ અનુભવ છે. આત્મખર્ચે આગળ વધેલા માણસોમાં એમનું સ્થાન છે. એમણે હાથ ભેડીને ખેતી નહિ રહેતા બતી મહેનતે ધન તથા કીર્તિ મેળવ્યા છે. ધાર્મિક વૃત્તિવાળા હોઈ સારી રકમ ધર્મદામાં આપી છે. જૈન કોમમાં પણ સારી ખ્યાતિ ધરાવે છે.

સરનામું:—સ્ટોક એક્સચેન્જ બીલ્ડીંગ, એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમે ઉતારાવે

ગાંધી, રાવખહાદુર કાલીદાસ જાદવજી—બી. એ., બી. ઇ. (સીવીલ), એમ. આર. સાન. આઈ. (લંડન), એમ. આઈ. ઇ. (ઇન્ડિયા) બી. એસ ઇ. (ફર્સ્ટ ક્લાસ), સ્ટેટ એનજીનીઅર, જુનાગઢ સ્ટેટ (ડેપુટી-ટેશન ઉપર). એવણેનો જન્મ ભાવનગર ખાતે ૧૮૯૨ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસની ૧૫મી તારીખે થયો હતો. એમણે ભાવનગરની ઓલફ્રેડ હાઈસ્કૂલમાં તેમજ શામળદાસ કોલેજમાં અને પુનાની એનજીનીયરીંગ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૫ના સાલમાં એઓનાં લગ્ન અમરેલીવાળા જમનાદાસ વનમાલીદાસ વહીલનાં બેટી મીસ શીવલક્ષ્મી સાથે થયાં હતાં. ૧૯૦૬ના સાલમાં એમણે મેટ્રીકની, ૧૯૧૨માં બી. એ. ની, ૧૯૧૫માં બી. ઇ. (સીવીલ)ની પરીક્ષાઓ પસાર કીધી હતી. ૧૯૩૩ના સાલના જુલાઈ માસમાં જુનાગઢ સ્ટેટની ફેરિન સરવીસમાં સ્ટેટ એનજીનીઅર તરીકે એવણે 'ડેપુટી' કરવામાં આવ્યા હતા. પોતાની ફરજે ઉપરાંત ૧૯૩૬ના સાલમાં વેસ્ટર્ન કાઠીઆવાડ સ્ટેટસ એજન્સી મધ્યે એકઝીક્યુટીવ એનજીનીઅર તરીકેના પણ એમણે ઓખા ભોગવ્યા હતા. ઇન્ડિઅન રોડસ કોમિસ હસ્તીમાં આવી ત્યારથી એઓ તેના એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત રાજકોટની રોટરી કલબના પણ એઓ એક સભ્ય છે.

બ્રીટીશ સરવીસમાં એમણે નવા રસ્તાઓ ખોંધવાની, પુલો ઉભા કરવાની, ગટરના ખોંધકામની પાણીના ખોંધકામો વીગેરેની અનેક યોજનાઓ હાથ ધરી હતી. ૧૯૩૨ના સાલમાં એઓ ઉપર રાવ સાહેબના ખીતાબની નવાજેશ થઈ હતી. જે પછી ૧૯૩૬ના સાલમાં એવણે રાવ ખહાદુર ખનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—જુનાગઢ, કાઠીઆવાડ,

પાવરી, ૩૦ મહેલાશાહ એરચી, જે. પી.—મહેલાશાહના લાડકવાયા નામ હેડગ આ પુરાણ સ્પોર્ટસમેનનું નામ સ્પોર્ટ્સમાં જગજહેર થયેલું એવામાં આવે છે. તેઓએ લગભગ લાગટ ૨૪



વરસ સુધી પારસી ક્રીકેટ ટીમની સરદારી લઇને પારસી ક્રીકેટને જીત આપવાને પારસી ક્રીકેટની મહાન સેવાઓ બજવી હતી. તેમણે મુ'બઇની તેમજ દેશાવરોની જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં સારા હોદ્દા ભોગવ્યા છે. પારસી જમનાના પ્રેસીડન્ટ, ઝારાત્તીયન ફીઝીકલ કલચર એન્ડ હેલ્થ લીગના સ્થાપક, બ્રામ્બે પ્રોવીનશયલ એમેટર બોક્સીંગ ફેડરેશનના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, પારસી સ્કાઉટ ફેડરેશનના પ્રેસીડન્ટ, અંજુમનની ૬૧ મી કમીટીના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, પારસી આઇક્ટીસ્ટસ હોડી કપના પ્રેસીડન્ટ, પારસી લીગ બોક્સ બોનર અને આરબ્રી-

ટેસન બોડના પ્રેસીડન્ટ ઉપરાંત બીજી વધુ બે ડઝનો સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. પોતાની કોમના અનેક ગરીબો અને હાજતમંદોને એ પારસી બેકારી ફંડના સેક્રેટરી તરીકે મદદ કરવા ઉપરાંત પોતાની બહોળી લાગવગથી અનેક ખાંતાઓના ઉપરીઓ સાથે મળીને ઘણા બેકારોને નોકરીચાકરી મેળવી આપવા ઉપરાંત ગરીબોને નાણાંની મદદો આપતા જણાય છે આટલી વધુ ઉંમર છતાં પોતાનું આ પુણ્યવંત કામ નીચમીત કરતા બંધ છે.

સરનામું:—અમરચંદ બીહડીંગ, મેથો-રોડ, કોટ, મુ'બઇ.

રમન, સર ચંદ્રશેખર વેંકટ, નાઇટ, એમ. એ., ઝોનરરી પી એચ. ડી. (કીબર્ગ), ઝોનરરી એલ એલ ડી. (ગ્લાસગો અને મુ'બઇ), ઝોનરરી ડી. એસ સી. (કલકત્તા, બનારસ, ઢાકા, મદ્રાસ અને પેરીસ), એફ. આર. એસ., ફીઝીકલ માટે નોબલ પ્રાઇઝ મેળવનાર—સર સી



વી. રમનનો જન્મ તા. ૭ મી નવેમ્બર ૧૮૮૮ ના દીને થયો હતો. ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૭ સુધી તેઓ હિંદી સરકારના નાણાં ખાતામાં હતા. તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સીટીના પ્રોફેસર

(૧૯૧૭-૩૩), વિજ્ઞાનની ખીલવણી માટેનાં ઇન્ડિઅન એસોસીએશનના સેક્રેટરી (૧૯૧૯-૩૩), બ્રીટીશ એસોસીએશન લેકચરર (ટોરોન્ટો) (૧૯૨૪), કેલીફોર્નિયા ઇનસ્ટીટ્યુટના રીસર્ચ એસોસીએટ (૧૯૨૪) ઇન્ડિઅન સાયન્સ કોંગ્રેસના પ્રમુખ (૧૯૨૮) રોમના મેપ્યુકી મેડીસ્ટ (૧૯૨૯), રોચલ

સોસાયટીના મેડલીસ્ટ (૧૯૩૦), ફીઝિક્સ ઇનસ્ટીટ્યુટના ફેલો, ઇન્ડિઅન મેથેમેટિકલ સોસાયટી, ઇન્ડિઅન કેમિકલ સોસાયટી અને પટના મેડિકલ એસોસિએશનના આનરરી મેમ્બર, ઝુરીચની ફીઝિક્સ સોસાયટીના આનરરી ફેલો, ઇન્ડિઅન એકેડેમી ઓફ સાયન્સના પ્રમુખ અને ખેંડલારનાં ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના ડિરેક્ટર હતા.

દશમુખ, ડો. ગોપાલ વિનાયક, એલ. એમ. એન્ડ એસ (મુંબઈ) એફ. આર. સી. એસ. (ઇંગ્લંડ) એમ. ડી. (લંડન) કન્સલ્ટીંગ ફીઝીશીઅન અને સરજન—

એમનો જ. મ. ૧૮૮૪ માં થયો હતો. એમનું લગ્ન શ્રીમતી અન્નપૂર્ણાબાઈ સાથે થયું હતું. એમણે નાગપુરની મોરીસ કોલેજ, મુંબઈની ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજ અને વીલાયતની કીંગ્સ

કોલેજ અને લંડન હોસ્પિટલ મેડિકલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. જે. જે. હોસ્પિટલમાં સર્જન અને ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજમાં આપરેટીવ સર્જરીના અધ્યાપક હતા. ગોરધનદાસ સુંદરદાસ મેડિકલ કોલેજમાં સર્જરીના પ્રેફેસર અને કીંગ એડવર્ડ મેમોરીઅલ હોસ્પિટલના માનદ સરજન હતા. ૧૯૨૨ થી મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કૌર પોરેશનના સભ્ય છે અને ૧૯૨૮ માં તેના પ્રમુખ ચુટાયા હતા. મુંબઈ શહેર તરફથી વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુટાયા છે. એમણે પેટ પર શસ્ત્રક્રીયાના વિષય પર નિબંધો લખ્યા છે. સામાજિક સુધારા અને સ્ત્રીઓના દરજ્જા વિષે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું—પેડર રોડ, મુંબઈ.



બાના, ડો. કુશમ્બેરોઝ ડોસાભાઈ, એમ. બી., એમ. આર. સી. એસ., ડી. પી. એમ., એન્ડ એચ., જે. પી. ગ્રેડ્યુએટ લંડન સ્કુલ ટ્રોપિકલ મેડીસીન, એડમીનીસ્ટ્રેટીવ મેડિકલ ઓફીસર, બ્રામ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટ, આનરરી મેડિકલ ઓફીસર, ઇંડયન સેલરસ હોમ મુંબઈ. આનરરી સેંકડ કલાસ મેજિસ્ટ્રેટ (અગાઉ), જે. જે. હોસ્પિટલ અને ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજના કાન, નાક, ગળાના પ્રેફેસર (અગાઉ), પ્રાઇઝમેન, બ્રાઇઝમેન એન્ડ પેથોલોજી, મેડીસીન, સર્જરી, લોડ રેલેકચરર ૧૯૧૮, ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજ, એકઝામીનર બ્રામ્બે યુનીવરસીટી ફાઇનલ એમ. બી. બી. એસ. એકઝામીનેશન.

નીચલાં પુસ્તકો અને પેપરોનાં કર્તા:—  
“સ્કુલે જતાં બાળકોમાં શ્રેષ્ઠી અને ગાંઠ” બ્રામ્બે સેનીટરી એસોસિએશન ૧૯૧૫.  
“કાંન, નાખ, અને ગળામાં બહારની વસ્તુઓ” ઇંડિયન મેડિકલ ગેઝેટ ૧૯૧૬.  
“પીળા તાવના મચ્છરના ઉપાયો” ઇંડયન મેડિકલ ગેઝેટ ૧૯૩૬.  
“પીળા તાવના જંતુઓ મટકાં અને પીપમાં થતાં અટકાવવાના ઉપાયો” ઇંડયન મેડિકલ ગેઝેટ ૧૯૩૮.  
“પુર્વમાં પીળા તાવ” પોર્ટ ઓફ બ્રામ્બે મેગેઝીન ૧૯૩૯.  
“ચામડીપર ઓક્સ જાતના આટણો ૧૯૩૮. આરોગ્યતાના નીચેના, ઉડતા રોગો અને તેના ખયાલો. (જ્ઞાનપ્રચારક મડળીના ભાષણકર્તા ૧૯૪૧.)

સરનામું:—હાસમ બીલીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**હાજી અલીમહમદ હાજીઅચ્યુઅલી—** ૩. ૫૦ હજારના ખર્ચે પરેલ ખાતે “ખાં બ. હાજી બચ્ચુઅલી ફી એક્સિલેન્સીક હોસ્પિટલ” નામનું આંખના દરદોની મુક્ત સારવાર કરવા માટેનું દવા ખાનું સ્થાપનારા સખી દીલના શેઠ ખાં બ. હાજીઅચ્યુઅલી જે. પી. ના હાજીઅલી મહમદ પુત્ર છે. તેમનો જન્મ સને ૧૮૯૭ માં થયો



હતો અને અભ્યાસ મુખ્યમાં કર્યો છે. હાજી અલીમહમદે પિતાનો સ્થાપેલો ધંધો કુશળતા અને ખંતથી ઉપાડી લીધો એટલુજ નહિ પણ તેને પોતાની અક્ષલ-હાંશીઆરીથી એટલો ખીલવ્યો છે કે તેઓ નવા તેમજ જુના દીનના ગંજાવર વેપારી ગણાય છે. દરેક સાઈઝનાં પતરાના નાનામોટા ડબ્બા, ખોખાં, અને પીનપ્લેટનો તેઓ મોટા પાયા ઉપર વેપાર કરે છે અને તે પોતાનાં કાગખાનામાં બનાવે છે. તેને લીધે અનેક દેશી ફર્મે

ઉપરાંત યુરોપીયન ફર્મેને પણ કોન્ટ્રાક્ટથી માલ પુરો પાડે છે.

વેપાર ધંધામાં પુષ્કળ ધ્યાન આપવાનું હોવા છતાં હાજી અલીમહમદ પરોપકારી કામો કરવામાં પણ ઉત્સાહી છે—મોહોમેદન યુવાનો બીજી કોમોની હારમાં ઉભા રહે તેમ કરવાને તેઓ નાણાં અને શક્તિનો મોટો ભાગ આપે છે અને મોહોમેદન યુવાનોની આખાદીને લગતાં કામોમાં ખુબ રસ લે છે. કેટલીએક કોમી સંસ્થાઓના તેઓ પ્રમુખ છે. દીલના ઉમરાવ અને સ્વભાવે સરળ હોવાથી તેમના સમાગમમાં આવનારા સૌનો તેઓ પ્રેમ જીતી લે છે.

હાજી અલીમહમદનાં લગ્ન સને ૧૯૨૫ માં મીં રમજાનઅલી નૂરમહમદનાં બેટી શીરીનબાઈ સાથે થયાં હતાં—તેમને ચાર બેટા અને બે બેટીઓ છે.

સરનામું:—૧૧૭-૧૯ નિશાનપાડા રોડ, મુખબ.

**દાગા, રાજ સર વિશ્વેસરદાસ, કે. સી. એસ. આઈ.,** રાયબહાદુર રાજ—એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં થયો હતો. એમણે અભ્યાસ ઘેર રહીનેજ કર્યાં હતાં. બીકાનેર રાજ્યના પ્રથમ વર્ગના તાલીમ છે. એઓ બેન્કર, માલમાત્રેક, ઘર-માલીક, વેપારી અને ખાણોના માલીક છે નાગપુરની મોડલ મીલસના તથા બદનેરાની બીરાર મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંઓના ડિરેક્ટર છે. નાગપુર ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ પાવર કુંઆ ચેરમેન છે. કાઉન્ટેસ એક્ક ડફરીન કુંડના લાઈફ મેમ્બર છે અને બીકાનેર રાજ્યની ધારાસભાના સભ્ય છે.

સરનામું:—નાગપુર (સી. પી.) અને બીકાનેર, (રજપુતાના).

મહેતા, શ્રી. ઇન્દ્રવદન નારાયણભાઈ, બી. એ., એલ એલ. બી., બાર-એટ-લો, જે પી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં નડીઆદ ખાતે થયો હતો. એમણે અમદાવાદ,



પુના અને મુંબઈમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એ પછી બેરિસ્ટર થવા તેઓ વિલાયત ગયા હતા અને ૧૯૧૧ માં બેરિસ્ટર થઈ સ્વદેશ પાછા ફર્યા હતા. વિદ્યાર્થી તરીકેની એમની કારકીર્દિ ઝળકતી હતી. ૧૪ મે વર્ષે મેટ્રીક થયા હતા અને એલ એલ. બી. ની પરિક્ષામાં પહેલા વર્ગમાં પહેલા નંબરે આવ્યા હતા. ૧૯૧૨ માં એમણે મુંબઈની હાઈ-કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૧૨ માં સતારા ખુનના અપીલ કેસમાં તેમને ખુબ ખ્યાતી મળી હતી. આ કેસમાં હાઈકોર્ટની બેંચ સમક્ષ તેમણે છ દિવસ સુધી પોતાનો કેસ રજૂ કર્યો હતો.

ત્યાર પછી આ ખ્યાતીને પરિણામે જ એમને પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. એ ઓધ્યાપર ધર્મિ ધર્મિ આગળ વધતા તેઓ કૉંગ્રેસ સરકારના વખતમાં એટલે ૧૯૩૯ માં વડા પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ બન્યા હતા. આ ઓધ્યા પરથી તેઓ ૧૯૪૧ ની શરૂઆતમાં નિવૃત્ત થયા હતા અને હાલમાં તેઓ પાછા એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રેક્ટીસ કરે છે. શ્રી. મહેતા લેડી નોર્થકોર્ટ હિંદુ એક્ઝેક્યુટીવ કાર્યાવાહક સમિતિના સભ્ય છે, “બારભાયા વર્ણિક એક્ઝેક્યુટીવ”ના ટ્રસ્ટી અને શ્રી. મહાલક્ષ્મી ટેમ્પલ ચેરીટીઝ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી મંડળના ચેરમેન છે.

સરનામું:—કવેટા ટેરેસ, ચોપાટી,

મુંબઈ.

મોદી, શ્રી. ચંપકલાલ ગીરધરલાલ,—

એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં સુરતમાં થયો હતો. મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ સુરતમાં કર્યો પછી તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને વિલ્સન કોલેજમાંથી બી. એ. થયા હતા. સરકારી લો કોલેજમાં એલ એલ. બી. થયા પછી ૧૯૧૬ માં એમણે સ્માલ કોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી. ખંત અને પરિશ્રમને પરિણામે એમનો ધંધો જામી ગયો હતો અને બાણીતા વકીલોની પંક્તિમાં એમને સ્થાન મળ્યું હતું. ૧૯૩૬ માં સ્માલ કોર્ટમાં જજ તરીકે તેમની કામચલાઉ નીમણૂક થઈ હતી અને ૧૯૩૭ માં એ ઓધ્યાપર કાયમ થયા હતાં.

સરનામું:—સ્માલ કોર્ટ કોર્ટ, મુંબઈ.



બારેડ, શ્રી. જયદેવલાલ મોહનલાલ, ડેળવણીવાન અને પ્રગતિવાન બનાવવા  
બી એ., એલ. એલ. બી., એડવાકેટ—  
તેમનો જન્મ ૧૯૦૦ માં નડીઆદ ખાતે

માટે પ્રયાસો કરે છે.

સરનામું:—જમનાબાઈ મેનશન,  
સેન્ડહુર્ટ રોડ, મુંબઈ.



થયો હતો. નડીઆદમાં પ્રાથમિક અભ્યાસ  
કર્યા પછી ગોધરા, પુના અને મુંબઈમાં  
ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૩ માં  
વકીલ થયા પછી નડીઆદમાં વકીલાત  
શરૂ કરી હતી અને પછી મુંબઈ આવ્યા  
હતા મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એપેલેટ  
સાઈડમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી તેમણે એડવોકેટ  
કેટનો અભ્યાસ ચાલુ કર્યો હતો.  
૧૯૨૮ થી એડવોકેટ થયા પછી સર  
કેનેથ કેમ્પની એમ્બરમાં પાંચ વર્ષ  
કામ કર્યું હતું. એ પછી ૧૯૩૮ માં  
શ્રી. બારેડને મઝગામ કોર્ટમાં ત્રીજા  
વધારાના પ્રેસીડેન્સી માજિસ્ટ્રેટ તરીકે  
જુગારના કેસો ચલાવવા માટે નીમવામાં  
આવ્યા હતા અને હવે તેઓ પ્રેસીડેન્સી  
મેજિસ્ટ્રેટના હોદ્દા ઉપર કાયમ થયા છે.  
બ્રહ્મભટ્ટ કોમતી સંસ્થાઓમાં પણ તેઓ  
સારો રસ લઈ રહ્યા છે અને જ્ઞાતિને

દસ્તુર, ૩૦ શમશ-ઉલ-ઉલમા,  
માણેકજી નશરવાનજી ધાલા, એમ એ ,  
પી. એચ. ડી., લીટ. ડી., તે કરાંચીના  
પારસીઓના વડા ધર્મગુરૂ—એમનો જન્મ  
સુરત ખાતે ૧૮૭૫ ના સાલમાં થયો હતો.  
એમણે કરાંચી મધ્યે તેમજ ન્યુયોર્કની કોલ-  
મ્બીયા યુનીવર્સીટી મધ્યે ડેળવણી લીધી  
હતી. કોલમ્બીયા યુનીવર્સીટીમાંથી એવણે  
૧૯૦૬ માં એમ. એ.ની ડીગ્રી અને ૧૯૦૮  
માં પી એચ. ડી.ની ડીગ્રી મેળવી હતી.  
કોકટર ઓફ લીટરેચરની ઓનરરી ડીગ્રી  
તે પછી તેઓને ઓનાયત થઈ હતી. ૧૯૦૯  
ના સપ્ટેમ્બર મહીનાથી તેઓ કરાં-  
ચીના પારસીઓના વડા દસ્તુરજી નીમાયા  
હતા. ૧૯૧૦ ના સાલમાં એવણે ઓરા-  
ન્જીઅન કોનફરન્સની શરૂઆત કરી હતી.  
રોયલ એશયાટીક સોસાયટીની મુંબઈની  
શાખાના તેઓ એક ફેલો છે. ૧૯૨૨ ના  
સાલમાં ‘રીસર્ચ વર્ક’ સંબંધી તેમણે  
ધરાન અને મેસોપોટેમિયામાં મુસાફરી કરી  
હતી. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેઓ ઉપર  
શમ્સ-ઉલ-ઉલેમાના ઉચ્ચ ખેતાબની  
નવાજેશ થઈ હતી.

“Zoroastrian Litunier”, “Zoro-  
astrian Theology”, Zoroastrian  
Civilization” તેમજ ‘Our Perfec-  
ting World” નામની ચોપડીઓના  
એવણુ કર્તા છે. એ ઉપરાંત એમણે  
જુજરાતીમાં પણ કેટલાંક પુસ્તકો લખ્યા છે.

સરનામું:—૧૫, આર. એ લાઈન્સ,  
કરાંચી.

**ગીરી, શ્રી. વી. વી.**—હીંદના કામ-દારોના આગેવાન લેખાતા નેતાઓમાંના તેઓ એક છે. એલ ઇન્ડીયા રેલવેમેન્સ ફેડરેશનના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. એમણે ૧૯૩૭-૩૯માં મદ્રાસની સરકારના ઉદ્યોગ અને મજૂરોને લગતાં ખાતાના પ્રધાનને ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. જનીવા મધે મળેલી દેશ પરદેશના મજૂરોની કોનફરન્સમાં એમણે હીંદના કામદારોના પ્રતીનિધી તરીકે તેમાં હાજરી આપી હતી. એવણે બહેરામ પુર તેમજ ડબ્લીન મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૬ ના સાલમાં એમણે મદ્રાસની હાઇકોર્ટના એક એડવોકેટ તરીકે દાખલ થઈ પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૩૪ ના સાલમાં તેઓ હીંદની વડી ધારાસભાના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—મદ્રાસ.

**ઠાકોર, શ્રી. કાંતિલાલ છગનલાલ,** બી. એ., એલ એલ. બી., એડવોકેટ—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં સુરતમાં થયો હતો. મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ સુરતમાં કર્યા પછી બરોડા કોલેજ, વિલ્સન કોલેજ અને સરકારી લો કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૯૨૦માં એલ એલ. બી. થયા હતા. ૧૯૨૧ માં મુંબઈની પોલીસ કોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી તેઓ હાલમાં પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટનો હોદ્દો ભોગવે છે. એમનું લગ્ન સેતલવડ કુટુંબમાં રા. બ. ચુનીલાલ હરિલાલ સેતલવડનાં પુત્રી શ્રીમતિ જ્યોતેન્દ્રમણી સાથે થયું છે તેઓ કોઓપરેટીવ સંસ્થામાં અને સામાજિક સંસ્થાઓમાં રસ લે છે. શ્રી. ખાણ્ડનાથ અને મુખ્યા-દેવીનાં મંદિરોના દ્રશી પણ છે.

સરનામું:—ખીરલા મેનશન, સેન્ડહુસ્ટ રોડ, મુંબઈ.

**ત્રિવેદી, શ્રી. બળવંતરાય મગનલાલ** ૨૧૦ બળવંતરાય ત્રિવેદીનો જન્મ ભરૂચમાં તા. ૨૯ મી નવેમ્બર ૧૮૮૭ ના દીને થયો



હતો. તેમણે પોતાની કારકીર્દી સ્પીસી બેંકમાં નોકરીએ રહી શરૂ કરી હતી અને એ બેંકની કેટલીક શાખાઓના એજન્ટ તરીકે કામ કર્યું હતું. એ બેંક બંધ થયા પછી તેઓ વડોદરાની સયાજી મીલમાં રહ્યા હતા અને એક સેક્રેટરીનો હોદ્દો ભોગવી ૨૦ વર્ષ નોકરી કરી રીટાયરડ થયા હતા. તેમણે કોમરશીઅલ ઇનશ્યુરન્સ કુંઠ સ્થાપી હતી અને એ કંપનીની સ્થાપનાથી તેઓ તેના એક્ઝ-ઓફીસીઓ ડીરેક્ટર છે. હાલમાં તેઓ વડોદરાના મીલ માલિકોની મંડળીના ઓનરરી સેક્રેટરી છે.

સરનામું:—પ્રતાપગંજ, વડોદરા.

**ગોળવાલા, મીઠા ખુરશેદ ફરામરોજ—**  
તેઓ મરહુમ મીઠા ફરામરોજ ખરશેદજી  
ગોળવાલાના વડા બેટા થાય છે અને ગોળ-  
વાલા સ્વીમીંગ બાથના સીનીયર ભાગીદાર



છે. તેઓએ ત્રણ વરસની અતી નાની વયે  
લીંબડીના નાઠા ઠાકોર સાહેબ દોલતસીંહજી  
તરફથી ઇનામ મેળવ્યું હતું. સેન્ટ  
ગ્રેગોરિયસ કોલેજમાંથી માત્ર ૧૮ વર-  
સની વયે વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથમાં  
બેડાયા હતા મીસ આવાં ફરામરોજ  
મુસ સાથે ૧૯૩૨ માં શાદીના ગાંઠથી  
બેડાયા હતા. ૨૬ મે વરસે ઇંગ્લેંડ તથા  
કેનડીનન્ટની મુસાફરીએ મીસીસ ગોળ-  
વાલા સાથે નીકળ્યા હતા. ત્યાંના  
‘અપ-ટુ-ડેટ’ બાથમાં તેઓએ તરવાની  
હરીફાઈમાં ભાગ લીધો હતો, તેમજ  
તરવાના ડુનરને લગતી વધુ માહિતી  
મેળવી હતી. લંડનની રાયલ લાઇફ  
સોસાયટીના લાઇફ મેમ્બર,  
તેમજ લાઇફ ગાર્ડ કોરના એક સભ્ય

ઉપરાંત તેઓ ‘એ વોર્ડ’ એફ મેરીટ’  
ધરાવે છે. ખરલીન મધેની Wallenbad  
und Kurbad તરફની તરવાની સરટીફિકેટ  
મેળવી હતી તેમજ વીએનાની Dianabad  
Aktion, Gesellschaft અને બુડાપેસ્ટની  
Nationl swimming Bath અને રોમની  
Societa Sportiva Lazio મધે પણ  
તરવાની હરીફાઈને લગતી સરટીફિકેટો  
મેળવી હતી. ૧૯૩૯ માં તેઓ ઓસ્ટ્રેલિયા  
ગયા હતા કે જ્યાંની Rowing Club  
ના તેવણ પહેલા હોદ્દો મેમ્બર છે.  
તેઓ સીડનીની New South wales  
Bondi Beach & Life Saving  
Club ના ‘એસાસીએટ’ સભાસદ પણ  
નેમાયા હતા. મીઠા ખુરશેદ ગોળ-  
વાલા પહેલાજ હોદ્દો અને પારસી છે  
કે જેઓ કેનડીનન્ટ તેમજ ઓસ્ટ્રે-  
લીયામાં પણ એક તરનાર તરીકે બહુ  
ખ્યાતિ હોવા ઉપરાંત ત્યાંની તરવાની  
હરીફાઈની અનેક સરટીફિકેટો પણ  
ધરાવે છે. વળી તેઓ ૬ વરસ થયાં  
બામ્બે પોર્ટ ત્રસ્ટ સી સ્કાઉટ ક્લબના  
એસીસ્ટન્ટ સી સ્કાઉટ માસ્તર પણ હતા.

સરનામું:—વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથ,  
કોલાબા, મુંબઈ

**તમારો વીત્તી ઉત્તરવત્તાં પહેલાં**

**પ્રેસીડેન્સી**

**માં લખો અથવા મળો. તમને  
લાભજ થશે.**

**હેડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર  
ફિરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.**

ગાળવાલા, મીસીસ આવાં ખુરશદ—

રોયલ લાઇફ સર્વીંગ સોસાયટીના તેઓ પહેલાજ હાઈ બાનુ સભાસદ છે. તેઓએ



કુખતા માણુસોના જન ખચાવવા બીકત પરિક્ષાઓ લડનમાં પાસ કીધી છે અને તે માટેના તેઓ 'એવોર્ડ ઓફ મેરીટ' પણ ધરાવે છે. જરમની મધે તરવાની હરીફાઈને લગતી તેવણુને સરટીફિકેટ મળી છે. અને સીડનીની વીમેન્સ સ્વી-મીંગ એસોસિએશન તરફથી પણ તેઓને પ્રાઇઝ મળ્યું છે. એમણે પણ ઓરોલીયાની Rowing Club માં 'rowing'ની ટ્રેનીંગ લીધી છે. તેઓના હાથ હેઠળ પ્રીન્સેસ ઓફ ધરમપુર, પ્રીન્સેસ ઓફ ખાંસડા તથા પ્રીન્સેસ ઓફ સન્ટ સ્ટેટ તથા ભોર સ્ટેટ ઉપરાંત બીજા વણુ બાણીતાં બાનુઓએ તરવાની તાલીમ લીધી છે. એઓ પણ વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથના એક ભાગીદાર છે.

સરનામું:—વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથ. કોલાબા, મુંબઈ.

કાંટાવાલા, શ્રી. મોહન હરગોવિંદદાસ—

તેમનો જન્મ ૧૮૯૦ ના સાલમાં વડોદરા મધે થયો હતો. મરહુમ રાવબહાદુર હરગોવિંદદાસ ડી. કાંટાવાલા જેઓ એક ગુજરાતી સ્કોલર તેમજ કાબેલ લેખક હતા તેઓના તેઓ ચોથા પુત્ર થાય છે. તેઓએ વડોદરા મધેજ તમામ કેળવણી લીધી હતી. વડોદરા કોલેજમાંથી તેમણે બી. એ.ની પરિક્ષા પહેલે નંબરે પાસ કીધેલી હોવાથી ૧૯૧૦ ના સાલમાં એવણુની વડોદરા કોલેજના ફેલો તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. જે પછી વધુ અભ્યાસ અર્થે તેઓ કેમબ્રીજ ખાને ગયા હતા કે જેમાં ૧૯૧૪ ના સાલમાં એવણે સીવીલ સર્વીસની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. જેથી એઓની સીલેશનમાં નેમણુંક થઈ હતી. સીલેશન મધે એમણે અનેક કારોબારી તેમજ ન્યાયને લગતા જુદા જુદા ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. છેવટે તેઓ સીલેશનના કોમર્સ ડીપાર્ટમેન્ટમાં સેક્રેટરી નેમાયા હતા. ૧૯૩૭ ના સાલમાં કે જ્યારે હિંદમાં સીલેશન હાઉસ પહેલીજવાર હસ્તીમાં લાવવામાં આવ્યું હતું ત્યારે મી. કાંટાવાલા ઉપર સીલેશનના હાઉસ માટેના પહેલા ટ્રેડ કમીશનર તરીકે મુંબઈમાં ખાસ પસંદગી ઉતરી હતી કે જે ઓધ્યા તેઓ હજી પણ ભોગવી રહ્યા છે. સીલેશનને લગતી કાયદા સંબંધી લખાયેલી બે ચોપડીઓના તેઓ લેખક છે. એ ઉપરાંત તેમણે ગુજરાતી નોવેલ પણ લખી છે. તેઓ એક ખેટી અને બે ખેટાઓના ભાગ્યશાળી પીતા છે કે જેમાંનો એક ખેટા 'કેમબ્રીજ બ્લુ' છે.

સરનામું:—સીલેશન હાઉસ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

ગાળવાલા, મીઠી ફરામરોજ—  
મરહુમ મીઠી ફરામરોજ ગાળવાલાના  
તેઓ નાના બેટા થાય છે અને હાલમાં  
ગાળવાલા વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ પાથના

ગાળવાલા, મીસીસ મહેરૂ ફરી—  
તેઓ પણ ગાળવાલા સ્વીમીંગ પાથના



એક ભાગીદાર છે. તેઓ પણ રાયલ  
લાઇફ સેવીંગ સોસાયટીના “લાઇફ મેમ્બર”  
છે તેમજ એ સોસાયટીનો બ્રોઝ મેડલ અને  
“એ વોર્ડ ઓફ મેરીટ” સરટીફિકેટ ધરાવે  
છે. તેઓ અગાઉ વીલસન કોલેજના  
“ચેમ્પીઅન સ્વીમર” હતા. તેમજ પહેલી,  
બીજી અને ત્રીજી ક્લેસર પારસી વોટર  
પોલો ટીમ તેમજ વોટર પોલોની બીજી  
મેચમાં તેમણે બહુ અચ્છી રમત કીધી હતી.  
એવળુ પણ બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના સી સ્કાઉટ  
કુપના રૉવર સ્કાઉટ છે.

સરનામું:—વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ પાથ,  
કોલાબા, મુંબઈ.



એક ભાગીદાર અને એક અચ્છા તરનાર  
છે. પાથમાં તરવાની ટ્રેનીંગ લેવા આવતાં  
ખાનુઓને તેઓ સ્વીમીંગનું શીક્ષણ  
આપે છે. તેઓ રાયલ લાઇફ સેવીંગ  
સોસાયટીના મેમ્બર છે અને ફર્સ્ટ એડ હુ  
ઇમરજન્સી હોમ નરસીંગની સરટીફિકેટ  
ધરાવે છે અને હાલમાં રેડક્રોસ સોસાયટીમાં  
રીલીફ વર્કમાં આગેવાનીભરે ભાગ લે છે.  
તેઓની ઠાા વરસની નાનકડી બેટી રોશન  
પોતાના માતૃપિતાની માફક રાયલ લાઇફ  
સેવીંગ સોસાયટીના મેમ્બર છે જે આ  
સોસાયટીનાં સર્વેથી નાનામાં નાનાં ઇન્ડયન  
મેમ્બર છે.

સરનામું:—વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ પાથ,  
કોલાબા, મુંબઈ.

**વકીલ, પ્રો. ચંદુલાલ નગીનદાસ—** પ્રો. વકીલનો જન્મ ૧૮૯૫માં હાંસાટ ગામે થયો હતો. મુંબઈની વિલ્સન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૧ સુધી લંડન સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં એમએ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૧ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીમાં ઇકોનોમીકસ ખાતું શરૂ થતાં તેઓ એમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૨૭માં તેમને એના પ્રોફેસર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૦માં તેમને મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસ એન્ડ સોશ્યોલોજીના મુખ્ય વ્યવસ્થાપક નીમવામાં આવ્યા હતા. આ શાળા એમ. એ. અને પી. એચ. ડી. ની ડીગ્રીઓ માટે વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર કરે છે. આ શાળાએ આખા દેશમાં નામના મેળવી છે. પ્રો. વકીલ કેળવણીકાર ઉપરાંત પત્રકાર અને ત્રંથકાર પણ છે. એમણે “આધુનિક યુગના હિંદનો નાણું વિષયક વિકાસ” એ નામનું અંગ્રેજીમાં પુસ્તક લખ્યું છે એ ઉપરાંત હિંદની ચલણ અને ઉદ્યોગીક રાજનીતિ વિષે ‘તેમજ હિંદ-જાપાન વચ્ચેના વ્યાપારી સંબંધ વિષે બીજા લેખકો સાથે મળીને કેટલાંક પુસ્તકો લખેલાં છે. એમણે દિલ્હી અને હૈદરાબાદની ઓસમાનીઆ યુનીવર્સિટીમાં હિંદના આર્થિક જીવન વિષે વ્યાખ્યાનો આપ્યાં છે. ઇંડીઅન ઇકોનોમીકસ એસોસિએશનના પ્રમુખ બન્યા હતા અને પટણા ખાતે મળેલી ઇંડીઅન ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સની ૧૮ મી બેઠકના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. કરંસી, ખેતીવાડી રીસર્ચ, ઉદ્યોગીક અને આર્થિક સર્વે, નેશનલ પ્લાનીંગ વિગેરે કમીટીઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. પ્રો. વકીલ ગુજરાત રીસર્ચ સોસા-

યટીના માનદ જનરલ મંત્રી તથા તે સંસ્થાના ત્રીમાસિકના તંત્રી છે.

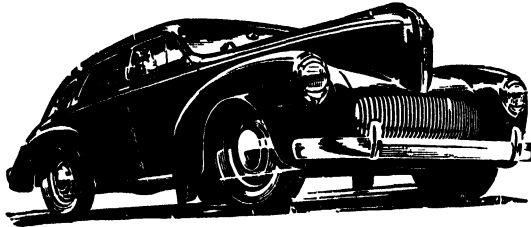
**સરનામું:—**યુનીવર્સિટી સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસ એન્ડ સોશ્યોલોજી, મુંબઈ.

**કાપડીઆ, શ્રી. સોરાબજી પાલનજી—** એમનો જન્મ ગરીબ માતૃપિતાને ત્યાં થયેલો છતાં તેમણે ભારે મુશીબતો વેઠીને પણ એ જમાનામાં મુશ્કેલ એવી કેળવણી લીધી હતી અને તેઓ વર્તમાનપત્રના ધંધામાં દાખલ થયા હતા. પ્રારંભમાં “અખબારે સોદાગર”માં ભેડાયા હતા, એ પછી એમણે “સાંજ-વર્તમાન” પત્રમાં વર્ષો સુધી કામ કરી એની જમાવટ કરી હતી. એ પછી શ્રી. કાપડીઆ “મુંબઈ સમાચાર”માં ભેડાયા હતા. જુના માલેકો પાસે શ્રી. નવરોજજી બેલગામવાળાએ “મુંબઈ સમાચાર” ખરીદી લીધું હોવાથી તેઓએ એમને સાથ દઈ “સમાચાર”ને લોકપ્રીય બનાવ્યું હતું. એ પછી “કોનીકલ” પણ શ્રી. બેલગામવાળા પાસે આવતાં શ્રી. કાપડીઆએ રાત દીવસ મહેનત કરી એની જમાવટ કરી હતી. આ પછી “મુંબઈ સમાચાર”, બોંબે કોનીકલ” અને “બોંબે સેન્ટીનલ” તથા બંને પત્રોની રવીવારની આવૃત્તિઓ એ સર્વે પત્રો શ્રી. કામાના હાથમાં જતાં શ્રી. કાપડીઆ ત્યાં કાલમ રહ્યા છે અને “મુંબઈ સમાચાર”ના તંત્રીનો જવાબદાર હોદ્દો ઘણી ખાહોશીથી ચલાવે છે.

**સરનામું:—**મુંબઈ સમાચાર, મુંબઈ

# 1941 WILLYS AMERICAR

4-Cyl: 15.63 H. P.  
4-door Six-Passenger Saloons.



This fine AMERICAR is good to king and strong, sound, speedy and smart with ample head room, leg room and all round sufficiency.

*Distributors:*

**Bombay Cycle & Motor Agency Ltd.**

534, Sandhurst Bridge, Bombay, 7.

Branch at Secunderabad.

Also Distributors for DODGE & CHRYSLER CARS and DODGE TRUCKS

# કૉ મ શીં ચ લ ઇન્ડ્યુરન્સ કું. લીં

ચેરમેન —

દીં બં કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરી.

હેડ ઓફીસ—

બેલ બીલ્ડીંગ, સર શીરોઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઇ.

પ્રથમ આંકડામાંજ બોનસ જાહેર કર્યું છે.

પ્રથમ ચતુર્વાર્ષિક બોનસ—રૂ. ૫૦ અને રૂ. ૬૦.

આ કંપની મ્યુચ્યુઅલ છે—શેર હોલ્ડરે નથી—એજન્સી માટે લખો.

**ઠાકરસી, શ્રી દેવીદાસ માધવજી—** એમનો જન્મ સંવત ૧૯૨૮ માં થયો હતો. સેન્ટ ઝેવીયર્સ કોલેજમાં એક વર્ષ અભ્યાસ કર્યા પછી તેઓ પિતાના કાપડના બંધામાં ૨૦ વર્ષની ઉંમરે ભેડાઈ ગયા હતા. વિલાયત સાથે સીધા સંબંધ બાંધી કાપડ આયાત કરવાની પેઢી તેમણે ચાલુ કરી હતી અને મોટા પ્રમાણમાં માલ મંગાવવાનું શરૂ કર્યું હતું. કાપડના વેપારી તરીકે તેમની નામના ઘણી સારી છે અને મુંબઈના કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળીના તેઓ પ્રમુખ છે. કાપડના વેપારીઓના મંડળ અને મીલમાલેકો વચ્ચેના ઝઘડામાં શ્રી. દેવીદાસ વારંવાર લવાઈ નીમાતા. ગત મહાયુદ્ધમાં નીમાયલી કાપડના ભાવનું નિયમન કરનારી સમિતિમાં પણ તેઓ નીમાયા હતા. મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્બરની સ્થાપનામાં પણ એમનો હિસ્સો હતો. એની સમિતિમાં વર્ષો સુધી રહ્યા હતા અને ઉપ-પ્રમુખ અને પ્રમુખના ઓધ્યા પણ ભોગવ્યા છે. એમ્બર તરફથી મુંબઈના પોર્ટ ટ્રસ્ટના એક ટ્રસ્ટી તરીકે ચુંટાયા હતા. આ ચુંટણીમાં તેઓ પહેલા હિંદી હતા. મુંબઈના મીલમાલેકો અને મજુરો વચ્ચે પગારનો વાંધો પડતાં મુંબઈના માજી ચીફ જસ્ટીસ સર નોરમન મેકલાઉડના પ્રમુખપદે નીમાયલા લવાઈ મંડળમાં તેમની નીમણુંક કરવામાં આવી હતી. ઈંદીઅન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શુરન્સ કંપનીની સ્થાપનામાં એમનો હાથ હતો અને હાલમાં તેઓ એ કંપનીના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન છે અને જોખે કોલોમ મારકેટ કંપની લી૦ના તેઓ ડિરેક્ટર છે. તેઓ બાણીતા વૈષ્ણવ અગ્રેસર છે.

૧૯૩૪ માં શ્રી. નાથદ્વારાની તમામ મિલ્કતના માનદ રીસીવર નીમાયા છે. ઉદેપુરના રાણાએ નાથદ્વારાના વહીવટ માટે નીમેલી સમિતિમાં પણ તેમને નીમવામાં આવ્યા છે. શ્રી. ખેટ સંખાદ્વારમાં આવેલા મંદિરોની વ્યવસ્થા માટે ગાયકવાડ સરકારે નીમેલી સમિતિમાં પણ એમનું સ્થાન છે. હાલાઈ ભાટીઆ મહાજનના પ્રમુખ હતા અને હાલ મહાજનની તમામ મિલ્કતના ટ્રસ્ટી છે. મદ્રાસ ખાતે ૧૯૩૭ માં મળેલી અખીલ હિંદ વર્ણાશ્રમ સંઘની ૬૪મી બેઠકના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૨ માં તેઓ જી. પી. અને ૧૯૧૫ માં ઝાનરરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ બન્યા હતા.

સરનામું:—કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

**ગાંધી, શ્રી. લલીતમોહનચુનીલાલ—** બી. એસ. સી., એમ. એ., એલ. એલ. બી., સુરતના ડીપ્લોમટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર. એવણો જન્મ સુરત મધ્ય ૧૯૦૨ માં થયો હતો. સુરતની ડી. વી. સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલમાં તેમજ મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન અને ગવર્નમેન્ટ લેા કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. લી૦ બ૦ સી. એમ. ગાંધી એડવોકેટ, (આ. એસ.) ના તેઓ પુત્ર થાય છે. ૧૯૨૬ ના સાલથી તેમણે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. સુરતની સાર્વજનિક એડ્યુકેશન સોસાયટીની મેનેજીંગ કમીટીના તેઓ છેલ્લાં ૨૦ વરસથી એક સભ્ય છે. ૧૯૩૮ ના આગસ્ટમાં તેમની ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ન્યુ દીલ્હી ખાતેની ફેડરલ કોર્ટના જુનીયર એડવોકેટ તરીકે તેમણે પોતાનું નામ “એનરોલ” કરાવ્યું છે.

સરનામું:—સુરત.



**ભીંવડીવાલા,** ખાનખડાદુર નાનાભાઇ હોરમસજી જે. પી.—ખાનખડાદુર નાનાભાઇ ભીંવડીવાલા એક આપખળે અને જાતી સખત મહેનતથી વધેલા એક અહરસજી



છે. તેઓ મરહુમ ખાનખડાદુર હોરમસજી ભીંવડીવાળાના વડા ખેટા છે અને તેઓએ ન્યુ હાઇસ્કૂલમાં મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરી પછી સેન્ટ જેવીઅર્સ, એલફીન્સ્ટન અને ડેકકન કોલેજમાં કેળવણી લીધી બાદ માટુંગા ખાતે આવેલા મીઠાંના ધંધામાં રૂ. ૧૫૦૦ ની નાની પુજ સાથે બેડાઈ તે ધંધામાં ગંધધાઈ વહીતર કરીને લગભગ એક લાખ રૂપિયા જેટલી મોટી કમાણી ૧૯૨૦ ના સાલમાં કરી હતી. તેઓની આ પ્રમાણેની સખત મહેનત અને સારી ધંધાની કુનેહથી તેઓ કર્ટમ્સના મોટા મોટા અમલદારો જેવા કે સર જેનકીનસ, મીંગ્સારલી વગેરેના માનીતા થઈ પડ્યા હતા અને તેમાંના એક મોટા અમ-

લદારે તેઓને ઉંચી સરટીફિકેટ આપતાં જણાવ્યું હતું કે તેઓની ફતેહની ચાવી તેઓની સવારથી તે રાત સુધીની સખત મહેનત અને જાતી દેખરેખનું પરીણામ હતું. આ પ્રમાણેની તેઓની ફતેહથી તેઓએ બીજા અનેક મીઠાંના કામકાજમાં ભાગ લઈને પોતાની માલિકીના કેટલાક મોટા અગરોનો ઉમેરો કરીધો હતો, જેમાં માટુંગાના, ભાંડુપના અને ઘાટકોપરના મોટા અગરો સમાઈ જતા હતા જે આ લાઈનમાં તેઓ સીવાય કોઈએ પણ અગાઉ મેળવ્યાં હતાં નહીં. તેઓએ હોરમસજી સાલ્ટ વર્ક્સ સાયન ખાતે બાંધ્યા હતા જે મુંબઈના બાણીતા શહેરીઓની મોટી હાજરી સનમુખ મીંગ્સારથર ખુલ્લો મેલ્યો હતો. આ ઉપરાંત તેઓએ ‘હીરા વીલાં’ નામનું એક આડીશાન અને ભવ્ય મકાન ખુલ્લું મેલ્યું હતું જેમાં તે વખતના ગવર્નર સર લેસ્લી વીલસન, સેક્રેટરીએટના મોટા અમલદારો અને બાણીતા આસામીઓએ હાજરી આપી હતી અને “ટાઈમ્સ” પત્ર “એન. ભીંવડીવાલા મીઠાંના વેપારના એક મેગનેટ” તરીકે તેઓને ઓળખાવ્યા હતા. મીઠાંના વેપારી તેમજ મીલકતદાર ઉપરાંત તેઓએ એકસાઈજના ધંધામાં જંપલાવવાને દમણના આબકારી કોન્ટ્રેક્ટ, અફીણ અને દારૂની દુકાનો મુંબઈ, થાણા, પુના અને ખાનદેશમાં રૂપિયા પચાસ હજારથી એક લાખ સુધીની મોટી રકમ આપી ખોલી હતી. ધુલીયા ખાતેની સરવે દુકાનો મેળવનારા તેઓ એકલા હતા જ્યાં તેઓએ સર જ્યોજ લોમડ અને સર લેસ્લી વીલસનને જીયાફત આપી હતી. ભાંડુપ ખાતેના મીઠાંના વરકસને ખુલ્લું મુકતી વખતે તેઓએ છુટા હાથે ખરચ કરીને એક ખાસ સ્પેશીઅલ ટ્રેન રોકી હતી, જેમાં મુંબઈના બાણીતા

શહેરીઓ, મોટા અમલદારો વગેરેને નોત-રવામાં આવ્યા હતા અને સઘળાઓએ જ્ઞાનખડાદુર ભીંવડીવાલાના મોટા દીલની જીયાફત તેમજ તેઓની આપખળથી આગળ વધવાની કારકીર્દીના ભારે વખાણ કરીને તેઓના ધંધામાં ફતેહ મળે એવી દુઆ ગુજરી હતી અને તેઓને એક મોટા ગવર્નમેન્ટ અમલદારે એક મોટા વેપારી ઉપરાંત એક મોટા મીત્ર તરીકે ગણ્યા હતા. છેલ્લી મહાન લડાઈમાં જ્ઞાનખડાદુર ભીંવડીવાળાએ બ્રીટીશ ગવર્નમેન્ટને ખબર કરતાં સસ્તા ભાવે મીઠું પુર પાડવામાં તેમજ બીજા અનેક બાબતોમાં ઘણી મોટી મદદ કરી હતી. તેઓએ પોતાના રહેઠાણ માટે નેપીયન્સી રોડ ઉપર એક આલીશાન અને ભવ્ય મકાન મારખલ અને સુંદર આરકીટેક્ટ ડીઝાઇનથી બાંધીને તેને પોતાના મરહુમ માતાજી પુતલીબાઈના નામ ઉપરથી પુતમા મેનશન નામ આપ્યું છે.

જ્ઞાનખડાદુર ભીંવડીવાળા કલ્યાણની અનજીમનના એક ટ્રસ્ટી, પારસી મેટ્રીમાનીયલ કોર્ટના એક ડેલીગેટ અને જ્ઞાનરરી મેજિસ્ટ્રેટ અને જે.પી. છે. તેઓ પોતાની કોમના ગરીબોને છુપી પૈસાની મદદ કરનારા એક મોટા દીલના ગ્રહસ્થ છે.

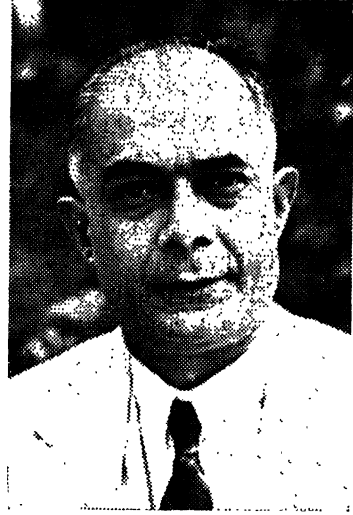
સરનામું:—પુતમા મેનશન, નેપીઅન્સી રોડ, મુંબઈ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીએ ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.

સોમજી, ઓનરેબલ મીં જસ્ટીસ મહુમદભાઈ અલાદીનભાઈ, એમ. એ., એલ. એલ. બી., ખાર-એટ-લો—એમનો



જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમના પિતા રૂના વેપારી હતા અને ખાનદેશમાં જીનીંગ અને પ્રેસીંગ ફેક્ટરી ધરાવતા હતા. એલ-ફીન્સ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૩૩ માં તેમણે એમ. એ. અને એલ. એલ. બી.ની પરિક્ષાઓ પાસ કરી હતી. તેમણે ૧૯૧૬ માં સ્કોલ કોગ્રીઝ કોર્ટમાં વકીલ તરીકે ધંધાની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૨૨ માં વિલાયત જજ બેરિસ્ટર થઈ આવ્યા પછી મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં મીં એફ. જે. કોલ્ટમેન સાથે ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૩૭ માં હાઈકોર્ટના જજ તરીકે નીમાયા હતા. ઓમીં જસ્ટીસ સોમજીએ પચાસ વર્ષની ઉંમરે શેઠ નવરોજજી કેકોબાદ પંથકીના એકનાં એક પુત્રી બહુબાઈ સાથે લગ્ન કર્યું છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

**મહેતા. શ્રીમતિ પ્રેમલીલા, ખી.** એસ સી.—એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં અમદાવાદમાં થયો હતો. ડો. સુમંત મહેતા એમના પિતા થાય. એમણે પ્રાથમિક અભ્યાસ ઘેર કર્યો પછી અમદાવાદમાં મહાલક્ષ્મી ત્રેનીંગ કોલેજમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કરી ગુજરાત અને બરોડા કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૯૨૪ માં ખી. એસ સી. ની પરિક્ષા પસાર કરેલી. એ પછી તેઓ મહારાષ્ટ્રી ગલ્ડર્સ હાઇસ્કૂલમાં શિક્ષિકા તરીકે બેડાયેલાં અને પછી રાજકોટની બાર્ટન ફીમિલ ત્રેનીંગ કોલેજના લેડી સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ નીભાયેલાં. એમનું લગ્ન સર મનુભાઈના મોટા પુત્ર શ્રી. કાન્તીશ્વર સાથે થયું છે. શ્રીમતિ પ્રેમલીલા જ્યાં જાય ત્યાં સ્ત્રી બાળકોની કેળવણીની પ્રવૃત્તિ ઉપર છે. એણે ઇન્ડિયા વીમેન્સ કોનફરન્સની વડોદરાની શાખાના મંત્રી, વડોદરા સ્ત્રી સમાજ અને ચીમનાબાઈ ઉદયોગાલયના મંત્રી અને “ગુણસુંદરી”ના તંત્રી તરીકે પણ એમણે કાર્ય કરેલું. ૧૯૩૯ થી મુંબઈમાં નિવાસ થતા મુંબઈના ભગિની સમાજના સભ્ય છે અને મહિલા પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લે છે. “ગૃહ-દીપિકા” નામનાં પુસ્તકના બે ભાગ તેમણે લખેલાં છે. આ પુસ્તક પાઠ્યપુસ્તક તરીકે મંજૂર છે.

**દેશાઈ, શ્રીમતિ જ્યવતિ પ્રાણલાલ—** એમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૪ માં જામનગર ખાતે થયો હતો. એમણે પ્રાથમિક શિક્ષણ જ લીધેલું છે, પણ પાછળથી ખાનગીમાં અભ્યાસ વધારેલો હતો. તેમનામાં લેખન-શક્તિ પણ છે. ચઉદ વર્ષની વયે ૨૦ શેઠ દેવકરણુ નાનજીના દ્વિતીય પુત્ર શેઠ પ્રાણલાલ ભાઈ સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં છે. શ્રી. જ્યોત્ષ્ણને ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળ અને

સાન્તાકરૂઝ હિંદુ સ્ત્રીમંડળ સાથે ઘાટો સંબંધ છે અને કોટ હિંદુ સ્ત્રીમંડળની સ્થાપના એમણે પોતે કરી છે. તેઓ પ્રારંભમાં એના પ્રમુખ હતા. એ ઉપરાંત દીનદયા સંઘ, બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વીમેન્સ કાઉન્સિલ અને અક્ષરજ્ઞાન યોજનાની કમીટીમાં પણ કામ કરે છે તેઓ તેમના પતિ શેઠ પ્રાણલાલભાઈને તેઓનાં બહેર કાર્યોમાં મદદ કરે છે. સરનામું:—મલખાર હાલ, મુંબઈ.

**મહેતા, શ્રીમતિ સરોજીની, એમ.** એ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં અમદાવાદમાં થયો હતો. ૨૬૦ સર રમણભાઈ મહિપતરામ નીલકંઠ એમના પિતા થાય. અમદાવાદની મહાલક્ષ્મી ત્રેનીંગ કોલેજમાંથી મેટ્રીક થયા પછી ગુજરાત કોલેજમાં વધુ અભ્યાસ માટે દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૯ માં ખી. એ. થઈ ૧૯૨૩ માં ઇંગ્લેન્ડ જઈ “લંડન સ્કૂલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ”માં છ માસ સુધી સમાજશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૪ માં અમદાવાદ વનિતા વિદ્યામના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ બનેલા અને ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦ સુધી સાન્તાકરૂઝ સ્ત્રીસમાજનું સંચાલન કરેલું. ૧૯૩૦ માં એમ. એ. ની ડિગ્રી મેળવી હતી. ભગિની સમાજની કાર્યવાહક સમિતિના સભ્ય છે. અક્ષરજ્ઞાનના શિક્ષણ માટે ચાલીએ ચાલી ફરી અંગ્રેજી વર્ગોમાં શિક્ષણ આપે છે. “બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વીમેન્સ કાઉન્સિલ”માં પણ છે. શ્રીમતિ મહેતા એક લેખિકા તરીકે પણ જાણીતા છે. ગુજરાતની લગ્ન વ્યવસ્થા અને કુટુંબ સંસ્થા, સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્યવાદ વિગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે. એમના પતિ શ્રી. નાનક બટ્ટકરામ મહેતા જી. આઈ. પી. રેલવેમાં ત્રાફિક મેનેજર છે. એમણે પતિ સાથે બે વખત વિલાયતનો પ્રવાસ કરેલો.

ખેંકર, શ્રીમતિ લીલાવતી ધીરજલાલ, બી. એ.—જૈન કોમના આ પહેલાં ખાતુ શ્રેજ્યુએટનો જન્મ ૧૮૯૫ માં કુંકાવાવ ગામે થયો હતો. તેમના પિતા દોલતરામ અમદાવાદના જાણીતા ધારાશાસ્ત્રી અને આગેવાન શહેરી છે. લીલાવતી બહેન પાંચ વર્ષની ઉંમરે અમદાવાદની મિશન સ્કુલમાં દાખલ થયેલા અને ત્યાંની પરિક્ષા પહેલે નંબરે પાસ કરેલી. પછી ગૃહવિજ્ઞાનની ત્રણે પરિક્ષામાં પણ પહેલે નંબરે આવીને દાદાભાઈ નવરોજી સ્કોલરશીપ મેળવી હતી. ૧૯૧૩ માં મહાલક્ષ્મી ત્રેનીંગ કોલેજમાંથી મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરેલી અને ૧૯૧૬ માં ગુજરાત કોલેજમાં બી. એ. થયા હતા. જૈન કોમમાંથી તેઓ પહેલાં શ્રેજ્યુએટ હોવાથી તેમની કોમે એમને અલિનંદન આપ્યાં હતાં. ૧૯૧૮ માં શ્રીમતિ લીલાવતીએ જ્ઞાતિનો વાહો તોડી શ્રી. ધીરજલાલ ખેંકર સાથે લગ્ન કર્યાં હતાં અને પછી જાહેર જીવનમાં ઝંપલાવ્યું હતું. લોર્ડ વિલિંગ્ડનને માનપત્ર આપવાનો વિરોધ કરતી ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો. ગાંધીજીએ એ અરસામાં શરૂ કરેલી પરદેશી કાપડના બહિષ્કારની ચળવળમાં એમણે પોતાના કિંમતી વસ્ત્રો હોળી કરવા માટે આવી દીવાં હતાં અને સ્વદેશી વસ્ત્ર લીધું હતું. ભગિની સમાજની સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં આગેવાનીભર્યાં ભાગ લઈ રહ્યા છે એના મંત્રી પણ બનેલા. ૧૯૩૨ માં એમના પતિ શ્રી. ધીરજલાલનું અવસાન થયું હતું.

સરનામું:—અમદાવાદ.

કસ્તુરબા ગાંધી—શ્રીમતિ કસ્તુરબા ગાંધીનો જન્મ ૧૮૬૯ માં પોરબંદર ખાતે શ્રી. ગોકળદાસ મકનજીને ત્યાં થયો હતો. તેર વર્ષની ઉંમરે તેઓ ગાંધીજી સાથે પરણીને સાસરે ગયાં હતાં. ગાંધીજીને કસ્તુરબાની નિરક્ષરતા સાક્ષતી હોવાથી એમણે ભણાવવાનું શરૂ કર્યું. એમાં ગાંધીજીને થોડી સફળતા પણ મળી. શરૂઆતમાં બંનેનું લગ્ન જીવન દુઃખી હતું અને પતી-પત્ની વચ્ચે ઝઘડો થતો. એક સમયે તો કસ્તુરબાને પીએર મોકલી દેવામાં આવ્યાં હતાં. પણ ઝઘડો સમી જતાં બંને પુનઃ પાછા એકત્ર થયાં હતાં. આફ્રિકા ગયા પછી ફરીથી બંને વચ્ચે ઝઘડો બન્યો. પરોણાઓના સત્કારમાં કસ્તુરબાને અથાગ શ્રમ ઉકાવવો પડતો અને એમાંથી ઝઘડો બગતાં એક પ્રસંગે એમને ઘરની બહાર પણ કાઢ્યાં હતાં. આમ છતાં પણ કસ્તુરબાની પતીભક્તિ ઓછી થતી નહિ. આફ્રિકામાં પણ કસ્તુરબાએ ગાંધીજીની લડતમાં સાથ આપ્યો હતો. હિંદ આવ્યા પછી સાબરમતીના તીરે ગાંધીજીએ સ્થાપેલા આશ્રમમાં કસ્તુરબાના હસ્તેજ બધી વ્યવસ્થા અને સાફસુફી થતી. ગાંધીજીની ખાદી, સ્વદેશી, હરિજન કેળવણી, પ્રામ્યઉદ્ધયોગ, દારૂનિષેધ એ સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં તેઓ હંમેશા મોખરે રહેતાં. અનેકવાર જેલ પણ ગયા છે અને છેલ્લે છેલ્લે રાજકોટની લડતમાં રાજકોટની જેલના મહેમાન બન્યાં હતાં.

સરનામું:—સેવાશ્રામ, વર્ધા.

**સુનાવાલા, મીઠા અને મીસીસ હોમી**  
પી.—મીઠા હોમી જેઓ એક સાહસીક શુરા સાઈકલિસ્ટ છે તેઓના જન્મ તા. ૫ મી જુલાઈ ૧૮૭૭ ના દિને મુંબઈમાં થયો હતો. એવણે ૧૮૯૬ થી



તે અત્યાર સુધીમાં એક લાખ માઈલથી વધુની મુસાફરી સાઈકલ ઉપર કીધી છે. તેઓ પોતાની માત્ર ૧૯ વરસની નાની વયે સાઈકલ ઉપર ટુરીંગે નીકળ્યા હતા. આટલી નાની વયે આ જાતનો સાહસ ખેડવાને રેકોર્ડ કરનાર પારસી કોમના તેઓ અચ્ચીતજ સુરા અને સાહસીક સંપુત હતા ૧૮૯૬ થી તે ૧૯૨૫ ના સાલ સુધી એટલે કે ૩૦ વરસની લાંબી મુદત દરમિયાન તેમણે સાઈકલ ઉપર લગભગ ૮૫ હજાર માઈલનો રેકોર્ડ નોંધાવ્યો હતો. આટલો રેકોર્ડ જાણે કે મીઠા હોમી માટે પુરતો નહીં હોય તેમજ જાણે કે તેઓએ એક લાખ માઈલથી વધુની સાઈકલ ઉપર સહેલગાહ કરીને રેકોર્ડ નોંધાવવા માટે જ જન્મ લીધો હોય તેમ આજે ૬૪ વર્ષની ઉંમરે પણ તેવણ એ રેકોર્ડ કરવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા છે. તેમણે ચાર વખત આખું પંજાબ, ત્રણ વખત ઉત્તર

હિંદુસ્તાન, બે વખત બંગાળ, કલકત્તા, આસામ, દાર્જીલીંગ, અને ત્રણ વખત દરમિયાન હિંદુસ્તાન (પોંડિચેરી, ત્રીચીના-પોલી વિગેરે), બે વખત ગુજરાત, કાઠીયાવાડ ઉપરાંત સીંધાન અને ખાઈબર-પાસ જેવાં સ્થળો પણ સાઈકલ ઉપર ખુંદી માર્યાં છે. સાઈકલ ઉપરની આ જાતની સહેલગાહને તેઓ એક મોજ સમાન ગણે છે. તેવણની આ મુસાફરીનો જાણવાબેગ અહેવાલ જાણીતા અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતી છાપાઓમાં પ્રગટ થયો છે. મીઠા હોમી સુનાવાલાની સહાઈ શેઠ જેહાંગીરજી ફરામજી બક્ષીના દૈત્રી તે મીઠા દીનશાહ જેહાંગીરજી બક્ષીનાં બંદી ખાઈ સુનાખાઈ સાથે તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૭ ને દીને થઈ હતી. પોતાના ધણીથી છુટાપાણું ભોગવવાના ભોગે પણ મીસીસ સુનાવાલાએ પોતાના ધણીની સાઈકલ ઉપરની સાહસીક સફરમાં ભારે ઉલટ લઈ પોતાના ધણીને ઉત્તેજન આપતા રહ્યા હતા. મીસીસ સુનાખાઈના બપાવા હોંગકોંગના જાણીતા વેપારી હતા. જેઓને ૧૮૬૪ માં હોંગકોંગમાં તેઓના મિત્રો તરફથી માનપાન સાથે એક શુશોભીત ચાંદીનું વાજ પણ ભેટ થયું હતું. વળી મીઠા હોમીના પીતાજીના બપાવા શેઠ એદલજી સુનાવાલા પણ પોતાના વખતના એક જાણીતા વેપારી હતા અને માહીમમાં સુનાવાલાની અગ્યારી નામનું પાક મકાન બંધાવ્યું હતું. મીઠા હોમી સુનાવાલાએ ૧૯૨૫ માં સાધારણ ખાઈસીકલ સાથે જોડેલી સાઈકલ પહેલવહેલી ખાહેર પાડી હતી. જેની સાઈકલમાં તેવણના ચંચળ ખેડા એદલને ખેસાડ-

વામાં આવતો હતો. કે જે ખેટાની નવજેતની શુભ ક્રીયા કરીને આ ભાગ્ય-શાળી બેડું પરવારી ગયું છે. અને એ ખેટાની શાદીની હવે તૈયારી કરે છે. આ બેડું પીંડી મરી, કેરમીર, ગુલબર્ગ, જમ્મુ, લાહોર, દીલ્લી, આગ્રા તથા મધ્યપ્રાંતો વીગેરે શહેરોની મુલાકાત લઈ આન્યું છે.

સરનામું:—રોઝવીલા, નેસબીટ રોડ, મજગામ, મુંબઈ નં. ૧૦.

હરગોવિન્દાસ જીવણદાસ, જે. પી.—શેઠ હરગોવિન્દાસ એક મીલમાલિક હોવા ઉપરાંત રૂના દલાલ પણ છે. ૧૮૭૪ના સાલમાં એવણનો જન્મ થયો હતો. ૧૭ વરસની નાની વયે નોકરીએ રહી એમણે પોતાની ગરીબ જીંદગીની કારકીર્દીની શરૂઆત કીતી હતી. ત્રીસમા વરસથી એવણે પોતાનું સ્વતંત્ર બીઝનેસ કરવા માંડ્યું હતું. ૧૯૦૫ના સાલમાં મેસર્સ ફોરગસ કેમ્પબેલ એન્ડ કુંપનીના એઓ એકલા કોટન બ્રાકર નીમાયા હતા અને જ્યાં સુધી આ પેઢીએ પોતાનું રૂન બીઝનેસ ચાલુ રાખ્યું ત્યાં સુધી એટલે કે ૨૭ વરસ સુધી એવણે એ પેઢીના એકલા રૂના દલાલ તરીકે સેવા બજાવી હતી. એઓ કેટલીક કુંપનીઓના ડિરેક્ટર અને મેનેજિંગ એજન્ટ હોવા ઉપરાંત સંખ્યાબંધ ધર્માદા ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે. વળી એઓ બોમ્બે બુલીઅન એક્સચેન્જ, નેટીવ સ્ટોક એન્ડ શેર બ્રોકર્સ એસોસિએશન, ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશન વગેરે સંસ્થાઓના એક સભાસદ છે તેઓએ લાખો રૂપિયાની સંખ્યાવત કીમી છે અને પોતાની કપોળ કોમમાં ઘણા આગળ પડતો દરજ્જો ધરાવે છે.

સરનામું:—૬૨, બાણગંગા રોડ, વાલકેડવર, મુંબઈ.

સેતલવડ, શ્રી. મોતીલાલ ચીમનલાલ, બી. એ, એલ એલ. બી., એડવોકેટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં અમદાવાદ



ખાતે થયો હતો. અમદાવાદમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ લીધા પછી મુંબઈમાં વીલ્સન હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી પંદર વર્ષની ઉંમરે મેટ્રીક થયા હતા. ત્યાર પછી એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં ભણ્યા હતા. ૧૯૧૧ માં એડવોકેટ થયા પછી ધંધાની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૧૯ થી આગેવાન ધરાશાસ્ત્રીની પક્તીમાં એમનું સ્થાન ગણાવા લાગ્યું. ૧૯૨૬ માં તેમની એક અગ્રગણ્ય ધારાશાસ્ત્રી તરીકેની ૨૫ વર્ષની કારકીર્દીનો રજત મહોત્સવ ઉજવાયો હતો. એમને હાઈકોર્ટના જજના ઓધ્ધા પર નીમવાની સરકારે ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી હતી પરંતુ તેમણે સ્વતંત્ર ધંધાદારી રહેવાનું જ પસંદ કર્યું હતું. વિખ્યાત ધારાશાસ્ત્રી સર ચીમનલાલ સેતલવડના પુત્ર શ્રી. મોતીલાલ સેતલવડને મુંબઈ સરકારે એડવોકેટ જનરલ તરીકે નીમ્યા હતા. આજે પણ તેઓ એજ ઓધ્ધાપર છે.

સરનામું:—જુહુ, (મુંબઈ).

દેશાઈ, શ્રી. મહાદેવ,—ગાંધીજીના આ ખાનગી મંત્રીને જન્મ દીહેલુના નાના ગામડામાં થયો હતો. એવલુનું વિદ્યાર્થી જીવન યશસ્વી હતું. એને પરિણામે તેઓ બી. એ., એલ એલ. બી. થયા અને વકીલાત જમાવી પણ રાજ્યસેવાના ક્ષેત્રમાં ઝંપલાવવાની ધગશ હોવાથી વકીલાત છોડી દીધી. એ દરમ્યાન એમની બુદ્ધિ પ્રતિભા ચોમેર પ્રસરી હતી. અન્ય દેશ નાયકો ઉપરાંત ગાંધીજી પણ તેમના તરફ આકર્ષાયા હતા અને અંતે તેઓ ગાંધીજીના ખાનગી મંત્રી બની ગયા. ગાંધીજીના તેઓ ઉત્તમ સાથીદાર છે. એમની મોહક, સચોટ અને પ્રાણુવાન લેખનશૈલીનું જનતાએ “નવજીવન”, “યંગ ઇંડીઆ”, “હરિજન” વિગેરે યત્રદ્વારા પાન કયું છે. એ ઉપરાંત તેઓ ઉત્તમ અનુવાદક છે. એમણે પડીત જવાહરની આત્મકથાનો ઉત્તમ અનુવાદ કર્યો છે. એ પુસ્તક અત્યારે ખુબ લોકપ્રીય બન્યું છે. શ્રી. દેશાઈ હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં ભાગ લઈ રાજકારણમાં પડયા હતા અને પછીથી ગાંધીજીની બધીયે લડતમાં ભાગ લઈ જેલ ગયા હતા. ગાંધીજી સાથે શ્રી. દેશાઈ લંડનમાં મળેલી ગોળમેજી પરિષદમાં પણ જઈ આવ્યા છે. “હરિજન” પત્ર ચાલતું હતું ત્યારે એના તેઓ તંત્રીપદે હતા.

સરનામું:—સેવાગ્રામ, વર્ધા.

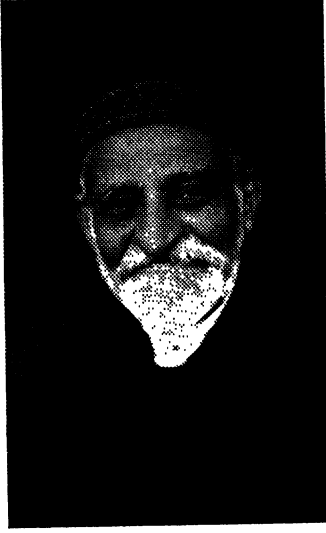
ઠક્કર, શ્રી. અમૃતલાલ વી.—શ્રી. ઠક્કરનો જન્મ ૧૮૬૯ માં ભાવનગર ખાતે થયો હતો. પિતાની પ્રેરણાથી તેમણે સારી કેળવણી લીધી હતી. લોહાણા કોમમાં પ્રથમ પ્રેજ્યુએટ તથા એન્જનીઅર હતા.

એલ. સી. ઇ. થયા પછી તેમણે વઢવાણ રાજ્યમાં એન્જનીઅર તરીકે નોકરી લીધી. આ પછી પોરબંદર, આફીકામાં કેન્યા યુગાંડા રેલ્વે, સાંગલી રાજ્ય અને મુંબઈમાં મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનમાં ચઢતા દરજ્જે નોકરીમાં ભેડાયા હતા. પછી ૧૯૧૪ માં તેઓ સર્વન્ટ ઓફ ઇંડીઆ સોસાયટીમાં આજીવનસેવાનો ભેખ લઈ ભેડાઈ ગયા. આ પછી એમણે ભારતવર્ષના દીનદરીદ્ર અને દલીત લોકોની સેવા બળવવામાંજ પોતાનો સમય વિતાવ્યો છે. આ સેવાને પ્રતાપે એમને “ઠક્કર બાપા”નું ખીરૂ મળ્યું છે.

માસ્તર, શ્રી. મનસુખલાલ આત્મારામ, બી. એ., એલ એલ. બી.,—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ખાર વર્ષની વયે પિતા ગુજરી જવાથી વિદ્યાર્થીએને ભણાવીને પોતાના ભણવાનો ખર્ચ કાઢ્યો હતો અને એ રીતે તેમણે એલ-ફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી બી. એ. ની ડીગ્રી મેળવી હતી. એલ એલ. બી. થયા પછી વકીલાત નહિ કરતાં જાણીતા બોબ વેપારી શેઠ હાજીભાઈ લાલજીને ત્યાં ધંધાની શરૂઆત કરેલી અને ત્યાર પછી સ્વં શેઠ નરોત્તમ મોરારજીની નોકરીમાં રહ્યા હતા. આજે ઉત્તરોત્તર આગળ વધી એજ શેઠે સ્થાપેલી “સીંધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની”માં જનરલ મેનેજર બન્યા છે. શ્રી. માસ્તરે હોમરૂલ લીગની પ્રવૃત્તિમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૬ માં જીનીવા ખાતે ભરાયેલી ઇન્ટરનેશનલ મેરીટાઈમ કોનફરન્સમાં માલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—સીંધીઆ હાઉસ, બેલાડ એસ્ટેટ મુંબઈ

દસ્તુર-કામદીન, મીઠા શાવકશા સોરા-  
ખજી—એમનો જન્મ તા. ૨૧ મી ડિસેમ્બર  
૧૮૫૭ ને દીને ભરૂચ મધે થયો હતો. એવણુ  
ભરૂચના પુરાણા દસ્તુર કુટુંબના નળીરા



છે. તેઓના પીતાજી મરહુમ શેઠ સોરા-  
ખજી પેશોતન કામદીન-દસ્તુર ભરૂચની  
અદાલતમાં શરિસ્તેદાર હતા અને મુનસ-  
ફની પરીક્ષા પસાર કરીને ૧૮૬૦ માં તેઓ  
ત્યાંના સીનીઅર એસિસ્ટન્ટ જડજની  
કોર્ટમાં ડેપુટી નાજર નીમાયા હતા. જે  
ઓધ્વા ઉપરથી ૧૮૬૩ માં એવણુ ફરિગ  
થયા હતા મરહુમ મીઠા સોરાખજીની  
ભરૂચના વડા દસ્તુર તરીકે પણ નીમણુંક  
થઈ હતી. મીઠા શ્યાવક્ષ સોરાખજી દસ્તુર-  
કામદીન પોતાના મરહુમ કાકાજી શેઠ  
દીનશાજી પેસ્તનજી દસ્તુર-કામદીન (ભરૂ-  
ચના માજી જડજ અને વડા દસ્તુરજી તથા  
જાણીતા શહેરી)ની દીકરી ખાઈ માણેકખાઈ  
સાથ ૧૨ વરસની વયે લગ્નના ગાંઠથી

બેઠાયા હતા. મીઠા શ્યાવક્ષ સાધારણ  
કેળવણી લઈને ૨૦ વરસની ઉંમરે ભરૂચની  
મીલના વીવીંગ ખાતામાં શીખાઉ તરીકે  
બેઠાયા, અને એ લાઇનમાં પોતાની  
જાતી ઉલટ, ખાંત અને ઉમંગથી રફતે રફતે  
માત્ર ૩ ૧૫ ના પગારથી આગળ વધીને  
વીવીંગ માસ્તરના ઓધ્વા ઉપર ૩ ૧૦૦૦  
ના માસીક પગાર સુધી પહોંચ્યા હતા.  
વીવીંગ લાઇનમાં એમણે ૫૫ વરસ કાઢ્યાં  
હતાં, જેથી એવણુની ૭૫ વરસની ઉંમર  
થવા આવેલી હોવાથી એવણુ એ  
લાઇનમાંથી રીટાયર થયા હતા.  
એ લાંબી મુદત દરમિયાન એમણે  
મુંબઈ, સુરત, અમદાવાદ, ભરૂચ, બક્ષર  
(મધ્ય પ્રાંત) વીગેરે જગ્યાઓની જુદી જુદી  
મીલોમાં કામ કીધું હતું. મીલ લાઇનમાં  
એમણે કાઢેલાં ૫૫ વરસની લાંબી મુદત  
દરમિયાન એમણે ભાગ્યેજ ૫૫ દીવસનીબી  
રબ ભોગવી હોય. બક્ષર (મધ્ય પ્રાંત)  
ખાતેની જેલમાં તેઓએ વીવીંગ સુપ્રીન્ટેન્ડ-  
ન્ટનો ઓધ્વા ભોગવ્યો હતો. “મારી ૫૫  
વરસની મીલ કારકીદી” નામના લખેલાં  
પુસ્તકમાં તેમણે પોતાની કારકીદીનું રસીલુ  
ખ્યાન આપ્યું છે. કાપડની લાઇનના  
એવણુના વરસોના પાકટ અનુભવને લીધે  
૮૧ મે વરસે એવણુને ફરીથી નોકરી મળી  
હતી અને ૮૩ મું વરસ હોવા છતાં  
તેઓ ધી કાઉન મીલ્સ, હાંદુસ્તાન મીલ્સ  
અને વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા મીલ્સના સાઇબ્રીંગ  
સુપરવાઇઝરનો ઓધ્વા હજી પણ ભોગવી  
રહ્યા છે. એમણે “કાપડ ખનાવવાની  
કળા” અને “ભાતભાતની કાપડ કળા”  
નામના મીલ લાઇનના અનુભવને લગતાં  
બે પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.



દેશાધ, મી૦ રૂસ્તમ આર.—લંડ-  
નની જાણીતી દેશાઈ પ્રધર્સ લીમીટેડ  
નામની પારસી પેઢીના તેઓ એક  
સ્થાપક છે. આજથી સુમરે ૨૫ થી



વધુ વરસની વાત ઉપર ધંધાર્થે મી૦  
દેશાઈ ઈંગ્લાંડ ગયા હતા, જ્યાં તેઓ  
ઠરીઠામ થવામાં ફ-તેહમંદ નીવડયા હતા.  
એકલા હાંદ સાથેજ નહીં પણ પુર્વ-  
આફ્રીકા, ચીન, જાપાન, ન્યુ ઝીલાન્ડ,  
અમેરીકા અને ખુદ કેન્ડીનન્ટ સાથ  
પણ ધંધા અર્થેના સંબંધ બાંધ્યા હતા.  
તેમણે વરસા સુધી લંડન મધેની પારસી  
એસોસીએશન ઓફ યુરપનાં ઓનરરી  
સેક્રેટરીના ઓપ્ધો ભોગવ્યા હતા.  
લંડન અને હાંદ મધેની પારસી-કોમની  
'social life' ને લાગે વળગે છે ત્યાં  
સુધી તે તેઓ તેના એક ઘણાજ આગે-  
વાન સભ્ય જેવા છે. લંડન મધેના  
વેપારમાંથી રીટાયર થઈ તેઓ હવે  
મુખ્યમંત્રી રહે છે. દાદર-માદુગા  
પારસી કોલોની લેન્ડલોડ્ઝ એસોસી-

એશનના પ્રેસીડન્ટ તરીકે તેમણે કોમની  
ઘણી સારી સેવાઓ બજાવી છે. દાદર  
પારસી કોલોનીમાં ગરીબ હમદીનેને  
વસાવવા માટે એક મોટું મકાન ઉભું  
કરવા તેઓએ રૂપ્યા એક લાખની રક-  
મનું ટ્રસ્ટ ફીધું છે. પારસી લેન્ડલોડ્ઝ  
એસોસીએશન તરફથી તેઓને સીલ્વર  
ક્રાસકેટ એનાયત થયું હતું. વળી  
તેવણ સંજ્યાબંધ જાહેર તેમજ ખાનગી  
ધર્મોદ્ધાર સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી પણ છે.

સરનામું:—‘દીલખુશ,’ મલખાર હાલ,  
મુંબઈ.

દેશાધ, રાજરત્ન મોતીલાલ છાયાલાલ,  
ખી. એ., એલ એલ. ખી. વડોદરાના  
રીટાયર્ડ થયેલા હાઈ કોર્ટ જડજ, હાલમાં  
વડોદરાની સરકારના એક પ્રધાન—તેમનો  
જન્મ ૧૮૭૩ ના સાલના અક્ટોબર માસમાં  
થયો હતો તેમણે વડોદરાની હાઈસ્કૂલ  
તેમજ ત્યાંની કોલેજમાં અને મુંબઈની  
લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી.  
વડોદરાના ડીસ્ટ્રીક્ટ જડજની કોર્ટમાં  
જે વરસ સુધી પ્રેક્ટીસ ફીધા પછી  
૧૯૦૧ માં વડોદરા સ્ટેટમાં મુનસીફ તરીકે  
જોડાયા હતા. જ્યાં જુદા જુદા ઓપ્ધાઓ  
ભોગવ્યા પછી તેઓ ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ  
જડજ અને તે પછી ૧૯૨૬ માં ત્યાંની  
વડી અદાલતના ડેપુટી જડજ અને  
પાછળથી એ કોર્ટના એક જડજ નીમાયા  
હતા. ૧૯૨૪ માં તેઓ ઉપર રાજરત્નના  
ખીતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૩૪ માં  
તેઓ વડોદરાની મ્યુનીસીપાલિટીના પ્રેસીડન્ટ  
થયા હતા. ચાલુ વર્ષમાં વડોદરામાં નવા  
સુધારા દાખલ થતાં તેઓ પ્રજા તરફના  
એક પ્રધાન નીમાયા છે.

સરનામું:—પેલેસરોડ, વડોદરા.

કાપડીયા, મી૦ પેસ્ટનજી શ્રીરાજશા,  
ખી. એ., ખી. ઇ., એફ. આર. આઇ. ખી.  
એ. એફ. આઇ. આઇ. એ., જી. પી., એ.  
ખી. ઇ — મુંબઈના તેઓ એક ઓનરરી



પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ  
ઉપરાંત મેસર્સ શાપુ  
રજી એમ. ચાંદાભાઈ  
એન્ડ કુંપનીના તેઓ  
૨૦ થી વધુ વરસ  
થયાં એક આગેવાન  
આરકીટેક્ટ છે.  
ઓનરરી પ્રેસીડન્સી  
મેજિસ્ટ્રેટની સાસાય-  
ટીના એક આગલા

પ્રમુખ તેમજ ઇન્ડીઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ  
આરકીટેક્ટસ' એઇન્ટ ઓઁ જનરલ સેક્રેટરી  
તરીકે પણ એમણે સેવા બજાવી હતી.  
તેઓ એક કાબિલ લેખક અને કુશળ જર-  
નેલીસ્ટ છે. મુંબઈના પારસીઓના જાહેર  
તેમજ સામાજિક જીવનમાં તેઓ ભારે  
હિલટ લે છે. તેમની રાજ્ય પ્રત્યેની કીર્મતી  
અને વફાદાર સંભાળોની સ્તુતી દાખલ  
એવણુ ઉપર સીલવર જીબીલી મેડલની  
નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૩૮ માં તેઓને  
ઓ. ખી. ઇ. નો ઉચ્ચ ખેતાબ એનાયત  
થયો હતો.

સરનામું:—એસ. એમ. ચાંદાભાઈ એન્ડ  
કુંઁ, સર ફીરોઝશા મહેતા રોડ,  
કોટ, મુંબઈ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડન્સી**  
મશહુર છે.

મુસ, મી૦ કેપશર દારાખજી—  
એમને જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હતો.



તેમણે મુંબઈની ચંદનવાડીની હાઈ-  
સ્કુલમાં મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ કર્યો  
હતો પણ ૧૮૮૫ માં તેમના પિતાના  
અવસાન પછી વધુ અભ્યાસ કરવાની  
તક તેમને મળી શકી નહોતી. ટુંક પગારે  
શિક્ષક બન્યા પછી ૧૮૮૯ માં તેઓ  
“જામે જમશેદ”ના તત્ત્વી ખાતામાં દાખલ  
થયા હતા અને ધીમે ધીમે આગળ વધી  
એસીસ્ટન્ટ એડીટર નીમાયા હતા.  
“જામે” સાથે તેમણે ૪૬ વર્ષ સુધી  
સંબંધ ચાલુ રાખી ૧૯૩૬ માં આંખની  
નબળાઈને લીધે ૬૫ વર્ષની વયે નિવૃત્ત  
થયા હતા. “જામે”ની એકનીષ્ટાથી  
વફાદારીભરી અને પારસી કોમનું હોત  
હંમેશા ધ્યાનમાં રાખી સેવા બજાવવા માટે  
ચારે તરફથી તેમને ધન્યવાદ અપાયો છે.  
તેઓ અપરિણીતજ રહ્યા છે.

સરનામું:—મોટાં મેનશન, તારદેવ રોડ,  
મુંબઈ.

**ચીનુભાઈ લાલભાઈ શેઠ**—અમદાવાદના તેઓ એક મીલમાલેક છે. તેમનો જન્મ ૧૯૦૫ ના સાલમાં અમદાવાદ મધે થયો હતો. તેઓ શેઠ લાલભાઈ ત્રીકમ-

નાની વયે યુરોપની મુસાફરી કીધી હતી. ૧૯૨૯ માં તેમણે લાલભાઈ ત્રીકમલાલ મીલ્સ લીમીટેડ નામની નવી મીલ ઉભી કીધી હતી.

સરનામું:—શાહીબાગ, અમદાવાદ.



લાલના બેટા થાય છે કે જેઓ પણ એક મીલમાલેક હતા અને જેઓના પીતા શેઠ ત્રીકમલાલ જમનાદાસે અસલ માણિકચોક અને અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ ચાલુ કીધી હતી, તેમજ જેઓએ પોતે ૧૯૦૫ માં ન્યુ માણિકચોક સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની લીમીટેડ ઉભી કીધી હતી. એઓના કુટુંબીઓ તરફથી મંદિરો અને ધર્માદા સંસ્થાઓને બધી મળીને રૂ. ૨ લાખથી વધુની સહાયત કરવામાં આવી છે. શેઠ ચીનુભાઈના પીતા શેઠ લાલભાઈએ વેાર લેનમાં ડીપીઆ એક લાખનો ફાળો આપવા ઉપરાંત બીહાર રીલીફ એન્ડ ફેમીન ફંડને સારાં જેવાં ફોનેશનોની નવાજેશ કીધી હતી. એ ઉપરાંત સીલ્વર જુબીલી ફંડમાં પણ તેમણે ઉદાર ફાળો આપ્યો હતો. ઘણી

દલાલ, શ્રી. રાજેન્દ્ર સોમનારાયણ, બી. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં સુરતમાં થયો હતો. તેમણે વડોદરામાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૧૯૦૨ માં બી. એ.ની પરિક્ષા બીબ વર્ગમાં પસાર કરી હતી. શ્રી. રાજેન્દ્રભાઈએ પ્રેમચંદ્ર-રાયચંદની પેઢીમાં ધંધાની શરૂઆત કરેલી. ત્યાં એક વર્ષ કામ કર્યા પછી સરકારી નોકરીમાં દાખલ થયેલા અને ત્યાંથી રાજનામું આપી નડીઆદ અને ભરૂચની સરકારી સ્કુલોમાં અઢી વર્ષ સુધી નોકરી કરેલી. પછી સ્પીસી બેન્કમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૦૮ માં નોકરી છોડી શેરદલાલ તરીકે સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો હતો. શેરબજારમાં ઉત્તરોત્તર પ્રગતી કરી મંત્રી પરથી ઉપ-પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી બનેલા. અત્યારે તેઓ નિવૃત્ત થયા છે. શ્રી. રાજેન્દ્ર વડનગરાનાગર મંડળના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૭ માં સુરતમાં મળેલી ગુજરાતી પ્રાંતિય વૈદ્ય સંમેલનના સ્વાગતાધ્યક્ષ હતા. એ સિવાય ગુજરાત ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ટ્રસ્ટ લીમીટેડ, ગુજરાત સેફ ડિપોઝીટ લીમીટેડ અને સુરત સીટી પ્રેસ લીમીટેડ ડિરેક્ટર છે. એમના લગ્ન સુરતના બાણીતા શહેરી શ્રી. કૃષ્ણશંકર લાલશંકરના પુત્રી શ્રીમતિ સુકીર્તિ સાથે થયેલાં છે. શ્રી. રાજેન્દ્ર સાહિત્યકાર તરીકે પણ બાણીતા છે.

સરનામું:—ભટવાડી, ઓપેરા હાઉસ પાસે, મુંબઈ.

ગાંધી, શ્રી. શામળદાસ લક્ષ્મીદાસ,— એમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૩ માં રાજ-કોટ મુકામે થયો હતો. તેઓ મહાત્મા ગાંધીજીના ભત્રીજા થાય છે. તેઓએ પોરબંદરની ભાવસિંહજી હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ ચાલુ હતો એ દરમિયાન એમના પિતાનો સ્વર્ગવાસ થવાથી કુટુંબનો બોલે એમના પર આવતાં તેમને અભ્યાસ મુકીને નોકરીમાં બેઠાવાની ફરજ પડી હતી. ૧૯૧૯ માં ગાંધીજીના ‘નવજીવન’માં તેઓ બેઠાયા હતા અને ત્યાં બીબાં ગોઠવવાનું, છાપવાનું, ભુલો સુધારવાનું, મુદ્રે વાંચવાનું તથા વર્તમાન પત્રને લગતું બધું કામ શીખ્યા હતા. એ અરસામાં તેમણે ‘અમૃતસરની વિરંગના’ નામની પુસ્તિકા પ્રસિદ્ધ કરી હતી. લેખન પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખી એમણે ૧૯૨૦ માં મુંબઈ આવી રૂ તથા શેરબજારમાં ખંધો શરૂ કર્યો હતો. આ પછી તેઓ ‘હિંદુસ્થાન’ ના તંત્રી થયા પણ સ્વતંત્ર પત્ર કાઢવાની ઇચ્છા થતાં એ નોકરી છોડી દઈ ‘કર્મભૂમિ’ સાપ્તાહિક શરૂ કર્યું. એ પત્રમાં ખોટ આવતાં તે બંધ કરી તેમણે ‘મુંબઈ સમાચાર’માં નોકરી લીધી. ત્યાર પછી શ્રી. અમૃતલાલ શેઠે ‘જન્મભૂમિ’ની સ્થાપના કરતાં તેઓ તેમાં બેઠાયા અને થોડા સમય પછી એ પત્રના તંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ માં કરાંચીમાં પત્રકાર પરિષદના તેઓ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ‘જન્મભૂમિ’ પત્રનું તંત્રીપદ સંભાળતા શ્રી શામળદાસ દેશી રાજ્યોના રાજકારણમાં પણ ભાગ લેતા હતા. ૧૯૪૧ માં શ્રી. અમૃતલાલ શેઠ સ્ટેટ પીપલ્સ લીગમાં પાછા આવતા અને ‘જન્મભૂમિ’નું તંત્ર સંભાળી

લેતાં શ્રી. શામળદાસે છુટા થઈ ‘વહેમાત્રમ’ દૈનિક કાઢ્યું છે.

સરનામું:—ખાર.

મોદી, સરદાર દાવર ડી. કે., બી. એ., એલ એલ. બી., ખાર-એટ-લો— એમનો જન્મ સુરત ખાતે ૧૮૮૭ના સાલમાં થયો હતો. હાંદી સરકાર તરફનો વંશપરંપરાથી ઉતરી આવેલો ‘દાવર’ નો ખેતાબ ધરાવે છે. એવણે ગુજરાતના કસ્ટ કલેસ સરદાર બનાવવામાં આવ્યા છે. ૧૯૨૪ ના સાલમાં તેમને ઓનરરી

કેપ્ટનની પદવીએ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા. સુરતની સાર્વજનિક કોલેજમાં તેઓ લો એન્ડ લેન્ડ ટેન્ચુરના પ્રોફેસર છે. મુંબઈની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના ૧૯૨૨-૨૪ માં અને તે પછી ૧૯૩૦-૩૭ સુધીના એક સભ્ય હતા. ચોર્યાસી તાલુકા લોકલ બોર્ડ, સુરતની ડીસ્ટ્રિક્ટ લોકલ બોર્ડ તેમજ સુરત શહેરની મ્યુનિસિપાલિટીના તેઓ વરસો સુધી એક સભાસદ હતા. સુરતની મુખ્ય પારસી અગીઆરીના તેમજ ત્યાંના સંખ્યાબંધ ધર્મદા ફંડોના તેઓ મેનેજીંગ ત્રસ્ટી છે. એ ઉપરાંત એવણે સુરતની ડીસ્ટ્રિક્ટ પારસી મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ૧૯૧૫ ના સાલમાં એક રેલીગેટ પણ હતા. તેઓ કેટલીક કુંપનીઓમાં ડિરેક્ટર પણ છે. એવણે ૧૯૩૫ માં સીલ્વર જુબીલી મેડલ એનાયત થયો હતો.

સરનામું:—રીત્રીટ, સીવીલ લાઇન્સ, સુરત.

**હરીદાસ માધવદાસ અમરસી**—શેઠ હરીદાસ મેસર્સ અમરસી દામોદરની કુંઠના સીનીયર ભાગીદાર અને મુંબઈની ઇસ્ટ ઇંડયા કોટન એસોસિએશનના ડિપ્રમુખ અને સ્થાપક ડિરેક્ટર છે. તેઓનો જન્મ



કાઠીઆવાડ મધે સંવત ૧૯૪૧ માં થયો હતો. તેવણે મુંબઈ અને કાઠીઆવાડમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૩ ના સાલમાં મેટ્રિકની પરિક્ષા પસાર કીધા પછી ૧૮ વરસની વયે તેઓ પોતાના પીતાની પેટ્ટીમાં જોડાયા હતા. ઇસ્ટ ઇંડયા કોટન એસોસિએશન સાથના તેઓના ઘાડા સંબંધને અંગે તેમજ તેઓની કુનેહ અને ખાહોશીને લીધેજ મુંબઈના ફના વેપારમાં કેટલાક સુધારા થવા પામ્યા હતા. ૧૯૩૧ ના સાલમાં એવણની તે વખતની મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં સરકાર તરફથી એક એક્ષપર્ટ તરીકે એક સલાસદ

દાખલ નેમલુંક કરવામાં આવી હતી. થોડાંક વખત માટે તેમણે ઇસ્ટ ઇંડયા કોટન એસોસિએશનના પ્રેસીડન્ટનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો હતો, જો કે આ સંસ્થા હરતીમાં આવી ત્યારથી છેલ્લાં ૧૫ વરસો થયાં તેઓ તેના વાઇસ-પ્રેસીડન્ટ છે. સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇંડયા લીમીટેડ અને બીજી ઘણી કંપનાઓના તેઓ એક ડિરેક્ટર છે. તે ઉપરાંત મુંબઈના યાર્ન એક્સચેન્જ લીમીટેડના તેઓ એક ચેરમેન અને ડિરેક્ટર છે. અધેરી ખાતે એક હાઇસ્કુલ ઉભી કરવા માટે એવણે તેમજ એવણના ભાઈઓએ રૂ. ૧૨૦૦૦૦ની રકમની ખર્ચેશ કીધી હતી.

સરનામું:—૧૦૬, ભુક્ષેવર રોડ, મુંબઈ.

**મહાજની, મી૦ ગણેશ સખારામ,** એમ. એ. (કન્ટબ); પી એચ. ડી (કન્ટબ); બી. એ. (ખાખે); એમ. એલ. સી.—તેઓનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. તેમણે સતારાની હાઈસ્કુલમાં, પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં, તેમજ કેમ્બ્રીજની સન્ટ બેન્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૯ માં એવણે ફરગ્યુસન કોલેજના પ્રીનસીપાલ નેમાયા હતા, ૧૯૩૭ માં તેવણે મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક સભ્ય ચુંટાયા હતા. પુનીવરસીટી ત્રેનીંગ કોરના લેફ્ટનન્ટ તરીકે તેમણે કીંગ્સ કમીશન મેળવ્યું હતું. તેઓ ફીલ્ડિંગ બેલીસના એક રીસર્ચ સ્ટુડન્ટ હોવા ઉપરાંત ૧૯૨૬ ના સાલના સ્મીટસ પ્રાઇઝમેન પણ હતા.

સરનામું:—ફરગ્યુસન કોલેજ, પુના.

જીજીભાઈ, મી૦ જે. આર. બી.—

એવણુનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો.



તેમણે મુંબઈની સેન્ટ  
જેવીઅર્સ સ્કુલ, સેન્ટ  
જેવીઅર્સ કોલેજ અને  
પુનાની દરજીયા કોલેજ  
તેમજ લંડનની સ્કુલ  
ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ  
પોલીટીકલ સાયન્સ મધે  
કેળવણી સંપાદન

કીધી હતી. ૧૯૨૧ ના સાલથી તેઓ  
હાઈની નેશનલ લીબરલ ફેડરેશનની  
ઓલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલના એક સભાસદ  
છે. ૧૯૨૫ ના સાલથી બહેરામજી જીજી-  
ભાઈ ઇનસ્ટીટ્યુશનના તેવણ મેનેજિંગ  
ત્રસ્ટી છે. બોમ્બે પ્રેસીડન્સી રીલીઝડ  
પ્રીઝનર્સ એન્ડ સોસાયટીના તેઓ  
ઐનારરી ત્રસ્ટર છે. એ ઉપરાંત તેઓ  
અનેક કંપનીઓના ડિરેક્ટર તેમજ  
ધર્મદા ખાતાંઓના ત્રસ્ટી પણ છે.  
૧૯૧૯ ના સાલથી વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા નેશનલ  
લીબરલ એસોસિએશનના તેઓ સેક્રેટરી  
છે. ૧૯૩૩ માં તેવણ એક સુગ્રેહના  
અમલદાર તરીકે અને ૧૯૩૪ માં ઐનાર-  
રરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નીમાયા  
હતા. મુંબઈ સરકારે ઇલાકાની જેદોના  
બીન-સરકારી વીઝીટર તરીકે તેવણની  
નીમણુંક કીધી હતી. તેમણે સર ચીમન-  
લાલ સેતલવડની 'Jiography' યાને  
જીવનવૃત્તાંત લખ્યું છે.

સરનામું:—એલ્ડીસ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી  
રોડ, કોટ, મુંબઈ.

કણ્ણિઆ, ધી ઐનારેબલ મી૦ જસ્ટીસ

હરીલાલ જેડીસનદાસ, બી. એ. એલ.

એલ. બી., એડવોકેટ (ઓ. એસ.)—

ઓ૦ મી૦ જસ્ટીસ કણ્ણિઆનો જન્મ ૧૮૯૦  
ની સાલમાં થયો હતો. તેમણે મુંબઈ અને



ભાવનગર ખાતે કેળવણી લીધી હતી.  
૧૯૨૫ ના સાલમાં તેઓ સર ચુનીલાલ  
બી. મહેતાની વડી પુત્રી સાથે શાદીના  
ગાંઠથી બેડાયા હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં  
તેમની મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક એકટીંગ  
જજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી, કે જે  
ઓખ્ધા ઉપર ૧૯૩૩ ના સાલમાં તેઓની  
કાયમના જજ તરીકે નેમણુંક થઈ  
હતી. હાલમાં એ હોદ્દો તેઓ ઘણીજ  
ખાહોશીથી ભોગવી રહ્યા છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

**રેડીમની, લેડી હારાંબાઈ કાવસજી—** એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં મુંબઈમાં થયો હતો. તેમણે કવીનમેરી હાઈસ્કૂલમાં



વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. પ્રબલ્હીતના કાર્યોમાં લેડી હારાંબાઈ સારો ભાગ લઈ રહ્યાં છે. તે ઉપરાંત પોતાના પતિ સર કાવસજી જહાંગીરની જાહેર પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ખનતો સાથ આપે છે. પ્રાંતની બાળકોની સંસ્થાઓ અને પ્રેસિડન્સી બેબી એન્ડ હેલ્થવીક સાથે નીકટનો સંબંધ ધરાવે છે. એન. જે. વાડીઆ સ્કૂલ (દાદર) એન્ડ ઝેરાસ્ટ્રીયન ફીઝીકલ કલ્ચર સોસાયટી વીમેન્સ વિભાગના પ્રમુખ છે. બાઈ મોટલીબાઈ વાડીઆ હોમ ફારડેસ્ટ્રીટયુટ પારસી વીમેનનાં સ્થાપક છે. બેરામજી જીજીભાઈ હોમ

માદુંગા અને સેવાસદન કાઉન્સિલના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે સેવા બજાવે છે. ૧૯૧૫ માં તેમને એમ. બી. ઇ. નો ઇલકાબ એનાયત થયો છે અને ૧૯૨૫ માં કેસરે હિંદનો સુવર્ણચંદ્રક અને જે. પી. નો ખેતાબ અર્પણ થયો છે. નાનું શહેનશાહની તાજપોષીની શુભ કીર્તિ વખતે હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે સર કાવસજી ઇંગ્લાંડમાં ગયા હતા અને લેડી હારાંબાઈ તેમની સાથે ગયાં હતાં. લેડી હારાંબાઈ મુંબઈ શહેરના એક આગેવાન બાનુ સામાજિક કાર્યકર છે અને કોમી તથા જાહેર સામાજિક સેવાનાં કાર્યોમાં તેઓ ઘણુંજ ઉલટ લે છે. સ્ત્રી ઉન્નતીના સવાલમાં તેઓ ઘણુંજ રસ લે છે.

સરનામું:—નેપીઅન્સી રોડ, મુંબઈ.

**મહાલક્ષ્મીલાલ, મીં પેસ્તનજી**

**ધનજીભાઈ—**એવણનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ચાર્ટર્ડ બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાં માત્ર રૂ. ૧૫ ના પગારથી નોકરીની શરૂઆત ૧૮૮૦ ના સાલમાં કીધી હતી. જે પછી ૧૯૦૫ ના સાલમાં તેઓ મુંબઈની ત્રામ્વે કંપનીમાં માસીક રૂ. ૨૬૦ ના પગારે જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ ના સાલમાં માસીક રૂ. ૭૫૦ ના પગારે તેઓની ત્રામ્વે કંપનીના સંકરેટરી તરીકે નેમણુંક થઈ હતી, જે પગાર ૧૯૨૪ માં વધીને રૂ. ૨૩૦૦ નો થયો હતો. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેવણ પારસી મેટ્રીમોનીયલ કોર્ટના એક ડેલીગેટ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. તેઓ હાલમાં ત્રામ્વે કંપનીમાંથી રીટાયર થયા છે.

સરનામું:—મોતીલાલ મેનશન, ગોવા-લ્યા ટેન્ક રોડ, મુંબઈ.

વાડીઆ, એનરેબલ મીં જસ્ટીસ યમનજી જમશેદજી, એમ. એ., એલ એલ. બી., ખાર-એટ-લો-એવલુનો જન્મ ૧૮૮૧ ના સાલમાં થયો હતો.



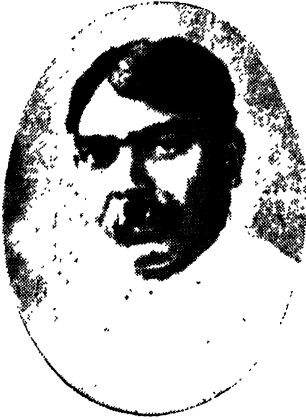
એમણે મુ'બઇમાં સેન્ટ એવ્યર્સ હાઇસ્કુલ તથા સેન્ટ એવ્યર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૬ માં એઓ મેટ્રીકની પરીક્ષામાંથી અને ૧૯૦૦ ના સાલમાં બી. એ. ની પરીક્ષામાંથી પસાર થયા હતા. બી. એ. ની પરીક્ષામાં તેઓ આખા મુ'બઇ ઇલાકામાં ફર્સ્ટ ક્લાસ ફર્સ્ટ આવ્યા હતા. તે પછી ૧૯૦૧ માં એમ. એ. ની અને ૧૯૦૩ માં એલ એલ બી. ની પરીક્ષાઓ એમણે પસાર કીધી હતી. તે પછી તેઓ કાયદાના ચઢયાતા અભ્યાસ અર્થે વીલાયત ગયા હતા. વીલાયતમાં બેરીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી આવ્યા પછી તેઓ મુ'બઇ આવ્યા હતા અને ૧૯૦૭ ના સાલથી હાઇકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કીધી હતી. મુ'બઇની સેન્ટ એવ્યર્સ

કોલેજ તેમજ મુ'બઇની ગવર્મેન્ટ લો કોલેજમાં તેમણે પ્રોફેસર તરીકે કામ કીધું હતું એટલુંજ નહીં પણ ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૫ ના સાલ સુધી તેમણે લો કોલેજના પ્રીન્સીપાલનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૩ થી તેવણ મુ'બઇની યુનીવર્સિટીની સેનેટના અને ૧૯૩૧ થી યુનીવર્સિટી સીનિડીકેટના એક સભ્ય છે. ૧૯૨૮ ના સાલથી તેઓ મુ'બઇની હાઇકોર્ટના વખતો વખત એક્ટીંગ જડજ નીમાતા રહ્યા હતા ૧૯૩૧ ના સાલના જુન મહીનાથી તેઓની નીમણુંક મુ'બઇની હાઇકોર્ટના કાયમી જડજ તરીકે થઇ હતી જે ઓધો તેઓ અત્યાર સુધી ભોગવી રહ્યા છે. મરહુમ સર ફીરોઝશાહ મહેતાએ ઉભી કીધેલી લીબરલ પાર્ટીના તેઓ એક સભાસદ હતા. સાહિત્ય તેમજ ઇતિહાસના વિષયોમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે. ૧૯૧૦ની સાલમાં તેઓના લગ્ન રાજકોટના વતની શેઠ હોરમસજી વાડીઆની પુત્રી બાઈ રતનબાઈ સાથે થયાં હતાં. જેમને બે પુત્રો થયા હતા. તેમાંના એક પુત્ર મીં જહાંગીર બેરીસ્ટર છે જ્યારે બીજા સેન્ટ્રલ બેન્કમાં બેન્કીંગના ધંધાની તાલીમ લે છે. ૧૯૨૦ માં તેમના ઘણીયાણી બાઈ રતનબાઈના ગુજર પામવા પછી ૧૯૨૬ માં તેઓએ સીકન્દરાબાદવાલા શેઠ નવરાજ ચીનાઈની પુત્રી બાઈ પેરીનબાનુ સાથે લગ્ન કીધાં હતાં. જેમનાથી તેઓને ત્યાં એક બેટા બેટીની વૃદ્ધી થઇ છે. ઓં મીં યમનજી ઘણા દયાળુ છે. તેમને વાંચનનો ઘણો શોખ છે અને તેઓ એક સારા ટ્રેબલ છે. તેમના પિતાજી ચાહુ સાલમાંજ મરણ પામ્યા છે.

સરનામું:—૩૭, ન્યુ મરીનલાઈન્સ, મુ'બઇ.



ગોર, શ્રી૦ નંદવદન ઝવેરલાલ, મેનેજિંગ ડીરેક્ટર છે અને તેને પગભર કરવા માટે શ્રી૦ ગોરે મોટા ભોગ આપ્યો છે. વર્ષો સુધી તેમણે કોઈપણ બતતું એલાવન્સ કે લવાજમ લીધાં હતાં નહીં અને તે ભોગને પરીણામે “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” આજે પહેલા નંબરની પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીનું સ્થાન ધરાવે છે. પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીએ ૧૯૩૦ ની સાલના અરસામાં જે કાઈસીઝમાંથી પસાર થઈ હતી તે કાઈસીઝ “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” ને નડયો હતો નહીં અને આમવર્ગને ઠગનારી ભોગસ પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીઓ સામે શ્રી૦ ગોરે લડત ચલાવી હતી.



થયો હતો. એમના પિતા એક જમીનદાર હતા. શ્રી. ગોરે નડીઆદની હાઈસ્કુલમાંથી મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કર્યો પછી અમદાવાદ અને જુનાગઢમાં કોલેજની કેળવણી લીધી હતી અને ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી તેમણે કાયદાનો અભ્યાસ મુંબઈમાં કર્યો હતો. તેઓ ૧૯૧૭ માં બી. એ. અને ૧૯૧૯ માં એલ. એલ. બી. થયા હતા. કેળવણી લીધા પછી તેમણે ત્રણિક વર્ષ નોકરી કરી હતી જે પછી તેમણે “ગોર અને કંપની” નામની એક સ્વતંત્ર પેઢી કાઢી હતી અને આયાતનીકાશનો સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો હતો. ૧૯૨૪ માં તેમણે પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ એન્ડ જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું. લી. નામની કંપની સ્થાપી હતી અને આમવર્ગની સેવા બજાવવામાં પ્રોવીડન્ટ કંપનીએ કેટલો મોટો ફાળો આપી શકે છે તે શ્રી૦ ગોરે આ કંપની મારફત બતાવી આપ્યું છે. એ કંપનીના તેઓ

મેનેજિંગ ડીરેક્ટર છે અને તેને પગભર કરવા માટે શ્રી૦ ગોરે મોટા ભોગ આપ્યો છે. વર્ષો સુધી તેમણે કોઈપણ બતતું એલાવન્સ કે લવાજમ લીધાં હતાં નહીં અને તે ભોગને પરીણામે “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” આજે પહેલા નંબરની પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીનું સ્થાન ધરાવે છે. પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીએ ૧૯૩૦ ની સાલના અરસામાં જે કાઈસીઝમાંથી પસાર થઈ હતી તે કાઈસીઝ “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” ને નડયો હતો નહીં અને આમવર્ગને ઠગનારી ભોગસ પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીઓ સામે શ્રી૦ ગોરે લડત ચલાવી હતી.

તે પછી શ્રી૦ ગોરની નજર પીન અને કક્ષીપ બનાવવાના ઉદ્યોગ તરફ દોરી. પીન અને કક્ષીપનું આપણા દેશમાં એક પણ કારખાનું હતું નહીં. તે કારખાનું સ્થાપવા માટે તેમણે શરૂઆતમાં પરદેશી એક્ષપર્ટોં ખોલાવ્યા અને પરદેશથી મશીનરી પણ મંગાવી. આજે એ કારખાનું પરદેશીઓની મદદ વગર ચાલે છે અને આવા પ્રકારનું તે એકલું જ કારખાનું હિન્દમાં છે.

એ ઉદ્યોગ ઠરીકામ થયા પછી શ્રી૦ ગોરે કાચનું એક જગી કારખાનું કાઢવાનો વિચાર કર્યો અને ગાંધરા પાસે સંતરોડ આગળ તે માટેની વીશાળ જગ્યા મળતાં અપ-ટુ-ડેટ મશીનરી મંગાવી કારખાનું ચાલુ કરી દીધું. આ કારખાનું બંગડીઓ, ખાટલીઓ, કપ-રકાબી, પેપરવેટ, ખરણી અને કાચનો દરેક સામાન બનાવે છે અને હિન્દમાં આવાં મોટાં કારખાનાં ઘણું જ જુજ છે.

“પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” આખાદ થયા પછી એક અપ-ટુ-ડેટ લાઈફ ઇનસ્યુરન્સ કું. કાઢવાનો શ્રી૦ ગોરે વિચાર કર્યો અને

“પ્રેસીડેન્સી લાઇફ ઇનરચુરન્સ કંપની”ની સ્થાપના કરી. “પ્રેસીડેન્સી લાઇફ” અને “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” કંપનીઓ નીચમીત નેલ્યુએશન કરી તેના પોલીસી હોલ્ડરને સારું બિઝનેસ આપે છે

તે ઉપરાંત શ્રીમં ગોરે “પ્રોપર્ટી એન્ડ લોન્સ લીમ” નામની એક બીજી કંપની અને છાપખાનું પણ ચલાવે છે. તેઓ કેટલીક એઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના ડિરેક્ટર પણ છે. શ્રીમં ગોર સ્વદેશીના જખરા લીમાયતી છે અને હિંદુસ્તાનના જુદાજુદા ભાગોમાં ખનતો માલ એકજ સ્થળે રજુ થાય તો કારખાનાવાળાઓ અને જાહેર પ્રજા એકજ સ્થળે એકબીજાનાં સમાગમમાં આવી આપણા દેશી માલના પ્રચાર સાથે દેશી માલનાં ખજારો પણ મળી રહે. આ હેતુથી બીજા કેટલાક ગ્રહસ્થોની સાથે મળી તેમજી ‘ઇન્ડીઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફોર લીમ’ નામની કંપનીની સ્થાપના કરી છે અને તે કંપનીના તેઓ પ્રમુખ છે. આ કંપની તરફથી અત્યાર સુધીમાં મુંબઈમાં પાંચ અને અમદાવાદમાં એક મળી છ સ્વદેશી પ્રદર્શનો ભરાયોં છે અને તે બધાં સફળ નીવડ્યાં છે.

આ બધા ધંધાઓ સંભાળવા સાથ જાહેર પ્રજાની અને વ્યાપારી આલમની સેવા બજાવવાની તેઓ ધગશ ધરાવે છે. તેમની નાગર જ્ઞાતિની સંસ્થાઓમાં તેઓ આગળ પડતો ભાગ લે છે. દેશી વેપારી એમ્પર, પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન, એસોસીએશન ઓફ ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વગેરે સંસ્થાઓના સભા સદ્ હોવા ઉપરાંત તેઓ એ સંસ્થાઓની કારિબારી કમીટીઓમાં પણ સ્થાન ધરાવે છે. વીમાના ક્ષેત્રમાં પણ શ્રીમં ગોર અગ્રસ્થાન ધરાવે છે અને ઇન્ડિઅન

લાઇફ ઓફીસીઝ એસોસીએશનના તેઓ આનરરી સેક્રેટરી છે.

સરનામું:—તુલસી વિહાર, મરીનદ્રાઇવ, મુંબઈ.

રૂઠયા, શેઠ રામનિવાસ રામનારાયણ, જ. પી.—શેઠ રામનાવાસને જન્મ સંવત ૧૯૬૭માં મુંબઈમાં થયો હતો. એમના સ્વ



પિતા શેઠ રામનારાયણ રૂઠયા રૂના આજે-વાન વેપારી હતા અને શેઠ રામનિવાસ પિતાનોજ ધંધો કુનેહયુવકે આગળ ધપાવી રહ્યા છે. શેઠ રામનિવાસ પહેલા પુત્ર હોવાથી એમના પિતાએ એમને જીવ લાડથી ઉછેર્યા હતા. શેઠ રામનિવાસે મુંબઈના મારવાડી વીધાલયમાં મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો અને પિતાજીનું સ્વાસ્થ્ય ખરાબ હોવાથી તેમની આજ્ઞા અનુસાર નાની વયે તેઓ પિતાના ધંધામાં જોડાઈ ગયા હતા અને થોડા વખતમાં પિતાને ધંધો કુશળતાયુવકે સંભાળવા લાગ્યા

હતા. પિતાશ્રીના અવસાન બાદ તેમની ઇચ્છા મુજબ બધો વેપાર એક લીમીટેડ પેઢીને તેમણે સુખત કરી દીધો હતો. સને ૧૯૨૯ માં રામનારાયણ સન્સ લીમીટેડની સ્થાપના થઈ હતી અને શેઠ રામનિવાસ એના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર બન્યા હતા. સને ૧૯૩૪માં આ લીમીટેડ કંપનીએ ફીનીક્ષ મીલની એજન્સી ઉપરાંત બ્રેડબરી મીલની એજન્સી લીધી છે. અત્યારે તેઓ આ મીલના વહીવટ સાથે બેંકીંગનો ધંધો સફળતાપૂર્વક સંભાળી રહ્યા છે. શેઠ રામનિવાસ ઇંડીઆ બેંક, આંધ્રાવેલી પાવર સપ્લાય કંપની, ન્યુ ઇંડીઆ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની, હાંદુસ્થાન સુગર મીલ્સ, આઉધ સુગર મીલ, બછરાજ એન્ડ કંપની, ફીનીક્ષ મીલ્સ, સ્વાન મીલ્સ, ગોલ્ડ મહેર મીલ્સ લીં, વિગેરે કંપનીઓમાં ડિરેક્ટર છે. એમના પિતાની યાદગીરી અર્થે વીસ લાખનું “રામનારાયણ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ” સ્થાપવામાં આવ્યું છે. આ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓમાં શેઠ રામનિવાસ પણ છે અને બીજા ટ્રસ્ટીઓમાં તેમના માતૃશ્રી, શેઠ જમનાલાલ બબજ અને શેઠ પાલીરામ મુનીમ છે. આ ટ્રસ્ટમાંથી રામનારાયણ કોલેજ ઇંડમાં રૂપિયા બે લાખ આપવામાં આવ્યા છે, એમના વતન રામગઢમાં હરનંદરાયજી રૂઢયા સંસ્કૃત કોલેજ અને જયપુર “કન્યા પાઠશાળા” ખોલવામાં આવી છે અને ભૃગુક્ષેત્ર તથા રૂપિકેશ એ બે સ્થળે અન્નક્ષેત્ર ચાલે છે. એ ઉપરાંત એમની બીજી અનેક પ્રકારની સંજ્ઞાવતો છે. શેઠ રામનિવાસના લગ્ન કલકત્તાના બાણીતા અગ્રેસર રાયબહાદુર સર હરિરામના પુત્ર શેઠ ઘનશ્યામદાસ ગોએન્કાના પુત્રી શ્રીમતિ કમલાબાઈ સાથે સને ૧૯૨૪ માં થયા હતા. તેમને બે પુત્ર અને એક પુત્રી છે.

શેઠ રામનિવાસ મારવાડી સમાજમાં પણ સારી પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. તેઓ એક પ્રતિભાશાળી વ્યક્તિ છે અને રાષ્ટ્રીય વિચારના ઉત્સાહી યુવક છે. સને ૧૯૩૯ માં એમને જે.પી.ને ઇલેકાબ આપવામાં આવ્યો છે.

શેઠ રામનારાયણજીના ચાર પુત્રોમાંથી શ્રીં રામનિવાસજી ઉપરાંત શ્રીં મદન-મોહનજી અને શ્રીં રાધાકૃષ્ણજી અત્યારે પિતાજીના ધંધામાં પરોવાઈ ગયા છે. ચોથા પુત્રનું નામ સુશીલકુમાર છે. અને તેઓ હજી અભ્યાસ કરે છે.

શેઠ મદનમોહનજી રૂઢયા—તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૭૧ માં થયો હતો. તેઓ



ગ્રેજ્યુએટ છે અને ભારે ખંતથી વેપાર ઉદ્યોગમાં ધ્યાન આપી રહ્યા છે. તેઓ ફીનીક્ષ, ડાનમીલ, રામનારાયણ સન્સ, કાટન એક્ષપોર્ટ એન્ડ ઇમ્પોર્ટ લીં, ડુનેરા પેપર એન્ડ પલ્પ મીલ્સ લીં વિગેરે કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે.

શેઠ રાધાકૃષ્ણજી—એડવોકેટ મીલ્સ થી ૧૯૦૫ સુધી તેમણે મુંબઈ હાઈ-કોર્ટના એડવોકેટ સાઈડમાં એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ કરેલી. ૧૯૦૫ માં સ્મોલ-કોર્ટમાં કોર્ટના જજ નીમાયા હતા. મુંબઈ યુનીવર્સિટીની એડવોકેટ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. લોની ફેકલ્ટીના ડીન, યુનીવર્સિટીના ગુજરાતી સ્ટડીઝની બોર્ડના અને લાઇબ્રેરી કમીટીના ચેરમેન હતા. તેઓ ગુજરાતી, મરાઠી, હિંદી, બંગાળી, ઉર્દુ, ઇંગ્લીશ અને પર્શિઅન ભાષાઓ જાણે છે. મુંબઈની આશરે ૩૫ જાહેર સામાજિક અને ઉદ્યોગીની સંસ્થાઓ અને ધર્મદા ટ્રસ્ટો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ગુજરાતી સાહિત્યના ક્ષેત્રમાં તેમનું સ્થાન ઉચ્ચ છે.



સરનામું:—કાંઠાવાડી, ગીરગામ, મુંબઈ ૪.

સંવત ૧૯૭૩ માં થયો હતો.

સરનામું:—આનંદ ભુવન, માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ, મુંબઈ.

અવેરી, દીવાનખલાદુર કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ, એમ. એ., એલ. એલ. બી., જે. પી., સ્મોલકોર્ટમાં કોર્ટના નિવૃત્ત જજ, મુંબઈ હાઈકોર્ટના આગલા જજ અને પાલણપુર રાજ્યના સલાહકાર—એમનો જન્મ ૧૮૬૮ માં થયો હતો. ૧૮૮૬ માં એમના લગ્ન થયાં હતાં તેમણે સુરત, ભરૂચ, ભાવનગર, અને મુંબઈ ખાતે ઉદ્યોગી મેળવેલી અને બી. એ. ની ડીગ્રી પહેલા વર્ગમાં આવીને પસાર કરેલી. તેમનો પર્શિઅનનો અભ્યાસ ઘણો સારો છે. તેમણે એ વિષે ભાષણો પણ આપ્યાં છે. ૧૮૯૩

કાંઠાવાળા, શ્રી. શ્રીરામ ધનજીશાહ, બી. એ., એલ. એલ. બી., રાજપીપલા સ્ટેટના દિવાન—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. ઉત્તાકામંડવાળા મરહુમ મી. કે. આર. કામાના પુત્રી તેહમીબાઈ સાથે તેમણે લગ્ન કર્યાં હતાં. રાજપીપલા હાઈસ્કુલ, મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજ અને સરકારી લો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૫ સુધી પ્રેક્ટીસ કરી હતી. ૧૯૧૬ માં એમની રાજપીપલાના મહારાજાના ખાનગી સેક્રેટરી તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૭ માં રાજપીપલાના નાયબ દીવાન હતા અને ૧૯૩૦ માં દિવાન બન્યા હતા કે જે હોદ્દા ઉપર હજી છે.

સરનામું:—રાજપીપલા

વાસુદેવ, ઓનરેબલ મી૦ જસ્ટીસ ફેશવરાવ બાલકૃષ્ણ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—એવણુનો જન્મ ૧૮૮૩ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની એન કૉલન



સ્કુલમાંથી ૧૮૯૯ના સાલમાં મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી મુંબઈની એલફીન-સ્ટન અને સન્ટ એલ્યર્સ કૉલેજમાં દાખલ થયા હતા અને જેમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા માનસહિત પસાર કરી એલ. એલ. બી. ની પહેલી પરિક્ષામાં એવણુ પહેલા વર્ગમાં આપ્યા હતા. જ્યારે એલ. એલ. બી. ની બીજી પરિક્ષામાં પહેલા વર્ગમાં મોખરે આવીને જડજી સ્પેનસર પ્રાઇઝ મેળવ્યું હતું. ૧૯૦૭ના સાલમાં તેઓ પ્રોવીનશયલ સીવીલ સરવીસમાં એડાયા હતા, જે પછી તેઓની પુના, અમદાવાદ, અહમદનગર વીગેરે જગ્યા-ઓએ એસીસ્ટન્ટ સેશન્સ જડજી તરીકે નેમાણુંક થઈ હતી. ૧૯૧૮ના સાલમાં તેઓની એક્ટીંગ જડજી તરીકે નેમાણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૪ના સાલમાં તેવણુને

કાયમી ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ જડજીનો ઓર્થો બક્ષવામાં આવ્યો હતો. જે પછી ૧૯૩૧માં તેઓની ફર્સ્ટ ગ્રેડ જડજી તરીકે અને પાછળથી ૧૯૩૬ના સાલમાં મુંબઈની હાઇકોર્ટ મધે એક જડજી તરીકે નેમાણુંક કરવામાં આવી હતી. પ્રોવીનશયલ સરવીસના ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ જડજીમાંથી હાઇકોર્ટના જડજીનો ઓર્થો ભેગવનાર ઓ૦ મી૦ જસ્ટીસ રાનાહે પછી એઓજ છે. ઓ૦ મી૦ જસ્ટીસ વાસુદેવના લગ્ન ૧૯૦૮ના સાલમાં શ્રીમતિ કામાબાઈ સાથે થયાં હતાં કે જેઓ તેમની ન્યાતમાંથી મેટ્રીક થનાર પહેલાંજ બાનુ હતાં.

સરનામું:—૪૬ સી, રોડન રોડ, મુંબઈ.

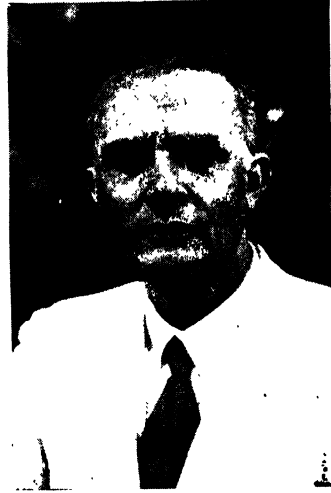
નાઇટ, સર હેનરી ફ્રાંકો, બી. ઝં. (કેન્ટરબરી), આઇ. સી. એસ., સી. આઇ. ઇ.—મુંબઈના ના૦ ગવર્નરના તેઓ સલાહકાર છે. તેમનો જન્મ ૧૮૮૬માં થયો હતો. સર રોબર્ટ બેલની પુત્રી જેસી સ્પેન્સી સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. અમણે કેમ્બ્રીજની હેઇલબરી અને કેમ્બ્રિજ કૉલેજમાં કેળવણી લીધી છે. ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૯ના બુદ્ધ દરમ્યાન અનામત હિંદી લશ્કરના એફી-સર હતા, રોયલ ફ્લાઇંગ કોર અને રોયલ ફ્લાઇંગ ફોર્સમાં પણ એડાયા હતા અને મુંબઈ સરકારના જુદા જુદા ખાતાંઓમાં નીમાયા હતા અને મુંબઈ સરકારના જનરલ ડીપાર્ટમેન્ટના મંત્રી હતા અને મુંબઈના આબકારી ખાતાના કમીશનર નીમાયા હતા. કેમ્બ્રિજ ઓર્થો છોડ્યા પછી ના૦ ગવર્નરના સલાહકાર નીમાયા હતા. ૧૯૪૧માં ના૦ શહેન-શાહની જન્મેલસવની ખુશાલીમાં સરકારે તેમને નાઇટ બનાવ્યા હતા.

સરનામું:—ભાયબલા કલબ, મુંબઈ.

પાટકર, સર સોતારામ સુંદરરાવ, નાઈટ. બી. એ., એલ. એલ. બી.— એવણુનો જન્મ ૧૮૭૩ ના સાલમાં મુંબઈમાં થયો હતો. મુંબઈના એલફીનસ્ટન હાઈસ્કૂલ, એલફીનસ્ટન કોલેજ, અને ગવર્નમેન્ટ લો કોલેજમાં કેળવણી લઈ તેમણે ૧૮૯૭ ના સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડ ઉપર પ્રેક્ટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૧૩ માં એવણુની સરકારી વકીલ તરીકે અને તે પછી ૧૯૨૬ ની સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક વધારાના જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી કે જે વરસના નવેમ્બર મહીનામાં તેઓની એક કાયમી જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૧ ના જુન મહીનામાં તેઓ મુંબઈની હાઈકોર્ટના કામચલાઉ વડા જડજ તરીકે પણ નીમાયા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટના ન્યાયાસન લગભગ આઠ વરસ સુધી શોભાવ્યા પછી તેવણુ ૧૯૩૩ ના સાલમાં સરકારી ફરજોમાંથી નીવૃત્ત થયા હતા. ઇન્ડિયન વીમેન્સ યુનીવર્સિટીના તેઓ પહેલા વાઇસ-ચાન્સેલર અને તે પછીથી ચાન્સેલર તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. એ આખી તેઓ હાલ પણ ભાગવી રહ્યા છે. સરકાર તરફથી જુદી જુદી જાહેર સંસ્થાઓની ખટપટોનું સમાધાન કરવા નેમાયદી અનેક કમીટીઓમાં તેઓની નેમણુંક કરવામાં આવી હતી. તેઓની સેવાઓની સ્તુતી દાખલ ૧૯૩૯ ના સાલમાં તેવણુને સર નાઈટનો ઉચ્ચ ખેતાબ બક્ષવામાં આવ્યો હતો.

સરનામું:—હયુઝ રોડ, મુંબઈ.

એનજીપર મીં નશરવાનજી શીન્ડે  
શાહ—મીં એનજીનીઅર એક સોલીસીટર તરીકે પોતાની કારકીર્દી શરૂ કીધી હતી.



તેવણુ મુંબઈની બાણીતી 'ટ્રીગલ ફર્મ' સાથે સંબંધ ધરાવતા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડ ઉપર એક એડવોકેટ તરીકે ૧૯૨૧ માં તેમણે પોતાનું નામ "એનશલ" કરાવ્યું હતું. જે પછી ૧૯૩૬ ના સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક જડજ તરીકે તેઓની નેમણુંક થઈ હતી. પારસી 'એમીલ્યોરેશન' કમીટી મારફતે તેવણુ કોમની બહેતરી અર્થે બહુ અચ્છી સેવાઓ બજાવે છે. કોમી સવાલોમાં તેવણુ ઘણો ઉલટમંદ ભાગ લઈ રહ્યા છે. અને પોતાની કોમનાં ભલાં માટે તેઓ પોતાથી બનતું કરે છે.

સરનામું:—વોર્ડન રોડ, મુંબઈ.

હુકુમચંદ, રાયબહાદુર, રાજ્ય-  
ભુપાલ, રાયરાજ, રાજ્યરત્ન, સર  
સરપચંદ્ર, નાઇટ—એવણુનો જન્મ  
સંવત ૧૯૩૧ માં થયો હતો. માત્ર ૧૫



વરસની નાની વયે એમણે પોતાની  
ધંધાદારી કારકીર્દીની શરૂઆત કીધી  
હતી. અફીજ અને રૂના મોટા ધંધા  
ઉપરાંત મધ્ય હીંદના રૂના ઉદ્યોગના  
એક પાયોન્યર તરીકે પણ તેઓ જાણીતા  
છે. તેમણે ઇંદોર માલવા યુનાઇટેડ  
મીલ્સ (૧૯૦૯), હુકુમચંદ મીલ્સ,  
રાજકુમાર મીલ્સ (૧૯૨૨), અને હીરા  
મીલ્સ, ઉજ્જન (ગ્વાલીયર સ્ટેટ) ઉખી  
કીધી હતી. તે ઉપરાંત હુકુમચંદ ઇલેક-  
ત્રીક સ્ટીલ કંપની લીમીટેડ, સર  
હુકુમચંદ જ્યુટ મીલ્સ અને સર હુકુમ-  
ચંદ એશ્યુરન્સ કંપની, કલકત્તા સાથ  
પણ તેઓ સીધો સંબંધ ધરાવે છે.  
તેવણુ ખુલાશી રોકાણવાલા શ્રદુસ્થ છે.  
કે જેઓ ધર્માદા સંસ્થાઓ પાછળ

લાખો રૂપિયા ખર્ચે છે. ગઈ લડાઈ  
દરમિયાન તેમણે રૂ. ૧૧૫૦૦૦૦૦ની રકમની  
‘વોર લોન્સ’ ખરીદ કરીને બ્રીટીશ સર-  
કારને મદદ કીધી હતી. તેઓ ઘણીક  
જાહેર સંસ્થાઓના પ્રેસીડન્ટ છે. સર  
સરપચંદ હુકુમચંદના નામથી ઓળખાતી  
મુંબઈ, કલકત્તા, ઇન્દોર વીગેરે મથકોએ  
આવેલી પેઢીઓના હાલના તેવણુ વડા છે.

સરનામું:—ઇંદોર.

મહેરવાન, શ્રી. નૌશરવાન અરુપ-  
દીઆર, એમ. બી. ઇ., બી. એ., જ.  
પી., રાયલ સ્ટેટીસ્ટીકલ સોસાયટીના  
ફેલો, મુંબઈ સરકારના મજૂર ખાતાના  
મદદનીશ કમીશનર અને મુંબઈ ઇન્ડ-  
સ્ટ્રીઅલ ડીરપ્યુટસ એક્ટના રજીસ્ટ્રાર—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં થયો હતો.  
અલ્લાહપાદમાં માધ્યમીક ઉગ્રવણી  
લઈ મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં  
વધુ ઉગ્રવણી લીધી હતી. ૧૯૧૨ માં  
તેઓ સર હોરાખ તાતાના મંત્રી નીમાયા  
હતા. એ પછી જુદીજુદી કંપનીઓમાં નોકરી  
કર્તા પછી ૧૯૨૩ માં મુંબઈ સરકારની  
મજૂર કચેરીના “ઇન્વેસ્ટીગેટર” નીમાયા  
હતા. ૧૯૨૭ માં જોમ્બે પ્રેસીડન્ટીના  
ત્રેડ યુનિયનોના મદદનીશ રજીસ્ટ્રાર  
અને ૧૯૩૦ માં કામચલાઉ રજીસ્ટ્રાર  
નીમાયા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૯ સુધી  
ચાલેલી હડતાળ તપાસની ફેસિટ સમિ-  
તિના મંત્રી હતા. ૧૯૩૧ માં જીનીવા  
ખાતે મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય મજૂર પરિ-  
ષદમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના  
સલાહકાર હતા અને ૧૯૩૮ થી ૧૯૪૦  
સુધી ચાલેલી જોમ્બે ટેક્સટાઇલ લેબર  
ઇન્કવાયરી કમીટીના મંત્રી નીમાયા હતા.

સરનામું:—માઉંટ વિલા, વાંદરા હીલ,  
વાંદરા.

મુન્શી, શ્રી. કનૈયાલાલ માણેકલાલ,  
બી. એ., એલ. એલ. બી., એડવોકેટ—  
શ્રીમ મુન્શીનો જન્મ ૧૮૮૭ માં ભરૂચ



મુકામે થયો હતો. જાતે ભાર્ગવ બ્રાહ્મણ છે. બાલ્યાવસ્થા સુરતમાં ગાળ્યા પછી, ભરૂચ, વડોદરા અને મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૬ માં બી. એ. થયા અને ૧૯૧૦ માં એલ. એલ. બી.ની પરીક્ષા પસાર કરી. તેમની કૉલેજની કારકીર્દી ઉજ્જવળ હતી. અનેક ઇનામે પણ તેમણે મેળવ્યાં હતાં. ૧૮ વર્ષની ઉંમરે સામાજિક ક્ષેત્રમાં તેમણે પ્રવેશ કર્યો. એ અરસામાં ભરૂચમાં એમની પ્રવૃત્તિ હતી. એમણે વિદ્યાર્થીઓને સ્થાયરૂપ થવાની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી અને એક પુસ્તકાલય પણ સ્થાપ્યું. ૧૯૦૬ માં અંગલંગની ચળવળથી એમના રાષ્ટ્રીય જીવનનો પ્રારંભ થયો હતો. ૧૯૧૦ માં કોંગ્રેસના સભ્ય બન્યા. શરૂઆતમાં થોડી મુશ્કેલી વેઠ્યા પછી શ્રીમ ભુલાભાઈ જીવણજી દેસાઈ જેવા પ્રખર ધારાશાસ્ત્રીને એમને સાથ મળ્યો અને ધારાશાસ્ત્રી તરીકે ખુબજ ટુંક સમયમાં પ્રથમ પંક્તિમાં આવી પડ્યા. સાથે

સાથે તેમની પ્રવૃત્તિઓ વધતી ગઈ. સામાજિક, રાજકીય ઉપરાંત સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં પણ તેમની નામના વધવા લાગી. હોમરૂલ લીગ, ખારડોલી સત્યાગ્રહ અને ૧૯૩૦-૩૧ ની સત્યાગ્રહની લડતનો એમનો ફાળો બાણીતો છે. એમના બીજી વારના લગ્ન શ્રીમતી લીલાવતી મુન્શી સાથે થયાં છે. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસે સત્તાના સુત્રો હાથ ધરતાં મુંબઈ ઇલાકાના ગૃહસચીવને પદે તેમની નીમણુંક થઈ હતી. એ પદેથી એમણે બાહોશીથી કારભાર ચલાવ્યો હતો. ૧૯૪૦ માં ગાંધીજીની હાકલને માન આપી પાછા જેલનિવાસી બન્યા હતા. પણ નાકુરસ્ત તબીયતને લીધે તેમને પાછળથી છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા. હુલ્લડોના સંબંધમાં અહીંસાની રાજ્યનીતિ બાબે ગાંધીજી સાથે તેમને મતભેદ પડતાં તેઓ જુન ૧૯૪૧ માં કોંગ્રેસમાંથી નીકળી ગયા હતા. શ્રીમ મુન્શી ગુજરાતી સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં અનેાણું સ્થાન ધરાવે છે. “પાટણની પ્રભુતા”, “પૃથ્વીવલ્લભ” અને “ગુજરાતના નાથ” એમને ખુબ પ્રસીધ્ધી અપાવી છે.

સરનામું:—રીજરોડ, મુંબઈ.

દ્વે, શ્રી. જુગતરામ—એઓ બોલવા કરતાં સંગીત કાર્ય કરી ખતાવવાનું વધુ પસંદ કરે છે. તેઓ વઢવાણના વતની અને જ્ઞાતીએ બ્રાહ્મણ છે. ૧૯૧૭-૧૮ થી તેઓએ સેવાનો માર્ગ આદર્યો છે. ગાંધીજી, કાકા કાલેલકર વીગેરે દેશના નેતાઓ સાથે તેમણે સેવાકાર્યો કીધાં હતાં. હરિપુરા ખાતે ભરાયલી મહાસભાની ખેડકના પ્રસંગે એમને પ્રકાશન ખાતાનું કામ સોંપાયું હતું. ૧૯૨૪ ના સાલથી તેઓ ગાંધીજીની પ્રેરણાનું પાન કરી ગામડાની જનતાની સેવા કરવા મંડ્યા છે.



વિકૃલદાસ દામોદર ગોવંદજી—શેઠ  
વિકૃલદાસનો જન્મ તા. ૨૩ મી નવેમ્બર  
૧૮૮૨ના રોજ ખંભાળીઆમાં થયો



દતો. દશ વર્ષની ઉંમરે તેઓ મુંબઈ  
આવ્યા હતા અને એલફીનસ્ટન હાઈ-  
સ્કુલમાં છ ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરી  
સોળ વર્ષની વયે કાપડના ધંધામાં  
પડ્યા હતા અને કાપડ બજારમાં તેમનું  
નામ મશહુર છે. પોતાના વેપાર ધંધા  
સાથ શેઠ વિકૃલદાસ મુંબઈ શહેરના  
વ્યાપારી અને સામાજિક સવાલોમાં  
ઘણો રસ લઈ રહ્યા છે અને તેમના  
આનંદી સ્વભાવને લીધે તેઓ વ્યાપારી  
આલમમાં, પોતાની કામમાં તથા પર-  
કોમોમાં ઘણા માનીતા અને લોકપ્રિય છે.  
દેશી વેપારી એમ્બરની સ્થાપનાથીજ  
તેઓ નેના સભ્ય છે અને મેનેજીંગ  
કમીટીમાં પણ ચાલુ ચુંટાય કુર છે  
બામ્બે પીસ ગ્રુડ્ઝ મરચન્ટ્સ એસોસી-  
એશનના મંત્રી અને ઉપ-પ્રમુખ પણ  
થયા હતા ૧૯૨૪ થી તેઓ મુંબઈ  
કારપોરેશનના સભ્ય છે અને તેની બીજી

કમીટીઓમાં ચાલુ ચુંટાય છે. ઇંડીઅન  
સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ  
સ્પીનીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ, સોલાપુર  
સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ, સરદાર કાર્પોનીક  
એસીડ ગેસ વીમા કંપની, ફેસરે-હિંદ  
કંપની વિગેરે કંપનીઓના તેઓ ડીરેક્ટર  
છે અને નેપ્ચ્યુન ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કંપનીના  
ચેરમેન હતા. ઉપરાંત ખંભાળીઆ વોટર  
વર્ક્સ, તુલસીદાસ ગોપાળદાસ ચેરીટેબલ  
ટ્રસ્ટ, કારાભાઈ મુળજી ભાટીઆ નિવાસ,  
રામવાડી ફીઆઈ હોસ્પીટલ, અને મુંબઈ  
ગૌરક્ષક મંડળ વિગેરેના ટ્રસ્ટી છે.  
મુંબઈની હરકીસનદાસ અને યુમનાબાઈ  
નાયર હોસ્પીટલો અને નેશનલ મેડીકલ  
કોલેજના કાર્યવાહક મંડળમાં છે એટ-  
લુંજ નહિ પણ શ્રીમતિ નાથીબાઈ  
દામોદર ઠાકરશી કુનીવર્સીટીના સેનેટના  
સભ્ય છે. જામનગર સ્ટેટ સાથે તેમને  
સારો સંબંધ છે. ના. જામ સાહેબ  
તરફથી “ઓર્ડર ઓફ મેરીટ”ના પહેલા  
વર્ગનો ચાંદ તેમને મળ્યો છે ૧૯૩૭  
માં ના. છટ્ટા જ્યોર્જના રાજ્યારોહણ  
પ્રસંગે તેમણે વિલાયતનો પ્રવાસ કરેલો.  
જામનગર પ્રજા પરિષદના પહેલા અધિ-  
વેશનના તેઓ સ્વાગત પ્રમુખ હતા  
અને ૧૯૩૯ના ગરમાગરમ વાતાવરણમાં  
મળેલા ત્રીજા અધિવેશનના તેઓ પ્રમુખ  
ચુંટાયા હતા.

શેઠ વિકૃલદાસ નેશનાલીસ્ટ વીચારના છે  
અને પોતાને મળેલો જ. પી. નો ઇલકાબ  
તેમણે ગાંધીજીની ૧૯૪૦ ની લડતને અંગે  
તણ દીધો હતો. ઇ. ડી. સાસુન ગરૂપની  
મીલોના શેઠ વિકૃલદાસ સોલસેલીંગ એજન્ટ  
હતા અને હાલમાં તેઓ ઠાકરસી મુળજીની  
ગરૂપની મીલો સાથ સંબંધ ધરાવે છે.  
તેઓ સ્વદેશીના મજબુત હોમાયતી છે અને  
તે માટે તેમણે મોટો ભોગ આપ્યો છે.

સરનામું:—વરલી સીફેસ, મુંબઈ.

**રેઇસમેન,** સર એજાહામ જેરેમી, નાઇટ, સી. એસ આઇ, સી. આઇ, ઇ.—તેઓ ૧૯૩૯ થી હિંદી સરકારના નાણાં ખાતાના પ્રધાન છે એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. તેમણે લીડઝ યુનીવર્સિટીમાં કેળવણી લીધી હતી. પેમબ્રોક કોલેજમાં બી. એ. થયા હતા. ૧૯૧૬ માં હિંદી સનદી નોકરીમાં જોડાયા હતા અને મદદનીશ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે બીહાર અને ઓરીસામાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૨-૨૮ સુધી મુંબઈ અને કલકત્તાના કસ્ટમ્સ ખાતામાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૮-૩૧ માં પંબજ અને સરહદના પ્રાંતમાં ઇન્ડમટેક્શન કમીશનર હતા. ૧૯૩૧-૩૪ માં હાંદી સરકારના નાણા ખાતાના સહમંત્રી હતા, ૧૯૩૪ માં મધ્યસ્થ સરકારની રેવન્યુ બોર્ડમાં સભ્ય હતા, ૧૯૩૬ માં ફીનાન્સ ખાતાના વધારાના મંત્રી હતા, ૧૯૩૬-૩૯ માં મંત્રી થયા હતા.

સરનામું:—ન્યુ દિલ્હી, સીમલા.

**સીતારામ,** સર, એમ. એ. એલ એલ. બી., ડી. લીટ., રાયસાહેબ, રાય-બહાદુર. નાઇટ, યુક્ત પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ—એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. તેમણે લાલા જગન્નાથ અગટવાર (લાહોર હાઇકોર્ટના એડવોકેટ)ની પુત્રી શ્રીમતિ વાસુદેવી સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે ભારત અને અલ્લાહાબાદ ખાતે શિક્ષણ લીધું છે. ૧૯૧૦-૨૦ માં તેઓ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. ભારત કોલેજ સાથે તેમને ઘાડો સંબંધ છે. ૧૯૨૧-૩૬ માં યુક્ત પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા.

૧૯૨૫-૩૬ સુધી તેના પ્રમુખ રહ્યા હતા. અલ્લાહાબાદ યુનીવર્સિટીના ઘણા વર્ષ સુધી સભ્ય રહ્યા હતા. હિંદુ યુનીવર્સિટીની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય છે. ભારત ખાતે તેમણે હરિજનો માટે શાળાઓ અને સેવક મંડળની સ્થાપના કરી છે. ૧૯૦૫-૧૯ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભાના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ભારત, અને લકનો.

**રીડ, સર સ્ટેન્લી,** નાઇટ., કે. બી. ઇ, એલ એલ. ડી. (ગ્લામગો), ૧૯૩૮ થી પાર્લામેન્ટના સભ્ય, ૧૯૦૭ થી ૧૯૨૩ સુધી “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” (મુંબઈ)ના તંત્રી—તેમનો જન્મ ખ્રિસ્ટલ ખાતે ૧૮૭૨ માં થયો હતો. મુંબઈના જોન હમ્ફ્રી પુત્રી સાથે તેમણે લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૮૯૭ માં લડન “ટાઇમ્સ”ના તંત્રી ખાતામાં જોડાયા, ૧૯૦૦ માં “ટાઇમ્સ” અને “ડેઇલી કોન્ટ્રીકલ” માટે હિંદના દુબકાળ પીડિત વિસ્તારના ખાસ ખબરપત્રી હતા, ૧૯૦૫-૬ માં પ્રીન્સ અને પ્રીન્સેસ ઓફ વેલ્સના પ્રવાસમાં સાથે હતા, ૧૯૦૭ માં અમીરની હિંદની મુલાકાતનો રીપોર્ટ કરેલો, અને ઇરાની અખાતની મુલાકાતે ગયેલા, ૧૯૧૧ માં તાલ શહેનશાહ અને બાનુ સાથે હિંદ આવેલા. મુંબઈ પ્રેસિડન્સી, કીંગ એડવર્ડ અને લોર્ડ હાઈડીંગ સ્મારકોના માનદ સહમંત્રી હતા. ૧૯૦૯ અને ૧૯૩૦ માં મળેલી ઇમ્પીરીઅલ પ્રેસ કોન્ફરન્સમાં વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયાના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લીધેલો.

સરનામું:—ધી ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, સાલ્સબરી સ્કવેર હાઉસ, ફ્રીટ સ્ટ્રીટ, લંડન, ઇ. સી. ૪.

ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ, સર—રૂપજી ધનજી ખાનદાનના ચોથા સર નાઇટ સર ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૮૭૩ ના સાલમાં થયો હતો.



મુંબઈ સરકાર અને ત્રણ સાથ રૂપજી ધનજી ખાનદાનનો સંબંધ હિંદમાં ખ્રીષ્ટીય અમલ દાખલ થયો તે પહેલાંનો છે, અને એ કુટુંબે મુંબઈના વ્યાપારી અને સામાજિક જીવનમાં ઘણો મોટો ફાળો આપ્યો છે. શેઠ રૂપજી ધનજી ૧૮ મી સદીમાં મુંબઈ આવ્યા હતા અને થોડાજ સમયમાં સારી જ્યાતી મેળવી શક્યા હતા. એ કુટુંબના પહેલા સર નાઇટ મંગળદાસ નથ્યુભાઈ, બીજા સર નાઇટ સર હરકીસનદાસ નરોત્તમદાસ, ત્રીજા સર નાઇટ સર જગ-મેહનદાસ વરજીવનદાસ હતા અને સર ઇશ્વરદાસ ચોથા સર નાઇટ છે. એકજ કુટુંબમાં એક પછી એક એમ ચાર

સર નાઇટ થનાર આખા હિંદમાં કદાચ આ એકજ કુટુંબ છે.

સર ઇશ્વરદાસ કપોળ વણિક જ્ઞાતિના છે અને તેમણે મુંબઈના જાહેર અને સામાજિક જીવનમાં ઘણો આગળ પડતો ભાગ લીધો છે. સર ઇશ્વરદાસ વર્ષો સુધી કપોળ જ્ઞાતિના શેઠ હતા અને કપોળ જ્ઞાતિની અનેક કેળવણી અને સામાજિક સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે.

સર ઇશ્વરદાસે મુંબઈની સેન્ટ ઝેવી-અર્સ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી અને ઘણી નાની વયથીજ તેઓ વ્યાપારમાં પડી ગયા હતા. તેમણે પ્રથમ તો ડેવીડ સાસુન કંપનીમાં રેશમ, સુતર અને કાપડના દલાલ તરીકે શરૂઆત કરી હતી અને થોડાજ સમયમાં વ્યાપારી કુનેહને લીધે વધી ગયા હતા.

વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં સારી નામના મેળવી તેઓ જાહેર જીવનમાં પડ્યા હતા અને મુંબઈની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન તથા તેની કમીટીઓમાં વર્ષો સુધી સેવા બજાવી હતી મુંબઈની દેશી વેપારી ચેંબરના તેઓ ઘણા જુના સભાસદ છે અને ચેંબરની કમીટીમાં પણ તેમણે વર્ષો સુધી સ્થાન ધરાવ્યું હતું. તેઓ સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) અને ઓનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ઓનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના તેઓ ઘણા જુના સભ્ય છે અને એ સોસાયટીની કમીટીમાં વર્ષો સુધી સ્થાન ધરાવી જુદા જુદા હોદ્દાઓ ભોગવી તેના પ્રમુખ-પદને પણ શોભાવ્યું હતું. એ માન એટલે કે મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના પ્રમુખ થનાર તેઓ પહેલાજ હાંદી હતા અને તેમની જાહેર સેવાની કદરશના-

શીમાં તેમને શેરીફ અને સર નાઇટ બનાવવામાં આવ્યા હતા. ૩૫૭ ધનજી બાનદાનમાં તેઓ બીજા શેરીફ છે અને એ કુટુંબમાં પહેલા શેરીફ સર હરકી-સનદાસ નરોત્તમદાસ હતા.

સર ઇશ્વરદાસને અનેક વ્યાપારી પેઢીઓ અને બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ સાથે સંબંધ છે. સાસુન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લી., પોર્ટ ડેનીંગ એન્ડ લેન્ડ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ કું., સાસુન એન્ડ એલાયન્સ સીલ્ક મીલ કું. લી., ન્યુ યુનીયન મીલ્સ, બુંદી પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ કું. લી., પંબાજ પોર્ટલેન્ડ કું. લી., ખંડાલા-લોનાવાલા ઇલેક્ટ્રીક કું. લી., પનવેલ ઇલેક્ટ્રીક કું. લી., નાશીક-દેવલાલી ઇલેક્ટ્રીક કંપની અને બીજા કેટલીક ઇલેક્ટ્રીક કંપનીઓમાં સર ઇશ્વરદાસ ડિરેક્ટર છે. દેશી વેપારી ચેંબરના પ્રતિનિધિ તરીકે તેમણે મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટની બોર્ડ ઉપર સ્થાન ધરાવ્યું હતું.

મુંબઈની તથા બહારગામની અનેક કેળવણી વિષયક, તબીબી અને બીજા સંસ્થાઓ સાથે સર ઇશ્વરદાસ સંબંધ ધરાવે છે. મુંબઈની બાણીતી સર હરકી-સનદાસ નરોત્તમદાસ હોસ્પિટલની મેનેજીંગ કાઉન્સિલના તેઓ પ્રમુખ છે. ગવર્નર્સ હોસ્પિટલ ફંડ, બોમ્બે વીજ-લન્સ એસોસિએશન, ગોકળદાસ તેજ-પાલ હોસ્પિટલ નરસીંગ એસોસિએશન, કબીબાઈ ચેરીટી ટ્રસ્ટ, લેડી નોર્થકોટ હાઈસ્કૂલ એફનેજ, ડેવીડ સાસુન ઇન્ડસ્ટ્રી-અલ એન્ડ રેફરમેટરી ઇનસ્ટીટ્યુટ અને બીજા કેટલીક બહાર સંસ્થાઓની કારો-બારી કમીટીઓના તેઓ સભ્ય છે. એક યા બીજા હોદ્દા ધરાવે છે અને

કેટલેક સ્થાને ટ્રસ્ટી પણ છે.

કપોળ કોમમાં સર ઇશ્વરદાસનું નામ ઘણું મોખરે છે અને પોતાની અનેક બહાર રોકાણો છતાં પોતાની કોમની ઉન્નતિના કાર્યોમાં તેઓ સારો હિસ્સો આપે છે. તેઓ એક સાદા, મળતાવડા સ્વભાવના, સખાવતી જુસ્સા-વાળા અને દયાળુ ગૃહસ્થ છે અને દરેક સારાં કાર્યો તરફ તેમની દીલસોજી હોય છે. બફરાબાદમાં બફરાબાદ કેળવણી ઉત્તેજક મડળ હસ્તકર્મી હાઈસ્કૂલનું નવું મકાન ખુલ્લું મુકવાની ક્રીયા ડિસેમ્બર ૧૯૩૮ માં કરવા માટે સર ઇશ્વરદાસને ખાસ બફરાબાદ બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને પોતાની અનેક રોકાણો છતાં સર ઇશ્વરદાસ તે પ્રસંગે બફરાબાદ ગયા હતા. તે પ્રસંગે સર ઇશ્વરદાસને બહાર પ્રબળ તરફથી ભારિ આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો અને ત્યાંના કપોળ મહાજને તેમને માનપત્ર આપી પોતાની ફરજ અદા કરી હતી. તેવીજ રીતે અમરેલીની કપોળ બોર્ડિંગની જીબીલીના પ્રસંગે સર ઇશ્વરદાસને ખાસ આમંત્રણ થયું હતું અને સર ઇશ્વરદાસની અમરેલીની પધરામણીનો લાભ લઈ ત્યાંની કપોળ કોમે તથા બહાર પ્રબળે તેમના માનમાં ઘણા મેળાવડા કર્યા હતા.

સરનામું:—ગાર્ડનન્યુ, હયુજ રોડ, મુંબઈ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીચા ઉતરાવી  
તમારી વૃંધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બને.

મસાણી, શ્રી ફ્રેન્ચ પેસ્ટનજી, એમ. એ, જી. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના વાઈસ-



ચેન્સેલર છે. ૧૮૯૭ અને ૧૮૯૮ માં એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજના ફેલો હતા. ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેંકર્સના ફેલો છે. એન. એમ. વાડીઆ ચેરીટીઝ અને પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝીઅમના ટ્રસ્ટી છે. ૧૯૩૨-૩૬ માં મુંબઈની એન્થ્રોપોલોજીકલ સોસાયટીના પ્રમુખ હતા. મુંબઈ પ્રાંત પેરોલિડ શિક્ષણ સંસ્થાના પ્રમુખ છે. એ ઉપરાંત અનેક બહાર સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૯ સુધી મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીના સેક્રેટરી હતા. પછી ૧૯૧૯-૨૫ માં ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમીશનર બન્યા અને ૧૯૨૨ માં મ્યુનિસિપલ કમીશનરના ઓધ્યા પર આન્યા હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૨૮ સુધી તેમણે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆના મેનેજર તરીકે સેવા બજવી છે. મુંબઈ પ્રાંતિક બેંકીંગ તપાસ સમિતિના મંત્રી

હતા અને ૧૯૩૦-૩૧ માં મધ્યસ્થ સરકારે નીમેલી બેંકીંગ કમીટીના બેડીઆ મંત્રી હતા. રીઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆની સ્થાનિક બોર્ડના ઉપ-પ્રમુખ છે અને ઓરીએન્ટલ ગવર્નમેન્ટ સીક્યોરીટી લાઇફ એસ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર છે. પત્રકાર તરીકે પણ તેમણે કામ કર્યું છે. “ફ્રેન્ચ-હિંદ” અને “ઇન્ડિઅન રેપ્રેક્ટેટર” પત્રોના થોડા સમય તેઓ તંત્રી બન્યા હતા. તેમણે બાળસંરક્ષણ, સ્થાનિક સ્વરાજ્યની પ્રગતી, મ્યુનિસિપલ રેશિયનનો કાર્યદેહો અને વ્યવસ્થા, દાદા-ભાઈ નવરોજી, ઝારાસ્ટ્રીએનીઝમ વિગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે. ગુજરાતીમાં દોલતનો ઉપયોગ, ઘરની તથા નિશાળની કેળવણી, તનસુખમાળા, એબીસીનીઆનો હુસ્તી, બોધલુ, ચંદ્રચાલ, વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું.—વરસોવા (અધેરી થઇને).

નીઓગી, શ્રી. ક્ષીતીશયન્દ્ર, મયુરભંજ રાજ્યના દિવાન—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. તેમણે કલકત્તાની પ્રેસિડેન્સી કોલેજ, અને ઢાકા કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કલકત્તા હાઈકોર્ટના એડવોકેટ અને પત્રકાર શ્રીમતિ લીલાદેવી સાથે તેમણે લગ્ન કર્યાં છે. નેશનલ લીબરલ ફેડરેશનની અખીલ હિંદ કાઉન્સિલના થોડા વખત સુધી સભ્ય હતા. ૧૯૨૧-૩૪ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૫ માં ઇસ્ટર્ન એજન્સીના એક રાજ્ય મયુરભંજના દિવાન નીમાયા હતા. ૧૯૪૦ માં નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય ચુંટાયા હતા.

સરનામું.—બારીપદ, મયુરભંજ સ્ટેટ.

રાણા, રાવખડાદુર ત્રીભુવનરાય ડી. બી. એ, એલ. એલ. બી., ફેડરલ કોર્ટના સીનીયર એડવોકેટ, ૧૯૩૯ થી ૬૨૭ રાજ્યના દિવાન—તેમનો જન્મ ૧૮૭૦ માં થયો હતો. જુનાગઢની ખડાદુરખાનજી હાઇસ્કુલ, મુંબઈની વિલ્સન કોલેજ અને સરકારી લે. સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૭ માં જુનાગઢની એલીએનેશન સેટલમેંટ આફીસમાં મદદનીશ દરબાર એજન્ટ નીમાયા હતા, ૧૮૯૯ માં દરબાર એજન્ટ બન્યા, ૧૮૯૯ માં જુનાગઢ રાજ્યે વંશ-પરંપરા રૂ. ૩૭૦ નું વાર્ષિક સાલ્યાણું આપવાનું નક્કી કર્યું હતું, ૧૯૦૦ થી ૧૯૧૯ સુધી જુનાગઢ સ્ટેટના લીગલ રીમેમ્બ્રન્સર હતા, ૧૯૨૦ માં પોલીટીકલ સેક્રેટરી, ૧૯૨૧-૨૩ માં દિવાન થયા, ૧૯૨૪ માં પ્લીડર તરીકે ધંધો કરવા રાજકોટ ગયા, ૧૯૨૭ માં રાજકોટની સાનીલ સ્ટેશન કમીટીમાં સરકારે સભ્ય તરીકે નીમ્યા, વોટરવર્ક્સ કમીટીના સભ્ય થયા, ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૬ માં આન-રરી મેજિસ્ટ્રેટની ખેંચના ઉપ-પ્રમુખ નીમાયા હતા અને ૧૯૩૬ માં પ્રમુખ નીમાયા, ૧૯૩૬-૧૯૩૭ માં રાધનપુરના દિવાન હતા, ૧૯૩૭ માં કાઠીઆવાડ ઓરફનેજના પ્રમુખ હતા, પંચનાથ ટેમ્પલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રમુખ છે, શેઠ ગોવિંદજી તુલસીદાસ ટ્રસ્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટસ (રાજકોટ)ના માનદ મંત્રી અને ટ્રસ્ટી છે. રાજકોટના રેડકોસ સેન્ટરના માનદ મંત્રી છે. એમને સીલ્વર જુબીલી અને કેરિનેશન ચંદ્રકો મળ્યા છે. ૧૯૩૧ માં રાવસાહેબ અને ૧૯૩૫ માં રાવખડાદુર થયા.

સરનામું:—ભુજ, ૬૨૭ સ્ટેટ.

સકલાતવાળા, સર સોરાખજી દોરા બજ, એમ. એલ. એ., બી. એ, જ. પી., તાતા સન્સ લીમીટેડ,—



તેમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. મેજર હિંચાની પુત્રી મહેરબાઈ સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. તેમણે સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૪ માં મુંબઈની મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રમુખ, ૧૯૨૯-૩૦ અને ૧૯૩૦-૩૧ માં ઇંડીઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ, ૧૯૩૪ માં મુંબઈની જુની ધારાસભામાં મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયા હતા. અત્યારે મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય છે. તેમણે મીલમાલિકોની મંડળીના ઉપપ્રમુખ લગ્યા છે. હરિસદના સમયમાં ટપાલની ટીકીટો એકત્ર કરવાનો તેમને શોખ છે. લંડનની રાયલ ફીલેટેલીક સોસાયટીના સભ્ય છે. વિલીંગ્ડન, મુંબઈ પ્રેસીડન્સી રેડીઓ, હિંદની અને રીપનની ક્રીકેટ ક્લબોના સભ્ય છે.

સરનામું:—ગોમ્પે હાઉસ, કોટ, મુંબઈ.

ખરેલા, મંચેરજી પેસ્તનજી—તેમનો જન્મ ૧૮૬૫ ના સાલમાં થયો હતો.



કલકત્તાની સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં ઉપવણી લઈ લંડન યુનીવર્સિટીની મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરી ચઢીયાતા અભ્યાસ માટે વીલાયત ગયા હતા જ્યાં ૧૭૧ વરસની વયે ઇન્ડિઅન સીવીલ સર્વીસની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. એમણે ઓક્સફર્ડ ખાતે સંસ્કૃત સ્કૉલરશીપ મેળવવા ઉપરાંત પાઉન્ડ ૧૦૦ નું ઇનામ સીવીલ સર્વીસની છેલ્લી પરીક્ષા ફેલોશીપ પસાર કરી સર્વથી ચઢીયાતો નંબર ધરાવવા માટે મેળવ્યું હતું. ૧૮૮૪ના સાલથી તેઓ હોંદી સનદી નોકરીમાં દાખલ થયા હતા. જે પછી અમદાવાદ, થાણા, ભરૂચ, શીકારપુર, સીંધ હઈદ્રાબાદ, રત્નાગીરી, સતારા વિગેરે હોંદના જુદાજુદા મથકોએ એસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, જેઇન્ટ જડજ અને સેશન્સ જડજનાં ઓધાઓ ભોગવ્યા પછી ૧૯૦૭ ના સાલના જાનેવારી મહી-

નામાં એવણની મુંબઈની હાઇકોર્ટના એક જડજ તરીકે નીમણુંક કરવામાં આવી હતી. પણ એવણ ફાંસીની સજા કરવાની વીરૂધ્ધમાં હોવાથી તેમજ પોતાના ઓધાની મુદત દરમ્યાન ફાંસીની સજા માટે બ્રહ્મી માગનાર રેકૉર્ડ્સ થયેલું હોવાથી તેમજ તેને મંજૂર કરવાનું એમનું અંતઃકરણ ચાલેલું નહીં હોવાથી ૧૯૧૦ ના સપ્ટેમ્બર મહીનામાં તેઓ સરકારી નોકરીમાંથી રીટાયર થયા હતા.

શેઠ મંચેરજી ખરેલાટ લાંબા વખત સુધી પારસી પંચાયતના ‘મગજ’ તથા ‘હાથ’ મીસાલ છે. ૧૯૩૪ માં પારસી પંચાયતની બોર્ડના પ્રમુખ સર કાવશજી જેહાંગીર પહેલા બેરોનેટના નીપજેલાં મરણ પછીથી એવણની મજકુર બોર્ડના પ્રમુખ તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. જ્યારથી એવણ પારસી સમસ્ત અનજીમનની સલાઓને પ્રમુખસ્થાને ખીરાજતા રહ્યા છે. એવણ મુંબઈની અનેક સંસ્થાઓના પ્રમુખ યા પ્રેમખર છે. એવણે ગરીબ પારસીઓને વસાવવા માટેની પ્લોટો પારસી પંચાયતને દાદર પારસી કોલોની માટે મેળવી આપવામાં બળવેલી સેવાઓની કદરશનાસી દાખલ ત્યાંના એક મોટા રસ્તાને ખરેલાટ રોડનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું. સંસ્કૃત ભાષાના એક અકંગ અભ્યાસી હોવા ઉપરાંત તેઓ એક આગળ વધેલા ખગોળશાસ્ત્રી અને જ્યોતીષ પણ છે. પારસી કોમ અને સરકાર પ્રત્યેની એવણની સેવાઓ અનુપમ અને અપાર છે.

સરનામું:—C/o. પારસી પંચાયત સર જે. જે. પારસી બેનીવેલન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી,  
જે. પી.—બાણીતા શ્રીમંત ભાટીઆ  
વેપારી શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરભુજનો જન્મ  
મુંબઈમાં તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૩



ના દીને થયો હતો. તેમના પિતા કાપ-  
ડના એક મોટા વેપારી હોવાથી શેઠ વલ્લ-  
ભદાસ ધંધા પુરતી કેળવણી લઈને ૧૮  
વર્ષની વયમાં તેમના વડીલની સાથે  
ધંધામાં પડી ગયા હતા અને પોતાના  
મળતાવડા, દયાળુ અને પ્રમાણીક સ્વ-  
ભાવને લીધે તેમણે ઘણાજ થોડા સમયમાં  
કાપડ બજારમાં, મુંબઈના શહેરીજીવનમાં  
અને પોતાની ભાટીઆ કોમમાં સારું  
સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. મુંબઈના રંગીન  
અને છીંટના કાપડના વેપારીઓની મંડ  
ળીના શેઠ વલ્લભદાસ ૧૯૨૭ ની સાલથી  
તે આજસુધી પ્રમુખ છે, જુન ૧૯૨૭ માં  
તેઓ જે. પી. થયા હતા અને તેમને  
મળેલાં તે માન માટે રંગીન કાપડના  
વેપારીઓની મંડળીએ તેમને એક માનપત્ર  
આપ્યું હતું અને સ્વર્ગસ્થ સર મનમોહન  
દાસ રામજીએ તે મેલાવડાનું પ્રમુખસ્થાન

લીધું હતું. શેઠ વલ્લભદાસ મંગળદાસ  
મારકેટના અને ઇન્ડિઅન મરકનટાઇલ  
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડિરેક્ટર છે. તેઓ  
બાઈ માણેકબાઈ ભગવાનદાસ શીવજી ટ્રસ્ટ,  
મોરારજી ભગવાનદાસ શીવજી સેનેટોરીયમ,  
વૈજ્ઞવ મંદીર શાકસમુગરી ટ્રસ્ટ અને  
કાનપુર ખાતેની મોરારજી ભગવાનદાસ  
શીવજી કન્યાશાળાના ટ્રસ્ટી છે. કાનપુર  
ખાતેની ચતુરભુજ શીવજી એન્ડેશ ગુજરાતી  
સ્કુલની મેનેજિંગ કમીટીના પ્રમુખ અને બીજા  
અનેક કુટુંબીક ટ્રસ્ટોના પણુ તેઓ ટ્રસ્ટી છે.  
કાનપુરની સ્કુલનાં મકાનનું વારતુ કરવા  
શેઠ વલ્લભદાસ ત્યાં ગયા ત્યારે ત્યાંની  
ગુજરાતી જનતાએ તેમને માનપત્ર આપ્યું  
હતું. પોતાના પિતા તથા કાકાની યાદમાં  
તેમણે ડોંબીવલી અને કાંદીવલીમાં ગૌ-  
શાળાઓ પોતાના ભાઈ શેઠ હરીદાસના  
સહકારથી બંધાવી છે.

શેઠ વલ્લભદાસ ૧૯૧૯ ની સાલથી  
છએક વર્ષો સુધી મુંબઈની દેશી વેપારી  
એમ્પરની કમીટીના અને હાલાઈ ભાટીઆ  
મહાજનની કમીટીના સભ્ય પણુ હતા.  
તેઓ મુંબઈ ગૌરક્ષક મંડળની કમીટીના  
અને ભાટીઆ બાળરક્ષક વીધાલયની કમી-  
ટીના સભ્ય છે. ગોવીંદજી ઠાકરસી મુળજી  
ટ્રસ્ટ અને કડીઆદરાની દામોદર બદ-  
વજી એ. વી. સ્કુલ બોરડીંગના પણુ તેઓ  
ટ્રસ્ટી છે.

શેઠ વલ્લભદાસને બે પુત્રો અને ત્રણ  
પુત્રીઓ છે. એ બે પુત્રોનાં નામ શેઠ  
જમનાદાસ અને શેઠ ગોરધનદાસ છે  
જ્યારે દીકરીઓનાં નામ શ્રી. મધુરીબહેન,  
શ્રીમતી દમયંતી બહેન અને શ્રીમતી યશ-  
વંતી બહેન છે.

સરનામું:—વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.



જેશી, શ્રી. ડી. સી., એમ. એ., એલ.  
એલ. બી., એડવોકેટ, ઇન્ડિઅન ઇન્સ્યુ-  
રન્સ કંપનીઝ એસોસીએશનના સેક્રેટરી,  
મુંબઈ—શ્રી ૦ જેશીનો જન્મ તા ૦ ૫ મી મે  
૧૯૧૧ ના રોજ થયો હતો. તેમણે મુંબ-

હતા. તેઓ ઈનસ્યુરન્સ લો ના સંબંધમાં એક સત્તાસમાન છે. ફુનીઆના જુદાજુદા દેશોના વીમાના કાયદાનો ખડોળો અભ્યાસ કર્યો છે.

સરનામું:—ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ એશ્યુરન્સ  
ખીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ, મુંબઈ.



ઇની વીલસન કોલેજ અને મુંબઇ યુની-  
વરસીટીની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ  
સોશીઓલોજીમાં કેળવણી લીધી હતી.  
તેમણે માન સાથે એમ. એ. ની પરીક્ષા  
ફર્સ્ટ ક્લાસમાં આવી પસાર કરી હતી.  
વીલસન કોલેજમાં કોલેજના અને યુની-  
વરસીટી સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ  
સોશીઓલોજીમાં યુનીવરસીટીના સ્કોલર  
હતા. ૧૯૩૭ માં મુંબઇ હાઇકોર્ટના  
એડવોકેટ તરીકે એનરોલ થયા હતા.  
મુંબઇની ઇનસ્યુરન્સ લેજિસ્લેટીવ કમીટીના  
સેક્રેટરી હતા. વધારાના નફા ઉપરના  
કરના કાયદાના સંબંધમાં દેશી વેપારી  
એમ્પ્લર તરફના ડેપ્યુટેશનના પણ સેક્રેટરી

દસ્તુર, મીઠી દીનશાહ નસરવાનજી,  
 એલ. એસ જી. ડી.—મીઠી દીનશાહ  
 નસરવાનજી દસ્તુર જાહેર પ્રજામાં  
 “સદગુણી સરોજ”, “પલટાતું કિશમત”,  
 “ખાળસિતારો”, “અમરનામ”, “રજપુત  
 રાણી” વિગેરે ગુજરાતી નોવેલો તથા  
 નાટકોના લેખક તરીકે  
 જાણીતા છે. મીઠી દસ્તુ-  
 રને ઇ. સ. ૧૯૩૨ માં  
 તેમની “પલટાતું  
 કિશમત” નામની નોવે-  
 લને માટે જાહેરમાં  
 ગુજરાતનું કાંટાવાલાનું  
 નોવેલ પ્રાઇઝ આપવા  
 સુચના થઇ હતી.



“અમરનામ” નામની વાર્તા “સાંજવર્તમાન”માં આવતી હતી, અને “અમરનામ”ની વાર્તા જાહેર પ્રજામાં ખડું પસંદ પડવાથી મી० હસ્તુરને જાહેરમાં જોઈનામો મળ્યાં હતાં. ધરમ-પુરના સાહિત્ય પ્રેમી મહારાષ્ટ્ર સાહેબે “બાળ સિતારા”નો નાટક વખાણ્યો છે, અને કેટલી ચોપડીઓ ખરીદી આ પારસી લેખકને માન આપ્યું છે. મી० હસ્તુર લેખક ઉપરાંત એક સાશયલ વર્કર તરીકેની જાણીતા છે. તેઓ મુંબઈના વાઈ. એમ. પી. એ.ના માજી સેક્રેટરી, તથા પારસી ફેડરલ કાઉન્સિલના માજી મેમ્બર, ઉપરાંત મુંબઈની પારસી યુથ

કોનફરન્સની કારોબારી કમીટીના મેમ્બર તરીકે જાણીતા છે. એમણે બોમ્બે ગવર્નમેન્ટ અને લોકલ સેલ્ફ ગવર્નમેન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટના આશર હેઠળ લેવાતી મ્યુનીસીપલ ડીસ્ટ્રીક્ટ ઓફીસરની પરિક્ષા પસાર કરી છે. સોશયલ સર્વીસ ક્ષીગની સોશયલ વર્કસની પરિક્ષા પણ પસાર કરી છે. કોસમેપોલીટન મંડળોમાંથી એક સોશયલ વર્કર તરીકે મીં ઢસ્તુર જાણીતા છે.

સરનામું:—આઈમાઈ વાડીયા બીલ્ડીંગ, વાચ્છા ગાંધી રોડ, ગામદેવી, મુંબઈ.

**પટેલ, મીસ ગુલચહેર જમશેદજી—**

સુરત શહેરના ૪૦૦ વરસના જુના સરદાર દાવર એદલજી મોદીના ઇતિહાસીક મકાનમાં તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૫ના દિને જન્મ પામેલાં આ



ખખતાવર ખાનુ વાંદરાના વરસોના જાણીતા થયલા કાવસજી પ્રધર્સને નામે ઓળખાતા કુટુંબના વડા દીકરા જમ-

શેદજીનાં બેટી થાય છે. મીસ ગુલચહેરનાં માતાજી સરદાર દાવર એદલજી મોદીના બેટા કાવસજીનાં દીકરી દીનામાંય હતાં. મેસર્સ-કાવસજી પ્રધર્સનો વેપાર ઘણા બહોળા પાયા ઉપર ચાલતો હતો અને ઇંગ્લંડ તેમજ પેરીસ અને માડાગાસ્કરમાં પણ એ પેઢીની શાખાઓ હતી. ખુદ લંડનના પરાંગામાં મોરાસુમારી નામનું તેઓનું મકાન હતું.

મીસ ગુલચહેરે મુંબઈની કેથેડ્રલ હાઈસ્કુલ અને સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં કેગવણી ક્ષીધી છે. ૧૯૩૩ની સાલમાં વાંદરાનાં જેસમીન પારસી લેડીઝ વેલફેર યુનીઅનની સ્થાપનામાં, વાંદરા બેબી હેલ્થટીક રચવામાં, મરહુમ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની સીલવર જુબીલીની ઉજવણીમાં, પારસી મતદારોનાં નામ નોંધાવી ચુંટણીમાં પારસીઓને ફતેહ અપાવવામાં, પોપીડેના વેચાણથી સારી આવક ઉપજવવામાં, ના. શહેનશાહ છટ્ટા જ્યોર્જની તાજપોષીની ધામધુમમાં, ખાળકોનું રક્ષણ કરનારી મંડળીના સંબંધમાં, ડીફેન્સ લોનનો ઉકાવ કરાવવામાં વગેરે અનેક કાર્યોમાં તેવણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો છે. સખાવતી કામો માટે બજારો શોઝ વગેરે ગોઠવવામાં તેમની મદદ મંગાય છે. દાદરની પારસી સોશીઅલ કલબ, પારસી જમખાના વગેરેની તેવણે બજવેલી સેવા જાણીતી છે. મીસ ગુલચહેરની બહેર સેવાગાની પીછાણમાં ના. શહેનશાહની સાલગ્રેહની ખુશાલીના પ્રસંગે સરકાર તરફથી તેવણે ફેસરે હિંદનો પ્રોન્ઝમેડલ મળ્યો છે, જે માટે આ સેવાભાવી ખાનુ ઇચ્છેય લાયક છે.

સરનામું:—કામા લોજ, ટરનર રોડ, વાંદરા.

ગોદાવરા ઉર્ફે ભાડેના, દસ્તુરજી માણિકજી દસ્તુરજી ખરબેરજી—પારસી કોમમાં “ગોદાવરા”ને નામે પ્રસિદ્ધ ખનેલી પાકદીની આલાતના હાલના માનવંત દસ્તુરજી સાહેબ દસ્તુરજી માણિકજી દસ્તુરજી ખરબેરજી કાવસજી ગોદાવરા ઉર્ફે ભાડેનાને જન્મ તા. ૩-૧૦-૧૮૮૦ ને દિને સુરત જીલ્લાના ઓરપાડ તાલુકામાં આવેલાં કુડિઆના ગામમાં થયો હતો. ગોદાવરા પંથના



ચાર મુખ્ય કુટુંબોમાં અસપંદીઆર ચાંદા, હીમજી મહેરજી, પેસ્તનજી ખોર-શેદ અને નરીમાન શમ્યના કુટુંબો આવી બધ છે. હાલના દસ્તુરજી માણિકજી આ ચારમાના પહેલા અસપંદીઆર ચાંદાના ખાનદાનથી ઉતરી આવ્યા છે. દસ્તુરજીના વડીલો છેલ્લાં લગભગ ૩૦૦ વર્ષ થયાં સુરતના ભાડા ગામનું પંથકપણું અને મોખેદી સીલસીલાબંધ કરતા આવ્યા છે. વળી સાત દોખમાં

ધરાવતી બાણીતી ટેણા નગરીમાં પણ આ બાણીતા દસ્તુરજીના વડીલો મોખેદી પેશે કરતા આવ્યા હતા. દસ્તુરજી માણિકજી મોખેદીનું શિક્ષણ લઈ ત્યાંજ નાવર મહાતબ થઈ નાની વયે મુંબઈ આવ્યા હતા. મુંબઈમાં તેવણુ સોડા-વોટરવાલાની દરેમહેરના તે વખતના પ્રખ્યાત વડા ધર્મગુરુ દસ્તુરજી શાપુરજી મંચેરજી ઇચ્છાપોર્યાના હાથ નીચે લગભગ સાત વર્ષ સુધી યોગદાથરેની પાકત તાલીમ લઈ બાહર પડયા હતા.

આ વેળા ગોદાવરામાં સુરતના આતશબહેરામના આલાતથી કામ ચાલતું હતું, કારણ કે ગોદાવરાઓ પોતાનો સ્વતંત્ર આલાત ધરાવતા નહીં હતા. દસ્તુરજી માણિકજીના પિતા દસ્તુરજી ખરબેરજીને આ રિથતિ રૂચી નહી. તેવણુ પોતાની ખંતીલી કોશંષાથી પોને આનરેહી દરેમહેરના પંથકી નેમાયા પછી પ્રયો-મહાબત કરાવી ધર્મના મુળ પાયા સમાન ગણાતી મોતેખર નિરંગ દીનની ક્રિયા પોતાની બતી દેખરેખ હેકળ ગોદાવરા પંથકને પહેલ-વહેલો સ્વતંત્ર દીની આલાત ઉભા કરી પોતાના પંથના મોખેદોને ગોયા સ્વતંત્ર બનાવ્યા તેમની આ કોશંષોમાં તેમના બેટા દસ્તુરજી માણિકજીને હાથ હતો. દસ્તુરજી ખરબેરજીની આ શુભ કોશંષોની તેમની દરેમહેરના ધર્મના ખાતાંઓના દ્રષ્ટીઓએ પ્રશંસા કરી, અને તેઓએ તા. ૧૭ મી મે ૧૯૧૭ ને દીને પડેલી દરેમહેરના આદરીઆનની સાતમી સાલગ્રેહને પ્રસંગે એક બહેર જશન કરી દસ્તુરો, મોખેદો અને બહેદીનેની મળેલી એક સભામાં દસ્તુરજી ખરબેરજીને દીની દસ્તુર ઠેરવી તેના

માનમાં તેમને એક શ્યાલ ઓઢાડી હતી, જ્યારે નાયબ દસ્તુર તરીકે હાલના દસ્તુરજી માણેકજીને પણ એક શાલ એનાયત કરવામાં આવી હતી.

તા. ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૯૩૭ ને દિને દસ્તુરજી માણેકજી ભાઈનાં અધેશરનાં અને દીનદાર જરથેસ્તીઓની એક મોટી મીજલસ સમક્ષ એમના મરહુમ પિતાજી દસ્તુરજી ખરબેરજી ગોઢાવરા (ભાઈના)ના ઉકમણામાં દસ્તુરીની સાલ એનાયત કરવામાં આવી હતી. આ નેમાણુંક બદલ ગોઢાવરા પંથના આગેવાનો તેમજ બીજા પંથના દસ્તુરો, મોખેદો અને બહેદીનો, તથા ગામેગામના આગેવાન પંથકી સાહેબોએ પ્રશંસા ખતાવી તેમને સંજ્યાબંધ શીયાલો એનાયત કરી હતી. હાલ ગ્રાન્ટરોડ મધે આવેલી મરહુમ દોરાબજી એદલજી મીઠાઈવાલાની દરેમહેર, તથા કેટ મધે આવેલી મરહુમ પીરોજબાઈ દાદાભાઈ વાચ્છાની દરેમહેરમાં કામ કરતા સઘળા મોખેદ સાહેબો દસ્તુરજી માણેકજીના વડપણ હેઠળ ક્રિયાકામ કરે છે.

દસ્તુરની ગાદીપર આઝ્યા પછી દસ્તુરજી માણેકજી પોતાના વતન ગોઢાવરાના ભાડા ગામ ખાતે ગયા હતા જ્યાં પણ તેવણુને આસપાસના ગામેની દરેમહેરોના પંથકીઓએ સાલો એનાયત કરી મેહુ માન આપ્યું હતું.

દસ્તુરજીના લગ્ન લગભગ પંદર વર્ષની ઉંમરે રાંદેરના મરહુમ દસ્તુરજી રતમજી હોરમસજી રાંદેરીઆના બેટી બઈજી સાથે થયાં હતાં. એમને એકપુરો દીકરો ફકત બાર વર્ષની નાની વયે યુજર પામ્યો હતો.

દસ્તુરજી દસ્તુર તરીકેની પોતાની

બહેળી રોકાણો છતાં બહેર જીંદગીમાં પણ સારો ભાગ ભજવે છે. એવણુ પારસી સ્લેટર રોડ મંડળના પ્રમુખ, પંચાયતની સોની અનુમનના એક આગેવાન સભાસદ હોવા ઉપરાંત મીઠાઈવાળાની દરેમહેરના એક ગોઠ્યા ટ્રસ્ટી હોવાનું માન ધરાવે છે. રાંદેરની અનુમનના ટ્રસ્ટી તરીકે પણ તેવણુ થોડો વખત કામ કર્યું હતું.

અરદેશર, મી. એ. સી., એમ. એ.—  
એઓ ૧૯૦૬ ની સાલમાં ગ્રેડ્યુએટ થયા હતા જે પછી ૧૯૦૮ માં એમ. એ.ની



પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ફતેહમદ ધંધાદારી કારકીર્દી પછી ૧૯૨૭ ના સાલથી એમણે રેસીગમાં અંપલાવ્યું હતું. રેસીગની દુન્યામાં એક પારસી તરીકે એમણે અનુપમ નામના મેળવી છે. એમણે ગવરનર્સ કપ, ભાથબલા

કપ, રાજપીપળા ગોદડ કપ, સી. એન. વાન્ડયા ગોદડ કપ, વિજેરે સંખ્યાબંધ કપો જત્યા છે. એમણે વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ રેસ હોર્સ ઓનર્સ એસોસિએશન કે તેહમંદી સાથે ઓરગેનાઇઝ કીધી છે કે જેના સંકેટરી તરીકે ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૭ સુધી તેમણે કામ બજાવ્યું હતું. રોયલ વેસ્ટર્ન ઇંડયા ટર્ફ કલબના પહેલા એક્ટીંગ સ્ટુઅર્ડ તરીકે અને તે પછીથી સ્ટુઅર્ડ તરીકે તેઓની નેમાણુંક થઇ હતી. મોગલ પેન્ટીંગ્સનું એવળું ખાનગી 'collection' દુન્યાનાં બીજાં સારામાં-સારાં 'કલેક્શનો'માંનું એક લેખાય છે.

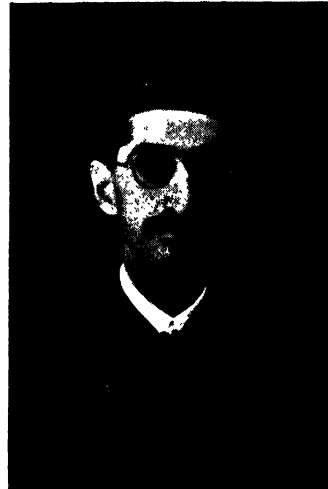
**રેડીમની, મીસીસ મહેર જહાંગીર**  
કાવસજી જહાંગીર—એઓ ૭ વર્ષની વયનાં હતાં ત્યારથીજ બાણીતા પારસી



કરોડપતિ મરહુમ સર ધનજીભાઈ બમનજી અને લેડી ફેની ધનજીભાઈ

બમનજીએ પોતાની પાલક બેટી તરીકે તેમને રાખ્યાં હતાં અને ઉંચી તાલીમ અને બહોળા અનુભવનો લાભ આપવાની કાળજી રાખી હતી. ઇંગ્લાંડની હેરોગેટ કોલેજની સોનીઅર કેમ્બ્રીજની પરિક્ષા એવણે પસાર કરી છે. રેસીંગની દુનીઆમાં મશહુર થયેલા મીઠા એ. સી. અરદેશરનાં તેવણ બેટી થાય છે અને મીઠા અરદેશર લેડી ધનજીભાઈ બમનજીના સાથી વડા ભાઈ છે. શ્રીમતી મહેરનાં લગ્ન સર કાવસજી જહાંગીર બેરોનેટના વડા દીકરા મીઠા જહાંગીર સાથે થયેલાં છે અને તેવણ એક એકોમ્પ્રાઇઝેડ બાન્ હોવા ઉપરાંત મ્યુઝીક અને ગ્રાટસનો મોટો શોખ ધરાવે છે.

**મીરત્રી, મીઠા હીરજીભાઈ હોરમસજી.**  
મીઠા મીસ્ત્રીનો જન્મ મુંબઇમાં તા. ૧૨ મી જુલાઈ ૧૮૯૬ ના દિને થયો હતો.



તેમનાં માબાપ તેમણે નાનપણમાં

ગુમાસ્ત્યાં હતાં. મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી તેમણે કેટલીક વેપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી અને તે પછી તેઓ રોજના એક રૂપિયાના પગારે બ્રોમ્બે લાઈફ એશ્યુરન્સ કંપનીમાં જોડાયા હતા. ત્યાં ચારેક વર્ષ કામ કર્યા પછી તેઓ ૧૯૧૯ની સાલમાં બ્રોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એશ્યુરન્સ સોસાયટીમાં માસિક રૂ. ૭૪ના પગારે એકાઉન્ટન્ટ તરીકે રહ્યા હતા અને ત્યારથી તેઓ એ જ કંપનીમાં છે. હાલમાં તેઓ એ કંપનીના સેક્રેટરીનો હોદ્દો દીપાવી રહ્યા છે. ૧૯૭૨માં બ્રોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ રથપાઈ ત્યારથી અત્યાર સુધીમાં સેક્રેટરીના હોદ્દા ઉપર નીમાનાર તેઓ પહેલાજ પારસી અને ગુજરાતી છે.

સરનામું:—બ્રોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ બીલ્ડીંગ,  
હોર્નીબી રોડ, કોલ,  
મુંબઈ

**દીવાન, શ્રી. ઠાકોરલાલ જીવજીલાલ—**

શ્રી. દીવાનનો જન્મ ૧૯૦૫ની સાલમાં ભરૂચ મુકામે થયો હતો. ભરૂચના સામાજિક રાષ્ટ્રીય તથા યુવક ચળવળમાં મહત્વનો ભાગ ભજવનાર તરીકે શ્રી. દીવાનનું નામ જાણીતું છે. ડોન બેસન્ટની હોમરૂલ ચળવળે થીઓસાફી તથા જાહેર જીવન તરફ તેઓને આકર્ષ્યાં. રાષ્ટ્રીય ધગશમાં કોલેજ શિક્ષણનો ત્યાગ કર્યો. ગુજરાતભરમાં યુથ લીગની સ્થાપનાનું પહેલું માન તેમને ફાળે જાય છે. તેઓ ઠાકોર-દીવાનના નામથી ગુજરાતની યુવક જનતામાં માનીતા થયા હતા.

નાની ઉંમરમાં વર્ષો સુધી ભરૂચ મ્યુની-સીપાલીટીમાં સભાસદ તરીકે ચુંટાઈ

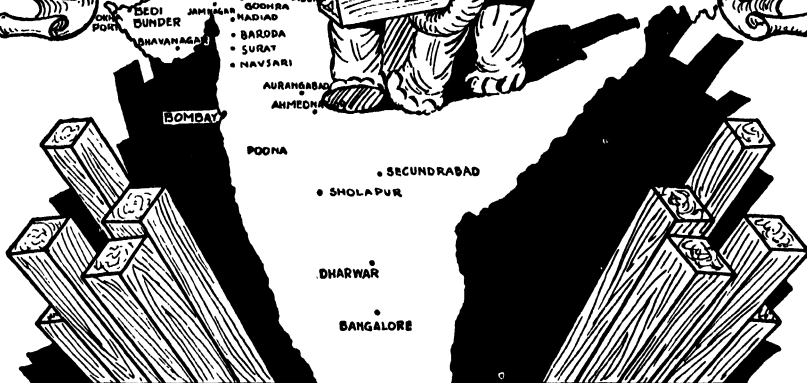
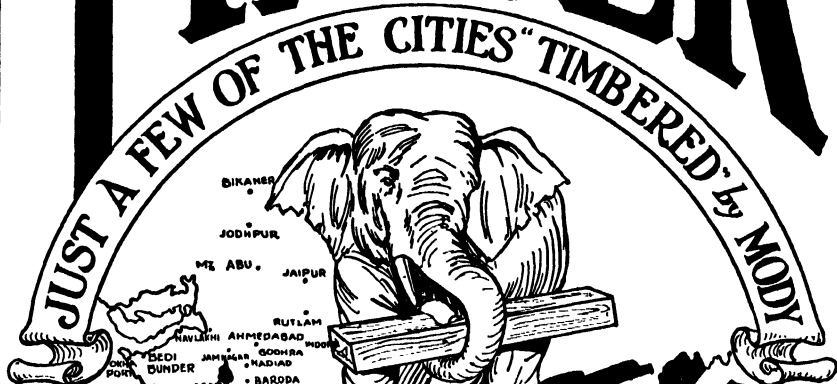


આવ્યા હતા. ૧૯૩૦-૩૨માં મહા-સભાની લડતમાં જોડાઈ ગામડાઓમાં જાગૃતિ આણી હતી. બે વખત તેઓને સત્યાગ્રહ-સંગ્રામમાં જેલ મળી હતી. તે પછી વીમા ક્ષેત્રમાં જોડાયા હતા. ધીમે ધીમે તેઓ આ દિશામાં પણ વધ્યા અને અત્યારે ધી ગ્રેટ સોસાયટી લાઈફ એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના મુંબઈ શાખાના મેનેજરનું પદ ધરાવે છે.

સરનામું:—વીલાબેલીન્યુ, ભટવાડી,  
મુંબઈ ૪.

**પ્રેસીડેન્સી**  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.

# TIMBER



## TIMBER QUOTATIONS

RAILWAYS STRUCTURES FOR ALL REQUIREMENTS  
HOUSES FURNITURE ETC WHETHER BIG OR SMALL

**Remco**

TELEGRAMS

TIMBERS

**R.E. Mody & Co**

ON GOVERNMENT RAILWAY & MILITARY LIST OF APPROVED CONTRACTORS  
**TANK BUNDER REAY ROAD. BOMBAY.**

ખલસારા, ખાનખહાદુર ડા૦ પીરિ-  
જશા પેરતનજી, એલ. એમ. એન્ડ એસ.—  
જમનો જન્મ ૧૮૭૮ ના નવેમ્બર મહી-  
નામાં વલસાડ મધે થયો હતો, જ્યાં



તેઓએ શરૂઆતની કેળવણી લઈ મુંબઈની  
જે. એન. પીટી પારસી ઓરફનેજ તેમજ  
મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં ચઢ્યાતી  
કેળવણી સંપાદન કીધી હતી. ૧૯૦૧ ના  
સાલમાં એવણે છેવટની તળીખી પરીક્ષા  
પસાર કીધી હતી. ૧૯૦૩ ના સાલમાં  
પોર્ટ હેલ્થ ડીપાર્ટમેન્ટના એસીસ્ટન્ટ સર-  
જન નીમાયા હતા. ગઈ લડાઈ દરમ્યાન  
એમણે સોલાપુરના સીવીલ સરજન તરીકે  
તેમજ ત્યાંના શહેરી જરમન કેદીઓના  
મેડીકલ ઓફીસર તરીકે સેવા ખબવી હતી.  
એડનના એસીસ્ટન્ટ સીવીલ સરજન  
તેમજ ભરૂચના સીવીલ સરજન તરીકેના  
પણ એવણે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા.  
૧૯૩૩ ના સાલમાં એઓ સરકારી નોક-  
રીમાંથી ફારેગ થયા હતા. ૧૯૩૨ માં  
એવણે ઉપર ખાનખહાદુરના ખેતાખની  
નવાજેશ થઈ હતી.

સરનામું:—મોટા પારસીવાડ, વલસાડ.

સત્યપાલ (ડા૦), ફીઝીશ્યન, સર-  
જન અને ડેન્ટીસ્ટ—ડા૦ સત્યપાલનો  
જન્મ ૧૮૮૫ ના સાલમાં થયો હતો.  
૧૯૦૨ ની સાલમાં ખી. એ. ની અને  
૧૯૦૮ માં એમ. ખી. ની ડીગ્રી મેળવી  
હતી. ગઈ લડાઈ દરમ્યાન એમણે આઈ.  
એમ. એસ. ઓફીસર તરીકે સેવા ખબવી  
હતી. તેઓ પંખખની પ્રોવીનશ્યલ કૉંગ્રેસ  
કમીટીના પ્રેસીડન્ટ હતા. પંખખ મધે  
૧૯૧૯ ના સાલમાં થયેલાં રમખાણો દર-  
મ્યાન એમને દેશપાર કરવામાં આવ્યા  
હતા તે પછુ એજ સાલ (૧૯૧૯)ના  
ડિસેમ્બરમાં એમને માફી ખક્ષી છોડી મુક-  
વામાં આવ્યા હતા. અસહકારની ચળ-  
વળને અંગે એઓને અનેકવાર કેદની સજા  
પણ થઈ હતી. તેઓ ઓલ ઇન્ડિઆ  
કૉંગ્રેસ વરકીંગ કમીટીના એક સભ્ય પણ  
હતા. ગાંધીજીના અહોંસાના સિધ્ધાંત  
સાથ મળતા નહીં થવાથી હાલમાં તેઓ  
કૉંગ્રેસથી છુટા થયા છે.

સરનામું:—જર, નીસખટ રોડ, લાહોર.

નરેન્દ્રદેવ આચાર્ય, એમ. એ., એલ  
એલ. ખી.,—એઓ પાલી ભાખાના એક  
સ્કોલર છે. ખનારસની નેશનલ વિધા-  
પીઠ જેની ૧૯૨૧ ના સાલમાં સ્થાપના  
થઈ હતી તેના તેઓ પ્રીનસીપાલ છે.  
૧૯૨૧ ની અસહકારની ચળવળમાં ભાગ  
લેવા માટે તેમને જેલની સજા થઈ  
હતી. તે પછી ૧૯૩૦-૩૨ ની કાયદા-  
ભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે  
પણ તેમને ખેવાર કેદની સજા થઈ  
હતી. ૧૯૩૪ ના સાલમાં મળેલી ઓલ  
ઈન્ડિયા સોશ્યાલીસ્ટ કોનફ્રેન્સના  
તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—ખનારસ.



## ભાટીઆ જનરલ હોસ્પિટલ.

મુ'બઈમાં હોંદુ કોમને તળીખી રાહત આપવામાં મદદ કરનારી સંસ્થાઓમાં ભાટીઆ જનરલ હોસ્પિટલ પણ કીમતી ફાળો આપી રહી છે. આ હોસ્પિટલ જ્યારે સ્થપાઈ ત્યારે તે એકલા ભાટીઆઓ માટે જ હતી પરંતુ બીજી હોંદુ કોમોને ઉપયોગી થઈ પડવાના ઉદ્દેશથી હોસ્પિટલના ટ્રસ્ટીઓએ થોડાં વર્ષોથી ભાટીઆ ઉપરાંત બીજા હોંદુઓને પણ રોજની રૂ. ૩ ની ફીથી દાખલ કરવાનું ઠરાવ્યું છે. ભાટીઆ કોમને આ હોસ્પિટલનો

મફત લાભ આપવામાં આવે છે. બીજી જ્ઞાતિઓના હોંદુઓને દાખલ કરવાનું પગલું સફળ નીવડયાથી થોડાક સમયથી ભાટીઆ સીવા-

યની બીજી જ્ઞાતિઓના ગરીબ હોંદુઓને મદદરૂપ થઈ પડવાના ઉદ્દેશથી આ હોસ્પિટલમાં થોડાંક મુક્ત બીજાનાંઓ પણ રાખવામાં આવ્યાં છે.

આ હોસ્પિટલમાં પહેલા અને બીજા વર્ગના રૂમો, સુવાવડખાતું, અને સામાન્ય વોર્ડો છે. તેમાં જ્યાંથી વધુ દરદીઓ માટે સગવડ છે અને હોસ્પિટલ એક અપ-ટુ-ડેટ ઓપરેશન થીએટર, એક્સર પ્લાન્ટ, અલ્ટ્રાવાયોલેટ રેડ ડીપાર્ટમેન્ટ ધરાવે છે.

શેઠ વલ્લભદાસ કરસનદાસ નાથા, શેઠ ચતુરભુજ ગોરધનદાસ અને શ્રીમતી હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ આ હોસ્પિટલને અત્યાર સુધીમાં નાણાંની સારી મદદ કરી

છે અને કયે જાય છે અને જે આ હોસ્પિટલને તેમની મદદ નહી હોય તો હાલના ઉચ્ચ ધોરણ ઉપર તે ચાલુ રાખી શકાય નહીં.

આ હોસ્પિટલ કેટલી લુંદર અને અપ-ટુ-ડેટ છે તે અત્યાર સુધીમાં તેની મુલાકાતે ગયેલ વ્યક્તિઓનાં નીચલાં નામો ઉપરથી જણાય છે.

મુ'બઈના નાઠ ગવરનર સર રોજર લમ્બી, નવાનગરના નાઠ જમ સાહેબ,

કચ્છ અને મોરબીના મહારાજ સાહેબો, મુ'બઈના નાઠ ચીફ જસ્ટીસ સર જોન બોમન્ટ અને લેડી બોમન્ટ, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ, શ્રીમંતુ સુભાષચંદ્ર બોઝ, મુ'બઈના

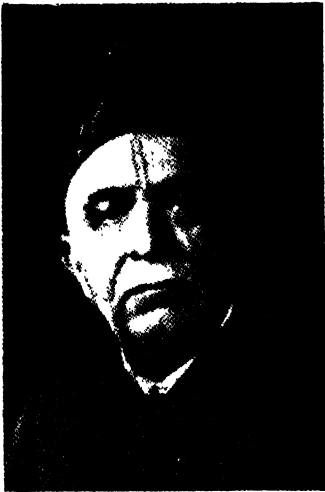


એડવોકેટ જનરલ શ્રી. મોતીલાલ સી સેતલવડ, મ્યુનિસિપલ કમીશનર શ્રીમંતુ ભદ્ર, સ્મેલ કોગ્રીઝ કોર્ટના ચીફ જસ્ટીસ શ્રીમંતુ ઇન્દ્રનારાયણ, શેઠ મથુરાદાસ વસનજી (મુ'બઈના માજી શેરીફ) વિગેરે.

છેલ્લાં દોઢ વર્ષથી આ હોસ્પિટલ સારી જાહેરમાં આવી છે અને તે માટે તેના ઉત્સાહી બેડયા ઓનરરી સેક્રેટરી શ્રીમંતુ રણુછોડદાસ ગોકળદાસ જવાબદાર છે. જે આપણી સખાવતી સંસ્થાઓને આવા બીનસ્વાર્થી ઓનરરી કાર્યકરો મળે તો તેમની સફળતા માટે જરા પણ શક રહી શકે નહી કારણ કે એ સંસ્થાનો વહીવટ કોના હાથમાં છે તે લોકો પ્રથમ જુવે છે

અને જ્યાં લોકોની એમ ખાત્રી થાય કે તેમનાં નાણાંનો સારો ઉપયોગ થાય છે તે લોકો સારાં કામો માટે છુટથી નાણાં આપે છે. શ્રી ૦ રણછોડદાસની તથા બીજા દ્રુસ્ટી એની એવી ઉમેદ છે કે આ હોસ્પિટલમાં બધી કામોના હાંકુઓ માટે વધુ પ્રમાણમાં મુક્ત બીજાનાંએ રહે અને શ્રીમંત હાંકુઓ આ હોસ્પિટલને એ કાર્યમાં મદદ કરશે તે તેમનાં નાણાંનો સારો ઉપયોગ થયેલો કહેવાશે.

**તુલસીદાસ ખીમજી શેઠ—**શેઠ તુલસીદાસનો જન્મ સંવત ૧૯૩૦ ના અશાઃ વદ પારસને દિને થયો હતો. તેમણે મુંબ-



ઈની ફાઈ હાઈસ્કુલમાં કેળવણી લીધી હતી. તેમણે ૧૯ વર્ષની વયે પોતાની ધંધાદારી કારકીર્દી શરૂ કરી હતી અને શરૂઆતમાં મુકાદમ તરીકે કામ કરતા હતા. તેઓ પોતાના મહેનતુ અને પ્રમાણિક સ્વભાવથી થોડાજ સમયમાં યુરોપીઅન, પારસી અને હિંદુ વ્યાપારી-

એને પોતાના ઘરાક ખનાવી શક્યા હતા. એવી રીતે ધંધામાં પગલર થયા પછી તેઓએ કલ્પીઅરીંગ, ફેરવડીંગ, શીપીંગ અને ઇનસ્યુરન્સ એજન્ટસની પેઢી મોટા પાયા ઉપર સ્થાપી હતી અને તેમની પ્રમાણિકતા અને ઘરાકોનાં હિતની કાળજીને લીધે વેપારીઓ અને બેંકો વર્ષોથી તેમની મારફત લાભો રૂપિયાનું કામ કરે છે. તેમના ધંધામાં તેઓ આજે અગ્રસ્થાન ધરાવે છે અને મી ૦ એન. એસ. આયરે લખેલાં “હાઈમાં પરદેશી હુડીઆમણુ”ના પુસ્તકમાં શેઠ તુલસીદાસ માટે ઘણું સ્તુતિપાત્ર લખાણ કરવામાં આવ્યું છે.

શેઠ તુલસીદાસ એક ધર્મપરાયણ પુરુષ છે અને તેઓ પુંજપાઠ અને દેવદર્શનમાં પોતાનો સારો જોવો સમય પસાર કરે છે. અત્યાર સુધીમાં તેમણે ઘણી જાત્રાઓ કરા છે અને કરે છે. તેમની સખાવતો પણ સારા પ્રમાણમાં છે. શાન્તાકરંજી લક્ષ્મીનારાયણ મંદિર, શાન્તાકરંજ રેસીડેન્ટસ એસોસીએશન, અને શાન્તાકરંજ એજ્યુકેશન સોસાયટીના તેઓ દ્રુસ્ટી છે. તેમને બીજા કેટલીક જાહેર અને સખાવતી સંસ્થાઓ સાથે પણ સંબંધ છે. ૧૦ શેઠ તુલસીદાસને કરસનદાસભાઈ અને નારણદાસભાઈ નામના બે પુત્રો છે. તેમના ભત્રીજા શ્રી. રણછોડદાસ ગોકળદાસ પણ તેમની સાથેજ છે. શ્રી. રણછોડદાસ ભાટીઆ જનરલ હોસ્પિટલના બોડયા ઓનરરી સેક્રેટરી છે અને એ હોસ્પિટલ છેલ્લાં ૧૦ વર્ષથી જે જાહેરમાં આવી છે તે ૧૦ રણછોડદાસની બીજા સ્વાર્થ સેવાને આભારી છે.

**સરનામું:—**તુલસીદાસ જીવન, લોડખંદર રોડ, શાન્તાકરંજ.

લેનટીન, ફીરોઝશાહ કાવસજી— એવણુનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમના મરહુમ પીતાજી



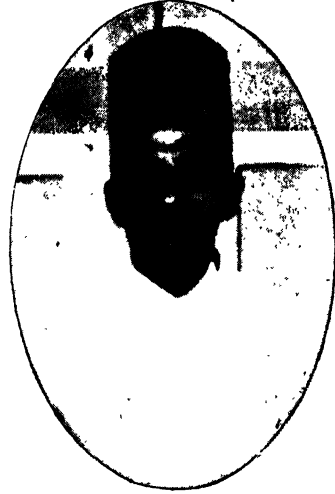
શેઠ કાવસજી ફરામજી લેનટીને મુંબઈની તે વેળાની જાણીતી બોમ્બે યુનાઇટેડ (મંગળદાસ) મીલ તેમજ ખટાઉ મકનજી મીલમાં વરસો સુધી મેનેજર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કામ બજવી એ મીલના એજન્ટો તરફથી વીલાયત જઈ રૂ. ૧૩ લાખની મશીનરી લાવ્યા હતા અને મુંબઈમાં બોમ્બે યુનાઇટેડ મીલમાં ઇલેક્ટ્રીસીટીથી કામ કરી શકાય એવી મશીનરી પહેલવહેલી ગોઠવી હતી. મુંબઈની બીજી મીલોમાં પણ એમની તરફથી ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી ગોઠવાઈ હતી. તેઓનું મરણ ૩૯ વરસની ભર-જવાન વયે નીપજ્યું તેની ૨ વરસ આગમ્ય તેઓએ મુંબઈની એક જાણીતી મીલ ખરીદી લઈ તેને વહાલન મીલને

નામે ચાલુ કરી હતી, જે તેઓના મરણ બાદ વેચી નાંખવામાં આવી હતી.

મી. ફીરોઝશાહ લેનટીનની વય તે વેળા ૧૬ વરસની હતી. તેઓ મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ કીધા બાદ મુંબઈની સીટી એન્ડ બોમ્બે મીલમાં એપ્રેન્ટીસ તરીકે જોડાયા હતા જે બાદ તેઓએ ત્રીકમદાસ મીલમાં ચાર વર્ષ સુધી ઇરેક્શન ફીટર તરીકે કામ કીધું હતું. તે પછી કલકત્તાની દનબાર મીલમાં ત્રણ વરસ કાર્ટીંગ સ્પીનીંગ માસ્તર તરીકે ગયા હતા, જ્યાં તેઓએ પુર સંતોષ વચ્ચે કામ કરીને લાહોરની તેમજ મીરજાપુરની મીલોમાં મેનેજર તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૩ માં તેઓ મુંબઈની વીક્ટોરીયા મીલમાં જોડાયા હતા. એ મીલના એજન્ટો અમદાવાદવાળા શેઠ ગીરધરદાસ મંગળદાસ અને શેઠ ચીમનલાલ ગીર-ધરદાસ પારેષે તેઓની જાતી હુશીયારી જોઈને મુંબઈની એલાયન્સ મીલ, જુબીલી મીલ, સુરતની ગુલામખાખા મીલ, અમદા-વાદ સીટી મીલ, રાજનગર મીલ તેમજ જખલપુરની રાજ ગોકળદાસ મીલ મધેનો વહીવટ મેનેજર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે તેમને સોંપ્યો હતો અને મુંબઈ તેમજ અમદાવાદમાં સ્પીનીંગ એક્ષપર્ટ અને મેનેજર તરીકે પ્રખ્યાતી પામ્યા હતા. ૧૯૨૬ ના સાલમાં મી. ફીરોઝ-શાહ આ શેઠીયાઓને ત્યાંથી છુટા પડીને અમદાવાદ કોટન અને લક્ષ્મી કોટન મીલના એજન્ટ શેઠ જયંતીલાલ અમૃતલાલને ત્યાં મીલ મેનેજર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે જોડાયા જે બાદ ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૭ માં મુંબઈની માણેકજી

પીટીટ મીલના મેનેજર તરફે બેડાઈને આ મીલને ફક્ત ૧ વરસમાં અનેક સુધારા વધારાઓ સાથે રૂ. ૧૨ લાખનો મોટો નફો દેખાડી આપ્યો હતો, જે માટે તેઓના એજન્ટોના વડા ભાગ્યા મરહુમ સર દીનશા પીટીટ બેરોનેટે પોતાની એજન્સી હેડળની દીનશા પીટીટ, ખમનજી પીટીટ, ફરામજી પીટીટ અને માણેકજી પીટીટ મીલમાં ૧૯૨૮ માં સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે મીં લેનટીનની મોટા પગારે નેમણું કરી હતી. કમનસીબે મુંબઈની મીલોના દિવસો નખળા પડવા છતાં ઉપલી પીટીટ મીલો સાથે કામ ખજવતી હતી. મીં લેનટીન એક મોટા મીલકનદાર છે.

સરનામું—શાટોમરીન, મરીનદ્રાઈવ,  
મુંબઈ.



દુબાઈ, શેક માણેકશાહ ફરામજી (ખારાલાખ)—શેક માણેકશાહનો જન્મ મુંબઈમાં તા. ૧૩ મી જુન ૧૮૮૬ ના દિને થયો હતો. ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધા પછી તેઓ બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વેમાં ૧૯૦૩ ની સાલમાં લોકો ડીપાર્ટમેન્ટમાં રહ્યા હતા. ૧૯૧૫ માં જ્યારે છેલ્લી મોટી લડાઈ ચાલતી હતી ત્યારે તેઓ બી. રીગોલ એન્ડ બર્ગમેન કંપનીમાં સેલ્સમેન તરીકે બેડાયા હતા. એ કંપની ખંધ થયા પછી તેઓ જહાં બોહીને કંપનીમાં અને તે પછી ડબલ્યુ. જે. બેરોજમાં બેડાયા હતા જ્યાં તેઓ ઘણી સારી સેવા બજવીને ૧૯૩૨ માં રીટાયર થયા હતા, અને શેર બજારમાં વેપાર કરવા માંડ્યો હતો. શેર બજારમાં નરીખ-

દવીઅર ખાતે પારસીઓ માટે એક ભવ્ય અને અપટ્ટેડે સેનેટોરીઅમ બંધાવી છે, જે શેક દીનશાજી શાપુરજી દવીઅર-વાલાને હાથે ખુલ્લી મુકાઈ હતી. પોતે ગરીબાઈમાંથી વધેલ હોવાથી તેઓ પોતાની કોમનાં ગરીબ હાજતમંદોને તેમજ ગરીબ ઓળખીતાંઓને છુપે અને છુટે હાથે મદદ કરે છે.

સરનામું—બાનુમેનશન, ૬૧૯, પારસી કેલોની, દાદર, મુંબઈ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

**સેતલવડ, શ્રી. ભીમરાવ કેશવલાલ—**  
શ્રી ભીમરાવભાઈનો જન્મ ૧૮૯૭ ની  
સાલમાં થયો હતો. કેળવણી લીધા પછી



તેઓ પોતાના પિતા રા. કેશવલાલ સેતલ  
વડ સાથે ૧૯૨૧ ની સાલમાં જાણીતા  
ઇનસ્પેક્ટર એજન્ટો મેસર્સ એમ. કાનજી  
અને કંપનીમાં જોડાયા હતા અને ત્યાં  
૧૯૩૦ ની સાલ સુધી કામ કરી વીમાના  
વધુ અભ્યાસ, ટ્રેનીંગ અને અંગત અનુ-  
ભવ માટે ટોરન્ટો (કેનેડા) ખાતે મેન્યુફે-  
ક્ચરર્સ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીની હેડ  
ઓફીસમાં ગયા હતા. તેમણે ન્યુયોર્ક  
યુનીવરસિટીનો ઇન્સ્યુરન્સ ડિપ્લોમા મેળ-  
વ્યો છે. ૧૯૩૧ માં વોશીંગ્ટન ખાતે  
મળેલી હુનીઆની વેપારી એમ્બરોની કોન-  
ફરન્સમાં ઇન્ડિઅન ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઝ  
એસોસિએશનના એક ડેલીગેટ તરીકે  
હાજરી આપી હતી. આગ, અકસ્માત  
અને દરીઆઈ વીમાનાં કામનો લંડનમાં

કેટલીક જાણીતી વીમા કંપનીઓમાં તેમણે  
ખજાણા અનુભવ મેળવ્યો છે. ડિસેમ્બર  
૧૯૩૨ માં હાંક પાછા ફર્યા પછી તેમણે  
યુનાવરસલ ફાયર અને જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ  
કંપનીના મેનેજર અને એ કંપનીની મેને-  
જીંગ એજન્સીમાં એક ભાગીદાર તરીકે  
૧૯૩૨ થી ૧૯૩૯ સુધી કામ કર્યું હતું.  
જુલાઈ ૧૯૩૯ થી તેઓ ફરી જનરલ ઇન-  
સ્યુરન્સ કંપની લી. ના મુખ્ય વીમાગના  
જનરલ મેનેજર છે.

સરનામું:—૪૫-૪૭, એ.પોલો સ્ટ્રીટ,  
મુંબઈ.

**જયંતીલાલ જમનાદાસ મોરારજી—**  
૨૧૦ જયંતીલાલભાઈનો જન્મ ૧૯૧૯ ની  
સાલમાં મુંબઈમાં થયો હતો. જાણીતા શેર



દલાલ શેઠ જમનાદાસ મોરારજીના તેઓ  
ત્રીજા પુત્ર છે અને હાલમાં ધી નેટીવ શેર  
એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશનના

(જુનાં શેર ખબરના) ડિરેક્ટરોની ખોડમાં ખીરાજે છે. તેમણે શાંતાકરજીની આનંદી-લાલ પોદાર સ્કુલમાં પ્રાથમીક અને મુ'ખ-ઈની ભરડા ન્યુ હાઈસ્કુલમાં માધ્યમીક કેળવણી લીધી હતી અને તે પછી ૧૯૩૭ ની સાલમાં તેઓ પોતાના પિતાની પેઢીમાં જોડાઈ ગયા હતા. ઉદ્યોગી અને મહેનતુ સ્વભાવ, ધંધાદારી કુનેહ અને હુશીઆરી અને મળતાવડી રીતભાતેને લીધે તેઓ થોડાજ સમયમાં પોતાના પિતાને ઉપયોગી થઈ પડ્યા હતા અને આજે તેઓ પોતાના પિતાના એક જ મણા હાથ સમાન છે. રાજ્યતીલાલભાઈ એક સારા ટેનીસ પ્લેયર છે અને ક્રીકેટ ક્લબ એફ ઈન્ડી-આના એક સભાસદ છે. તેમનાં લગ્ન ૧૯૩૯ની સાલમાં થયાં હતાં. પોતાના આનંદી અને મળતાવડા સ્વભાવને લીધે તેઓ નાની વયમાંજ એક બહોળું મિત્ર-મંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—ધાંડખંદર રોડ, શાંતાકરજી.

**નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરી**—સ્વર્ગસ્થ શેઠ નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરીએ ૧૮૬૪ માં મુ'ખઈમાં સોના ચાંદીના વેપારી તરીકે પોતાના ધંધાની શરૂઆત કરી. જમાનાને અનુસરતા સુંદર અલંકારો ખનાવી સામાન્ય જનતાને કીમતી ધાતુની ઉપયોગીતા સાથે સંપ્રદ કરતા શીખ્યું. કીમતી સોના ચાંદી જેવી અમુલ્ય ધાતુ પ્રજાને ચોખ્ખી ભેળસેળ વીનાની આપી પોતાનું નામ મરહુમે એક પ્રમાણીક સોના ચાંદીના વેપારી તરીકે બહાર આણ્યું.

જનતાના બહોળા ટેકા અને સંપુર્ણ વિશ્વાસે એઓશ્રીએ એક બીજી દુકાન શેખ મેમણ સ્ટ્રીટમાં ખોલી હતી. મરહુમના

એકજ પ્રમાણીકતાના ચાલુ સીધ્ધાંતે લોકોનો વિશ્વાસ અને ટેકો વધતોજ ગયો.



વખત જતાં મરહુમના ચીજ ભાઈજમના દાસભાઈ સહકર્તૃમ્ણ કોન્ટ્રીનન્ટની મુસાફરી કરી આરી ઝવેરાતનો અનુભવ લઈ આવ્યા પછી એક મુખ્ય શાખા લેમીંગ્ટન રોડ ભાસ્કર મેન્શનમાં ખોલવામાં આવી. જ્યાં ખાહોશ અનુભવી યુરોપીઅન તેમજ દેશી આર્ટીસ્ટ અને કારીગરો નીચે ઝવેરાતના રમણીય ચોખ્ખા ચાલુ જમાનાને અનુસરતા અલંકારો ખનાવી જનતાનો બહોળો વિશ્વાસ મેળવ્યો. આ ધંધાની પ્રમાણીકતા અને ચાલુ ફેશનેબલ આર્ટીસ્ટ કારીગરોને લઈને હિંદુસ્તાનના મુખ્ય રાજ્ય રજવાડાઓનો મજબુત આકર્ષ્ય મળ્યો. વખત જતાં મહારાજ સાહેબ વડોદરા અને મહારાજ સાહેબ ગ્વાલીઅરના એપોઈન્ટ-મેન્ટો પણ મળ્યાં.

સરનામું:—નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરી, લેમીંગ્ટન રોડ, મુ'ખઈ.

ગાંધી, મીઠા મીનાચલેર માણેકશાહ—  
એવણુનો જન્મ ભરૂચમાં તા. ૨૭-૨-૧૮૯૬  
ના દિને થયો હતો. તેઓએ મુંબઈની



કોર્ટ હાઈસ્કુલમાં કેળવણી લીધા બાદ  
પોતાના પીતાજીની અફીણની પેઢી કે  
જે પેઢી ૪૦ વરસની મોનોપોલી ધરાવે  
છે તેમાં બેડાયા હતા.

છેલ્લી લડાઈ દરમિયાન તેઓએ પહે  
લેથી છેલ્લે સુધી હાંધી લશ્કર માટે  
ખીડીઓ લશ્કરી ખાતાંને પુરી પાડી હતી  
અને આ લડાઈમાં પણ તેઓએ એ  
કામ ચાલુ રાખ્યું છે. તેઓની ફર્મ  
એમ. એચ. ગાંધી એન્ડ સન્સને નામે  
ગવર્નમેન્ટ ટોબેકો વેર હાઉસમાં ૪૦  
વરસથી અફીણ અને ૨૮ વરસથી તંબા-  
કુત્તું કામકાજ કરે છે, અને તેઓના  
કામમાં તેઓના નાનાભાઈ તેહમુરસ્પ  
પણ મોટા મદદગાર છે.

એવણુના લગ્ન ૧૯૧૯ની સાલમાં  
ખાઈ રેશન માણેકજી ખાટલીવાલા સાથે  
થયાં હતાં અને તેવણુને ૨ દીકરાઓ

અને ૧ દીકરી છે. વડો બેટો કેડી  
લડાઈ આગમચ કેમ્પ્રીજમાંથી ૨જ  
ઉપર મુંબઈ આવ્યા બાદ તેઓને  
ધંધામાં નાંખવાને માટે શેઠ મીનાચલેરે  
અગાઉની જરમન ઇન્ડસ્ટ્રી જે કેમીકલ  
મોલ્ટીંગ મેન્યુફેક્ચરીંગ હતી તે પહેલ-  
વહેલીવાર હાંદમાં લાવીને તેના ડિરેક્ટર  
બન્યા છે તેમજ સંપલખર પ્રધર્સ  
ઇન્ડીયા લીમીટેડ કુંપનીમાં પણ એક  
ભાગીઆ અને ડિરેક્ટર છે. બાઈએ  
સખરબન ડિફેન્સ લોન કમીટીના તેઓ  
એક ઉલટમંદ મેમ્બર છે અને તેઓને  
૧૯૩૮ ના સાલમાં જે. પી. બનાવવામાં  
આવ્યા હતા. તેઓના પીતાજીનું મરણ  
૧૯૩૭ની સાલમાં થયા બાદ તેઓએ  
પોતાની ફર્મ ચાલુ રાખીને સારી પંક્તી  
ઉપર મુકી છે. મીઠા માણેકશાહ સી.  
સી. આઈ.ના મેમ્બર ઉપરાંત બેલેટીંગ  
કમીટી ઉપર ખીરાજે છે અને તેઓ આ  
કલબ ઉપરાંત વીલીંગ્ડન અને રેડીયો  
કલબના પણ એક સભાસદ છે. સ્વભાવે  
આનંદી અને મળતાવડા હોવાથી તેઓ  
એક બહોળું મિત્રમંડળ મેળવવા  
પામ્યા છે.

સરનામું:—કેડી મંજીલ, બેરામજી  
જીજીભાઈ રોડ, વાંદરા.

મમુદ, સર સમયદ રેસ, આઈ. ઇ.  
એસ., ખાર-એટ-લો—એમનો જન્મ  
૧૮૮૯ના સાલમાં થયો હતો. એમણે  
અલીગઢની તેમજ એક્સફર્ડની ન્યુ કોલે-  
જમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ માં  
પટણા હાઈસ્કુલના હેડ માસ્ટર હતા.  
૧૯૧૬ માં કટકની રેવેન્યુ કોલેજના  
પ્રોફેસર હતા. કલકત્તા, મદ્રાસ અને  
એસિનાન્યા યુનીવર્સીટીઓના એવણ  
‘ફેલો’ પણ હતા.

સરનામું:—અલીગઢ.

પારખ, ખાનખહાદુર ખમનજી અર-  
દેશર—ખાનખહાદુર ખમનજી પારખનો  
જન્મ તા. ૧૮ મી માર્ચ ૧૮૬૯ ના  
દિને સુરતમાં થયો હતો. એવળુના  
પિતાજી ખાનસાહેબ અરદેશર જહાંગીરજી  
પારખ પોસ્ટ ખાતામાં એક જાણીતા  
અમલદાર હતા અને તેમના ખા. બ. ખ.  
ખમનજી ત્રીજા ખેટા થાય છે. ખા. બ. ખ.  
ખમનજીએ નાશક, ધુલીઆ અને મુંખ-  
ઈની સ્કુલોમાં કેળવણી લીધી હતી અને  
૧૯ વર્ષની નાની વયે ખાનદેશમાં પોલીસ  
ખાતામાં એક હેડ કોનસ્ટેબલ તરીકે  
સરકારી નોકરીમાં જોડાયા હતા. ત્યાંથી  
તેમને આખકારી ખાતામાં ટ્રાન્સફર કર-  
વામાં આવ્યા હતા અને ત્યાં તેમણે  
એક બાહોશ ડિટેક્ટીવ તરીકે નામના  
મેળવી હતી. આખકારી ખાતાં મધેની  
મી. પારખની કારકીર્દી ઘણી ઝળકતી  
હતી. મીસીસ અથાઈદેના કેસમાં  
તેમણે બજાવેલી સેવાએ તેમને સારી ખ્યાતી  
આપી હતી. તેઓ રીટાયર થયા પછી  
૫૬ વર્ષ ખાદ કૉંગ્રેસ અસહકારની લડત  
શરૂ કરી હતી અને તેને અંગે કૉંગ્રેસ  
તરફથી દારૂ તારીની દુકાનો ઉપર અને  
લીલાંઉંચા ઉપર પીકેટીંગ ગોઠવવામાં  
આવ્યું હતું. એ ચળવળને દબાવી દેવામાં  
ખા. બ. ખ. પારખે સરકારને સારી મદદ  
કરી હતી. તેમની સેવાની કદરસનાશી  
તરીકે ૧૯૩૫ માં તેમને ખાન ખહાદુર  
ખનાવવામાં આવ્યા હતા. એમનાં લગ્ન  
૧૮૮૬ માં સુરતમાં સૌરાષ્ટ્ર ગણેશનાં  
દીકરી બાઈ મહેરબાઈ સાથે થયાં હતાં.  
તેમને ૩ છોકરા અને ચાર છોકરીઓ છે.  
તેઓ આનંદી અને મળતાવડા સ્વભાવના  
છે અને તેઓ બહોળું મીત્રમંડળ  
ધરાવે છે.

સરનામું:—હબીબ મેનશન, ૧૫૭,  
ખંબાલા હીલ, મુંખઈ.

આચર, મી. ડી. કે. ડારાભસ્વામી  
એમ. એ.—એવળુ કોઈમ્બટોરની ગવર્ન-  
મેન્ટ કોલેજના પ્રીન્સીપાલ છે. અગાઉ  
એવળુ મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કોલેજના ઇકો-  
નોમીકસના વીષયના પ્રોફેસર હતા. મદ્રાસ  
યુનીવર્સીટીના ઇન્ડિઅન ઇકોનોમીકસના  
મદદનીશ પ્રોફેસરનો અને તે પછી પ્રોફે-  
સરનો પણ ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો.  
ઇન્ડિઅન કરન્સી અને ફીનાન્સના તેઓ  
એક એક્ષપર્ટ સમાન છે.

સરનામું:—કોઈમ્બટોર.

ઝરૂલ્લાખાન, સર મહમદ—ના. ૦  
વાઈસરોયની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના



સભાસદ સર મહમદ ઝરૂલ્લાખાન  
રીટાયર થયા પછી હાઈની ફેડરલ કોર્ટના  
એક જજનો હોદ્દો સંભાળનાર છે.

(વધુ વીગતો માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૩૧૨)



પટેલ, મી૦ અરદેશર સી.—મી૦ અરદેશર પટેલનો જન્મ ૧૮૯૮ ની સાલમાં વડોદરામાં થયો હતો. નાનપણથીજ તેઓ



સીનેમા ઉદ્યોગમાં ઘણો રસ લેતા હતા. ૧૯૧૨-૧૩ ની સાલથી તેમણે સીનેમા લાઇન તરફ ધ્યાન આપવા માંડ્યું અને સ્કુલ છોડ્યા પછી ૧૯૧૫ માં તેમણે એ લાઇનમાં ઝુકાવું અને ૧૯૨૪ ની સાલથી તેમણે એ લાઇનની પોતાની પેઢી કાઢી ફીલ્મો ખનાવવાની, તેની ડિસ્ટ્રીબ્યુશનની અને એકઝીબીશનની લાઇનોમાં ભાગ લેવા માંડ્યો. હાલમાં ૧૦૦ થી વધુ સીનેમા થીએટરોમાં તેમણે ઇનસ્ટોલેશનનું કામ કર્યું છે કે જેમાંના દશથી વધુ થીએટરો તો મુંબઈમાંજ છે. હાલના એક બાદશાહી થીએટર તરીકે ગણાતા મુંબઈના રોયલ ઓપેરા હાઉસને તેમણે પોતાના કબજામાં લીધું અને તેમણે એ થીએટરનો ચાર્જ લીધો ત્યાંથી હાલથી અને પરદેશી પીકચરો ખતાવતા એક પહેલી

પંક્તીના થીએટરની પંક્તીમાં એ થીએટર ગણાય છે.

ટુંકી ન્યુસ રીલો ખનાવનાર તરીકે પણ મી૦ પટેલ મશહુર છે. માત્ર વાઈ-સરોયો લોડ અરવીન અને લોડ વીલી-ગડનની વીદ્યાયગીરી તથા પધરામણીની ફીલ્મો ઉતારી ૧૨ કલાકમાં તે એકઝીબીટ કરવાનો તેમણે રેકર્ડ કર્યો છે. લોડ વીલીગડનની પધરામણીની ફીલ્મ તેમણે સહવારના ૧૦ વાગે ઉતારી અને તે ફીલ્મ તેમણે સરકારી મહેલમાં ખેડ વાઈસરોયો અને તે વેળાના ગવર્નર સર ફ્રેડરીક સાઈકસ સમક્ષ તેમજ રાજ મહારાજઓના એક દબદબાભર્યા મેળાવડા સમક્ષ ખતાવી હતી. આટલા ટુંક વખતમાં ફીલ્મ પ્રોડ્યુસ કરી એકઝીબીટ કરવા માટે વાપરેલી કુનેહ માટે ખેડ વાઈસરોયોએ મી૦ પટેલને મુખારકબાદી આપી હતી.

વીમાની (એવીએશનની) લાઇનમાં પણ મી૦ પટેલ ઉલટ લે છે અને તેમણે ૧૯૨૯ માં પાયલટનું સરટીફિકેટ પણ મેળવ્યું હતું. તેમણે હાલમાં ઘણી વાર અને એક વખત તો જુહુથી ઢોયડન સુધી વીમાનો ચલાવ્યો છે ૫૦૦ કલાકથી વધુ ઉડવાનો તેમણે રેકર્ડ કર્યો છે.

મી૦ પટેલ જે વખત કોન્ડીનન્ટ ઉપર ગયા હતા અને ઇંગ્લંડ, ફ્રાંસ, જર્મની અને ઇટલીનાં કેટલાંક બાણીતા સ્ટુડીઓઝ અને ફેક્ટરીઓની મુલાકાત લીધી હતી. સીનેમાના ધધામાં મી૦ પટેલનું સ્થાન ઉચ્ચ છે. હાલની મોશન પીકચર સોસાયટીની કારોબારી કમીટીના તેઓ સભાસદ છે.

મી૦ પટેલ એક બાણીતા મેસન છે. ૧૯૨૪ ની સાલથી તે હજી સુધી તેઓ એક સારા સોશીઅલ વર્કર તરીકે સેવા કરે છે.

કેટલીક જાણીતી પબ્લીક વેલફેર સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે અને તેની પીછાન તરીકે તેમને લેડી વીલ્સનને હાથે (માજ ગવર્નરનાં ધણીઆણી) સોનાના ઘડીઆળની ભેટ આપવામાં આવી હતી.

સરનામું:—વાડીઆ હાઉસ, હુયુજસ રોડ, મુંબઈ.

**ક્રેપ્ટન, મીં હોમી સી.—**મુંબઈના બેંકીંગ તથા વ્યાપારી મંડળોમાં મીં એચ. સી. ક્રેપ્ટન ઘણા જાણીતા છે. તેમની કેળવણીની કારકીદી જોતાં તેઓ એક બેંકર થવાને સરજાયલા હોય એમ લાગતું નથી પણ એક ધારાશાસ્ત્રી પણ પહેલી પંકિતના બેંકર બની એક મોટી સ્વદેશી બેંકના વડાને હોદ્દા સફળતાપુર્વક ભોગવી શકે છે તે



મીં ક્રેપ્ટનના સેન્ટ્રલ બેંક સાથેના ૨૦ વર્ષના અનુભવ ઉપરથી માલમ પડે છે. મીં ક્રેપ્ટનનો જન્મ તાં ૧૬ મી

મે ૧૮૮૮ ના દિને થયો હતો. તેમણે મુંબઈની ન્યુ હાઈસ્કુલ અને સેન્ટ જેવી-અર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૮ માં તેઓ ગ્રેજ્યુએટ અને ૧૯૧૦ માં એલ એલ બી. થયા હતા. ૧૯૧૭ માં સોલ્ડી-સીટરની પરીક્ષામાં તેઓ પહેલા નંબરે પસાર થયા હતા. ૧૯૨૧ ના જાન્યુઆરી માસમાં તેઓ આપણી સ્વદેશી બેંક ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડીઆમાં સેક્રેટરી તરીકે જોડાયા હતા અને મરહુમ મહાન હિંદી બેંકર સર સોરાબજી પટેલજીનાવાલાના હાથ હેઠળ વર્ષો સુધી કામ કરી આપણી એ સ્વદેશી બેંકને આગળ વધારવામાં મોટો ફાળો આપ્યો હતો. આગસ્ટ ૧૯૩૭ માં તેઓ એ બેંકના મેનેજર અને જાન્યુઆરી ૧૯૪૧ માં જનરલ મેનેજર નીમાયા હતા. સર એચ. પી. મોદી નાં વાઈસરોયની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલમાં નીમાયાથી બેંકના ચેરમેન તરીકે તેમની જગ્યાએ મીં હરીદાસ માધવદાસ અને મેનેજીંગ ડિરેક્ટર તરીકે મીં ક્રેપ્ટનની નીમણૂક થઈ હતી.

આપણા દેશમાં કામ કરતી મોટી સ્વદેશી બેંકોમાં સેન્ટ્રલ બેંકજી એક એવી છે કે જેનો વહીવટ એકલા હાંદી ઓથી ચાલે છે.

મીં ક્રેપ્ટન તેમના ખજોળા અનુભવ અને વ્યાપારી કુનેહને લીધે વેપારી મંડળોમાં લોકપ્રિય છે. તેઓ યુનીઅન બેંકના ચેરમેન અને મુંબઈની ઈન્ડીઅન મરચન્ટ્સ એસોસિયેશનની કમીટીના વર્ષોથી સભાસદ છે.

સરનામું:—સેન્ટ્રલ બેંક, કોટ, મુંબઈ.

ગઝદર, મી૦ હોમી નવરોજી—મી૦ ગઝદરે એક યુન'દા પારસી સ્વીમર તરીકે સારી નામના મેળવી છે. તેમણે વરસો સુધી ગોળવાલા ખાથની વોટરપોલો ટીમની કેપ્ટનશીપ લઈને લગભગ પાંચ સદી સુધી તેમાં સારી રમત કરી એ ટીમને વરસો સુધી જીત અપાવી હતી. એક યુન'દા કેપ્ટન અને એક અઠંગ વોટરપોલો પ્લેયર તરીકે આ રમતમાં એમના જેવી સુ'દર રમત કરનારા અત્યારસુધી કેાઈજ ભેવામાં આન્યા છે. ૧૯૨૭ ની સાલમાં તેમની કેપ્ટનશીપ હેઠળ મુ'બઈની એક વોટરપોલો ટીમ કલક-તા ખાતે ઓલીમ્પીક ગેમ્સમાં ભાગ લેવા ગઈ હતી અને તે ટીમે ત્યાં ઘણી સારી નામના મેળવી હતી. તેઓ મજબુત ખાધાના હેવાથી ફાસ્ટ સ્વીમર તરીકે તથા વોટરપોલો ટુર્નામેન્ટમાં ફતેહ મેળવી શકતા હતા.



મી૦ ગઝદર એક ચંચળ બુદ્ધીના સાહસીક વેપારી તરીકે જાણીતા છે. તેઓ

જાણીતા એપીશીઅન્સ (ચશમાવાલા) મેસર્સ ખાલીવાલા એન્ડ હોમી લીમીટેડના એક ડિરેક્ટર છે. તેમણે યુરોપ અને અમેરિકાની મુસાફરી કરી છે અને ચશમાની લાઈનને સારો અનુભવ મેળવી આપણે ત્યાં એ લાઈનમાં અનેક ફેરફારો દાખલ કર્યા છે. ચશમાની કેટલીક ખાખતોમાં હાંદમાં તેમણે દોરવણી આપ્યાનું કહેવાય છે અને તેથી ચશમાની ખાખતમાં મુ'બઈમાં ખાલીવાલા હોમીનું નામ એક ઘરગથું નામ સમાન થઈ પડ્યું છે. તેમની ધંધાદારી કુનેહ, ઘરાકો સાથ નમનતાઈ અને સારી રીતે કામ લેવાની ટેવ અને ઘરાકોનો વીશ્વાસ પ્રાપ્ત કરવાના ગુણોને લીધે ખાલીવાલા હોમીની પેઢી જાહેર પ્રજાને સારો વીશ્વાસ મેળવી શકી છે. તેમના ઉંચા કામને લીધે તેમની પેઢીને ના૦ ગવરનરનું એપોઈન્ટમેન્ટ મળ્યું છે અને તે ઉપરાંત અનેક અમલદારો અને જાણીતા આસામીઓ તરફથી ઘણાં સરટીફિકેટો પણ મળેલાં છે. વડોદરા, માઈસોર અને હાંદના બીજા ભાગોમાં ભરાયલાં ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અને બીજાં એકઝીબીશનોમાં તેમને સાનના ચાંદ અને સરટીફિકેટો મળ્યાં છે. મી૦ હોમીએ જાહેર પ્રજાને સગવડ આપવા અને વખતને અનુસરતા ચશમાની લાઈનમાં ફેરફારો દાખલ કરવા લીધેલી તકલીફને લીધે ખાલીવાલા અને હોમીની પેઢી ચશમા બનાવનારાઓની પેઢીઓમાં ઘણું આગળ પડતું સ્થાન ધરાવે છે. મુ'બઈમાં ખાલીવાલા હોમી એટલે ચશમાનો બીજો શબ્દ એવી રીતે એ પેઢી ઓળખાય છે.

સરનામું:—૩૧, વુડ હાઉસ રોડ, કોટ, મુ'બઈ.

ઠાકર, શ્રી૦ શંકરલાલ હરજીવંદ-  
દાસ.—શ્રી૦ ઠાકરનો જન્મ સંવત ૧૯૬૧  
માં પ્રેમપુરમાં થયો હતો. તેમણે એલ્ફીનસ્ટન  
હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. સંવત



૧૯૭૯ માં તેમના  
પિતાનો સ્વર્ગવાસ  
થતાં તેઓ ધંધામાં  
પડ્યા હતા. તેમના  
ભાઈઓના સહકારથી  
તેઓ ઇલેક્ટ્રીક સામા-  
નનું બીઝનેસ કરે છે  
અને ભારતીય નીવાસ  
લોજ ચલાવે છે.  
તેમના ગામમાં લોકોને પડતો પાણીનો  
ત્રાસ દૂર કરવા તેમણે રૂ ૪૫૦૦૦ ના  
ખર્ચે જળાશય બંધાવ્યું છે.

સરનામું:—ભારતીય નીવાસ હોટલોજ,  
૨૧૫, કાલબાહેવી રોડ,  
મુંબઈ.

## દહે કેમીકલ વર્ક્સ અને દહે આયુર્વેદિક ફાર્મસી.

રીચરિડ, અને કાલબાહેવી,  
અમદાવાદ. મુંબઈ.

## સુંદરી સાથી

સ્ત્રીઓ માટે શક્તિ આપનાર, લોહી  
સુધારનાર, નબળાઈ મટાડનાર દવા.  
પ્રદર, લોહીવા, સુવારોગ મટાડે છે.

## મહાન ટોનીક શુકલ

પુરૂષોને તાકાત આપનાર, તંદુર-  
સ્તી વધારનાર દવા. રૂ. ૨.

શાસ્ત્રીય દવાઓ, ભરમો, રસો  
ખાસ ઘટાડેલી કીંમતે મળશે.

દહે ફાર્મસી રીચરિડ,  
અમદાવાદ.  
કાલબાહેવી, મુંબઈ.

ઉમરીગર, મી૦ કે. ડી.—મી૦ ઉમરી-  
ગર એક બાણીતા જરનાલીસ્ટ છે અને  
૧૯૩૨ ની સાલથી તેઓ “ટાઇમ્સ ઓફ  
ઇન્ડિયા” ના અધિપતિ ખાતામાં ઉંચે  
હોદ્દા ધરાવે છે. તેમનો જન્મ ૧૮૯૬



માં ગણુદેવી ખાતે  
થયો હતો, પણ  
તેમના પિતા મુંબ-  
ઈની મેસર્સ સરદાર  
કાર્બોનિક ગેસ કંપ-  
નીમાં ચીફ એનજી-  
નીઅર તરીકે કામ  
કરતા હોવાથી  
તેમણે બાલ્યવસ્થા

મુંબઈમાં જ પસાર કરી મુંબઈમાં જ કેળ-  
વણી લીધી હતી.

તેમને નાનપણથી જ જરનાલીસ્ટમને  
શોખ હતો અને તેથી વર્તમાનપત્રોમાં  
લખાણો કરતા હતા, અને આખરે ૧૯૧૯  
ની સાલમાં એ ધંધામાં જોડાયા હતા.  
મી૦ ઉમરીગર એક સોશીઅલ વર્કર  
પણ છે. તેઓ જરનાલીસ્ટ એસોસી-  
એશન ઓફ ઇન્ડિયા અને ઇન્ડિઅન  
પ્રોગ્રેસીવ ગરૂપના સભાસદ અને યંગ-  
મેન્સ પાર્ટી એસોસીએશનના પ્રમુખ  
હતા. તેઓ મુંબઈની લેજીસ્લેટીવ  
અસેમ્બલી પ્રેસિડેન્ટ એસોસીએશન,  
મ્યુ. કોર્પોરેશન પ્રેસિડેન્ટ એસોસી-  
એશન અને પાર્ટી સેન્ટ્રલ એસોસીએ-  
શનની કાઉન્સિલના સભાસદ છે. તેઓ  
ચક્ર ફીમિશન છે.

## પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતારાવો

**ચુનીલાલ ગીરધરલાલ**—કોલસાના જાણીતા વેપારી શેઠ ચુનીલાલ ગીરધરલાલનો જન્મ તા. ૧૮ મી આગસ્ટ ૧૮૮૪ ના દીને થયો હતો. જાંભાતના જાણીતા વેપારી શેઠ ગીરધરલાલ મથુરાદાસના તેઓ દીકરા થાય છે. તેમનાં લગ્ન ૧૯૨૮ ની સાલમાં જાંભાતવાળા શેઠ ગીરધરલાલ ઇશ્વરલાલના પુત્રી વિદ્યાગૌરી સાથે થયાં હતાં. તેમને બે પુત્રો છે.



શેઠ ચુનીલાલે જાંભાતની હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. મુંબઈના કોલસાના જાણીતા વેપારીઓ ચુનીલાલ હરીલાલ અને કંપનીમાં તેઓ ૧૯૦૮ ની સાલમાં એક એસીસ્ટન્ટ તરીકે જોડાયા હતા અને એ પેઢીમાં ૧૯૧૫ ની સાલમાં એક ભાગીદાર બન્યા હતા. તે પછી ૧૯૨૬ ની સાલમાં તેમણે મેસર્સ ચુનીલાલ ગીરધરલાલ અને કંપનીની સ્થાપના કરી પોતાનો સ્વતંત્ર વંદો શરૂ કર્યો હતો. ૧૯૩૪ ની સાલમાં તેમણે મજકુર બેંક પેઢીઓને જોડી

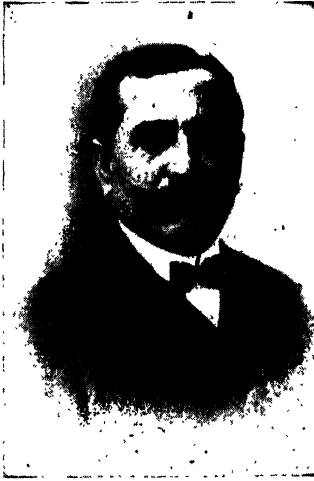
દઈ ચુનીલાલ મણીલાલ લીમીટેડ નામની કંપની સ્થાપી હતી. શેઠ રામદેવ પોદ્દાર, શેઠ ધનજી દેવશી અને મી. એન. વી. ખાંડવાળાની સાથે મળી તેમણે તે પછી શ્રી શક્તી સીલ્ક મીલ્સ લીમીટેડ નામની કંપની સ્થાપી હતી. કોલહોઆ હારદાગઢ કું. લી. અને એસ્ફેલા ખેટરીઝ લીમીટેડ પણ તેમણે સ્થાપી હતી અને તે કંપનીઓના તેઓ ચેરમેન છે. ચુનીલાલ મણીલાલ લીમીટેડના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડીરેક્ટર છે. કેમ્બે (જાંભાત) એજ્યુકેશન સોસાયટી અને કેમ્બે (જાંભાત) હોટ્લ મરચન્ટ્સ કોઓપરેટીવ બેન્કના પણ તેઓ પ્રમુખ છે. શ્રી. શક્તી મીલ્સ લી. ના તેઓ ડીરેક્ટર છે. તેમને મરહુમ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની સીલ્વર જુબીલી પ્રસંગે મેડલ પણ મળ્યો છે.

કલબો—કોર્કેટ કલબ આફ ઇન્ડીઆ, હોટ્લ જમખાના અને પ્રાણુલાલ મસ્તલાલ સ્વીમીંગ પુલ્સ અને ખોટ કલબ.

સરનામું:—શાંતીસદન, મરવે રોડ,  
મલાડ.

ગઝદર, મી. નશરવાનજી સોરાબજી, જે. પી., એનરરી પ્રેસિડેન્સી મેલજેટ—મી. ગઝદરનો જન્મ મુંબઈમાં તા. ૬ ફે. મે ૧૮૭૧ ના દીને થયો હતો. તેમણે સેન્ટ જેવીઅર્સ હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. કેળવણી લીધા પછી તેઓ પોતાના પિતાજીના વંધામાં જોડાયા હતા. મુંબઈના જાણીતા જાપાનીસ પેઢીઓ મીટશુઇપુશેન કથશા અને ટોયો મેનકા કથશાની મુકાદમીનું કામ તેમણે વર્ષો સુધી કર્યું હતું. તે પછી તેમણે વાડીઆ ગરૂપની મીલોના મુકાદમો તરીકે ૧૯૦૯

ની સાલથી કામ કરવા માંડ્યું હતું અને મેસર્સ નશરવાનજી એસ. ગઝદર એન્ડ કંપની નામની એક સ્વતંત્ર પેટી ખોલી હતી કે જે હજુ સુધી ચાલુ છે. તે ઉપરાંત મેસર્સ તાતા સન્સની મીલો તથા હાઇડ્રોનું કામ પોતાના પિતાજીના મરણ પછી ચાલુ રાખ્યું હતું અને હજુ તે કામ કરે છે.



મીં ગઝદરને નવું નવું જોવા, જાણવા અને શીખવાનો તથા મુસાફરીનો શોખ હોવાથી તેમણે એક ડઝનથી વધુવાર યુરોપ, અમેરિકા, ચીન, જાપાન વગેરે દેશોની મુલાકાત લીધી છે. તેમણે હવાઈ મુસાફરી પણ કરી છે ૧૯૩૪ની સાલમાં તેમણે એક પહેલા હિંદી તરીકે એપ્રિલમાં ૧૩ દિવસમાં ૧૬૦૦૦ માઈલની મુસાફરી કરવાનો રેકર્ડ કર્યો હતો.

કરાંચીનાં જાણીતાં કેઠારી ખાનદાનનાં નબીરી ખાઈ શુલખાઈ સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં. તેઓ એક ઉમદા ખવાસ

અને દયાળુ જીવનનાં હતાં. તેમણે પણ પોતાના ધણી સાથે આખી દુન્યાની મુસાફરી કરી હતી અને “ચાઈના ક્રીપર” નામના વીમાનમાં તેઓ અમેરિકાથી ઉડીને હોંગકોંગ આવ્યા હતા. તેમણે ૬૦૦૦ માઈલની હવાઈ મુસાફરી કરી હતી. એ ભલાં ખાન તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૦ ના દિને બહેસ્તનશીન થયાં હતાં. તેમના ઉત્તમણીની કીચા વખતે તેમના ધણી, છોકરાંઓ અને સગાંવહાલાંઓએ રૂ. ૨૭૦૦૦ ની સખાવત કરી હતી.

મીં ગઝદર એક દયાળુ દીલના ગૃહસ્થ છે. તેઓ દર વર્ષે પોતાનાં ગરીબ હમદીને તથા બીજા હાજતમંદોને સારી જેવી રકમ મદદ તરીકે આપે છે. માસીના હોસ્પિટલમાં તેમણે એક ખાસ બોર્ડ બંધાવી આપ્યો છે. પોતાના ગરીબ હમદીનો માટે દાદરમાં પતેતી ખ્લોક બંધાવનાર તેઓ પહેલા હતા. ડુંગરવાડી ઉપર અથોરનાને ભણવાની સગવડ કરી આપવા માટે તેમણે એક પેરીલીઅન બંધાવી પારસી પંચાયતને સ્વાધીન કર્યા છે.

મીં ગઝદરના બન્ને બેટાઓ તેમની સાથે ધંધામાં પડી ગયા છે. હાલની લડાઈમાં પણ તેમણે સારી જેવી રકમની મદદ આપવા ઉપરાંત એક એમ્બ્યુલન્સકાર પણ ભેટ આપી છે. તેઓ ચુસ્ત મોટી ડીઝીના ફીમેશન છે અને મુંબઈની રેલ્વે તથા રીપન કલબના મેમ્બર છે.

સરનામું:—કેનેડા બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કેપ્ટ, મુંબઈ.

# જન્દગીનો વીમો ઉતરાવવોજ જોઈએ.

હાંદમાં એક માણસ દીક જન્દગીના વીમાનું પ્રમાણ ફક્ત રૂ. ૫.૫ છે, જ્યારે અમેરીકામાં તે પ્રમાણ રૂ. ૨૩૧૮ અને કેનેડામાં રૂ. ૧૭૬૭ જેટલું છે. જન્દગીનો વીમો વ્યક્તીગત રક્ષણ આપે છે એટલુંજ નહીં પણ તે એક અબજુતાથી થયેલી સખાવત, સમાજ સેવા અને ઓછાં ભાગ્યશાળી તથા ટુંકા આયુષ્યવાળાં કુટુંબોને મદદ સમાન છે. આથી હાંદમાં દરેક માણસે જન્દગીનો વીમો ઉતરાવવાના સવાલ તરફ વધુ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

હાલના લડાઈના સમયની સ્થિતિ લઈએ. હાલની સ્થિતિમાં દરેક પ્રકારના ઇનવેસ્ટમેન્ટમાં (નાણાંની રોકાણમાં) ઉથલપાથલ થાય છે, પણ જન્દગીના વીમામાં રોકાયેલું નાણુંજ એવું છે કે જેને કોઈ પણ પ્રકારની ઉથલપાથલની અસર થતી નથી. એ રકમમાં ઘસારો લાગવા જેવું કોઈ નથી અને તેમાં કોઈ ખોટ જેવું નથી. પણ તેથી ઉલટું એ રકમમાં નફોનો (ખોનસનો) ઉમેરો થતાં વધારોજ થયા કરે છે. જન્દગીનો વીમો ઉતરાવવામાં આવે ત્યારથીજ તે એક મીલકત સમાન બને છે. મુદ્દલ રકમમાં હુમ્મોશાં વધારોજ જોવામાં આવે છે. તમારી દેશી વીમા કંપનીઓમાં વિશ્વાસ રાખો અને વિલંબ કર્યા વગર તમારો જન્દગીનો વીમો ઉતરાવો.

[ઈન્ડિઅન લાઇફ એશ્યુરન્સ ઓફીસીઝ ઓસોસીએશન તરફથી]

હરગોવિન્દાસ જમનાદાસ રામજી—  
શ્રી૦ હરગોવિન્દાસનો જન્મ મુંબઈમાં તા. ૧૧ મી જાન્યુઆરી ૧૮૭૯ ના દિને થયો



હતો. તેઓ કપોળ જ્ઞાતિના છે અને પોતાની કામમાં જાણીતા છે. કેળવણી લીધા પછી ૧૮૯૯ ની સાલમાં તેઓ ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલની કાપડની દુકાનમાં કાપડના વેપારનો અનુભવ લેવા જોડાયા હતા. તે પછી ૧૯૦૨ માં ન્યુ કૈસરે હિન્દ મીલ્સની ઓફીસમાં જોડાયા હતા કે જેની મેનેજિંગ એજન્સીમાં તેમના વડીલોના ભાગ હતા અને હાલમાં તેમનો પણ ભાગ છે. એ કંપનીના તેઓ વર્ષો સુધી ડિરેક્ટર હતા અને સ્વર્ગસ્થ શેઠ સર મનમોહનદાસ રામજીની સાથે રહી તેમણે ૩, કાપડ અને મીલ લાઇનનો સારો અનુભવ મેળવ્યો. તે પછી ૧૯૧૬ ની સાલમાં તેઓ હિંદુસ્તાન સ્પીનીંગ અને વીવીંગ મીલ્સ કંપની અને ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલ્સ કંપનીમાં ડિરેક્ટર

તરીકે જોડાયા. એ મીલોના મેનેજિંગ એજન્ટો મેસર્સ ઠાકરસી મુળજી અને કંપનીમાં તેઓના વડીલો શરૂઆતથી ભાગીદાર છે અને હાલમાં તેઓ એક સીનીયર ભાગીદાર છે. આથી ૧૯૧૬ ની સાલથી તેઓએ મીલોની ઓફીસમાં જોડાયા અને સ્ટોર, ૩, સુતર, કાપડ વિગેરે કામકાજ પાછળ ધ્યાન આપવા માંડ્યું.

હિંદુસ્તાન, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિઆ અને ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલોની કંપનીઓમાં તેઓ ડિરેક્ટરોની ખોડના ચેરમેન છે. તેઓ છેલ્લાં છ વર્ષથી મુંબઈના મીલ માલીકોની મંડળીની કમીટીમાં છે અને મજકુર મંડળીની સરવેચર્સ પેનલ, લવાઈ પેનલ અને અમ્પાયર પેનલના પણ સભાસદ છે. મંગળદાસ મારકેટની કંપનીમાં તેઓ એક ડિરેક્ટર છે. શ્રી૦ બફરાખાઈ કેળવણી ઉન્નતિ મંડળના તેઓ શરૂઆતથી (૧૯૨૬) ખજાનચી હતા અને છેલ્લાં છ વર્ષથી તેના પ્રમુખ છે. ડીસેમ્બર ૧૯૩૮ માં બફરાખાઈ હાઈસ્કુલનાં નવાં મકાનની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા પ્રસંગે તેઓ બફરાખાઈ પોતાનું વતન હાવાથી ગયા હતા અને તે સમયે ત્યાંના મહાજન તરફથી તેમને માનપત્ર અપાયું હતું. તેઓ પોતાના કુટુંબના તથા ખ્દારનાં કેટલાંક સખાવતી ખાતાંઓના ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું:—૩૫૭, કાલખાદેવી રોડ,

મુંબઈ ૨.

પ્રેસીડેન્સી  
સંધર દેશી  
વીમા કુ. છે.



કાંગા, મી૦ રૂસ્તમજી દીનશાહ, જોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય એન્ડ ટ્રાન્સમિશન કંપની લીમીટેડના સેક્રેટરી—મી૦ કાંગાનો જન્મ તા. ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૮૭૬ ના દિને મુંબઈમાં થયો હતો. તેમણે



એલ્ફીન્સ્ટન હાઈસ્કુલ અને એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૦૩ માં એમ. એ. (કેમીસ્ટ્રી)ની ડીગ્રી મેળવી હતી.

કોલેજનો અભ્યાસ પુરો કરી તેમણે હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાં મીનરો-લોજીસ્ટ તરીકે કામ કર્યું હતું અને એ બાબતમાં પોતાને એક એક્સપર્ટ પુરવાર કર્યા હતા. રજપુતાનામાં આવેલા ખરવા સ્ટેટમાં તેઓએ મેંગેનીઝની ખાણની શોધ કરી હતી અને તે પછી shellac બનાવવાની ફેક્ટરી નડીઆદમાં કાઢી હતી. સેન્ટ્રલ ઇન્ડિઆમાં તે પછી તેમણે પાંચ વર્ષ સુધી લાખના

કોન્ટ્રેક્ટર તરીકે ધંધો કરી સારી નામના મેળવી હતી. તે પછી અલ્લાહ-બાદમાં તેમણે એક ગ્લાસ ફેક્ટરીની સ્થાપના કરી હતી; ૧૯૧૭ની સાલમાં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને જોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય એન્ડ ટ્રાન્સમિશન કંપનીમાં જોડાયા હતા, અને કનઝુમર્સ ડીપાર્ટમેન્ટના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટને હોદ્દા સ્વીકાર્યો હતો. પોતાની બાહોશીથી તેમણે ટ્રાન્સમિશન કંપનીમાં એક પછી એક ઉંચા હોદ્દા ભોગવ્યા હતા અને હાલમાં તેઓ એ કંપનીના સેક્રેટરીને ઉંચા હોદ્દા ભોગવી રહ્યા છે.

તેઓ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન છે. તેમને ક્રીકેટનો ઘણો શોખ છે. એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં તેઓ ભણતા હતા ત્યારે એ કોલેજની ક્રીકેટ ટીમના કેપ્ટન તરીકે તેમની પસંદગી થતી હતી અને તેમની સરદારી હેઠળ તે કોલેજની ટીમે પહેલીવાર નોર્થકોસ્ટીલ્ડ મેળવ્યું હતું. તેઓ એક સારા ઓપનીંગ બોલર ઉપરાંત સારા બેટ્સમેન હતા. ટ્રાન્સમિશન કંપનીમાં જોડાયા પછી તેઓ એ કંપનીની સ્પોર્ટ્સ ક્લબમાં ભારે ઉલટ લેવા લાગ્યા હતા અને હજુ લે છે. મુંબઈની આગેવાન ક્લબમાં બેસ્ટ સ્પોર્ટ્સ ક્લબનું સ્થાન ઉંચું છે, અને એ ક્લબે ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિઆ શીલ્ડટુર્નામેન્ટમાં કેટલીકવાર ચેમ્પીઅનશીપ પણ મેળવી છે. એ ક્લબને આગળ આણવામાં મી૦ કાંગાને હોસ્તો મોટે છે. જાહેર પ્રબલ તથા કંપનીના સ્ટાફ સાથે તેઓ ઘણી જ નરમાશથી કામ લેતા હોવાથી પ્રબલમાં તથા સ્ટાફમાં તેઓ ઘણા લોકપ્રિય છે. મી૦ કાંગાના વડા દીકરા મી૦ હોમી પણ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન છે અને

એક સારા કંકિટર તથા ટેબલટોનીસ પ્લેયર તરીકે સારી નામના મેળવી છે. મીઠા હોમી એક ચુનંદા વાયોલીનીસ્ટ પણ છે, અને ગયે વર્ષે ફેલો ઓફ ધી ફ્રીનીટી કોલેજ ઓફ લંડનની બીકટ પરીક્ષા પણ તેમણે માનસહિત પસાર કરી છે.

મીઠા કાંગાને બે બેટા અને ત્રણ બેટીઓ છે.

સરનામું:—ઇલેક્ટ્રીક હાઉસ, ચોર-  
મીસ્ટન રોડ કોટ,  
મુંબઈ.

રસીકલાલ સોમાભાઈ વડીલ—૨૦  
રસીકલાલભાઈને ૪-મ વડોદરામાં  
તા. ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૦૫ના દિને



થયો હતો. તેઓ જૈન શ્વેતાંબર કોમના છે. હાઈસ્કુલ તથા કોલેજની કેળવણી લીધા પછી ધંધાદારી તથા બેંકીંગના અનુભવ લેવા માટે ઇન્ડિયા બેંકની

અમદાવાદની શાખામાં તેમણે થોડો સમય કામ કર્યું હતું અને તે પછી તેઓ પોતાના વડીલોની લાલભાઈ હોરાચંદ અને સોમાભાઈ હોરાચંદની શેર દલાલોની પેઢીઓમાં બેડાયા હતા અને ૨૦ રસીકભાઈ હાલમાં એ બન્ને પેઢીઓના ભાગીદાર છે.

૨૦ રસીકભાઈએ આ પેઢીઓમાં બેડાયા પછી થોડાજ સમયમાં પોતાના હસમુખા અને મળતાવડા સ્વભાવને લીધે પોતાના ઘરાકોની પ્રીતિ પ્રાપ્ત કરી હતી અને મુંબઈની પેઢીને વહીવટ માટે ભાગે તેઓજ ચલાવે છે, અને તેમના વડીલો શેઠ લાલભાઈ અને શેઠ સોમાભાઈ જરૂર પડતાં તેમને સલાહ આપે છે. વ્યાપારની અંદર ૨૦ રસીક ભાઈ પણ પોતાના વડીલોનેજ પગલે ચાલે છે અને ઘરાકોનું હિત કેમ જળવાય તે હંમેશાં નજર આગળ રાખી તેઓ કામ કરે છે. તેમના મીલનસાર સ્વભાવ અને ઘરાકો તથા બીજાઓના વિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરવાની તેમની ટેવને લીધે તેઓ આટલી નાની ઉંમરમાં શેર બજારમાં તથા બહાર સારી આબરૂ અને મિત્ર-મંડળ મેળવી શક્યા છે. ૨૦ રસીક-લાલભાઈ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન છે અને ક્રીકેટ વીગેરે આઉટડોર રમતોમાં ઘણો રસ લે છે. તેઓ પણ દરેક સારી હાલચાલ અને સારાં કાર્ય તરફ સહાનુભૂતિ ધરાવી તેમાં મદદરૂપ થઈ પડવા પોતાથી બનતું કરે છે અને કોઈ પણ દિવસ બહારમાં આવવાની ઇચ્છા રાખતા નથી.

સરનામું:—૪૧૮, લેમીંગ્ટન રોડ,  
મુંબઈ.

શેઠીઆ, શેઠ દેવચંદ ધર્મસિંહ, જે.  
ખી.—કોલસાના વેપારમાં હિંદુસ્તાનની  
અગ્રગણ્ય કંપનીઓમાંની એક મેસર્સ  
એસ. ડી. શેઠીઆ એન્ડ કું.ની શરૂઆત  
કરનાર અને મુખ્ય ભાગીદાર તરીકે  
શેઠ દેવચંદ ધર્મસિંહ શેઠીઆનું નામ  
મશહુર છે.



એમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૩ ના ચૈત્ર  
સુદ ૧ ના દિને અંબર (કચ્છ)માં થયો  
હતો. ઈ. સ. ૧૯૦૧ માં એમનાં લગ્ન  
અંબરના ડા. જીવરાજ કલ્યાણનાં સુપુત્રી  
દેવકીબાઈ સાથે થયાં. એમને સંતાનમાં  
એક પુત્રી-પ્રદેન જમનાબાઈ છે અને  
એમના નાના ભાઈ શેઠ શીવજી ધર્મસિંહ  
શેઠીઆના જ્યેષ્ઠ પુત્ર શ્રીયુત મધુસુદનને  
એમણે દ-તક લીધા છે.

અંબરમાં, ગુજરાતી અને થોડા  
અંગ્રેજીના અભ્યાસ બાદ, સ-તર વર્ષની  
નાની વયે એમણે વતન છોડી મુંબઈના

કિનારા પર પગ મુક્યો અને ત્યાંથી  
કલક-તા ગયા. ત્યાં ઈ. સ. ૧૯૧૧ માં  
એમણે પોતાના નાના ભાઈ સાથે મેસર્સ  
એસ. ડી. શેઠીઆ એન્ડ કું.ની સ્થાપના  
કરી. વેપારમાં ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ  
થતી ગઈ અને મુંબઈમાં કંપનીની મુખ્ય  
ઓફીસ સ્થાપવામાં આવી. હાલ કંપ-  
નીની શાખાઓ કલક-તા, દાનપુર,  
જરીઆ, અમદાવાદ અને ભાવનગર  
છે. કંપની જગજગ કોલસાની તેમજ  
કલક-તાના મેસર્સ ખર્ડ એન્ડ કું.  
તથા એફ. ડબ્લ્યુ. હીલ્જર્સ એન્ડ કું.ના  
ખેંગાલ કોલસા તથા કોકની પશ્ચીમ  
હિંદ માટે સોલ સેલીંગ એજન્સી ધરાવે  
છે. કોલસાના મુખ્ય ધંધા ઉપરાંત,  
મેટલેન્ડ કરેજ લુબ્રિકેટીંગ ઓઇલસની  
પણ એજન્સી ધરાવે છે અને નવેમ્બર  
૧૯૪૦ થી કચ્છના ધી કંડલા સોલ્ટ  
વર્ક્સના, જે લીવરપુલ અને હેમ્બર્ગના  
નિમક જેનું ઉંચા પ્રકારનું નિમક  
ખનાવે છે, તેના સેલીંગ એજન્ટસ છે.

આમ ધંધામાં મશગુલ હોવા છતાં  
તેઓ સામાજિક સેવાઓ માટે હંમેશ  
તત્પર રહે છે. ઈ. સ. ૧૯૧૦ માં  
એમણે કલક-તામાં લેખર યુનીઅનની  
સ્થાપના કરેલી અને તેના પ્રમુખ હતા.  
મુંબઈમાં ૧૯૨૨ ની સાલથી ગુરખાઓને  
આ શહેરમાં લાવી, ગુરખા સંઘની  
સ્થાપના કરી હતી અને ગુરખા સંઘના  
પ્રમુખ હતા. ઈ. સ. ૧૯૨૯ ના  
બુલ્લડમાં ખાસ અને ત્યાર પછીના  
દરેક બુલ્લડમાં એમણે મુંબઈના  
શહેરીઓની અમુલ્ય સેવાઓ બજવી  
છે. શ્રી કચ્છી પ્રબલકિય પરિષદની  
વર્કિંગ કમીટીના તેઓ સભ્ય છે.  
હોમરૂલની મુવમેન્ટમાં તેમણે સારો ભાગ

હીથેલો. એમને ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં સર-  
કાર તરફથી જે. પી. નો ઇલેકાળ મળ્યો  
હતો. હાલ તેઓ મુંબઈના ખેતડા  
કચ્છી લોહાણા મહાજનના પ્રમુખ છે.  
આમ એમની સેવાઓ વિવિધ પ્રકારની  
છે. તદુપરાંત તેઓ ઘણા ટ્રસ્ટોના  
ટ્રસ્ટી છે.

એમની સખાવતો જાહેર અને ખાનગી  
ઘણી છે. અંજારમાં એમણે પોતાનાં  
માતાજીના સ્મરણાર્થે 'કન્યાશાળાનું' દાન  
આપી, તે ચલાવે છે તથા વિલેપાર્કેની  
ગોકળીખાઈ હાઈસ્કૂલમાં એમનો ફાળો  
સારો છે. કચ્છમાં દુબકાળ અંગે અંજાર-  
માં રાહત કાર્ય માટે તેમણે રૂ. ૩૦૦૦)  
ની રકમ આપી છે. તેમણે ગર્જેશ્વર  
મહાદેવના મંદિરપર ઘણા ખર્ચ કર્યો  
છે તેમજ ત્યાં સતરેક વર્ષથી પાણીનું  
પરબ ચલાવે છે. ખાનગી નાની મોટી  
રકમો તો ચાલુ યોગ્ય વિદ્યાર્થીઓ અને  
આર્થિક મુશ્કેલીમાં આવી પડેલા કુટુંબો  
એમની પાસેથી મેળવતા રહે છે.

સરનામું:—પોદ્દાર એમ્પર્સ, પારસી  
બજાર સ્ટ્રીટ, કેટ, મુંબઈ  
અને, શેઠીઆ બુવન,  
બેનહામ હોલ લેન,  
ગીરગામ, મુંબઈ ૪.

મનુભાઈ સોમાભાઈ વડીલ—૨૧૦  
મનુભાઈનો જન્મ તા. ૩૦ માર્ચ  
૧૯૦૮ ના દિને થયો હતો. તેઓ જૈન  
શ્વેતાંબર કોમના છે. હાઈસ્કૂલ અને  
કોલેજની કેળવણી લીધા પછી ૨૧૦  
મનુભાઈ ધંધાદારી અને બેંકીંગનો અનુ-  
ભવ લેવા માટે ઇન્ડિઆ બેંકની અમદા-

વાદની શાખામાં જોડાયા હતા અને  
ત્યાં ત્રણેક વર્ષ કામ કર્યા પછી તેઓ  
૧૯૩૨ માં પોતાના વડીલોની શેર દલાલોની  
પેઢીમાં જોડાયા હતા. હાલમાં તેઓ  
અમદાવાદની સોમાભાઈ હીરાચંદની  
પેઢીનું કામકાજ સંભાળે છે ૨૧૦ મનુ-



ભાઈ આનંદી અને મળતાવડા સ્વભાવના  
હોવાથી પોતાના ઘરકામમાં ઘણા માનીતા  
છે. ઘરાકો સાથે કેવી રીતે કામ લેવું,  
ઘરાકોની સગવડો કેવી રીતે સાચવવી  
અને ઘરાકોના હિતમાં પોતાનું હિત  
સમાયજી છે તે ૨૧૦ મનુભાઈ સારી  
રીતે સમજે છે અને તેથી તેઓ પોતાના  
ઘરાકોના સારો વિશ્વાસ ધરાવે છે.  
૨૧૦ મનુભાઈ એક સારા સ્પોર્ટ્સમેન છે  
અને પોતાના મીલનસાર સ્વભાવને લીધે  
મોટું મિત્રમંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—એટ્રીસબ્રીજ, અમદાવાદ.

બોટાવાલા, મીં આહમદ યુસુફ—  
રાંદેરના બાળીતા સુન્ની મહોમ્મદન વેપારી  
શેઠ યુસુફભાઈના મીં આહમદભાઈ વડા  
હીકરા થાય છે. તેમનો જન્મ તા. ૧૨ મી  
ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૬ ના દીને રાંદેરમાં થયો.



હતો. એમના પીતાજી ચોખાના અને  
ખાંડના મોટા વેપારી હતા અને તેમની  
પેઢી યુસુફ મહમદ સુલેમાનના નામથી  
બાળીતી હતી. મોરીશસ, કલકત્તા, કટક,  
રંગુન વગેરે સ્થળોએ તેઓ મોટા પાયા  
ઉપર વેપાર કરતા હતા.

મીં આહમદભાઈએ પોતાની શરૂ-  
આતની કેળવણી રાંદેરમાં પીપરડીવાલાની  
હાઈસ્કૂલમાં લીધી હતી. તેમના પીતાજી  
૧૯૦૨ માં ગુજરી જવાથી તેમની પેઢી  
બંધ કરવામાં આવી હતી. તેમના  
પીતાશ્રીએ રૂ. ૨૧ લાખની રકમ ધર્મા-  
દામાં આપી હતી. વળી તેમના પીતાએ  
સુરત તથા રાંદેરમાં પાણીના નળ લાવવા  
માટે રૂ. ૧ લાખ ૩૬ હજારની રકમ

તેમના હૈયાતીમાંજ આપી હતી રાંદેરના  
રસ્તાઓ ઉપર ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ લાવવામાં  
તેમનો હીરસો હતો. સુરત તથા રાંદેરમાં  
મરહુમ યુસુફ શેઠ કેટલીક મસ્જિદો પણ  
બંધાવી હતી.

મીં આહમદભાઈ નાનપણથીજ ફીકિ-  
ટની રમતના શોખીન છે અને રાંદેરના  
ઈસ્લામ જીમખાના તરફથી રમીને તેમણે  
હાઈની અનેક સારી ટીમે સામે ભાગ  
લઈ સંચરીઓ કરી હતી. એક ઉંચી  
પંકતીના બેલર તરીકે પણ તેમણે સારી  
નામના મેળવી છે. મુંબાઈમાં રમાતી  
કવોર્ડેયુલર મેચોમાં મુસ્લીમ ટીમ તરફથી  
વર્ષો સુધી રમીને અનેક સારા બેટસમેન  
તથા બેલર તરીકે તેમણે સારી નામના  
મેળવી છે. ૧૯૨૪ ની સાલમાં મુસ્લીમ  
ટીમ પહેલીવાર એમ્પીઅન થઈ તે માટે  
મીં આહમદ બોટાવાલા ખાસ જવાબ-  
દાર હતા કારણ કે તેમણે બેટીંગ તથા  
બોલીંગમાં ઘણો સારો દેખાવ કર્યો હતો.  
મે'હીનુદ્દોલા ગોલ્ડ કપની રમતમાં પણ  
મીં બોટાવાલાએ સારી નામના  
મેળવી હતી.

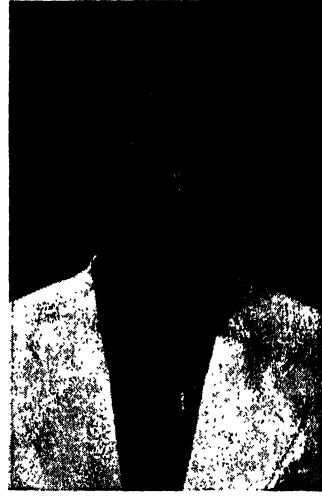
મીં બોટાવાલા એક અકંગ ફીકિટર  
હોવા છતાં ધાર્મિક કાર્યો તરફ તેઓ  
ઘણી ઉલટ લે છે અને છુટે હાથે મોટી  
રકમોની મદદ આપે છે. તેમણે રેડ-  
ક્રોસ સોસાયટીને એમ્પ્યુલન્સ કાર માટે  
રૂ. ૨૫૦૦૦ તથા બીહાર અને કવેટાના  
ઘરતીકંપ ફંડમાં દરેકમાં રૂ. ૨૫૦૦૦  
આપ્યા છે. આ ઉપરાંત તેમની ખાનગી  
સંખાવતો પણ ઘણી છે. મુસ્લીમ કોમમાં  
મોટી સંખાવતો કરનારાઓ તરીકે  
તેમનું કુદુબ મશહૂર છે અને તેમની  
સંખાવતોનો લાભ અત્યારસુધીમાં હજારો  
ગરીબોએ લીધો છે અને લે છે. તબીબી  
રાહત અને કેળવણી માટે તેમના ટ્રસ્ટ

તરફથી સારી રકમો ખર્ચાય છે. બોટાડવાલા કુટુંબની સખાવતો કેમી ઉપરાંત સઘળી કોમોના ગરીબો માટે છે.

મીં આહમદભાઈ ૪૫ વર્ષના થવા છતાં કીકેટની રમતમાં હજી સારો ફાળો આપી રહ્યા છે અને પોતાના હાતીમ દુલગુરદાને લીધે અને માયાગુ તથા દયાગુ સ્વભાવને લીધે પોતાની તથા પરકોમોની અંદર સારૂ માન ધરાવે છે. તેમના દીકરા મીં યુસુફભાઈ પણ કીકેટની રમતમાં સારો રસ લે છે અને એક સારા કીકેટર તરીકે નામના મેળવવાની અત્યારથીજ આશા આપી રહ્યા છે. ખેડ ખાપ દીકરા અનેકવાર એકજ ડીમમાંથી ઉતર્યા છે. મીં યુસુફ ભાઈ એક સારા ગુગલી બોલર તરીકે ઉગી નીકળે એમ છે.

સરનામું:—૧૪૦, ચકલા સ્ટ્રાટ, મુંબઈ.

હતા. તેમના ધણીઆણી પણ રેસીંગના શોખીન હોવાથી તેમના ઘોડાઓ મીં અને મીસીસ ડાયમંડની માલિકીના ઘોડાઓ તરીકે જુદા જુદા શહેરોમાં



**મસરી મીં જી. એન. (ગુરજી-નીસીમ), મીં ડાયમંડ—મીં જી. એન.** મસરી મુંબઈમાં આયાત નીકાશનો વેપાર કરે છે. તેમનો જન્મ ઇરાકમાં તા. ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૫ ના દીને થયો હતો. ખગદાદમાં કેળવણી લીધા પછી જાપાન, હીન્દુસ્તાન અને ઇરાકના જુદા જુદા શહેરોની મુલાકાત લઈ તેઓ મુંબઈમાં આવેને કરીકામ થયા હતા અને આયાત નીકાશના વેપારમાં સારી નામના મેળવી શક્યા છે. એ ધંધામાં સારી રીતે આગળ વધ્યા પછી તેઓએ રેસીંગની દુનીયામાં ઝંપલાવ્યું હતું અને ૧૯૩૦ ની સાલમાં સારી જાતના અને કીમતી ઇંગ્લીશ તથા અરબી ઘોડાઓ ખરીદ્યા હતા, અને શરતોની અંદર તે ઘોડાઓ દોડાવવા માંડ્યા

રમાતી રેસામાં ભાગ લે છે. તેમના ઘણા ઘોડાઓ સારી રકમના ઇનામો અને મોટા કપો ઉંચકી ગયા છે અને ઉંચકી જાય છે. છેલ્લાં બે વરસમાં રેસીંગ આલમમાં મીં ડાયમંડ ઘણા લોકપ્રીય થઈ પડ્યા છે અને તેમના અનેક સારા ઘોડાઓમાં “બકલાવા” એ તો છેલ્લાં બે વરસમાં કમાલ કરી છે. ૧૯૩૯ તથા ૧૯૪૦ ના વર્ષોમાં એ ઘોડાએ ના. ૦ વાઇસરોય કપો ખેડે સાલ ચાલુ જત્યા છે ૧૯૩૯ ની સાલમાં એ ઘોડાએ કીંગ એમ્પરર કપ પણ જીત્યું હતું. મીં મસરીને આ ઘોડાએ ડબલ ક્રાઉન મેળવી આપવા ઉપરાંત ઇંગ્લીશ સ્ટેકસ એફ ઇન્ડીઆમાં પણ જીત અપાવી હતી. એ ઘોડાએ મીં મસરીને અનેક

કપો અને સારી રકમની સ્ટોકસ મેળવી આપવામાં ભાગ્યશાળી બનાવ્યા છે.

મીઠા મસરી સ્વભાવે આનંદી અને મળતાવડા હોવાથી તેઓએ પોતાના ધંધામાં તેમજ રેસીંગ આલમમાં બહોળું મિત્રમંડળ મેળવ્યું છે.

સરનામું:—કેનેડા બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

**બાટલીવાલા, શેઠ ફરામરોજ કાવસજી,**  
શેઠ ફરામરોજ બાટલીવાલાનો જન્મ તા. ૭ મી મે ૧૮૮૨ ના દિને થયો હતો.



સર જે. જે. સ્કુલમાં કેળવણી લીધા પછી તેમણે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે મેસર્સ રાલી પ્રધર્સમાં ૧૯૦૦ ની સાલમાં રૂ. ૨૫ ના નાના પગારે એક કલાર્ક તરીકે બેડાયા હતા અને મહેનતુ સ્વભાવ અને શેઠીઆઓનાં હોત તરફ હંમેશ કાળજી રાખવાની ટેવને લીધે આગળ વધતા ગયા હતા અને એ કંપનીના ખાંડના એકલા ઓફિસ તરીકે હજી સુધી સેવા

પાળવે છે. તેમના લગ્ન ૧૯૦૯ માં ડો. મંચરજી બમારપજી મીસ્ત્રી (સીવીલ સરજન)ના બેટી નાબંબાઈ સાથે થયાં હતાં અને એ લગ્નથી તેમને દીના નામની એક દીકરી છે. બાણીતા એકાઉન્ટન્ટ મી. બલ ટી. દેશાઈ સાથે બાઈ દીનાના લગ્ન કરવામાં આવ્યા છે. શેઠ ફરામરોજને બાગબાની તથા ખેતીવાડીનો ઘણો શોખ છે અને તેઓએ દમણ ખાતે એક મોટી વાડી રાખી છે. એ વાડીમાં દરેક જાતનાં ફરેટસ, તરકારી, અને કુલો ઉગાડવામાં આવે છે અને તેમાં ઇલેક્ટ્રીસીટી તથા બીજા સાધનો પણ છે. શેઠ ફરામરોજ મેસર્સ ગાળવાલા પ્રધર્સના વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથના એક બના સભાસદ છે. તેઓ ૬૦ વર્ષની ઉંમર છતાં પોતાના મહેનતુ સ્વભાવને લીધે હજી એક જુવાન જેવાજ જણાય છે. તેઓ ધર્મ તરફ ઘણી મોટી બન-ફેશાની ધરાવે છે તેવણના વડવાઓની જુની બાટલીવાલાની અગીઆરી પહેલાં એક નાના બેઠાં મકાનમાં તારદેવ ખાતે પીટીટ મીલની બાજુમાં હતી. તે ઘણી બીસમાર હાલતમાં આવી પડયાથી શેઠ ફરામરોજે પોતાના ખર્ચે એક નવું કુશાહે મકાન બંધાવી આપ્યું છે. એ મકાનના માળ ઉપર એક કુશાહે પબ્લીક હોલ રાખ્યો છે આવી રીતે તેમણે પોતાના વડવાઓની યાદગીરી કાયમ રાખી છે. મી. ફરામરોજ વાર તહેવારે એ અગીઆરીમાં બંદગી માટે બન્ય છે એટલું જ નહીં પણ તેના રોજીંદા વહીવટમાં પણ ઘણી ઉલટ લે છે. આથી આ અગીઆરી તારદેવના જરથોસ્તીઓમાં ઘણી લોકપ્રીય થઈ પડવા ઉપરાંત જશોને, મેળાવડાઓ વગેરે માટે તેના ઉપલા માળના હોલને ઘણી છુટથી ઉપયોગ થાય છે.

સરનામું:—૨૫, વોર્ડબી રોડ, મુંબઈ.

ગોળવાલા, મીઠા એરથ ડ્રેસ્ટમજી—  
બાણીતા ગોળવાલા ટયુશન કલાસીઝના  
માસિક મીઠા એરથશાહ ગોળવાલાને  
જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. મેટ્રીકની



પરીક્ષા પસાર કરીયા પછી તેઓએ  
મુંબઈની એલફીનસ્ટન અને એવર્સ  
કોલેજમાં ચઢવાતી કેળવણી લીધી હતી.  
ઈંગ્લેન્ડ એડ્યુકેશનલ સોસાયટીના તેઓ  
એક ફેલો છે. તેમણે સ્થાપેલી ગોળ-  
વાલા ફોર્ટ ટયુશન કલાસીસ જે બોમ્બે  
મ્યુચ્યુઅલ બીલ્ડીંગમાં તેઓ ચલાવી રહ્યા  
છે તે કલાસના તેઓ સ્થાપક છે કે જે  
૧૯૧૦ ના સાલમાં તેઓ હસ્તીમાં લાવ્યા  
હતા. આ કલાસો મીઠા ગોળવાલા ઘણી  
બાહોશીથી ચલાવી રહ્યા છે અને તે  
મુંબઈની દરેક કોમમાં બહુ લોકપ્રીય  
થઈ પડ્યા છે. તે કલાસોમાં માધ્યમિક  
કેળવણી ઉપરાંત ધંધાદારી કેળવણી  
પણ આપવામાં આવે છે અને નબળા

તરીકે આશા છોડી દીધેલા વિદ્યાર્થીઓને  
મીઠા ગોળવાલા એવી રીતનો કોચ  
કરે છે કે પ્રથમ પંક્તિમાં આવનાર  
વિદ્યાર્થીઓમાં તેઓ સ્થાન ધરાવી શકે છે.  
મીસ ગુલચહેર ઘોંડી સાથે તેવણ  
શાહીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. તેઓ  
એક બાણીતા એડ્યુકેશનીસ્ટ હોવા ઉપરાંત  
એક ઉલ્ટ્રામંદ સામાજિક કાર્યવાહક  
પણ છે. વળી એક બહેર વક્તા તેમજ  
ગુજરાતી લેખક અને કવી તરીકે તેઓ  
બાણીતા છે તેઓ માઝદયશની મંડળના  
બેઈન્ટ ઓ સેક્રેટરી, અંબુમન  
પક્ષના વાઈસ પ્રેસીડન્ટ અને કોલાબા  
પારસી એસોસિએશનના ટ્રેઝરર છે.  
The Perfect English Teacher  
નામની તેમની લખેલી ચોપડી હાઈદની  
બુદ્ધિ બુદ્ધિ સરકારોના કેળવણી ખાતાંઓ  
તરફથી બહુલ રખાઈ છે તેમજ સંમતી  
મેળવવા પામી છે. તે ઉપરાંત તેમણે  
બીજી કેટલીક ગુજરાતી અંગ્રેજી ચોપડીઓ  
લખી છે.

સરનામું:— ગોળવાલા ફોર્ટ ટયુશન  
કલાસીસ, બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ  
બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ,  
કોટ. મુંબઈ,

તમારો વીઝા ઉતરાવતાં પહેલાં

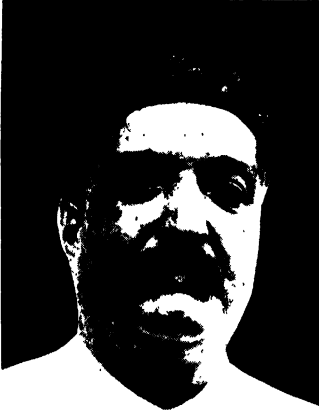
**પ્રેસીડેન્સી**

માં લખો અથવા મળો, તમને  
લાભજ થશે.

હેડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર  
ફિશિઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



ખખરદાર, કવીશ્રી અરદેશર ફરા-  
મજી—આ પારસી કવીનો ૧૮૮૧ માં  
દમણ ખાતે જન્મ થયો હતો. પાંચ



વર્ષની વયે પિતાશ્રીનો દેહાંત થવાથી તેમની માતા અને દાદીએ ઉછેર્યા હતા. માતા અને દાદી નાના “અદી”ને ગીતો, ગરબીઓ, અને લોકવાર્તાઓ સંભળાવતાં અને એ રીતે શ્રી. ખખરદારના કવિ હૃદયને પોષણ મળવું શરૂ થયું. દાદાએ પણ કુળજ્ઞેશીની ભવિષ્યવાણીથી પ્રેરણા પામી આઠ વર્ષની વયે મહાકવિ ફિરદુસી તુર્સીના “શાહનામા”નું ગુજરાતી ભાષાંતર અને ગિરધરકૃત રામાયણ વંચાવ્યા. આ રીતે કવિતાનું બીજ વિકાસ પામ્યું. દખખણમાં ગુજરાતી સાત ચોપડીનો અભ્યાસ કર્યો પછી ૧૮૯૧ માં અંગ્રેજી અભ્યાસ માટે આવ્યા. મુંબઈમાં ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં અંગ્રેજી ફટી સુધી અભ્યાસ કર્યો બાદ

અભ્યાસ પડતો મુકનો પડ્યો. પણ ૨૧૦ શ્રી. બલ ભરડા, ૨૧૦ શ્રી. દાદી તારાપોરવાળા વગેરેના પ્રોત્સાહનથી કાવ્ય લેખનનો વિકાસ ચાલુજ રહ્યો. ૧૮૯૯માં શ્રીમતી પીરોબખાઈ સાથે તેમનું લગ્ન થયું. એ પછી પણ કાવ્યવાંચન અને લેખન સાથે સાથે ચાલુજ રહ્યું. ૨૧૦ શ્રી. મટુભાઈ કાંટાવાળાએ કવિની કવિતાઓ “સાહિત્ય”માં છાપી તેમણે આગળ પડવાનો સફળ પ્રયત્ન કર્યો. ૧૯૦૯ માં દખખણ છાડી કુદુંબ સાથે શ્રી. ખખરદાર મદ્રાસ જઈ રહ્યા. ત્યાં તેમણે સાઈકલ અને મોટરનો ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૩૮ માં ધંધો સમેટી લઈ તેઓ મુંબઈ પાછા ફર્યા. તેમનું પહેલું પુસ્તક ૧૯૦૧ માં બહાર પડ્યું. ૧૯૧૮ માં તેમણે “ધી સીલ્કન ટેસલ” નામે એક અંગ્રેજી કાવ્યોનું પુસ્તક પણ પ્રસિધ્ધ કર્યું, જેની પાશ્ચાત્ય વિવેચકોએ અને કવિશ્રી રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે પણ પ્રશંસા કરી છે. ૧૯૨૪ માં કવિશ્રી સાતમી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના સાહિત્ય વિભાગના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૧ માં તેમનો કન્ક્રેટસવ ઉજવાયો હતો. ૧૯૩૭ માં મદ્રાસ ખાતે અખિલ હિંદી સાહિત્ય પરિષદની સત્કાર સમિતિના પ્રમુખ નીમાયા હતા મુંબઈ યુનિવર્સિટીએ તેમને ઠક્કર વસનજી માધવજી ભાષણમાળાની યોજના હેઠળ ભાષણ આપવા ૧૯૩૯ માં નોતર્યા હતા. તેમણે ગુજરાતી કવિતાની રચનાકળા પર પાંચ ભાષણો આપ્યા હતા. તેઓ ગુજરાતી અંગ્રેજી ઉપરાંત અનેક ભાષાઓ બોલે છે. તેમનો જ્યોતિષનો અભ્યાસ પણ વિશાળ અને ઉંડો છે. તેમના પુસ્તકો:—કાવ્યરસિકા, ભારતનો

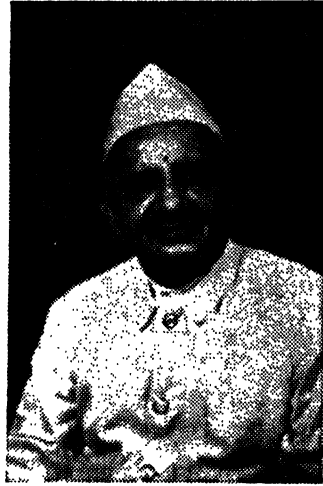
ટંકાર, કલિકા, ભજનિકા, દર્શનિકા, પ્રભાતનો તપસ્વી વગેરે પ્રખ્યાત છે.

સરનામું:—જાણી મેનશન, જામેજમશેદ શેડ, પારસી કોલોની, દાદર, મુંબઈ.

હકકર, શ્રી. રતિલાલ ત્રિભોવનદાસ—

શ્રી. રતિલાલ હકકરનો જન્મ સુરત મુકામે ત્રીકમ પરમાણુદના જાણીતા અને લક્ષ્યાધિપતી કુટુંબમાં સને ૧૮૮૭ માં થયો હતો. તેમણે યુજરાતી સાતમી ચોપડી સુધી તથા સાધારણ અંગ્રેજી અભ્યાસ કર્યો છે. પણ રવતંત્ર મગજ ધરાવતા હોવાથી એક ધંધાદારી તરીકે સફળ નીવડયા છે. સંવત ૧૯૬૩ માં સુરતમાં શાકભાજીની કમીશન એજન્ટની પેઢી ખોલીને તેમણે ધંધાની શરૂઆત કરી હતી અને સંવત ૧૯૬૫ માં મુંબઈ આવીને એજ ધંધો મોટા પાયા પર ખીલવ્યો હતો. સને ૧૯૧૦ માં તેમણે હોટેલના ધંધાની શરૂઆત કરી અને તેમાં પણ તેમને યશ મળતો ગયો. સને ૧૯૧૫ થી તેઓ રૂના ધંધામાં દાખલ થયા અને સને ૧૯૧૮ માં એક્ષ્પોર્ટ ઇમ્પોર્ટની ઓફીસ ખોલી. ૧૯૨૦ માં રતિલાલ એન્ડ કંપનીને નામે રૂની દલાલીનો ધંધો શરૂ કર્યો જેમાં પણ સફળતા સાંપડી. ધીમે ધીમે રૂના ધંધામાં લોકોનું લક્ષ એમની તરફ ખેંચાવા લાગ્યું અને સને ૧૯૨૪ માં કોટન ઓર્કર્સ એસોસિએશનના માનદ મંત્રી તરીકે તેમની નીમણૂક થઈ. સને ૧૯૩૦-૩૨ ની સત્યાગ્રહની લડતમાં આ સંસ્થા ખુબજ લોકપ્રીય બની હતી. ચળવળ ચાલુ રાખવામાં સંસ્થાએ અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો હતો, એને

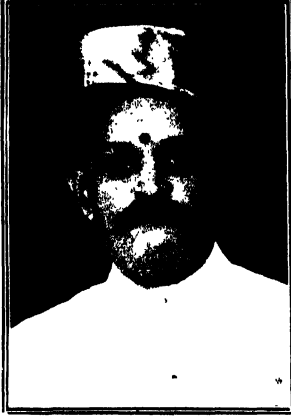
લાંબેજ સરકારે સને ૧૯૩૨ માં તેમને મુંબઈ છોડી જવાનો હુકમ કર્યો હતો. એનો ભંગ કરતાં તેમને જેલમાં પુરવામાં આવ્યા હતા જેલ દરમ્યાન તેમને તથા તેમના



ધંધાને ખુબ સહન કરવું પડ્યું હતું. એટલુંજ નહીં પણ પેહાડિસના નાકાપરની જાણીતી સુરતી હિંદુ હોટેલ ખંધ કરવી પડી હતી. જેલમાંથી આવ્યા પછી સને ૧૯૩૪ માં પોતાનો રૂનો વેપાર વીકસાવવા માટે લગભગ રૂ. ૭૦૦૦૦ ખર્ચી ન્યુયોર્ક કોટન એક્ષ્ચેન્જના સભ્ય બન્યા હતા ૧૯૩૫-૩૬ માં જાણીતી ઇસ્કટ ઇંડીઆ કોટન એસોસિએશનના ડીરેક્ટર તરીકે ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીની ચુંટણીમાં કેંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા. પત્નીના અવસાન બાદ હાલમાં તેઓ વેપાર ધંધામાંથી તેમજ રૂની સંસ્થાઓમાંથી રફતે રફતે મુકત થતા બન્ય છે.

સરનામું:—ભુલેશ્વરને નાકે, મુંબઈ.

**દ્રારકાદાસ ત્રીભાવનદાસ, જી. પી.—**  
શેઠ દ્રારકાદાસ ત્રીભાવનદાસનો જન્મ  
ભાણીતા આગેવાન કુટુંબ શેઠ ત્રીભાવનદાસ  
બદવજી કમળશીને ત્યાં સને ૧૮૮૧ માં



થયો હતો. શેઠ દ્રારકાદાસના દાદા સ્વં  
બદવજી કમળશી અસાધારણ વ્યાપારી  
કુનેહને લઈ સર દીનશા પીટીની મીલોની,  
માનચેસ્ટરની યુરોપીઅન પેટ્રી ગાહમ કું  
ની અને બીજી યુરોપીઅન કંપનીઓની  
હલાલી કરતા. તેઓ વેપારમાંથી  
નીવૃત્ત થતાં તેમનું હલાલીનું કામકાજ  
તેમના પુત્ર શેઠ ત્રીભાવનદાસે સંભાળી  
લીધું. શ્રીયુત દ્રારકાદાસે એલ્ડીન્સ્ટન  
હાઇસ્કુલમાં મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ કર્યો  
અને તેઓના પીતાશ્રીના અવસાન પછી  
૧૯ વર્ષની વયે તેમના વડીલનો રૂના હલા-  
લીનો ધીખતો ધંધો સંભાળી લીધો અને  
થોડાજ વખતમાં તેઓ રૂના હલાલીના  
ધંધામાં પાવરના થઇ ગયા. કોલાબાના  
રૂખબરના વેપારી વર્ગમાં તેમણે એવી  
સારી પ્રતિષ્ઠા જમાવેલ કે જેને પ્રતાપે  
ઓસાકાની એક માટી બપાનીસ પેટ્રી

“બપાન કોટન ટ્રેડીંગ કું લીં” એ  
સને ૧૯૦૭ માં શેઠ દ્રારકાદાસને ઐમના  
રૂના હલાલ તરીકે નીમ્યા.

આ કુંપનીની હલાલીનું કામકાજ તેમણે  
ત્રેવીસ વર્ષ સુધી એક નીષ્ઠાથી કર્યું.  
બપાન કોટન ટ્રેડીંગ કુંપનીનો રૂનો,  
કાપડનો અને સુતરનો વેપાર હાંદમાં ધમ-  
ધોકાર ચાલતો હતો અને શેઠ દ્રારકાદાસને  
હાથે હજારો ગાંસડીઓની ખરીદી અને  
વેચાણ થતું હતું, પણ પોતે એક પણ  
ગાંસડીનો સટો પોતાના હાસાખે કર્યો નથી.

સંવત ૧૯૮૬ ના વર્ષથી તેઓએ  
પોતાના વડીલ પુત્ર ભાઈ નારણદાસના  
નામે મેસર્સ નારણદાસ દ્રારકાદાસ કું  
નામની રૂના હલાલ અને કમીશન એજન્ટસ  
તરીકે બીજી પેટ્રી મુખ્યમાં ખોલી. આ  
ખ ને પેટ્રીઓએ રૂના હલાલ તરીકે ઘણાજ  
માનમોભા અને પ્રતિષ્ઠાભર્યું સ્થાન મેળવ્યું  
છે. ધંધાની બીલવટ સાથે તેઓ જ્ઞાતીની  
અને સમાજની સારી સેવા બજાવે છે.

મુખ્ય કપોળ જ્ઞાતીની સેવા કરવામાં  
શેઠ દ્રારકાદાસ પોતાના તન, મન અને  
ધનનો ઉપયોગ કરી જ્ઞાતીની સુંદર સેવા  
છેલ્લા પચીસ વર્ષથી બજાવ્યા કરે છે.

મુખ્ય કપોળ જ્ઞાતીના માનદ મંત્રી  
તરીકે સાત વર્ષ સુધી તેમજ હાલમાં  
છેલ્લા ચાર વર્ષથી કપોળ ન્યાતાના શેઠ  
તરીકેના હોદ્દા પર રહી જ્ઞાતીની સુંદર  
સેવા બજાવે છે. સંવત ૧૯૭૪ માં દુષ્કાળ  
વખતે તેમણે કપોળ ફેમીન રીલીફ ફંડ  
રચાપી મુખ્ય બહારના કપોળ જ્ઞાતિના  
સંકડો કુટુંબોને રોકડ, અનાજ, કપડાંની  
અમુલ્ય મદદ કરી છે ઘણા વીધાર્થીઓને  
શીખ્યવૃત્તિઓ આપી, વીધાદાનમાં હજારોનો  
ખર્ચ કર્યો છે, તેમજ તેમણે રૂ. ૩૦,૦૦૦  
નું શેઠ દ્રારકાદાસ ત્રીભાવનદાસ બદવજી  
ચેરિટી ફંડ સ્થાપ્યું છે તેમાંથી ઘણા અના-

ચેને કેળવણી, કપડાં, અનાજ વીગેરેની મદદ મળે છે.

એમ્બુર અને આજુબાજુ આવેલાં ગામોના લોકોને ઢાકતરી મદદ મેળવી આપવાના હેતુથી રૂ. પાંત્રીસ હજારના ખર્ચે શેઠ દ્વારકાદાસ ચેરીટેબલ ડીસ્પેન્સરી બંધાવી આપી છે, તેમજ તેમના મુળ વતન સથરા પાસે આવેલા તળાબમાં સદાવત વીગેરે લોકોપયોગી અને જ્ઞાતીહીતના કાર્યમાં આશરે પચીસ હજાર રૂપિયા ખર્ચ્યા છે. ૪૫,૦૦૦ રૂપિયા ખર્ચ્યા તેમના પીતાશ્રી ત્રિભિવનદાસના નામથી નાણીક પંચવટીમાં “પરમાનંદ ભુવન” નામનું સનેટો-પીઅમ બાંધવામાં આવ્યું છે જેનો લાભ ઘણા હાંદુ કુટુંબો લે છે. રૂ. ૮૦૦૦ વાલ-કેશ્વર તથા ભુલેશ્વરની મ્યુનીસીપલ સ્કૂલના છોકરા છોકરીઓને ઈનામ ફંડ તરીકે તેમના ભાઈઓ સાથે મળી બામ્બે મ્યુની-સીપાલીટી સ્કૂલ કમીટીને આપ્યા છે. તેથીજ રીતે બીજા હજારે રૂપિયા લોક-સેવાના કાંમોમાં ખર્ચ્યા છે. તેમની એકંદરે સખાવત આશરે રૂ. હોઠ લાખની ગણાય છે. તેમની જાહેર સેવાઓ ધ્યાનમાં લઈ સરકારે તેમને ૧૯૨૫માં જે. પી. અને ૧૯૨૬ માં ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટની નીમણુંક કરી હતી. સને ૧૯૨૯ માં મુંબઈમાં ભયંકર હિંદુ-મુસ્લીમ હુલ્લડ વખતે તેઓએ અનેક અગવડો વેડીને જીવને જોખમે દરરોજ ખારખાર કલાક સુધી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકેની ફરજ બજાવી હતી. તે સેવાના બદલામાં મુંબઈ સરકાર તરફથી આભાર અને પ્રશંસા પત્ર મળ્યો છે.

તેઓ જ્ઞાતીના કાર્યો અને ઘણાં ખર્ચે જાહેર કાર્યોમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લે છે, તે ઉપરાંત તેઓ ઘણા બાણીતા ધર્મીદાર ટ્રસ્ટ ખાતામાં ટ્રસ્ટી તરીકે કામ કરે છે.

સરનામું:—૨૦-૨૨, વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

મુન્શી, શ્રીમતી લીલાવતી કનૈયા-લાલ—શ્રીમતિ મુન્શી જૈન છે. એમનો જન્મ અમદાવાદમાં ૧૮૯૯ માં થયો હતો. નાની ઉંમરે માતૃશ્રી ગુજરી જવાથી



મેાસાળમાં મોટાં થયાં હતાં. અભ્યાસની શરૂઆત કર્યા પછી તબીબત બગડવાથી અભ્યાસ પડતો મુકવો પડ્યો હતો પણ પુસ્તકોનું વાંચન ચાલુજ રાખેલું. તેમણે ઘેર “સીનીયર કેમ્પ્રીજ” સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. સાથે સાથે “ગુજરાત” માસીકમાં લખાણો કરવા માંડ્યા. જે તરફ સાહિત્યરસીક જનતાનું સાફ ધ્યાન ખેંચાયું. એમના પ્રથમ લગ્ન અમદાવાદના મીલ એજન્ટ શેઠ લાલભાઈ ત્રીકમલાલ સાથે થયું હતું. ૧૯૨૬ માં એમનું અવસાન થતાં શ્રીમ મુન્શી સાથે એમનાં પુનર્લગ્ન થયાં હતાં. આ લગ્નથી સમાજમાં ખુબ હિડાપોહ થયો હતો. આ લગ્ન પછી એમનું ક્ષેત્ર વિશાળ બન્યું. “તીલક સ્વરાજ ફંડ” એકત્ર કરવાના કાર્યથી કરેલા રાજકીય જીવનનો હવે વીકાસ થવા માંડ્યો. ૧૯૩૦ ના

સત્યાગ્રહમાં જેલ ગયાં પછી સ્વદેશીની લડત ઉપાડી અન્ય કાર્યકરો સાથે સ્વદેશી મારકેટની યોજના પાર ઉતારી. ખડીબકાર સમિતી, સંશ્રામ સમિતી, ભુલેશ્વર જીલ્લા સમિતી વિગેરે સમિતીઓની એમની સેવા જાણીતી છે. મુંબઈ મ્યુન્ડે કોર્પોરેશન, મુંબઈ એસેમ્બલી અને યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય છે. મ્યુન્ડે સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના પ્રમુખપદે પણ હતાં. એમણે અનેક પરિષદોનું પ્રમુખપદ લીધું હતું અને કેટલીક કંપનીઓમાં ડિરેક્ટર પણ હતાં.

સરનામું:—રીજરોડ, મુંબઈ ૬.

**નીલકંઠ, લેડી વિદ્યાગૌરી રમણભાઈ—**

એમનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૬ માં થયો હતો. પ્રાથમિક કેળવણી લીધા પછી માત્ર ૧૨ વર્ષની વયે સર રમણભાઈ સાથે તેમના લગ્ન થયાં હતાં. સર રમણભાઈ સમાજ સુધારક હોવાથી વિદ્યાગૌરીને આ લગ્નથી ઘણી અનુકુળતા પ્રાપ્ત થઈ. એમના સસરા સૌથી દરીયાપાર પ્રવાસ કરનાર પહેલા ગુજરાતી હતા. લગ્ન પછી ત્યારના જુનવાણી સમાજમાં તેમણે પહેલ કરી વિદ્યાભ્યાસ કરવા માંડ્યો. એક કન્યા શાળામાં બેઠાઈ પંદર વર્ષે મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી. કન્યાઓ ઈંગ્લીશ ભણે એ વસ્તુ ત્યારે અસહ્ય ગણાતી પણ તેમણે તે બેઠો બળવો ચાલુ રાખી આગળ અભ્યાસ કર્યો અને ૧૯૦૧ માં મેટ્રીક્યુએટ થયાં. પશ્ચિમ હિંદના તેઓ પ્રથમ મેટ્રીક્યુએટ હતા અને ત્યારથી સ્ત્રી વર્ગ માટે નવયુગના મંડાણ મંડાયા હતા. તેમનામાં સાહિત્ય શોખ પણ છે. તેમણે સ્ત્રી ઉન્નતિનું ઘણું સાહિત્ય

ગુજરાતને અર્પણ કર્યું છે. જનતાની સેવા એ એમનું જીવનદાયક છે. એમણે ગત મહાયુદ્ધમાં ઘાયલ સૈનિકોની સારવાર કરવામાં પોતાની સેવા અર્પણ કરી હતી. ૧૯૧૮ માં તેમને એમ. બી. ઇ.નો ખેતાબ અને ૧૯૨૬ માં ફેસર હિંદને ચંદ્રક મળ્યો છે. તેમણે સ્ત્રીઓ માટે અનેક કેળવણીની સંસ્થાઓ સ્થાપી છે. અને સ્ત્રીઓ માટે ઉચ્ચ શિક્ષણનો પ્રચાર પોતાની પુત્રીઓ મારફતે કર્યો છે. તેમણે ૧૯૩૨ માં મળેલી અખિલ હિંદ સ્ત્રી પરિષદનું પ્રમુખપદ લીધું હતું અને અમદાવાદ મ્યુનીસિપાલિટીના સભ્ય પણ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**કોંદ્રાકટર, મીસ નવાજબાઈ દોરાબજી,**  
બી. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. મીસ નવાજબાઈ ૧૯૦૯ માં વિલ્સન કોલેજમાંથી બી. એ. થયા પછી ચંદારામજી ગલ્સ્ટ હાઈસ્કુલમાં બેઠાયાં હતાં અને હજીયે ત્યાંજ પ્રિન્સિપાલ તરીકે છે. ૧૯૨૫ માં તેમની નીમણુંકે મુંબઈ યુનીવર્સિટીના આર્ટ્સના ફેલો તરીકે થઈ હતી. આ માન મેળવનાર તેઓ પહેલાં બાનુ હતાં. તેમણે કેળવણીની સંસ્થાઓ અંગે વધુ અભ્યાસ કરવા માટે યુરોપ, અમેરિકા, અને ચીન બાપાનના પ્રવાસ પણ બેઠયા છે. સરકારે તેમને જ. પી. અને ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ પણ બનાવ્યાં છે. અત્યારે તેઓ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય છે.

સરનામું:—ચંદારામજી હાઈસ્કુલ,

ગીરગામ બેંક રોડ, મુંબઈ.

ખાંડવાળા, કુમારી કપીલા, બી. એ, બી. ડી. (મુંબઈ), એમ એ (અમેરીકા)—ન્યાતે લાડવાણીઆ. એમનો જન્મ ૧૯૦૭ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતાશ્રી તુલબરામ ચુનીલાલ ખાંડવાળા સરકારી ડોક્ટર હતા. મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કૉલેજમાંથી ૧૯૨૮ માં બી. એ. થયા પછી ૧૯૩૦ માં બી. ડી. ની પરિક્ષા માનસહિત પસાર કરી હતી. ત્યાર પછી અમેરીકા જઈ એમ. એ. ની ડીગ્રી મેળવી અને અમેરીકા તથા યુરોપનો પ્રવાસ કરેલો. ૧૯૩૨ માં સ્વદેશ પાછા ફર્યા પછી વનિતા વિશ્વામ હાઈસ્કુલમાં શિક્ષક તરીકે જોડાયાં અને ભગિની સમાજસેવા મંદિરના મંત્રી થયાં. ૧૯૩૮ થી તે વનિતા વિશ્વામ ત્રેનીંગ કૉલેજના પ્રીન્સીપાલના હોદ્દા પર છે. એ ઉપરાંત મુંબઈ તેમજ શાન્તાકરજીની કેળવણીવિષયક સંસ્થાઓ સાથે પણ તેમનો સંબંધ છે. ૧૯૩૪ માં બીજીવાર પરદેશના પ્રવાસે ગયાં હતાં અને ૧૯૩૭ માં ટેકીઓ ખાતે મળેલી જગતભરની શિક્ષણ પરિષદમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે ગયાં હતાં. તે પ્રસંગે સાથે સાથે ચીનનો પ્રવાસ પણ કરેલો. હાલમાં તેઓ યુનીવર્સિટી સેનેટમાં ચુંટાયા છે.

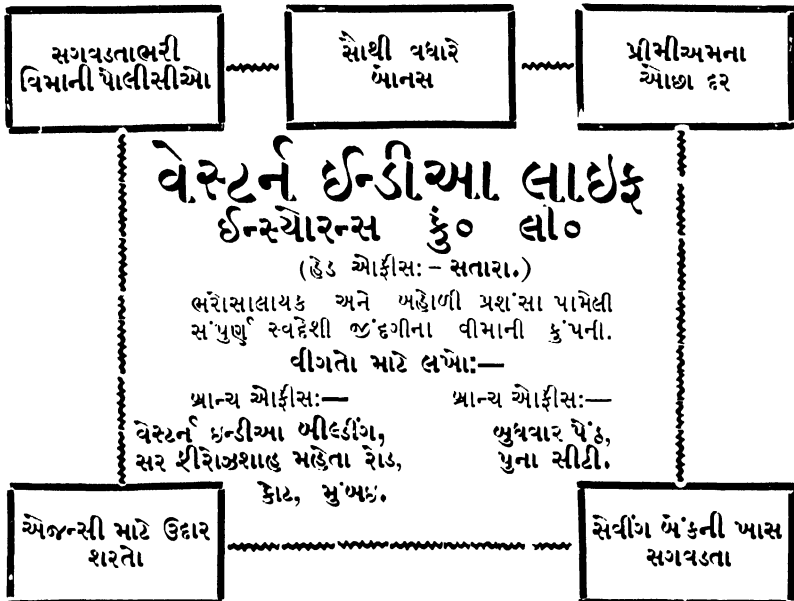
સરનામું:—શાન્તાકરજી.

રાણા, ખમનશાહ બહેરામશાહ, લોકે ફોરમેન, રનીંગ શેડ, લોઅરપરેલ. બી.બી. સી. આઈ. રેલ્વે, મુંબઈ—એવણનો જન્મ વલસાડમાં થયો હતો, પણ તેવણના પીતાજી મરહુમ મીં બહેરામશાહ ગોધરા ખાતે એનજીન ડ્રાઇ-

વર હોવાથી મીં રાણાએ પોતાની કેળવણી ગોધરા ખાતેજ લીધી હતી. ૧૭ વરસની ભરજીવાન વયે તેવણ એક ફાયરમેન તરીકે રેલ્વે નોકરીમાં જોડાયા હતા. ૨૧ વરસની ઉંમરે તેવણે પોતાના પીતાજીને ગુમાવ્યા હતા પણ ખંતીલી મહેનત, સખત કામ અને વફા-દારીભરી નોકરીથી ૧૯૧૧ માં તેવણ ડ્રાઇવરની પદવી મેળવી શક્યા હતા, જે પછી ૧૭ વરસની સારી સેવા બખવીને ૧૯૨૮ ના સાલમાં તેવણ માસીક રૂ. ૪૨૫ ના પગારે ફોરમેન થયા હતા, જે ઓધવાપર તેઓ વધતા વધતા માસીક રૂ. ૬૦૦ મેળવવાને તેવણ ભાગ્યશાળી નીવડ્યા હતા. તેવણના સર્વે ઉપરી અમલદારોએ તેવણના મહેનતું અને વફાદાર કામના ઘણા મોટા વખાણ કર્યા છે. અગાઉ જે ઓધવાએ ફક્ત એજલા યુરોપીયનોજ ધરાવી શકતા હતા તે ઉપર પણ મીં ખમનશાહે તારીફ લાયક કામ કરી દેશીઓની લાયકાત પુરવાર કરી આપે છે. ૧૯૨૭ માં ગુજરાતમાં આવેલી મોટી રેલને સખએ ગોધરા નજદીક રેલ્વે લાઇનો ધોવાઇ ગયલી હોવાથી તેમણે કામદારોની સંખ્યા રોકી સળંગ વહેવાર પાછો ચાલુ રાખવા માટે જે જીવતેડ મહેનત કરી હતી તેની સઘળાઓ તરફથી મોટી પીછાણ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૨૮ માં તેવણ આગ્રા ખાતે ફોરમેન તરીકે નીમાયા હતા. તેવણની શેહાદી ૧૯૦૯ માં થઈ હતી. જેથી તેવણને એક બેટા અને એક બેટી થઈ હતી. આ બેટા કુંવરજી પણ ફાયરમેન અને એક્ટીંગ ડ્રાઇવર તરીકે હાલમાં કામ બખવે છે.

મહેતા, શ્રીમતિ હંસા, બી. એ.— મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય તરીકે શ્રીમતિ હંસાજીન મહેતા ન્યાતે વડા ચુટાયા હતા. ૧૯૩૦ ની કોંગ્રેસનાં લડતમાં નગરા નાગર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૭ અગ્ર ભાગ લીધો હતો અને “વિગ્રહ માં સુરત ખાતે થયો હતો. ૧૯૧૮ માં સમિતિ”ના પ્રમુખ તરીકે નીમાયા હતા તેમણે મુંબઈમાં બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર અને જેલ ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં પણ કરી હતી. ૧૯૧૯ માં ઈંગ્લાંડ ગયા જેલ ગયા હતા ત્યાર પછી ૧૯૩૪ માં હતા અને ૧૯૨૦ માં જીનીવા ખાતે મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય મંગલદી આંતરરાષ્ટ્રીય મહાલા પરિષદમાં ચુટાયા હતા. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસ પ્રધાન હિંદી પ્રતિનિધિ તરીકે હાજરી આપી મુંબઈ પ્રાંતના સ-તાના સુત્રો હાથ હતી. એ ઉપરાંત ૧૯૨૩ માં અમેરીકા ધરતા તેમને વડા પ્રધાનના પાર્લામેન્ટરી ખાતે મંગલદી પહેલી જગતભરની કેળવણી સંકરેટરી તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. પરિષદમાં હાજરી આપી હતી. ૧૯૨૪ ૧૯૩૯ માં શ્રીમતિ મહેતા મુંબઈ પ્રાંતિય માં વડોદરા ખાતે ડો. જીવરાજ મહેતા હરિજન સેવક સંઘના ઉપ-પ્રમુખ સાથે એમનાં લગ્ન થયાં હતાં. મુંબઈ ચુટાયા હતા.

મ્યુન્સિપાલિટીની સ્કુલ્સ કમીટી અને સરનામું:—નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.



દેશાધ, શ્રી. ગણપતિ શંકર નાર-  
ણી—એમને જન્મ ૧૮૯૯ માં મુંબઈ  
ખાતે થયો હતો. કુટુંબની મરીખ  
સ્થિતિ હોવાથી શ્રી. દેશાઈ પુરતી  
કેળવણી ન લઈ શક્યા અને તેર વર્ષની  
નાની વયે તેર રૂપિયાના પગારે નામુ  
લખનાર મહેતાજી તરીકે નોકરી લીધી  
અને ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતાં ૧૮૨૭-૨૮  
માં ઇન્કમટેક્સ એક્ષપર્ટ તરીકે તેમણે  
સ્વતંત્ર ઓફીસ ખોલી હતી. શ્રી. દેશા-  
ઈએ હોમરૂલ લીગની ચળવળથી રાજ-  
કારણમાં ભાગ લેવાનો પ્રારંભ કર્યો.  
શ્રી. ઉમર સાખાની અને શ્રી. શંકરલાલ  
ખેંક સાથે રહીને એ ચળવળમાં  
તેમણે ઉત્સાહભર્યો ભાગ લીધો હતો.  
ત્યાર પછી કોંગ્રેસની દરેકે દરેક લડતમાં  
ભાગ લઈ જેલ ભોગવી છે. પચ્ચીસ  
વર્ષથી તેઓ મુંબઈ કોંગ્રેસની એકધારી  
સેવા ખજવી રહ્યા છે. વીસ વર્ષથી  
મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય  
છે. પાંચ વર્ષ સુધી તેના મંત્રી હતા.  
મુંબઈ ખાતે ભરાયેલી કોંગ્રેસની બેઠક  
પ્રસંગે તેઓ સામાન્ય મંત્રી તરીકે  
નીમાયા હતા. એ ઉપરાંત દારૂનિષેધ  
પ્રવૃત્તિ, ગુજરાત જળપ્રલય અને ઇન્ફ્લુ-  
એન્ઝાના ઉપદ્રવ પ્રસંગે એમણે સારી  
સેવા ખજવી છે. મુંબઈની કારપોરેશનમાં  
તેઓ કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય છે અને  
સ્કુલ્સ કમીટીના સભ્ય તરીકે ફરજિયાત  
પ્રાથમિક કેળવણીના પ્રશ્ન અંગે આગેવાની-  
ભર્યો ભાગ લીધો છે. ૧૯૪૧ ની લડતમાં  
તેઓ સત્યાગ્રહ કરી જેલ ગયા છે.

સરનામું:—કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

કાલેલકર, શ્રી. દ-તાન્ય બાળકૃષ્ણ—  
કાકા કાલેલકરના નામથી મશહુર થયેલી  
આ વ્યક્તિનો જન્મ ૧૮૮૫ માં બેલગામ  
ખાતે થયો હતો. બેલગામ તથા પુના  
ખાતે કેળવણી લઈ તેઓ ગ્રેજ્યુએટ  
થયા અને પછી પહેલી એલ એલ. બી.  
સુધી અભ્યાસ કરીને અટકી ગયા. ત્યારથી  
તેમણે “રાષ્ટ્રમત” પત્રમાં બેડાઈને પત્ર  
કારનો ધધો શરૂ કર્યો. તેમણે એ  
ઉપરાંત વર્તમાનપત્રોમાં લેખો લખીને  
રાષ્ટ્રીયતાનો ધોલ ઝેવડાવ્યો અને રાષ્ટ્રીય  
શિક્ષણ પ્રચાર અંગે શાળાઓમાં કાર્ય  
કરવા માડ્યું. અનેક સંસ્થાઓની પણ  
સ્થાપના કરી. ત્યારબાદ તેમણે પગ-  
પાળા પ્રવાસ આદર્યો. હિમાલય, નેપાળ,  
સિલોન, ખર્મા વિગેરે સ્થળોએ ફર્યો  
અને કુદરતના સૌંદર્યનું પાન કર્યું. એ  
દરમિયાન ગાંધીજી આફ્રીકાથી આવ્યા અને  
અમદાવાદ ખાતે સાબરમતી આશ્રમની  
સ્થાપના કરી. કાકા કાલેલકર ગાંધીજી  
તરફ આકર્ષાયા અને તરતજ આશ્રમમાં  
બેડાઈ ગયા. કાકા કાલેલકરે ગુજરાત  
વિદ્યાપીઠની સ્થાપનામાં અમુલ્ય ફાળો  
આપ્યો છે. એનું વાઈસ ચેન્સેલરપદ  
તથા પ્રિન્સીપાલ પદ તેમણે ૧૯૨૭ થી  
૧૯૩૪ સુધી દીધાવ્યું હતું. ગાંધીજીના  
જેલનિવાસ દરમિયાન તેમણે “નવજીવન”  
પત્રનું તંત્ર ચલાવ્યું હતું. દક્ષિણી  
હોવા છતાં ગુજરાતી ભાષાપરનો તેમનો  
કાણુ અજબ છે. એમના પ્રવાસવર્ણન  
અને બીજા પુસ્તકો તો ખુબજ લોકપ્રીય  
થઈ પડ્યા છે. દરેક વખતે લડતમાં ભાગ  
લઈ એમણે જેલ સેવી છે.



**મહેરઅલી, શ્રી. યુસુફ જે.**—એમનો જન્મ ૧૯૦૭ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. ૧૯૨૭ માં તેમણે એલ.એલ.બી.ની પરિક્ષા પસાર કરી, પરંતુ તેમની સરકાર વિરોધી પ્રવૃત્તિઓને લક્ષમાં રાખી સરકારે વકીલાત કરવાની સનદ આપી નહોતી. શ્રી. મહેરઅલી મુંબઈના કોંગ્રેસ સમાજવાદી અંગ્રેસર છે અને યુથલીગના સ્થાપક છે. મુંબઈની કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં તેઓ અગ્રગણ્ય ભાગ લે છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં તેમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો. ૧૯૩૪ માં મુંબઈની કોંગ્રેસ બેઠક વખતે સ્વયંસેવક ઢળના તેઓ સેનાપતિ નીમાયા હતા. સાયમન કમીશનના બહીષ્કારની પ્રવૃત્તિમાં તેમણે આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો હતો. કચ્છી હોઇ કચ્છની પ્રબળીય લડતમાં મોખરે છે. અત્યારે તેઓ સત્યાગ્રહ કરી જલ ગયા છે.

**મહાલક્ષ્મીવાલા, મી૦ કાવસજી ધનજીભાઈ**—તેઓનો જન્મ ૧૮૬૩ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈ અને પુનામાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૩ માં તેમણે ખેતીવાડીની છેવટની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. ગણેશ ખીંડના ખોટેનીકલ ગારડન્સના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, નાગપુરના ગવર્મેન્ટ ગારડન્સના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વીગેરે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા પછી ૧૮૯૨ માં તેઓની મુંબઈના વીકટોરીઆ ગારડન્સ તેમજ મ્યુનીસીપાલિટી હસ્તકના ખગીયા-ઓના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે નેમાણુંક થઈ હતી. કે જે ઓધ્યા ઉપર ૨૫ વરસ સેવા બબતી ૧૯૧૮ ના સાલમાં તેઓ રીટાયર થયા હતા. પારસી કોમના હોતેને લગતાં અગત્યના સવાલો માટે

નેમાયલી અનેક કમીટીઓના તેવણ એક સભ્ય હતા. વળી મુંબઈની પારસી પંચાયત તરફથી પારસી કોમની હાલની કેળવણીની ખામીભરી પધ્ધતી બાબે તપાસ કરી તે દુર કરવા માટેના માર્ગો સુચવનારા રીપોર્ટ કરવા પારસી કેળવણીકારોની નેમાયલી એક કમીટીના નેઓ સેક્રેટરી હતા.

**સરનામું:**—હેલકોમન લોજ, એલેક-  
ઝાન્દા રોડ, ગામહેવી,  
મુંબઈ.

**મુસ, મી૦ સોરાખ નાનાખાઈ, એમ.**  
એ. (કેન્ટબ) એફ. આર. એસ. એ.,  
આઈ. ઇ. એસ.—૧૯૪૦ના સાલથી એઓ મુંબઈના બહેર કેળવણી ખાતાના એક ડીરેક્ટર છે. તેમનો જન્મ ૧૮૯૦ સાલમાં થયો હતો. તેમણે મુંબઈની એલફીનસ્ટન કોલેજમાં તેમજ કેમ્બ્રીજની કીંગ્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. બી. એ ના એકઝીક્યુટીવ અને પ્રાઈઝમેન તેમજ ફર્સ્ટ ક્લાસ નેચરલ સાયન્સીસ ત્રીપોઝ ધરાવે છે. ૧૯૧૬ થી તેમને કાયમ માટે ઈંડીયન એડ્યુકેશનલ સર્વિસમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. વીકટોરીઆ જુબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રોફેસર, મુંબઈ ઇલાકાલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રોફેસર, કાના સાયન્સ ટીચીંગના ઇન્સ્પેક્ટર, સર્વિન ડીવીઝનના એડ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર, મુંબઈ સરકારે નીમીલી સેકન્ડરી એન્ડ પ્રાઈમરી એડ્યુકેશન કમીટીના ચેરમેનના ઓધ્યાઓ ઉપરાંત ૧૯૪૦ ના ડિસેમ્બર સુધી તેમણે મુંબઈની બહેર કેળવણી ખાતાના કેમ્બ્રીજ ડીરેક્ટરનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો હતો.

**સરનામું:**—ગારડન રોડ, પુના.

**ભગવાનલાલ પનાલાલ, બાબુ,** જે. પી.—એમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૦ માં થયો હતો. બાબુ પનાલાલજીના એઓ બીજા બેટા થાય છે. તેમણે ખાનગીમાં કેળવણી લીધી હતી. પોતાના પીતા તેમજ ભાઈના હાથ હેઠળ તેમણે ઝવેરાતના ધંધાને લગતી તાલીમ લીધી હતી. તેઓના લગ્ન ૧૭ વરસની વયે થયાં હતાં એવણુ મુંબઈની આગેવાન કલબોના એક સભાસદ છે. એ ઉપરાંત માંગરોલ જઈન સભાના તેઓ એક લાઈક મેમ્બર છે. વળી એવણુ પાલી તાલુકા જઈન બાલામનના પ્રેસીડન્ટ તેમજ બાબુ પનાલાલ પી. ચેરીટીઝના પ્રેસીડન્ટ અને મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું:—નીઝામ બીહારી, ૩૦૫, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

**ડાંગરકેરી, મીઠું મુંદરાવ રામરાવ,** બી. એ., એલ એલ. બી., જે. પી., તેઓ મુંબઈની યુનિવર્સિટીના રેજીસ્ટ્રાર છે. તેઓનો જન્મ ૧૮૯૮ ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસમાં થયો હતો. મુંબઈ મધેની સેન્ટ-જેવીયર્સ હાઈસ્કૂલ તેમજ એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ માં તેમણે સોલિસિટરની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. જે પછી સાત વરસ સુધી સોલિસિટર તરીકે પ્રેક્ટીસ કીધી હતી. ૧૯૩૦ માં તેઓ મુંબઈની યુનિવર્સિટીના મહદનીશ રેજીસ્ટ્રાર તરીકે અને તે પછીથી ૧૯૩૧ માં યુનિવર્સિટીના રેજીસ્ટ્રાર તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૩ માં તેઓ એક સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) નીમાયા હતા. જે પછી ૧૯૩૪ માં તેવણુ ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં નામદાર પડા જજ તરફથી નેમાયલી લીગલ

એડ્યુકેશન કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે તેઓએ સેવા બજવી હતી. ૧૯૨૦ માં તેવણુના લગ્ન મીસ કમલાબાઈ નામના એક સોશયલ વરકર અને આરટીસ્ટ બાનુ સાથે થયાં હતાં, કે જેઓ બોમ્બે પ્રેસીડન્ટી વીમેન્સ કાઉન્સિલની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના એક ઉલટમંદ સભ્ય છે. ૧૯૩૬-૩૭ ના સાલ માટેના કનારા સાર-સવટ એસોસિએશનના મીઠું ડાંગરકેરી પ્રેસીડન્ટ હતા. એમણે કાયદાને લગતા વિષયો સંબંધી કેટલીક ચોપડીઓ પણ લખી છે.

સરનામું:—૪૭, હુયુઝ રોડ, મુંબઈ.

**દેશાઈ, શ્રી. કનકયાલાલ**—ગુજરાત-ભરમાં શ્રી. દેશાઈ કાનજીભાઈના નામથી વધુ જાણીતા છે. તેઓ ઓરપાડના જમીનદાર તથા વતનદાર દેશાઈ છે. ૧૯૦૭ ની કેંગ્રેસમાં તેમણે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં તેમણે તેમજ તેમના કુટુંબિ અંપલાવ્યું હતું. પરિણામે તેમની દેશાઈગીરી જપ્ત થઈ હતી અને જેલની સજા થઈ હતી. આ પછી કેંગ્રેસ સત્તાપર આવતાં તેમની દેશાઈગીરી પાછી સુખત થઈ હતી. હરિપુરા ખાતે સુબાઝ બાબુના પ્રમુખપદે ભરાયલી કેંગ્રેસની બેઠક તેમની અહેમતને પરિણામે સફળ નીવડી હતી. તેઓ સ્વાગત કમીટીના પ્રધાન-મંત્રી નીમાયા હતા. ગુજરાત પ્રાંતિક કેંગ્રેસ વ્યવસ્થા સમિતિના તથા ગુજરાત કમીટીની મધ્યસ્થ લોકલ બોર્ડના સભ્ય અને વધો થયા સુરત જીલ્લા કેંગ્રેસના સંચાલક છે. સંગઠન તથા વ્યવસ્થા શકતી માટે ગુજરાતભરમાં જાણીતા છે. ૧૯૪૧ ની લડતમાં સત્યાગ્રહ કરી જેલ સીધાવ્યા છે.

**ઢેખર, શ્રી. ઉછરંગરાય નવલશંકર—** રાજકોટની જવાબદાર તંત્ર માટેની લડતનું સુકાન સાંભળનાર શ્રી. ઢેખરે એલ એલ. બી. થયા પછી ૧૯૨૭-૨૮ માં વકીલાત શરૂ કરી હતી અને ટુંક સમયમાં અગ્રગણ્ય વકીલોની હરોળમાં આવી ગયા હતા. તેમણે વિદ્યાર્થી દશામાં પણ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવૃત્તિમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. દેશ-સેવામાં પોતાનો સમય આપી દેવા કાજે તેમણે વકીલાત છોડી દીધી છે. શ્રી. ઢેખર કાઠીઆવાડ રાજકીય પરિષદના તંત્રી છે અને કોંગ્રેસની સેવા બજાવે છે.

**પીટીટ, શ્રીમતિ મીડુબહેન—**એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં મુંબઈ ખાતે ખાનદાન પીટીટ કુટુંબમાં થયો હતો. હિંદના પહેલા બેરોનેટ સર દીનશા માણેકજી તેમના વડા દાદા થાય. પિતાનું નામ હોરમસજી તથા માતાનું નામ પીરોજબાઈ. જલીઆનવાળા બાગના બનાવે તેમને રાષ્ટ્રસેવા તરફ વાળ્યા અને ગાંધીજીને ચરણે પોતાની સેવા ધરી દીધી. તેમણે વર્ષો થયાં પોતાનું જીવન ગુજરાતના અને ખાસ કરીને સુરત જલ્લાના ગામડાંઓને સમર્પણ કરી દીધું છે. મરોલી ખાતે આશ્રમ સ્થાપી પછાત વર્ગની સેવા બજાવે છે ૧૯૨૭ ના રેલસંકટ નિવારણમાં, ખારડોલી સત્યાગ્રહમાં, ૧૯૩૦-૩૨ ના લડત વખતે દારૂ તથા પરદેશી કાપડના બહિષ્કારની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમણે સેવા આપી છે ખાદી તથા આશ્વિઉદયોગ કાર્યો પણ કરે છે અને સુરત જલ્લામાં તેમણે અનેક મથકો સ્થાપ્યા છે.

**કાનુગા, શ્રીમતિ વિન્યાલક્ષ્મી બળ-વંતરાય—**એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં અમદાવાદ ખાતે થયો હતો. અમદાવાદના સુપ્રસીધ્ધ ડોક્ટર બળવંતરાય કાનુગાના તેઓ પત્ની થાય. ૧૯૨૦ ની સાલથી તેમણે અમદાવાદની રાષ્ટ્રીય તથા સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવા માંડ્યો છે કાંતણુકાર્ય, દારૂ, તાડી અને વિદેશી કાપડનું પીકેટીંગ, મહીલા-દળ વિગેરે પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન કર્યું છે. ૧૯૨૧ માં તેમણે સ્વદેશી વ્રત લીધું હતું અને અમદાવાદ તથા જલ્લાના ગામોમાં સ્વદેશીનો પ્રચાર કર્યો હતો. સત્યાગ્રહની લડત દરમિયાન જેલ પણ ભોગવી છે. મુંબઈની વડી ધારાસભામાં અમદાવાદના સ્ત્રી વિભાગ તરફથી કોંગ્રેસ પક્ષની ટીકીટ પર તેઓ ચુંટાઈ આન્યા છે.

**ગજજર, શ્રીમતિ શિવગુરીબહેન—** સ્ત્રી સમાજની સેવા પાછળ સર્વસ્વ અર્પણ કરનાર શ્રીમતિ શિવગૌરીના નામથી ગુજરાતી જનતા અબણ નથી. મુંબઈના વનિતા વિશ્રામના સ્થાપકોમાંના એક તરીકે તેઓ જાણીતા છે. બત્રીસ વર્ષથી તેમણે સેવાક્ષેત્રમાં દાખલ થઈ સ્ત્રીઓ માટે આશ્રમો, ઉદ્યોગાલયો, ઉપરાંત કન્યાશાળાઓ, ત્રેનીંગ કોલેજ વિગેરેની સ્થાપના કરી છે. સરકારે પણ તેમની સેવાઓની કદર કરી તેમને “કુંસરે હિંદ”ના ચાંદની અને જે. પી. ના ખેતાબ તથા ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજ-સ્ટ્રેટના ઓધધાની નવાજેશ કરી છે. મુંબઈના વનિતા વિશ્રામના રૌપ્ય મહોત્સવ પ્રસંગે તેમને તેમની સેવાઓની કદરમાં એક માનપત્ર અર્પણ થયું હતું.

**કેપ્ટન, શ્રીમતિ પરીનબહેન—**એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં કચ્છ માંડવી ખાતે મરહુમ શ્રી. અરદેશર નવરોજી ડોકટરને ત્યાં થયો હતો. શ્રીમતિ પરીનબહેન હિંદના દાદા મહર્ષિ દાદાભાઈ નવરોજીના પૌત્રી થાય. મુંબઈમાં બ્રેબ્રુએટ ખની તેઓ વધુ અભ્યાસ અર્થે પેરીસ ગયાં હતાં અને ત્યાંથી “ડ” “એલાયન્સ ફ્રાન્સીસ”ના ડીપ્લોમાં મેળવી હિંદ આવ્યાં હતાં. વિદ્યાર્થી જીવનમાંથીજ રાષ્ટ્રીય ક્ષેત્ર પર એમની દ્રષ્ટી કરી હતી. હિંદમાં આવ્યા પછી તેમણે રાજકીય તથા સામાજિક ક્ષેત્રોમાં અંપલાયનું હતું. દેશસેવીકા સંઘ તથા રાષ્ટ્રીય સ્ત્રી સભાની તેમણે સ્થાપના કરી હતી. આ સંસ્થાઓ પર લડત દરમિયાન સરકારનો પ્રતિબંધ મુકાયો હતો. એ પછી ગાંધી સેવા સેનાની સ્થાપના થતાં એમણે તેનાં સંચાલનમાં આગેવાની ભર્યો ભાગ ભજવ્યો હતો. આ સંસ્થા દ્વારા તેઓ ખાદી અને ગ્રામ્ય-ઉદ્યોગના કાર્યમાં સારો ફાળો આપી રહ્યાં છે. સ્વં પંડીત માતીલાલ નહેરુએ રાષ્ટ્રસેવામાં અર્પણ કરેલા સ્વરાજ્ય ભુવનના તેઓ એક દ્રસ્ટી છે. મુંબઈ કેંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય તથા ગીરગામ જીલ્લા કેંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ તરીકેની એમની સેવા જાણીતી છે.

**ઠક્કર, શ્રીમતી બચુબહેન ધરમસિંહ—**મુંબઈના આ જાણીતા સામાજિક કાર્યકરનો જન્મ ૧૮૯૦ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. મેસર્સ ધરમસિંહ દીનકરરાવ અને નંદલાલ સોલીસીટરની પેઢીના ભાગીદાર શ્રીમંત ધરમસિંહ જેઠાભાઈ ઠક્કર એમના પતિ થાય. ૧૯૨૮ માં મુંબઈ

ખાતે મળેલા કેંગ્રેસ અધીવેશનથી એમણે બહાર જીવનની શરૂઆત કરી હતી. ત્યારે એમણે મહિલા વિભાગની વ્યવસ્થા કરવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું હતું. ત્યારબાદ એમણે પતિ સાથે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. આ પ્રવાસ દરમિયાન પરદેશની મહિલા પ્રવૃત્તિઓનો એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ભાટીઆ સ્ત્રી મંડળના સ્થાપકોમાંના એક છે. ૧૯૩૫ માં એના પ્રમુખ હતાં. એ ઉપરાંત તેઓ રાષ્ટ્રીય, સામાજિક, કેળવણી તથા આરોગ્ય વિષયક પ્રવૃત્તિઓમાં આગળ પડતો ભાગ લે છે.

**મૃદુલા અંબાલાલ સારાભાઈ—**કુમારી મૃદુલાબહેન અમદાવાદના જાણીતા મિલ-માલેક શ્રીમંત અંબાલાલ સારાભાઈના પુત્રી થાય. અમદાવાદની સ્ત્રી ઉન્નતિ અને જાગૃતિમાં એમનો ફાળો કીંમતી છે. એમણે ૧૯૩૦-૩૨ ની કેંગ્રેસની લડતમાં ભાગ લીધો હતો અને બહેનો તરફથી દાડતાડી અને પરદેશી કાપડની દુકાને થયેલા પીકેટીંગનું સંચાલન કર્યું હતું. એમને હરિપુરા કેંગ્રેસના સેવીકાદળના સેનાપતિ નીમવામાં આવ્યા હતા. તેઓ રાષ્ટ્રનિયોજન કમીટી (પ્લાનીંગ કમીટી)ના મહિલા વિભાગના મંત્રી તથા અખીલ હિંદ મહાસભા સમીતીના સભ્ય છે. તાજેતરમાં ગુજરાત પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમિટીની કારોબારીમાં એમની ચુંટણી થઈ છે. રાજકોટની લડતમાં કુમારી મૃદુલાએ પણ અંપલાયનું હતું અને સ્ત્રી વર્ગમાં ચેતન રેડ્યું હતું. ૧૯૪૧ માં અમદાવાદ ખાતે થયેલા હુલ્લડ દરમિયાન શાંતિ સ્થાપવા માટે એમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો.

**સરનામું:—**અમદાવાદ.

**જેશી શ્રી. ઝીણાભાઇ પાર્વતિશંકર—**

એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં સુરત જિલ્લાના સરસ ગામે થયો હતો. ૧૯૨૧ થી તેઓ કૅંગ્રેસની લડતમાં આગેવાનીભર્યા ભાગ લે છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં પણ તેમણે જલનિવાસ ભોગવ્યો હતો. સાબરમતી આશ્રમ ફંડ, ખાદી પ્રચાર તથા દલીત વર્ગોની સેવામાં તેમનો ફાળો કીંમતી છે. મુ'બઇની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી સુ'ટાણીમાં કૅંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે તેમની સુ'ટાણી થઈ છે. પરેલ જિલ્લાના તેઓ એક અગ્રગણ્ય કૅંગ્રેસ કાર્યકર છે. કૅંગ્રેસ ચળવળને અંગે હાલ તેઓ જેલમાં છે.

**નંદા, શ્રી. ગુલઝારીલાલ—**એમનો

જન્મ ૧૮૯૮ માં ગુજરાતવાસી ખાતે આવેલા ખાડોક ગામે થયો હતો. તેમનું વિદ્યાર્થીજીવન ઉજ્જવળ હતું. વકીલની પરિક્ષા પસાર કર્યા છતાં પૈસા કમાવવાની વૃત્તિ ન રાખતાં અમદાવાદની મજૂર પ્રવૃત્તિમાં પરોવાઈ ગયા હતા. અમદાવાદનું મજૂર મહાજન તેમની પ્રવૃત્તિનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે અને તેમની ઝહેમતે તે સમૃદ્ધ બન્યું છે. સત્યાગ્રહના સમયમાં સ્થાપેલી મુ'બઇની નેશનલ કોલેજના અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર તરીકે તેમની નીમણૂક થઈ હતી. કૅંગ્રેસની બધી લડતોમાં તેમણે સક્રીય ફાળો આપ્યો છે અને જલનિવાસ પણ ભોગવ્યો છે. કૅંગ્રેસ સન્તા હસ્તગત કર્યા પછી મુ'બઇ પ્રાંતના મજૂર અને આબકારી ખાતાંના પાર્લામેન્ટરી સેક્રેટરી નીમાયા હતા. તેમણે અમદાવાદ મ્યુનીસીપાલિટીની પ્રવૃત્તિઓમાં પણ સંગીન ફાળો આપ્યો છે.

**સરનામું:—**અમદાવાદ.

**મુકાદમ, શ્રી. વામનરાવ સીતારામ—**

એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં ગોધરા ખાતે થયો હતો. ખેડા જિલ્લાના સત્યાગ્રહથી તેમના રાજકીય જીવનની શરૂઆત થઈ હતી. આજ પર્થત તેઓ કૅંગ્રેસના સેવક તરીકે સેવા બજાવે છે. મુ'બઇની જુની ધારાસભાના તેઓ સ્વરાજ્ય પક્ષના એક સભ્ય હતા પણ કૅંગ્રેસની હાકલ પડતાં તેમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. એ પ્રસંગે તેમણે સ્વરાજ્ય પક્ષના બીપ તરીકે સુંદર કામ બજાવ્યું હતું. અસહકારની અને સત્યાગ્રહની 'લડતમાં તેઓ મોખરે રહ્યા હતા અને ધરાસજાની ધાડમાં એક દુકડીની આગેવાની લઈ ધાડ પાડતા ગયા હતા અને લાઠીમાર ખાધો હતો. તેઓ જેલમાં પણ ગયા હતા. એક પ્રસંગે તેઓ મુસ્લીમોના હુમલાનો ભોગ બનેલા અને હોસ્પિટલમાં પડ્યા હતા. ગોધરા મ્યુનિસિપાલિટી, સ્કુલ બોર્ડ, જિલ્લા બોર્ડ, ગુજરાત પ્રાંતિક કૅંગ્રેસ કમીટી તેમજ અન્ય સંસ્થાઓમાં જવાબદારીભર્યા સ્થાને રહી સેવા બજાવી છે. એલ ઇંડઆ કૅંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય તરીકે અનેક પ્રસંગોએ સુ'ટાયા છે. દક્ષીણી હોવા છતાં ગુજરાતનેજ તેમણે પોતાની સેવાનું ક્ષેત્ર બનાવ્યું છે અને ગુજરાતી ભાષામાં કેટલાંક પુસ્તકો લખ્યાં છે. તેમણે શીવાજીનું જીવનચરિત્ર લખ્યું છે. એ બહુ લોકપ્રીય બન્યું છે. મુ'બઇની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના કૅંગ્રેસપક્ષના સભ્ય છે ૧૯૪૧ ની લડતમાં જેલ ગયા છે.

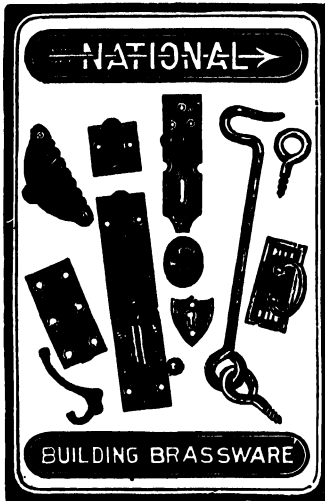
**સરનામું:—**ગોધરા.

યાજ્ઞિક, બિરાદર મન્દુલાલ—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં નડીઆદ ખાતે નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિમાં થયો હતો. તેમણે બી. એ. થયા પછી કાયદાનો અભ્યાસ પુરો કર્યો પણ સ્વતંત્ર સ્વભાવને લીધે વકીલાત ન કરતાં સેવાના ક્ષેત્રમાં પડ્યા. સરવન્ટસ એફ ઈન્ડિયા સોસાયટીમાંથી પોતાના જાહેર જીવનની શરૂઆત કરી અને પછી સાબરમતી આશ્રમમાં ગાંધીજી સાથે જઈ રહ્યા. ત્યાંથી તેમણે આખા ગુજરાતને ગામડેગામડે ફરી રાષ્ટ્રવાદનો સંદેશો પહોંચાડ્યો. ગાંધીજીએ “નવ-જીવન” પત્ર શરૂ કરતાં શ્રી. યાજ્ઞિક તેમાં બેઠાયા અને તંત્રીસ્થાનેથી ગુજરાતની અમુલ્ય સેવા બજાવી તેમણે ગુજરાતમાં કેળવણીનો પ્રચાર કરવામાં પણ સારો ફાળો આપ્યો. હોમરૂલ લીગ, રોલેટ-એક્ટ, અસહકાર અને સ્વદેશીની ચળવળોમાં તેમણે આપેલો ફાળો જાણીતો છે ગાંધીજીના એક આદર્શ કાર્યકર તરીકે તેમને ગુજરાત આખું જાણે છે. ત્યાર પછી કેટલાક કારણોએ તેમને મતભેદ પડતાં ગાંધીજીથી તેઓ અલગ પડી ગયા હતા અને મુંબઈ આવી “હિંદુસ્તાન” પત્રના તંત્રી બન્યા હતા. એ પછી થોડો વખત તેઓ પરદેશ ગયા હતા અને જ્યારે ગોળમેજી પરિષદ વખતે ગાંધીજી લંડન ગયા હતા ત્યારે તેમને લાંબે સમયે મળ્યા હતા. આયલેન્ડ-જઈ ડંવલેરાને મળ્યા પછી તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા હતા અને ગુજરાતને પોતાની સેવા અર્પણ કરવાનો નિર્ધાર કર્યો હતો પરંતુ તેમના ઉદ્દામ વિચારોને લીધે તેઓ કોંગ્રેસમાં રહી શક્યા નહોતા. તેથી તેમણે મજૂરો અને કીસાનોની સેવાનું કાર્ય ઉપાડ્યું હતું અને

સુબાજ બાબુના પ્રગતિક પક્ષમાં પણ સામેલ થયા હતા. તેમણે અનેકવાર જેલની સજા ભોગવી છે. તાજેતરમાં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ ગુજરાતના ગામડાંઓમાં કડક ભાષણ કરવા માટે તેમને લાંબી સજા થઈ છે.

હબીબુલ્લાહ, ખાનખહાદુર સર મહમદ, નાઈટ (૧૯૨૨), કે. સી. એસ. આઈ. (૧૯૨૭), કે. સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૪), સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૦)—સર મહમદ હબીબુલ્લાહનો જન્મ ૧૮૬૬ માં થયો હતો. ૧૮૮૯ માં બેરીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૦૫ માં તેમની ઉપર ખાનખહાદુરના ખેતાબની નવાબેશ થઈ હતી. તેઓ ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી મદ્રાસની લેજ-સ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભાસદ, ૧૯૧૯ ના સાલમાં મદ્રાસની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલના એક કામચલાઉ સભ્ય અને ૧૯૨૦ ના સાલમાં મદ્રાસ કોરપોરેશનના કમીશનર હતા. રોયલ કમીશન તેમજ પબ્લીક સર્વિસ કમીશન સમક્ષ તેમણે જુબાની આપી હતી. ૧૯૨૬-૨૭ માં હિંદથી દક્ષિણ આફ્રિકા ગયેલાં હિંદી ડેલીગેશનના તેઓ હીડર હતા. તે પછી ૧૯૨૬ ના સાલમાં લીગ ઓફ નેશન્સ મધે ગયેલાં હિંદી ડેલીગેશનના પણ તેઓ એક હીડર હતા એજ સાલમાં લંડનમાં મળેલી સંસ્થાનાની લેજસ્લેટીવ કોન્ફરન્સ મધે હાઈ તરફના એક પ્રતિનિધિ હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૦ ના સાલ સુધી તેઓ ના. વાયસરોયની કારોબારી કાઉન્સિલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૬ સુધી તેમણે ત્રાવણકોર સ્ટેટનું હીવાનપદ શાભાવ્યું હતું.

સરનામું:—મલબાર હીલ, મુંબઈ.



**મકાનો બાંધનારાઓ માટે અગત્યનું**

તમારાં મકાનને સુંદર, સુશોભીત, અને હાલના જમાનાને અરનું અપ-ટુ-ડેટ મકાન બનાવવું હોય તો—

તમારાં બારી, બારણાં, બાથરૂમ વીગેરે માટે પી-તળ, લોખંડ વગેરે ધાતુની બનાવેલી વસ્તુઓ, જેવી કે કડી, સાંકળ, અલદ્રાપ, સ્ટોપર, હુકસ, બ્રેકેટસ, હાંજસ, હેન્ડલ્સ વીગેરે વીગેરે અમે જુદી જુદી ડીઝાઇનમાં અને મજબુત બનાવીએ છીએ.

કેમચમ પ્લેટીંગ, બ્રોનઝીંગ, કોપર એન્ડ સીલ્ડર ઓક્સીડાઇસીંગ તેમજ સીલ્ડર, ગોલ્ડ અને નીકલ પ્લેટીંગ અમારી ખાસ સ્પેશીઆલીટી છે.

# BUILDER'S HARDWARES

of  
**Finest Quality & Workmanship.**

**HANDLES.** Door-Knockers. Window-Adjustments.  
Fastners Hooks Brackets. Latches.  
Bolts. Hinges. Aldrops Peeping-Plates.

**National Industrial Works**

MANUFACTURERS of BUILDING  
BRASSWARE & FURNITURE FITTINGS.

380, Girgaum Road, BOMBAY, 2.

**નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્ક્સ**

૩૮૦. ગીરગામ રોડ, બુમ્બ, ૨.

(ટે. નં. ૩૦૩૯૪)

નાદીરશા, મી૦ એચ અરદેસર, બી. એ., બી. ઇ., બી. એસ સી. (ઇંગ્લેન્ડ), એમ. ઇનસ્ટીટ સી. ઇ. (લંડન), એફ. વાઇ. એસ ઇ. (લંડન), એમ. આઇ. ઇ. (ઇંગ્લેન્ડ)—એવણુનો



જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેણે મુંબઈ, પુના અને રકોટલેન્ડની એડીનબરો યુનીવર્સિટી મધે ઉપવણી લીધી હતી. ૧૯૨૮ માં તેઓ માસ એમી હોરમસજી નરીમાન સાથે શાહીના ગાંઠથી જોડાયા હતા. તેમણે એક એપ્રેન્ટીસ એનજીન્યર તરીકે જીંદગીની શરૂઆત કીધી હતી. વીલાયતમાં જુદા જુદા એન્જિન્યરો ભાગવી હોદ મધે પાછા ફર્યા પછી તેવણુ બોમ્બે સીટી ઇન્જિન્યરમેન્ટ ટ્રસ્ટમાં એસિસ્ટન્ટ એનજીન્યર તરીકે જોડાયા હતા. જે એન્જિન્યર ચાર વરસ સુધી ભાગવ્યો હતો. જે પછી ૧૯૨૭ ના સાલમાં તેઓની મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિ-

ટીના સીન્યર એસિસ્ટન્ટ એનજીન્યર (રેનેજ) તરીકે નેમાણુક થઈ હતી. ૧૯૩૨-૩૩ ના સાલ દરમિયાન તેમણે મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિટીના એક્ટીંગ ડેપુટી સીટી એનજીન્યરનો જે પછી ૧૯૩૪ ના સાલથી તેમણે મ્યુનિસિપાલિટીના ડેપુટી સીટી એનજીન્યરનો એન્જિન્યર ભાગવ્યો હતો. ૧૯૩૬ ના સાલમાં તેઓની મુંબઈની મ્યુનિસિપાલ કોર્પોરેશનના એક્ટીંગ હાઇડ્રોલૅક એનજીન્યર તરીકે નેમાણુક થઈ કે જે પછી હાઇડ્રોલૅક એનજીન્યરના એન્જિન્યર ઉપર પાછળથી તેવણુને કાયમના કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૦ થી તેવણુ ડબલ્યુ. આઇ. એ. એ. ની કમીટીના એક સભ્ય છે. ૧૯૩૩ થી રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ ડેવેલોપમેન્ટ એસોસિએશનમાં ડબલ્યુ. આઇ. એ. એ. ના પ્રતિનિધિ તરીકે બીરાજે છે. ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ એનજીન્યર્સના બોમ્બે સેન્ટરની મેનેજીંગ કમીટીના એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ એનજીન્યર્સના બોમ્બે સેન્ટરના ૧૯૩૭-૩૮ ના સાલ માટેના તેઓ ચેરમેન પણ હતા.

સરનામું:—રેઝરવોયર બંગ્લો, ગીપ્સ રોડ, મહાબાર હાલ, મુંબઈ.

**મહેતા, શ્રી. બળવંતરાય ગોપાળજી—**  
રાજસ્થાની પ્રજાના સેવક શ્રી. મહેતાએ ૧૯૨૦ માં કોલેજનો અભ્યાસ છોડી દઈ કાઠીયાવાડની રાજસ્થાની પ્રજાની સેવા ઉપાડી હતી. તે પછી ધીમે ધીમે તેઓ અખીલ હિંદ રાજસ્થાની પ્રજાપરિષદના અગ્રગણ્ય બન્યા હતા. તે ઉપરાંત તેમણે નાગપુર સત્યાગ્રહ, બારડોલી સત્યાગ્રહ અને ૧૯૩૦-૩૨ ની કોંગ્રેસ લડતમાં ભાગ લઈ જેલ યાત્રા પણ ભોગવી હતી.



દસ્તુર, કેપશરૂ માહીયાર કુતાર, દસ્તુર દારખ પાહલન, એમ. એ. મુ'બઈના વાહડયાજીની આતશ ખહેરામના વડા દસ્તુર.—દસ્તુરજી કુતારનો જન્મ ૧૮૮૮ના સાલમાં નવસારી મધે થયો



હતો. ૧૯૨૬માં તેવણનાં લગ્ન થયાં હતાં. મુ'બઈ તેમજ નવસારી મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩માં બી. એ. અને ૧૯૧૫માં એમ. એ.ની પરિક્ષા તેમણે પસાર કરી હતી. બી. એ. માં અવસ્તા-પહેલવીમાં ચઢયાતી લાયકાત મેળવવા માટે તેઓને યુનીવર્સિટી તરફથી સ્કૉલરશીપ મળી હતી. એ ઉપરાંત દસ્તુર પેશાતન સંજાણા ગોલ્ડ મેડલ પણ તેવણને અનાયત થયો હતો. તેઓ એક ધાર્મિક શિક્ષક હોવા ઉપરાંત મુ'બઈની માસ્ટર્સ ટ્યુટોરીઅલ હાઇસ્કૂલના પ્રિન્સિપાલ અને બેડયા માલેક હતા. ૧૯૨૯માં તેઓની દાદર

પારસી કોલોનીની ફત્તમ ફરામ અગી-યારીના વડા દસ્તુર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. મુ'બઈ અને નવસારીની જુદી જુદી અનેક સંસ્થાઓની મેનેજિંગ કમીટીઓના એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત કેટલીકના ટ્રસ્ટી પણ છે. ૧૯૩૮ના બનેવારીમાં તેવણની મુ'બઈના વાહડયાજીના આતશ ખહેરામના વડા દસ્તુરજી તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. જરથોસ્તી ધર્મના તેઓ એક અઠંગ અભ્યાસી અને એક ચુનંદા લાવણુ કરતાં છે.

સરનામું:—રોશન મેનશન, ૬૬૪,  
પારસી કોલોની, દાદર,  
મુ'બઈ.

રશીદીન આહમદ, મોલવી, સર, ખાર-એટ-લો., જે. પી.—તેમણે પુનાની હજીજી કોલેજમાં તેમજ લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૨ના સાલમાં ખારીસ્ટર થયા હતા. કેટલાક વરસો સુધી એમણે પ્રીવી કાઉન્સિલમાં પ્રેક્ટીસ કરી હતી. એક જરનેલીસ્ટ તરીકે ‘‘ધી ટાઇમ્સ’’, ‘પોલ મોલ ગેઝેટ’, વીગેરે આગેવાન છાપાઓમાં ચાલુ લખાણો કરતા હતા. તેમને મહારાષ્ટ્રી વીકેટોરીઆ ડાયમન્ડ જુબીલી મેડલ એનાયત થયો છે. ૧૯૦૯માં પહેલીજવાર મુ'બઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૦માં મુ'બઈ સરકારના એક પ્રધાન નીમાયા હતા જે પછી ૧૯૩૨ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઈ હતી, કે જે વરસના જુલાઈ માસ સુધી એમણે કેળવણીખાતાના પ્રધાનનો ઔદ્ધો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—ખંદ ગારડન રોડ, પુના.

**રવીશંકર મહારાજ,**—શ્રી૦ રવીશંકર ગાંધીજીના ચુસ્ત અનુયાયી છે. એમણે ખેડા જિલ્લાની ગુહેગર ગણતી જાતી-ઓમાં પોતાની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી અને એ જાતીઓને સ્વાશ્રયી તથા મહેનતુ બનાવી હતી. ઉત્તર મહેસાણામાં પણ આજ પ્રકારનું કાર્ય કયું હતું. તેઓ અત્યારે ધારાળાઓના ગોર તરીકે પ્રખ્યાત છે. શ્રી૦ રવિશંકર મહારાજે કેંગ્રેસની બધી લડતોમાં ભાગ લઈ જેલ યાત્રા પણ ભોગવી છે. હરીપુરા કેંગ્રેસને ફોલ્લ બનાવવામાં એમણે પોતાનો અમુલ્ય ફાળો આપ્યો હતો. તાજેતરમાં અમદાવાદ ખાતે ફાટી નીકળેલા કોમી હુલ્લડમાં એમણે જાનને જોખમે શાંતી સ્થાપવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું હતું અને કોમ કોમ વચ્ચેના ભેદ છુટ્ટી જઈ રસ્તે રજળતા શોખોની અંતીમ ક્રીયા કરી હતી.

**પરેલકર, ભગવંતરાય ગંગાધર**—તેમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે મુંબઈમાંજ ઉગવણી લીધી હતી. ૧૯૦૨ ના સાલથી તેઓ બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના કોન્સ્ટ્રક્ટર છે. ૧૯૨૧ ના સાલથી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના એક ચુંટી કઠાયલા સભાસદ છે. ૧૯૩૧ માં મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનની વોટર કમીટીના ચેરમેન, ૧૯૩૦ ના સાલથી મુંબઈની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ કમીટીના સભ્ય, મુંબઈના પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝીયમના એક ટ્રસ્ટી અને તે ઉપરાંત સામાજિક બાબ હોમાં આગળ પડતો ભાગ લેતી સંસ્થાઓના એવળુ પ્રમુખ, ઉપ-પ્રમુખ અગર તો સભાસદ છે.

**સરનામું:**—૪૦૧, પરેલ પીલેજ, પરેલ, મુંબઈ.

**રાજન, ડા૦ ટી. એસ. એસ.**—તેઓ મદ્રાસની સરકારના આરોગ્ય ખાતાના માજી પ્રધાન અને દક્ષીણ હાઈના જાણીતા સરજન છે. મદ્રાસમાં જનરલ અને મેડી કલ એજ્યુકેશન લીધા પછી તેમણે લંડનની મીડલસેક્સ હોસ્પિટલમાં અભ્યાસ કીધો હતો, કે જ્યાંના તેઓ સરજરીના વીષયના “પ્રાઈઝમેન” હતા. છેલ્લાં ૧૭ વરસથી તેઓ કેંગ્રેસની ચળવળોમાં આગળ પડતો ભાગ લે છે અને કેટલીકવાર જેલમાં પણ ગયા છે. ઇંડીયન નેશનલ કેંગ્રેસના ૧૯૨૩ ના સાલમાં થોડાક વખત સુધી તેઓ સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૪ માં તેઓ હાઈની વઢી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭-૩૯ માં મદ્રાસની સરકારના પ્રધાનનો ઓધ્યો પણ એવણે ભોગવ્યો હતો.

**સરનામું:**—મદ્રાસ.

**ચુડગર શ્રી. પોપટલાલ, ખાર-એટ-લો-**રાજસ્થાનોના ખંધારણીય પ્રશ્નોના ઉંડા અભ્યાસી તથા કાઠિયાવાડના જાણીતા ખેરીસ્ટર છે. તેમનું મુળ વતન વઢવાણ છે, પરંતુ રાજકોટમાં ધંધા અંગે લાંબા સમયથી રહે છે. ૧૯૨૮ માં તેઓ રાજસ્થાન પ્રજા પરિષદ તરફથી રાજસ્થાનોની પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ આપવા માટે તથા પ્રચાર કરવા માટે વિલાયત ગયા હતા. રાજકોટની સત્યાગ્રહની લડતમાં તેમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને જેલ ભોગવી હતી. સરદારગઢના ઠાકોર સામે એજંસી તરફથી ચલાવેલી લડત જગજહેર છે.

**સરનામું:**—રાજકોટ.

**કાન્તીલાલ ઇન્દરલાલ, રાવસાહેબ,—** તેઓ મુંબઈના ધી નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશન (જુનાં શેર ખબર)ના એક શેર દલાલ અને ડિરેક્ટર છે.



તેઓનો જન્મ સંવત ૧૯૫૮ માં થયો હતો તેમણે મુંબઈની બાબુ પનાલાલ જૈન હાઈસ્કૂલમાં શીક્ષણ લીધું હતું. શાહી રાધનપુરવાલા મુમબલાલ કાલીદાસની બેટી શંકુન્તલા સાથે થઈ હતી. મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કીધા પછી તેઓ શેરના બીઝનેસમાં તેઓના મામા સાથે જોડાયા હતા. ૧૯૨૯ ના સાલમાં તેમણે પોતાનો કાર્ડ ખરીદી કીધો હતો. ૧૯૩૯ ના માર્ચ માસમાં તેઓ શેરખબરના એક ડિરેક્ટર તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. તેઓ માંગરોલ જૈન સભા અને ઉદ્દેપુર જૈન બાલાશ્રમના પ્રેસીડન્ટ છે. એ ઉપરાંત તેવણ જૈન ટેમ્પલ (મંદીરના) એક ટ્રસ્ટી પણ છે. રાધનપુર ખાતેની ઇન્દરલાલ અમૃતલાલભાઈ બોર્ડીંગને તેમણે રૂ. ૧,૨૫,૦૦૦ ની રકમની બક્ષેસ

કીધી હતી. તે ઉપરાંત જૈન છોકરીઓ માટેની હાઈસ્કૂલ માટે તેમણે મુંબઈ અને માંગરોલની જૈન સભાને રૂ. ૧,૧૦,૦૦૦, અંબાલાની જૈન કોલેજને રૂ. ૧૧,૦૦૦, રાધનપુરની જૈન શાળાને રૂ. ૨૫,૦૦૦ અને મહાવીર જૈન વિદ્યાલયને રૂ. ૧૦,૦૦૦ ની બક્ષેસ કીધી હતી. વળી તેમણે વીલેપાર્કે ઇન્દરલાલ પાર્ક પોતાના મરહુમ પિતાની યાદમાં બેટ કીધો હતો.

સરનામું:—બ્લોક નં ૭૩, મરીન દ્રાઈવ, મુંબઈ.

**દેશાઈ, ડોન ચંદુલાલ મણિલાલ—**

એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. તેમણે એલ. ડી. એસ. ની ડીગ્રી લઈ ડાકટરી ધંધો શરૂ કર્યો હતો. દાંતના રોગોના મશહુર ડાકટર તરીકે તેમની ખ્યાતી હતી અને મુંબઈમાં મોટું દવાખાનું ચાલતું. એ ધિક્કતા ધંધાને ઠોકર મારી રાષ્ટ્રની સેવાનો ભેખ ધારણ કરી યુજરાતમાં સેવાકાર્ય ઉપાડી ભરચને પોતાનું કેન્દ્ર બનાવ્યું. તેમણે પોતાનું સર્વસ્વ રાષ્ટ્રસેવામાં અર્પણ કરી દીધું છે. ડોન ચંદુલાલ વિલાયતમાં હતા ત્યારે લોકમાન્ય તિલકનો ભેટો થયો હતો. લોકમાન્યે તેમને સ્વરાજ્યનો સરળ માર્ગ બતાવ્યો હતો. ત્યારથી તેઓ કોંગ્રેસના સુસ્ત અનુયાયી બન્યા છે. ૧૯૧૮ માં મુંબઈ ખાતે ભરાયલી મહાસભાની ખાસ બેઠકમાં, હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં તેમજ રોલેટ એક્ટની સામે વિરોધ જગાવવામાં તેમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. કોંગ્રેસની એકેએક લડતમાં તેમણે ભાગ લીધો છે. એ ઉપરાંત રેલસંકટ, કુષ્કાળ વિગેરે

કુદરતી આફતના સમયમાં જનતાની સેવા બજાવી છે. ભરૂચમાં તેમણે સેવા-શ્રમની સ્થાપના કરી છે, એ તેમના પરિશ્રમનું પરિણામ છે. ડોન ચંદુલાલ એલ ઇંડીઆ કેંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે, ભરૂચ જીલ્લા કેંગ્રેસ કમીટી તથા ગુજરાત વ્યાયામ ખંડના પ્રમુખ તથા ગુજરાત પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે.

સરનામું:—સેવાશ્રમ, ભરૂચ.

**એન્જીનીઅર મીસ લીખાઇજી અર-દેશર**—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં ભરૂચ ખાતે થયો હતો. ૧૯૧૦ માં એલ એલ. બી. નો અભ્યાસ પુરો કર્યા પછી તેઓ ૧૯૧૩ માં સેવાસદનમાં મંત્રી તરીકે જોડાયા હતા. પારસી કોમમાં પ્રથમ એમ. એ., એલ એલ. બી. થવાનું માન તેમને મળ્યું છે. સેવાસદનની પ્રગતિ તેમની સેવાને આભારી છે. સેવાસદનની પ્રવૃત્તિ ઉપરાંત કન્યાઓ માટે પુસ્તકો પસંદ કરનારી સરકારી સમિતિના, મુંબઈ મહિલા મંડળની વ્યવસ્થા સમિતિના, પારસી બાળ અનાથાશ્રમની વ્યવસ્થા સમિતિના તેઓ સભ્ય છે તથા વિમેન્સ એજ્યુએટ યુનીઅનના ટ્રસ્ટી અને પ્રમુખ છે. મુંબઈની જ્યોતી તપાસ લેવા માટે નામાયલી સમિતિમાં તથા મુંબઈ શાળા સમિતિમાં પ્રથમ વેળાએ નિયુક્ત થયેલા જે સ્ત્રી સભ્યોમાં તેઓ એક હતાં. મુંબઈમાં ભરાયલી સામાજિક કાર્યકર્તાઓની પરિષદમાં પણ તેમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. વૃધ્ધા-વ્યવસ્થા હોવા છતાં સામાજિક સેવામાં એટલાજ ઉમંગથી કાર્ય કરે છે.

સરનામું:—સેવાસદન, ગામહેવી, મુંબઈ.

**શેઠ, શ્રી. અમૃતલાલ દલપતભાઈ**—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં થયો હતો. શિક્ષક તરીકેના જીવનથી તેમણે શરૂઆત કરી હતી. પછી તે તેમણે વઢવાણમાં ધારાશાસ્ત્રીપણું તથા લીમડીમાં ન્યાયાધિશપણું પણ કરેલું. ગાંધીજીએ અસહકારની લડત ઉપાડતાં તેમણે એ પદનો ત્યાગ કરી કાઠિયાવાડની જનતાની સેવા ઉપાડી તે કાર્ય માટે તેમણે સૌરાષ્ટ્ર સેવા સમિતિની સ્થાપના કરી અને વર્તમાનપત્રો પણ ચલાવ્યા. આ પ્રવૃત્તિથી રાજસ્થાની જનતામાં જીજ્ઞાસેતન આવ્યું હતું. જળપ્રલય અને દુકાળના પ્રસંગોએ પણ તેમણે અપૂર્વ સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૬ માં મુંબઈની જીની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા. તેમાંથી ૧૯૩૦ માં કેંગ્રેસની હાકલ થતાં રાજનામું આપ્યું હતું. લડતમાં જેલ પણ ભોગવી છે. લંડન ખાતે ગોળમેજી પરિષદ ભરાય હતી તે પ્રસંગે રાજસ્થાની પ્રજા પરિષદ તરફથી તેઓ ત્યાં પ્રચારાર્થે ગયા હતા અને ત્યાંથી પાછા ફરતાં આફ્રીકા ઉતર્યા હતા. હિંદ આવતાં તરતજ તેમની ધરપકડ થઈ હતી અને બે વર્ષની સજા થઈ હતી. તેમણે તે પછી સ્ટેટસ પીપલ્સ લીગની સ્થાપના કરી હતી અને અંગ્રેજી “ડોન”, ગુજરાતી “જન્મભુમી” તથા મરાઠી “લોકમાન્ય” એમ ત્રણ પત્રો શરૂ કર્યા હતાં. તેમાંથી “ડોન” પત્ર ખંધ થયું છે. સ્ટેટસ પીપલ્સ લીગના સંચાલક તરીકે થોડા સમય સુધી તેમને નિવૃત્ત થવું પડ્યું હતું પરંતુ ૧૯૪૧ માં ફરી પાછા આવી તેમણે પોતાનું સ્થાન સંભાળી લીધું હતું.

સરનામું:—“જન્મભુમી”, મેડોઝ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**શાહ, શ્રી. લવણપ્રસાદ કુલચંદ—** એમનો જન્મ ૧૯૦૧ માં જામનગર ખાતે થયો હતો. ન્હાનપણમાં જ માખાપ દેવલોક પામ્યા હોવાથી તેમને ઉચ્ચ કેળવણી મળી શકી નહોતી ૧૯૨૮ માં તેમણે મુંબઈ કરાંચી વિગેરે નોકરી કર્યા પછી રાજકોટમાં વેપાર શરૂ કર્યો હતો તેઓ થોડો વખત ગોદરેજ કંપનીના કાઠિયાવાડના સોલ એજન્ટ હતા. શ્રી. શાહે જાહેર જીવનની શરૂઆત જામનગરમાંથી કરી હતી. વાહનવહેવારની ગેરવ્યવસ્થા, હોસ્પીટલોમાં ચાલતી ગેર-રીતીઓ, જાહેર સેવાની અરજીઓ પર લેવાનો સ્ટેપ, વેપારના એકઠાથુ ઇજારા વિગેરે વસ્તુઓ સામે લડત ચલાવી હતી. એ ઉપરાંત ધરોળ સત્યાગ્રહ, જામનગર બેડીખંદર ખડિયાર ચળવળ, તથા કાઠિયાવાડના મેળાઓમાં ચાલતા જુગારની ખદી સામેની લડતમાં અગ્ર ભાગ લીધો હતો. કોંગ્રેસની અને રાજકોટની લડતમાં પણ ભાગ લઈ જેલ ભોગવી હતી.

**ભટ્ટ, શ્રી. ગોકુળભાઈ દોલતરામ—** એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. કોલેજમાંથી વિદ્યાભ્યાસ છોડીને તેઓ કોંગ્રેસની પ્રજ્ઞિતમાં જોડાઈ ગયા હતા. છેક ૧૯૧૭ થી રાષ્ટ્રીય તથા રાજ્યસ્થાની ચળવળોમાં ભાગ લઈ રહ્યા છે. તેમની પ્રવૃત્તિ મુંબઈના ઉપનગર જીલ્લામાં છે અને વિલેપાર્લાને તેમણે કેન્દ્ર બનાવ્યું છે. વિલેપાર્લા—અધેરી મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય તરીકે ચુંટાઈ તેમણે વિલેપાર્લાની સેવા બજાવી છે. એ ઉપરાંત પોતે શિરોહી રાજ્યના વતની હોઈ શિરોહી રાજ્યની પ્રજાકીય ચળવળમાં આગળ

પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે. સત્યાગ્રહની લડતો અને શિરોહી પ્રવૃત્તિ અંગે તેમણે અનેક પ્રસંગોએ જેલનિવાસ ભોગવ્યો છે. રાષ્ટ્રીય ઉપરાંત સામાજિક, સાહિત્ય-વિષયક અને ગાંધીજીની રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓમાં હંમેશા રચનાપદ્ય કરે છે.

સરનામું:—વીલેપારલે, મુંબઈ.

**દિવાન, શ્રી. જીવજીલાલ હરિપ્રસાદ—** એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં અમદાવાદમાં થયો હતો. તેમણે એમ. એ., એસ. ડી. સી. ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી ૧૯૦૦ માં સરકારી નોકરી લીધી પરંતુ નોકરી કરતાં સ્વતંત્ર થવાની ઇચ્છા થતાં તેમણે શ્રી. બળવંતરાય પી. ઠાકોર સાથે મળી અમદાવાદમાં પ્રોપ્રાયટરી હાઈસ્કુલ કાઢી હતી. સ્કુલની પ્રવૃત્તિ સાથે સાથે તેમણે કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિને વિસારે મુકી નહોતી. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૨ સુધી શ્રી. દિવાન ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના મંત્રી હતા. તેમણે ૧૯૩૦-૩૨ માં જેલનિવાસ પણ ભોગવ્યો હતો. તેઓ એક લેખક પણ છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**મુન્શી, શ્રી. પ્રાણીલાલ ઠાકોરલાલ—** એમનો જન્મ ભરૂચ ખાતે થયો હતો. તેઓ વડોદરાના જાણીતા વકીલ ઉપરાંત પ્રજામંડળના અગ્રગણ્ય કાર્યકર્તા છે. વડોદરા પ્રજામંડળની અનેક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈ વડોદરા રાજ્યની પ્રજામાં ચેતન આણ્યું છે. પ્રજામંડળના પ્રમુખ પણ ચુંટાઈ ગયા છે. પ્રજામંડળ તરફથી પ્રગટ થતી પત્રિકાના તેઓ તંત્રી તથા પ્રજામંડળના મંત્રી પણ છે.

સરનામું:—વડોદરા.

**એન્કર, શ્રી. શંકરલાલ—**શ્રી. એન્કર હોમરૂલની ચળવળથી પ્રકાશમાં આવ્યા છે. “નવજીવન” પત્રના સંચાલક હતા, ત્યારે તેમના પર રાજદ્રાહનો આરોપ મુકી સરકારે તેમની સામે કેસ કર્યો હતો. આ કેસમાં તેમને બે વર્ષની જેલની સજા થઈ હતી. સત્યાગ્રહની લડતમાં તેમણે ભાગ લીધો છે. અને હવે અમદાવાદ ખાતેની મજૂર તથા ખાદી અને ગ્રામોદ્ધયોગ પ્રવૃત્તિમાં પરોવાઈ ગયા છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**લાલા, શ્રી. ભોગીલાલ ધીરજલાલ—**એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં ચોરપાડ (સુરત જિલ્લા) ખાતે થયો હતો. ૧૯૨૦ ની લડતમાં તેમણે કોંગ્રેસની હાકલને માન આપી વકીલાતને ઠોકરે મારી ચળવળમાં અંતર્યામી હતા. તે પછીની લડતોમાં પણ તેમણે ભાગ લીધો છે અને અમદાવાદના અગ્રગણ્ય કોંગ્રેસ કાર્યકરોમાં તેમનું સ્થાન મોખરે છે. ૧૯૩૧ થી ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના તેઓ મંત્રી છે અને કોંગ્રેસ પક્ષ તરફથી મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી સભ્ય ચુંટાયા છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**દેસાઈ, શ્રી. દાદુભાઈ પુરુષોત્તમ—**નડીઆદના જાણીતા દેસાઈ કુટુંબના શ્રીમં હાકુભાઈ નખીરા છે. દેસાઈ કુટુંબ સરકારી માનચાંદ ભોગવતું આવ્યું હતું પણ કોંગ્રેસની હાકલ પડતાં એમણે માનચંદનો ત્યાગ કરી દેશની સેવામાં અંતર્યામી થીયું હતું. શ્રીમં હાકુભાઈ જિલ્લા લોકલ બોર્ડના

પ્રમુખપદે તથા જુની ધારાસભાના સભ્યપદે દશ વર્ષ સુધી હતા પણ કોંગ્રેસમાં દાખલ થતાં એમણે ધારાસભામાંથી રાજીનામું આપી દીધું હતું એટલુંજ નહીં પરંતુ રાજ સાહેબનો ઇલ્કાબનો ત્યાગ કર્યો હતો. ૧૯૩૦ ની સાલમાં એમણે જેલ યાત્રા કરી હતી. નડીઆદ ખેતીવાડી મંડળના પ્રમુખ તરીકે તથા આબકારી અને મહેસુલ સમીતીના સભ્ય તરીકે પણ એમણે સારી સેવા બજવી છે.

**ગાંધી, શ્રી. રતીલાલ મુળજી—**એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં થયો હતો. બી. એ. ની ડીગ્રી લીધા પછી તેઓ વ્યાપારના ક્ષેત્રમાં દાખલ થયા હતા. ઘઉં, બીયાં તથા અનાજના વેપારી તરીકે આજે તેઓ જાણીતા છે તેમણે બોમ્બે સીડસત્રેડર્સ એસોસીએશનની સ્થાપનામાં અગ્રગણ્ય ભાગ લીધો હતો. તેઓ બીયાંના વેપારના વિકાસ માટે યુરોપના પ્રવાસે પણ ઉપડ્યા હતા. શ્રી. રતીલાલ જૈન મરચન્ટસ એસોસીએશન અને દેશી વેપારી એમ્પરની કમીટીના સભ્ય છે અને બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી પણ હતા. ઇન્ટરનેશનલ એમ્પર બોર્ડ કોમર્સની પેટા સમિતિ, બોઇલ કશીંગ ઇન્ડસ્ટ્રી ઇન્કવાયરી કમીટી અને સ્ટેન્ડીંગ બોર્ડ કમીટીમાં પણ એમની ચુંટણી થઈ હતી કોંગ્રેસ ટીકીટ પર તેઓ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા. હાલમાં તેઓ કોંગ્રેસ ચળવળને અંગે જેલમાં છે.

સરનામું:—સાગર વિલાસ, ચોપાટી, મુંબઈ.

# TIMBER

**One of the important sinews  
of Industry.**

---

Leading suppliers of Timber to the Government, the Army, the Navy, & the Railways in India, and many other concerns.

We specialise in supplies of Burmah Teak, & Gurjanwood, Canadian Pine, (Oregon Pine, or Douglas Fir) Singapore, Zaveriteak & Saraya Hardwood, Indian White and Red Pine, Malbar Poon & Vellapayne & other Kinds of Timber in squares, Beams, scantlings, Planks, Posts, Rasters, Boards, etc.

We are well-known for prompt & satisfactory suppliers to our esteemed patrons & customers all over India. Prospective customers please apply to the leading firm of:—

***Khan Bahadur S. R. Mody.***

**TIMBER MERCHANT.**

Government, Army & Navy & Railway Contractors  
& Commission Agent.

19, Colaba Chambers, Colaba Road, Bombay, 5.

Phone:—35268.



મીસીસ ધનપ્રસાદ પાઠાદા વાચ્છા અને મી૦ પાઠાદાદ રતનજી વાચ્છા.



**વાચ્છા, મીસીસ ધનપાઈજી ખોદા-**  
દાદ—(૧૮૫૫-૧૯૩૯) એવળુ શેઠ ખર-  
શેદજી પેસ્તનજી લીમજી ખનાજીનાં વડાં  
બેટી થતાં હતાં. જરથોસ્તી છોકરીઓની  
નિશાળમાં ઉપલા વર્ગે સુધી શીખી  
માત્ર ૧૪ વરસની નાની વયે “સ્ત્રીઓની  
ભરથાર તરફની ફરજ” નામનો રેશાલો  
લખી રૂ. ૭ની સ્કોલરશીપ તથા રૂ. ૧૬  
નું ઇનામ મળી રૂ. ૧૦૦ મેળવ્યા હતા.  
શાળા છોડ્યા પછી ઘરગતુ કેળવણી  
સંપાદન કીધી હતી. વળી ભરતકામમાં  
પણ એઓ ઘણા દુશીયાર હોવાથી  
નાનામોટાં પીકચરો પણ તેવણે રેશમથી  
ભર્યાં હતાં, જેમાંનું એક પીકચર જે  
એવળુ ૧૮૮૫માં ભરેલું હતું તે ઉપલી  
શાળાને ભેટ કીધું હતું. જ્યારે ઇનામના  
મેળવેલા રૂ. ૧૦૦ ખીજી શીખાઉ છોકરી-  
ઓને બક્ષેશ કરી દીધા હતા.

**મીઠા ખોદાદાદ વાચ્છા,** (અ. સી.  
ઇ.) તે શેઠ રતનજી ફરામજી વાચ્છા,  
જેમણે “મુખઈનો બહાર” અને ૧૨૫  
વરસની “પંચાગ પોથી” ગુજરાતી  
કેલેન્ડર કે જેમાં ચીનાઈ તારીખ પણ  
આપવામાં આવી હતી, તેવી કીમતી  
અને યાદગાર ચોપડીઓ ૧૮૭૪ના  
સાલમાં છપાવી બાહર પાડી હતી,  
તેઓના ચોથા બેટા થાય છે. મહેતાજીના  
હાથ હેડળ શરૂઆતની કેળવણી લઈ  
પછી નેક નામદાર સર જમશેદજી  
જીજીભાઈની કોટની શાળામાં પહેલેથીજ  
દાખલ થઈ એવળુ મેટ્રીકખી ત્યાંથીજ  
થયા હતા. જે પછી સ્કોલરશીપ મેળવી  
પુનાની “કોલેજ ઓફ સાયન્સ”માં  
દાખલ થઈ પહેલી એનજીનીયરીંગ પરિક્ષા  
પસાર કીધી હતી, અને સ્કોલરશીપ

મેળવી છેવટની એલ. સી. ઇ. ની પરિ-  
ક્ષામાં એમણે ફતેહ મેળવી હતી. એવળે  
મુખઈના તે વખતના નાઠ ગવર્નર  
લોર્ડ રેના હાથે ડીપલોમાં પણ મેળવ્યા  
હતા.

મીઠા વાચ્છા પુનામાં જે વખતે  
અભ્યાસ કરતા હતા, તે વખતે બાઈ  
ધનપાઈજી પણ પુના ખાતે હવા ખાવા  
આવેલાં હોવાથી તેઓનાં સગાંને ત્યાં  
ખન્નેની પીછાન થઈ હતી. એવી રીતે  
કોઈક સખકતે ચોઘડીએ એઓ ખન્ને  
વચ્ચે થયલી ઓળખાણને લીધે આ સુખી  
સંતોષી અને મોજલાં બેડાંને ૫૦ વરસ  
સુધી લીલા લહેર થઈ હતી. બાઈજી  
ધનપાઈજીનું પગલું સખકતું અને  
ભાગ્યશાળી નીવડવાથી મીઠા વાચ્છા  
જેઓએ પોતાનો સ્વતંત્ર ઇજનેરી ધંધો  
શરૂ કીધો હતો તે ઘણી સારી રીતે  
પ્રીકયો હતો. બાઈ ધનપાઈજી સાથે  
તેઓની પીછાન થયા પછીના પાંચ  
વરસે આ ભાગ્યશાળી બેડું શાહીના  
ગાંઠથી બેડાયું હતું. એવળુ બાઈજીનો  
આ સાથનો ફોટો એઓની ૭૬ વરસની  
વયે લેવામાં આવ્યો હતો. પણ કોઈખી  
આસામી એવળુની ૫૦ વરસથી વધુ  
વય આંકતું હતું નહીં.

મીઠા વાચ્છાના બધાં ઇજનેરી કામમાં  
સોથી વધુ ભપકાભર્યો ખંગલો શેઠ  
ખમનજી દીનશા પીટીટ, જે. પી. નો  
વોર્ડન રોડ ઉપર આવેલો અને “શારો  
પીટીટ”ના નામથી ઓળખાતો ખંગલો  
હતો. આ ખંગલો બે કે જુનો હતો તે  
પણ પ્લાસ્ટર ઓફ પારીસની રોણકદાર  
સીલિંગ, તે ઉપરના સોનાના વરખ,  
તેમજ ઇટલીથી મંગાવવામાં આવેલા  
મારબલ ગ્રેનાઈટના થાંભા સાથે આરટી-

સ્ત્રીક રીતે શણગારવામાં આવેલો આ ખંગલો કે જે વીજળીની રોશનથી રાત્રે ઝગઝગી રહેતો હતો, તેની તે વખતે આખા મુખે ધલાકામાં બેડીજ નહી હતી. આ ખંગલાને માત્ર ‘રીનોવેટ’ કરવા પાછળ રૂ. ૩ લાખનો ખર્ચ થયો હતો. મીઠ વાચ્છાએ મહાખગેશ્વર તેમજ માથેરાન ખાતે પશુ શેઠ ખમનજી પીટી-ટના ખંગલાઓ ખાંધ્યા હતા.

મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા બન્નેને ફરવાહરવાનો અતીથ્ય શોખ હતો. ૧૯૧૬ માં આ સુખી બેડું પહેલબેલી વાર દાર્જીલીંગની મુસાફરીએ નીકળ્યું હતું. અને ઉગતો સુરજ કે જેનું વર્ણન કરી શકાય એમ નથી તે બેવાર બેવાને ભાગ્યશાળી નીવડ્યું હતું. મીસીસ વાચ્છાને ચહેરો એટલો તો આકર્ષક હતો કે મીસીસ વાચ્છા જેઓ રોજ સહવારના ફરવા જતાં હતાં, તેઓનો એક દિવસ તે વખતના ગવર્નર નાં લોર્ડ કારમાઇકલ સાથે રસ્તામાં સાંમસામે મેળાપ થતાં એ નામવરે આખી ટોપી ઉતારી બાઇ ધનબાઇજીને સલામ કીધી હતી. અને તે પછી આખી સીઝન દરમિયાન જ્યારે જ્યારે મીસીસ વાચ્છા સામેથી આવતાં કે તેઓ નામવર તેવણને સલામ ભરતા હતા અને સાથે લેડી કારમાઇકલ હોય તો તેઓની ડોક્યું કરતાં હતાં.

બાઇ ધનબાઇજીનું પગલું કેટલું સખકતું અને સગનવંતું હતું તે નીચલા એક ધ્યાન ખેંચનારા દાખલા ઉપરથી બેઠ શકાશે. એક દિવસ મીસીસ વાચ્છાએ એક રેશમી કાપડવાલાની દુકાને જઈ તેને બનારસી સાડીઓ પોતાના હોટલપર લાવવાને કહ્યું હતું. પશુ બાઇજી ધનબાઇજીનું સખકતું પગલું

પેલા વેપારીને એટલું ખુબ ફળી ગયું હતું કે પેલો વેપારી રાત્રે હોટલ ઉપર આવી દરગુજર સાથે કહેવા લાગ્યો કે તેવણનાં સખકતાં પગલાંને અંગે એક રાણી દુકાનમાં આવી તમામ બનારસી સાડીઓની ખરીદી કરી ગઈ હતી. સીઝનની આખેરીએ એજ વેપારીએ કીધેલાં સેલમાં પશુ મીસીસ વાચ્છાને હાજર થવાની અને સેલમાંથી ગમે તે માલ ગમે તે કીંમત આપી ખરીદવાની તેણે અરજ કીધી હતી. સેલની આખે-રીએ બાઇજી ધનબાઇજી મજકુર દુકાનમાં જતાં વેપારીએ હરખભેર દોડતો આવી ખબર આપી કે તેણે તો માત્ર રૂપિયા પાંચ હજારના માલના વેચાણની વકકી રાખી હતી, જ્યારે ખરેખર વેચાણ તો રૂ. ૧૪૦૦૦ નું થયું હતું.

કેશમિરે તો આ હેતવંટા બેડાંને એવાં તો આકર્ષી લીધાં હતાં કે લાગટ અગ્યાર વરસ સુધી મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા ત્યાં એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધી જ્યા કરતા હતાં. કે જેમ કરી તેઓએ આ દીશામાં એક રેકોર્ડિંગ કીધો હતો. ત્યાં તેઓએ નુરમહાલ નામની એક હાઉસ બોટ ખાંધી હતી. જે જેટલી આરટીસ્ટીક તેટલીજ આકર્ષક હતી. કેશમીર છોડતી વખતે ત્યાંના મહારાજાએ તેઓની આ બોટ ખરીદી લીધી હતી. એવી રીતે એક ખાનગી માલિકીની બોટ એક મહારાજા ખરીદ કરી લે એ એક બતનો રેકોર્ડિંગ કહેવાય.

કેશમીરના અંદરના જંગલો અને બરફના પહાડો પર પશુ આ બેડાંએ મુસાફરી કીધી હતી. જે દરમિયાન ‘Bird of Paradise’ યાને બહેસ્તનું પક્ષી, ‘બુલર લેક’, ‘વોટર મીરિજ’, ‘કોલોહોઈ ગ્લેશ્યર,

અમરનાથના હબરો વરસના પુરાના ગુફાઓ, હાપતગંજના રંગીન ખરફના પહાડો, ઝોઝીલા પાસ વિગેરે વિગેરે જગ્યાઓએ હતી, જેની ખુબસુરત, રમણીય અને આકર્ષક સીનસીનરીઝ વિગેરેનું શબ્દોથી ખ્યાન કરવું કેવળ અશક્યજ છે. આ બહાદુર અને હીંમતવાન બેડાંએ કેશ્મીરમાં એવી એવી એકાંત જગ્યાઓની મુલાકાત લીધી હતી કે જે જગ્યાએ ન તો ટેલીગ્રાફ ઓફીસ, ન તો પોસ્ટ ઓફીસ કે ન તો દવાખાનું હતું. એવી એવી જગ્યાઓએ આ સંતોષી બેડું દુધ, પાંઉ, માખણ જે કાંઈ મળી શકતું તે ઉપર ગુબરો કરી તે કીરતારના હબરો શુકરાના કરતું હતું.

ગુલમર્ગ જે ૮૦૦૦ ફીટની ઉંચાઈએ આવેલું છે ત્યાં મીસીસ વાચ્છાએ ચાર વરસ એક બંગલો રહેવા માટે રાખ્યો હતો, અને જેની વીઝીટરો ત્યાં જવા માગે તેઓને એ બંગલો થોડાક દિવસ રહેવા માટે આપતાં. આ ધણીધણીયાણી જ્યારે ગુલમર્ગમાં હતાં ત્યારે તેઓએ પોતાની “સીલવર વેડીંગ”ની ઉજવણી કીધી હતી. જે વખતે તેઓએ રૂ. ૫૦૦૦ હોસ્પીટલમાં ખીછાણું નિભાવવા, યુંબઈની પારસી સ્કુલોમાં છોકરાઓના ભોજન ફંડમાં, સેવાસદન ફંડમાં આપ્યા હતા. ખીજી વખતે રૂ. ૧૦૦૦૦ ની રકમ પારસી છોકરીઓની સ્કુલોમાં ઇનામ આપવામાં, બપાનના ધરતીકંપ ફંડમાં, ફીઝીકલ કલચરમાં ઇનામ આપવામાં. સર જમશેદજી સ્કુલના માનવંત પ્રીનસીપાલ શેઠ ડોસાભાઈ નશરવાનજી વાહડયાના યાદગીરી ફંડમાં રૂ. ૧૧૧૧ આપ્યા હતા. કે જે શાળામાં મીઠા વાચ્છા શીખ્યા હતા. કેશ્મીરની મીશન સ્કુલને પોતાની

જુની ખોટ રૂ. ૩૦૦૦ ની કીંમતની ભેટ આપી હતી કે જેમાંથી છોકરાઓને વાર્ષિક ઇનામો આપવાને બની શકે. એ ઉપરાંત મીસીસ વાચ્છાએ પોતાના મરહુમ મુરખી માતાજી તથા મુરખી પીતાજીને નામે રૂ. ૧૭૦૦૦ અલાહેદા રાખ્યા છે. જેનો ધર્મ હવે પછી બહેર થશે. એક મોટી ધરખમ રકમ સાધારણ ગુંબસના પારસી મરદો, અને ઓરતો સ્વતંત્ર રીતે બતી મહેનતથી કમાણી કરે તેટલા માટે “દયાળ બાગ”ના ધોરણ ઉપર, યા એવીજ ખીજી કોઈક રીતે નાના પાયા ઉપર એક યોજના ઘડી કાઢી, તે માટે પારસી કોમની કાંઈક અંશે હાલની હાલત સુધારવાની અને કોમની બની શકતી બહેતરી કરવાની આ ભલાં બેડાંની ખાએશ છે.

ખાઈ ધનખાઈજી ઉચ્ચ ખવાસના, સ્વમાન ધરાવનારા, નરમ સ્વભાવના, પવિત્ર, ઉદયોગીક, મહેનતુ, હીંમતવાન, હાતમ દીલના અને તે સાથે દયાળુ જીવરના અને સંતોષી હતાં. તેઓને કજ્યોકંકાસ, તાહરીમારી, નીંદાનાલેસીને નામનો મોટો ધીકકાર હતો. તેવણ ખાઈજી જેટલાં મોજલાં, શોખીલાં એટલાં હેટાળુ અને ભલાં પણ હતાં. એવાં એક સદગુણી અને ચારીત્રવાન નારીને અવસ્તામાં “નાઈરીકામચ અખ-ઓનીમ” કહે છે. કે જેને બધા આરાધે છે, યાદ કરે છે, અને વખાણે છે.

ખાઈજી ધનખાઈજીએ ૪૭ વરસની પરણેલી જીદગી તદન સુખ આરામ અને શાંતીમાં પસાર કરી અને કુલ કરમાય તે મીસાલ ૮૪ વરસની પાકત વયે છેવટે મીઠા વાચ્છાના હાથમાંજ પોતાનો સખકતો પવિત્ર હાથ આપી

તા ૨૫ મી જુલાઈ ૧૯૩૯ ને દીને સહવારના ૮ કલાક અને ૩૫ મીનીટે પાક જુદાતાલાની પનાહમાં હસ્તાં સીધાન્યાં મરનાર કોઈનાજ ખુરામાં હતાં નહીં. જુદાતાલાએ જીવતી જીંદગીમાં પુરતી સુખશાંતી આપી રહેમદીક્ષી ખતાવી એટલુંજ નહીં પણ છેવટે જ્યારે દાદગાર દાદારે એવણને પોતાની પનાહમાં લીધાં તે દિવસેખી તે માહનામીએ પોતાની નીચલી ઉત્તમ બક્ષીસિંસા (Nature's Choicest Gifts) બધી સામતીજ બક્ષી હતી. કુદરતની આ બક્ષીસિંસા એ હતી કે:—(૧) ૮૪ વરસની પુરી અને પાકટ ઉંમર (૨) પાયદસ્ત કાઢતી વખતે મારમારના વરસાદજીના સારા સગન. (૩) ચુડે ને ચાંડલે ચાર ચીતલ સાથે સાહવાસનપણામાં સીધાન્યાં, (૪) સહવારે ૮-૩૫ કલાકે ફુલ કરમાય તેમ ગુજ્યાં, અને સાંજે પાંચ વાગતે પાયદસ્ત કાઢી જેથી ૩ સરોપ ત્રણુ દિવસ છુટા છુટા ભોગવ્યા, (૫) ૪૭ વરસની તદન શાંત, ભાગ્યશાળી, સંપુર્ણ સુખ સાથે તંદરોસ્તીભરી પરણેલી જીંદગીનું સુખ ભોગવ્યું, (૬) છેક છેવટની ઘડી સુધી શરીરના તમામ ભાગો જેવા કે કાથ, પગ, કાન, આંખ વીગેરે તદન સલામત. ફક્ત શાંતપણામાં એક સેકન્ડમાં દીરતારને ત્યાં ગયાં. (૭) જન્મ દિવસ દપમહેર દાદાર, મરણ રોજ દેપદીન દાદાર.

મરદુમ મીસીસ વાચ્છાની ધીરજ, હોંમત અને માણસાને ઝટ કરીને પીછાણી લેવાની શક્તિ અજબ પ્રકારની હતી, આનો પુરાવો નીચલા બે દાખલાઓ ઉપરથી બેઠ શકાશે. પહેલા બનાવમાં કેશ્મીરની નવી ખોટ હાઉસ

બાંધ્યા પછી એક રાત્રે થયલાં સખત તોફાનના સખબે તેનું પીટલનું નવું કંઈ તુટી જવા સાથે દોરડું છુટી ગયું હતું જેથી મીઠ અને મીસીસ વાચ્છાના જનને હાની પુગવા સાથે હજારોની માલમતાની નુકશાની પુગવાનો સંભવ હતો, પણ મીસીસ વાચ્છા એ માણસાને આપેલી હોંમત અને ધીરજથી કોઈનાખી જનમાલને કશી પણ હાની પુગી નહી. ખીજ એક બનાવમાં જ્યારે મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા રાત્રે એક ત્રેનમાં મુસાફરી કરતા હતા, ત્યારે તેઓના કમપાર્ટમેન્ટમાં તેઓ એકલાંજ હતાં એમ માની લઈને એક સ્ટેશનેથી બે માણસો તેઓને છુટવાના ઇરાદાથી દબ્બામાં ચઢી બેઠા હતા, પણ એજ દબ્બામાં એક ગોરા લશ્કરી અમલદાર પણ સુતેલા હતા તેનું આ બદમાશોને ભાન હતું નહી. આ બે શખ્સો જેઓના મોઢાં માથાં ધાકેલાં હતા અને જેઓ દોડતા દોડતા આવી નેઓના કમપાર્ટમેન્ટમાં બેઠા કે તુરતજ મીસીસ વાચ્છા સમજી ગયા કે આ તો કોઈક બદમાશો હતા અને તે મુજબ પોતાના ઘણીને પણ ચેતાવ્યા હતા. પણ જ્યારે આ બદમાશોની નજર ડબ્બામાં સુતેલા પેલા ગોરા અમલદાર ઉપર પડી કે તેઓ પોતાની બાજી ઉંધી વળેલી પામી ગયા હતા, અને જેવી ત્રેન ખીજ સ્ટેશને ઉભી રહી કે એ બદમાશો નાહસી છુટયા. આ બંને બનાવો વેળાએ મીસીસ વાચ્છાની દુરઅદેશી, હોંમત અને ધીરજના સખબે આ બેડું જનમાલની કેસીખી નુકશાની પામતું સલામત બચી જવા પામ્યું હતું.

કેશમીર જેટલું તેના રમણીય અને આંખે ઉડી વળગે એવા 'સીઝ' માટે જાણીતું છે તેટલુંજ તેની સ્ત્રાબેરી, રાસ્પબેરી, ગુઝબેરી, પ્લમ્બ, પીચીઝ, એપરીકો, પેર, એપલ્ઝ વિગેરે ઇંગ્લીશ ફ્રૂટ્સ માટે પણ જાણીતું છે. એપ્રીલથી તે સપ્ટેમ્બર મહાના સુધી ત્યાંના ખેતીખેતીઓ અંજ સીઝન દરમ્યાન ફળફુલથી ચીકાર ભરાયેલા રહે છે. પામપોર જે કેસર (saffron)નું ખેતર છે અને જે શ્રીનગરથી ૧૫ માઈલને છેડે આવેલું છે ત્યાં ઘણાજ ઉત્તમ પ્રકારનું કેસર પાકે છે જે હિંદ અને હિંદની બહાર જાય છે અને જેનાથી કેશમીરની સરકારને વાર્ષિક રૂ. ૨ લાખની આમદાની ઉપજે છે.

કેશમીર છાંડ્યા પછી મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા બે વરસ ઉતાકામાન્ડ ક્યાં હતાં. જ્યાંથી ત્રીજે વરસે તેઓ બેંગ્લોર ગયાં હતાં. જ્યાંની સઘળી જગ્યાઓ ફરીને જોયા પછી મીસીસ વાચ્છાની આંખમાં માતીઓ પાક્યા હોતો. મીઠ વાચ્છાની ખાએશ ત્યાંના તખીખ જેઓએ સંકડાં મોતીઓ કાઢ્યા હતા તેઓ પાસે હોવાના ખંગલામાં તે કઢાવવાની હતી, પણ ખુદાની મરજી એઓની આંખ ખચાવી લેવાની અને મુંબઈમાંજ માતીઓ કઢાવવાની હતી, એટલે તે પહેલાં તો મીસીસ વાચ્છાને પગ એકાએક ઢુખી આવ્યો, જે પછી હાથની આંગળીને એવો તો સખત ગાઉત થઈ આવ્યો કે જેના ઢુખારાથી મોતીઓ કાઢવાનું ત્યાંના સરજ્યને અશક્યજ હોવાનું જણાવ્યું. જેથી ખુદાની રહેમથી મીસીસ વાચ્છાની આંખ ખચી ગઈ અને આખરે મોતીઓ

મુંબઈ જઈને કઢાવ્યા ને માત્ર ચોથેજ દીવસે ડોક્ટરે કાચ બતાવ્યો જેથી મીસીસ વાચ્છાએ તેમાંથી બધાંને ઓળખી કાઢ્યાં. આ વખતે એવણે બાઈજની વય ૭૫ વરસની હતી. મીસીસ વાચ્છાને ખુદરતે જે નવું નર બક્ષ્યુ હતું તે નવાં ખુદાઈ નરે એઓને મરણ સુધી એટલે કે તે પછીથી બીજાં દશ વરસ સુધી યારી આપી હતી.

એવી રીતે બધે બધે ૧૪ વરસ સુખરૂપ સહાસલામત ફરી મુશીબતો, અકસ્માતો અને લુટાણામાંથી ખચી જઈ ૧૯૨૯ માં અસલ પ્યારાં શહેર મુંબઈ મધે પાછાં ડરીકામ થયાં હતાં. જે માટે ને કીરતારનો હુબરો હુબર ઉપકાર !

વાચ્છા, શેઠ રતનજી ફરામજી (૧૮૧૫-૧૮૯૩)—એઓ નાની ઉંમરે ધંધામાં પડી ૨૦ વરસની વયે ચીન ગયા હતા જ્યાં



વેપારી લાઈનમાં નામ કાઢ્યું હતું. ૧૮૪૦ ની ચીનની અફીણની લડાઈ તેઓએ નજરે જોઈ હતી. તેઓ હોસાબ કીતાબમાં ઘણાજ હુશીયાર હતા અને વેપારીઓના કજ્યા બંદિ પક્ષના સંતોષ વચ્ચે ચુકવે તેથી તેઓને રતનજી નાંદરીન (મેજસ્ટ્રેટ) તરીકે સઉ કોઈ ત્યાં પીછાણતું હતું. ૪૦ વરસ ચીનમાં કાઢ્યા પછી મુંબઈ આવી “મુંબઈને બહાર” જેમાં પારસી, હિંદુ, મુસ્લીમ કુટુંબની વંશાવલી આપવામાં આવી છે તે ચોપડી બહાર પાડી હતી. એ

ઉપરાંત ૧૨૫ વરસનું પંચાંગ જેમાં બધી તારીખો ઉપરાંત ચીનાઈ તારીખખી આપવામાં આવી છે કે જેવી તારીખ અત્યાર સુધી કોઈખી પંચાંગમાં આપવામાં આવી નથી, તેમજ આખાં હાઈદમાં એવી કોઈખી ચોપડી છપાઈને અત્યાર સુધી બાહર પડીજ નથી, તે બન્ને યાદગાર અને કીમતી ચોપડીઓ તેઓએ ૧૮૭૪ માં છપાવીને બહાર પાડી હતી. કે જે ચોપડીઓ “સ્ટેનડર્ડ વર્ક્સ” સમાન લેખાય છે. વળી પંચાંગ પોથીનું એમણે હાથે લખેલું “મેન્યુસ્ક્રીપ્ટ” ચોપડીના આકારમાં છે, જે મોતીના દાણા જેવા દસ્કતે લખેલી ૮૦૦ પાનાની ચોપડીરૂપે છે. આ ચોપડીની એક સઉથી અગત્યની અને ધ્યાન ખેંચનારી ખીના તો એ છે કે એ આખી ચોપડીમાં એકખી ભુલ કે છંકા નથી. આખાં હાઈદમાં પણ એવી એકે ચોપડીની બેડીજ નથી. આ ચોપડી “રોયલ એશયાટીક સોસાયટી”ની મુબઈની શાખાને ભેટ આપવામાં આતી છે દરેકે દરેકને આ ચોપડી બેવાની ખાસ લલામણુ છે.

### વાચ્છા, મીસીસ નવાજબાઈરતનજી—

એઓ શેઠ રતનજી વાચ્છાના ધણીઆણી થાય છે. બાઈ નવાજબાઈ સ્વભાવે બહુ ગરીબ ને નમાના હતાં. તેઓને ચાર છોકરા અને ત્રણ છોકરીઓ હતી. જે બધાંને તે વખતના જમાના અનુસારની કેળવણી આપવામાં આવી હતી. આ નેકબદ્દ બાનુ જ્યારે ગુજર પામ્યાં ત્યારે તેઓના



ચહેરા ઉપર જે ખુદરતી નુર અને તેજ બેવામાં આવ્યું હતું તે ખરેજ એક ખુદરતી બક્ષેસ હતી કે જે નુરાણી મીઠા વાચ્છાની નજર આગળથી હજી જતીજ નથી.

વાચ્છા, જેહાંબક્ષ રતનજી (લકબે વાચ્છાજી સીખીના), એલ. એમ. ઇ.— એવણુ સર જમશેદજી જીજીભાઈની શાળામાં



શીખી ત્યાંથીજ મેટ્રીક થઈ વીકટોરીઆ જ્યુ-બીલી ટેકનીકલ ઇનસ્ટીટ્યુટમાં દાખલ થયા હતા, જ્યાંથી મીકેનીકલ એનજીનીઅરની છેવટની પરીક્ષા પસાર કરી L. M. E. નો ડીપ્લોમાં મેળવ્યો હતો.

એમણે કોટન પ્રેસના ઇજનેર તરીકે ઘણેક ઠેકાણે નામ કાઢ્યું હતું. છેવટે નવસારીની તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્કુલના પ્રીનસીપાલનો માનવંત ઓધ્યો પણ એમણે ભોગવ્યો હતો, જ્યાં ૪૪ વરસની ભર જવાન વયે એવણુ હક થયા હતા. તેઓના ત્રણ બેટાઓ આફ્રીકામાં સારા ઓધ્યાઓ ઉપર છે. તેઓના વડા ભાઈ શેઠ વાચ્છાજી કાણુલની લડાઈમાં “સીખી” ગામમાં ટાઈફાઈડથી ગુજરી ગયા હતા. એમણે શેઠ જેહાંબક્ષને છોકરો કરી રાખ્યો હતો, જેથીજ “શેઠ જેહાંબક્ષ વાચ્છાજી સીખીના” એમ એઓ ઓળખાતા હતા.

પાંડે, મીં સોરાબજી લીમજી, એમ. બી. ઇ., જે. પી.—એવણુને જન્મ ૧૮૬૮ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૯ માં તેઓને



એક સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) બનાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૦૯ ના સાલથી તેઓ માથેરાનની મ્યુનીસીપાલિટીના એક કાઉન્સિલર છે. જ્યારે ૧૯૩૪ ના સાલમાં તેના પહેલા બીન-સરકારી પ્રેસીડન્ટ પસંદ થયા હતા અને એ હેતિ નેમણે વર્ષો સુધી ભોગવ્યો હતો. ૧૮૮૯ ના સાલમાં તેઓ બાણીતી મેસર્સ રીચી સ્ટુઅર્ટ એન્ડ કુંપનીમાં બેડાયા હતા, જે પાછળથી ૧૯૦૩ ના સાલમાં મેસર્સ ફારબ્સ કેમ્પબેલ એન્ડ કુંપની લીમીટેડ સાથે બેડાઈ હતી. ૧૮૯૫ માં એવણુના પીતા એ પેઢીમાંથી રીટાયર થતાં તેઓ તેના હેડ સેલ્સમેન અને તે પછીથી ઓફીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ બન્યા હતા. ૧૯૦૭ ના સાલમાં એવણુ પોતાના ધણીઆણી સાથે માનચેસ્ટરની મુલાકાતે ગયા હતા.

૧૯૨૬ ના સાલમાં એવણુ ઉપલી પેઢીમાંથી રીટાયર થયા ત્યારે તેની તરફથી મીં ઇ. જે. બનબરીએ મીં સોરાબજીને માનપત્ર એનાયત કીધું હતું. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેઓ ઉપર એમ. બી. ઇ. ના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. માથેરાનની મ્યુનીસીપાલિટીના પ્રેસીડન્ટ તરીકે એમણે ૧૯૩૪ થી ૧૯૪૦ ના વરસા સુધી ભોગવેલા ઓધ્યા હરમ્યાન માથેરાનની મ્યુનીસીપાલિટીએ ભારે પ્રગતી કીધી હતી, એટલુંજ નહીં પણ એવણુની દેખરેખ અને વડપણ હેઠળ માથેરાનની રેલ્વેના વડાવટમાં પણ બહોળા ફેરફારો થવા પામ્યા હતા.

સરનામું:—માથેરાન, અથવા માથેરાન રેલ્વે કુંપની, ૫૪, એસ્કેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મરચન્ડ, મીં ફરામરોજ રૂસ્તમજી, એફ. એસ. એ. એ., જે. પી., બીહાર અને ઓરીસાના ઇનકમટેક્સ કમીશનર—તેમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. એમણે મુંબઈ અને લંડન મધે કેળવણી લીધી હતી. સુમારે આઠ વરસ સુધી તેઓ મુંબઈમાં પ્રોફેશનલ એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર હતા. મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇકોનોમીક્સ મધે તેઓ બાર વરસ સુધી એકાઉન્ટીંગ અને ઓડીટીંગના વીષયના પાર્ટ-ટાઈમ લેકચરર હતા. મુંબઈની ઈમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ ના કામચલાઉ સેક્રેટરી અને ચીફ એકાઉન્ટન્ટનો ઓધ્યા ભોગવવા ઉપરાંત તેઓ મુંબઈની યુનીવર્સીટીના એકાઉન્ટીંગના એકઝામીનર પણ હતા. ચાર વાર એમણે મુંબઈ ઇલાકાના અને એડનના ઇનકમટેક્સ કમીશનરનો કામચલાઉ ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એઓએ બુકકીપીંગ તેમજ ઇનકમટેક્સને લગતાં કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું—કટક.

રાજ, મી૦ ત્રીભોવનદાસ જગ-જીવનદાસ, એમ. એ., એલ એલ. બી., તે પોરબંદર સ્ટેટના દીવાન—મી૦ ત્રીભોવનદાસ રાજનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈ તેમજ જુનાગઢ ખાતે કેળવણી લીધી હતી ૧૯૧૪ ના સાલમાં મુંબઈની વીલસન કોલેજમાં હોસ્ટરીના વિષયના લેકચરર તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૦ ના સાલ સુધી વાંકાનેર સ્ટેટના નાયબ દીવાન અને સર ન્યાયાધીશનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૦-૨૧ માં જુનાગઢ સ્ટેટના ડેપુટી રેવેન્યુ કમીશનર તરીકે અને ૧૯૨૧ થી ૧૯૩૦ સુધી લીંબડી સ્ટેટના હુકુર પરસનલ એસિસ્ટન્ટ અને રેવેન્યુ મીનીસ્ટર તરીકે સેવા બજવી હતી. ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓની છુણાવાડા સ્ટેટના દીવાન તરીકે અને પાછળથી ૧૯૩૪ માં પોરબંદર સ્ટેટના દીવાન તરીકે પણ નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૬ ના સાલમાં પોરબંદરના નાઠ મહારાજ તરફથી તેવણને તાકુમી “સરદાર”નો ઇલકાબ બક્ષવામાં આવ્યો હતો.

સરનામું:—પોરબંદર, (કાઠીયાવાડ.)

રહીમનુલ્લા, મી૦ હુસેનઅલી મહમદભાઈ, બી.એ., બે.બી., મુંબઈની લેજ-સ્લેટીવ કાઉન્સીલના પ્રમુખ (૧૯૩૬-૩૭)—તેવણનો જન્મ ૧૮૯૦ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૮ થી ૧૯૩૬ ના સાલ સુધી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના અને ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮ ના સાલ સુધી તેની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના તેવણ એક સભાસદ હતા. તે ઉપરાંત સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના ચેરમેનનો ઓધો પણ તેમણે ભોગવ્યો હતો. મુંબઈની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ

ત્રસ્ટ બોર્ડના તેઓ એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત તેમણે ઇમ્પ્રુવમેન્ટ કમીટીના ચેરમેનના તેમજ બોમ્બે પોર્ટ ત્રસ્ટના એક ત્રસ્ટીનો ઓધો પણ ભોગવ્યો છે. વળી તેઓ હજ કમીટીના ગોકળદાસ તેજપાલ હોસ્પીટલની એડવાઈઝરી કમીટીના, ઈંડયન રેડક્રોસ સોસાયટીની કમીટીના તેમજ બોમ્બે વીજલન્સ એસોસીએશનના એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૪-૩૫ ના સાલમાં તેમણે મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના મેયરનો ઓધો પણ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૬ સુધી તેઓ એક ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજસ્ટ્રેટ હતા. ૧૯૩૭ ના સાલમાં કોંગ્રેસે હોદ્દો લેતાં પહેલાં તેમણે મુંબઈ સરકારના એક મીનીસ્ટર તરીકેનો ઓધો પણ ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—૨૨, પેડર રોડ, મુંબઈ.

કેનેડી, મી૦ ટી. સીંકલેર,—એવ-જીનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલમાં સ્કોટલેન્ડ મધે થયો હતો. એડીનબરોની ફ્રેટસ કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. દક્ષીણ આફ્રીકાની સોનાની ખાણોમાં બે વરસ સુધી કામ કીધા પછી ૧૯૧૧ ના સાલમાં મુંબઈની બ્લેનફીલ્ડ એન્ડ કેનેડી પેટીમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૪-૧૯૧૮ ના મહાનયુદ્ધમાં તેમણે સેવાઓ બજવી હતી. ૧૯૩૭ ના સાલ દરમ્યાનની બોમ્બે એન્જનીયરીંગ કોંગ્રેસના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૨૯ ના સાલથી તેઓ મુંબઈના એક ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજસ્ટ્રેટ છે. યુરોપીયન એસોસીએશનની મુંબઈની શાખાના તેવણ બે વરસ સુધી ચેરમેન હતા. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના



એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત તેઓ મુંબઈની સેન્ટ જ્યોરજ્સ હોસ્પીટલની મેનેજિંગ કમીટીના પણ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૪૧ ના સાલ માટેના મુંબઈ શહેરના શેરીફના ઓધ્ધા ઉપર તેમની નીમણુંક થઈ હતી.

સરનામું:—ફીનાક્ષ બીલ્ડીંગ, ગ્રેહામ રોડ, બેલાડ એસ્ટેટ મુંબઈ.

ટેનડન, બાબુ પરશોતમદાસ, એમ. એલ. એ.—સરવન્ટસ ઓફ પીપલ સોસાયટીના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૨૧ ના સાલ સુધી એઓ અલાહબાદમાં એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રેક્ટીસ કરતા હતા. જે પછીથી અસહકારની ચળવળ શરૂ થતાં એવણે પ્રેક્ટીસ કરવાનું માંડી વાળ્યું હતું. ૧૯૨૧ માં જોડયા પ્રાંતની કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રેસીડન્ટ હતા. અલાહબાદની મ્યુનીસીપાલિટીના એવણે વરસો સુધી ચેરમેન હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદા-ભંગની ચળવળોમાં એવણે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. જેથી કેટલીકવાર તેમને જેલની સજા થઈ હતી. જોડયા પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ૧૯૩૭ માં ચુંટી કદાચા હતા. અને તેના સ્પીકરનો હોદ્દો દીપાવે છે.

સરનામું:—સરવન્ટસ ઓફ પીપલ સોસાયટી, અલાહબાદ.

રાંગણુકર, સર સાજબા શંકર, બી. એ., એલ. એલ. બી., બારીસ્ટર-એટ-લો. મુંબઈની હાઈકોર્ટના રીટાયર્ડ જડજ—સર સાજબાનો જન્મ ૧૮૭૮ ના સાલના ડિસેમ્બર મહીનામાં થયો

હતો. ૧૯૨૪ ના સાલમાં તેવણની મુંબઈના વડા હાલકેદાર મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૬-૨૭ અને ૨૮ ના વરસો દરમિયાન તેમણે મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક્ટીંગ જડજ તરીકેનો ઓધ્ધો ભોગવ્યો હતો કે જે ઓધ્ધા ઉપર ૧૯૨૯ ના સાલના એપ્રિલ માસમાં તેવણની કાયમના જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૮ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઈટહુડની નવાજેશ થઈ હતી. સરકાર તરફથી નેમાતી કેટલીક ટ્રીબ્યુનલોના વડા તરીકે તેમની નીમણુંક થાય છે.

માધવરાવ, મીઠો એન., બી. એ. બી. એલ.—મીઠો એન. માધવરાવનો જન્મ ૧૮૮૭ ના સાલના જુન માસમાં થયો હતો. ૧૯૦૭ ના સાલમાં પ્રોવિશનરી એસીસ્ટન્ટ કમીશનર તરીકે માઈસોર સીવીલ સરવીસમાં જોડાયા હતા. તેઓએ એસીસ્ટન્ટ કમીશનર, સીનીયર એસીસ્ટન્ટ કમીશનર ડેપુટી કમીશનર ઉપરાંત માઈસોર સીટી મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલના પ્રેસીડન્ટનો ઓધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓ માઈસોર ડીસ્ટ્રીક્શન' એન્ડ આર્થન વર્કસની બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના સેક્રેટરી અને ૧૯૨૩ માં માઈસોર આર્થન વર્કસની બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના ડિરેક્ટર અને સેક્રેટરી નીમાયા હતા. ૧૯૨૭ માં માઈસોરની સરકારના ચીફ સેક્રેટરી અને ૧૯૩૩ માં રેવેન્યુ કમીશનર નેમાયા હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેઓએ માઈસોરની કાઉન્સિલના સભાસદ તરીકેનો ઓધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. હાલમાં તેઓ માઈસોરના દીવાનનો હોદ્દો દીપાવે છે.

સરનામું:—“હીમાલયા,” બસાવનમુડા બેંગ્લોર.

ઝાખવાલા, શ્રી. શ્યાવક્ષ એચ.—  
મુંબઈના આ જાણીતા મજુર નેતાએ



અનેક મજુર સંસ્થા-  
ઓની સ્થાપના કરી  
છે. શ્રી. ઝાખવાળાના  
જીવનની શરૂઆત  
શિક્ષક તરીકે થઈ  
હતી. શિક્ષક તરીકે  
નોકરી કરવા ઉપ-  
રાંત તેમની જાહેર  
પ્રવ્રત્તિ તો ચાલુજ  
રહેલી. તે પછી શિક્ષકની નોકરી છોડી  
તેઓ મજુર પ્રવ્રત્તિમાંજ પડ્યા અને  
સાથે વર્તમાનપત્રોમાં લેખો પણ લખતા.  
ભારત કાવચાં કેસમાં બીજાઓ સાથે  
તેમને પણ પકડવામાં આવ્યા હતા.  
મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસંમ્બલીના તેઓ  
એક સભ્ય છે.

સરનામું:—ખાર.

વલીલ, મીં વસંતરામ જમીયતરામ,  
બી. એ., એલ એલ. બી. જ. પી.—  
તેમનો જન્મ ડિસેંબર ૧૯૦૨ માં  
થયો હતો. તેમણે મુંબઈની એલફીન્સ્ટન  
હાઈસ્કૂલ અને કોલેજમાં કેળવણી લીધી  
હતી. ૧૯૨૬ની સાલથી એમણે મુંબઈમાં  
પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. બાબુસનાથ  
ટેમ્પલ ટ્રસ્ટ વીગેરે ટ્રસ્ટોના એઓ એક  
ટ્રસ્ટી છે. ભારતીય વીધાભવનના ત્રણરર  
છે. મુંબઈની સર હરકીશનદાસ નરોત્તમ-  
દાસ હોસ્પીટલને રૂ. ૧૦ હજારની રકમની  
અક્ષેસ કીધી છે. ૧૯૩૯ માં કોલેસ ટીકીટ  
ઉપર તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપો-  
રેશનના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા  
હતા.

સરનામું:—૧૬, વાચ્છા ગાંધી રોડ,  
આમંદેની, મુંબઈ.

સાકરલાલ બાલાભાઈ, શેડ, એમ.  
એલ. એ.—શેડ સાકરલાલ અમદાવાદના  
એક મીલમાલેક તેમજ અમદાવાદના  
મીલમાલેકોની મંડળીના માજી પ્રમુખ  
છે. તેમનો જન્મ ૧૮૮૬ના સાલમાં થયો  
હતો કેળવણી લીધા પછી ૧૯૦૩ના  
સાલમાં તેઓ ધંધામાં જોડાયા હતા.  
તેઓ એક કુશળ બીઝનેસમેન હોવા  
ઉપરાંત અનભરી ઉદ્યોગપતી પણ છે.  
૧૯૨૮ના સાલમાં તેમણે સારગપુર  
કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ  
નં ૦૨ ચાલુ કરી હતી. ૧૯૩૪માં નં ૧  
મીલમાં તેમણે નવું સાંચાકામ મુકયું  
હતું. હાલે તેવણ કાપડની ત્રણ મીલોનો  
કુશળતાથી વહાવટ કરે છે. મુંબઈની  
લેજસ્લેટીવ એસંમ્બલીમાં અમદાવાદના  
મીલમાલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે તેવણ  
ચુંટી કઢાયા છે. તેવણે સંજ્યાબંધ  
ધર્મદા ખાતાંઓને મદદ કરી છે.

સરનામું:—સાંકડી શેરી, અમદાવાદ.

વેલીનકર, મીં વસંત શ્રી કૃણુ,  
બી. એ (એક્શન), ખાર-એટ-લો—  
તેમનો જન્મ ૧૯૦૧ના સાલમાં થયો  
હતો. મુંબઈમાં ૧૯૧૯ના સાલમાં મેટ્રી-  
કની પરીક્ષા પસાર કરી ૧૯૨૦માં ચઢયાતા  
અભ્યાસ માટે ઈંગ્લંડ ગયા હતા જ્યાં  
૧૯૨૪માં બી. એ. (એક્શન)ની પરીક્ષા  
હાસ્ટરીના વીષયમાં એનર્સ સાથ પાસ  
કીધી હતી. ૧૯૨૫ના સાલમાં તેઓ  
બેરીસ્ટરની પરીક્ષામાં પસાર થયા હતા.  
જે પછી ૧૯૨૬માં એવણે હાંદ પાછા  
ફરી એજ સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટના  
એક એડવોકેટ તરીકે પોતાનું નામ  
“એનરોલ” કર્યું હતું. ૧૯૩૦ના સાલમાં  
એવણે મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનમાં  
ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—રતન હાઉસ, ૪૨૫, લેમી-  
ગઝન રોડ, મુંબઈ.

**ઉમર હયાતખાન ટીનાના, ધી**  
**ઐનરેખલ કરનલ નવાખ રાણા**  
**મલીક, સર, કે. સી. આઈ. ઇ, સી.**  
**બી. ઇ., એમ. વી. ઓ.**—સર ઉમર હયાત  
 ખાનનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો.  
 એમણે લાહોરમાં કેળવણી લીધી હતી.  
 મરહુમ શહેનશાહ એડવર્ડની દીલ્હી ખાને  
 ભરાયલી કોરોનેશન દરબારમાં એમણે  
 હાજરી આપી હતી. સામાલીલેન્ડ મધે  
 લશ્કરી સેવાઓ ખબવી હતી ગયાં મહાન  
 યુદ્ધમાં ફ્રાંસ અને મેસાપોટોમ્યા મધે એમણે  
 લશ્કરી ટુકડીઓ સાથે સેવા ખબવી હતી.  
 એ ઉપરાંત એમણે ત્રીજી કાબુલની લડા-  
 ઈમાં પણ ભાગ લીધો હતો (જે બાબે ડીસ  
 પેચીઝમાં પણ ઇશારો કરવામાં આવ્યો  
 હતો.) એઓને પાછળથી કરનલની ઉચ્ચ  
 પદવીએ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૦  
 ના સાલમાં નેમાયલાં ઇશર કમીશનના  
 અંગે એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—કીરા, ડીસ્ટ્રીક્ટ શાહપુર,  
 પંજાબ.

**સ્ટોન્સ, સર ફ્રેડરીક, એ. બી. ઇ., જે. પી.**  
**એમ. એલ. એ.**—સર ફ્રેડરીક સ્ટોન્સનો  
 જન્મ ૧૮૮૬ના સાલના અક્ટોબર માસમાં  
 થયો હતો. માનચેસ્ટરની કોલેજ ઓફ  
 ટેકનોલોજી મધે કેળવણી લીધા પછી  
 ઇંગ્લાંડની જુહી જુહી મીલોમાં બેડાઈ  
 ૧૯૦૮-૧૯૦૯ માં કલકત્તાની ખગાળ કોટન  
 મીલસના લીવીંગ માસ્ટર તેમજ તે  
 પછી ૧૯૦૯-૧૯૧૦ માં મુંબઈની સ્વાન  
 મીલસ લીમીટેડના માસ્ટર તરીકે અને  
 મુંબઈની બોમ્બે ડાઈંગ એન્ડ મેન્યુ-  
 ફેક્ચરીંગ કુંપનીના મીલસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ  
 તરીકે કામ ખબવું હતું. ૧૯૨૦ ના  
 સાલથી તેઓ ઇ. ડી. સાસુન એન્ડ કુંપની

લીમીટેડના એક ડીરેક્ટર છે એ ગરૂપની  
 મીલોનો વહીવટ સારી રીતે સંભાળે છે.  
 મીલ ઉદ્યોગની તેમણે ખબવેલી સેવા ક્યા-  
 નમા લઈ તેમને ચાલુ વર્ષમાં સર નાઈટ  
 ખનાવવામાં આવ્યા છે. તેઓ મુંબઈની  
 લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભ્ય છે.

સરનામું:—ઇ. ડી. સાસુન એન્ડ કુંપની  
 લીમીટેડ, ડુગલ રોડ,  
 બેલાડ એસ્ટેટ, મુંબઈ.

**માસ્ટર, શ્રી. નગીનદાસ ત્રિભુવન-**  
**દાસ**—એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં મુંબઈમાં  
 થયો હતો. તેમણે ૧૯૦૬ માં સોલીસીટર  
 તરીકે ધંધાની શરૂઆત કરી હતી  
 અને આજે પણ તેઓ રાધવધ્યા નગીન-  
 દાસની પેઢીના ભાગીદાર છે. શ્રી. નગીનદાસ  
 ૧૯૧૬ માં હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં  
 બેડાઈ રાજકીય જીવનની શરૂઆત કરી  
 હતી. ત્યાર પછી કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં  
 પડ્યા હતા અને ૧૯૩૦-૩૨ ની કોંગ્રેસ  
 લડતમાં તેમણે આગેવાનીભર્યા ભાગ  
 લીધો હતો. એ સમયે તેઓ ખડિબકાર  
 સમિતિના પ્રમુખ હતા. લડતમાં તેમને  
 જેલનિવાસ મળ્યો હતો અને તેમને  
 “સી” વર્ગમાં રાખવામાં આવ્યા હતા.  
 ૧૯૩૧ થી તેઓ મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ  
 કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે અને ૧૯૩૫ થી  
 મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય ચુંટાયા છે. તેઓ  
 વધુમાં મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસમ્બલી  
 કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય છે અને કોંગ્રેસ  
 પક્ષના મંત્રી છે મ્યુનીસીપાલિટીમાં  
 ગયેલા કોંગ્રેસ પક્ષના તેઓ નેતા છે.  
 ૧૯૪૧ ની લડતમાં જેલ ગયા છે.

સરનામું:—૯૪, મેડોઝ સ્ટ્રીટ, કોટ,  
 મુંબઈ.

તારાબહેન માણિકલાલ પ્રેમચંદ—  
શ્રીમતિ તારાબહેનનો જન્મ ૧૮૯૮ માં



થયો હતો. મુંબઈના સામાજિક કાર્ય-  
કર્તામાં તેમનું સ્થાન આગળ પડતું  
છે. મુંબઈની અનેક સ્ત્રી સંસ્થાઓ સાથે  
તેમને સંબંધ છે અને તેમાં જવાબ-  
દારીભર્યાં ઓધ્યાઓ ભોગવે છે. તેઓ  
અખીલ હિંદ મહિલા પરિષદના જવાબ-  
દાર કાર્યકર્તા છે અને તેના પ્રતિનાયક  
તરીકે ફ્રાંસ તથા યુગેરલાવીઆમાં મળેલી  
આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા પરિષદમાં હાજરી  
આપી હતી. સરકારે તેમની સેવાઓની  
કદર કરી એમને જે. પી. તથા ઓનરરી  
મેમ્બરેટ બનાવ્યા છે.

સરનામું:—“પ્રેમોદાન,” લવલેન,  
મઝગામ, મુંબઈ.

પરીખ, શ્રી. નરહરી—ગાંધીજીના  
સુસ્ત અનુયાયી શ્રી. પરીખ ગુજરાત  
વિદ્યાપીઠના અધ્યાપક તથા આદર્શ  
કેળવણીકાર તરીકે ગુજરાતને બાણીતા  
છે. ગાંધીજી ગુજરાતમાં આવ્યા ત્યારે  
તેઓ તેમના સમાગમમાં આવ્યા અને  
આકર્ષાઈને આશ્રમમાં બેસાઈ ગયા.  
વકીલ હોવા છતાં તેમણે વકીલાતને  
તિલાંજલી દઈ રાષ્ટ્રસેવાનું કાર્ય  
ઉપાડ્યું હતું તેમની પ્રવૃત્તિ ખારડોલીના  
પછાત પ્રદેશમાં શરૂ થઈ હતી. ત્યાં  
કેળવણી પ્રચાર, ખેડુત સેવા તથા  
ગ્રામ્યોદ્ધારના કાર્યો કર્યાં હતાં. હવે  
તેમની પ્રવૃત્તિ સમસ્ત ગુજરાતભરની  
પ્રવૃત્તિ બની છે. હરિપુરા કોંગ્રેસની  
સ્વાગત સમિતિના મહાત્મી તરીકે  
તેમનું કાર્ય સુપરિચિત છે. ખારડોલી  
સત્યાગ્રહ પ્રસંગે ખેડુતોના કેસ રજુ  
કરવામાં તેમણે અથાગ શ્રમ લીધો હતો.

પાંગારકર, કોમરેડ—મુંબઈ પ્રાંતના  
આ બાણીતા મજૂર અગ્રેસરને મુંબઈની  
હડતાળમાં ભાગ લેવા માટે શ્રી. હિંદ-  
માંથી હદપાર કરવામાં આવ્યા હતા.  
તેથી તેમણે વડોદરા રાજ્યના નવસારી  
પ્રાંતને પોતાની પ્રવૃત્તિનું ક્ષેત્ર બનાવ્યું  
હતું. ત્યાંની કિસાન અને મજૂરોની  
પ્રવૃત્તિમાં અનેકવાર તેમની ધરપકડ  
થઈ હતી અને હદપારીના હુકમો પણ  
થયા હતા. હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ  
તેમને અત્યારે સુરતમાંજ રહેવાનો  
હુકમ કરવામાં આવ્યો છે. સુરતની  
બહાર જવાની તથા કોઈની સાથે પત્ર-  
વ્યવહાર કરવાની તેમને મનાઈ છે.

જાગીરદાર, આર. એ. એમ. એ., એલ. એલ. બી. મુંબઈની હાઈકોર્ટના ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર—તેમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. બીજાપુર, પુના અને મુંબઈ મધ્યે એમણે કેળવણી લીધી હતી. પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાંથી ગ્રેડ્યુએટ થઈ તેઓએ મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક એડવોકેટ તરીકે પોતાનું નામ “એનરોલ” કરાવ્યું હતું. બાળ્યેથી જાણીતા બીજાસાથ વીરૂધ્ધ ગુરૂનાથ ગદિલા કેસમાં એવણે પ્રીવી કાઉન્સીલની જુડીશીયલ કમીટી સમક્ષ પણ હાજર થયા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટના ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર તરીકે એઓની ૧૯૩૬ માં નેમાણુંક થઈ હતી. એઓ મુંબઈની યુનીવર્સીટીના એક ફેલો છે. ૧૯૩૫ માં મુંબઈમાં મંગેલી કેનેરીઝ લીટરરી કોનફરન્સની રીસપેશન કમીટીના તેઓ ચેરમેન હતા.

સરનામું:—પ્રોક્ટર રોડ, ગીરગામ બેક રોડ, મુંબઈ, ૪.

**લેડી લક્ષ્મીબહેન જગમોહનદાસ,—**ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળના આ પ્રમુખ મુંબઈના મહિલા સમાજમાં માનભર્યું સ્થાન ધરાવે છે. ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળના તેઓ પ્રાણસમા છે. બીજા સામાજિક અને મહિલા સમાજની ઉન્નતિની સંસ્થાઓમાં પણ તેઓ અગ્રગણ્ય ભાગ લે છે.

**મહેતા, શ્રીમતિ રતનબહેન—**મુંબઈ અને ઉપનગરની સ્ત્રી ઉપયોગી પ્રવૃત્તિના શ્રીમતિ રતનબહેન એક અગ્રણી છે. એ ઉપરાંત રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ભાગ લે છે. તેઓ વૃદ્ધાવસ્થાએ પહોંચ્યા છે, છતાંયે તેમનો ઉત્સાહ જોવાને તેઓ છે.

**દેશાઈ શ્રીમતિ ભક્તિ લક્ષ્મી—**શ્રીમતિ દેશાઈ લીંબડી રાજ્યના દિવાન સ્વં અવેરભાઈના પુત્રી થાય તથા દરબાર ગોપાળદાસનાં બીજાવારનાં પત્ની થાય. પતિ સાથે પોતે પણ રાષ્ટ્રીય લડતમાં અંતર્ભાગી છે અને જૈનનિવાસ પણ કેટલીકવાર ભોગવ્યા છે. બારડોલી અને બોરસદની લડતમાં સ્ત્રી શક્તિને જાગ્રત કરવામાં એમનો ફાળો અપૂર્વ કહેવાય. હરિપુરા અધિવેશન પ્રસંગે પણ તેમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો. તાજેતરમાં લીંબડી પ્રકરણ અંગે દરબારશ્રી સાથે તેમણે પણ લીંબડીની હાજરતી પ્રબળી સેવા બજાવી હતી. ૧૯૪૧ ની લડતમાં ફરી જૈલ ગયા છે.

**શુક્લ-શ્રીમતિ જ્યોત્સના—**શ્રીમતિ જ્યોત્સના બહેન સુરતના બાણીતા વકીલ જેવચરામ ત્રોવેદીના પુત્રી થાય. બાળપણમાં વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થતાં પિતૃગ્રહે આવ્યાં હતાં અને ત્યાંજ રહે છે. ૧૯૩૦ માં કૌટુંબીક આપત્તિ છતાંયે તેમણે મુકતી સંગ્રામમાં ભાગ લઈ જૈલ સ્વીકારી લીધી હતી. તેઓ સુરત શહેર સમિતિ તથા વિદ્યાર્થી મંડળના પ્રમુખ છે, સુરત જીલ્લા કોંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે અને “સુદર્શન” પત્રના તંત્રી હતા. હરિપુરા કોંગ્રેસની સ્વાગત સમીતીના સહતંત્રી હતા. એમની સાહિત્ય વિષયક પ્રવૃત્તિ પણ બાણીતી છે.

સરનામું:—સુરત.

ગ્રેટ સોશીયલની વધતી જતી લોકપ્રિયતા

કંપનીની સંગીન ફતેહ



ગ્રેટ સોશીયલનું  
પ્રશંસનીય પંચવાર્ષિક  
ખાનસ

જાંઘીના વીમા  
ઉપર રૂ. ૬૦  
દર હજારે



હયાતીના વીમા  
ઉપર રૂ. ૫૦  
દર હજારે



મેનેજીંગ ડિરેક્ટર—

રાવ સાહેબ પી.

આઈ. પાટીલ.

લેન્ડ લોડ એન્ડ બેંકર  
સાવડા.

ગ્રેટ સોશીયલ લાઇફ એન્ડ  
જનરલ એસ્યુરન્સ લીં

ગ્રેટ સોશીયલ બીલ્ડીંગ, સર શ્રીરાજશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

**મતી, શ્રી. અમ્બાલાલ બુલાખીરામ,** બી. એ., માજી ઉપ-તંત્રી, 'ગુજરાતી' (ઇ. સ. ૧૯૦૬ થી ૧૯૩૬ સુધી), સહાયક મંત્રી શ્રી. કાર્મસ ગુજરાતી સભા (૧૯૧૭ થી હજુ પણ ચાલુ છે)—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં નડીઆદ ખાતે થયેલો. વડનગરા નાગર શ્રાવણ જ્ઞાતિમાં પ્રતિષ્ઠાવાન તથા વ્યાજવટરનો ધંધો કરતા કુટુંબના છે. ૧૯૦૬ માં બી. એ. થયા પછી મુંબઈ જેન પનાલાલ હાઈસ્કૂલમાં મેટ્રીકમાં સાયન્સના શિક્ષક તરીકે કામ કરેલું. ૧૯૦૫ માં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના કાર્યમાં ભાગ લેવા માંડ્યો તેમજ પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્યના વિષયોના નિબંધો અને ભાષણો આપવા માંડ્યા ગુજરાતીના ઉપ-તંત્રીપદે હતા છતાં સહાયક મંત્રી તરીકે શ્રી. કાર્મસ ગુજરાતી સભાનું કામકાજ ઉપાડ્યું હતું. શ્રી. બનીએ પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્યના વિવેચન અને સંશોધન વિષયક એકદર ૧૩ ગ્રંથો લખ્યા છે. ૧૯૨૯ થી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના કારોબારી તંત્ર-મધ્યસ્થ મંડળમાં આજીવન સભ્યોના પ્રતિનિધિ તરીકે અને સાહિત્ય પરિષદના મંત્રી તરીકે ૧૯૩૩ થી આજ સુધી ચુંટાયા છે. તેમણે જ્ઞાતિ કાર્યમાં સજાવત કરી છે.

સરનામું:—કલ્યાણ મોતી ચાલ નં ૩. કાંઠાવાડી, મુંબઈ ૪.

**ખાપરડે, શ્રી. બાલકૃષ્ણ ગણેશ,** બી. એ., એલ એલ. બી.—તેઓ મધ્ય પ્રાંતના માજી પ્રધાન છે. તેઓનો જન્મ ૧૮૮૦ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની દક્ષિણ કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી

હતી. તેઓ પુનાના ફર્સ્ટ ક્લાસ સરદાર છે. અમરાવતી (ખીરાર) ખાતે એક ધારાસભી તરીકે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૨૪ માં સ્વરાજ્ય પાર્ટીના એક સભ્ય તરીકે તેઓ લેન્ડસ્કેપ કાઉન્સિલમાં દાખલ થયા હતા, ૧૯૨૭ ના સાલથી તેવણ મધ્ય પ્રાંતની ધારાસભામાં નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના એક લીડર હતા. જે પછી ૧૯૩૦ ના સાલથી એવણ ધારાસભા મધેની વીરધ પક્ષના એક લીડર હતા. ૧૯૩૪ ના માર્ચ મહિનામાં તેઓ કેળવણી ખાતાના મીનીસ્ટર નીમ્યા હતા. ૧૯૩૭ ના બુલાઈ માસમાં જ્યારે કેંગ્રેસ ઓધ્યા ઉપર આવી ત્યારે તેવણ એ ઓધ્યા ઉપરથી ફેરેંગ થયા હતા.

સરનામું:—ખાપરડે વાડા, અમરાવતી.

**ભોપટકર, શ્રી. લક્ષ્મણ બળવંત,** એમ. એ., એલ એલ. બી., એડવાકેટ અને પુનાની લો કોલેજના વાઈસ-પ્રીન્સીપાલ—એક ફીઝીકલ કલચરીસ્ટ તરીકે તેઓ ઘણા બાળીતા છે કે જે વિષય બાળે તેમણે કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે. મહારાષ્ટ્રીય મંડળ કે જે પુનાનું બાળીતું ફીઝીકલ કલચર ઇન્ટરિટ્યુટ છે તેના તેઓ ચેરમેન છે. એક કેળવણીકાર તરીકે તેવણ પુનાની લગભગ તમામ કેળવણી આપનારી સંસ્થાઓ સાથે જોડાયેલા છે. કેંગ્રેસ ડેમોક્રેટીક પાર્ટીના આગેવાનોમાંના તેઓ એક છે અને કેંગ્રેસની ચળવળને અંગે તેવણને કેટલીકવાર જેલમાં પણ જવું પડ્યું હતું.

સરનામું:—બળવંત આશ્રમ, સદાશીવ પેક, પુના સીટી.

જયશ્રી રાયજી, બી. એ.,—શ્રીમતિ જયશ્રીબહેન વડનગરા નાગર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં સુરતમાં થયો હતો. તેમના પિતા સર મનુભાઈ નંદ-શંકર મહેતા વડોદરા તથા બીકાનેરના દિવાન તરીકે જાણીતા છે. તેમણે ૧૯૧૮ માં બરોડા કૉલેજમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. તેમના પતિ શ્રી નૈષધરાય મગનલાલ રાયજી સર શાપુરજી બીલીમોરીયા ઓડીટર્સની પેઢીમાં ભાગીદાર છે. શ્રી. જયશ્રી લગ્ન પછી એમના પતિ સાથે મુંબઈ આવ્યા હતા અને મુંબઈની જાહેર અને સ્ત્રી ઉન્નતિની પ્રવૃત્તિઓમાં આગળ પડતો ભાગ લેવા લાગ્યાં હતાં. ભગિની સમાજ, વનિતા વિશ્રામ, ગુજરાતી હોંદુ સ્ત્રી મંડળ, બોમ્બે વીમેન્સ કાઉન્સિલ, બોમ્બે સ્વદેશી લીગ, રાષ્ટ્રીય સ્ત્રીસભા, દેશસેવિકા સંઘ, વિગેરે સંસ્થાઓમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ રહ્યા છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની સત્યાગ્રહની લડતમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૪ માં યુનીવર્સીટી સેનેટના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૯ માં મ્યુનિસીપાલિટીમાં કૉંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા છે.

સરનામું:—તુલસી વીલા, એલેક્ઝાન્દ્રા રોડ, ગામદેવી, મુંબઈ.

દીવાન, શ્રીમતિ શારદા, એમ. એ.—શ્રીમતિ નાથીબાઈ યુનીવર્સીટીના રજીસ્ટ્રાર. શારદાબહેન ન્યાતે પ્રબક્ષત્રિય છે. જન્મ ૧૯૦૩ માં અમદાવાદમાં થયો હતો. સર ચીમનલાલ સેતલવડના એ પુત્રી થાય. ૧૯૨૩ માં મુંબઈની વિલસન કૉલેજમાં બી. એ. થયા હતા અને પછી

એમ. એ. થયા હતા. એમ. એ. ની ડીગ્રી મેળવનાર તેઓ પહેલા ગુજરાતી બહેન હોવાથી તેમના માનમાં એક મેળાવડો પણ થયો હતો. એમનું લગ્ન અમદાવાદના કેળવણીકાર શ્રી. જીવણ-લાલ હરિપ્રસાદ દીવાનના પુત્ર શ્રી. બાબુરાવ સાથે થયું હતું. પહેલાં અમદાવાદ જઈ ત્યાં વનિતા વિશ્રામ મહિલા વિદ્યાલયમાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ સુધી મુંબઈ વનિતા વિશ્રામમાં જોડાયાં હતાં. એનું તંત્ર હાથ ધરી ઘણા સુધારા કર્યા હતા. ૧૯૩૬ માં શ્રી. શારદાબહેનની નીમણુંક શ્રીમતિ નાથીબાઈ યુનીવર્સીટીના રજીસ્ટ્રાર તરીકે થઈ હતી. તે ઓધ્ધાપર તેઓ આજે પણ ચાલુ છે. તેઓ ૧૯૩૫-૩૬ માં ગાંધી સેવા સેનાના મંત્રી હતા. ભગિની સમાજ અને સેવા મંદિર સાથે પણ તેમનો સંબંધ છે.

સરનામું:—C/o. શ્રીમતી નાથીબાઈ યુનીવર્સીટી, કવીન્સ રોડ, મુંબઈ ૧.

દેશાઈ, શ્રીમતિ રસીકમણી—શ્રી. રસિકમણીબહેન ન્યાતે પ્રબક્ષત્રિય છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં અમદાવાદ ખાતે થયો હતો. રા. બ. યુનીલાલ હરિલાલ સેતલ-વડના એ પુત્રી થાય. એમનો અભ્યાસ અગ્રેજી પાંચ ધોરણ સુધીનો હોવા છતાં તેમનું વાંચન વિશાળ છે. પંદર વર્ષની ઉંમરે દી. બા. અંબાલાલ સાકરલાલ દેશાઈના પુત્ર બાલમુકુન્દરાય સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં પરંતુ દુર્ભાગ્યે ૧૧ વર્ષ શ્રદ્ધસ્થાત્રમ ચાલ્યા પછી તેમના પતિ ગુજરી જતાં યુવાન વયે તેઓ વિધવા થયાં હતાં. તે પછી તેમણે સમાજ



સેવાના ક્ષેત્રમાં ઝંપલાવ્યું હતું. ૧૯૧૬ માં ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળના બેઠીયા માનદ મંત્રી તરીકે બેઠાયા હતા અને હજીયે એજ પદે છે. ઉપરાંત સેવા-સદન, બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વિમેન્સ કાઉન્સિલ અને સાહિત્ય સંસદ વિગેરે સંસ્થાઓની સેવા કરે છે. સંતાનમાં તેમને સરોજબહેન નામે એક પુત્રી છે, તેમણે બી. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરી છે.

સરનામું:—C/o. ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળ, ગીરગામ બેકરોડ, મુંબઈ.

**પટેલ, શ્રીમતિ ગંગાબહેન ગોર્ધન-દાસ**—શ્રી. ગંગાબહેન પાટીદાર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં ભાદરણ ગામે થયો હતો. પાટીદાર રીવાજ મુજબ તેમનાં લગ્ન ચાર વર્ષની વયે શ્રી. ગોર્ધનદાસ વાઘજીભાઈ પટેલ સાથે થયાં હતાં. શ્રી. ગંગાબહેને ૧૯૧૯ માં બહેર જીવનની શરૂઆત કરેલી. તે વર્ષે ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળની શાખા શાંતાકરંચમાં સ્થપાઈ હતી. એ સ્થાપનામાં તેમનો મોટો હિસ્સો હતો અને આજ સુધી તે સંસ્થાના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ છે. ૧૯૨૬ થી ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળની કમીટીના સભ્ય છે અને મંડળની પત્રિકાના તંત્રી તરીકે કામ કરે છે. ઉપરાંત મુંબઈની અનેક સ્ત્રી સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. ૧૯૩૧ માં આણંદ ખાતે ભરાયેલી પાટીદાર ભગિનિ સમાજ પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયલા. ૧૯૨૧ થી શાંતાકરંચ કેંગ્રેસ કમીટી, ઉપનગર જીલ્લા કેંગ્રેસ કમીટી, તેની કાર્યવાહી કમીટીઓ અને મહારાષ્ટ્ર પ્રાતિક કેંગ્રેસ કમીટીના સભાસદ છે. ૧૯૩૦ ની ચળવળ દરમિયાન તે જેલમાં ગયલાં. તેઓ

એલ ઇન્ડિયા કેંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૮ ની સાલથી વાંદરા મ્યુની-સીપાલીટીના સભ્ય છે. વડોદરા રાજ્ય પ્રજામંડળની કમીટીના પણ સભ્ય છે. તેઓ અક વક્તા અને લેખિકા પણ છે.

સરનામું:—શાંતાકરંચ.

**ખાંડવાળા, શ્રીમતિ કાન્તાબહેન, બી. એ.**—કાન્તાબહેન લાડવાણીયા છે. એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતા શ્રી. નગીનદાસ ડી. ભાસ્તર, મુંબઈ પ્રાતિક કેંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે અને સોલીસીટર છે. શ્રીમતિ કાન્તાબહેને ૧૯૨૬ માં વિલ્સન કોલેજમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. એ પછી તરતજ તેમણે બહેર પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું હતું અને અનેક સ્ત્રી સંસ્થાઓમાં આગેવાની લીધી હતી. ખાસ કરીને બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વિમેન્સ કાઉન્સિલ કમીટીના સભ્ય, વનિતા વિશ્રામ સંસાચરિના ઓનરરી સેક્રેટરી, શ્રીમતિ નાથીબાઈ યુનીવર્સીટીના ફેલો, અને ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળની વ્યવસ્થાપક કમીટીના સભ્ય છે.

સરનામું:—શાંતાકરંચ.

**ધ્રાપ, તુષાર કાન્તી—બી. એ.,**—એઓ કલક-તાના “અમરીત બઝાર પત્રિકા”ના અધીપતિ છે. તેવણનો જન્મ ૧૮૯૯ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓએ કલક-તા ખાતે કેળવણી લીધી હતી. કલક-તાની હાઈકોર્ટનો તીરસ્કાર કરવા માટે તેવણને દંડ તેમજ કેદની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—આનંદ ચેટરજી લેન, કલક-તા.

નંદાસ હરિદાસ શેઠ—શેઠ નંદાસનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. તેમણે



સરકારી શાળામાં અને તે પછી વિદ્યા-વીડમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૪ માં તેઓ માણિકલાલ હરીલાલ સ્વીનીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડના મેનેજમેન્ટમાં જોડાયા હતા તેઓની મદદ સાથે તેઓના પિતાએ પાતા હસ્તકની મીલમાં અમદાવાદ ખાતેની ત્રીજી મીલસ કંપની લીમીટેડને અને ભરૂચ ખાતેની ગાપાલ મીલસ કંપની લીમીટેડને ૧૯૩૦ ના સાલમાં વધારે કાંધે હતા. તેઓ અમદાવાદની કેટકીડ મીલોના ડિરેક્ટરોના બોર્ડના એક મેમ્બર ઉપરાંત ઇન્ટરનેશનલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડના પણ એક ડિરેક્ટર છે. છેલ્લાં ૧૩ વરસે થયાં તેઓ અમદાવાદના મીલમલેકેની મંડ-લીના મેનેજિંગ કમીટીના એક સભાસદ છે. હાંદ અને બ્રીટન વચ્ચેના વેપારી કરાર સબધી વાટાઘાટ ચલાવવા માટે સરકારના બીનસરકારી સલાહકાર

તરીકે ૧૯૩૮ ના સાલમાં તેવણી નેમ-બુક કરવામાં આવી હતી. વળી તેઓ ત્રણ કમીટીમાં પણ વહીવટી સેવા કરી રહ્યા છે ૧૯૪૧ ના એપ્રિલ માસમાં અમદાવાદમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફોર તરફથી ભરાયલાં છઠ્ઠાં સ્વદેશી પ્રદર્શનને ફોલો અપાવવામાં તેમને ફોર્ગ માટે હતા.

સરનામું:—અમદાવાદ.

કોટક, રાવખડાદુર હરજીવનદાસ ભગ-વાનભાઈ, બી. એ., એલ એલ. બી. જાજરા રેટેનના હીવાન—તેમનો જન્મ આગસ્ટ ૧૮૭૨ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૮ માં એલ એલ. બી.ની પરિક્ષા પસાર કરી પછી વાંકાનેર રેટેનના ખાસ પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર તરીકે નેમ્બુક થઈ હતી. ૧૯૦૦ ના સાલમાં વાંકાનેરના તેઓ નાયબ હીવાન અને સર ન્યાય-ધીશ નીમાયા હતા. ૧૯૦૭ ના સાલમાં રાજકોટ રેટેનના હીવાન નીમાયા હતા. ૧૯૨૦ માં રાવખડાદુરનો ખતાબ મળ્યો હતો. રાજકોટ મધે ૧૪ વરસ સેવા બજાવ્યા પછી ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશન લીમીટેડના જનરલ મેને-જર તરીકે નેમ્બુક થઈ હતી જે આધ્યા ઉપર હતા ત્યારે તેવણી મુંબઈ સર-કાર તરફથી એક સુલેહના અમલદાર તરીકે નેમ્બુક થઈ હતી. ૧૯૨૬ થી લગભગ બે વરસ માટે એઓ ઇન્ડર રેટેનના હીવાન હતા. જે પછીથી તેઓ જાજરા રેટેનના હીવાન નેમાયા હતા.

સરનામું:—જાજરા—મુરાદ.

મુસ, ડોઁ એફ. એન., એમ. ડી.,  
બી. એસ. (લંડન); ડી. પી. એચ.  
(ઈંગ્લેન્ડ); ડી. ડી. એમ. એન્ડ એસ.  
વાઈ. (ઈંગ્લેન્ડ); એમ. બી. બી. એસ.  
(બ્રાઝિલ); એફ. આર. આઈ. પી. એચ.  
(લંડન); જે. પી.,—ડોઁ મુસનો જન્મ  
૧૮૯૩ના સાલમાં થયો હતો. તેમણે કેથીડ્રલ  
હાઈસ્કુલ, ન્યુ હાઈસ્કુલ, એલ્ફીનસ્ટન  
કોલેજ અને ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં  
તેમજ લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજ અને  
હોસ્પિટલમાં કેળવણી લીધી હતી. તેમણે  
મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજના ક્લિ-  
નિકલ કૅલે, મુંબઈની જે. જે. હોસ્પિટલના  
મેડીકલ રેજિસ્ટ્રાર, લંડનની મેટ્રોપોલીટન  
હોસ્પિટલના હાઉસ સરજન, લંડનના  
મેડીકલ રેફરી વિંગરે આધ્યાત્મિક ભાગવ્યા  
હતા. એ ઉપરાંત મુંબઈની યુનીવર્સિટીના  
ટયુઅરકયુલોનીસના તેવણ લેકચરર,  
મુંબઈની જી. ડી. હોસ્પિટલના ઓનરરી  
ફીઝિશિયન, અને કૅલે આર્ક ધીરાયલ સાસા-  
યરી એફ પબ્લીક હેલ્થના કૅલે છે. મુંબઈ  
યુનીવર્સિટીના પણ તેઓ એક કૅલે છે.  
સેન્ટ જ્યોરજસ હોસ્પિટલના એવણ  
ઓનરરી ફીઝિશિયન છે. હાલમાં તેઓ  
જી. ડી. હોસ્પિટલના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ અને  
ચીફ મેડીકલ ઓફીસર છે.

સરનામું:—એડ્રીસ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી  
રોડ, મુંબઈ.

પરમાર, ડોઁ વી. એલ.—ડોઁ  
પરમારે મુંબઈમાં કેળવણી લઈ ૧૯૧૯  
ના સાલમાં મેડીકલ ડીગ્રી મેળવી હતી.  
૧૯૧૯-૨૦ ના સાલ દરમિયાન તેઓ મુંબ-  
ઈની જે. જે. હોસ્પિટલના હાઉસ સરજન  
હતા. ૧૯૨૪ માં લંડનના ફેલો એફ  
સરજનસ તેમજ એસાસીએટ પ્રોફેસર એફ

સરજનસ (લંડન)ની ડીગ્રીઓ મેળવી  
હતી ૧૯૨૬ માં તેમણે મુંબઈની ગ્રાન્ટ  
મેડીકલ કોલેજના સરજનના પ્રોફેસરનો  
તેમજ મુંબઈની સર જે. જે. હોસ્પિટલમાં  
ઓનરરી સરજનનો એધ્યા ભાગવ્યો  
હતો. શ્રીદીશ મેડીકલ એસાસીએશનની  
મુંબઈની શાખાના પ્રતિનિધિ તરીકે  
ડોઁ પરમારે એસાસીએશનની ઈંગ્લેન્ડમાં  
મળેલી અનેક કોનફરન્સમાં હાજરી  
આપી છે. ડોઁ પરમારની ગ્રાન્ટ મેડીકલ  
કોલેજના સરજનીના પ્રોફેસર તરીકે  
તેમજ જે. જે. હોસ્પિટલના સીનીયર  
(ફર્ટ) સરજન તરીકે ડોઁ એસ.  
આર. મુલગાંવકરની જગ્યાએ ૧૯૪૧ થી  
પાંચ વરસની મુદત માટે તેમણેક થઈ  
છે. હિંદમાં “ઈલેક્ટ્રા સરજરી” દાખલ  
કરનાર એવણ પહેલાજ સરજન છે.

સરનામું:—ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજ,  
મુંબઈ.

ઝા, ગંગાનાથ, એમ. એ., ડી.  
લીટ, એલ એલ. ડી., મહામહોપાધ્યાય—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હતો.  
તેમણે બનારસની કવીન્સ કોલેજમાં  
અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૪ થી ૧૯૦૨  
સુધી દરબંગા રાજના લાઈબ્રેરીઅન હતા.  
એ પછી અલ્લાહાબાદની મ્યુર કોલેજમાં  
સંસ્કૃતના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૧૮  
માં બનારસની સંસ્કૃત કોલેજના પ્રીન-  
સીપાલ બન્યા અને અલ્લાહાબાદ યુની-  
વર્સિટીના વાઈસ-ચેન્સલર તરીકે ત્રણ  
વાર ચૂંટાયા હતા. વેદાંત, તત્ત્વજ્ઞાન  
અને હિંદુ ધારા વિષે તેમણે કેટલાંક  
પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—૧૧, જ્યોર્જ ટાઉન,  
અલ્લાહાબાદ.

મુન્શી, ધર્મશરણુ, ખી. એ. (અલ્લાહ-ખાદ). એડવોકેટ અલ્લાહખાદ હાઈ-કોર્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. એમણે યુકત પ્રાંતમાં ગૌરખપુરની ચર્ચમીશન હાઈસ્કુલ અને જીખીલી હાઈ-સ્કુલમાં અને અલ્લાહખાદની મ્યુઈર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ વડી ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૩૫ માં અલ્લાહખાદ યુનીવર્સિટીની અને ખનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીની કોર્ટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૫-૨૯ માં અલ્લાહખાદની કાયસ્થ પાઠશાળાના પ્રમુખ હતા, તે ઉપરાંત અલ્લાહખાદની કરોસ્થવેઈટ ગલ્સ કોલેજના સંયુક્ત મંત્રી, અલ્લાહખાદની મેકહોનલ્ડ હિંદુ બોર્ડીંગ હાઉસ, યુકત પ્રાંત ઇંગ્લીશ કોન્ફરન્સ અને ખીજ સામાજિક અને રાજદ્રારી કોન્ફરન્સોના માનદ મંત્રી હતા. ૧૯૧૦ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સત્કાર સમિતિના માનદ મંત્રી નીમાયા હતા. અલ્લાહખાદ સ્વદેશી લીગના એકવાર પ્રમુખ હતા. અલ્લાહખાદની હરિજન પ્રવૃત્તિમાં પણ ભાગ લઈ રહ્યા છે. અત્યારે હરિજન સેવકસંઘના પ્રમુખ છે. ચારવાર યુરોપના પ્રવાસે ગયા હતા અને હિંદ વિષે લેખો લખ્યા હતા તથા ભાષણો આપ્યાં હતાં.

સરનામું:—૬, એડમન્સ્ટન રોડ, અલ્લાહખાદ.

પટણી, મી૦ અનંતરાય પ્રભાશંકર, એમ. એ. (કનટખ)—તેઓ ભાવનગર સ્ટેટના દીવાન છે. મરહુમ સર પ્રભાશંકર દલપતરામ પટણીના તેઓ દીકરા થાય છે. તેમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં

થયો હતો. તેમણે ઇંગ્લેન્ડ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૧ માં ભાવનગર સ્ટેટની સરવીસમાં જોડાયા હતા જ્યાં કન્ટ્રોલર ઓફ સ્ટેટ એકાઉન્ટસ, હુઝુર સેક્રેટરી (૧૯૩૧), સ્ટેટ કાઉન્સિલના સભાસદ (૧૯૩૫) વીગેરે ઓધ્યાઓ ભોગવી ૧૯૩૭ ના સાલમાં એવળુ દીવાન નીમાયા હતા. એમણે ગુજરાતીમાં કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—અનંતવાડી, ભાવનગર.

કાનીટકર, શ્રી. કેશવ રામચન્દ્ર, એમ. એ., ખી. એસ સી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે વાઈ અને પુનાની ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલમાં અને ફરગ્યુસન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ડેકન એજ્યુકેશન સોસાયટીના આજીવન સભ્ય તરીકે સેવા બજવી છે અને ૧૯૩૦-૩૨ માં એ સંસ્થાના ફીઝિકસના પ્રેફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૦૫ માં ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલના ખોરડીંગ હાઉસનો અને ૧૯૦૬-૧૪ માં ફરગ્યુસન કોલેજની હોસ્ટેલનો કારોબાર એમના હસ્તક હતો. એ ઉપરાંત ૧૯૧૪-૨૧ માં નવીન મરાઠી શાળાનો વહીવટ પણ શ્રી૦ કાનીટકરે કર્યો હતો. છેલ્લા ૨૪ વર્ષ થયાં તેઓ મુખ્ય યુનીવર્સિટીની સેનેટમાં છે, ૧૯૨૧-૨૯ માં એની સીડીકેટમાં નીમાયા હતા અને છ વર્ષ સુધી સ્કુલ લીવીંગ એકઝામીનેશન બોર્ડમાં નીમાયા હતા. છ વર્ષ થયાં પુના જીલ્લા સ્કુલ બોર્ડના ચેરમેન છે, સાત વર્ષ થયાં પુના સીટી મ્યુનિસિપાલિટીમાં પુનાના પશ્ચીમ વિભાગના પ્રતિનિધી તરીકે ચુંટાય છે. ૧૯૨૦ માં એમણે વિશ્વેશ્વરાયા ટેકનીકલ એજ્યુકેશન કમીટીમાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૮ માં સરકારે નિમેલી ફીઝિકલ ટ્રેનીંગ કમીટીના

મંત્રી નીમાયા હતા, ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૯ સુધી પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજના પ્રીન્સીપાલ હતા, મોડર્ન એજ્યુકેશન સોસાયટીના આજીવન સભ્ય, પુનાની નવરોજી વાર્ડીયા કોલેજના ફીઝીકસના પ્રોફેસર, મુંબઈ યુનીવર્સીટીના ૧૯૩૩-૩૪ માં સાયન્સની ફેકલ્ટીના ડીન અને ૧૯૩૮-૩૯ માં ટેકનોલોજીના ડીન બન્યા હતા.

સરનામું:—૧૨, ગણેશવાડી, પુના ૪.

જેશી, શ્રી. નારાયણ મલ્હાર, બી. એ., બે. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલ અને ડેકન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એ પછી એમણે આઠ વર્ષ સુધી શિક્ષકનો વ્યવસાય ઉપાડ્યો હતો. ખાનગી અને સરકારી શાળાઓમાં શિક્ષક બન્યા હતા. ૧૯૦૯ માં શ્રી ૦ જેશી સરવન્ટસ એન્ડ ઇંડીઆ સોસાયટીમાં દાખલ થયા, ૧૯૧૧ થી બોમ્બે સોશીઅલ સર્વિસ લીગના મંત્રી છે, ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૯ સુધી બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી સોશીઅલ રીફોર્મ એસોસિએશનના મંત્રી હતા, ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૯ સુધી વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ નેશનલ લીબરલ એસોસિએશનના મંત્રી હતા, ૧૯૨૫-૨૯ માં એલ ઇંડીઆ ત્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસના સામાન્ય મંત્રી હતા, ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૩ સુધી તેઓ જીનીવાની ઇન્ટરનેશનલ લેબર ઓફીસ (આઈ. એલ. ઓ.)ની ગવર્નીંગ બોડીના ઉપ્યુટી સભ્ય હતા. ૧૯૧૯ માં એમને ડેસરે હિંદનો ચાંદીનો ચંદ્રક મળ્યો હતો. શ્રી ૦ જેશીએ મ્યુનીસીપાલિટી દ્વારા મુંબઈ શહેરની પણ સેવા બજવી છે. ૧૯૨૧ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સરકાર નીયુકત સભ્ય હતા અને ૧૯૨૪, ૧૯૨૭ અને ૧૯૩૪

માં મજુરોના પ્રતીનિધી તરીકે વડી ધારાસભામાં બીરાજ્યા હતા. હિંદના મજુર પ્રશ્નોની તપાસ કરવા નીમાયલા શાહી કમીશનમાં મજુરોના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૦, ૧૯૩૧ અને ૧૯૩૨ માં ગોળમેજી પરિષદમાં અને બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીમાં એક હિંદી પ્રતિનિધી તરીકે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૪ અને ૧૯૩૭ માં આઈ. એલ. ઓ.ની ગવર્નીંગ બોડીના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૪૧ માં સરવન્ટસ એન્ડ ઇંડીઆ સોસાયટીમાંથી તેઓ છૂટા થયા છે.

સરનામું:—સેંડહસ્ટ રોડ, મુંબઈ, ૪.

કાલે, શ્રી. વામન ગોવિંદ, ફરગ્યુસન કોલેજના નિવૃત્ત પ્રોફેસર—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલ અને ફરગ્યુસન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ પુનાની ડેકન એજ્યુકેશન સોસાયટીનાં આજીવન સભ્ય તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૯ થી પાંચ વર્ષ સુધી મુંબઈ યુનીવર્સીટીના ફેલો હતા. ફરગ્યુસન કોલેજમાં ઇતિહાસ અને અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર છે. ૧૯૨૧-૨૩ માં કાન્ઉસીલ એન્ડ સ્ટેટના સભ્ય અને ૧૯૨૩-૨૫ માં ઇંડીઅન ટેરીફ બોર્ડના સભ્ય હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૮ સુધી ડેકન એજ્યુકેશનલ સોસાયટીના મંત્રી હતા. પુનાની બેન્ક એન્ડ મહારાષ્ટ્રના ચેરમેન છે. રાજકારણમાં વિનીત પક્ષના છે અને ઘણી સભાઓમાં ભાગણું કર્યું છે અને અર્થશાસ્ત્ર, રાજકારણ અને સામાજિક સુધારણા અંગે અનેક લેખો અને પુસ્તકો લખ્યાં છે. મરાઠી સાપ્તાહિક “અર્થ”ના તંત્રી છે.

સરનામું:—પુના નં ૦ ૪.

તમારી તનદુરોસ્તી અને સાથે પૈસાની બરબાદી

નહી કરવી હોય તો હંમેશા બસ

ડ્યુકનાજ

સાડા, લેમન અને બીજા કોલ્ડડ્રીન્ક્સ  
પીવા, એ તમારી તનદુરસ્તીની  
જમીનગીરી છે, અને તમે બરબાદ  
પૈસાનો સંગીન માલ આપે છે.

નેટલાજ માટે આજે ડ્યુકનાજ માલની  
ચાલુ માંગણી મુખર્ષના સંકડે.  
રેસ્ટોરાંઓ વગેરેમાં થાય છે.



ડ્યુક એન્ડ સન્સ

ગ્રાન્ટરોડ.....પરેલ.

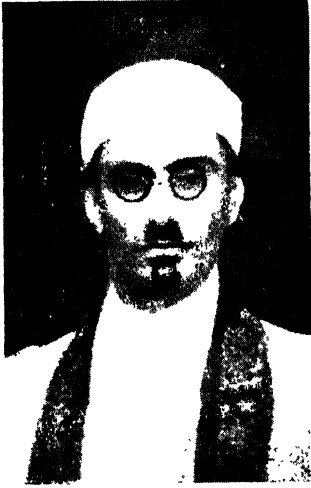
ટેલીફોન:—

૪૦૩૪૭

ટેલીફોન:—

૪૧૦૫૧

દસ્તુર, ફરામરોઝ અરદેશર ખોડ, બી. એ. (ઓનર્સ)—દસ્તુરજી ખોડનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલના મે માસમાં થયો હતો.



જે. એન. પીટીટ ઓફિસમાં કેળવણી લીધી હતી. મુંબઈના અનુમનના આતશખહેરામમાં તેમણે મોખેદ તરીકે કામ કીધું હતું. ઇરાન્યન ભાષાઓ શીખાડતી સર જે. જે. મદરેસાનો એમ. એ. નો ડીપ્લોમાં ધરાવે છે, તેમજ એ મદરેસાના તેઓ એક ગોલ્ડ મેડલિસ્ટ છે. ૧૯૨૫ માં તેમણે બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. અધેરીની કામા અથેરનાન ઇનસ્ટીટ્યુટમાં પાંચ વરસ સુધી ધાર્મિક શિક્ષણ આપનારા શિક્ષક તરીકે તેમણે કામ કીધું હતું જે પછી દાદરની અથેરનાન મદરેસાના તેઓ પ્રીન્સીપાલ નીમાયા હતા. ૧૯૩૩ માં કવી ટાગોરના શાન્તીનીકેતનમાં તેઓ જોડાયા હતા કે જ્યાં એક વરસ સુધી રહ્યા હતા. યંગમેન્સ પારસી એસોસી-

એશન તેમજ યુનીવર્સિટી સ્ટુડન્ટસ પારસી યુનીયનના ચેરમેન હોવા ઉપરાંત તેઓ અનેક પારસી મંડળો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. મુંબઈમાં ચર્ચગેટ ઉપર આવેલાં ફસલી આતશખહેરામના તેઓ દસ્તુરજી છે.

સરનામું:—યુસુફ બીલકીંગ, ચર્ચગેટ, મુંબઈ.

પ્રાંજપે, શ્રી. ગોપાળ રામચન્દ્ર, એમ એસ સી, એ. આઈ. આઈ. એસ સી, આઈ. ઈ. એસ.) એફ. એન. આઈ., જે પી, મુંબઈની રાયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના પ્રીન્સીપાલ અને ફીઝીક્સના પ્રોફેસર—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં થયો હતો. શ્રીમતિ માલીની પ્રાંજપે સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. એમણે પુના, હેઇડલબર્ગ અને બર્લીન ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ત્રણ વર્ષ સુધી બેંગ્લોર ખાતે મુંબઈ યુનીવર્સિટીના રીસર્ચ સ્કોલર હતા. એ પછી થોડા સમય સુધી બેંગ્લોરના ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના ફીઝીક્સ કેમીસ્ટ્રી વિભાગના મદદનીશ હતા. ૧૯૨૦ થી રાયલ ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સમાં ફીઝીક્સના પ્રોફેસર છે. બેંગ્લોરની ઇન્ડિઅન એકેડેમી ઓફ સાયન્સ અને કલકત્તાની નેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના સામયીકોમાં લેખો લખ્યા છે. મરાઠી માસીક ‘સૃષ્ટીજ્ઞાન’ના સહતંત્રી છે.

સરનામું:—રાયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ, મેથો રોડ, મુંબઈ.

**લોટવાલા, શ્રી. રણછોડદાસ ભવાન—** પત્રકાર આલમમાં જાણીતા આ પત્ર માલેકનો જન્મ ૧૮૭૫માં લોહાણા કુટુંબમાં થયો હતો. નાનપણમાં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને મુંબઈની કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ડીગ્રીના મોહમાં નહિ પડતાં અભ્યાસ છોડી દીધો હતો અને આટાના ધંધામાં પડયા હતા. ધંધામાં પડયા છતાં એમણે જગતના મુખ્ય પ્રશ્નોનેા અભ્યાસ ચાલુ રાખ્યો હતો. શેઠ લોટવાળા મુક્ત અને સ્વતંત્ર વિચાર ધરાવતા હોવાથી તેમના સામાજિક, રાજકીય અને ધાર્મિક વિચારો ક્રાંતિકારી છે. તેમણે આર્ય સામાજીસ્ટો તરફથી થયેલા આંતરજ્ઞાતિય ભોજન સમારંભમાં ભાગ લીધો હતો અને ત્યારથી તેમની જ્ઞાતિએ તેમનેા ખ્યાલકાર કર્યો છે. પણ જ્ઞાતિના એ નિર્ણય છતાં તેઓ અડગજ રહયા હતા. પોતાના વિચારોને પ્રભમાં ફેલાવવા માટે તેમણે મીઠાનાનાભાઈ ચીંચગર પાસે “અખબારે સોદાગર” નામનું પત્ર અને પ્રેસ ખરીદી લીધા અને ૧૯૧૪માં શ્રી. રતનશાહના તંત્રીપદે મુંબઈનું હિંદુ માલેકીનું પહેલું ગુજરાતી દૈનિક પત્ર “હિંદુસ્તાન” અસ્તિત્વમાં આવ્યું. ત્યારથી તેઓ આર્ય સામાજીસ્ટ પ્રવૃત્તિમાં પણ સારો ભાગ લઈ રહયા હતા. “હિંદુસ્તાન” પત્ર ઉદ્દામ નીતિએ ચાલતું હતું. ગાંધીજી દક્ષિણ આફ્રિકાથી જ્યારે હિંદ આવ્યા ત્યારે બીજાઓની માફક શ્રી. લોટવાળા પણ તેમના તરફ આકર્ષાયા હતા અને સાબરમતી આશ્રમની સ્થાપના માટે રૂ. ૧૦૦૦ નો ફાળો આપ્યો હતો. તેમજ ગાંધીજીના લડાયક કાર્યક્રમની પણ

હિમાયત 'કરી હતી. પણ ગાંધીજીએ ધર્મને રાજકારણ સાથે ભેળી દઈ ચરખો, ખાદી વિગેરેની હિમાયત કરી ઉદયોગવાદને વખોડી કાઢ્યો ત્યારથી તેઓ ગાંધી વિરોધી બન્યા છે અને તેમના પત્રોની પણ એવીજ નીતિ રહી હતી. તેમણે લીમીટેડ કંપની કરીને “હિંદુસ્તાન” ઉપરાંત “પ્રભમિત્ર કેસરી” સાપ્તાહિક, “નવયુગ” માસિક, “એડવોકેટ ઓફ ઇંડીઆ” અંગ્રેજી, “ચિત્રા” મરાઠી, અને “હિંદ પ્રભ” સાંજનું દૈનિક ચલાવ્યાં છે. શેઠ લોટવાળાને ત્યાં ઘણા મોટા પત્રકારોએ પત્રકારીત્વના ધંધાનું શિક્ષણ મેળવીને સ્વતંત્ર રીતે વર્તમાન પત્રો કાઢયા છે. તેમણે પોતાના સિદ્ધધર્મોના પ્રચાર ખાતર મોટો ભોગ આપ્યો છે અને રાષ્ટ્રીય જીવનમાં સંગીન ફાળો આપ્યો છે. તેમણે વારંવાર વિલાયતનો પ્રવાસ કર્યો છે અને લંડનમાં ઓફીસ પણ ખોલેલી. તેમણે એક પુસ્તકાલય અને આર. એલ. હોસ્ટેલ પણ સ્થાપ્યા છે.

**સરનામું:—**આર્ય ભવન, સેંડહસ્ટ રોડ, મુંબઈ. ઓફીસ: દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**લોટવાળા, કુમારી બચુબહેન રણછોડદાસ—**બચુબહેનનો જન્મ ૧૯૦૦માં મુંબઈમાં થયો હતો. “હિંદુસ્તાન” ના માલેક શ્રી. રણછોડદાસના એ પુત્રી થાય. તેમણે સેંટ જેવીઅસ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. શ્રીમતિ બચુબહેન મુંબઈ કોરપોરેશનના પહેલા સ્ત્રી કોરપોરેટર છે. ૧૯૨૩માં પહેલી વાર ચુંટાયાં હતાં અને સતત નવ વર્ષ સુધી ચુંટાતાં રહયાં હતાં. ૧૯૩૦



માં “હિંદુસ્તાન”ના તંત્રીનું સુકાન સંભાળ્યું હતું અને એ પદે બે વર્ષ ચાલુ રહ્યાં હતાં. “નવયુગ” માસિકના નારી વિભાગમાં તેમણે કામ કર્યું હતું. અત્યારે ભગિની સમાજની તેમજ અન્ય સ્ત્રી પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લે છે. ખચુબહેન ભગિની સમાજ પત્રિકાના સહ-તંત્રી પણ છે.

નાયક, સરદાર રાં ૦ ખં ભીમભાઈ રણછોડજી—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. ૧૮૯૬માં તેઓ સાઉથરોહડેસીઆના સાલ્સબરી ખાતે ધંધા અર્થે ગયા હતા. ત્યાંની ભીમજી આર. નાયકની પેઢીના માલેક હતા. ૧૯૧૨ માં ત્યાંથી પાછા ફર્યા પછી જાહેર જીવનમાં પડયા હતા. ૧૯૨૫થી ૧૯૩૮ સુધી સુરતની જીલ્લા લોકલ બોર્ડના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૯થી ૧૯૩૯ સુરતના જિલ્લા સ્કુલ બોર્ડના ચેરમેન હતા અને ૧૯૨૭થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈની જીની ધારાસભાના સભ્ય હતા. તેઓ મુંબઈની ઇસ્ટ ઇન્ડિઆ કોટન એસોસિએશનના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૨૩ થી ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના સભ્ય છે. ઉપરાંત મુંબઈની એગ્રીકલ્ચરલ રીસર્ચ કમીટી અને ન્યુ દીલ્હીની એગ્રીકલ્ચરલ રીસર્ચની ઇમ્પીરીયલ કાઉન્સિલની સલાહકારી બોર્ડના સભ્ય છે. જાપાન સાથે વ્યાપારી કરારની વાટાઘાટ માટે નીમાયલા હોદ્દા પ્રતિનિધી મંડળના ત્રણ વાર બીન સરકારી સલાહકાર નીમયા હતા. મુંબઈના સર સામુઅલ ડેવીડ ટ્રસ્ટ ફંડના ટ્રસ્ટી છે. મુંબઈ સરકારની “ડીલીમીટેશન” કમીટીના સભ્ય હતા. શાહી ખેતીવાડી કમીશન સમક્ષ એમણે જીબાની આપી હતી. તેઓ બીજી અનેક જાહેર અને ખાનગી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૨૩ માં રાવળહાટુર

થયા હતા અને ૧૯૩૨ માં એમને ગુજરાતના બીજા વર્ગના સરદાર તરીકે માન્ય રાખ્યા હતા. તેઓ સુરત જિલ્લાના ઇનામદાર છે.

સરનામું:—સગરામપુરા, સુરત.

નટરાજન, શ્રી. કામાક્ષી, બી. એ., “ઈન્ડિઅન સોશીયલ રીફોર્મર” મુંબઈના તંત્રી—એમનો જન્મ ૧૮૬૮ માં થયો હતો. કુંભકોનમની સરકારી કોલેજમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. મુંબઈમાં પ્રગટ થતાં “ઈન્ડિઅન ડેલી મેલ”ના થોડા વખત સુધી તંત્રી નીમયા હતા. ૧૯૧૧ માં મળેલી મદ્રાસ પ્રાંત સોશીયલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૮ માં મુંબઈ પ્રાંત સોશીયલ કોન્ફરન્સ, ૧૯૨૧ માં માઈસોર ‘સીવીક એન્ડ સોશીયલ પ્રોગ્રેસ કોન્ફરન્સ અને ૧૯૨૧ માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી નેશનલ સોશીયલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૮ માં ચીકાગો ‘યુનીવર્સિટીના હસકેલ ભાષણમાળાના ભાષણ કર્તા હતા, ૧૯૩૭ માં અનામલાઈ યુનીવર્સિટીના પદવીદાન સમારંભ વખતે ભાષણ આપેલું, તેમણે મીસ કૅથેરાઇન મેયોના “મધર ઇન્ડિઆ” પુસ્તકનો જવાબ આપ્યો છે, અને “અવર ટ્રીપ ટુ અમેરિકા” નામનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—“કામાક્ષી હાઉસ,”

વાંદરા, મુંબઈ.

પ્રેસીડેન્સી

સંધર દેશી

વીમા કું. છે.

રહીમનુલ્લા, શ્રી. ફાઝલ હામીમ, સી. આઈ. ઇ., બી. એ., જે. પી., ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ, ઇંડીઅન ટેરીફ બોર્ડના સભ્ય, વેપારી—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેમણે અલીમહમદ ફાઝલભાઈની પુત્રી જૈનાબાઈ સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે જેવીઅર્સ સ્કૂલ અને કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે અને પુનામાં બીજી એલ એલ. બી. સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. ઘણાં



વર્ષો સુધી તેઓ મુંબઈ કોર્પોરેશનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ અને ૧૯૩૦ માં મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી બન્યા હતા, ૧૯૨૨ માં ડેવેલપમેન્ટ ડીપાર્ટમેન્ટની સલાહકારી સમિતિના સભ્ય હતા, ૧૯૨૯ માં દાફની દુકાનો સંબંધી મુંબઈની સરકારને સલાહ આપવા નીમાયલી કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. હિંદી સરકારની ત્રણ અને ડા. ટકાની લોનો માટે “સીડીંગ ફંડ” ઉભુ કરવા માટે નીમાયલી ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરીટી કમીટીમાં નીમાયા હતા. ૧૯૨૧ અને ૧૯૩૦ માં દેશી વેપારી એમ્પરની કમીટીમાં હતા. ઉપરાંત અનેક સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. ઓલ ઇંડીઆ મુસ્લીમ કોન્ફરન્સ, ઓલ-ઇંડીઆ માઇનેરીટી કોન્ફરન્સ, મુંબઈ પ્રાંત ઉર્દૂ શિક્ષક પરિષદ વીગિરેમાં પણ તેમણે આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો છે. તાતા કંપની, બોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ ટ્રાન્સે કંપની વીગિરે લીમીટેડ કંપનીઓના ડીરેક્ટર છે. સેન્ટ્રલ ઓડકાર્ટીંગ એડવાઇઝરી કાઉન્સિલના સભ્ય છે. ૧૯૨૫-૩૦ માં હિંદની વડી

ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં તેમને ટેરીફ બોર્ડમાં નીમવામાં આવ્યા હતા અને ૧૯૩૫ માં તેના પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૭ માં મુંબઈની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. તેમાંથી તેમણે ટેરીફ બોર્ડમાં એડવાઇઝરી આમત્રણ આવતાં રાજીનામું આપી દીધું હતું. અમદાવાદ એડવાન્સ મોલ અને તાતાપાવર કંપનીના ડીરેક્ટર છે અને ઇસ્માઈલીઆ કો-ઓપરેટીવ બેન્ક લીમીટેડના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—ઇસ્માઈલી બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

મનોહરલાલ શ્રી. એમ. એ., બી. એ. કેમ્બ્રીજ, ફીલોસોફી અને અર્થશાસ્ત્ર, બાર-એટ-લો., ૧૯૩૭ થી પંજાબ સરકારના નાણાં ખાતાના મંત્રી—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. તેમણે પંજાબ યુનીવર્સિટી અને સેન્ટ બેન્સ કોલેજ, કેમ્બ્રીજમાં અભ્યાસ કરેલો. સંસ્કૃતના સ્કોલર છે. ૧૯૦૬ થી ૧૯૦૯ સુધી તેઓ કપુરથલાની રણધીર કોલેજના પ્રીન્સિપાલ નીમાયા હતા. ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી કલકત્તા યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રના મીટો પ્રોફેસર હતા. લાહોર હાઇકોર્ટના એડવોકેટ હતા. ૧૯૧૫ થી પંજાબ યુનીવર્સિટીના ફેલો અને સીડીકેટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૭-૩૦ માં પંજાબ સરકારના કેળવણી ખાતાના પ્રધાન થયેલા. ૧૯૩૫ માં મળેલી ઓલ ઇંડીઆ ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સ (ઢાકા) ના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૭ થી પંજાબના નાણાં ખાતાના પ્રધાન છે. તેમણે અર્થશાસ્ત્ર પર લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—૭, કલબ રોડ, લાહોર.

નગરી, શ્રી. પોપટલાલ હરીલાલ—  
શેઠ પોપટલાલનો જન્મ અમદાવાદમાં



થયો હતો. ૧૯૧૨ માં એમણે ધંધામાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારથી સતત પરિશ્રમ અને જીવંધખળથી આગળ આવતા ગયા. ૧૯૦૫ માં શરૂ થયેલી ધી નેશનલ મીલ્સ કું. લીમીટેડમાં એમના હાથમાં આવતાં એ મીલનો વીકાસ થવા માંડ્યો હતો. એ મીલના શેઠ પોપટલાલ મેનેજિંગ એજન્ટ છે. અમદાવાદ મીલ માલેક મંડળના માનદ સંયુક્ત મંત્રી પણ નીમાયા હતા. અમદાવાદ મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય તરીકે પણ એમણે શહેરની સેવા બજાવી છે. વ્યાપાર ઉદ્યોગોનાં હોદ્દા મંડળોનાં ફેડરેશનના સભાસદ તરીકે તે ચુંટાયા હતા. મુંબઈમાં સને ૧૯૩૩ માં ભરાયેલી લોકલ બોર્ડની પ્રાતિક કોનફરન્સમાં તેઓ સભ્ય હતા. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિક્કેટ, ગુજરાત ફિક્કેટ એસોસિએશન ઉપરાંત કેળવણી અને વ્યાયામ વિષયક અને ધાર્મિક સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૩૨ માં ભરાયેલા અખિલ હિંદ સ્વદેશી પ્રદર્શનના તેઓ પ્રમુખસ્થાને હતા. ચાલુ વર્ષના

એપ્રિલ માસમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેર તરફથી અમદાવાદમાં ભરાયેલાં છઠ્ઠાં સ્વદેશી પ્રદર્શનની સલાહકારી બોર્ડ ઉપર તેઓ હતા. ૧૯૨૭ ના ગુજરાતના મહા-જળપ્રલય તેમજ બીહાર ધરતીકંપ વખતે મોટી રકમની મદદ કરેલી. એ ઉપરાંત કિસાન, મજદુર, અનાથ કે અખલાશ્રમો, વ્યાયામ મંદીરો, સીલ્વર જીનીલી ફંડ, યુધ્ધ ફંડ, ક્ષય નિવારણ ફંડ, યંગ ફેલોસ પ્રધરહુડ, બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટી વિ. જીદી જીદી સંસ્થાઓને કરેલી મદદ એમના ઉદાર સ્વભાવની પ્રતિતી કરાવે છે. એમના સ્વતંત્ર અને ન્યાયપ્રિય સ્વભાવને લીધે એમને વારંવાર લવાદ તરીકે નીમવામાં આવે છે. ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં પણ શેઠ પોપટલાલે અનેક નવીન દીશાઓ હાથ ધરી તે દીશામાં પણ જીવંધને વાળી છે. અમદાવાદ શહેરમાં એક અગ્રગણ્ય ઉદ્યોગપતિ તેમજ કાર્યદક્ષ વ્યક્તિ તરીકે એમનું નામ બાણીતું છે.

શ્રી બંસીધરભાઈ તેમના વડીલ પુત્ર છે અને યુવાવસ્થામાંજ પિતાશ્રીની છાયા નીચે ધી નેશનલ મીલ્સ કું. લી. નો વહીવટ સંભાળવાની તેમને તક મળી છે. શ્રી બંસીધરભાઈ ક્રીકેટના બાણીતા ખેલાડી છે અને રમતગમતના શોખીન છે. મીલમાં તેમણે ઔદ્યોગિક અને ટેકનીકલ ત્રેઈનીંગ લીધી છે અને મીલના વહિવટની સંગીન તાલીમ લઈ રહ્યા છે. નેશનલ મીલ્સ કું. લી. નો તે ડિરેક્ટર છે.



સરનામું:—પ્રિતમ નગર, ૪૫ એ.

એલીસ પ્રીજ, અમદાવાદ.

જે.સી., સર મોરોપંત વિશ્વનાથ, કે. સી. આઈ. ઇ., બી. એ., એલ એલ. બી.— એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. એમણે પુનાની કૅલેજ અને મુંબઈની એલ્ફિન્સ્ટન કૅલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૮૪ થી ૧૯૨૦ સુધી એમણે વરાડ (બીરાર)ના જ્યુડીશીઅલ કમીશનરની કોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ કરી હતી. ૧૯૨૦-૨૫ માં તેમની મધ્યપ્રાંતની સરકારના ગૃહ-મંત્રી તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૫ માં એલ ઇન્ડિઆ લીબરલ ફેરેશનના તેઓ પ્રમુખ ચુટાયા હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં “એજ એફ કનસેન્ટ કમીટી” (સંમતિવચ કમીટી)ના ચેરમેન નીમાયા હતા. અત્યારે નાગપુર હાઈકોર્ટના એડવોકેટ છે.

સરનામું:—નાગપુર, સી. પી.

હુકીમ, ડા૦ રૂસ્તમજી એદલજી, પ્રાણાચાર્ય, એફ. પી. એ. સી.—એવણુનો જન્મ ૧૮૬૧ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈના તેઓ એક આગેવાન પારસી યુનાની ફીઝીશ્યન છે. તેઓ એકલાજ હોંદી અને પારસી યુનાની ફીઝીશ્યન છે કે જેઓને સારવાર અર્થે કોન્ડીનન્ટ ઉપર બોલાવવામાં આવ્યા હતા. એક યુનાની ફીઝીશ્યન તરીકે ૫૦ વરસો થયાં પ્રેક્ટીસ કરતાં ડા૦ હુકીમ બાણીતા થયા છે. મહારાજ સીંધ્યા જ્યારે ૧૯૨૫ માં પારીસ ખાતે ગયા હતા ત્યારે તેઓની બીમારી જ્યારે યુરોપના આગેવાન તબીબોના હાથે પણ સાજી થઈ શકી નહી ત્યારે એવણુને હોંદથી બોલાવી મંગાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—૬૧૮, ગઝદર હાઉસ, ધોબી-તલાવ, મુંબઈ ૨.

હુકીમ, ડા૦ દારાં રૂસ્તમજી, બી. એસ સી., એમ. બી. બી. એસ., એફ. આર. એમ. એસ. (લંડન), વીજેરે—તેઓનો જન્મ ૧૯૦૪માં થયો હતો. મુંબઈના તેઓ એક બાણીતા તબીબ અને પારસી યુનાની ફીઝીશ્યન ડા૦ રૂસ્તમજી હુકીમના બેટા છે. મરહુમ શહેનશાહ બાનુ રાણીમાતા વીક-ટોરીયાના માજી તબીબી સલાહકાર ડા૦ જે. બીસ્કો તરફથી ૧૯૩૫ માં એવણુને ન્યુ કાસલ-ઓન-ટાઇન મધે આવવાનું આમંત્રણ મળ્યું હતું. “તબીબી ધંધાના આદર્શો”વાલો ૧૯૩૬ માં તેમણે આપેલો રીડીયો પ્રોડકાર્ટ ઘણો વખણાયો હતો. મુંબઈની પારસી પંચાયત રીલીફ કમીટીના તબીબી સલાહકાર તરીકે તેઓ કીંમતી સેવાઓ બજાવી રહ્યા છે. સેન્ટ જોન એમ્બ્યુલન્સ બ્રીગેડના જ્યુઇશ ડીવીઝનના તેવણુ એક ‘લેકચરર’ પણ છે.

સરનામું:—૬૧૮, ગઝદર હાઉસ, ધોબી-તલાવ મુંબઈ ૨.

મંડલીક, સર નારાયણ વિશ્વનાથ, બી. એ. એલ એલ. બી., જે. પી — રા. સા. વી. જી. મંડલીકના દ્વન્તક પુત્ર, એડવોકેટ, ઇનામદાર અને ખાત— એમણે મુંબઈની એલ્ફિન્સ્ટન કૅલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૪ થી ૧૯૨૬ સુધી તેઓ મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય હતા અને મ્યુન કમીટીઓના ચેરમેન હતા. એ ઉપરાંત શહેરની અનેક બહેર ઉપયોગી સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. મુંબઈમાં ૧૮૯૮-૯૯ માં ફાટી નીકળેલા પ્લેગ વખતે તેમણે બબેલી સેવા માટે સરકારે ખાસ આહાર માન્યો હતો. તેમણે ગત

ગહાધુધ વખતે સરકારને સારી સ્હાય કરી હતી. તેમણે પોતાના પિતાના નામે ફરગ્યુસન કોલેજને એક કીમતી પુસ્તકાલયની ભેટ આપી છે.

સરનામું:—“હરમીટેજ”, પેડર રોડ, મુંબઈ.

**પેમાસ્તર, મીં ૩૨૨મ અરબેરજી,**  
ખી. એ., એલ એલ. ખી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૦ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. એલફીન્સ્ટન કોલેજ યુનીઅનના તેઓ સ્થાપક હતા. ૧૮૯૩ માં એમણે એલ એલ. ખી.ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી જે પછી મુંબઈની હાઈકોર્ટના પ્લીડર તરીકે “એનરોલ” થયા હતા. એવણીની પ્રેક્ટીસ ખડોળી છે. ખાસ કરીને એવણીની પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીયલ કોર્ટ મધેની પ્રેક્ટીસ ઘણી વીશાળ છે. ખાસ કરીને છુટાછેડાને લગતું કાયદાને લગતું એમનું જ્ઞાન ઘણું ખડોળું હોવાથી ખુદ સોલીસીટરો એવણીની સલાહ લે છે. સુમારે ચાર દાયકાથી વધુ મુદત થયાં તેઓ પોતાની કોમના ધાર્મિક, સામાજિક, કેળવણી, આર્થિક વગેરે સવાલોમાં ઉલટમંદ સાગ લઈ સેવા બજાવી રહ્યા છે. તેઓ એક અચ્છા જરનાલીસ્ટ પણ છે અને છાપાઓમાં વારંવાર લખાણો કરતા રહે છે. ખાસ કરીને ‘પારસી પ્રકાશ’ મારફતે એવણ તરફથી કોમની બબલવામાં આવતી સેવા તેઓની બધી સેવાઓમાં શ્રેષ્ઠ છે. તેઓ ફારસીના એક સ્કોલર પણ છે. ઘરસાડાને લગતા કાયદાની ચર્ચા વેળાએ ઘર સાડતો તરફથી એમણે જખરી ઝુંબેશ ચલાવી હતી એમણે

સંખ્યાબંધ પુસ્તકો અને પેમ્ફલેટો લખ્યાં છે.

સરનામું:—પારસી કોલોની, દાદર, મુંબઈ.

**પીટી, શ્રી. જહાંગીર,** વેપારી, માણ મીલ માલિક, પીટી ગરૂપની મીલોના માણ એજન્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમણે સેંટ જેવી-અર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે. (૧૯૦૪-૧૫) માં ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ હતા, ૧૯૩૧-૩૪ માં મુંબઈની જીની ધારાસભામાં સભ્ય હતા. ૧૯૧૧-૩૦ માં મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ઉપરાંત શહેર સુધારા ટ્રસ્ટ ખોડ, ખેંખે ડેવેલપમેન્ટ ખોડ, વી. જે. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ખોડ, ઇંડીજની-અસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કમીટી, ખેંખે પ્રેસીડન્ટી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કમીટી, ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ ડીસ્પ્યુટ્ઝ કમીટી, એકસાઇઝ કમીટી, યુનીવર્સીટી રીફોર્મ કમીટી અને ખેંખે પ્રોવીન્શઅલ ફરેન્ચાઇઝ કમીટીના સભ્ય હતા તેમજ પીટી ધર્માદા ટ્રસ્ટો અને અન્ય સંસ્થાઓની વ્યવસ્થાપક કમીટીઓના સભ્ય છે. ૧૯૨૮-૩૪ માં મુંબઈની પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી હતા. ૧૯૦૦-૨૦ માં પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ડેલીગેટ હતા ૧૯૧૯-૨૦ માં મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્બરના પ્રમુખ હતા અને મુંબઈની મીલ માલિકોની મંડળીના ૧૯૧૫-૧૬ અને ૧૯૨૮-૨૯ માં બે વાર પ્રમુખ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—પીટી ખીલ્ડીંગ, હોર્નખી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

## ધી પ્રાણુસુખલાલ મફતલાલ હિંદુ સ્વીમીંગ પુલ અને બોટ ક્લબ.

લગભગ સાતેક લાખ રૂપીઆના ગંજવર ખર્ચે બંધાઈ, આ વર્ષની લગભગ આખરીએ ચાલુ થનારા એ ભવ્ય, મનમોહક અને છેલ્લામાં છેલ્લી પદ્ધતીના સ્વીમીંગ બાથના આપ લાઈફ મેમ્બર થયા છો ને? ન થયા હો તો વધુ વખત ગુમાવશો નહીં.

રૂ. ૩૦૦) ત્રણસોની અત્યારની ફી વધારીને રૂ. ૫૦૦) થવાની છે.

### એની વિશેષતાઓ:—

- દુનિઆના પૂર્વના પ્રદેશોમાં એ એક મોટામાં મોટી અને અબેડ સંસ્થા થશે.
- સ્ત્રીઓ માટે બીલકુલ છુટું પાડેલું એક જુદુંજ અને તેટલીજ સગવડવાળું સ્વીમીંગ બાથ—સ્ત્રી શીખવનાર સાથેનું રહેશે.
- પુરૂષ અને સ્ત્રીઓ માટેના બંને બાથનું પાણી સાંકે હબરફેરીથી આના ખર્ચે મંગાવેલી મશીનરીની યોજનાથી હરહંમેશ સ્વચ્છ અને નિર્મળ રાખવામાં આવશે.
- મધ્યસ્થ મેમ્બરો માટે એક પુરતી આધુનિક સગવડોવાળું ક્લબ હાઉસ રહેશે.

લાઈફ મેમ્બરોની ચાલુ રી:—  
પુરૂષો માટે રૂ. ૩૦૦)  
સ્ત્રીઓ માટે રૂ. ૨૦૦)

આ ફીના દર અક્ટોબરમાં અનુક્રમે  
રૂ. ૫૦૦ અને રૂ. ૩૦૦  
કરવામાં આવશે.

વધુ વિગત માટે લખો:—

## ધી પ્રા. મ. હિંદુ સ્વીમીંગ પુલ અને બોટ ક્લબ

૩૧, ફોર્સ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

દસ્તુર, નોશિરવાન કેકોબાદ, ખાન-ખહાદુર સરદાર,—મરહુમ શમ-શુલ-ઓલમા સરદાર કેકોબાદ આદરબાદના દસ્તુરજી નોશિરવાન ખેટા થાય છે. તેઓનો જન્મ ૧૮૮૪ના સાલમાં થયો હતો. એવળે



સેન્ટ ઝેવિયર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તેઓ અવસ્તા, પહેલવી અને ફારસી ભાષાના બાણીતા સ્કોલર છે. ૧૯૧૩ થી ૧૯૨૬ ના સાલ સુધી મધ્ય હિંદમાં વસ્તા પારસીઓના તેઓ વડા ધર્મગુરુ હતા. પોતાના પીતાના મરણ પછીથી તેમણે પુનામાં આવીને વસવાટ કીધો હતો, જે પછીથી તેઓ દખ્ખણ, મદ્રાસ, માલવા, મધ્ય હિંદ અને બેડયા પ્રાંતોમાં વસ્તા પારસીઓના તેઓ વડા દસ્તુરજી છે, છેલ્લા મહાન યુધ્ધ દરમિયાન તેમણે બબ્બેલી સેવાઓ બદલ તેઓની ઉપર ફર્સ્ટ ક્લાસ સરદાર તરીકેની અને તે પછી ખાનસાહેબ અને ખાનખહાદુરના ખેતાઓની નવાજેશ થઈ હતી. સરદાર

નોશિરવાન ગ૯૪<sup>ર્થ</sup> હાઈસ્કૂલ અને સરદાર દસ્તુર હોશંગ ખાયઝ સ્કૂલ કે જેની સાથે તેવણ બેડાયલા છે તેમાં તેઓ ઘણો આગેવાન ભાગ લે છે. ૧૯૩૫ ના સાલમાં નાગ શહેનશાહની સીલવર જુબીલીની ઉજવણીના પ્રસંગે તેવણે ઇંગ્લાંડની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૩૪ ના સાલમાં ઇરાનના નામવર શાહ તરફથી તેવણને ઇરાન આવવાનું આમંત્રણ થયું હતું. તેમણે કેટલાંક કીમતી પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—દસ્તુર હોલ, નાના પેઠ, પુના સીટી.

ગારદા, સરદાર ફરામરોજ ખરબેરજી (નવસારીવાલા)—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ ના સાલમાં થયો હતો. નવસારી તેમજ મુંબઈ મધ્યે એમણે કેળવણી લીધી હતી. નોરધર્ન ડીવીઝનના કમીશનરની ઓફીસમાં રહી એમણે મામલતદાર, ડેપુટી પોલીટી-કલ એજન્ટ, ધરમપુર સ્ટેટના દીવાન, પાલનપુરના સેશન્સ જજ વીગેરે ઓધવાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૪ માં બ્રીટીશ સર-વીસમાંથી રીટાયર્ડ થયા હતા. ૧૯૨૧ માં તેઓને ગુજરાતના સરદાર બનાવવામાં આવ્યા હતા. એ ઉપરાંત એમણે બીજા જુદાં જુદાં અનેક સ્ટેટોમાં દીવાન અને એડમીનીસ્ટ્રેટર તરીકેના ઓધવાઓ ભોગવ્યા હતા. એવણ ઉપર જુબીલી અને કેરોનેશનના મેડલોની પણ નવાજેશ થઈ હતી. ગુજરાતમાં ચાલેલી અસહકારની ચળવળ વખતે એમણે સર-કારને મદદ કીધી હતી.

સરનામું:—નવસારી.

તારાપિરવાલા, મી૦ વીકાલ અરદેશર, એફ. આર. આઈ. બી. એ., એફ. આઈ. એ. એ.—એવણુને જન્મ સુરત મધે થયો હતો. મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કીધા પછી તેઓ મુંબઈની સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં ભેડાયા હતા. પછુ આરકીટેકચર તરફ તેઓની કુદરતી વલણ હોવાથી તેઓ પોતાના પીતા જેઓ એક ભણીતા બીલ્ડીંગ કંત્રેક્ટર હતા, તેઓની પેઢીમાં ભેડાયા હતા. તે પછી એમણે તુરતજ આરકીટેકચરલ કોર્સ લીધો હતો. ખંખાલાહીલ ઉપર આવેલી ફરામજી દીનશા પીટીટ પારસી સેનેટોરીઅમ અને મલખારડાલ ઉપર આવેલા પીટીટ હોલ તેમજ બીજા બાંધકામોમાં ખાસ કરીને ખંખાલાહીલ ઉપરની ધી બમનજી દીનશા પીટીટ પારસી હોસ્પીટલનું આઝીશાન ભવ્ય મકાન તેઓના આરકીટેકચર અને નમુનેદાર ડીઝાઇનને યાદગાર નમુનોજ છે. ૧૯૦૧ માં તેઓ સોસાયટી ઓફ આર્ટ્સના એક સભ્ય તરીકે અને લંડનની સોસાયટી ઓફ સાયન્સના ફેલો તરીકે તેમજ ૧૯૦૪ના સાલમાં લંડનની સોસાયટી ઓફ આરકીટેકટસના એક મેમ્બર અને પાછળથી ૧૯૨૫ ના સાલમાં એક ફેલો બન્યા હતા. એજ સાલમાં લંડનની રોયલ ઇનસ્ટીટયુટ ઓફ બ્રીટીશ આરકીટેકટસના એઓ ફેલો બન્યા હતા. ઇન્ડીઅન ઇનસ્ટીટયુટ ઓફ આરકીટેકટસ કે જેના પહેલાં તેઓ એક “ફેલો” હતા, તેના ૧૯૩૧ માં એવણુ પહેલા ચુંડી કઢાયલા ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૧૧ ના સાલથી એવણુ પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના હેલીજેટ છે. એવણુ એક ઉલટમંદ ફીમેશન પણ છે તેમજ કેટલીક મેશીનીક લોડજેના સ્થાપકોમાંના એવણુ એક છે.

સરનામું:—૧૨૧, પારસી કોલોની,  
દાદર, મુંબઈ.

મહેતા, મી૦ જમશેદજી નશરવાનજી, તેમનો જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલમાં થયો હતો. તેમણે દશથી બાર વરસ સુધી કરાંચી મ્યુનીસીપલ કૉરપોરેશનના મેયર પદનું માન મેળવ્યું હતું. તેઓ કુદ્ધ સ્વદેશીના ઉપાસક છે. તેઓ લોકસેવા માટે કોઈબી ભોગ આપતાં અચકાયા નથી. જીવ માત્રની સેવા એ તેઓના જીવનનો ગોચા મુદ્રાલેખ બની રહ્યો છે. તેમણે કરાંચીના મેયરનો માનવંત ઓધો ભોગવવા ઉપરાંત ધારાસભાના સભ્ય તથા જીવદયા મંડળીના પ્રમુખનો ઓધો પણ ભોગવ્યો છે.

સરનામું:—કરાંચી.

મલીક, રાયબહાદુર પ્રમથનાથ, ભારત-બાની-ભુષણ, એમ. આર. એ. એસ, એફ. આર. એસ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. તેમણે હિંદુ સ્કુલ, સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજ અને ઘેર કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી. ૧૯૧૧ માં તેમણે કલકત્તા કૉરપોરેશનમાં સેવા અર્પણુ કરી હતી. ૧૯૨૩ માં કલકત્તા કૉરપોરેશનના કમીશનર નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં કલકત્તા પ્રદર્શનની કમીટીના સભ્ય હતા. કલકત્તા મકાન માલેક મંડળના માનદ મંત્રી, મરકન્ટાઇલ બેન્ક ઓફ ઇંડીઆ, ઇંડીઆ જ્યુટ કંપની, ઇંડીઆ રબર મેન્યુફેક્ચર્સ વિગેરેના ડીરેક્ટર છે અને રીઝર્વ બેન્કની કલકત્તાની સ્થાનિક બોર્ડના ૧૯૩૫-૩૬ માં સભ્ય હતા. એમણે “મહાભારત”, “બંગાળના વૈશ્યોનો ઇતિહાસ,” કલકત્તાનો ઇતિહાસ વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—૧૨૯, કોર્નવોલીસ સ્ટ્રીટ,  
કલકત્તા.



વેરા (૩૧૦) જેઠાલાલ વનમાળીદાસ, એલ. એમ. એન્ડ એસ.—એવણુને જન્મ ૧૮૮૩ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ ન્યાતે કપોળ વાણીયા છે. ૧૯૦૭ ના સાલમાં તેમણે એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના સાલથી તેમણે હોમરૂલ લીગમાં એડાઈ બહેર જીવનની શરૂઆત કીધી હતી. ૧૯૧૯ ના સાલથી તેઓ મહાસભા સમિતિના માંડવી વીભાગના એક સભ્ય છે. ૧૯૩૦-૩૨ ના સાલની સત્યાગ્રહની ચળવળમાં તેઓએ આગેવાન ભાગ લીધો હતો, જેને અંગે તેવણુને જેલની સબ પળુ થઇ હતી. ૧૯૨૨ ના સાલમાં મરહુમ મીં વીરૂલભાઈ પટેલની સરદારી હેઠળ ઉભી થયલી નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના તેઓ એક સભ્ય હતા ત્યારથી તેઓ કોરપોરેશનમાં ચુંટાયા કરે છે. મ્યુનીસીપાલિટીની સ્કુલઝ કમીટી તેમજ સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના પળુ એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત ૧૯૩૧-૩૨ ના સાલમાં તેઓ સ્કુલઝ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે અને ૧૯૩૯ ના સાલમાં સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે ચુંટી કઢાઈ એ ઓધવાઓ પળુ ભાગવ્યા હતા. તેઓ ઈડયન મેડીકલ એસોસીએશનની મેનેજીંગ કમીટીના એક સભ્ય પળુ છે.

સરનામું:—વેરા જીવન, ૪૬૭ એ.  
ક્રીંગ્સ સરકલ, માદુંગા,  
મુંબઈ.

ચાગલા, મીં મહમદઅલી કરીમ-ભાઈ—તેમનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈમાં તેમજ વિલાયતમાં કેળવણી લઈ તેમણે વિલાયતનો ધંધો

શરૂ કીધો હતો. પ્રથમ તો તેમને મુસ્લીમ લીગના મંત્રી તરીકે સેવાઓ બજવી હતી. પરંતુ નહેરૂ રીપોર્ટ ઉપર મતભેદ પડતાં ૧૯૨૬ ના સાલમાં મુસ્લીમ લીગમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. તેઓ રાષ્ટ્રવાદના હીમાયતી છે. રાષ્ટ્રવાદી મુસ્લીમોમાં તેઓ અગ્રસ્થાન ભાગવે છે. કોમીવાદના તેઓ શત્રુ છે. સામાજિક ક્ષેત્રોમાં તેઓ સેવાઓનો સારો ફાળો આપી રહ્યા છે. મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરતા આગેવાન બેરિસ્ટરોમાં તેમનું પળુ સ્થાન છે.

સરનામું:—માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ,  
મુંબઈ.

અંકલેસરીઆ, ડાંધીરજીલાલ ડી.—તેમનો જન્મ ૧૮૯૯ માં અંકલેશ્વર મધે થયો હતો. એમ. બી. બી. એસ.ની પરીક્ષા પસાર કીધા પછી તબીબી પ્રેક્ટીસ શરૂ કીધી હતી. તેમણે સ્કોલરશીપ તેમજ ઇનામો પળુ મેળવ્યાં હતાં. તેઓ એક ચુસ્ત મહાસભાવાદી હોવાથી ૧૯૩૦-૩૨ ની સાલની કોંગ્રેસની કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લીધો હતો. જેને લીધે તેમને જેલની સબ થઈ હતી. તેઓ મુંબઈની પ્રાંતીક મહાસભા સમિતીના મંત્રી તરીકે ચુંટી કઢાયા છે. દારૂબંધી, મજૂર સુખાકારી તથા સામાજિક ચળવળોમાં તેઓ અગ્રસ્થાન ધરાવે છે. તેઓ મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીમાં જવાબદાર હોદ્દો ધરાવે છે અને કોરપોરેશનના પળુ સભાસદ છે. ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી હાલની સત્યાગ્રહની ચળવળને અંગે તેઓ જેલ ગયા હતા.

સરનામું:—કાંઠાવાડી, મુંબઈ ૪.

પાવરી, મીસ બ્રેક્સી, એમ. એ.—  
એમણે મુંબઈની કંવીનમેરી હાઈસ્કૂલ અને  
સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી



છે અને કોલમ્બીઆ યુનીવર્સિટીમાં  
એમ. એ.ની ડીગ્રી સંપાદન કરી છે. ૧૯૨૪  
પછી દર વર્ષે તેઓ ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે જાય  
છે. ૧૯૨૮ માં નાનું શહેનશાહની દરબારમાં  
હાજર રહ્યા હતા. ૧૯૨૪ માં અમેરીકન  
પ્રમુખ કુટુંબ, ૧૯૨૬ માં નાનું પોપ,  
૧૯૩૪ માં સીનેર મુસોલીની, ઇરાનના  
શાહ અને અફઘાનીસ્તાનના રાજાની  
મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૩૭ માં હાઇલર  
ઉપરાંત યુરોપ એશીઆના બીજા રાજવી-  
ઓની મુલાકાતનું માન પણ મેળવ્યું હતું.  
૧૯૨૮ માં રાજા જ્યોર્જના પેરીસમાં  
થયેલા સત્કાર વખતે હાજર રહ્યા હતા.  
એમણે “પ્રાચીન ઇરાનની વીર નારીઓ”  
નામનું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—મલબારહાલ, મુંબઈ.

મુકરજી, ડો. વિદ્યનાથ, એલ. એમ.  
એસ., એમ એલ. એ.—એમનો જન્મ  
૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેમણે ગોરખપુર  
અને કલકત્તામાં કેળવણી લીધી હતી.  
ગોરખપુરના તેઓ બહુતા ડાક્ટર છે.  
ભારત કાવત્રાં કેસ અંગે જ્યારે તેઓ  
જેલમાં હતા ત્યારે તેમને ડાક્ટરી ધંધો  
ચલાવવા માટે ખાસ પરવાનગી અપાઈ  
હતી. તેઓ એક પત્રકાર પણ છે.  
એમને ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૯ સુધી “અમ-  
રીત બજાર પત્રિકા” સાથે ઘાડો સંબંધ  
હતો. “નેપાલમાં ગુલામનો વેપાર” એ  
નામનો લેખ લખવા માટે ૧૯૦૯ માં  
જ્યારે તેઓ એક વિદ્યાર્થી હતા ત્યારથી  
સત્તાધીશો સાથે ઘર્ષણમાં આવ્યા હતા.  
૧૯૨૦ માં રાષ્ટ્રીય મહાસભામાં જોડાયા  
હતા અને ૧૯૨૧ માં ઇંગ્લીશન પીનલ  
કોડની કલમ હેઠળ એમને જેલ મળી  
હતી. એમણે ૧૯૨૦ માં બી. એન. એન્ડ  
એન. ડબલ્યુ. રેલ્વે મેન્સ એસોસિએશન  
અને ૧૯૨૫ માં ગોરખપુરમાં મજદુર  
અને ક્રીસ્તિય સભાની સ્થાપના કરી  
હતી. ભારત કાવત્રાં કેસમાં તેમણે  
જાતે ખયાવ કર્યો હતો અને ૧૯૨૩ થી  
૧૯૨૯ સુધી કેસ ચાલ્યા પછી એમને  
દોષમુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૫  
થી ૧૯૨૯ સુધી એલ ઇંગ્લીશ ત્રેડ  
કોંગ્રેસ અને એલ ઇંગ્લીશ રેલ્વે મેન્સ  
ફેડરેશનના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૫ માં  
ગોરખપુર મ્યુનિસિપાલિટીના કમિશનર  
ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૭ માં કેળવણી  
કમીટીના ચેરમેન ચુંટાયા હતા.  
૧૯૩૭ માં ગોરખપુર તરફથી તેઓ  
યુક્ત પ્રાંતની ધારાસભામાં ચુંટાયા  
હતા. એલ ઇંગ્લીશ હોમીઓપેથિક  
મેડીકલ કોન્ફરન્સ અને આંધ્ર પ્રાંતિક  
કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—ગોરખપુર, યુક્ત પ્રાંત.

ઓઝા, શ્રી. અમરીતલાલ, એમ. આઈ. એમ. ઇ., એફ. આર. એસ. એ. (લંડન)—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં અંબર (કચ્છ) ખાતે થયો હતો. કલકત્તાના જાણીતા ધંધાદારી છે. ઇંડી-અન માઈનીંગ ફેડરેશનના ૧૯૨૮ માં ચેરમેન હતા. ૧૯૨૬-૩૦ માં બિહારની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૮ માં બંગાળ નેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૮-૩૦ માં માઈનીંગ, જીઓલોજીકલ અને મેટેલ્યોરજીકલ સાસાયટી ઓફ ઇંડીઆના પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૩-૩૪ માં કલકત્તાની ફેશી વેપારી ચેમ્બરના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧ માં મળેલી બીહાર અને ઓરીસા ઇંડસ્ટ્રીઅલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૭-૩૮ માં કલકત્તા પોર્ટ ટ્રસ્ટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૩-૧૯૩૪, ૧૯૩૫ અને ૧૯૩૯ માં ઇંડીઅન કોલ્ડીઅરી એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૯ માં ફેડરેશન ઓફ ઇંડીઅન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇંડસ્ટ્રીઝના ઉપ-પ્રમુખ હતા અને બંગાળ સરકારે નીમેલી ઇંડસ્ટ્રીઅલ સર્વે કમીટીના સભ્ય હતા. હિંદુભરતની વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે તેમને ઘાટો સંબંધ છે. સારા પ્રમાણમાં યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો છે. ૧૯૩૦ માં હિંદુ તરફથી માલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે જીનીવા ખાતે મળેલી મજૂર પરિષદમાં ભાગ લીધો હતો. સમાજોન્નતિની સર્વ પ્રવૃત્તિમાં શ્રી. ઓઝા સારો ભાગ લે છે. કલકત્તા એંગ્લો-ગુજરાતી સ્કુલના ચેરમેન અને કલકત્તાની અનેક વ્યાયામ અને રમતગમતની કલબોના આશ્રય દાતા છે.

સરનામું:—“સીક્યુરીટી હાઉસ”, ૧૦૨ એ. કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

પાવરી, ડા॰ જાલ દસ્તુર સી., એમ. એ., પી એચ. ડી.—લંડનની સાસાયટી ફોર સ્ટડી ઓફ રીલીજિઅન્સના ઉપ-પ્રમુખ, કોલંબો યુનીવર્સીટીના ફેલો.



એમણે યુરોપનો પ્રવાસ ખેડયો છે અને રાજ જ્યોર્જ, નાં પોપ, હાટલર, મુસોલીની તેમજ એશીઆ અને યુરોપના મોટા મોટા રાજવીઓની મુલાકાત લીધી છે. ધર્મદ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય સુલેહ સ્થાપવા માટે જીનીવા ખાતે નીમાયલી “વર્લ્ડ એલાયન્સ”ની કાઉન્સિલના સભ્ય છે. “ભાવી જીવન માટેના ઝોરાસ્ત્રીઅન સિદ્ધાંતો” એ નામનું અંગ્રેજીમાં એક કુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—મલબારહીલ, મુંબઈ.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતારાવો

**હાજી, મીં ઇબ્રાહીમ મુલેમાન,** પ્રેક્ટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૩૯ ના બી. એ., બી. એસ સી. (લંડન), બાર-એટ-લો.—એવલુનો જન્મ ૧૮૮૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૦૭ માં એલફીનસ્ટન હાઇસ્કૂલમાંથી તેમણે મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી, જે પછી ૧૯૧૨ માં એલફીનસ્ટન કોલેજમાંથી બી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૪ માં નાં આગાખાનની સ્કોલરશીપ લઈને તેઓ વિલાયત ગયા હતા, જ્યાં ૧૯૧૭ માં બેરિસ્ટરની અને ૧૯૧૮ માં લંડન યુનિવર્સિટીની બી. એસ સી. (ઇકોનોમી અને પોલીટીકલ સાયન્સ)ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૯ માં મુંબઈ પાછા ફર્યા પછી તેમણે મુંબઈની કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરવાનું શરૂ કીધું હતું. ૧૯૩૪ માં તેઓની એક કામચલાઉ પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે અને તે પછીથી ૧૯૩૬ માં કાયમી પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે તેવણની નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૧ માં મુંબઈ શહેરના મુસ્લીમો તરફથી તેઓ મુંબઈની ધારાસભામાં ચુંટી કઢાયા હતા. તેવણનાં લગ્ન ૧૯૨૦ માં થયાં હતાં. તેઓ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન પણ છે.

**સરનામું:**—રામપ્રસાદ બીલડીંગ, બાબુ-લનાથ રોડ, મુંબઈ.

**બાબરેકર, મીં દ-તાત્રય સખારામ,** બી. એ., એલ એલ બી.—એવલુનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેમણે ૧૯૧૬ માં બી. એ. અને ૧૯૧૮ માં એલ એલ. બી.ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. જે પછી તેમણે મુંબઈની પોલીસ કોર્ટ તેમજ સ્મેલ કોઝીઝ કોર્ટમાં

પ્રેક્ટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૩૯ ના આગસ્ટ મહીનામાં તેઓની મુંબઈના પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. તેઓ એક મહાસભાવાદી હોવાથી તેમજ ૧૯૩૦-૩૨ ના વરસો દરમ્યાનની કોંગ્રેસની કાયદાભંગની લડતમાં ભાગ લીધેલો હોવાથી તેઓને જેલની સજા પણ થઈ હતી. ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૬ ના વરસો સુધી તેઓ મુંબઈની મ્યુની-સીપાલીટીના એક સભ્ય પણ હતા. આર્યન એડ્યુકેશનલ સોસાયટી જેમાં તેઓ પહેલાં એક શિક્ષક હતા, તેના પાછળથી તેમણે એક સભાસદ અને તે પછીથી તેના સેક્રેટરીનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો હતો.

**સખનીસ, મીં ગમનન આત્મારામ,** બી. એ. એલ એલ. એડવોકેટ (ઓ. એસ.)—એઓનો જન્મ ૧૮૯૪ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ ન્યાતે સારવસ્ત બ્રાહ્મણ છે. તેમણે ૧૯૧૦ માં મેટ્રીકની, ૧૯૧૫ માં બી. એ. ની અને ૧૯૧૬ માં એલ એલ. બી.ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૨૨ ના સાલથી તેમણે મુંબઈની પોલીસ કોર્ટમાં તેમજ સ્મેલ કોઝીઝ કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કીધી હતી. ૧૯૧૭ માં તેમણે એડવોકેટ (ઓ. એસ.) ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. જે પછી મુંબઈની હાઇકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડ ઉપર પ્રેક્ટીસ શરૂ કીધી હતી. ૧૯૩૯ ના આગસ્ટ મહીનામાં તેઓની મુંબઈના એક પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી.

તના, મી૦ મોરારજી આણંદજી—  
એમનો જન્મ સંવત ૧૯૨૧ ના  
ચૈત્ર માસમાં દ્વારકા મધે થયો  
હતો. તેમણે ૧૮૮૧ માં મેટ્રીકની,  
૧૮૮૪ માં બી. એ. ની અને ૧૮૮૭ માં  
એલ એલ. બી. ની પરીક્ષાઓ પસાર  
કીધી હતી. જે પછી મુંબઈમાં વકી-  
લાતનો ધંધો શરૂ કીધો હતો. ૧૮૮૯  
માં તેઓ ભાવનગર રાજ્યની નોકરીમાં  
ન્યાયાધીશ તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૦૦  
માં તેઓની નેમણુંક રાજકોટ મધે  
ભાવનગર સ્ટેટના એક વકીલ તરીકે  
થઈ હતી. તે પછી ૧૯૦૪ માં તેવણની  
સ્ટેટના નાયબ દીવાન, એકઠીંગ દીવાન  
અને ૧૯૧૨ માં કાયમી દીવાન તરીકે  
નેમણુંક થઈ હતી. ભાવનગરના દીવાન  
તરીકેનો ઓધ્ધો લગભગ આઠ વરસ  
ભોગવ્યા પછી ૧૯૨૦ ના સાલમાં તેઓ  
એ ઓધ્ધા ઉપરથી પેન્શન ઉપર  
રીટાયર થયા હતા. તે પછી ૧૯૨૫  
અને ૧૯૨૬ ના વરસો દરમિયાન તેઓ  
પાલનપુર સ્ટેટના દીવાન નીમાયા હતા.  
જ્યારે ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦ સુધી પન્નાના  
દીવાન તરીકે સેવા બજવી હતી. ૧૯૩૦  
ના સાલથી તેઓ મુંબઈ આવીને વસ્યા  
છે. ૧૯૧૦ માં મુંબઈમાં મળેલી પહેલી  
લોહાણા પરિષદના તેઓ પ્રમુખ ચુંટી  
કઢાયા હતા. જ્યારે હાલમાં કેટલાંક  
વરસથી તેઓ મુંબઈની હાલાઈ લોહાણા  
મહાજનના પ્રમુખ છે. તે ઉપરાંત તેઓ  
મુંબઈની કેટલીક લીમીટેડ કંપનીઓના  
ડિરેક્ટર અને કેટલીક સંસ્થાઓના  
ટ્રસ્ટી પણ છે.

સરનામું:—સત્યસદન, શાંતાકરૂં.

રજપુત, શ્રી. જમનાદાસ એમ.,  
એફ. આર. ઇકોનોમી એસ. (લંડન),  
જે. પી., ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ,  
સરકારી કંત્રાક્ટર, જમીનદાર, સામાજિક  
કાર્યકર જુદી જુદી સ્પોર્ટ્સ અને સોશીયલ  
કલબોના સભ્ય—એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં  
થયો હતો. એમણે મુંબઈ ખાતે કેળવણી  
કીધી હતી.

સરનામું:—પરસોત્તમ નીવાસ, ન્યુ  
કવીન્સ રોડ, મુંબઈ.

નારંગ, ડૉ૦ સર ગોકુળચંદ, એમ.  
એ., પી એચ. ડી., ખાર-એટ-લો,  
પંબળ સરકારના માજી પ્રધાન—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો.  
એમણે પંબળ, કલકત્તા, ઓક્સફર્ડ અને  
બર્ન યુનિવર્સિટીઓમાં કેળવણી પ્રાપ્ત  
કરી હતી. પ્રોફેસર પણ નીમાયા હતા  
અને બેરિસ્ટર તરીકે ધંધો પણ કરેલો.  
વેદનો સંદેશો અને શીખ ધર્મ પર  
પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—૫, મોંટગોમરી રોડ,  
લાહોર.

મુલ્લા, શ્રી. બલ શ્રીચંદ્રશાહ, એમ.  
એ., એફ. એડ. એસ., એફ. આર. ઇ.  
એસ., બુલોજના પ્રોફેસર, સેન્ટ જેવીયર્સ  
કોલેજની બુલોજકલ લેખોરિટરીના ડિરેક્ટર—  
એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો.  
એમણે સેન્ટ જેવીયર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ  
કર્યો હતો. મુંબઈ યુનિવર્સિટીના પ્રોફેસર  
અને પરીક્ષક છે. એમણે “એનીમલ  
ટાઇપ્સ ફોર કોલેજ સ્ટુડન્ટ્સ” એ નામનું  
પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—વકીલ ટેરેસ, લેમીંગ્ટન રોડ,  
ગ્રાંટરોડ, મુંબઈ.

મુરસીદાબાદના નવાબ ખહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ, કે. સી. વી. એ, ધી આનં ઇહતીશામ-ઉલ-મુલક, રઈસ-ઉદ-દઉલા, અમીર-ઉલ-ઉમરાહ, નવાબ અસફ કુદર સઈદ સર વસેફ અલી મીરઝા, ખાન ખહાદુર, મહાબત જંગ; ખંગાળ, ખીહાર અને ઔરીસાના એક મોટા ઉમરાવ, અરખસ્તાનના પયગમ્બરના ૩૮ મા વંશજ—એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. ૧૮૯૮ માં નવાબ સુલતાન દુલીન કુંગુર જહાન ખેગમ સાહેબા સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. મુરસીદઝાદા અસ્તફ જહા સયદ વારસ અલી મીરઝા એમના વારસ છે. નવાબ સાહેબે હિંદમાં ઘરમેળે કેળવાણી લીધા પછી ઇંગ્લાંડમાં શેરખાન, રગમી, અને ઓક્સફર્ડ ખાતે ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો હતો. ખંગાળની ધારાસભાના છ વાર સભ્ય ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—પેલેસ, મુરસીદાબાદ.

મહમુદાબાદ (આઉધ)ના રાજા મહમદ અમીર અહમદખાન, કે. બી.—એમનો જન્મ ૧૯૧૪ માં થયો હતો. ૧૯૨૭ માં તેમણે બીલ્હેરાના રાણી સાહેબા સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. તેઓ ૧૯૩૧ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. તેમણે લકનઉની લા માટીની-અર કોલેજમાં અને બાણીતા યુરોપીઅન અને હિંદી શિક્ષકો હસ્તક કેળવણી લીધી હતી. તેમણે યુરોપ અને નજ્દના પુર્વમાં ખુબ પ્રવાસ ખેડયો છે અને ઇંગ્લીશ, પર્શીઅન અને ઉર્દુના સ્કોલર છે. ઇતિહાસ, રાજકારણ, સમાજ-સુધારણા વિગેરે વિષયોમાં એમને ખુબ રસ છે. તેઓ મુસ્લીમ લીગના ખાસ સહાયક છે અને મુસ્લીમ વિદ્યાર્થી અને યુવક પ્રવૃત્તિના અગ્રણી છે ઉપરાંત તેઓ માનનીય મુસ્લીમ નેતા પણ છે.

સરનામું:—ખટલર પેલેસ અને કેસર-ખાગ લકનો, ગેલોવે હાઉસ, નેનીતાલ.

## ફેમીલી ઇન્કમ પોલીસો.

આ યોજના હેઠળ વીમો લેનાર પોતાની હૈયાતી ખાદ વારસને નીચે પ્રમાણેનો લાભ આપી શકે છે.

- (૧) રૂ. ૫૦૦૦ ની પોલીસી પરનો દાવો ખીજ વર્ષની શરૂઆતમાં થાય તો રૂ. ૫૦૦) વારસને તરતજ આપવામાં આવે છે.
- (૨) ૧૬ વર્ષ સુધી દર વર્ષે રૂ. ૬૦૦). દર મહીને રૂ. ૫૦) વારસને મળ્યા કરે છે.
- (૩) અને પછી વીસમે વર્ષે રૂ. ૪૫૮૦)ની રકમ તેને આપવામાં આવે છે.

આમ વીમો લેનારના વારસને કુલ રૂ. ૧૬,૪૮૦ ની મોટી રકમ મળી રહે છે.

વધુ વિગત માટે લખો:—

# ધી સેન્ટીનલ એશ્યોરન્સ કું. લીં

હેડ ઓફીસ:—  
કોટ, મુબમ્.

ખાન્ય:—  
રીડ રોડ, અમદાવાદ.

મીઠા, ઓઠ સરદાર સર સુલેમાન કાસમ હાજી, નાઈટ, સી. આઈ. ઇ., જી. પી. મીલકતદાર અને બેન્કર—મુ'બ-

હજ કમીટીના સભ્ય છે. મુસ્લીમ કમીટીના છ વર્ષથી પ્રમુખ છે.

સરનામું:—૨૭, કાલસા મહાલ્લા, મુ'બઈ.



ઈના શહેરીઓથી અને ખાસ કરીને મુ'બઈની મુસ્લીમ જનતાથી સર સુલેમાનનું નામ અબજુ નથી. મુસ્લીમ કોમના સવાલોમાં સર સુલેમાન આગળ પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે અને તેથી તે વર્ગમાં તેઓ માનીતા છે. વ્યાપાર ધંધાને અંગે તેઓ હોંદુ કોમના પણ સમાગમમાં આવેલા છે અને તેથી બેઉ કોમો મળી-સંધી રહે એમ તેઓ માને છે. તેમણે મુ'બઈમાં કેળવણી લીધેલી. ન્યુ ઇંડીઆ એસ્ચુરન્સ કંપનીના તેઓ ડિરેક્ટર છે, અને સુલેમાન એન્ડ કંપની લીમીટેડના ગવર્નીંગ ડિરેક્ટર છે. જામનેર અને શેન્દુરની (પૂર્વ ખાનદેશ)માં જૂનીંગ અને પ્રેસીંગ ફેક્ટરીઓના માલિક છે. ૧૯૩૪ માં મુ'બઈના શેરીફ નીમાયા હતા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટ અને મધ્યસ્થ

અમરનાથ, લાલા—બાણીતા ક્રીકેટર એલ. અમરનાથનો જન્મ ૧૯૦૬ના સાલમાં થયો હતો. વીકેટકીપર તરીકે પોતાની ક્રીકેટ કારકીર્દીની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૩૩ના સાલમાં ઇંગ્લાંડ ગયેલી હોંદી ટીમ તરફથી પહેલી ટેસ્ટ મેચમાં ૧૦૦ રન કરીને એમણે “સેનસેશન” કરી મુકયું હતું. તેઓ એક ઓલ રાઉન્ડર હોવા ઉપરાંત એક “સ્ટાર બેટસમેન” ગણાય છે. ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૫ના સાલમાં મુ'બઈમાં રમાયેલી કનેાડરેન્જ્યુલર મેચોમાં હોંદુ ટીમ તરફથી એમણે ભાગ લીધો હતો. એમની સારામાં સારી રમત સીકન્દરાખાદ ખાતે રમાયેલી મેચમાં વેસ્ટ ઇન્ડીઝ બોલર કોનસ્ટેનટાઇન સાથે હતી કે જે મેચમાં એમણે એક સદી નોંધાવી હતી. જ્યારે ઓક્સેલીઅનો સાથે સીકન્દરાખાદ ખાતે રમાયેલી મેચમાં તેઓ એકલાએ ૧૪૪ રનનો જુમલો નોંધાવ્યો હતો. કોઇબી હોંદી પ્લેયરે ટુરીંગ ટીમ સામે જો મોટામાં મોટો જુમલો કીધો હોય તો તે એઓજ છે. ઇંગ્લાંડમાં રમાયેલી મેચોમાં ૧૧૪ રને નાટ-આઉટ રહી તેમજ ૧૩૦ અને ૧૦૭ રનોના જુમલાઓ કરી એમણે પોતાના બેટીંગ બળની પુરવારી કરી આપી હતી.

સરનામું:—નોરધર્ન ઇન્ડીયા ક્રીકેટ એસોસીએશન, (પી. ઓ. બોક્ષ ૯૭), ધી મોલ, લાહોર

**ઑફ, રાવસાહેબ ચુનીલાલ ભાતી-લાલ, બી. એ., ૧૯૩૭ થી રતલામ સ્ટેટના દિવાન—એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હતો. એમણે સુરત, મુંબઈ, નડીઆદ, અમદાવાદ અને ભાવનગર ખાતે કેળવણી લીધી હતી. વઢવાણ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક તરીકે જીવનની શરૂઆત કરેલી અને ૧૫ વર્ષ સુધી નોકરી કરી હતી. ૧૯૦૦ માં ધ્રાંગધ્રા સ્ટેટના એજ્યુકેશનલ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૧૧ માં રાજકોટની એલ્ફરેડ હાઈસ્કૂલના હેડ માસ્તર અને રાજકોટના કેળવણી ખાતાના ઇન્સ્પેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ માં રાજકોટના જનરલ કારભારી અને ૧૯૨૧ માં મુખ્ય કારભારી નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ માં રાજકોટના આગલા ઠાકોર સાહેબ સાથે ઇંગ્લેંડ ગયા હતા અને સેન્ટ જેમ્સ પેલેસમાં ઠાકોર સાહેબ સાથે નાં શહેનશાહની મુલાકાત લીધી હતી. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ સ્ટેટસ એજન્સી તરફથી એમને રાજકોટ સીવીલ સ્ટેશનનાં પહેલાં વર્ગના જૈંથ મેજિસ્ટ્રેટની સત્તા અપાઈ છે. ૨૦ સાં શરોફ ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી પ્રતાપગઢ સ્ટેટ (રજપુતાના) ના દિવાન હતા.**

**સરનામું:—**(કાયમનું) સીવીલ સ્ટેશન રાજકોટ, (હાલનું સરનામું) રતલામ, સેન્ટ્રલ ઇન્ડીઆ.

**શુક્લ, પંડીત રવિશંકર, બી. એ., એલ એલ. બી., મધ્ય પ્રાંતની સરકારના માજી વડા પ્રધાન—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. શ્રીમતિ ભવાનીબાઈ સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. તેમણે નાગપુરની હાસલેપ કોલેજ અને જબલ-**

**પુરની લો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. પંડીતજી ત્રણ વર્ષ સુધી ખેરગઢ હાઈસ્કૂલમાં હેડ માસ્તર હતા. ૧૯૦૮ માં ખારમાં ભેડાયા હતા પણ ૧૯૨૧ માં અસહકારની લડત ઉપડતાં તેમાં ભેડાઈ ગયા હતા અને જેલમાં ગયા હતા. તે પછી ૧૯૩૦ માં તેમને છ વર્ષની અને ૧૯૩૨ માં બે વર્ષની જેલ અને ૩.૫૦૦ ના દંડની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૨ માં સરકારે વકીલાતની સનદ પાછી ખેંચી લીધી હતી પણ ૧૯૩૫ માં તેમને એ પાછી મળી હતી. ૧૯૨૩ માં સ્વરાજ્ય પક્ષના સભ્ય તરીકે લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૬ થી રાયપુરની જલ્લા કાઉન્સિલના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસ સત્તાપર આવી ત્યારે ડોં ખરેના પ્રધાનમંડળમાં તેઓ કેળવણી ખાતાના પ્રધાન હતા અને વિધાનમંદિરની ચોજના દાખલ કરી હતી. ૧૯૩૮ માં વડા પ્રધાન બન્યા હતા અને ૧૯૩૯ ના નવેમ્બરમાં બધા કોંગ્રેસ પ્રધાન મંડળી સાથે તેમના પ્રધાન મંડળે પણ રાજીનામું આપ્યું હતું.**

**સરનામું:—**જુધપરા, રાયપુર, સી. પી.

**બખલે, મીં રઘુનાથ રામચંદર—**

**એમનો જન્મ ૧૮૯૬ ના સાલમાં થયો હતો. સાંગલી, પુના અને મુંબઈ મધ્ય કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૯ માં સરવન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયા સાંસાયટીમાં “જ્ઞાન પ્રકાશ” ના સબ-એડીટર તરીકે ભેડાયા હતા. ૧૯૨૩ માં તેના લાઈફ મેમ્બર થયા હતા. ઓલ ઇન્ડિયા ત્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસના તેઓ મદદનીશ સેક્રેટરી અને ઓલ ઇન્ડિયા ત્રેડ યુનિયન ફેડરેશનના**



સેક્રેટરી હતા. જોમ્બે ટેક્ષટાઇલ લેઅર યુનીયનના સેક્રેટરી તેમજ તેના પહેલા એક્ઝિક્યુટિવ હતા. બેલજયમ ખાતે મળેલી દેશપરદેશની કાપડની મીલોના મજૂરોની કોનફરન્સમાં હિંદની કાપડની મીલોના મજૂરો તરફના ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. કામદારોને લગતા સવાલના અભ્યાસ અર્થે તેમણે ગ્રેટ બ્રીટન અને કોન્ટીનેન્ટના ઉદ્યોગીક મથકોની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૨૦ માં જીનીવા ખાતે મળેલી દેશપરદેશના મજૂરોની કોનફરન્સમાં હાજરી આપવા ગયલા હિંદી ડેલીગેશનના સેક્રેટરી તરીકે સેવા બજવી હતી. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના તેમજ ફરેનચાઇઝ કમીટીના તેઓ એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—સરવન્ટસ ઓફ ઇંડયા સોસાયટી, સેન્ટ્રલ્સ્ટેટ રોડ, મુંબઈ.

સરકાર, ડા० સર નીલરત્ન, એમ. એ., એમ. ડી. (કલકત્તા), ડી. સી. એલ. (આક્ષરકર્મ), એલ. એલ. ડી., કનસલ્ટીંગ ફીઝીશીઅન—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. નિર્મળા મજુમદાર સાથે લગ્ન કર્યાં છે, એક છોકરો અને પાંચ છોકરી છે. તેમણે કલકત્તા યુનીવર્સિટીમાં કેળવણી લીધી છે. નેશનલ સોપ ફેક્ટરી અને નેશનલ ટેનરી કંપનીના સ્થાપક અને માલિક છે. કારમાઈકલ મેડીકલ કોલેજ અને ઇસ્પીતાલો અને મેડીકલ કલબ (કલકત્તા)ના સ્થાપકોમાંના એક અને પ્રમુખ છે. ચી-તરંગન સેવાસદન, જાદવપુર ટયુઅર ક્યુલોસીસ હોસ્પિટાલ, ચી-તરંગન

હોસ્પિટાલ અને કલકત્તા યુનીવર્સિટીના સાયન્સ પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ ડીપાર્ટમેન્ટના પ્રમુખ, કલકત્તા યુનીવર્સિટીના વાઇસ-ચેન્સેલર થયા હતા. ખંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય છે.

સરનામું:—૭, શોર્ટ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

સાંખ્યુતિ શ્રી. બી., ૧૯૩૮ થી મદ્રાસની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સ્પીકર છે—તેમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. ૧૯૦૯ માં વીઝીઆનગરમની મહારાજ કોલેજમાં ફીઝીકસના લેકચરર હતા. ૧૯૧૧ થી ૧૯૨૦ સુધી વકીલાત કરી હતી. તેમનો ધંધો બહુજ ધીકતો હતો. પણ ૧૯૨૧ માં એ ધંધાને છાત મારી અસહકારની લડતમાં જોડાઈ ગયા. ૧૯૨૩ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સત્કાર સમિતિના સામાન્ય મંત્રી હતા. ૧૯૨૬ માં આંધ્ર પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ, અને ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૭ સુધી આંધ્ર પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સામાન્ય મંત્રી ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૬ માં મદ્રાસ પ્રાંત કમ્પોઝીટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીના મંત્રી બન્યા હતા. તેમણે સ્વયંસેવક દળોની સ્થાપના કરી હતી. હિંદુસ્થાન સેવાદળના પ્રમુખ થયા હતા એ ઉપરાંત ખંગાળ વોલંટીઅર કોનફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૯ માં કોંગ્રેસની કારોબારી સમિતિમાં સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૨૧, ૧૯૨૮, ૧૯૩૦, અને ૧૯૩૨ માં સત્યાગ્રહ માટે જેલ ભોગવી હતી. ૧૯૩૭ માં મદ્રાસ લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુંટાયા હતા અને સ્પીકર બન્યા હતા.

સરનામું:—કોકોનાડા, લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલી હોલ, મદ્રાસ.

સીંઘ, કુંવર સર મહારાજ, એમ. એ. (ઓક્સફર્ડ), ખાર-એટ-લો, સી. આઈ. ઇ., યુક્ત પ્રાંતની ધારા-સભાના સભ્ય—તેમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. તેમણે કીરોઝપુર (પંજાબ)ના ૨૧૦

રાયબહાદુર માયા-દાસની પુત્રી ગુણવંતી માયાદાસ સાથે લગ્ન કર્યાં છે. તેમણે હેરો અને ઓક્સફર્ડની કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૨ માં મીડલ ટેમ્પલમાં બારીસ્ટર



થયેલા. ૧૯૦૪ માં યુક્ત પ્રાંતની સીવીલ સર્વિસમાં દાખલ થયેલા અને ૧૯૧૧ માં હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતાના મહદનીશ મંત્રી નીમાયલા. ૧૯૧૭ માં યુક્ત પ્રાંતના હમીરપુરના મેજિસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર હતા, ૧૯૧૮ માં હારદોઈના ડેપુટી કમીશનર, ૧૯૧૯ માં યુક્ત પ્રાંતની સરકારના મંત્રી, ૧૯૨૦-૨૩ માં હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતાના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૨૩ માં બાહરઈચના ડેપુટી કમીશનર, ૧૯૨૭ માં અલ્લાહબાદના કમીશનર, ૧૯૨૮ માં બનારસના કમીશનર, ૧૯૨૯ માં ફરી અલ્લાહબાદના કમીશનર અને ૧૯૩૧ માં બેથપુર રાજ્યના વડા પ્રધાન બન્યા હતા. ૧૯૩૨ માં તેમને હિંદી સરકારે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં હિંદી સરકારના એજન્ટ જનરલ તરીકે નીમ્યા હતા. ૧૯૩૫ માં ફરી પાછા તેઓ યુક્ત પ્રાંતની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય હતા અને ૧૯૩૭ માં યુક્ત પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય ચુંટાયા હતા. તેમણે યુક્ત પ્રાંતની કો-ઓપરે-

ટીવ કરેટીટ સોસાયટીઓના ૧૯૦૮-૧૯૦૯ નો વાર્ષિક હેવાલ પ્રગટ કર્યો હતો ઉપરાંત મોરિશીયસ, બ્રિટિશ ગાઓના અને દ આફ્રીકાના હિંદીઓના પ્રશ્ન વિષે હેવાલો રજૂ કર્યાં છે અને વર્તમાનપત્રોમાં અન્ય ઘણા લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—લખનો.

**અમરીતકુંવર (રાજકુમારી)**—એમણે ઇંગ્લાંડની છોકરીઓ માટેની શેરબોર્ન સ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૨ માં ફ્રેન્ચાઈઝ કમીટી સમક્ષ અને ૧૯૩૩ માં બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટી સમક્ષ તેમણે જીબાની આપી હતી. પંજાબની પ્રીઝનર્સ એઈડ સોસાયટીના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. દીલ્હીની લેડી અરવીન કોલેજ એફ હોમ સાયન્સની ગવર્નિંગ બોડીની કારોબારી કમીટીના પણ એક સભાસદ છે. એ ઉપરાંત જલન્દરની મ્યુનીસીપાલિટીના તેઓ એક મેમ્બર છે. ઓલ ઇન્ડિયા વીમેન્સ કોનફરન્સનું પ્રમુખપદ પણ તેમણે શોભાવ્યું છે અને તેઓ ગાંધીજીના અનુયાયી છે.

સરનામું:—મેનોર વીલા, સીમલા.

**આતીયા બેગમ**—તેમનાં લગ્ન ૧૯૧૨ માં બાણીતા આરટીસ્ટ મી૦ ફૂઈઝી રહીમાન સાથે થયાં હતાં. તેઓ ૬ ભાષા બોલે છે. અલીગઢ ખાતે મુસ્લીમ છોકરીઓ માટેની કોલેજની સ્થાપના કીધી હતી. ૧૯૦૫ માં મુસ્લીમ બાનુ-ઓની કોન્ફરન્સ ઓરગેનાઈઝ કીધી હતી. તેમણે યુરોપ અને નજીકના પુર્વનાં મુલકની મુલાકાત લીધી હતી.

મુરલીમ લેડીઝ કોન્ફરન્સના ૧૯૦૯ અને ૧૯૧૦ ના સાલ માટેના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. વડોદરા તેમજ બનારસ ખાતે મ્યુઝીકલ કોન્ફરન્સો ભરવા માટેની વ્યવસ્થા કીધી હતી. ૧૯૧૮-૧૯ માં ચીન, જાપાન અને અમેરિકાની મુલાકાત લીધી હતી. 'ધી આર્ટ્સ સરકલ' તેમજ રાષ્ટ્રીય સ્ત્રી સભાની સ્થાપના કીધી હતી. લંડનની યુનીવર્સિટી તરફથી ૧૯૩૨-૩૩ માં તેની સમક્ષ ભાષણ કરવાનું તેમને આમંત્રણ મળ્યું હતું.

સરનામું:—આઈવાર્ન-રફાટ, રીજ રોડ, મલખાર હીલ, મુખઈ.

**સોરાબજી, ફારનેલીઆ**—તેમને કેસરે હિંદનો સોનાનો પહેલા વર્ગનો ચંદ્રક મળ્યો છે (૧૯૦૯), ખાર પહેલો વર્ગ (૧૯૨૧), ખંગાળ, ખીહાર અને ઓરીસા અને આસામની કોર્ટ ઓફ વોર્ડ્સમાં પરદા નશીનોના કાયદાના સલાહકાર અને ૧૯૦૪ થી ૧૯૨૨ સુધી કનસલ્ટીંગ કાઉન્સલ હતા. એમણે સમરવીલે કોલેજ, ઓક્સફર્ડ, લી અને પેમ્પરટન્સ, લીનકન્સ ઇન ફીલ્ડઝ લંડનમાં કેળવણી લીધી છે. ૧૮૯૨ માં બેચલર ઓફ સીવીલ લો, (ઓક્સફર્ડ) થયા હતા. ૧૯૨૩ માં લીનકન્સમાં ખારીસ્ટર બન્યા હતા. કલકત્તા હાઈકોર્ટમાં ધંધો કરે છે. એમણે “સન-બેવીઝ” “ખીટવીન ધી ટવાઈલાઈટ્સ,” “ધ પરદાનશીન,” “ગોલ્ડમહોર ટાઈમ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. ઉપરાંત નાઈન્ટીનથ સેંચરી, વેસ્ટ મીનીસ્ટર ગેઝેટ “ટાઈમ્સ” વિગેરેમાં લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—૨૨, ઓલડ ખીલ્ડીંગ્સ, લીનકન્સ ઇન, લંડન, ડબલ્યુ. સી. ૨.

**દુલીપસીંગજી, કે. એસ. પ્રીન્સ**—એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. તેમણે કેમ્બ્રીજ મધે કેળવણી લીધી હતી.



૧૯૩૨ ના સાલમાં કેમ્બ્રીજ અને શસેક્સ તરફથી તેમણે ક્રીકેટની રમતમાં ભાગ લીધો હતો. પોતે શસેક્સની ક્રીકેટ ટીમના કેપ્ટન હોવાથી ઇંગ્લાંડની મુલાકાતે જનારી હીદી ટીમની કેપ્ટનશીપ

લેવાનાં ઇન્ડિઅન ક્રીકેટ બોર્ડ ઓફ કન્ટ્રોલ તરફનાં આમંત્રણોના તેમણે અસ્વીકાર કીધો હતો. પહેલીજ ટેસ્ટ મેચમાં ભાગ લેતાં એમણે એક સદીનો જીમલો નોંધાવ્યો હતો. દુનીઆના આગેવાન યુનંદા ક્રીકેટરોમાંના તેઓ એક છે. નાદુરસ્ત તબીબતના કારણે તેઓ ૧૯૩૪ ના સાલથી રીટાયર થયા હતા. જેન્ટલમેન ઇલેવન તરફથી પણ તેમણે રમતમાં ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—જામનગર.

**બરરીવાલા, મી૦ યુનીલાલ દામોદરદાસ, એમ. એ., એલ એલ. બી.**—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. લોકલ સેલ્ફ ગવરમેન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટના ‘કવારટરલી’ જનરલના એડીટર છે. લોકલ સેલ્ફ ગવરમેન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટના તેઓ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ છે. બોમ્બે સબરબન ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના એવણ પ્રેસીડન્ટ અને બોમ્બે કોઓપરેટીવ ઇનસ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડના ડીરેક્ટર છે.

સરનામું:—અંધેરી.

પંતુલુ, શ્રી. રામદાસ વી., બી. એ., બી. એલ., એડવોકેટ, મદ્રાસ—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો. મદ્રાસની ક્રીશ્ચીઅન કોલેજમાં તેમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો છે. કોલેન્સીલ ઓફ સ્ટેટના ચુંટાયેલા સભ્ય છે અને કોંગ્રેસ પક્ષના અગ્રેસર છે. મદ્રાસ પ્રાંત કો-ઓપરેટીવ બેંક, લી૦, મદ્રાસ પ્રાંત કો-ઓપરેટીવ યુનીઅન, દક્ષિણ હિંદ કો-ઓપરેટીવ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી સોસાયટી લી૦, ઇન્ડીઅન પ્રોવિન્શીઅલ કો-ઓપરેટીવ બેન્કર્સ એસોસીએશન અને ઓલ-ઇન્ડીઆ કો-ઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટસ એસોસીએશનના પ્રમુખ છે. “ઇન્ડીઅન કો-ઓપરેટીવ રીવ્યુ”ના તંત્રી છે. લંડનની ઇન્ટરનેશનલ કો-ઓપરેટીવ એલાયન્સની મધ્યસ્થ કમીટીના સભ્ય છે, ૧૯૩૪ માં લંડન ખાતે ભરાયેલી ૧૪ મી ઇન્ટરનેશનલ કો-ઓપરેટીવ કોંગ્રેસના ડેલીગેટ હતા. વડી સરકારે નીમલેલી બેંકીંગ તપાસ સમિતિના સભ્ય હતા, ઇન્ડીઅન રીસર્ચ ફંડ એસોસીએશનનું કારોબારી મંડળ, દિલ્હી યુનીવર્સિટી કોર્ટ, ઇન્ડીઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી વિ.ના સભ્ય છે.

સરનામું:—“ફરહતખાગ” કચેરી રોડ,

માયલાપોર, મદ્રાસ.

રાવ, સર રાધેવેન્દ્ર, એમ. એ., હિંદી સરકારના દક્ષીણ આફ્રીકા મથેના એજન્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમણે કુંદપુર હાઇસ્કુલ, બેંગ્લોર ગવર્નમેન્ટ કોલેજ અને મદ્રાસ ક્રીશ્ચીઅન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૨ માં ઇન્ડીઅન ઓર્ડીટ અને એકાઉન્ટસ સરવીસમાં તેઓ દાખલ થયા હતા. વિવિધ હિસાબ

ખાતાંઓની કચેરીમાં સેવા આપ્યા પછી ૧૯૨૧ માં હિંદી સરકારના નાણાં-ખાતામાં દાખલ થયા હતા. એ ખાતામાં નાયબ મંત્રી તરીકે પાંચ વર્ષ કાર્ય કરી સારો અનુભવ મેળવ્યા પછી લી કમીશનના નાણાંકીય ખાતાના મદદનીશ મંત્રી બન્યા હતા. ૧૯૨૬ માં રેલ્વે ખાતામાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૮ માં નાણાં ખાતાના ડિરેક્ટર થયા. ૧૯૨૯-૩૨ માં રેલ્વેઓના કામચલાઉ ફીનાન્સીયલ કમીશનર નીમાયા પછી ૧૯૩૭-૩૯ માં મુંબઇના એકાઉન્ટન્ટ જનરલને પદે આવ્યા. તે પછી હિંદી સરકારના નાણાંખાતાના વધારાના સેક્રેટરી થયા હતા અને હાલમાં દક્ષીણ આફ્રીકામાં હિંદી સરકારના એજન્ટના હોદ્દા ઉપર છે.

સખનીસ, રા૦ બ૦ સર રઘુનાથરાવ વી., નાઇટ, બી. એ., સી. આઇ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૫૭ માં થયો હતો. એમણે કોલ્હાપુરની રાજારામ હાઇસ્કુલ અને મુંબઇની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલ્હાપુરના શીક્ષણ-ખાતામાં દાખલ થયા પછી હજુર ચીટનીસ અને ચીફ રેવન્યુ ઓફીસરના પદે આવ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં નિવૃત્ત થયા. ૧૯૩૧ માં કોલ્હાપુરની વરીબ્ટ ન્યાયાધિકારી અદાલતમાં જજ નીમાયા હતા. રાયલ સોસાયટી ઓફ આર્ટ્સ અને એશીઆટીક સોસાયટીના ફેલો છે. કોલ્હાપુરની ઇલાખા પંચાયતના ૧૯૨૭-૩૮ માં પ્રમુખ હતા. કોલ્હાપુરની બેન્કના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન અને કોલ્હાપુરની સુગર મીલના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન છે.

સરનામું:—કોલ્હાપુર, શાહપુરી.

**બાલગાંધર્વ,** રાજહંસ, નારાયણ શ્રીપદ—તેઓ જાણીતા મરાઠી એક્ટર અને મ્યુઝીશ્યન તેમજ ગાંધર્વ નાટક મંડળીના માલિક છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં પુનામાં થયો હતો. બાળ-પણથીજ તેઓ એક અઘ્છા સંગીતકાર પુરવાર થયા હતા અને માત્ર દશજ વર્ષની વયે લોકમાન્ય તીલક તરફથી “બાલગાંધર્વ” નો ખેતાબ મેળવવા પામ્યા હતા. ૧૯૧૩ માં ગાંધર્વ નાટક મંડળીની સ્થાપના કીધી હતી. જેના ૧૯૧૯ થી તેઓ માલિક છે. ૧૯૨૯ ના સાલમાં મળેલી ડ્રામાટીસ્ટ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

**ધીઆ, ડોઁ ચંપકલાલ જેકીશન-દાસ**—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ ના સાલમાં સુરત ખાતે થયો હતો. ૧૯૦૭ માં સુરત ખાતે મળેલી મહાસભાની બેઠક વેળાએ એમણે સ્વયંસેવક તરીકે સેવા બજાવી હતી. જલીયાનવાળા બાગના અત્યાચાર તેમજ ખીલાફત અન્યાયના વીરોધ અર્થે તેમણે ૧૯૨૦ ના સાલમાં એસીસ્ટન્ટ સરજન તરીકેના પોતાના ઓધવાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. તે પછીથી લાગત ૧૧ વરસ સુધી સુરત જીલ્લા મહાસભા સમીતીનું તેમણે પ્રમુખસ્થાન ભોગવ્યું હતું. સત્યાગ્રહ તેમજ કાયદાભંગ અંગેની કોંગ્રેસની ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધેલો હોવાથી તેમને સજા થઈ હતી. તેમણે સુરત ખરો મ્યુની-સીપાલીટીના પ્રમુખ, ધારાસભાના સભ્ય, તથા મુંબઈની સોશીયલ સર્વીસ લીગના માનદ તબીબનો ઓધ્ધો ભાગવ્યો હતો.

સરનામું:—સુરત.

**રાવ, શ્રી વિનાયક ગણપત, બી. એ. (મુંબઈ), બી. એ., એલ. એલ. બી. (કન્ટરબરી), મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં ફરેચના પ્રોફેસર**—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજ, સેન્ટ બેન્સ કોલેજ (કેમ્બ્રીજ), ફ્રાંસની ગ્રેનોબલ યુનિવર્સિટી વિગેરેમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૭ સુધી એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં ફરેચના માનદ પ્રોફેસર તરીકે સેવા આપી હતી. ૧૯૨૩-૧૯૨૪ માં સરકારી લેા કોલેજમાં કાયદાના પ્રોફેસર હતા, ૧૯૨૩ માં ઇંડીઆ લેા રીપોર્ટર્સ, બોંબે સીરીઝના મદદનીશ “લેા રીપોર્ટર્સ” હતા. તેઓ જે. પી. છે અને મુંબઈ કારપોરેશનના સભ્ય હતા, મુંબઈ મ્યુનિસિપાલીટીની શાળા સમિતિના એકવાર પ્રમુખ હતા, હિંદુસ્થાન સ્કાઉટ્સ એસોસિએશનના પ્રાંતિક કમીશનર, જુનીઅર રેડ કોસ સોસાયટીના ચેરમેન, ફેકલ્ટી ઓફ આર્ટ્સના ડીન, યુનિવર્સિટી ટ્રેનીંગ કોરના લેક્ટરન્ટ. સરનામું:—૩૪૭, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ (૨)

**સેન, શ્રી. ઉપાનાથ, સી. બી. ઇ., એસોસિએટેડ પ્રેસ ઓફ ઇંડીઆના ડાયરેક્ટર અને મેનેજીંગ એડીટર**—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. કલકત્તાની રીપન કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો છે. સરનામું:—એસોસિએટેડ પ્રેસ ઓફ ઇંડીઆ, ૪ થી પાર્લામેન્ટ સ્ટ્રીટ, ન્યુ દિલ્હી.

### પ્રેસીડન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતારાવો

રામ શરણુદાસ, લાલા, રાયબહાદુર, સી. આઈ. ઇ. કાઉન્સીલ ઓફ સ્ટેટમાં વિરોધ પક્ષના અગ્રેસર—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. ૧૯૧૨ થી ૧૯૨૦ માં પંજબની ધારાસભાના સભ્ય હતા. તેઓ રાયબહાદુર લાલા મેલારામના પુત્ર થાય. તેઓ લંડન ખાતેની રીઝર્વ બેંક કમીટીમાં સરકાર તરફના ડેલીગેટ, ઇમ્પી-રીઅલ બેંક ઓફ ઇંડીઆના ડિરેક્ટર, સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇંડીઆ લીમ (પંજબ શાખા) ની સલાહકાર કમીટીના ચેરમેન, ઇંડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેંકર્સ (પંજબ શાખા) ના ચેરમેન, કાનપુરની બ્રિ. ઇંડીઆ કોર્પોરેશન લીમ ના ડિરેક્ટર, ઇંડીઅન ટ્રાન્સ-કોન્ટીનેન્ટલ એર-વેઝ લીમ ના ડિરેક્ટર, અને ઉત્તર હિંદ વ્યાપારી ચેમ્બરના પ્રમુખ હતા. લંડન ખાતે ૧૯૩૩ માં ફેડરેટેડ ચેમ્બર્સ ઓફ બ્રિટિશ એમ્પાયર સેશન્સમાં ઉત્તર હિંદની ચેમ્બરના ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ઓલ ઇંડીઆ લેંડ હોલ્ડર્સ એસોસીએશનના સભ્ય છે, ગ્વાલીઅર સ્ટેટ ઇકોનોમીક બોર્ડ ઓફ ડેવેલપ-મેન્ટના ઉપ-પ્રમુખ, કનકડ ઓફ ઇંડીઆ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કંપનીના ડિરેક્ટર અને લાહોરની મેલારામ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સના માલિક છે. પંજબ સરકારની ડેવેલપમેન્ટ બોર્ડના સભ્ય, સતલજ કોટન મીલ્સ કંપનીના ડાય-રેક્ટર, સનલાઇટ ઓફ ઇંડીઆ ઇન્ડ્યુ-સ્ટ્રી કંપનીના ચેરમેન, પંજબ સનાતન ધર્મ પ્રતિનિધિ સભાના પ્રમુખ, લાહોરની સનાતન ધર્મ કોલેજની મેનેજિંગ કમીટીના જનરલ પ્રેસીડેન્ટ, પંજબ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ અને દિલ્હી અને ઉત્તર

હિંદ ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ (લાહોર)ની મેનેજિંગ કમીટીના સભ્ય છે.

સરનામું:—લાહોર

શ્રીવાસ્તવ, ડો સર, જે. પી., નાઇટ, ડી. એસ સી. (આત્રા), ડી. લીટ. (લખનો), એમ. એસ સી., ટેક. (વીકેટ), એ. એમ. એસ. ડી., એ. આઈ. સી., સ્વં મુન્શી બનકીપ્રસાદ શ્રી વાસ્તવના પુત્ર, ખંસી જીલ્લાના રાઇસ અને જમીનદાર—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમણે કૈલાશ કુમારી સાથે લગ્ન કર્યા હતા, જેમને બે પુત્ર અને પાંચ દીકરી છે. એમણે કાનપુરની કોઇસ્ટ ચર્ચ કોલેજ, અલ્લાહા બાદની મયુર સેન્ટ્રલ કોલેજ અને મેન્ચેસ્ટર કોલેજ ઓફ ટેકનોલોજીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એમનો કાનપુરમાં મોટો ધંધો છે. ન્યુ વીકટોરીઆ મીલ અને ઇન્ડીઅન ટર-પેન્ટાઇન એન્ડ રોસીન કંપનીના વહીવટ કરે છે. અલ્લાહબાદ બેંક લીમ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ મેચ કંપની, પાયોનીઅર લીમ, રેઝા ટેક્સટાઇલ્સ લીમ અને ગ્રેટ સુગર કમ્પાઇન લીમના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૨૬-૩૬ માં અપર ઇન્ડીઆ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રતિનિધી તરીકે યુ. પી. લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલમાં ચુંટાયા હતા. નવી યુ. પી. વડી ધારાસભામાં પણ ખીનહરીફ ચુંટાઇ આવ્યા હતા. ૧૯૨૮ માં યુ. પી. સાઇ-મન કમીશન કમીટીના પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૮-૩૧ માં કાનપુરના ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના માનદ પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧-૩૭ માં યુકત પ્રાંતના કેળવણીખાતાના પ્રધાન હતા. ૧૯૩૭ માં નાણાં અને ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન થયા હતા.

સરનામું:—કૈલાશ, કાનપોર,

પદમસી હામોદર ગોવિંદજી, જે. પી.— શેઠ પદમસી મેસર્સ હામોદર ગોવિંદજી સન્સની કંપનીના માલિક છે. એમનો જન્મ



૧૮૯૧માં થયો હતો. મુંબઈની એલફીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલ અને કોલેજમાં કેળવણી લીધેલી. ઘણા ઇનામો પણ મેળવેલા. ૧૯૦૮ માં મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરેલી. ૧૯૦૭માં બાઈ પ્રેમકોરબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા, એમને ત્રણ દીકરીઓ છે. ૧૯૩૫ માં જે. પી. ખન્યા. હિંદુસ્તાન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની લીમ અને મરકન્ટાઇલ ઇન્ટરચુરન્સ કંપની લીમના ડિરેક્ટર, બેંચિ પીસ ગ્રુડસ નેટીવ મરચન્ટસ એસોસિએશન અને હાલાઈ ભારીઆ મહાજનના માનદ મંત્રી, મુંબઈ ગૌરક્ષક મંડળીના આશ્રયદાતા અને ખજાનચી છે. એ ઉપરાંત તેઓ ધોયલાં અને ફેન્શી કાપડના વેપારીઓની મંડળીના ઉપપ્રમુખ છે. એમને નવાનગરના નાન મહારાજ તરફથી સોનાનો ચન્દ્રક અર્પણ

કરવામાં આવ્યો છે અને તેઓ જામનગર રાજ્યમાં સાફ માન અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. બેંચિ પીસ ગ્રુડસ નેટીવ મરચન્ટસ એસોસિએશનના મફત દવાખાતાના ત્રણી છે. બેંચિ પીસ ગ્રુડસ મારકેટ કંપની (મુળજી જેઠા મારકેટ)ના મંત્રી પણ છે. નાન વાઈસરોયે ફેશન પશુધનની સુધારણા અર્થે ઉપાકેલી યોજનામાં એમણે સહાય કરેલી અને મુંબઈ પ્રાંતના ખેતીવાડી ખાતાં મારફતે રૂ. ૫૦૦ ની રકમ ભેટ મોકલાવેલી. આ રકમમાંથી ગીર જાતના આખલાની ખરીદી થઈ હતી અને પંદર પુર જલ્લાના હોરોની સુધારણા અર્થે એ આખલાને પંદર પુરમાં મુકવામાં આવ્યો હતો. ગત મહા યુદ્ધ પ્રસંગે એમણે રૂ. ૨૦૦૦૦ જેટલી ત્રણ લોન લીધેલી. પોતાના પિતાશ્રીની યાદમાં એમણે જામખંભાળીઆ ખાતે હામોદર ગોવિંદજી મીડલ સ્કૂલ માટે મકાન બંધાવવા રૂ. ૨૦૦૦૦ ની ભેટ આપેલી. એ ઉપરાંત જામનગર અને જામખંભાળીઆ ખાતે “હામોદર ગોવિંદજી મેટરનીટી કોલેજ” બંધવાનો બંધોજ અર્થ આપેલો. શેઠ પદમસી સ્વભાવે ઉદાર હોવાથી અનેક ધર્મોદ્ધાર સંસ્થાઓને એમણે સારી રકમો ભેટ આપી છે. સારા અને મળતાવડા સ્વભાવને પરીણામે તેમજ ઉદાર દીલ હોવાથી જેમના સંસર્ગમાં આવે છે તેઓના પ્રેમ અને માન જતી લે છે.

સરનામું:—૧૫, મહાલક્ષ્મી ટેમ્પલ સ્ટ્રીટ, વોર્ડન રોડ, મુંબઈ.

પ્રેસીડન્સી  
સંધર ફેશી  
વીમા કું. છે.

**ચરનજીવ, મી૦ જનમેજ્ય, એમ.**  
 એ. (કેન્ટબરી)—તેઓનો જન્મ ૧૯૦૮ ના સાલમાં થયો હતો. લાહોરની ગવર્ન-મેન્ટ કોલેજ અને કેમ્બ્રીજની એમેન્યુઅલ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. કેમ્બ્રીજ યુનિવર્સિટી કરોડોડાઇલ કલબના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૩૧-૩૨ ના સાલની કેમ્બ્રીજની એમેન્યુઅલ કોલેજની ટેનીસ ટીમના તેઓ કેપ્ટન હતા. તેવણ એક 'ટેનીસ બ્લુ' પણ છે, અને ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૨ સુધી ઓક્સફર્ડ ટીમ સામેની મેચોમાં ભાગ લીધો હતો. ટેનીસ કપ ટુર્નામેન્ટમાં હોંદના પ્રતીનીધી તરીકે વીમબ્લડન ખાતે તેમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૩૫ માં મુંબઈ મધ્ય યુગોસ્લાવિયા સામેની ફેશપરફેશની ટીમે વચ્ચેની મેચમાં તેમણે હોંદના પ્રતીનીધી તરીકે ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—ખરમા શેલ, મુંબઈ.

**ચેટ્ટી, સર આર. કે. સનમુખમ,**  
 કે. સી. આઈ. ઇ., બી. એ., બી. એલ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ ના અક્ટોબર મહીનામાં થયો હતો. મદ્રાસની ફીઝીયન કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૪ ના સાલમાં તેમણે ઇંગ્લેંડની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૨૬ માં ઓક્સફોર્ડ મધ્ય મળેલાં એમ્પાયર પાલિમેન્ટરી એસોસીએશનના ડેલીગેશનમાં હોંદના પ્રતીનીધી તરીકે હાજરી આપી હતી. હોંદની વડી ધારાસભાની કોંગ્રેસ પાર્ટીના તેઓ ચીફ બોય હતા. ૧૯૨૮ ના સાલમાં જીનીવા ખાતે મળેલી ફેશ પરફેશના મજુરોની કોનફરન્સમાં હોંદી કારખાનાવાળાઓના ડેલીગેટના સલાહકાર તરીકે હાજરી આપી હતી. સેન્ટ્રલ એન્કીંગ

ઇન્ડવાયરી કમીટીના એક સભ્યનો ઓધો ભોગવવા ઉપરાંત હોંદની વડી ધારાસભાના પહેલા ટેબુટી પ્રેસીડન્ટનો અને તે પછીથી તેના એકમતે ચુંટી કઢાયલા પ્રેસીડન્ટનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. તે પછી તેઓ કોચીનના દીવાન નીમાયા હતા અને હાલમાં તેઓ અમેરીકા મધેના હોંદી ફેડરેશનના વડા નીમાયા છે.

સરનામું:—હેર્વડન રેસકોર્સ,  
 કોઈમખટોર.

**ચામ્થરામ ગીડવાની, ડા૦ પ્રતાપ-રાય**—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૧ માં તેઓ હેદ્રાબાદની જેલના તબીબ હતા જે ઓધો ઉપરથી ફારેજ થઈ ૧૯૧૨ માં તેઓ બ્રહ્મચર્ય આશ્રમમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ માં સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૨ માં રાજદ્રોહના આરોપસર તેઓને જેલની સજા થઈ હતી. ૧૯૨૩ માં તેઓનો છુટકારો થતાં બદનક્ષીના આરોપ માટે ફરી ધરપકડ થઈ હતી. સીંધની પ્રાંતીક કોંગ્રેસ કમીટીના ૧૯૨૩-૨૪ ના સાલ માટેના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. છેલ્લી સત્યાગ્રહની ચળવળમાં પડવાથી તેઓને ફરી જેલની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—હેદ્રાબાદ (સીંધ).

**ચુરી, મી૦ પી. ડી**—મુંબઈના ઇનસ્યુરન્સ સરકલમાં મી૦ ચુરી બજીતા છે. નેશનલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના તેઓ વર્ષો સુધી પ્રાન્થ સેક્રેટરી હતા. હાલમાં ન્યુ સ્વસ્તીક ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના સ્થાપકોમાંના તેઓ એક છે.

સરનામું:—ગામહેવી, મુંબઈ ૭.



**કાલાહ, મીં. એસ. એમ. એચ.—** ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. એમનો જન્મ ૧૯૦૨ ના સાલમાં થયો હતો. બોમ્બે ક્વોર્ટર્સ બુલર પારસી ટીમના તેઓ એક જવાન સભ્ય છે અને એ ટીમમાં ૧૯૨૨ ના સાલથી તેઓ રમતા આવ્યા છે. દરેક સીઝન દરમિયાન તેઓ ૧૦૦૦ થી વધુ રન લેતા આવ્યા છે. તેમનો સૌથી ચઢ્યાતો સ્કોર ૨૦૪ રને નોટ-આઉટ રહેવાનો છે. મહાન પારસી ઓલ-રાઉન્ડર જે. એસ. વોડનના હાથ હેઠળ તેમણે ક્રીકેટનું કાર્યોગ લીધું હતું. ૧૯૩૨ ના સાલમાં ઇંગ્લાંડની મુલાકાતે ગયલી ઓલ ઇન્ડિયા ટીમના તેવણ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૩૩ માં મુંબઈમાં રમાયલી પહેલી ટેસ્ટ મેચમાં ઇંગ્લાંડ સામે ઉતરેલી ટીમમાં તેવણ રમ્યા હતા.

**સરનામું:—**પારસી જમખાના, મુંબઈ અને રણજીત લોજ, જામનગર.

**સુધારાચન, ડા. પી., એમ. એ., બી. સી. એલ. (ઓક્ષન), એલ એલ. ડી. (ડબ્લિન),** કુમાર મંગળમના જમીનદાર—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે મદ્રાસ અને ઓક્ષફર્ડ ખાતે કેળવણી લીધી હતી. સુધારા પછીની પહેલી ધારાસભાની કાઉન્સિલના થોડા મહિના મંત્રી હતા. ૧૯૨૦ માં સાઉથ સેન્ટ્રલ લેન્ડ હોલ્ડર્સ તરફથી મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૦ માં ઓલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા, ૧૯૨૬-૩૦ માં મદ્રાસ સરકારના મુખ્ય પ્રધાન હતા. મદ્રાસની નવી વડી ધારાસભામાં બીનહરીફ ચુંટાઈ આવ્યા હતા. ૧૯૩૭-૩૯ માં ઓલ

ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. મદ્રાસની કોંગ્રેસ સરકારમાં કાયદાના પ્રધાન હતા. મદ્રાસ ઓલીમ્પીક એસોસિએશન, બોર્ડ ઓફ કંટ્રોલ ફોર ક્રીકેટ ઇન ઇન્ડિયા, મદ્રાસ હોકી એસોસિએશન અને મદ્રાસ ક્રીકેટ એસોસિએશનના પ્રમુખ છે.

**સરનામું:—**“ઇમાવાડી હાઉસ” ત્યાગ-રાજનગર, મદ્રાસ.

**કુપર ડા. રૂસ્તમ અરદેશર—**મુંબઈની સર જે. જે હોસ્પીટલના તેવણ એક ઓનરરી ઓરલ (Aural) સરજ્યન છે. મુંબઈની ધી બમનજી દીનશા પીટીટ પારસી જેનરલ હોસ્પીટલ અને પાંડિવાલા હોસ્પીટલના આગલા ઓનરરી સરજ્યન છે. હીંદના જાણીતા સરજ્યનોમાં ડા. રૂસ્તમ કુપરનું નામ મોખરે છે.

**સરનામું:—**મુંબઈ.

**અનસુયાબહેન—**શ્રીમતી અનસુયાબહેન તબીબી અભ્યાસ માટે જ્યારે વીલાયત ગયાં હતાં ત્યારે મહાત્મા ગાંધીજી સાથ એવણને મેલાપ થતાં તેઓ ગાંધીજીના અનુયાયી બન્યાં હતાં. વીલાયતના પ્રવાસ દરમિયાન એમણે ત્યાંની મહીલા પ્રવૃત્તિઓને અભ્યાસ કીધો હતો. દેશની સ્ત્રીઓની હાલતને અભ્યાસ કરતાં તેઓની હાલની હાલતથી એમને આઘાત થયો હતો. આજ કારણસર એમણે રાજકીય, સામાજિક તેમજ મજૂરોના હિતઅર્થેની ચળવળોમાં અંતર્લગ્ન હતા. અમદાવાદની મજૂર મહાજનના તેઓ પ્રમુખ હતાં. તેઓ પોતાની જીંદગી મજૂરોનાં ભલાં અર્થે ગુજરી રહ્યાં છે.

**સરનામું:—**અમદાવાદ.

દેશાઈ, શ્રીમતિ હિરાવંતી મનસુખ-  
લાલ—એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં પુના  
ખાતે આવેલ સીરવલ ગામે ગરીબ  
પિતાને ઘેર થયો હતો. સાધારણ



ગુજરાતી, મરાઠી અને હિંદીના અભ્યાસ  
પછી સત્તર વર્ષની ઉંમરે તેમના લગ્ન  
મુંબઈના જાણીતા શેરહલાલ રવળ શ્રી.  
મનસુખલાલ છગનલાલ સાથે થયાં હતાં.  
લગ્ન પછી શ્રી. મનસુખલાલને ત્યાં  
પૈસા આવ્યો હતો અને એ પૈસાને  
ગરીબ કાર્યે સારો ઉપયોગ થયો હતો.  
૧૯૩૦ ની લડત દરમિયાન તેમને ત્યાંજ  
સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ તથા અન્ય  
કોંગ્રેસ અગ્રેસરોની મંત્રણાઓ ચાલતી  
અને શ્રીમતિ હિરાવંતી પતીના કાર્યમાં  
પુરેપુરો સાથે હતાં. એમના પતી  
દ્રુટ કરી ગયા છે. તેમાંથી શ્રીમતિ  
હિરાવંતી પ્હેનની સંમતિથી મોટી  
સખાવતો થઈ રહી છે દ્રુસ્ટીઓમાં  
સરદાર પટેલ પણ છે. થોડા સમય

પહેલાં આણંદ ખાતે સ્થપાયેલી ખેતી-  
વાડીની કોલેજમાં આ દ્રુટમાંથી નવ  
લાખની જગી સખાવત કરવામાં આવી  
છે. સર હરકીશનદાસ હોસ્પીટલને રૂ. ૮૦  
હજાર અપાયા છે. એ ઉપરાંત સ્ત્રી  
કેળવણી તથા સ્ત્રી ઉન્નતિ માટે પણ  
અનેક સખાવતો થઈ છે. શ્રીમતિ હિરાવંતી  
સ્ત્રી ઉપયોગી સંસ્થાઓમાં અગ્રગણ્ય  
ભાગ લઈ રહ્યા છે અને પોતાના સ્વર્ગસ્થ  
પતિની યાદમાં દ્રુટમાંથી લાખોની સખા-  
વત કર્યે જાય છે.

સરનામું:—શાંતાકરજી.

ભવનાની, મીઠા માહુન—એમનો  
જન્મ ૧૯૦૨ ના એપ્રિલ માસમાં થયો  
હતો. તેઓએ માનચેસ્ટરની કોલેજ  
ઓફ ટેકનોલોજી મધ્ય કેળવણી લીધી  
હતી અને ડીગ્રી મેળવવા પહેલાં ફીલ્મ  
ઉદ્યોગમાં પડ્યા હતા કે જે ઉદ્યોગને  
લગતી તાલીમ તેમણે જર્મની અને  
ફ્રાન્સ મધ્યે ચાર વરસ સુધી લીધી  
હતી. ૧૯૩૧ માં તેઓ મીસ ઈનાક્સી  
રામરાવ, એમ. એ. (એનર્સ) સાથે  
શાદીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. ૧૯૨૫  
માં યુરોપથી હાંદ પાછા ફર્યા પછી  
કોલોનિયલ ફીલ્મ કંપની અને ઈમ્પીરીઅલ  
ફીલ્મ કંપની માટે ૨૦ ‘સાઈલન્ટ ફીલ્મો  
ડાયરેક્ટ કીધી હતી. ૧૯૩૧ થી તેઓ  
ઈંગ્લીશન ટોકીય પાછળ રોકાયા હતા.  
૧૯૩૫ માં ભવનાની પ્રોડક્શન્સની સ્થા-  
પના કીધી હતી. અત્યાર સુધીમાં  
તેમણે ઘણું ‘ટોકી’ પીકચરો ઉતાર્યાં છે.

સરનામું:—ડ. હાર્કનેસ રોડ, મલબાર  
હીલ, મુંબઈ.

**ચીઆળી, કર્નલ દીનશા પેરતનજી,** મેટ્રોફીઝીસીઅન અને સાઇકોલોજિસ્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ના નવેમ્બરમાં મુંબઈ મધ્યે થયો હતો. ન્યુયોર્ક પોલીસ રીઝર્વ એર સર્વીસના તેઓ માજી કમાન્ડર અને ન્યુ જરસી (યુ. એસ. એ.)ના મલાગા ખાતેના સ્પેક્ટ્રોક્રોમ ઇનસ્ટ્રીટ્યુટના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. માત્ર ૧૪ વરસની વયથી તેમણે કેમીસ્ટ્રી અને ફીઝિક્સમાં અજતરાઓ કરવા માંડ્યા હતા. ધોલપુર સ્ટેટમાં કામ કરી પતીયાલા સ્ટેટના ઇલેક્ટ્રીકલ એનજીનીઅર તરીકે પણ તેમણે કામ બજાવ્યું હતું. ૧૮૯૬ ના સાલમાં તેમણે પહેલીજવાર યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની મુલાકાત લીધી. તે પછી ત્યાંથી મુંબઈ પાછા ફરતાં એમણે મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર તરીકેનો ધંધો શરૂ કરીધો હતો. પછી ૧૯૦૮ ના સાલમાં પોતાની ઇલેક્ટ્રીક તેમજ સાયન્સી-ફીક શોધોને “Promote” કરવાના હેતુથી એઓ ઇંગ્લેંડ અને કોન્ટીનન્ટની મુલાકાતે જવા માટે હીંદ છોડી ગયા હતા ૧૯૧૧ માં એઓ પાછા અમેરીકાની મુલાકાતે ગયા હતા. ૧૯૧૮ ના સાલમાં ન્યુયોર્ક પોલીસ રીઝર્વમાં એમને સરજન કેપ્ટન તરીકે કમીશન મળ્યું હતું. ૧૯૧૯ માં તેઓને મેયર્સ કમીશન મળ્યું હતું અને ન્યુયોર્કની પોલીસ એન્ડ એશન સ્કુલના ગવર્નર તરીકે તેમની નીમણૂક થઈ હતી. તે પછી ન્યુયોર્ક પોલીસ રીઝર્વ એર સર્વીસના એઓ કરનલ અને કમાન્ડર તરીકે નીમણા હતા. વળી ન્યુયોર્કથી ફીલાડેલફીયા તેઓજ પહેલા પોલીસ એર મેલ લઈ ગયા હતા. તેઓની ‘સ્પેક્ટ્રોક્રોમ’ની શોધ કે જેનાથી દરદો સાબ કરવામાં આવે છે તેનો ન્યુ જરસી સ્ટેટ તરફથી

૧૯૨૨ ના સાલમાં સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓ યુર્વના તેમજ પશ્ચીમના મુલકની બધી ભળીને સુમારે સોળ ભાષાઓ બોલે છે. ૧૯૩૯ ની સાલમાં તેઓ હીંદની મુલાકાતે આવ્યા ત્યારે કેંગ્રેસ સરકારની પ્રોહીબીશન પોલીસીને ટેકા આપનારાં તેમણે ભાષણો કર્યાં હતાં.

સરનામું:—સ્પેક્ટ્રોક્રોમ ઇનસ્ટ્રીટ્યુટ,  
માલાગા, ન્યુ જરસી,  
યુ. એસ. એ.

**ચુનીલાલ, રાયસાહેબ**—તેવણનો જન્મ ૧૮૯૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૬ માં પેશાવરના મીલીટરી એકાઉન્ટસ ખાતામાં બેડાયા હતા, જે બાદમાં ઉપરથી ૧૯૧૮ માં તેઓ ફરિગ થયા હતા અને મેસોપોટેમ્યા ખાતેના મીલીટરી એકાઉન્ટસ ડીપાર્ટમેન્ટમાં બેડાયા હતા. ૧૯૨૦ માં મેસોપોટેમ્યાની પોલીસના ફીનાન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના હેડ બન્યા. જે પછી લશ્કરી ખાતાં તરફથી તેવણને કેપ્ટનની ઉચ્ચ પદવીએ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા. હાંદી સરકારને તેઓએ પોતાના કામથી અટલો બધો તો સંતોષ આપ્યો હતો કે ૧૯૨૫ માં તેઓ ઉપર રાયસાહેબના ખેતાબની નવાબેશ થઈ હતી. ૧૯૨૯ માં હાંદ મધ્યે પાછા ફરતાં મીં હામાનસુરાયના સહકાર સાથે હામાનસુરાય ઇન્ટરનેશનલ ટ્રાકીંગ અને પાછળથી ૧૯૩૪ માં બોમ્બે ટ્રાકીંગ લીમીટેડ ઉભી કરી હતી.

સરનામું:—રેડીમની બીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ  
સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ઠાકોરરામ કપીલરામ, દિવાનખહાદુર, બી. એ., એલ એલ. બી., સી. આઇ. ઇ., એડવોકેટ (ઓ. એસ.), સુરત જીલ્લાના માજી સરકારી પ્લીડર અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર, (૧૯૩૮ માં નિવૃત્ત થયા)—એમનો જન્મ ૧૮૬૮ માં થયો હતો. શ્રી. કેશવરાય અમૃતરાયની પુત્રી રતનગૌરી સાથે લગ્ન કરેલા. તેમણે ભાવનગરની એલફ્રેડ હાઈસ્કૂલ અને મુંબઈની એલફ્રીન્સ્ટન કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. શરૂઆતમાં થોડો વખત સુરતની સોરાખજી જે. જે. હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કરેલી. પછી સુરતમાંજ ૧૮૯૪ માં વકીલાત શરૂ કરી હતી. ૧૯૦૪ માં સુરત મ્યુનીસીપાલ્ટીમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૦૭-૧૯૦૯ અને ૧૯૧૧ માં સ્કુલ્સ કમીટીના ચેરમેન બન્યા હતા. ૧૯૦૮, ૧૯૦૯, અને ૧૯૧૭-૧૮ માં મેનેજિંગ કમીટીના ચેરમેન અને ૧૯૧૪-૧૭, ૧૯૨૮-૩૧ માં ઉપ-પ્રમુખ હતા ૧૯૨૨-૨૫ માં કમીટી ઓફ મેનેજમેન્ટના ચેરમેન અને ૧૯૨૫-૩૧ અને ૧૯૩૨ માં સ્કુલ બોર્ડના ચેરમેન બન્યા હતા. ૧૯૨૮ થી રાયચંદ દીપચંદ ગર્લ્સ સ્કુલ સોસાયટીના પ્રમુખ છે, ૧૯૩૦-૩૩ માં પીપલ્સ કો-ઓપરેટીવ બેંકના ચેરમેન, ૧૯૨૨ થી સુરત જીલ્લાના સ્કાઉટ કમીશનર, પ્રાટ કમીટીના સભ્ય હતા અને ૧૯૧૯ માં રોયલ રીફોર્મસ કમીશન સમક્ષ તેમણે જુખાની આપી હતી. ૧૯૨૭-૪૦ માં સુરતની સાર્વજનિક એજ્યુકેશનલ સોસાયટીના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧ માં નીમાયલી ખારડોલી તપાસ સમિતિમાં સરકાર તરફના વકીલ હતા. ૧૯૨૧ થી હોમ ફોર ડેસ્ટીટ્યુટ

ચીલ્ડ્રનના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૫ માં જુબીલી ચંદ્રક મળ્યો હતો. ના. શહેનશાહ છફા જ્યોર્જના રાજ્યારોહણ પ્રસંગે ચાંદીના ચંદ્રક મળેલો અને ૧૯૩૬ માં સ્કાઉટ પ્રવૃત્તિ અંગેની સેવા બદલ ચંદ્રક મળેલો.

સરનામું:—સંઘાડીઆવાડ, સુરત.

બોલે, રાવખહાદુર સીતારામ કેશવ, જે. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૨ થી ઘણું વરસા સુધી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશનના એક સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ માં મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. ૧૯૧૧ માં સુલેહના એક અમલદાર અને તે પછી ૧૯૧૨ માં એનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ માં તેઓ ઉપર રાવખહાદુરના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. એ ઉપરાંત ભંડારી એડ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સ, નાસીક ડીસ્ટ્રીક્ટ નોન-બ્રાહ્મી એડ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સ, વીજેરે કોન્ફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—દાદર, મુંબઈ.

શેઠ, શ્રી. માવજી ગોવિંદજી—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં કચ્છ-ભુજમાં ગરીબ માતૃપિતાને ત્યાં થયો હતો. તેમની વિદ્યાર્થી તરીકેની કારકીર્દી ઝળકતી હતી. અંડર ગ્રેજ્યુએટ હોવા છતાં તેમણે “કરસનદાસ મુલજીના જીવન અને કાર્યની પશ્ચિમ હિંદની સામાજિક પ્રગતિ પર અસર” એ વિષય પર સુંદર નિબંધ લખવા માટે મુંબઈ યુનીવર્સિટી તરફથી રૂ. ૧૫૦ નું ઇનામ મળ્યું હતું.

તેમણે શિક્ષક તરીકે અમદાવાદમાં પોતાના જીવનની શરૂઆત કરી હતી અને પછી વર્તમાન પત્રના તંત્રી બન્યા હતા. અમદાવાદથી મુંબઈ આવી વેપારમાં પડયા હતા. તેમણે હિંદ કો-ઓપરેટીવ સ્ટોર્સ લીમીટેડની સ્થાપના કરી હતી. ૧૯૦૪થી શ્રી. શેઠે રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લેવા માંડયો હતો. ૧૯૦૫ની બગલગની ચળવળથી તેમણે સ્વદેશી વ્રત લીધું હતું અને ૧૯૧૮માં મુંબઈ ખાતે મળેલી કોંગ્રેસની ખાસ બેઠકના તેઓ મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૧૮-૨૦ સુધી તેઓ એલ ઇંડિઆ કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. છેવટે ૧૯૨૧માં મતભેદ પડતાં કોંગ્રેસમાંથી મીસીસ એનીબેસ્ટ સાથે રાજીનામું આપ્યું હતું. શ્રી. શેઠે હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં આગળ પડતો હોસ્સા આપ્યો હતો. ઉપરાંત હિંદની પ્રથમ ત્રેડ યુનિ-અનના તથા ખુદ્ધ સાંસાયટીના સ્થાપક તથા થીઓસોફીસ્ટ આગેવાન છે. કચ્છની પ્રબળ કીચ લડતમાં પણ તેઓ મોખરે છે.

સરનામું:—શાન્તાકરજી.

સુહરાવર્દી, સર હસન, નાઇટ, લેફ. કર્નલ, આઇ. ટી. એફ., એ. બી. ઇ., એલ. એમ. એસ., એમ ડી., એફ. આર. સી. એસ. આઇ ડી. પી. એચ, આનરરી એલ એલ. ડી. (લંડન), ડી. એસ. સી. (કલકત્તા) હિંદી વજ્જરના સલાહકાર—તેમનો જન્મ ૧૮૮૪માં થયો હતો. મૈલાના અબેદુલ્લા અલ આબેદી સુહરાવર્દીના પુત્ર થાય. તેમણે ઢાકા મદરેસા, ઢાકા કોલેજ અને કલકત્તા મેડીકલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ

ડપ્લીન, એડીનબરો અને લંડન. ૧૯૨૨માં બંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના ડેપુટી પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૧માં એડીનબરો ખાતે મળેલી બ્રીટીશ એમ્પાયર યુનીવર્સીટી કોંગ્રેસમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના અગ્રેસર હતા. કલકત્તા યુનીવર્સીટી કોરના કમાન્ડીંગ ઓફીસર અને એસોસીએટ કમાન્ડર ઓફ ધી ઓર્ડર ઓફ સેન્ટ જોન, મદાત્મા ગાંધીએ સ્થાપેલા ઇંડિઅન ફીલ્ડ એમ્પ્યુ-લન્સ બ્રાઝ વોટર, લંડન (૧૯૧૪)ના એરગેનાઇઝીંગ મેમ્બર, બંગાળ પબ્લીક સર્વીસીસ કમીશનના માજી મેમ્બર અને ૧૯૩૦-૩૪માં કલકત્તા યુનીવર્સીટીના વાઇસ-ચેન્સેલર હતા. નાં વાયસરો-યના આનરરી સરજયન છે. એમણે “મધર એન્ડ ઇન્ફન્ટ વેલ્ફેર ફોર ઇંડિઆ”, “કલકત્તા એન્ડ એમ્પાયર્સ”, “મેન્યુઅલ ઓફ પોસ્ટ ઓપરેટીવ ફ્રીટમેન્ટ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—ઇંડોઆ ઓફીસ, લંડન.

ભારગવ ડાં ગોપીચંદ, એમ. બી. બી. એસ.—લાહોરની મેડીકલ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ના સાલથી તબીબ તરીકેની પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૧૯માં દેશની આઝાદી માટેની ચળવળમાં જોડાયા હતા. ૧૯૩૫માં પ્રેક્ટીસ છોડી દીધી હતી. લાહોરની લાલા ગણપતરાય ફી હોસ્પીટલના તેઓ એક ટ્રસ્ટી, લાહોરની હરીજન સેવક સંઘના પ્રેસીડન્ટ હોવા ઉપરાંત તેઓ અનેક જાહેર સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

સરનામું:—૪, કોર્ટ સ્ટ્રીટ, લજપત-રાય ભવન, લાહોર.

**હાસમલાલ જોશી**—શેઠ હાસમલાલને જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં કાઠીયાવાડ મધે થયો હતો. તેઓએ



માત્ર પ્રાથમિક કેળવણી જ લીધી છે. ૧૯૧૭ ના સાલમાં તેમણે મુંબઈ આવી એક નાના વેપારી તરીકે ધંધાની શરૂઆત કીધી હતી. ૧૯૨૮ માં તેમણે ખાલી પીપા (drums)નો ધંધો નાના પાયા ઉપર શરૂ કર્યો હતો. પોતાની જાતી હુશિયારીથી મહેનત અને ખંતને અંગે તેમણે પોતાના આ ધંધાને એટલો બધો તો મચાવી દીધો કે આજે મુંબઈમાં આ ધંધો કરનારા મોટા વેપારીઓની તેઓ હરોળમાં આવી શકે છે. ૧૯૪૦ માં તેમણે ખાલી પીપા બનાવવા માટેનું પોતાનું કારખાનું પણ ઉભું કર્યું છે. ધંધાને અંગે તેઓ સરકાર, રેલવેઓ, ત્રાંમવે કંપની, મીલો, જહોર ખાંધકામ ખાતાં વગેરે સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૩૪ માં

તેઓ ઇંગ્લેંડ તેમજ કૉન્ટીનન્ટના પ્રવાસે નીકળ્યા હતા.

સરનામું:—ગ્રેટ ઇસ્ટર્ન મીલ્સ નજીક, પરેલ રોડ, મુંબઈ નં ૧૨.

**દેશાઈ, મીં બંડુભાઈ કશનજી**—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ ના સાલમાં વલસાડ ખાતે થયો હતો. ૧૯૨૦ ની અસહકારની ચળવળને અંગે એમણે બી. એ. નો અભ્યાસ પડતો મેલ્યો હતો અને વલસાડ ખાતે રાષ્ટ્રીય શાળા ઉભી કરી હતી. ૧૯૨૧ ના સાલમાં એવણે અમદાવાદના મજૂર મહાજનમાં જોડાયા હતા, જેના તેઓ પાછળથી ઓનરરી સેક્રેટરી નીમાયા હતા. મજૂર સેવા એમના જીવનનો મુદ્દા લેખ છે. સત્યાગ્રહની ચળવળને અંગે તેઓને કારાવાસ ભોગવવો પડ્યો હતો. એવણે અમદાવાદની મ્યુનીસીપાલિટીના, અખીલ હીંદ મહાસભા સમીતીના તેમજ મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક સભાસદ છે.

સરનામું:—મજૂર મહાજન, અમદાવાદ.

**કાપડીઆ, મીં મોતીચંદ ગીરધર-લાલ**—એમનો જન્મ ૧૮૯૭ ના સાલમાં મુંબઈ મધે થયો હતો. તેઓ જાણીતા સાહિત્યકાર તથા ચુસ્ત કૉંગ્રેસમેન છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની કૉંગ્રેસની કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે એમને જેલની સજા થઈ હતી. તેઓ એક અચ્છા વક્તા અને લેખક છે. જર્જન કૉમની બહેતરી માટે તેઓ ભારે શ્રમ લઈ રહ્યા છે. એવણે મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કૉર્પોરેશનના તેમજ તેની જુદી જુદી કમીટીઓના એક સભ્ય પણ છે.

સરનામું:—મુંબઈ.

ચુંદરીગર, મી૦ ઇસમાઇલ ઇબ્રા-  
હીમ, બી. એ , એલ એલ. બી.—એમને  
જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૯૭ ના  
સાલના સપ્ટેમ્બર મહીનામાં થયો હતો.



તેઓની એકેડેમીક કારકીર્દી ઘણી ઝળ-  
કતી નીવડી હતી અને બીજી એલ  
એલ. બી.ની પરીક્ષામાં આખા મુ'બઈ  
ઇલાકામાં બીજા નંબરે પસાર થયા  
હતા. ૧૯૨૦ ના સાલમાં તેમણે અમદા-  
વાદ ખાતે એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે  
પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૨૬ ના સાલમાં  
તેઓની અમદાવાદના એસીસ્ટન્ટ  
પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર અને ગવર્નમેન્ટ  
પ્લીડર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૭  
માં તેઓ આ ઓધ્યા ઉપરથી ફારિગ  
થયા હતા. આ પહેલાં મી૦ ચુંદરીગરે  
સર લલ્લુભાઈ લો કોલેજમાં લગભગ  
ચાર વરસ સુધી પ્રેફેસર તરીકે કામ  
કીધું હતું. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૭ સુધી તેઓ  
અમદાવાદની મ્યુનીસીપાલિટીના એક

સભ્ય હતા. અમદાવાદની અનજીમને  
ઇસ્લામના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે  
તેમણે ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૭ સુધી સેવા કરી  
હતી. ૧૯૨૭ માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી  
પહેલી ગુજરાત અને કાઠીયાવાડ મુસ્લીમ  
કેળવણી કોનફ્રન્સના તેઓ ઓ૦  
સેક્રેટરી હતા. અમદાવાદની મુસ્લીમ  
એજ્યુકેશન સોસાયટીના પણ તેઓ  
ઓ૦ સેક્રેટરી છે. અમદાવાદની સુન્ની  
મુસ્લીમ વકફ કમીટીના તેવણ એક  
સભાસદ છે. ઇલાકાના ઉત્તર વિભા-  
ગમાં મુસ્લીમ લીગની શાખાઓ ઉભી  
કરવામાં તેમણે અત્રપદ લીધું હતું.  
૧૯૩૮ માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી બામ્બે  
પ્રોવીનશયલ મુસ્લીમ લીગની પહેલી  
બેઠકની રીસેપ્શન કમીટીના તેવણ  
ચેરમેન હતા. મુ'બઈની લેજિસ્લેટીવ  
એસેમ્બલીની મુસ્લીમ લીગ પાર્ટીના  
તેઓ ડેપ્યુટી લીડર છે. બામ્બે પ્રોવીનશયલ  
મુસ્લીમ લીગના એવણ હાલના  
પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૪૦ ના એપ્રિલ મહીનામાં  
મુબઈ હાઇકોર્ટના ઓરીજનલ સાઈ-  
ડના એડવોકેટ તરીકે તેવણ એનરોલ  
થયા હતા.

સરનામું:—ચોપારી સી ફેસ, મુ'બઈ.

દેવદાસ, સર એમ. ડી., બાર-એટ-લો—  
એઓ મદ્રાસની હાઇકોર્ટના રીટાયર્ડ  
જડજ છે. મદ્રાસની ધારાસભાના  
એકવાર ચુંડી કદાચલા સભાસદ હતા.  
પાલમકોટ ખાતે કેળવણી લઈ ત્યાં પ્રેક્ટીસ  
કીધા પછી બારીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી  
હતી. ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓ કાઉ-  
ન્સિલ ઓફ સ્ટેટના એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—સીલવન લોજ, લુઝ,  
માયલાપોર, મદ્રાસ.

ત્રીવેદી, સર ચંદુલાલ માધવલાલ, આઈ. સી. એસ., બી. એ. (મુ'ખઈ), આ. બી. ઇ., સી. આઈ. ઇ., મધ્ય પ્રાંતની સરકારના મુખ્ય મંત્રી—તેમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેમણે મુ'ખઈની એલ્ફીન્સ્ટન કૉલેજ અને એક્સફર્ડની સેન્ટ એન્સ કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૭ માં ઇ'ડી-અન સીવીલ સર્વિસમાં હાજલ થયા અને ૧૯૨૧ સુધી મધ્ય પ્રાંતના મદદનીશ કમીશનર તરીકે નોકરી બજાવી. જુદા જુદા ખાતાઓમાં નોકરી કર્યા પછી ૧૯૩૨-૩૫ માં હાંદી સરકારના હોમ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડેપુટી સેક્રેટરી તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૫-૩૬ માં તેમને હાંદી સરકારની સેક્રેટરીએટ એરગેનાઇઝેશન કમીટીના મંત્રી બનાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૬ માં વરાડના અને ૧૯૩૬-૩૭ માં ચત્તીસગઢ ડીવીઝનના કમીશનર નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ થી મધ્ય પ્રાંતની સરકારના મુખ્ય મંત્રી છે.

સરનામું:—નાગપુર.

ટાગોર, મહારાજ બહાદુર સર પ્રધ્યાત કુમાર, કે. સી. આઈ. ઇ., નાઈટ—તેમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો. એમણે કલકત્તાની હિંદુ સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો પછી ખાનગીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૯ માં કલકત્તાના શેરીફ નીમાયા હતા. વીકટોરીઆ મેમોરીઅલ હોલ અને ઇ'ડીઅન મ્યુઝીઅમના ટ્રસ્ટી છે. ગ્રેટ બ્રિટનની રાયલ ફોટોગ્રાફીક સોસાયટીના ફેલો છે. બંગાળની એસીઆટીક સોસાયટીના સભ્ય છે અને બંગાળ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ટાગોર કેસલ, કલકત્તા.

દેવીકારાણી—એમણે બોમ્બે ટોકીઝના સ્ટાર તરીકે દેશપરદેશમાં વીખ્યાતી મેળવી છે. મદ્રાસના માજી સરજન જનરલ કરનલ એમ. એન. ચોધરીનાં તેઓ બેટી થાય છે. એમના લગ્ન મીઠા હીમાનસુરાય સાથે થયાં હતાં. “કુર્મ” નામની મીઠા હીમાનસુરાય તરફથી અંગ્રેજી ભાષામાં ઉતારવામાં આવેલી પહેલી હાંદી ટોકીમાં એમણે “હારોઇન” તરીકે આગેવાન ભાગ લીધો હતો. હાંદ બેંગા પ્રોડકારટ કરવાનું એમને પ્રાંતીય પ્રોડકાસ્ટીંગ કુંપની (બી. બી. સી.) તરફથી અનુપમ માન મળ્યું હતું.

સરનામું:—બોમ્બે ટોકીઝ લીમીટેડ, મલાડ, મુ'ખઈ.

દેશાઈ, મણીભાઈ વસનજી, બી. એ., એલ એલ. બી.—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ ના સાલમાં થયો હતો. ખરોડા કો-ઓપરેટીવ લેન્ડ મોરગેજ બેન્કના તેઓ એક ડિરેક્ટર પણ છે. વડોદરાની ઐફ. એ. એરફનેજના એઓ એક સેક્રેટરી છે. શ્રી ૦ સયાજી હાઈસ્કુલના ટ્રસ્ટીઓની બોર્ડના એવળુ ચેરમેન છે. વડોદરા રાજ્યમાં તેઓ એક સુનંદા ધારાશાસ્ત્રી છે.

સરનામું:—પેલેસ રોડ, વડોદરા.

ધરૂવ, આચાર્યશ્રી આનંદશંકર બાપુ ભાઈ, એમ. એ., એલ એલ. બી.—ખનારસની હાંદુ યુનીવર્સિટીના એઓ પ્રો-વાઈસ ચાન્સેલર છે. ગુજરાત કૉલેજ અને એલફીન્સ્ટન કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ખનારસની હાંદુ યુનીવર્સિટીમાં એક પ્રોફેસર તરીકે એઓ બેડાયા હતા. એઓ સંસ્કૃતના એક મોટા સ્કોલર છે અને જાણીતા સાક્ષર છે.

સરનામું:—ખનારસ.



૩, મી૦ કે. સી.—ખંગાળના તેઓ અંધ ગવૈયા છે. “પૂરણુ ભકત” મધેનાં મીઠાં સંગીતથી એઓ બાણીતા થયા હતા. એમની ગાયનો ગાવાની રીત અજબ જેવી હોવાથી હીંદી સીનેમા આલમને એઓ ઝટ આકર્ષી લે છે. પાછળથી એવણુ મુંબઈની સાગર ફીલ્મ કંપનીમાં જોડાયા હતા અને બીજી કેટલીક કંપનીઓની ઘણીક બાણીતી ફીલ્મોમાં ભાગ લીધો હતો.

દીક્ષીત, ડૉ૦ એમ. કે., એલ. એમ. એન્ડ એસ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓનાં લગ્ન મી૦ આઈ. એલ. પંડીતનાં બેટી માલતી સાથે થયાં હતાં. પીપ્લેઝ એજ્યુકેશન સોસાયટી, એન્ટીઅનટ્યેબીલીટી લીગ, તેમજ સુરત મેડીકલ જુનિઅનના તેવણુ પ્રેસીડન્ટ છે. મુંબઈની જુની ધારાસભાના તેઓ એક સભ્ય છે.

સરનામું:—કણ્ણીઠ, સુરત.

વઝીર હસન, સર સૈયદ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—તેમણે અલ્લાહબાદની સરકારી હાઈસ્કૂલ અને બાલીઆ મુઈર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં અભ્યાસ કરી પાછળથી એમ. એ. આ. કોલેજ અલીગઢમાં શિક્ષણ લીધું હતું અને ૧૯૦૩ માં લકનૌ ખારમાં દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૨-૧૯ માં તેઓ ઓલ ઇંડીઆ મુસ્લીમ લીગના મંત્રી હતા. ૧૯૧૬ ના હિંદુ-મુસ્લીમ કરાર એમની ઝહેમતથી પાર પડયા હતા ૧૯૨૦ માં આઉધના જ્યુડીશીયલ કમીશનર અને ૧૯૩૦-૩૪ માં આઉધના વડા જજ નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં નિવૃત્ત થયા હતા.

સરનામું:—વઝીર હસન રોડ, લખનો.

તામ્બે, શ્રી૦ શ્રીપાદ બળવંત, બી. એ., એલ. એલ. બી.—તેમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. એમણે જખલપૂર, ઉમરાવતી અને મુંબઈમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઉમરાવતી ખાતે પ્લીડર છે, ઉમરાવતી ટાઉન મ્યુનીસીપલ કમીટીના સભ્ય અને ઉપ-પ્રમુખ છે. પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ પણ હતા. સી. પી. લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના ૧૯૧૭-૧૯૨૦ અને ૧૯૨૪ માં સભ્ય હતા અને ૧૯૨૫ માં એના પ્રમુખ થયા હતા. મધ્ય પ્રાંતના ગૃહમંત્રી થયા હતા અને ૧૯૨૯ માં મધ્ય પ્રાંતના કામચલાઉ ગવર્નર નીમાયા હતા. પહેલી અને બીજી ગોળમેજી પરિષદોમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં નીમાયલી ઇન્ડિઅન ફ્રેન્ચાઇઝ કમીટીના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ઉમરાવતી રોડ, નાગપુર.

કાલાસો, મી૦ જોસફ આલદીનો એલ. એમ. એન્ડ એસ., એમ. એલ. એ.—એવણુનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો. ગોવા, કરાંચી અને મુંબઈમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૦ થી પ્રાઇવેટ મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર તરીકે કામ કરે છે. તેવણુ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના એક જુના સભાસદ છે. મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના મેયર (૧૯૪૧-૪૨) પણ નેમાયા છે. તેઓ મુંબઈના મુંગાબહેરાંઓના ઇનસ્ટીટ્યુશનની કમીટીના એક સભ્ય છે. તેવણુ આગલી મુંબઈની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના એક મેમ્બર પણ હતા.

સરનામું:—ડી મોન્ડી બીલ્ડીંગ, મુંબઈ નં. ૨.

પાટીલ, રા. સા. પ્રેમચંદ ઇચ્છારામ—  
રાં સાં પાટીલ સાવડા મ્યુનીસીપાલિટીના



પ્રમુખ, મુંબઈની મહારાષ્ટ્ર વેપારી એમ્બરના  
ઉપ-પ્રમુખ, સાવડા (પુર્વ ખાનદેશ)ના  
જમીનદાર, મીલમાલેક, અને ખેંકર છે.  
જળગામ (પુર્વ ખાનદેશ)ની ધી એટ  
સોશીયલ લાઇફ એન્ડ જનરલ એસ્યુ-  
રન્સ લીં ના મેનેજીંગ ડીરેક્ટર, સાવડા  
ફેઝપુર ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય કંં લીં  
અને પાચેરા ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય કંં ના  
ચેરમેન અને મોરળી મીલ્સના મેનેજીંગ  
એજન્ટ છે. એ ઉપરાંત સામાજિક  
કાર્યકર પણ છે.

સરનામું:—સાવડા (પુર્વ ખાનદેશ).

દેશાધ, રાં ખં ગોર્વીદભાઇ  
હાથીભાઇ, બી. એ., એલ એલ બી—  
તેઓએ મુંબઈ તેમજ વડોદરામાં  
કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૯ ના સાલમાં  
તેઓ વડોદરાના જુડીશીયલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં  
દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૦ ના સાલમાં

એમણે નવસારી પ્રાંતના સુપ્રાન્સ  
ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૦-૧૨ માં  
તેઓ સેનસસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ નીમાયા હતા.  
૧૯૧૭-૧૮ માં લીગલ રીએમ્બ્રનસરનો  
ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૯-૨૦ માં  
એમણે વડોદરાની હાઇકોર્ટના ચીફ  
જસ્ટીસનો ઓધો ભોગવ્યો હતો એ  
ઉપરાંત સ્ટેટના નાયબ દીવાન તેમજ  
એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ  
તરીકેના ઓધો પણ એમણે ભોગવ્યા  
હતા. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના  
તેઓ એક માજી સભ્ય છે. લીયો ખાતે  
મળેલી સ્થાનિક સન્તાવાળાઓની દેશ-  
પરદેશની છટ્ટી કોંગ્રેસમાં એવણે એક  
હેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. તેઓ  
ઉપર નાં શહેનશાહના સીદ્દવર જીબીલી  
મેડલની પણ નવાજેશ થઇ હતી.

સરનામું—રેસકોર્સ રોડ, વડોદરા.

વકીલ, લેફ. સરદાર જહાંગીર રસ્તમ,  
એ. આઇ. આર. એ, જમીનદાર  
અને વેપારી—સ્વં ખા. ખ. સરદાર  
સર રસ્તમ જહાંગીર વકીલ (મુંબઈ  
સરકારના ૧૯૩૦-૩૩ માં પ્રધાન)ના  
તેઓ જયેષ્ઠ પુત્ર થાય તેમનો જન્મ  
૧૯૦૬ માં થયો હતો. એમણે હિંદમાં,  
લંડન યુનીવર્સિટી અને જર્મનીની હાર્જ  
યુનીવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૩૧ માં તેમણે વડોદરાવાળા મીં  
ટી. આર. કોઠાવાળાની પુત્રી કેતાયુન  
સાથે લગ્ન કર્યાં હતાં. સરદાર જહાં  
ગીર ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી અમદાવાદ  
જલ્લા લોકલ બોર્ડના ઉપ-પ્રમુખ હતા.  
૧૯૩૮ સુધી તેઓ પહેલા વર્ગના  
ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ હતા. ૧૯૩૮ માં  
મુંબઈના ગવર્નરના ઓનરરી એડીકાં

નીમાયા હતા. ૧૯૪૦ માં સેન્ટ એન એમ્યુલસ પ્રીગેડ એવરસીઝના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ નીમાયા હતા. ઇંડીઅન રેડક્રોસ સોસાયટીની અમદાવાદ જીલ્લા શાખાના અને ગુજરાત લેન્ડઆનર્સ એસોસીએશનના માનદ મંત્રી છે. વીલીંગ્ડન અને ફીકેટ કલબ ઓફ ઇંડીઆના સભ્ય છે.

સરનામું:—દેર-એ-નીશન, શાહીબાગ, અમદાવાદ.

**વઝીફદાર, લફ્ટનન્ટ-કરનલ સોહરાય શાપુર, એમ. આર. સી. પી. (લંડન), એમ. આર. સી. એસ. (ઇંગ્લંડ), લેફ્ટ-કર્નલ., આઈ. એમ. એસ., જે. પી., ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. તેમણે મેરી હોરમસજી વાડીઆ સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે મુંબઈની ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ, અને સેન્ટ બાર્થોલોમ્યુઝ હોસ્પિટાલ (લંડન)માં અભ્યાસ કર્યો છે. ૧૯૦૮ માં ઇંડીઅન મેડીકલ સર્વીસમાં દાખલ થયા હતા. ગત મહાયુદ્ધમાં તેમણે જર્મન પુર્વ આફ્રીકા અને પાછળથી દક્ષીણ ઇરાન અને મેસોપોટેમીઆમાં સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૩ માં તેઓને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજના પેથોલોજીના પ્રોફેસર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં જે. જે. હોસ્પિટલના સેકન્ડ ફીઝીશીયન અને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં મેટરીઆ મેડીકાના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૨૫ માં જે. જે. હોસ્પિટાલમાં ફર્સ્ટ ફીઝીશીઅન અને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં મેડીસીનના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૨૬-૩૮ સુધી જે. જે. હોસ્પિટલના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ હતા.**

સરનામું:—C/o લોઈડઝ બેન્ક લીમીટેડ, મુંબઈ.

**દેવધર, પ્રો. દીનકર બલવન્ત, એમ. એ.—એવણનો જન્મ ૧૮૯૨ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓ એક પુરાણ: હાંદુ ફીકેટર છે અને મુંબઈમાં રમાયલી કવોડરેંગ્યુલર અને પેન્ટેંગ્યુલર ફીકેટ મેચોમાં ભાગ લેતી હાંદુ ટીમના એવણ કાંઠા મીસાલ છે. પુનાના હાંદુ જમખાના તરફથી ફીકેટની રમતમાં ભાગ લેતાં એઓ એક ફીકેટર તરીકે બહાર પ્રજાની બાજુમાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૭ ના સાલમાં એમણે એમ સી.સી. ટીમ સાથેની રમતમાં પણ ભાગ લીધો હતો. હાંદુ ટીમના કેપ્ટન તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. મહારાષ્ટ્ર ઇન્સેવનના પણ એવણ વર્ષોથી કેપ્ટન તરીકે ચુંટી કઢાય છે. પુનાની સર પરશુરામભાઈ કોલેજના સંસ્કૃત વીપયના એઓ પ્રોફેસર છે.**

સરનામું—સર પરશુરામભાઈ કોલેજ, પુના.

**વિઝીઆનગરના મહારાજકુમાર, સર વિજય, યુકન પ્રાંતની ધારાસભાના સભ્ય અને બનારસ એસ્ટેટના માલિક—એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. તેમણે ભાગીરથીદેવી સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે અજમેરની મેયો કોલેજ અને ઇંગ્લંડની હેમલેખરી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૬ માં ઇંગ્લંડના પ્રવાસે ગયેલી હિંદી ફીકેટ ટીમના તેઓ સરદાર હતા. ૧૯૩૪-૩૭ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં સભ્ય હતા. તેઓ ઉત્સાહી સ્પોર્ટ્સમેન છે. તેમણે યુરોપ અને અમેરિકામાં ખુબ પ્રવાસ ખેડયો છે.**

સરનામું:—વિઝીઆનગર-પેલેસ, બનારસ સીટી.

માદન, શ્રી. એસ. એફ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં નવસારી ખાતે થયો હતો.



પિતાજી છ મહિનામાં ગુજરી જતાં કાકાજી ફરામજી માદને એમને કેળવણી આપી અને મોખેદી શીખવી. એ પછી સુરત રસ્તમપુરા ભગરપંથની અગી-આરીમાં રોજ એ ઇજરને કરવા માટે રૂ. ૧૭ ના પગારે નોકરીએ રહ્યા. આ નોકરી છ વર્ષ કર્યા પછી ખા. ખા. બીવંડીવાલાને ત્યાં નિઝામ સલ્તનતમાં ૧૨ વર્ષ સુધી દારૂના દેવોના મેનેજર તથા દુકાનદારોના ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નોકરી કરી. એ પછી મુંબઈની બાણીતી ભારત ફ્લોરીંગ ટાઇલ્સની ફેક્ટરીમાં ૧૮ વર્ષ મેનેજર તરીકે સેવા બજાવી છે. આ ફેક્ટરીના કામદારોને અનેક પ્રકારના સુખસગવડના સાધનો મેળવી અપાવ્યાં છે. ઉરણની મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય તથા પ્રમુખ તરીકે ઉરણની પ્રજાની સેવા બજાવી છે. એમણે કોમ કોમ વચ્ચે શાંતિભર્યાં સંબંધ રહે તે

માટે ઉપયોગી કાર્ય કર્યાં છે અને લોકોએ એમને એ બદલ માનપત્રો આપ્યાં છે. ઉરણ અને પનવેલ મેટર-નીટીહોમ, એકસાઇઝ એડવાઇઝરી કમીટી, લોયલટી લીગ, વિગેરેના સભ્ય છે. સરનામું:—મોરા, કોલાખા જીલ્લો.

દીલાવર હુસેન—એઓ મહોમેદન ટીમના એક ચુનંદા ખેટસમેન અને અચ્છા વીકેટકીપર છે. ઇંગ્લાંડ સામેની હાઈમાં રમાયલી ટેસ્ટ મેચમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો. કલકત્તા ખાતે રમાયલી ટેસ્ટ મેચમાં એમણે સુંદર ખેડીંગ કરી ભારે પ્રશંસા મેળવી હતી. મુંબઈમાં રમાયલી કવોડરેંગ્યુલર અને પેન્ટેંગ્યુલર મેચોમાં પણ એવણે મહો-મેદન ટીમ તરફથી ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૬ માં એઓ અભ્યાસઅર્થે કેમ્બ્રીજ ખાતે ગયા હતા. એાલ ઇંગ્લીશ ક્રીકેટ તરફથી ઇંગ્લાંડમાં રમાયલી મેચ માટે પણ એવણે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૬ ના સાલમાં રમાયલી બીજી અને ત્રીજી ટેસ્ટ મેચોમાં પણ એવણે ઉત્તર્યા હતા.

દીવાન, મી૦ લાલચંદ નવલરાય—એમનો જન્મ ૧૮૭૦ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૮ ના સાલથી એડવોકેટ તરીકે એઓ પ્રેક્ટીસ કરતા આવ્યા છે. એસેમ્બલીના પણ તેઓ એક સભ્ય છે. એમણે યુરોપ, અમેરીકા, ઇંગ્લંડ, પેલેસ્ટાઇન વીગેરે જગ્યાઓની બહોળી મુસાફરી કરી હતી. એન સીંધ કમીટીના એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૪ માં મળેલી એાલ સીંધ હીંદુ કોનફરન્સના એઓ પ્રમુખ હતા.

સરનામું:—૩૪, વેસ્ટન કોર્ટ,  
ન્યુ દીલ્હી.

વાડીઆ, શ્રી. દારાશાહ નોશરવાન, એમ. એ., એફ. જી., એસ., એફ. આર. જી. એસ., એફ. આર. એ. એસ. ખી., સીલોન સરકારના મીનરલોજીસ્ટ— એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. તેમણે વડોદરા કોલેજ અને મુંબઈ યુનીવર્સિટીમાં શિક્ષણ લીધું હતું. ૧૯૦૭-૧૯૨૦ માં જમ્મુ (કાશ્મીર)ની પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ કોલેજમાં જીઓલોજીના પ્રોફેસર હતા. ૧૯૨૧-૧૯૩૯ સુધી તેમણે હિંદની ભુગર્ભ તપાસ (જીઓલોજીકલ સર્વે) કરી હતી. સરકારી ફરજ દરમિયાન તેમણે ઉત્તર-પશ્ચિમ પંજાબ, હાઝારા અને કાશ્મીરની પણ ભુગર્ભ તપાસ કીધી હતી. ૧૯૩૯ થી સીલોન સરકારના મીનરલ સલાહકાર છે. તેમણે “હિંદનું ભુસ્તરશાસ્ત્ર” “નંગા પર્વત અને ગીલગીટ જલ્લાની ભુસ્તર રચના”, “હિમાલય વિષે નવીન વિચાર” વિગેરે પુસ્તકો અંગ્રેજીમાં પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—૨૭, ચૌરઘી, કલકત્તા.

દુનીચંદ લાલા, ખેરીરટર-એટ-લો.— તેવણનો જન્મ ૧૮૭૦ ના સાલમાં થયો હતો. લાહોરની ફોરમેન કીશ્રીઅન કોલેજ તેમજ ગવર્નમેન્ટ કોલેજમાં અને લંડનની ગ્રેજ ઇનમાં તેમણે ઉગ્રવણી લીધી હતી. ૧૮૯૬ માં ખેરીરટરની પરીક્ષામાંથી પસાર થયા હતા. તેઓ લાહોરની હાઇકોર્ટના એક એડવોકેટ પણ છે. લાહોરની મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશનના તેઓ ૨૫ વરસ થયાં એક સભાસદ છે. ૧૯૩૪ ના સાલ સુધી તેઓ પંજાબની પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૧૯ ના સાલના ‘મારશ્ચલ લો’ના અમલ વખતે તેવણને

દેશપાર કરવામાં આવ્યા હતા, અને પાછળથી જન્મદેશનીકાલની સજા થઈ હતી. એ કે ૧૯૧૯ ના ડિસેમ્બરમાં તે પછીથી છોડી મેલવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ ના સાલની તેમજ હાલની સત્યાગ્રહની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે ખન્નેવાર સજા થઈ હતી.

સરનામું:—૨૯, ટેમ્પલ રોડ, લાહોર.

દેશાધ, મીં ઝીણાભાઈ આર. (સ્નેહ-રશ્મી),—ખી. એ. (એનર્સ) તેમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં થયો હતો મુંબઈ તેમજ ભરૂચમાં ઉગ્રવણી લીધી હતી. ૧૯૨૬ માં તેઓ ગુજરાત વીધાપીઠના હોસ્ટરીના વીધયના પ્રોફેસર હતા. ૧૯૨૯ માં ગુજરાત સોશયલ રીફોર્મ લીગના વાઇસ-પ્રેસીડન્ટના તેમણે આધ્યા ભોગવ્યા હતા. ૧૯૩૦ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે તેઓને જેલની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૧ ના સાલમાં સુરત સીટી કોંગ્રેસ કમીટીના તેવણ ચુંટી કઢાયલા પ્રમુખ હતા. એજ સાલમાં તેઓ એલ ગુજરાત યુથ લીગના વાઇસ-પ્રેસીડન્ટ પણ હતા. ૧૯૩૨ માં ફરી કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે સજા થઈ હતી.

સરનામું:—કીણુ નીવાસ, જુહુ રોડ, વીલેપારલે, મુંબઈ.

ધનરાજગીરજી બહાદુર, રાજ—એવણ નીઝામ હૈદરાબાદના એક લક્ષાધિપતી શેઠયા છે. તેઓ ગોસ્વામી રાજાઓના માનવંત કુટુંબના એક સભ્ય છે. ૧૯૨૩ ના સાલમાં તેઓ હકદાર તરીકે ગાદીએ આવ્યા હતા. તેવણ એક સ્પોર્સમેન હોવા ઉપરાંત ક્રીકેટમાં ભારે ઉલટ ધરાવનાર શેઠયા છે. તેઓ એક મીલ માલેક તરીકે પણ જાણીતા છે.

દાલમીઆ, શેઠ રામકૃષ્ણ—એમનો જન્મ ૧૮૯૩માં થયો હતો. તેઓ



૧૯૧૦માં શ્રીમતિ દુર્ગાદેવી સાથે પરણ્યા હતા. તેમણે ઘેર ખાનગીમાંજ અભ્યાસ કર્યો હતો અને અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતોનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. ઉપરાંત ઇંગ્લીશ, હિંદી, બંગાળી અને ગુજરાતી ભાષાઓનો પણ અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ એક ધંધાદારી ઉપરાંત સારા વકતા છે અને ધાર્મિક અભ્યાસમાં રોજ કલાક ગાળે છે. તેમણે લાખો રૂપિયાની સખાવત કરી છે. ૧૯૩૧માં તેમણે ઉદ્યોગો પાછળ લક્ષ દેવા માંડ્યું. તેમણે હિંદમાં સૌથી મોટું ખાંડનું કારખાનું કાઢ્યું, ૧૯૩૪માં તેમણે એવુંજ બીજું ખાંડનું કારખાનું કાઢ્યું અને ૧૯૩૬માં ભારત વિમાનકંપનીના શેરો મોટા પ્રમાણમાં ખરીદી લઈ એની વ્યવસ્થા પોતાને હસ્તક લીધી. દાલમીયાનગર ખાતે ખાંડના જે કારખાના છે, તેમાં તેમણે કાગળની મીલ, સીમેન્ટનું કારખાનું અને કેમીકલ પ્લાન્ટનો ઉમેરો કર્યો છે. ૧૯૩૭માં સીમેન્ટના ઉદ્યોગમાં તેમણે ઝંપલાવ્યું અને ટુંક સમયમાં બીહારના દાલમીયાપુરમમાં અને પંજાબના ડેન્ડોટમાં અને કરાચીમાં સીમેન્ટનાં કારખાનાં ઉભાં કરી દીધાં હતાં. તેમના નાના ભાઈ શેઠ જયદયાલ દાલમીયા એમના જમણા હાથ સમા છે.

સરનામું:—દાલમીયાનગર.

વાકનીસ, મી૦ ત્ર્યંબક દીનકર—એમનો જન્મ ૧૯૦૨માં પુનામાં થયો હતો. પુનામાં શિક્ષણ લઈ સને ૧૯૨૩માં મુંબઈ વિશ્વવિદ્યાલયની બી. એ.ની પરીક્ષા ઇંગ્લીશનો ઐત્તીક વિષય લઈ માનસહીત પસાર કરી, સને ૧૯૨૩-૨૪માં પુનાની સર પરશુરામ ભાઉ કોલેજમાં ફેલો અને લેક્ચરર નીમાયા. સને ૧૯૨૫માં અલ્હાબાદની અને સને ૧૯૨૬માં લંડનની આઈ. સી. એસ.ની પરીક્ષામાં બેઠા. તા. ૨૮-૫-૨૭ થી વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં પ્રેરિશનર તરીકે પેટલાદ હાજલ થયા. સને ૧૯૩૩માં લંડન વિશ્વવિદ્યાલયમાં સ્ટેટ રેકૉલર તરીકે પુસ્તકાલય શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવા મોકલવામાં આવ્યા અને ત્યાંની ડીપ્લોમાની પરીક્ષા પસાર કરી. સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૪માં વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતાના વ્યવસ્થાપક તરીકે કાયમ થયા.

શ્રીમંત મહારાજ સાહેબના હોરક મહોત્સવ વખતે તેમને રૌપ્ય પદક મળેલ છે.

સરનામું:—કૃષ્ણનિવાસ, ઢાંડયાબજાર, વડોદરા.

પટેલ, ડૉઁ ધનજીશાહ હીરજીભાઈ— મીઁ જમશેદજી એમ. પટેલે પોતાની ડૉઁ ધનજીશાહ પટેલનો જન્મ તાઁ ૬-૧-૧૮૫૬ ના રોજ થયો હતો. તેમને નાનપણથીજ ક્રીકેટનો શોખ હતો અને ૧૨ વર્ષની નાની ઉમ્મરે કોલેજીઅનો સામે ૩૨ રનનો ટોપ સ્કોર કરીને એક સ્પ્રીંગ ખેટ મેળવ્યું હતું જે તે વખતમાં એક નવાઈ હતી. તેઓ તે બાદ સ્પાર્ટન ક્લબમાં જોડાયા હતા. ૧૮૭૩ માં સ્થપાયલી

મીઁ જમશેદજી એમ. પટેલે પોતાની જે ક્રીકેટની ચોપડી લખી છે તેમાં સારી જાતની ક્રીકેટ રમત માટે ડૉઁ પટેલ તથા ડૉઁ કાપડીઆ માટે ઘણું સાફ લખાણ કર્યું હતું. ૧૮૮૬ ની સાલમાં ઇંગ્લંડ ગયલી પહેલી પારસી (ઇન્ડીઅન) ટીમના ડૉઁ ધનજીશાહ પટેલ કેપ્ટન હતા અને તે વેળાનાં મહારાણી વીક્ટોરીઆની બાહુશથી પ્રીન્સ ક્રીશ્ચીઅન વીક્ટર્સ ટીમ વીરુદ્ધ



ડૉઁ ધનજીશાહ પટેલ અને મીસીસ જાજીજી પટેલ ઉભાં છે, જ્યારે ઉપરનાં ચિત્રો ડૉઁ પટેલનાં માતા બાઈ રતનબાઈ અને પિતા શેઠ હીરજીભાઈના છે.

એલ્ફીનસ્ટન ક્રીકેટ ક્લબના તેઓ એક ફાઉન્ડર હતા. એ ક્લબને આગળ પાડવામાં તેમણે મોટો ફાળો આપ્યો હતો અને એ ક્લબના પ્રેસીડન્ટ સીવાયના સઘળા હોદ્દાઓ તેમણે ભોગવ્યા હતા. ૧૮૭૫ ની સાલમાં તેઓએ એક ઇન્ડીઅન ક્રીકેટર તરીકે પહેલવહેલી સેનચરી કરી હતી. તે પછી ૧૮૭૭ની સાલમાં તેમણે ઘણી ઇન્ટર-નેશનલ મેચોમાં ભાગ લીધો હતો. મરહુમ

પારસીઓ વચ્ચે એક ક્રીકેટ મેચ ગોઠવાઈ હતી, જે માટે ડૉઁ પટેલ અને તેમના ગોઠીઆઓને વીન્ડસર ખાતે લઈ જવા માટે ખાસ બાદશાહી ગારીઓ મોકલવામાં આવી હતી. વળી પ્રીન્સ અને પ્રીન્સેસ ક્રીશ્ચીઅને તેમના માનમાં એક ભવ્ય ખાણુંનો મેળાવડો કર્યો હતો, જે તે વખતમાં એક અસાધારણ અને મગરૂર-ભર્યો બનાવ ગણવામાં આવ્યો હતો.

ઈંગ્લાંડના પેપરોએ આ મેચનો રીપોર્ટ ફાટાઓ સાથે છાપીને ડોન પટેલની બાહોશ કેપ્ટનશીપ અને પારસી ક્રીકેટરોના સારા સ્પોર્ટીંગ સ્પીરીટ અને રમતનાં વખાણુ કર્યાં હતાં.

ડોન પટેલ હાલના હયાત પારસી ક્રીકેટરોમાં ૮૬ વર્ષની ઉમ્મરના સાથી જુના પારસી ક્રીકેટર છે. તેઓએ લગભગ ૪૦ કેપો અને શીલ્ડો જીદી જીદી ક્રીકેટ એસોસીએશનોને ભેટ કીધાં છે. તે ઉપરાંત એ

શેઠીઆઓ ખેરામજી જીજીભાઈ અને નાના-ભાઈ ખેરામજી જીજીભાઈના મેડીકલ એટેન્ડન્ટ થયા હતા. ૧૮૬૨ થી ૧૯૧૪ સુધી તેમણે બાઈ હીરાંબાઈ ખેરામજી જીજીભાઈની ચેરિટેબલ ડીસ્પેન્સરીમાં કામ કર્યું હતું.

ડોન પટેલ અનેક બહેર, સખાવતી અને ધાર્મિક ખાતાંઓના ટ્રસ્ટી છે. તીથલ (વલસાડ પાસે) ખાતે એક પારસી સેનેટોરીઅમના તેઓ એક ડોનર, ફાઉન્ડર



બાઈ રતનબાઈ અને હીરજીભાઈ સેનેટોરીઅમ, તીથલ.

રમતની ખીલવણી માટે તેમણે જીદી જીદી રીતે મદદ કર્યાં કરી છે.

ડોન પટેલે ૧૮૮૩-૮૪ ની સાલમાં એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની ડીગ્રી મેળવી હતી અને તે પછી તેઓ મરહુમ સર મંગળદાસ નથુભાઈના સેક્રેટરી અને ખાસ તબીબ તરીકે રહ્યા હતા.

ઈંગ્લાંડ ખાતેથી પાછા ફર્યા પછી તેમણે મીન્ટરોડ ઉપર મેસર્સ રાઇટ અને કંપની નામની એક ફર્મ કાઢી હતી અને મરહુમ

અને મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે. એ સેનેટોરીઅમ માટે તેમણે રૂ. ૪૩૦૦૦ જેવડી મોટી રકમ આપી હતી. તે ઉપરાંત તેઓ કેળવણીની દીશામાં પણ સારી મદદો આપે છે અને ગરીબોને પણ ચાલુ મદદ કરે છે. છેલ્લી મોટી લડાઈમાં તથા હાલની લડાઈમાં મદદ કરવાને લગતી હાલચાલોમાં તેમનો ફાળો સારો છે. પોતાની તીથલની એસ્ટેટ પણ જરૂર પડે તો ઉપયોગ માટે આપવાની ડોન પટેલે એ. આર. પી. ને





ડોન પટેલ અને કીકિટ ટીમ

ઓફર કરી છે.

ડોન પટેલના પીતાજી શેઠ હીરજીભાઈ એક જુની ઈંગ્લીશ ફર્મમાં મુકાદમ હતા અને તેમના કાકાજી ઓનરેબલ શેઠ ફરામજી નશરવાનજી પટેલ મોટા મોટા અંગ્રેજી અમલદારોમાં પારસી નેસ્ટર તરીકે ઓળખાતા હતા અને તેમની ફરામજી સન્સ એન્ડ કું'ગ સા વર્ષની જુની ફર્મ હતી.

ડોન પટેલનાં ધણીઆણી ખાઈ જાઈજી શેઠ અરદેશર એચ. નારીએરવાળાનાં બેટી થાય છે જેઓ ડોન પટેલને તેઓના જુઝ-રોગીના વખતમાં સારી સેવાઓ બજાવીને તેમનાં અનેક સખાવતી કામોમાં મદદ કરે છે. ડોન પટેલ જેવા ભલા અને ડોમી હોત બળવનારા ગ્રહરથોની ડોમને જરૂર છે.

સરનામું:—ખાઈ રતનખાઈ હીરજી પટેલ  
સેનેટોરીઅમ, તીથલ  
(વલસાડ).

**વૈદ્યરાજ જેઠાલાલ દેવશંકર દવે**  
પ્રાણાચાર્ય કૃત પુસ્તકો.

ધનવાન—પ્રેસાદાર થવાના  
ઉપાયો રૂ. ૮-૦

ધનપ્રાપ્તિના માર્ગો— રૂ. ૫-૦

સ્ત્રી હિતશિક્ષક—સ્ત્રી ઉપયોગી  
પુસ્તક રૂ. ૪-૦

હિંદુસ્થાનની તીર્થયાત્રા—તીર્થ-  
યાત્રાનું પુસ્તક રૂ. ૭-૦

ગૃહિણી રતનમાળા—સ્ત્રીઓ  
માટે રૂ. ૧-૮

અમૃતકૃતિ જ્ઞાનદર્શક વિદ્યા—  
માનસ-યોગ વિદ્યા રૂ. ૫-૦

સુવર્ણ સિદ્ધી—કીમીયાગરોની  
વિદ્યા રૂ. ૫-૦

આ ઉપરાંત બીજાં પુસ્તકોનું  
લીસ્ટ મંગાવો

**ભાગ્યોદય ઓશીસ**

રીચીરાડ, અમદાવાદ.  
કાલખાદેવી, મુંબઈ.

દેવે, પ્રભાશંકર મંગળજી, એમ. આઇ. ઇ. એસ., એફ. આર. ઇ. એસ. (લંડન), રાજકોટ—જન્મ: તા. ૧૯ ઓગસ્ટ ૧૮૯૮.



ખાલ્ય વિતાવી જીવન પસંતમાં પ્રવેશતાં ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં તેઓ ઉપલેટા (કાઠીઆવાડ)ના જાણીતા ખેડેરનાં સુપુત્રી શ્રીમતિ પ્રભાકુવર સાથે લગ્નગ્રંથાથી જોડાયા-હાલ તેમને બે પુત્રો અને ત્રણ પુત્રીઓ છે.

આવશ્યક કેળવણી સંપાદિત કરી તેઓ તુરતજ લખતર સ્ટેટમાં રાજકુમારો અને રાજકુમારીઓના ટ્યુટર તરીકે જોડાયા અને પોતાની કુનેહથી આગળ વધી સને ૧૯૨૫ સુધી તેમણે લખતરના મહારાણાના સેક્રેટરી અને હાઉસ હોલડ ઓફીસર તરીકે કાર્ય બજાવેલ હતું.

ત્યાર પછી નવાનગર સ્ટેટ સરવીસમાં જોડાયા હતા અને કોઓપરેટીવ ડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી તરીકે કાર્ય બજાવેલ હતું.

નવાનગર સ્ટેટમાં તેમણે નવીન ઇન્સ્યુરન્સ ડીપાર્ટમેન્ટ ઓરજેનાઇઝ કરેલ હતું, જે અત્યારે રાજ્યના નોકરો તથા પ્રજા વર્ગમાં એક સરખું આશીર્વાદદાયી અને આવકદાયી થઇ પડ્યું છે. ઇ. સ. ૧૯૩૩ના ડીસેમ્બરમાં તેમને આ ઓધવા પરથી રીટાયર કરવામાં આવ્યા. પરંતુ કાર્યની તત્પરતાવાળા માણસને ખેસી રહેલું ગમતું નથી-એ હિસાબે તેઓ તુરતજ એટલે ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં યુરોપની સફરે ઉપડયા હતા. જ્યાં લંડન ખાતે આયાત નીકાસનું બીઝનેસ શરૂ કર્યું. ચાલુ વિશ્વ ઇટી નીકળ્યા પુર્વે તેમણે લંડન ખાતેનું પોતાનું કામકાજ બંધ કરી દીધું હતું અને ઇ. સ. ૧૯૩૯ની શરૂઆતમાં તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા.

રાજકોટથી ૯ માઈલ દુર આવેલ ન્યારા ગામે તેઓનું એક માટું સુંદર વેજીટેબલ ફર્મ છે અને એક સુંદર કન્ટ્રી બંગલો પણ છે જેનું નામ 'પર્ણકુટી' રાખેલું છે. મી. દેવેએ યુરોપ, પુર્વ આફ્રીકા, દક્ષીણ આફ્રીકા અને અમેરીકાની ખારથી વધુ વખત ભિન્ન ભિન્ન કાર્યપ્રસંગોએ મુલાકાત લીધી છે. ઉપરાંત તેમણે ૧,૦૦,૦૦૦ થી વધુ માઈલોની હવાઈ સફર કરી છે. 'ઓવરસીઝ લીગ'ની રાજકોટ શાખાના તેઓ ઓનરરી સેક્રેટરી (માનદ મંત્રી) હોવા ઉપરાંત લંડન ખાતેની ઈંડિયન એમ્પાયર સોસાયટીના સભાસદ અને ત્યાંનીજ રોયલ એમ્પાયર સોસાયટીના એક ફેલો છે. માટુંગા ગુજરાતી કલબના તેઓ પેટ્રન છે. તેઓ એક ફીલોસોફર હોવા ઉપરાંત એક સારા લેખક પણ છે. મી. દેવે જુનાં પુસ્તકો અને જુનાં મેન્ચુસ્ક્રીપ્ટસને સંગ્રહ કરવાને



**પટેલ, મીં માણિક કાવસજી (ટ્રેનર) —**  
જાણીતા ટ્રેનર મીં પટેલનું નામ રેસીંગ  
આલમમાં મશહૂર છે. તેમને જન્મ



વડોદરામાં તા. ૧૦-૧૦-૧૮૯૦ ના દિને  
થયો હતો. તેમના પિતાજી કાવસજી વડો  
દરા રાજ્યમાં એક મોટા કોન્ટ્રેક્ટર હતા.  
મીં માણિક પટેલે વડોદરા તથા મુંબ-  
ઈમાં કેળવણી લઈને ૧૭ વર્ષની નાની  
વયમાં સીનેમા લાઈનમાં ઝીંપલાવ્યું હતું  
અને શરૂઆતમાં એક ઓપરેટર તરીકે  
કામ કરવા માંડ્યું હતું. તે પછી ૧૯૦૯-  
૧૦ ની સાલમાં તેઓ “પાથિ ફેરર્સ” ની  
કાલબાદેવી પ્રાન્યના મેનેજર થયા હતા  
અને અનેક સારાં પીકચરો અને સીરી-  
અલો (ઝિગિમાર, એક્ષ્વોઈટસ એફ  
એલન, પેરીલ્સ એફ પોલીન વીગેરે)  
ખતાવી સારી નામના મેળવી હતી. ૧૯૨૭  
ની સાલમાં એ લાઈનમાંથી રીટાયર થયા  
હતા. વળી મીં માણિક પટેલને નાની  
ઉંમરથીજ રેસીંગનો શોખ હતો અને

પોતાના અનેક ઘોડાઓ રાખીને ઘણી સારી  
અને મોટી રેસામાં તેમને ઉતાર્યા હતા.  
તેઓ અનેક ઇનામો અને કપો જીતી જવાને  
ભાગ્યશાળી નીવડયા હતા. તેમની  
માલિકીના ચેમ્પીઅન ઘોડા મોસે હાઈની  
પ્લુ રીખન્ડ તરીકે ગણાતી ધી ઇક્લીપ્સ  
સ્ટેક્સ ૧૯૨૮ ની સાલમાં મેળવી આપતાં  
તે વર્ષના માલિકીના લીસ્ટમાં મીં માણિક  
પટેલ રૂ. ૧,૪૩,૦૦૦ ની મોટી સ્ટેક્સ  
મેળવી સૌથી પહેલે નંબરે ખીરાજવાનું  
માન મેળવી ગયા હતા કે જેનું માન  
અત્યાર સુધીમાં કોઈ પણ પારસી માલિકે  
ટર્ફ ઉપર મેળવ્યું નથી. “મોસ” જેવા  
ઇક્લીપ્સ ઘોડા ઉપરાંત તેમણે રૂ. ૩૫,૦૦૦  
ની કીંમતે હાલાલ જમાન જેવો ચેમ્પીઅન  
અરબ ઘોડો અને સ્ટીલ પ્લુ જેવો કન્ટ્રી-  
બ્રેડ તેટલીજ મોટી કીંમતે ખરીદયા હતા.  
આ સર્વે ચેમ્પીઅન ઘોડાઓની ખરકતથી  
મીં પટેલે મુંબઈ, બેંગ્લોર, સીકન્દરાબાદ,  
કોલ્હાપુર, મીરત વગેરે સ્થળોએ રેસકોર્સ  
ઉપરથી ઘણાં ગોલ્ડ અને સીલ્વર કપો  
મેળવ્યા છે કે જેની સંખ્યા ૮૨ જેટલી  
થવા જાય છે. તેઓ સ્વસાથે ધણાજ  
નમાના અને મળતાવડા છે અને તેઓ  
ખધાને વાજખીજ સલાહ આપતા હોવાથી  
ટર્ફ ઉપર તેઓ “એમ. સી.” ના લાડક-  
વાયા નામથી ઓળખાય છે. ટર્ફ ઉપરની  
તેમની સારી સમજદારીથી તેઓને કેટલાક  
મોટા રાજવંશી માલિકોની પેટ્રોનેજ મળવા  
પામી છે. વડોદરાના નાં મહારાજ  
ગાયકવાડ, ગ્વાલીઅરના નાં મહારાજ  
સીધીઆ અને રાજ ઓફ બેખીલીના  
ટ્રેનર થવાને તેઓ ભાગ્યશાળી નીવડયા  
છે. વડોદરાના નાં ગાયકવાડને મીં  
માણિક પટેલે ઘણા સારી જતના ઘોડાઓ  
ખરીદી આપ્યા છે અને મીં પટેલની

સમજદારી તથા ત્રેનીંગને લીધે મુંબઈ, પુના અને મુંબઈની છેલ્લી ત્રણ સીઝનમાં માલેકોનાં લીસ્ટમાં નાં ગાયકવાડ પહેલે નંબરે આવવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા હતા. મુંબઈની ૧૯૪૦-૪૧ ની છેલ્લી સીઝનમાં નાં ગાયકવાડે રૂ. ૨,૪૭,૫૦૨ ની મોટી સ્ટેકસ મેળવી હતી કે જે રેસીંગ કારકીર્દીમાં એક ખરેખર રેકર્ડ તરીકે ગણાય છે.

મીં માણેક પટેલનાં લગ્ન ૧૯૧૪ ની સાલમાં ચીન જાપાનના બાણીતા પારસી વેપારી શેઠ ખરશેદજી કે. કરંજીઆનાં બેટી બાનુબાઈ સાથે થયાં હતાં કે જેઓનાં નામ ઉપર પણ ઘણાં ઘોડાઓ દોડતા હતા. મીં પટેલનો વડો દીકરો કેકી પણ પોતાના પિતાજીના હાથ હેઠળ રેસીંગમાં સારી તાલીમ મેળવીને ભવીષ્યમાં સારી નામના મેળવવા પામે એમ જણાય છે. જુવાન કેકીને પણ ઘોડાઓ સાથે સાફ લહેલું છે તે એટલા ઉપરથી જણાય છે કે તેમના “માર્ક યુ” નામના ઘોડાએ ચાર રનીંગમાં ચારે રેસો જીતી હતી.

ફેર રેસીંગ એ મીં માણેક પટેલનો મુદ્રાલેખ છે અને જ્યારે પણ ખરોડા-પટેલના સ્ટેબલસના ઘોડાઓ દોડે છે ત્યારે રેસીંગ આલમ તે ઘોડાઓને આંખ મીંચીને બેક કરે છે જે બહાર પ્રજના એમની ઉપરના વિસ્વાસનો પુરાવો છે.

સરનામું:—માસ્તર મેનશન, ચોપાટી, મુંબઈ.

નેકીરામ શર્મા—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ સંસ્કૃત અને હાંદી ભાષાઓના સ્કોલર છે. હોમ-ફલની હાલચાલમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૦ની સાલમાં એમણે “વેક” (forced labour)ની સામે મજબુત ચળવળ શરૂ કરી હતી. એજ સાલમાં તેમને ઇન્ડીઅન

પીનલ કોડની ૧૫૩ એ. મી કલમ હેઠળ તેમજ ૧૯૩૦ માં મીકોનો સત્યાગ્રહ કરવા માટે અને ૧૯૩૨ માં એરડીનન્સ ત્રીજા હેઠળ એમ ત્રણ વાર જેલની સજા થઈ હતી. તેઓ એક આગલ વધેલા વીચારના સનાતનીસ્થ તેમજ હરીજનોના એક મીત્ર છે. મારવાડી અગરવાલ મહા સભાના એવળુ એક સ્થાપક છે.

દ્વે, શ્રીં નૈષધરાય બાપાલાલ—

શ્રીં દ્વેનો જન્મ અમદાવાદમાં ૧૯૦૧ ની સાલમાં થયો હતો, ૧૯ વર્ષની વયે તેઓ



વીમા કંપનીના એજન્ટ થયા હતા અને એમાં જુદા જુદા હોદ્દાઓ ભોગવી આજે પણ એ ધંધામાં સાફ સ્થાન ધરાવે છે. ૧૯૨૮ માં હાંદી વીમા કંપની-ઓની પહેલી કોનફ-રન્સ મુંબઈમાં મળી

તેની ગોઠવણ કરનારાઓમાં શ્રીં દ્વે એક હતા અને તેમણે “India for Indians in Insurance”ના વિષય પર ભાષણ કયું હતું. શ્રીં દ્વે એક સારા સામાજિક કાયકર છે. ભુસાવલ ખાતે મળેલી ઔદ્યોગિક યુવક પરિષદના તે પ્રમુખ હતા. તેમને ડઝનેક સામાજિક સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે. અમદાવાદના ઔદ્યોગિક પ્રાધાન્ય વિદ્યાર્થી ભુવનની સમીતીના તેઓ પ્રમુખ છે અને અખીલ ભારત વર્ષિય ઔદ્યોગિક પ્રશ્નસમાજની કારોબારી કમીટીના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—ભાઉની પોળ, રાયપુર, અમદાવાદ.

મોદી, ખાનખલાહુર કેપ્ટન સોહરાય  
રૂસ્તમજી, જી. પી.—ખાનખલાહુર મોદીનો  
જન્મ મુંબઈમાં તા. ૧ હી સપ્ટેમ્બર  
૧૮૯૪ ના દીને થયો હતો. તેમના



પિતાજી ફીક્ટમાં પારસીઓના એક ફાર્ટ  
કેમન બોલર તરીકે ઓળખાતા હતા  
અને તેઓ મેસર્સ એફ. કે. મોદી એન્ડ  
સન્સને નામે ઇમારતી લાકડાંનો ધંધો  
કરતા હતા.

ખા.ખ. મોદી ભરડા ન્યુહાઈસ્કુલમાં  
અને સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં કેળવણી  
લીધા પછી પોતાના પિતાની પેઢીમાં  
બેડાયા હતા અને પોતાની અકકલ હુશી  
આરીથી પોતાના એ ખાપીકા ધંધાને  
આગળ વધારવામાં અગત્યનો ભાગ  
ભજવ્યો હતો. ત્યાંથી છુટા થઈને તેમણે  
ખાનખલાહુર સોહરાય આર. મોદીના  
નામની પોતાની સ્વતંત્ર પેઢી સ્થાપી હતી  
અને એ પેઢી ઇમારતી લાકડાંના વેપા-  
રીઓમાં ઘણું ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવે છે.

સંકાર, રેલવે, લશ્કર અને ઢગીઆઈ ખાતાં  
ઉપરાંત તેઓ અનેક મોટાં ખાતાંઓને  
માત્ર પુરો પાડે છે.

ખા.ખ. મોદી એક ચુનંદા સ્પોર્ટ્સ-  
મેન છે. તેઓ પાન્સી ક્રીકેટ, હોકી અને  
એથેલેટીક સ્પોર્ટ્સની ખીલવણીમાં ભારે  
ઉત્સાહ લે છે અને પોતાથી ખનતી મદદ  
પણ કરે છે. આ ઉપરાંત તેઓ એ.  
એફ. આઈ. “સી.” કંપનીના એક કેપ્ટન  
છે. તેઓ ફીમિશનરીમાં ગ્રાન્ડ લોન્જમાં  
હોદ્દો ધરાવે છે. તેઓ હૃદય એન્ડ  
સ્ટ્રૅન્થ લીગ (ઈંગ્લાંડ)ના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ,  
બ્રીટીશ એમેચ્યોર વેટ લીફ્ટીંગ એસોસી-  
એશન (ઈંગ્લાંડ)ના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ અને  
હીંદુસ્તાનના પ્રતિનિધી છે. તેઓએ  
૧૯૨૯ થી ૧૯૩૨ સુધી ડી. એચ પટેલ  
કપ જીતવાનો રેકર્ડ કર્યો હતો. તેમણે  
અનેક ગોલ્ડ અને સીલ્વર મેડલો મેળવ્યા  
છે. ૧૯૩૮ ની સાલમાં તેમને ના. સર-  
કારે ખાનખલાહુરનો ખેતાખ આપ્યો હતો.

સરનામું:—કોલાબા ચેમ્પર્સ, કોલાબા,  
મુંબઈ.

નાયડુ, સી. એસ.—તેઓ મધ્ય હિંદના  
બાણીતા ક્રીકેટર અને કેપ્ટન નાયડુના  
ભાઈ છે. એમણે ગુજી જોડી ઇન્ટર  
પ્રોવીનશયલ ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટમાં તેમજ  
૧૯૩૫ માં રમાયેલી બામ્બે કંવાર્સિંગ્યુલર  
ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટની રમતમાં હિંદુઓ  
તરફથી રમતમાં ભાગ લીધો હતો.  
તેઓ એક ગુગલી બોલર છે. ૧૯૩૬  
ના સાલમાં ઇંગ્લાંડ ગયેલી એલ  
ઈડીયા ક્રીકેટ ટીમને મળ્યુંત ખનાવવા  
માટે એવણે હિંદથી વીમાનમાં વીલાયત  
ગયા હતા ત્યાર પછી બેલીંગ,  
બેટીંગ અને ફીલ્ડીંગ ત્રણે ક્ષેત્રમાં તેમની  
ખ્યાતી વધી હતી. દરેક વર્ષે મુંબઈની  
મેચોમાં અને અન્ય અગત્યની મેચોમાં  
ભાગ લે છે.

ચંપકલાલ દેવીદાસ—જાતી મહેનત, સાહસીકપણું અને સાહેસાઇથી જીંદગીમાં આગળ વધેલાઓમાંના શેઠ ચંપકલાલ એક છે. તેમનો જન્મ સુરતમાં તા. ૧૫-૩-૧૮૯૬ ના દિને થયો હતો. તેમના પિતાજી દેવીદાસ મુ'બઇના જાણીતા સોલી-સીટરો મેસર્સ જમશેદજી રસ્તમજી અને દેવીદાસની કંપનીમાં એક ભાગીદાર હતા.



શેઠ ચંપકલાલભાઈ કેળવણી લીધા પછી શેર ખબરના ધંધામાં પડયા હતા અને શરૂઆતમાં ખીજ દલાલો સાથે કામ કરી એ ધંધામાં સારો અનુભવ અને ગ્રાહક-મંડળ મેળવ્યા પછી ૧૯૨૭ ની સાલમાં તેમણે પોતાનો કાર્ડ લીધો હતો અને ચંપકલાલ દેવીદાસ નામની શેર દલાલોની પેઢી સ્થાપી હતી. શેર ખબરના ધંધામાં દલાલો માટે જે મુખ્ય ગુણ હોવો જોઈએ તે તેઓ ધરાવે છે. ધરાકોનો વિશ્વાસ એ એક દલાલ માટે મુખ્ય લાયકાત છે અને

શેઠ ચંપકલાલ તે ગુણ ધરાવતા હોવાથી અને પોતાના સ્વાર્થ કરતાં ધરાકોનાં હિત તરફ તેઓ ખાસ ધ્યાન આપી તેમને યોગ્ય સલાહ આપતા હોવાથી તેમણે થોડાજ સમયમાં સારી ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી હતી અને આજે શેઠ ચંપકલાલની પેઢી આગેવાન દલાલોની પેઢીઓમાંની એક ગણાય છે. જેમ્સે સખરખન ડીસ્ક્રીક્ટ ડિફિન્સ લોનની કમીટીના તેઓ એક સભ્ય છે અને તેમણે સારા પ્રમાણમાં એ લોન ભરાવી આપી છે.

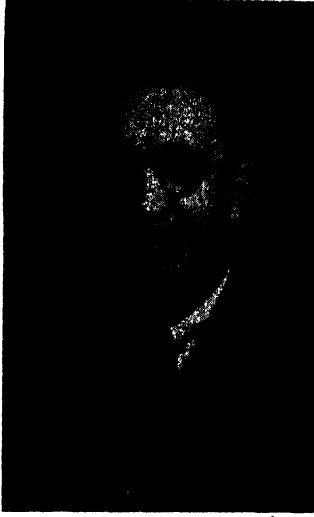
શેઠ ચંપકલાલ એક સ્પોર્ટ્સમેન છે. તેમને ક્રીકેટની રમત તરફ ખાસ પક્ષપાત છે. ૧૯૩૯ ની સાલમાં પરાંઓમાં એક ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટ રમાડવા માટે એક સીલ્વર કપ તેમણે ભેટ આપ્યું હતું. તેઓ ધારમીક તથા સખાવતી ખાતાંઓને સારી મદદ કરે છે. તેઓ મળતાવડા અને આનંદી સ્વભાવના હોવાથી પોતાની આસપાસ એક બહોળું મીત્રમંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—મ ડાયેશ્વર રોડ, બોરીવલી.

નહેરૂ, (મીસીસ) ઉમા,—એમનો જન્મ ૧૯૧૪ ના સાલમાં થયો હતો. એવણુ પંડીત શામલાલ નહેરૂ સાથે શાદીના ગાંકથી બેડાયા હતા. તેઓ એક આગેવાન કોંગ્રેસ કાર્યકર છે. બેડયા પ્રાંતની કોંગ્રેસ કમીટીના તેઓ પ્રોવીનશયલ ડિરેક્ટર છે. સત્યાગ્રહની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે એમને કેદની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૬ ના સાલમાં મળેલી એટલાઈ ડીસ્ક્રીક્ટ ડોન-ફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતાં.

સરનામું:—પ્રયાગ સ્ટ્રીટ, અલ્લાહાબાદ

એડનવાલા, મીં નરીમાન દાદાભાઈ,  
આર. એ, જી. ડી. એ., એફ. સી. આઈ.  
(લંડન)—મીં નરીમાન એડનવાલાનો  
જન્મ ૧૯૦૦ ની સાલમાં થયો હતો.



સર બી. જે. પી. સી. ઇનસ્ટીટ્યુશનમાં  
કેળવણી લઈ મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરી  
એક સ્ટેનો ટાઇપીસ્ટ તરીકે પોતાની  
કારકીર્દી શરૂ કરી હતી. નોકરી કરતાં  
કરતાં તેમણે પહેલા વર્ગમાં આવીને  
કેટલીક વેપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરી  
હતી અને કંપની લો અને એકાઉન્ટસીમાં  
તેમણે ડિસ્ટીંકશન મેળવ્યું હતું.

જી. ડી. એ.ની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી  
તેમણે ૧૯૨૩ માં એકાઉન્ટસીમાં સરકારી  
ડીપ્લોમાં મેળવ્યો હતો. હીંદમાં એકાઉ-  
ન્ટસીની ઉંચામાં ઉંચી પરીક્ષા એ  
ડીપ્લોમાંની છે. ૧૯૨૮ માં તેમણે એક  
રજીસ્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર  
તરીકે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી.

ઇનકમટેક્સની લીમીટ રૂપીએ ૧૮ પાઇ  
ઉપરથી વધારીને ૩૨૫ પાઇ (સરચાર્જ  
સુધ્ધાં) કરવામાં આવી તે અરસામાં મીં  
નરીમાન એડનવાલાએ “ઇનકમટેક્સ  
રીફંડની ગાઇડ” નામનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું  
હતું અને તે પુસ્તકે તેમને એક પ્રેક્ટીસીંગ  
એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર તરીકે જાહે-  
રમાં આજ્ઞા હતા. તે પછીનાં તેમનાં  
પુસ્તકો “ઇનકમટેક્સ ગાઇડ” અને  
“ઇનકમટેક્સ રીફંડ ગાઇડ” જાણીતા  
બુકસેલરો મેસર્સ ડી. બી. તારાપોરવાલા  
એન્ડ સન્સે પ્રગટ કર્યા હતાં અને તેમની  
સારા પ્રમાણમાં માંગણી થઈ હતી. એ  
પુસ્તકો ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી ભાષા-  
ઓમાં પ્રગટ થયાં હતાં. મીં નરીમાન  
પોતાના બહોળા મીત્રમંડળમાં “ઇન-  
કમટેક્સના ભોમીઆ” તરીકે ઓળખાય  
છે કારણ કે ગુજરાતી ભાષામાં તેમણે  
“ઇનકમટેક્સના ભોમીઆ” નામનું પુસ્તક  
પ્રગટ કર્યું હતું. ઇનકમટેક્સના સવાલ  
ઉપર અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી પત્રોમાં  
મીં નરીમાન ચાલુ લખાણો કરે છે અને  
એ લખાણોએ તેમને એક નીપક્ષપાત  
લેખક તરીકે પુરવાર કર્યા છે. ઇનકમટેક્સને  
લગતી બાબતોમાં તેઓ એક એથોરીટી  
સમાન લેખાય છે અને તેઓ એક મોડું  
અને વગવાળું ગ્રાહક મંડળ ધરાવે છે.

પોતાની બહોળી શેકાણો હોવા છતાં  
મીં નરીમાન જાહેર સેવાબજવા પોતાથી  
બનવું કરે છે. તેઓ એક સારા સોશી-  
અલ વર્કર છે. તેઓ બેરામજી જીજ્ઞાસાઈ  
ઇનસ્ટીટ્યુશન ઓફ બોયસ યુનીઅનના  
માજ પ્રમુખ, હુટેલા કેદીઓને રાહત  
આપનારી મંડળી (રીલીઝડ પ્રીઝનર્સ) એડ  
સોસાયટીની સેન્ટ્રલ કમીટીના સભાસદ,  
દાદાભાઈ નવરોજી મેમોરીઅલ એસોસીએ-



શનની વક્રીંગ કમીટીના સભાસદ, ઇનકમ ટેક્સ કમીટીના સભાસદ, મુંબઈની ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એમ્પરની વેપારી પરીક્ષાની બોર્ડના એક સભાસદ અને પરીક્ષક અને પારસી પંચાયતની સોનામંડળ કમીટીના એક સભાસદ છે. રાજ્યદ્રારી ક્ષેત્રમાં તેઓ લીબરલ વીચારના છે અને મુંબઈમાં મળેલી છેલ્લી નેશનલ લીબરલ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિઆની રીસિપશન કમીટી ઉપર તેમણે સેવા બજવી હતી.

સરનામું:—૪૧૮, છોટાલાલ ભુવન,  
કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

**પુનાવાળા, મીં અરદેશર જમશેદજી,**  
ખી. એ. (ઓક્સન), બેરીસ્ટર-એટ-લો—  
મીં પુનાવાળાને જન્મ તાં ૨૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૫ ના દીને થયો હતો.



તેમણે મુંબઈની સેંટ ઝેવીઅર્સ કોલેજ અને ઓક્સફર્ડની લીનકન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તાં ૨૭ જુલાઈ ૧૯૧૯ ના દીને તેઓ બેરીસ્ટરની પરીક્ષામાં પસાર થયા હતા. ૧૯૨૦ ની સાલથી તેઓ મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે. “ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિઆ”ના હાઈકોર્ટના રીપોર્ટર્સ માટે તેમને ખાસ બેરીસ્ટર રીપોર્ટર તરીકે શેકવામાં આવ્યા છે. ૧૯૨૭ની સાલમાં શીરીનખાઈ જમશેદજી મીસ્ત્રી સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં. તેમને પંચવીઝ નામનો દીકરો છે.

સરનામું:—૧૪૬, ખંભાલાહીલ, મુંબઈ.

**મોદી, મીં નોશીરવાન રસ્તમજી—**  
મીં નોશીરવાન મોદી બાણીતા મરહુમ કીકેટર મીં રસ્તમ ઇ. મોદીના ત્રીજા બેટા થાય છે. તેમનો જન્મ મુંબઈમાં તાં ૬-૯-૧૯૦૬ ના રોજ થયો હતો. ટ્યુટોરીઅલ હાઈસ્કુલ તથા ન્યુ હાઈસ્કુલમાં કેળવણી લીધા પછી ૧૯૨૩ ની સાલમાં તેઓ પોતાના પિતાની મેસર્સ આર. ઇ. મોદીની કંપનીમાં બેડાયા હતા જ્યાં તેમણે પોતાની હુશીઆરી વડે પોતાના બાપીકા ધંધાને આગળ વધાર્યો છે. આ કંપની રેલ્વે, સરકાર, નેવી તથા શીપ બીલ્ડીંગ ખાતાંઓને ટીમ્બર તથા લાકડું મોટા જથ્થામાં પુરું પાડે છે. મીં મોદી બેંચે ફલાઈંગ કલબમાં “એ” પાયલટનું લાઇસન્સ ધરાવે છે. ફલાઈંગ કલબની કમીટીમાં તેઓ ત્રણથી વધુ વરસ સભાસદ પણ હતા. બેંચે પ્રેસીડન્સી રેડીઓ કલબના તેઓ શરૂઆતથી મેમ્બર છે. ૧૯૩૦ ની સાલમાં સ્થપાયેલી ઇન્ડિઅન ગ્લાઈડીંગ એસોસિએશનના તેઓ એક ફાઉન્ડર મેમ્બર છે અને છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષથી તેના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે ફેરફાર મંદીથી સેવા બજાવે છે. એ એસોસિએશનને સરકાર તરફનું રેકર્ડીશન મળ્યું છે અને તેને રૂ. ૬૬૦૦૦ ની સમસીડી પણ મળે છે. આવી એસોસિએશન હાઈમાં આ પહેલવહેલી છે. હાલમાં લડાઈ ચાલતી હોવાથી સરકારના ડિફેન્સ ખાતાં તરફથી મીં મોદીની પેઢીને જુદો જુદો માલ પુરો પાડવા મોટા ઓર્ડરો મળે છે. તેઓ સ્વભાવે મળતાવડા અને ખુશમીજજી હોવાથી તેઓ પોતાનાં વેપારી મંડળમાં તેમજ હોસ્ટ આસનાઓમાં બાણીતા છે.

સરનામું:—૩૪, ન્યુ કવીન્સ રોડ,  
મુંબઈ.

દેશાઈ, શ્રી૦ યુ. એસ.—શ્રી૦ દેશાઈનો જન્મ તા. ૨૭ મે ૧૮૮૬ ના દિને થયો હતો. તેમણે મુંબઈની વીલ્સન



કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૬માં તેમણે બી. એ. (ઇંગ્લીશ અને સંસ્કૃત હીટરેચર સાથે)ની અને ૧૯૦૮માં એમ. એ. (કેમીસ્ટ્રી સાથે)ની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. તેઓ જળવપુરની સરકારી કોલેજમાં કેમીસ્ટ્રીના પ્રોફેસર (૧૯૦૯-૧૦), કેર અને કંપનીના કેમીસ્ટ (૧૯૧૭) અને બેંક ઓફ મોરબીના મેનેજર (૧૯૨૪-૨૫) હતા. ૧૯૨૬માં મેસર્સ એમ. આર. વેદ (શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ)માં અને ૧૯૨૯માં મેસર્સ ચંપકલાલ દેવીદાસ (શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ)ની પેઢીમાં જોડાયા હતા. ધી નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશનના ડિરેક્ટરને ઓધો ૧૯૩૯ની સાલથી અને બોમ્બે મ્યુન્યુસિપલ લાઇફ એશ્યુરન્સ સોસાયટીના પ્રમુખનો ઓધો ૧૯૩૮ની સાલથી ભોગવી રહ્યા છે.

મુંબઈના નાણાં બજાર અને ઇન્સ્યુરન્સ સરકલમાં શ્રી૦ દેશાઈ જાણીતા છે અને નાણાંના ઇન્વેસ્ટમેન્ટની બાબતમાં તેમની સલાહ કીંમતી મનાય છે. તેઓ બોમ્બે સબરબન એજ્યુકેશન સોસાયટી (ખાર)ના પ્રમુખ, વાકોલાની વેલફેર લીગના પ્રમુખ અને શાંતાકરજના રેસીડેન્ટસ એસોસિએશનના ઓનરરી ટ્રેઝરર છે. ૧૯૧૭ની સાલમાં મીસ જરબાનુ બી. એનજીનીઅર એમ. એ., બી. એસ સી., સાથે તેમણે લગ્ન કર્યા હતાં.

સરનામું:—આગાખાન બીલ્ડીંગ, દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

બાઈ, શ્રી. લક્ષ્મીદાસ પી.—આ જાણીતા હિંદુ ખેડાડીના જન્મ ૧૯૦૨માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈની વીલ્સન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને મુંબઈમાં ઇમ્પીરીઅલ બેંકમાં નોકરીએ જોડાયા હતા તેઓ એક જાણીતા ખેડસમેન છે અને મુંબઈની અનેક કવોર્ડરેંગ્યુલર મેચોમાં ભાગ લીધો છે. ૧૯૨૪ના સાલમાં મુસ્લીમો સામેની કવોર્ડરેંગ્યુલર મેચમાં તેમણે ૧૫૬ રનનો યાદગાર ફાગો આપ્યો હતો. ૧૯૩૩-૩૪માં મુંબઈમાં રમાયેલી પહેલી ટેસ્ટ મેચમાં ઇંગ્લાંડ સામે રમતમાં ભાગ લેવા માટે એમને પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૬માં ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયેલી ઓલ ઇન્ડિયા ક્રીકેટ ટીમના તેઓ એક મેમ્બર હતા. રણજી ત્રોફી ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટનું ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૫માં તેમણે વડપણ લીધું હતું. મુંબઈની કવોર્ડરેંગ્યુલર ટુર્નામેન્ટમાં હિંદુઓ તરફથી એવણુ લાગત ૧૬ વરસોથી રમતા આવ્યા છે.

ગોપાળદાસ પુંજ, મેસર્સ ખીમજી પુંજની કંપનીના વડા ભાગીદાર અને મુખ્ય સંચાલક—શેઠ ગોપાળદાસ પુંજ



સ્વર્ગસ્થ શેઠ ખીમજી પુંજના નાના ભાઈ થાય છે. શેઠ ખીમજી પુંજના સ્વર્ગવાસ પછી મુંબઈની આ બાણીતી પેઢીનો સમગ્ર વહિવટ એમના હસ્તક છે. આ પેઢીમાં એમના ઉપરાંત શેઠ ખીમજીના બે ભત્રીજા શ્રી૦ ખટાઉ અને શ્રી૦ પુરૂષોત્તમ પણ ભાગીદાર છે.

૧૯૧૮ માં નવા શેર બજારની સ્થાપના થઈ ત્યારે શેઠ ખીમજી પુંજએ રૂ, અળસી, ઘઉં, બીયાં વિગેરે બજારોમાં ચાલતો એમનો ધંધો વિસ્તૃત કરવાનો વિચાર કર્યો એમણે પોતાના ભાઈ ગોપાળદાસની સેવા મેળવી, એમને ભાગીદાર બનાવ્યા અને શેર દલાલ તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો. છ માસ પછી શેઠ ખીમજીએ જુના શેર બજારમાં કાર્ડ લીધો અને ત્યાં પણ ધંધો ચાલુ કર્યો. આ ધંધો ૧૯૩૮ સુધી ચાલ્યો

અને એ પછી શેઠ ખીમજી સ્વર્ગવાસ પામતાં શેઠ ગોપાળદાસ બધોજ વહિવટ ચલાવે છે.

શેઠ ગોપાળદાસે શેઠ ખીમજીની પેઢીનું કામકાજ સારી રીતે ચલાવ્યું છે અને શેઠ ખીમજીએ મેળવેલી નામના સહેજે ઓછી આવવા દીધી નથી. મુંબઈની વેપારી આલમમાં આજે પણ શેઠ ખીમજીની પેઢીના માન પ્રતિષ્ઠા એટલા ને એટલાજ છે. સાથે સાથે ધંધો પણ ધીકતો ચાલે છે.

શેઠ ખીમજી ઉદાર દીલના હોવાથી ગરીબોને સારા પ્રમાણમાં આર્થિક સહાય આપતા હતા. એમણે પોતાના ભાઈ શેઠ ગોપાળદાસને પોતાના અવસાન બાદ પોતાની બધીયે ગરીબોને લાભદાયી પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાની સુચના કરી હતી. એ સુચના અનુસાર શેઠ ગોપાળદાસ સ્વર્ગસ્થની સઘળી ગરીબ જનતાના હિતની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી રહ્યા છે અને એ સર્વ પ્રવૃત્તિદ્વારા શેઠ ખીમજીની સ્મૃતિ હંમેશાં તાજીજ રહે છે. ૧૯૩૯ના વર્ષના ફુકાળ પ્રસંગે શેઠ ગોપાળદાસે પોતાના નીરના ગામના ૮૦૦ ગરીબ ફુકાળ પીડીત માણસોને રોજ ભોજન આપ્યું હતું અને આમ એમણે વરસાદ આવતાં સુધી ચાલુ રાખ્યું હતું. શેઠ ખીમજીએ કરેલા ‘વીલ’ માં શેઠ ગોપાળદાસને એકલાનેજ ટ્રસ્ટી નીમી ગયા છે. ટ્રસ્ટી તરીકેની સર્વ ફરજો એમણે વફાદારીપૂર્વક બજવી છે.

શેઠ ગોપાળદાસ વ્યવહારદક્ષ અને કાર્યદક્ષ વેપારી છે. કાર્યદક્ષતાને લીધે તેઓ મુંબઈની વ્યાપારી આલમમાં મશહૂર છે. સ્વભાવે હસમુખ છે, સુંદર વ્યવસ્થા શક્તિ ધરાવે છે. આ સર્વ ગુણોને લીધે તેઓ વ્યાપારીઓ, મીત્ર વર્ગ અને જેમના સમાગમમાં આવે છે એ સર્વમાં ખુબ

લોકપ્રીય થઈ પડયા છે. ગરીબો પ્રત્યે હંમેશા સહાનુભૂત રહે છે. એમનામાં યુવાનીનો મુસ્તબૂત છે, ભોગ આપવાની તમન્ના છે. એમનું જીવન દરેક યુવકે પ્રેરણા લેવા જેવું છે.

સરનામું:—C/o. મેક્સર્સ ખીમજી પુંજ  
એન્ડ કું, દલાલ સ્ટ્રીટ,  
કોટ, મુંબઈ.

**કોન્ટ્રેક્ટર, ડાં ૩૦ ડાલી અરદેશર—**  
ડાં ૩૦ કોન્ટ્રેક્ટરનો જન્મ મુંબઈમાં તાં ૧૪-૭-૧૮૮૭ ના રોજ થયો હતો. એલ્ફીનસ્ટન કોલેજ અને ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં કેળવણી લઈ ૧૯૦૯ ની સાલમાં તેઓ એલ. એમ એન્ડ એસ. ની પરીક્ષામાં પસાર થયા હતા. તેઓ તરતજ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ નોકરીમાં બેડાયા હતા અને ડીપ્ટીક્ટર જીજ્ઞાસુ તથા મ્યુનીસીપલ ડીસ્પેન્સરીના ચાર્જમાં નીમાયા હતા. ૧૯૧૩ ની સાલમાં તેમણે બેચલર ઓફ હાઈજનની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ૧૯૧૯ માં તેઓ મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના ડેપુટી હેલ્થ ઓફીસર નીમાયા હતા અને તે હોદ્દા ઉપર પાંચ વર્ષ કામ કર્યા પછી તેઓ એસીસ્ટન્ટ હેલ્થ ઓફીસર થયા હતા. તાં ૧૬ મી જુલાઈ ૧૯૪૧ થી તેઓ ઓફીસીએટીંગ એક્ઝીક્યુટીવ હેલ્થ ઓફીસરનો હોદ્દો હીપાની રહ્યા છે.

ડાં ૩૦ કોન્ટ્રેક્ટર ઘણાજ મળતાવડા છે અને મ્યુનીસીપાલિટીના એક ઘણાજ ખાહોશ અમલદાર લેખાય છે. તેમના સ્વભાવને લીધે તેઓ મ્યુનીસીપલ સ્ટાફમાં ઘણા માનીતા છે.

સરનામું:—મ્યુનીસીપલ બીલ્ડીંગ,  
કોટ, મુંબઈ.

**મેનેજર, મીં ૩૦ કેપશર રતનજી (ભુત)—**ગરીબ સ્થીતિમાંથી સખત મહેનત, સાલેસાઈ અને પ્રમાણિકપણાથી આગળ વધેલાઓમાંના મીં ૩૦ કેપશર એક છે.



તેમનો જન્મ નવસારીમાં તાં ૨-૧૧-૧૮૯૦ ના રોજ થયો હતો. તેમના પિતાજી તે વખતની મુંબઈની બહુતી ફીનીશ કલબ તેમજ બીજી કેટલીક કલબોના મેનેજર હતા. મીં ૩૦ કેપશર મુંબઈની સર ખેરામજી જીજ્ઞાસુ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લઈને પોતાના પિતાજીના કેટરીંગના ધંધામાં મદદ કરવા લાગ્યા હતા અને એમના પિતાજી ૧૯૧૬ ની સાલમાં મરણ પામતાં તેમણે એજ લાઈનમાં પોતાનો સ્વતંત્ર ધંધો પોતાના નાના ભાઈ મીં દારબશાહ સાથે કરવા માંડ્યો હતો અને મીં ૩૦ કેપશર આજે એજ ધંધો ઘણી સારી રીતે કરે છે એટલુંજ નહીં પણ પારસી કોમમાં એક બહુતા કેટર તરીકે તેમનું નામ મશહૂર છે. એમનાં લગ્ન એમના કાકાની દીકરી પીરોજબાઈ સાથે થયાં હતાં પણ તેવણ પાંચ વરસમાં બહે-સ્તનશીન થયાથી મીં ૩૦ કેપશરએ મરહુમનાં બહેન ગુલબાઈ સાથે ૧૯૨૮ ની સાલમાં ફરીથી લગ્ન કર્યાં હતાં. મીં ૩૦ કેપશરને બે બેટાઓ અને બે બેટીઓ છે.

સરનામું:—પાટકનો ખંગલો, લેમીંગ્ટન  
રોડ, મુંબઈ.

બફર, ખાનખહાદુર સર ઇબ્રાહીમ હાડન—એમને જન્મ ૧૮૮૧ ના સાલમાં થયો હતો. તેમણે પુના મધ્ય કેળવણી લીધી હતી. જોખે પ્રૌવીનશ્વલ મુસ્લીમ લીગના તેમજ ૧૯૧૯ ના સાલમાં લકનો ખાતે મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા મુસ્લીમ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૯ ના વરસે સુધી તેવણ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૧૯-૨૦ ના સાલમાં ઇમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના પણ એવણુ એક સભ્ય હતા. ૧૯૨૦ ના સાલમાં મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા મુસ્લીમ કેળવણી કોનફરન્સના એવણુ પ્રેસીડન્ટ હતા. એવણુ ૧૯૨૭-૨૮ ના સાલમાં હજ ઇનકવાયરી કમીટીના પણ એક સભાસદ હતા.

સરનામું:—ઇસ્ટ સ્ટ્રીટ, પુના.

વજીફદાર, શ્રી. હોમી જે.—તેઓ એક બાણીતા પારસી ક્રીકેટર છે. જ્યારે શાળામાં શીખતા હતા ત્યારે મુંબઈની ક્વોડરેન્જ્યુલર મેચમાં તેમને દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. એક ઓલ-રાઉન્ડર તરીકે તેમણે સારી વીજ્યાતી મેળવી છે. તેઓ એક હ્યુનંદા બોલર પણ છે. મુંબઈની ક્વોડરેન્જ્યુલર મેચોમાં ૧૦૦૦ રનને જીતેલા કરનાર તેઓ એકલા પારસી ક્રીકેટર છે. મુંબઈના ક્વોડરેન્જ્યુલર ટુરનામેન્ટમાં પારસી ટીમની તેમણે ઘણીવાર સરદારી લીધી હતી. ૧૯૩૩ ના સાલમાં એમ. સી. સી. સામે રમાયેલી મેચમાં જોખે પ્રેસીડન્ટની ઇલેવનના કેપ્ટન તરીકે તેઓ ચુંટી કઢાયા હતા. રણજી ત્રાફી ક્રીકેટ એમ્પીયનશીપમાં પણ

એમણે ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૩૬ ના સાલમાં ત્રાફી જીતી ગયા હતા. ત્યાર પછી પણ ઘણી પારસી ટીમોની એમણે સરદારી લીધી છે.

સરનામું:—પારસી જીમખાના, મુંબઈ.

મેઘાણી, શ્રી ઝવેરચંદ કાળીદાસ, બી. એ.—તેઓ ગુજરાત-કાઠિયાવાડના મશહુર સાહિત્યકાર અને પત્રકાર છે. કેળવણી લીધા પછી કલકત્તામાં નોકરી કરતા હતા, ત્યાંથી તેઓ રાણપુર આવી “સૌરાષ્ટ્ર” નામના સાપ્તાહિકમાં જોડાયા હતા. શ્રી મેઘાણીની તેજસ્વી કલમની ત્યારથી ગુજરાતી આલમને પીછાન થઈ હતી. શ્રી. મેઘાણીએ સૌરાષ્ટ્ર સાહિત્ય મંદિરની સ્થાપના કરી હતી અને એ મંદિરથી બહુદે ગુજરાતમાં સાહિત્યના અજવાળાં પથરાંયાં હતાં. શ્રી. મેઘાણીએ લોકસાહિત્યને સજીવન કર્યું છે, રાષ્ટ્રજીવનને કાવ્યોદ્ધાર પ્રેરણા આપી છે અને દૈનિક પત્ર “જન્મભૂમિ” દ્વારા સાહિત્ય વિવેચનની નવી પૃથા દાખલ કરી છે. તેમણે વાર્તાઓ લખી છે, કાવ્યો રચ્યા છે, નવલકથાઓ પણ લખી છે એમાં “સૌરાષ્ટ્રની રસધાર” બહુ પ્રખ્યાત છે. શ્રી. મેઘાણી સત્યાગ્રહની પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈ ૧૯૩૦ માં જેલ જઈ આવ્યા છે. મુંબઈમાં પ્રગટ થતાં દૈનિક પત્ર “જન્મભૂમિ”માં “કલમ અને કિતાબ”ને નામે સાહિત્ય સમીક્ષાવાળું પાનું આવે છે, એની શરૂઆત શ્રી. મેઘાણીથી થઈ હતી. ૧૯૪૧ માં તેઓ “જન્મભૂમિ”માંથી છૂટા થઈ રાણપુરથી “કુલછાપ” સાપ્તાહિક પ્રગટ કરે છે.

સરનામું:—ખોટાદ, કાઠીઆવાડ.

**મસાણી, મી૦ મીનાચહેર રૂસ્તમ,** બી. એ. (બોમ્બે), એલ એલ. બી. (લંડન), બાર-એટ-લો—મી૦ મીનુ મસાણીનો જન્મ ૧૯૦૫ ની સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની એલ્ફીનસ્ટન કોલેજ તેમજ લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. ઇન્ડીઆ સોસાયટીના એવળુ ૧૯૨૬-૨૭ ના સાલ દરમ્યાન પ્રેસીડન્ટ હતા. ઇન્ડિઅન હોબર પાર્ટીના ૧૯૨૬-૨૮ ના સાલ માટેના તેઓ એક સભાસદ હતા. ૧૯૨૯ની સાલમાં મુંબઈની હાઇ કોર્ટમાં એમણે ઓરીજનલ સાઇડ ઉપર પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળમાં એમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૩ માં તેઓને રાજદ્વારી ચળવળને અંગે જલની સજા થઇ હતી. બોમ્બે પ્રેસીડન્સી કોંગ્રેસ સોશ્યાલીસ્ટ ગરૂપના સ્થાપકોમાંના તેઓ એક છે. કે જે ગરૂપમાં એમણે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા છે. મુંબઈની પ્રાંતીક કોંગ્રેસ કમીટીના તેમજ તેની કારોબારી કાઉન્સીલના ૧૯૩૪-૩૫ ના સાલ દરમ્યાન અને તે પછી પણ તેઓ એક સભ્ય હતા. તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના પણ એક મેમ્બર હતા.

સરનામું:—બોમ્બે કોંગ્રેસ સોશ્યાલીસ્ટ પાર્ટી, દાદાભાઇ મનઝીલ, કોંગ્રેસ હાઉસ, ગીરગામ, મુંબઈ.

**મહેતા, મી૦ ગગનવીહારી લલ્લુ-ભાઈ એમ. એ.**—અમનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૪ ના સાલમાં એમના લગ્ન સર રમણભાઈ અને લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠની બેટી મીસ

સૌદામીની રમણભાઈ નીલકંઠ (બી. એ.) સાથે થયાં હતાં. ૧૯૨૩-૨૫ ના સાલમાં તેમણે “બોમ્બે કોનીકલ”ના મદદનીશ તંત્રીના ઓધ્યા ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૮ ના સાલથી સીધીઆ સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની લીમીટેડના કલક-તા ખાતેના મેનેજર છે. ૧૯૩૦-૩૪ ના વરસો દરમ્યાન એમણે કલક-તાના ખારાના કમીશનરનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. કલક-તાની ઇન્ડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ૧૯૩૬ ના સાલ માટેના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૬ ના સાલમાં નીમાયલી બેંગાલ બોર્ડ ઓફ ઇકોનોમીક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના તેઓ એક સભાસદ હતા.

સરનામું:—૧૦૦, કલાઇવ સ્ટ્રીટ, કલક-તા.

**નાણાવટી, ડો૦ પ્રાણલાલ મનસુખ-લાલ**—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૩ ના સાલમાં એઓ વડોદરા સ્ટેટ સરવીસમાં જનરલ ડ્યુટી મેડીકલ ઓફીસર તરીકે જોડાયા હતા. સ્ટેટ તરફથી બેકટેરીઓલોજી વીજેરે પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટના અભ્યાસ અર્થે એમને ૧૯૨૧ ના સાલમાં યુરોપ મધે મોકલવામાં આવ્યા હતા. યુરોપથી હોંદ પાછા ફર્યા પછી એમણે સીવીલ મેડીકલ ઓફીસર, એકટીંગ ચીફ મેડીકલ ઓફીસર વીજેરે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૭ તેમજ ૧૯૩૩ ના સાલમાં એઓ ના૦ મહારાજ સાથે તેમના પેલેસ ફીઝીશીઅન તરીકે બે વાર ફુનીઆની સફરે જઈ આવ્યા હતા. ૧૯૩૩ માં મળેલી વર્લ્ડ ફેલોશીપ ઓફ ફેસ કોનફરન્સમાં પણ એમણે હાજરી આપી હતી.

સરનામું:—વડોદરા.

ઉદયશંકર—એઓ એક બહુતા હોંદી કલાસીકલ ડાન્સર છે, કે જેઓ તરફથી ડાન્સીંગના થતા પ્રયોગોએ દુનિઆમાં વીખ્યાતી મેળવી છે. જુના જમાનાની હોંદની ડાન્સીંગ કળામાં એમણે નવચેતન રેડ્યું છે. એક ડાન્સર તરીકેની એવણનાં “જનયસ” ની માડામ પાવલોવાએ પહેલવહેલી પીછાન કીધી હતી અને એમને લ’ડનમાં ડાન્સ કરતા જેમને કૃષ્ણ-રાધા ખાલેમાં માડામ પાવલોવાએ પોતાના ભાગીદાર તરીકે લીધા હતા, જે આઈટમ માડામ પાવલોવાના પ્રોગ્રામની સૌથી માનીતી આઈટમ થઈ પડી હતી. નાન્ શહેનશાહ જ્યોર્જ કે જેઓ સમક્ષ થયલા એક “ચેરીટી શો”માં એવણે ભાગ લીધો હતો, તે મધેનાં ડાન્સીંગની એ નામવર ઉપર એટલી બધી તો અસર થઈ હતી કે એ નામદાર ઉદયશંકરને પોતાની શાહી મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. પાછળથી ડેનમાર્ક, નોર્વે અને સ્વીડનના રાજા-ઓએ પણ તેઓને પોતાની મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. એમનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં થયો હતો. બચપણથીજ એવણમાં હોંદી ડાન્સીંગ કળાની કુશળતા અને લાયકાતો બેવામાં આવી હતી. મુંબઈની સ્કુલ ઓફ આર્ટમાં અને તે પછીથી વીલાયતની એકેડેમી ઓફ આર્ટમાં પણ એમણે અભ્યાસ કીધો હતો. મેટ્રો-ગોલ્ડવીન મેયરની ફીલ્મ “The Lives of a Dancer”માં ઇનાક્ષી રામરાવ સાથે એમણે ભાગ લીધો હતો. એક ઉચ્ચ કોટીના ડાન્સર તરીકે ઉદયશંકર હોંદમાં તથા આખી દુનિઆમાં મશહૂર છે.

જમનાદાસ દવારકાંદાસ—શ્રી. જમનાદાસ હોંદની વડી ધારાસભાના એક વેળાના સભાસદ હતા. એક વખત એઓ ડાન્સિંગના અનુયાયી અને હોમરૂલના હિમાયતી હતા. “યંગ ઇન્ડિયા” ના તેઓ

એક સ્થાપક તેમજ અધીપતી પણ હતા. હાલમાં એઓ એક કોંગ્રેસમેન છે. ૧૯૨૩ ના સાલમાં નેમાયલાં ઇન્ડિઅન ટેરીફ કમીશનના એવણે એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળોમાં એમણે ભાગ લીધો હતો જેને અંગે એઓને ત્રણ વખત જેલની સજા થઈ હતી. એઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના એક સભાસદ પણ છે.

સરનામું:—ઝવેર મહાલ, મરીનદ્રાઈવ, મુંબઈ.

જનવાલા, મી. એફ. જે., સોલિસીટર, એમ. એ , એલ.એલ. બી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલમાં થયો હતો. એમણે અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ ના સાલથી એઓ મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એક સોલિસીટર તરીકે પ્રેક્ટીસ કરતા આવ્યા છે. ૧૯૧૫ ના સાલમાં એઓ કોંગ્રેસમાં અને ૧૯૧૭ ના સાલમાં હોમરૂલ લીગમાં બેઠાયા હતા. મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં દાખલ થઈ ૧૯૨૩ માં એવણે તે મધેની સ્વરાજ્ય પાર્ટીના એક બ્લોપ હતા. એજ સાલમાં એઓ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલ મધેની સ્વરાજ્ય પાર્ટી તેમજ નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના સેક્રેટરી પણ હતા. મજૂરોના હિતોને લગતી ચળવળોમાં એમણે આગેવાન ભાગ લીધો હતો. એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ ના સાલ સુધીના એઓ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૨૪ ના સાલમાં એવણે એલ ઇન્ડિઆ ત્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસના સેક્રેટરી હતા.

સરનામું:—હારડીંગ હાઉસ, ગોવાલ્યા ટેન્ક રોડ, મુંબઈ.

# એમ્પાયર ઓફ ઇન્ડીઆ

લાઇફ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦

આ કંપની તરફની જીવંતીના વીમાની જીદી જીદી યોજનાઓ વિષે તપાસ કે પુછપરછ કરવામાં તમને કાંઈ ખર્ચ થવાનો નથી પરંતુ તેથી ઉલટું તેમ કરવાથી તમારા કુટુંબનું રક્ષણ કરવા ઉપરાંત નાણાંના સંધ્ધર રોકાણ માટે પસંદગી કરવાની તક મળશે.

એજન્સી માટે અરજી કરો.

હૃદ્ય એજીસ:

એમ્પાયર ઓફ ઇન્ડીઆ લાઇફ બીલ્ડિંગ,

મુંબઈ.

Awarded Gold and Silver Medals in Bombay and Gujarat Industrial Exhibitions.

## EMPRESS IRON and BRASS WORKS.

Engineers and Iron Founders.

Established—1889.

Manufacturers of Machinery and Spare Parts, Brass and Iron Castings, Mill Gearing, Jigger Machines, Dye Vats, Fireproof Sliding Doors as per specification laid down by the Bombay Fire Insurance Association, also Staircases, Pipes, Pillars, Brackets, Railings, Gates, Tanks, Cast Iron Government Stamped Weights and every kind of Structural and Electric Welding Work.

Works—Sussex Road, Parel, BOMBAY.

Branch—Tamba Kanta, Pydhoni, BOMBAY.

Phone—41016.

Phone—20930.

{ Telegrams:  
"EMPRESS"



નરેન્દ્રનાથ, (રાજ), એમ. એ.—  
એમનો જન્મ ૧૮૫૪ના સાલમાં થયો હતો. ૧૮૮૬ના સાલમાં તેમણે 'માસ્તર ઓફ આર્ટ'ની ડીગ્રી મેળવી હતી. ૧૮૮૭ના સાલમાં પંજાબની યુનીવર્સિટીના એક ફેલો નીમાયા હતા. તેમણે ડીગ્રીકટ ૧૮૭૪, ટેપુટી કમીશનર વીગેરે આધ્યાત્મો ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૭માં એમને 'રાજ'નો ખેતાબ અપાયો હતો. ૧૯૧૬ના સાલમાં તેઓ સરકારી નોકરીમાંથી ફરિગ થયા હતા. એ પછી તેઓ જાહેર જીવનમાં પડયા હતા અને હિંદુ મહાસભાની પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લઈ રહયા છે. ૧૯૨૧ના સાલથી પંજાબની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક સભ્ય છે. ૧૯૩૧ના સાલમાં મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સમાં એક પ્રતિનિધિ તરીકે તેમણે ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—૨, વોરીસ રોડ, લાહોર.

જીરાડ, ડા૦ મીસ જોશ્ના—ડા૦ મીસ જીરાડનો જન્મ ૧૮૯૧ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૨માં એમણે એલ. એમ. એન્ડ એસ.ની, ૧૯૧૭માં લંડનની એમ. બી.બી. એસ.ની અને ૧૯૧૯માં એમ ડી.ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. એલીઝાબેથ ગેરેટ હોસ્પિટલના એઓ ૧૯૧૭માં અને ૧૯૧૮માં ખરમીંગ-હામની મેટરનીટી હોસ્પિટલના હાઉસ

સરજનનો એમણે આધ્યા ભોગવ્યો હતો. કામા હોસ્પિટલના ઓનરરી સરજનનો અને હાલમાં એજ હોસ્પિટલના મેડીકલ ઓફીસરનો આધ્યા એઓ ભોગવી રહયા છે. ૧૯૩૧માં તેમને એક સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) ખનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—કામા હોસ્પિટલ, કવીન્સ રોડ, મુંબઈ.

રાગીની દેવી—હિંદમાં કલાસીકલ ટેન્સ અને મ્યુઝીકના તેઓ હીમાયતી છે. ૧૯૨૪ના સાલમાં ન્યુયોર્ક સીટી મધે પહેલીજવાર તેમણે હિંદી ડાન્સીંગ અને સંગીતનો જલસો પોતાના ગોડયાઓ સાથે કરી દેખાડયો હતો. અમેરીકાની સફર ફરી ત્યાં એવણે અનેક કોનસર્ટો કર્યા હતા. હિંદના કલાસીકલ ડાન્સીંગનો વધુ અભ્યાસ કરવા અર્થે એમણે ૧૯૩૧ના સાલમાં હિંદની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૩૧ના સાલથી તે ૧૯૩૬ના સાલ સુધી એમણે માઈસોર, મદ્રાસ, આંધ્રા, મલબાર વીગેરે દક્ષિણ હિંદના કેટલાંક મથકોના પ્રવાસ કરી કલાસીકલ ડાન્સીંગના જુદા જુદા તખ્તકાઓનો અભ્યાસ કર્યો છે. હિંદના કેટલાંક જનરલો અને મેજેઝીનો મધે હિંદી ડાન્સીંગ અને મ્યુઝીક બાબે સંખ્યાબંધ લખાણો કર્યા છે.

*All the Blocks for this publication are prepared by*

## **Mahanand Process Works**

DESIGNERS, HALFTONE, LINE, COLOUR BLOCKS,  
ELECTRO & STEREO TYPES, ALSO CINEMA SLIDE MAKERS.

Telephone No.  
**30618.**

Surya Mahal, Military Square Lane,  
Medows St., Fort, BOMBAY.

વઝીરઅલી, સમયદ—એમને ૭-મ ૧૯૦૩ ના સાલમાં થયો હતો. એઓ એક ચુનંદા બેટસમેન છે. બોમ્બે ક્વોર્ડરે ગ્યુલરમાં ૧૯૭ રનનેા યાદગાર ફાળો નોંધાવી તે પછી એમ. સી. સી. સામેની રમતમાં એમણે સદીઓ નોંધાવી હતી. ૧૯૩૨ ની સાલમાં ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયલી એલ ઇન્ડીયા ટીમમાં તેમને સ્થાન મળ્યું હતું. એકલા ઇંગ્લાંડમાં એમણે ૬ સદીઓ નોંધાવી હતી. હીંદ આવેલી એમ. સી. સી. ટીમ સાથે રમાયલી ત્રણે ટેસ્ટ મેચોમાં એમણે લાગ લીધો હતો. ૧૯૩૪ માં મુંબઈમાં રમાયલી ક્વોર્ડરે ગ્યુલર ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટમાં મહોમિદન ટીમના એઓ

કેપ્ટન હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં એલે-લીઅનો વીરૂધ્ધ એલ ઇન્ડીઆ વચ્ચેની બીજી અને ત્રીજી ટેસ્ટ મેચોમાં એલ ઇન્ડીઆ ટીમના કેપ્ટન તરીકે એમની પસંદગી થઈ હતી. ૧૯૩૬ માં ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયલી એલ ઇન્ડીઆ ક્રીકેટ ટીમમાં પણ તેઓ ગયા હતા. કેપ્ટન વઝીરઅલી ૧૯૪૧ સુધી ફરેક ક્વોર્ડરે ગ્યુલર અને પેન્ટેંગ્યુલર મેચમાં મુસ્લીમ ટીમના સરદાર નીમાયા છે.

સરનામું:—ઓનરરી સેક્રેટરી, સેન્ટ્રલ ઇન્ડીઆ ક્રીકેટ એસોસી-એશન, યશવંત કલબ, ઇન્દોર.

### રૂપી પ્રગતિના પંથે પળે છે

આગ, મોટર, અકસ્માત, જીંદગી, દરીઆઈ, તથા કામદારોના બદલાના વીમાનું કામકાજ લખવામાં આવે છે.

પ્રગતિનું માપ			
ખાતું	પ્રીમીયમની આવક		
	સને ૧૯૩૭	સને ૧૯૪૦	
● આગ ...	રૂ. ૬,૫૫,૦૪૭	રૂ. ૧૪,૧૭,૦૧૧	
● મોટર અને અકસ્માત	રૂ. ૭૩,૯૮૬	રૂ. ૨,૪૬,૭૮૧	
● દરીઆઈ ...	રૂ. ૭૨,૨૮૧	રૂ. ૪,૬૬,૫૯૦	
● અસ્કયામત ...	રૂ. ૧૭,૯૪,૩૪૨	રૂ. ૨૭,૯૪,૧૪૫	
● જીંદગી ...	૧૯૪૦ ના પ્રથમ વર્ષ		
દરમ્યાન નોંધેલું કામકાજ ...	...	રૂ. ૩૦,૬૫,૧૦૦	

### રૂપી જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંડાં લીં.

શ્રીં બી. કે. સેતલવડ, જનરલ મેનેજર ઇન ચાર્જ, બોમ્બે ડીવીઝન. ૪૬-૪૭, એપોલો સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટ. નં. ૨૦૫૬૦ અને ૩૧૬૨૯.

(૧) ટેલીગ્રાફ્સ—સનશાઈન

ચેરમેન—શ્રી. બી. એમ. બીરલા.

## અનુક્રમણિકા

ના૦ શહેનશાહ, વાઘસરોય અને ગવર્નરો.	૧	ગ્વાલીઅરના મહારાજ હોદ્દકર	૧૮
ના૦ શહેનશાહ જ્યોર્જ છટ્ટા	૧	છાટાઉદેપુરના મહારાવલ	૩૭
ના૦ વાઈસરોય લોર્ડ લીનલીથગો	૪	જયપુરના મહારાજ	૪૨
મુંબઈના ના૦ ગવર્નર સર રોજર લમલી	૫	જસદણના દરબાર સાહેબ	૨૪
આસામના ગવર્નર	૬	જુનાગઢના નવાબ સાહેબ	૩૭
બેંગલોર પ્રાંતના ગવર્નર	૬	બેંગલુરુના મહારાજ	૧૨
પંજાબના ગવર્નર	૬	જલ્દરાના નવાબ સાહેબ	૩૪
બીહારના ગવર્નર	૭	જામુઘોડાના રાણા સાહેબ	૨૩
બંગાળના ગવર્નર	૭	ઝાલુઆના રાજ સાહેબ	૩૬
મદ્રાસના ગવર્નર	૭	ઝાલાવાડના રાણા સાહેબ	૩૪
મધ્યપ્રાંતના ગવર્નર	૮	ત્રાવણકોરના મહારાજ	૪૬
વાયવ્ય સરહદ પ્રાંતના ગવર્નર	૯	દરભંગાના મહારાજ	૧૭

## દેશી રાજ્યકર્તાઓ

અલવરના મહારાજ	૧૬	ધરમપુરના મહારાણા	૨૨
આમોદના ઠાકોર સાહેબ	૩૨	ધોલપુરના મહારાજ	૪૫
ઇડરના મહારાજ	૨૬	ધ્રાંગધ્રાના મહારાજ	૪૩
ઇલોલના ઠાકોર સાહેબ	૩૨	ધરોળના ઠાકોર સાહેબ	૧૯
ઇદ્દારના મહારાજ	૧૯	નવાનગરના મહારાજ (જમસાહેબ)	૩૩
ઉદેપુરના મહારાજ	૪૭	નભાના મહારાજ	૪૮
ઔરછાના મહારાજ	૪૮	નાગોડના રાજ સાહેબ	૧૫
કચ્છના મહારાવ	૩૬	નેપાલના મહારાજ	૪૭
કપુરથલાના મહારાજ	૪૪	પતીઆલાના મહારાજ	૪૧
કાશ્મીરના મહારાજ	૧૬	” ”	૨૭૬
કુચબીહારના મહારાજ	૩૭	પાલણપુરના નવાબ સાહેબ	૨૪
કેરવાડાના ઠાકોર સાહેબ	૨૭	પાલીતાણાના ઠાકોર સાહેબ	૪૦
કોચીનના મહારાજ	૪૫	પાબેદના દરબાર સાહેબ	૨૬
કોટાહના મહારાવ	૩૮	પોરબંદરના મહારાજ	૨૦
ખંભાતના નવાબ સાહેબ	૨૬	પ્રતાપગઢના મહારાજ	૪૧
ગોંડલના મહારાજ	૨૯	ખરોડાના મહારાજ ગાયકવાડ	૧૩
		ખનારસના મહારાજ	૩૦

જગસરાના દરબાર સાહેબ  
બહાવલપુરના નવાબ સાહેબ  
ખારીઆના મહારાવલ  
ખીકાનેરના મહારાજ  
ખીલખાના દરબાર સાહેબ  
ભરતપુરના મહારાજ  
ભાવનગરના મહારાજ  
ભાદરવાના ઠાકોર સાહેબ  
ભોપાલના નવાબ સાહેબ  
માઇસોરના મહારાજ  
મણસાના રાવલજી  
મંગરોળના શેખ સાહેબ  
મુઘલના રાજ્યકર્તા  
મુલીના ઠાકોર સાહેબ  
મોરખીના મહારાજ  
મંડીના રાજ સાહેબ  
રતલામના મહારાજ  
રામપુરના નવાબ સાહેબ  
રાધનપુરના નવાબ સાહેબ  
રાજકોટના ઠાકોર સાહેબ  
રાજપીપળાના મહારાજ  
રેવાના મહારાજ  
લાહીના ઠાકોર સાહેબ  
હુણવાડાના મહારાણા  
વડોદરાના મહારાજ ગાયકવાડ  
વરસોડાના ઠાકોર સાહેબ  
વડીઆના દરબાર સાહેબ  
વાસણાના ઠાકોર સાહેબ  
વાડારીનોરના નવાબ સાહેબ  
વાંસવાડાના મહારાજ  
વાંકાનેરના મહારાણા  
વાંસદાના મહારાવલજી  
સરદારગઢના દરબાર સાહેબ  
સચીનના નવાબ સાહેબ

૩૦ સંતના મહારાણા ૨૮  
૩૬ શિશિહીના મહારાજ ૪૩  
૩૯ હૈદરાબાદના નાં નીઝામ ૧૧  
૨૫  
૩૪

## સામાન્ય વિભાગ

### અ

અબદુર રહીમ, સર ૭૧  
૧૫ અસફઅલી બેરીસ્ટર ૧૨૩  
૩૬ અબુ, માધવરાવ એસ. ૧૨૫  
૨૬ અહમદ, ડાં ઝીઆઉદ્દીન ૧૫૦  
૩૦ અલીઈમામ, સર સૈયદ ૨૨૪  
૩૭ અટલ, રાયબહાદુર પંડિત અમરનાથ ૨૬૩  
૩૫ અબદુલ સામદખાન, સાહેબઝાદા, સર ૨૬૩  
૩૮ અમીનુદ્દીન, સૈયદ ૨૬૩  
૪૬ અબદુર રહમાન, સર મહમદ ૨૬૪  
૪૬ અબદુલ કયુમ, નવાબ સર ૨૮૬  
૨૮ અમરનાથ, લાલા ૪૫૭  
૨૮ અમૃતકુંવર, રાજકુમારી ૪૬૦  
૨૪ અનસુયાબહેન અંખાલાલ સારાલાઈ ૪૬૭  
૪૧ અરદેશર, એ. સી. ૩૬૫  
૧૪ અબુબકર ઇબ્રાહીમ ધીવાળા ૧૦૩  
૩૧ અમૃતલાલ કાળીદાસ ૧૦૫  
૧૩ અલ્લાખજી, ખાનખહાદુર ૧૨૪  
૩૩ અબદુલ હમીદ ૧૯૯  
૪૧ અનસારી, અબદુલ કયુમ ૨૨૮  
૪૦ અલ્લામા મશરફી ૨૨૮

### આ

૧૪ આગાખાન, નાં આગા સુલતાન ૨૭૩  
૩૩ આયર, સર સી. પી. રામસ્વામી ૭૩  
૩૬ આબેડકર, ડાં બી. આર. ૮૩  
૪૦ આઝાદ, મૌલાના અબુલકલામ ૧૧૬  
૪૦ આલમ, ડાં એસ. મહમદ ૧૨૭

આસવલે, રાવખહાકુર આર. એસ.	૧૩૭
આયર, સર શીવસ્વામી	૧૭૫
આગા, ખરબેરજી સોરાખશાહ	૧૮૮
આગા, જમશેદ ખરબેર	૧૯૩
આહમદ, સર મુલતાન	૨૨૦
આશર, હરીદાસ નરભેરામ	૨૫૧
આહમદ, એમ. એમ. યુરુદીન	૨૫૮
આરકટના પ્રીન્સ	૨૬૨
આથવલે, રાવખહાકુર ખી. એન.	૩૦૯
આતીઆ બેગમ	૪૬૦
આયર, પ્રો. સી. એસ. રંગા	૬૨
આયર, ટી. કે. દોરાઈસ્વામી	૩૭૭

### ઈ

ઈબ્રાહીમ, સર કરીમભાઈ (બેરોનેટ)	૧૯૬
ઈસમાઈલ, સર મીરઝા	૩૦૧
ઈસ્માઈલ, સર મહમદ યુસુફ	૩૦૬
ઈબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા, સર	૩૧૫
ઈવરદાસ લક્ષ્મીદાસ, સર	૩૫૬

### ઉ

ઉપલપ, કૃષ્ણરાવ વિઠ્ઠલરાવ	૧૬૭
ઉસમાન, સર મહમદ	૨૨૧
ઉમદ હયાતખાન, સર	૪૨૯
ઉપરીગર, કે. ડી.	૩૮૧
ઉદયશંકર	૪૯૭

### એ

એન્ડ્રેસ, ડા૦	૧૨૭
એબરકામ્બી, સર એન રોબર્ટસન	૨૬૪
એઝરા, સર એલવીન	૨૮૨
એનજનીયર, એન. પી.	૩૫૧
એનજનીયર, મીસ બીખાઈજી	૪૧૩
એડનાલા, નરીમાન ડી.	૪૯૦

### ઓ

ઓઝા, અમૃતલાલ એમ.	૪૫૩
------------------	-----

### અ

અંબાલાલ સારાભાઈ	૨૭૮
અંકલેશ્વરીઆ, ડા૦ ધીરજલાલ ટી.	૪૫૧

### ક

કરંજીઆ, બેરામજી નવરોજી	૯૩
કલ્યાણભાઈ સારાભાઈ ઝવેરી	૧૨૭
કઝીન્સ, જેમ્સ એથ.	૧૪૩
કર્વે, પ્રો. થોડો કેશવ	૧૮૭
કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ સર, બેરોનેટ	૧૯૬
કખાલી, પી. એમ.	૨૦૭
કટજી, ડા૦ કૈલાસનાથ	૨૯૧
કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ	૩૦૮
કસ્તુરખા ગાંધી	૩૩૩
કણીઆ, ઓ૦ મી૦ જસ્ટીસ હરિલાલ જે.	૩૪૩
કબીરદીન અહમદ	૫૪

કાવસજી જહાંગીર રેડીમની (બેરોનેટ), સર	૭૪
કાવસજી જહાંગીર, લેડી હોરાંખાઈ	૩૪૪
કાજી, દી. ખ. હરીલાલ	૧૧૦
કાર્ડાસ્તર, શ્યાવક્ષ બેરામજી	૧૪૬
કાસીમ ખબરના મહારાજ	૧૬૭
કાપડીઆ, જગમોહનદાસ જેકીસનદાસ	૨૦૨
કાપડીઆ, ખાનુલાલ મોતીલાલ	૨૪૧
કાદરી, સર મહુમુખ મીયાં	૨૪૩
કાપડીઆ, સાકરલાલ મગનલાલ	૨૪૯
કાદરભાઈ, અખટલ તૈયબ શેખ	૨૬૧
કાંગા, સર જમશેદજી બેરામજી	૨૭૫
કાંટાવાલા, મોહન હરગોવિંદદાસ	૩૨૫
કાપડીઆ, સોરાખજી પાલનજી	૩૨૭
કાપડીઆ, પેસ્તનજી ફીરોઝશાહ	૩૩૯

કાલેકર, દત્તાત્રય બાળકૃષ્ણ	૪૦૨	કોન્ત્રેકટર, મીસ નવાબખાઇ	૩૯૮
કાનુગા, મીસીસ વિદ્યાલક્ષ્મી		કોન્ત્રેકટર, ડોન હેલી અરદેશર	૪૯૪
બળવંતરાય	૪૦૪	કોટક, રાવબહાદુર હરજીવનદાસ ખી.	૪૩૬
કાન્તીલાલ ઇશ્વરલાલ, રાવસાહેબ	૪૨૨	કોઠાવાલા, ફરામરોઝ ધનજીશાહ	૩૪૯
કાપડીઆ, મોતીચંદ ગીરધરલાલ	૪૭૨	કોલાહ, એસ. એમ. એચ.	૪૬૭
કાનીટકર, કેશવ રામચંદ્ર	૪૩૮	કોલાસો, ડાન જે. એ	૪૭૫
કાલે, વામન ગોવિંદ	૪૩૯	કંબલી, સર સીદાપ્પા	૨૯૯
કાંગા, રસ્તમજી દીનશાહ	૩૭૮	કંચનલાલ ત્રજાદાસ	૨૫૫
કીડવાઇ, રફી અહમદ	૨૨૩		
કીરપાલાની, એચ. કે.	૨૮૬	ખ	
કીકાલાઇ પ્રેમચંદ, સર	૨૯૩	ખરે, ડાન એન. ખી.	૨૫૨
કીચલુ, ડાન સૈફુદ્દીન	૫૯	ખખરદાર, કવિશ્રી અરદેશર ફરામજી	૩૯૪
કીપલાની, આચાર્ય જે. એ.	૨૯૩	ખરેઘાટ, મંચેરજી પેસ્તનજી	૩૬૦
કીષ્ણુમાચારી, સર વી. ડી.	૩૧૨	ખરેશંદજી લીમજી	૨૧૧
કૃષ્ણામુર્તિ જે.	૨૦૭	ખાન, ડાન સર શકીત અહમદખાન	૧૦૯
કુંઝર, પંડીત હરદયાનાથ	૫૩	ખાન, અખદુલ ગફારખાન	૨૩૨
કુપર, ડાન રસ્તમ અરદેશર	૪૬૭	ખાનસાહેબ, ડાન	૨૪૭
કુર્તકોટી, શંકરાચાર્ય	૩૦૬	ખાપરડે, બાલકૃષ્ણ ગણેશ	૪૩૩
કુતાર, એરવદ નવરોજી માહીયાર	૩૦૫	ખાંડવાલા, રતનલાલ વિક્રમદાસ	૨૬૨
કુતાર, હસ્તુરજી કેખશર માહીયાર	૪૧૦	ખાંડવાલા, મીસ કપિલા	૩૯૯
કુપર, સર ધનજીશાહ ખમનજી	૧૯૮	ખાંડવાળા, મીસીસ કાન્તાબહેન	૪૩૫
કુમારપ્પા, જગદીશન મોહનદાસ	૧૪૭	ખેર, ખી. જી.	૨૦૪
કોકોબાદ કાવસજી દીનશાહ	૮૧	ખૈતાન ડી. પી.	૨૧૯
કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ દેશાઇ	૧૪૮		
કેલકર, નરસિંહ ચિતામજી	૨૪૫	ગ	
કે, સર બેસફ	૨૭૯	ગયાપ્રસાદસિંગ	૧૧૯
કેલટન, સર છુ. ખી.	૨૮૩	ગઝનવી, સર અખદુલ કરીમ	૨૮૭
કેસલ્સ, જનરલ સર રોબર્ટ	૩૧૧	ગઝદર, હોમી નવરોજી	૩૮૦
કેપ્ટન, હોમી સી.	૩૭૯	ગઝદર, નશરવાનજી સોરાબજી	૩૮૨
કેપ્ટન, મીસીસ પેરીનબહેન	૪૦૫	ગજેન્દ્ર ગડકર, એ. ખી.	૩૧૧
કેનેડી, ડી. સીડલેર	૪૨૬	ગજજર, શ્રીમતી શીવગૌરીબહેન	૪૦૪
કોઠાવાલા, કેપ્ટન જમશેદ		ગવાયર, સર મોરીસ	૨૮૫
હોરાબજીશાહ	૨૦૨	ગાંધી, મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ	૬૫
કોયાજી, સર જહાંગીર કુંવરજી	૩૦૪	ગાંધી, મનમોહન પરસોત્તમ	૧૯૨

ગાંધી, દી. બ. સુનીલાલ માણેકલાલ	૨૧૫	ધ	
ગારવારે, બી. ડી	૨૨૯	ધડીઆળી, કર્નલ દીનશાહ	૪૬૯
ગાડીવાલા (ભર્યા),		ધીઆ, મગનલાલ સી.	૧૪૧
માણેકજી રતનજી	૨૫૭	ધીવાળા, આચ્છવલાલ હરકીસનદાસ	૧૯૮
ગાંધી, નાગરદાસ પરસોત્તમ	૩૧૪	ધીઆ, ડા० ચંપકલાલ જેકીસનદાસ	૪૬૩
ગાંધી, લલિત મોહન સુનીલાલ	૩૨૯	ધીવાળા, અણુબકર ઇબ્રાહીમ	૧૦૩
ગાંધી, શામળદાસ લક્ષ્મીદાસ	૩૪૧	ધોષ, બાબુ અરવિંદ	૨૦૦
ગાંધી, રતીલાલ મુળજી	૪૧૫	ધોષ, તુષારકાંતિ	૪૩૫
ગારડા, સરદાર ફરામરોઝ ખરબેરજી	૪૪૯	ચ	
ગાંધી, મીનોચહેર માણેકશાહ	૩૭૬	ચતુરભુજ ગોરધનદાસ	૯૦
ગામા, મલ્લરાજ	૫૬	ચટોપાધ્યાય, મીસીસ કમલાદેવી	૧૯૧
ગાંધી, રા. બ. કાળીદાસ બદવજી	૩૧૭	ચટોપાધ્યાય, હરિન્દ્રનાથ	૩૦૧
ગીરી, વી. વી.	૩૨૩	ચમનલાલ દીવાન	૩૦૦
ગીલડર, ડા० એમ. ડી.	૧૧૮	ચરનજીવ, જન્મેજય	૪૬૬
ગીડની, સર હેનરી	૨૭૭	ચાગલા, એા० મી० જસ્ટીસ	
ગુહા, શમરિન્દ્રનાથ	૨૬૪	એમ. સી.	૪૫૧
ગ્રે, એ. જી.	૨૯૦	ચીમનલાલ ગીરધરદાસ પારેખ	૧૪૫
ગોરધનદાસ ગોકળદાસ મોરારજી	૧૨૯	ચીનાઈ, સર રહીમતુલ્લા એમ.	૧૯૯
ગોએન્કા, રાયબહાદુર સર		ચીનાઈ, સર સુલતાન એમ.	૨૦૬
બદરીદાસ	૧૪૨	ચીરમુલે, વાસુદેવ ગણેશ	૨૧૪
ગોપાલદાસ પુંબભાઈ	૪૯૩	ચીનાઈ, તુરમહમદ એમ.	૨૭૫
ગોવિંદદાસ ચતુરભુજદાસ, દી. બ.	૧૭૪	ચીત્રે, દી० બ० આત્મારામ એ.	૩૧૦
ગોર, સર હરીસીંગ	૨૦૫	ચીતુભાઈ માધવલાલ ખેરોનેટ, સર	૩૦૩
ગોવિંદદાસ માણેકલાલ	૨૫૩	ચીતુભાઈ લાલભાઈ શેઠ	૩૪૦
ગોસ્વામી, કુમાર તુલસીચંદ્ર	૩૧૦	સુનીલાલ ગીરધરલાલ	૩૮૨
ગોળવાલા, ખુરશેદ ફરામરોઝ	૩૨૪	સુડગર, પોપટલાલ	૪૧૧
ગોળવાલા, મીસીસ આવાં ખુરશેદ	૩૨૫	સુરી, પી. ડી.	૪૬૬
ગોળવાલા, રૂસી ફરામરોઝ	૩૨૬	સુનીલાલ, રાયસાહેબ	૪૬૯
ગોળવાલા, મીસીસ મહેરૂ રૂસી	૩૨૬	સુંદરીગર, આઈ. આઈ.	૪૭૩
ગોળવાલા, એરચશાહ રૂસ્તમજી	૩૯૩	ચેટરજી, સર અતુલ	૧૯૮
ગોર, નંદવદન ઝવેરલાલ	૪૪૬	ચેટી, સર સનમુખમ	૪૬૬
ગોદાવરા, દસ્તુરજી માણેકજી	૩૬૪	ચેટરજી, રામાનંદ	૧૨૦
ગોવિંદલાલ શીવલાલ મોતીલાલ	૫૪	ચોકસી, હરિપ્રસાદ મંજુભાઈ	૨૫૬

ચોકસી, ડાંચંપકલાલ ગુલાબદાસ	૨૬૨	જીરાડ, ચાલ્સરોખટ	૩૦૭
ચોઇથરામ ગીડવાની ડાં	૪૬૬	જીવતલાલ પ્રતાપસી	૩૧૬
ચંદુલાલ જેશીંગલાઇ શાહ	૧૩૩	જીજીભાઇ, જે. આર. ખી.	૩૪૩
ચંદાવરકર, સર વી. એન.	૧૮૭	જીનવાલા, એફ. જે.	૪૯૭
ચંદુલાલ સોમાલાલ શાહ	૨૩૬	જીરાડ, ડોં મીસ જેડશા	૪૯૯
ચંપકલાલ દેવીદાસ	૪૮૯	જેશી, કૃષ્ણાંજી યશવંત	૨૧૪

છ

છતરી, કેપટન નવાબ સર મહુમદ	૨૨૨	જેશી, ઝીણાભાઇ પાર્વતીશંકર	૪૦૬
છાયા, ડાં તુલબપ્રસાદ જેશંકર	૨૨૬	જેશી, નારાયણ મલ્હાર	૪૩૯
		જેશી, સર મોરોપંત વી.	૪૪૬
		જેશી, ડી. સી.	૩૬૨

જ

જયકર, રાઇટ એાં મુકુંદ રામરાવ	૭૧	ઝફરલાખાન, સર મહુમદ	૩૧૨ અને ૩૭૭
જમનાદાસ મોરારજી	૧૧૩	ઝવેરી, દીં ખં કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ	૩૪૯
જસાવાળા, ડાં જહાંગીર મેરવાનજી	૧૮૫	ઝા, ગંગાનાથ	૪૩૭
જયપ્રકાશ નારાયણ	૧૯૭	ઝાખવાળા, શ્યાવક્ષ એચ.	૪૨૮
જગમોહનદાસ લલ્લુભાઇ	૨૩૮	ઝીઆઉદ્દીન આહમદ ડાં	૧૫૦
જસુભાઇ લાલભાઇ શેઠ	૨૬૮		
જમશેદજી જીજીભાઇ ખેરોનેટ, સર	૨૮૧		
જગદીશપ્રસાદ, કુંવર સર	૨૯૨		
જયશ્રી રાયજી	૪૩૪		
જયંતીલાલ જમનાદાસ મોરારજી	૩૭૪		
જમનાદાસ દ્વારકાંદાજી	૪૯૭		
જયરામદાસ દોલતરામ	૫૮		
જગજીવન ઉજમસી મુળજી	૫૫		
જસદનવાલા, એ. એ.	૫૬		

બદવ, ખી. વી.	૨૦૬	ઠક્કર, રતીલાલ ત્રિભોવનદાસ	૩૯૫
બગીરદાર, આર. એ.	૪૩૧	ઠક્કર, મીસીસ ખચુબહેન ધરમસિંહ	૪૦૫
બદવજી હંસરાજ, ડાં	૫૧	ઠક્કર, જેઠાલાલ સી.	૧૮૨
બઇ, એલ. પી.	૪૯૨	ઠક્કર, અમૃતલાલ વી.	૩૩૬
બફર, સર ઇબ્રાહીમ હાફેન	૪૯૫	ઠાકર, શીવપ્રસાદ એચ.	૧૮૩
બની, અખાલાલ ખુલાખીરામ	૪૩૩	ઠાકર, ડાં રસીકલાલ આર.	૨૩૦
બન્ના, મહુમદઅલી એ.	૨૬૬	ઠાકર, શંકરલાલ હરગોવિંદદાસ	૩૮૧
બવણલાલ ગીરધરલાલ	૧૬૧	ઠાકર, કાંતીલાલ છગનલાલ	૩૨૩
બનવાલા, સર પદમજી	૧૯૬	ઠાકરસી, દેવીદાસ માધવજી	૩૨૯
		ઠાકેરરામ કપીલરામ, દીં ખં	૪૭૦

ઝ

ટ

ઠ



૬  
ડગન, લેફ્ટનન્ટ કરનલ  
સર જમશેદજી  
ડાહ્યાલાલ વલ્લભલાલ પટેલ  
કે. કે. સી.  
હોંગરકેરી, સુન્દરરાવ રામરાવ

૬  
ઢેબર, ઉછરંગરાય નવલશંકર

૮  
તન્ના, મોરારજી આણંદજી  
તાતા, લેડી નવાજખાઈ રતનજી  
તાતા, જે. આર. ડી.  
તાતા, બરજેર એમ.  
તારાખેન માણિકલાલ પ્રેમચંદ  
તારાપોરવાલા, વીકાજી અરદેશર  
તાંબે, શ્રીપાદ બળવંત  
ત્રિવેદી, સર ચંદુલાલ માધવલાલ  
ત્રિવેદી, બળવંતરાય મગનલાલ  
તુલસીદાસ ખીમજી  
તૈયબજી, હુસેન બદરુદ્દીન  
તૈયબજી, મીસીસ ખદીજા શર્કી

૬  
દવે, જ્યોતિન્દ્ર  
દવે, પ્રભાશંકર મંગળજી  
દલાલ, ખાં સાં તહેમુરસ્પ જી.  
દલાલ, એાં મીં માણિકજી  
નાદીરશાહ  
દલાલ, સર અરદેશર  
દસ્તુર, સર હોરમઝદીયાર પી.  
દહેભવી, સર અલીમહમદખાન  
દસ્તુર, ડાં ધાલા

દસ્તુર-કામદીન, શાલકશાહ  
સોરાબજી ૩૩૭  
દલાલ, રાજેન્દ્ર સોમનારાયણ ૩૪૦  
દ્વારકાદાસ ત્રિભોવનદાસ ૩૬૬  
દસ્તુરજી, કેમશર માહીઆર કુતાર ૪૧૦  
દસ્તુર, ખાં બં સરદાર નોશિરવાન ૪૪૬  
દવે, જુગતરામ ૩૫૩  
દવે, નૈષધરાય ખાપાલાલ ૪૮૭  
દસ્તુર, દીનશાહ નશરવાનજી ૩૬૨  
દાવર, પ્રેાં સોહરામ આર. ૧૦૮  
દાદાલાઈ, એાં સર માણિકજી ૨૨૮  
દાણુ, રાજરત્ન દીનશા રતનજી ૨૮૫  
દાલમીયાં, જયદયાળ ૨૮૪  
દાદાચાનજી, ખાનસાહેબ માણિકજી ૨૯૮  
દાભોલકર, લેફ્ટનન્ટ કરનલ  
અનંત યશવંત ૩૦૪  
દાગા, રાબ સર વીશ્વેશ્વરદાસ ૩૨૦  
દાલમીયાં, રામકૃષ્ણ ૪૮૦  
દીનાનાથ, રાયબહાદુર કરનલ ૨૮૩  
દીવેટીઆ, એાં મીં હરિસિંધલાઈ ૩૦૮  
દીવાન, જીવણલાલ હરિપ્રસાદ ૪૧૪  
દીવાન, મીસીસ શારદા ૪૩૪  
દીલાવર હુસેન ૪૭૮  
દીવાન, લાલચંદ નવલરાય ૪૭૮  
દીવાન, ઠાકોરલાલ જીવણલાલ ૩૬૭  
દીક્ષીત, ડાં એમ. કે. ૪૭૫  
દુખાશ, કેમશર જમશેદજી ૧૬૨  
દુહીપસીંગ, પ્રીન્સ કે. એસ. ૪૬૧  
દુનીચંદ, લાલા ૪૭૬  
દુખાશ (ખારાલાખ),  
માણિકશાહ ફરામજી ૩૭૩  
દેશાઈ, મોહનલાલ મગનલાલ ૧૪૦  
દેશાઈ, મોરારજી રણુછાંડજી ૧૪૦  
દેશાઈ, કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ ૧૪૮  
દેશાઈ, યુ. એસ. ૪૯૨

દેશપાંડે, ગંગાધરરાવ	૨૧૮	ધાલા, દસ્તુર ડા૦	૩૨૨
દેવ, શંકરરાવ	૨૨૬	ધરૂવ, આચાર્યશ્રી આનંદશંકર	
દેશાઈ, જુલાખભાઈ ભદ્રાભાઈ	૨૨૭	આપુભાઈ	૩૭૪
દેશાઈ, વસંતરાય હરરાય	૨૩૩		
દેશાઈ, ભુલાભાઈ જીવણજી	૨૩૪		
દેશાઈ, એમ. કે.	૨૪૯		
દેશાઈ, દરબાર ગોપાલદાસ	૨૭૧	નહેરૂ, પંડીત જવાહરલાલ	૬૯
દેશમુખ, ડા૦ જી. વી.	૩૧૯	નટવરલાલ બેડીસનદાસ શાહ	૧૩૧
દેશાઈ, મીતીસ જયવતી પ્રાણલાલ	૩૩૨	નટોસન, જી. એ	૧૭૫
દેશાઈ, મહાદેવ	૩૩૬	નવાઝ, બેગમ જહાનશાહ	૨૧૮
દેશાઈ, રાજ્યરત્ન મોતીલાલ છોટાલાલ	૩૩૮	નહેરૂ, મીતીસ ઉમા	૪૮૯
દેશાઈ, રત્નમ આર.	૩૩૮	નવનીતલાલ રણછોડલાલ	૨૨૪
દેશાઈ, જણપતીશંકર નારણજી	૪૦૧	નરસીંહદાસ બેડીસનદાસ ગંગાદાસ	૨૫૬
દેશાઈ, કનૈયાલાલ	૪૦૩	નરીમાન, ખુરશેદ એફ.	૨૭૦
દેશાઈ, ડા૦ ચંદુલાલ મણીલાલ	૪૧૨	નટરાજન, કે.	૪૪૩
દેશાઈ, દાદુભાઈ પુરૂષોત્તમ	૪૧૫	નગરી, પોપટલાલ હરીલાલ	૪૪૫
દેશાઈ, મીતીસ ભક્તી લક્ષ્મી		નરેન્દ્ર, (રાજ)	૪૯૯
ગોપાળદાસ	૪૩૧	નરેન્દ્રદેવ, આચાર્ય	૩૬૯
દેશાઈ, મીતીસ રસીકમણી	૪૩૪	નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરી	૩૭૫
દેશાઈ, મીતીસ હીરાવંતી પ્હેન		નહેરૂ, શ્રીમતી રામેશ્વરી	૫૭
મનસુખલાલ છગનલાલ	૪૬૮	નાણાવટી, સર મણીલાલ ખાલાભાઈ	૧૦૬
દેશાઈ, ખંડુભાઈ કસનજી	૪૭૧	નાણાવટી, ડો૦ પ્રાણલાલ એમ.	૪૯૬
દેવદાસ, સર એમ ડી.	૪૭૩	નાણાવટી, રોમેશચન્દ્ર મોતીલાલ	૧૩૩
દેવીકારાણી	૪૭૪	નાનજી લખાભાઈ	૧૬૮
દેશાઈ, મણીભાઈ વસનજી	૪૭૪	નાયડુ, મેજર સી. કે.	૨૧૨
દેશાઈ, રા૦ ખ૦ ગોવિંદભાઈ		નાયડુ, સી. એસ.	૪૮૮
હાથીભાઈ	૪૭૬	નાયડુ, મીતીસ સરોજની	૨૩૦
દેવધર, પ્રો૦ ડી. બી.	૪૭૭	નાઝીમુદ્દીન, સર ખવાબ	૩૧૦
દેશાઈ, ઝીણાભાઈ આર.	૪૭૯	નાદીરશા, એરચ અરદેશર	૪૦૯
		નાઈટ, સર હેનરી એફ.	૩૫૦
		નાયક, સરદાર રા૦ ખ૦ ભીમભાઈ	૪૪૩
		નારંગ, ડો૦ સર ગોકુલચંદ્ર	૪૫૧
ધરમદાસ શામળદાસ પરભુદાસ	૯૮	નિહાલસીંગ, સંત	૧૦૭
ધરમપુરના મહારાજકુમાર		નીલકંઠ, લેડી વીધાગૌરી રમણભાઈ	૩૯૮
નરહરદેવજી	૧૪૧	નીયોગી, શ્રીતીશચંદ્ર	૩૫૮
ધનરાજગીરજી, રાજ	૪૭૯	નુન, સર ફરીદાઝખાન	૧૮૯
ધનજીભાઈ ખમનજી, લેડી દેની	૫૧		

## ૫૦૯

નુરી, મહમદ યાસીન  
નેકીરામ શર્મા  
નોબલ, એમ. એ. જે.  
નંદા, ગુલઝારીલાલ  
નંદદાસ હરીદાસ

### ૫

પરાંજયે, ડો. આર. પી.  
પટેલ, સરદાર વલ્લભભાઈ  
પરસોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, સર  
પટેલ, માણિક કાવસજી  
પકવાસા, મંગળદાસ એમ.  
પ્રકાશમ, ટી.  
પરમાનંદ, ભાઈ  
પટાઉડીના નવાબ  
પટેલ, ઈશ્વરભાઈ સોમાભાઈ  
પ્રધાન, સર ગોવીંદબી.  
પટેલ, અરદેશર સી.  
પરેલકર, બી. જી.  
પરીખ, નરહરી  
પટેલ, મીસીસ ગંગાબહેન  
ગોરધનદાસ

પરમાર, ડો. વી. એલ.  
પટણી, અનંતરાય પ્રભાશંકર  
પરાંજયે, જી. આર.  
પદમશી દામોદર ગોવીંદજી  
પટેલ, ધનજીશાહ હીરજીભાઈ  
પટેલ, મીસ ગુલચહેર જમશેદજી  
પ્રાણુલાલ દેવકરણુ નાનજી  
પારેખ; દી. બં. મોતીલાલ  
પારેખ ચીમનલાલ ગીરધરદાસ  
પાનીકર, મેજર સરદાર કે. કે.  
પાટીલ, એલ. એમ.  
પારડીવાલા, હોમી રસ્તમજી  
પારખ, ખાં. બં. બમનજી અરદેશર

૧૯૪ પાવરી, ડા. મહેશશાહ ૩૧૮  
૪૮૭ પાંડે, સોરાબજી લીમજી ૪૨૫  
૨૫૪ પાંડેકર, પાંગારકર, ૪૩૦  
૪૦૬ પાટકર, સર સીતારામ મુંદરરાવ ૩૫૧  
૪૩૬ પાવરી, મીસ બેપસી ૪૫૨  
પાવરી, ડો. બલ દસ્તુર સી. ૪૫૩  
પાટીલ, રાં. સાં. પી. આઈ. ૪૭૬

પીટીટ, સર દીનશાહ બેરોનેટ ૨૮૯  
૭૪ પીટીટ, જહાંગીર બમનજી ૪૪૭  
૬૮ પીટીટ, મીહુબહેન ૪૦૪  
૧૦૬ પુનાવાલા, અરદેશર જમશેદજી ૪૯૧  
૪૮૬ પુનેગર, શાવકશાહ નશરવાનજી ૧૨૨  
૧૨૩ પેટ્રો, સર એ. પી. ૧૯૫  
૧૮૨ પેમાસ્તર, રસ્તમજી બરબેરજી ૪૪૭  
૧૮૩ પેટીગરા, નોશીર કાવસજી ૫૫  
૨૧૨ પંતુલુ, રામદાસ વી. ૪૬૨  
૨૧૭ પંડીત, મીસીસ વીજ્યાલક્ષ્મી ૧૩૮  
૨૯૩ પંત, ગોવિંદ વલ્લભ ૧૫૪  
૩૭૮

### ૬

૪૧૧ ૬ ઝલુલહકક, એ. કે. ૨૭૭  
૪૩૦ ૬ ઈઝી રહમાન ૩૦૭  
૪૩૫

### બ

૪૩૭ બબજ, જમનાલાલ ૧૪૧  
૪૩૮ બમનખહેરામ, સર જહાંગીર બી. ૧૯૫  
૪૪૧ બબં, એરવદ બલ અરદેશર ૧૧૭  
૪૬૫ બર્ન, સર સીડની ૨૪૦  
૪૮૧ બરોડાવાળા, સાલેભાઈ કરીમજી ૨૫૮  
૩૬૩ બસુ, જતીન્દ્રનાથ ૨૬૮  
૯૭ બર્દવાનના મહારાજ ૨૯૭  
૧૨૧ બર્લી, ડો. બ્યોર્જી વીલીઅમ ૨૯૭  
૧૪૫ બખેલે, આર. આર. ૪૫૮  
૧૮૨ બરડીવાલા, ચુનીલાલ દામોદરદાસ ૪૬૧  
૨૧૨ બલસારા, ખાં. બં. પીરીજશાહ ૩૬૬  
૨૨૧ પેરેતનજી

બ્લેકવેલ, એાં જસ્ટીસ સર પેટ્રીક	૨૯૭	ખોઝ, શરતચંદ્ર	૧૯૧
ખાંપના, સર એસ. એસ.	૧૩૮	ખોટાવાલા, આહમદ યુસુફ	૩૯૦
ખાજપાઈ, સર જી. એસ.	૨૦૮	ખોખીલીના રાખ	૩૦૪
ખાટલીવાળા, સોરાખજી હોરમસજી	૨૬૮	ખોડ, હસ્તુરજી ફરામરોઝ અરદેશર	૪૪૧
ખાલકેશ્વા, ડોં	૨૭૨		
ખાના, ડોં ફરામરોઝ ડોસાલાઈ	૩૧૯		
ખારોટ, જયદેવ મોહનલાલ	૩૨૨		
ખાખરેકર, દ-તાત્રય સખારામ	૪૫૪	ભ	
ખાલગાંધર્વ	૪૬૩	ભગવાનદાસ મનમોહનદાસ રામજી	૧૨૬
ખાટલીવાળા, ફરામરોઝ કાવસજી	૩૯૨	ભટ, માધવલાલ મકનજી	૧૩૫
ખીલીમોરીઆ, સર શાપુરજી ખી.	૭૯	ભગવાનદાસ રામદાસ મહેતા	૧૬૩
ખીલીમોરીઆ, એરવદ બમારપજી	૧૧૪	ભટ, પ્રભાશંકર રામચંદ્ર	૧૮૬
ખીલીમોરીઆ, લેડી જરખાઈ શાપુરજી	૧૧૯	ભવાન અર્જુન ખીમજી	૨૨૯
ખીલીમોરીઆ, મચેરશાહ		ભરૂચા, ફેડીરજી ઇ.	૨૩૩
ખરબેરજી (મેંશુસી)	૧૩૯	ભરૂચા (ગાડીવાળા),	
ખીઆણી, પ્રીજલાલ	૧૮૯	માણિકજી રતનજી	૨૫૭
ખીતુર, સર ગુરનાથ વેંકટેશ	૨૧૮	ભરૂચા, ડોં ફેડીરજી સી.	૩૦૯
ખીરલા, જી. ડી.	૨૨૬	ભગવાનલાલ પનાલાલ ખાખુ	૪૦૩
ખીલીમોરીઆ, ડોં રસ્તમજી		ભટ, ગોકળભાઈ દોભતરામ	૪૧૪
ખમનજી	૨૮૪	ભવનાની, મોહન	૪૬૮
ખીલીમોરીઆ, મીસીસ ગુલેસ્તાન		ભાર્ગવ, ખી. એલ.	૧૨૫
રસ્તમજી	૨૮૭	ભાટીઆ, મેજર સોહનલાલ	૨૧૪
ખીલીમોરીઆ, ખાં ખં અરદેશર		ભાંડારકર, દેવદ-ત રામકેશુ	૨૭૪
રસ્તમજી	૨૮૮	ભાટે, ગોવિંદ ચીમનાજી	૨૮૪
કુમફીદડ, એાં મીં જસ્ટીસ		ભાતનગર, શાંતિસ્વરૂપ	૨૮૮
રોખર્ટ સ્ટોન હાલિસ	૨૮૨	ભાર્ગવ, ડોં ગોપીચંદ	૪૭૧
જેરામજી જીજીભાઈ, સર	૨૦૫	ભાઠેના, હસ્તુરજી માણિકજી	૩૬૪
જેનરજી, ડોં પ્રમથનાથ	૨૨૭	ભાટીઆ જનરલ હોસ્પીટલ	૩૭૦
જેલ્વી, સેયદ અખદુલા	૨૩૪	ખીવંડીવાલા, ખાં ખં	
જેરામજી હોરમસજી	૨૪૬	નાનાભાઈ હોરમસજી	૩૩૦
જેનરજી, સર આલખીઅન	૨૫૯	જીપટકર, ડોં પોપટલાલ એ.	૧૩૧
જેન્થાલ, સર એડવર્ડ ચાલર્સ	૨૭૯	જીતો, સર શાહનવાઝ	૨૨૨
જેંકર, મીસીસ લીલાવતી ધીરજલાલ	૩૩૩	જેઢવાર, ધનજીશાહ પેસ્તનજી	૨૩૩
જેંકર, શંકરલાલ	૪૧૫	જોર, સર બેસફ	૨૨૩
જોમંટ, નાં ચીફ જસ્ટીસ સર બેન	૨૭૪	જોપટકર, લક્ષમણરાવ ખળવંત	૪૩૩
જોઝ, સુભાષચંદ્ર	૧૯૦	જાંડારી, રાયખડાકુર જગન્નાથ	૨૮૫

મ	મહેતા, સર મનુભાઈ નંદશંકર	૨૬૨
મહેતા, સર ચુનીલાલ વૃજભુખણદાસ	૭૭	૨૬૫
મથુરાદાસ વસનજી	૮૭	૩૦૩
મહેતા, જમનાદાસ માધવજી	૮૯	૩૦૬
મથુરાદાસ દ્વારકાદાસ	૯૫	૩૧૩
મદન, જનાર્દન આત્મારામ	૧૦૬	૩૧૪
મહેતા, રાયસાહેબ ગીરધરલાલ		૩૧૪
દયારામ	૧૦૯	૩૨૧
મહેતા, સર હોરમસજી એમ.	૧૧૦	૩૩૨
મહેતા, ચુનીલાલ ભાઈચંદ	૧૧૦	૩૩૨
મરચંટ, વિજય માધવજી	૧૨૨	૩૪૨
મનમોહનદાસ કહાનદાસ	૧૩૪	
મડગાંવકર, સર ગોવીંદ	૧૪૨	
મહેતા, જયસુખલાલ કે.	૧૫૦	
મહેતા, વૈકુંઠ એલ.	૧૫૦	
મહેતા, દુર્ગાશંકર કૃપાશંકર	૧૫૫	
મહુમદઅલી અલાખશ	૧૫૬	
મહેતા, પી. એન.	૧૫૮	
મહેતા, ભગવાનદાસ રામદાસ	૧૬૩	
મહમુદ, ડો.	૧૬૯	
મનગલાલ રતનજી વિદ્યાથી	૧૭૮	
મહેતા, રામપ્રસાદ ચીમનલાલ	૧૮૬	
મહેતા, ખાં ખં પેસ્તનજી		
ખમનજી	૧૯૪	
મહેતા, સર મંગળદાસ વી.	૨૦૧	
મહેતા, ડો. ધનજીભાઈ	૨૦૮	
મથુરાદાસ ત્રિકમજી	૨૦૯	
મહેતા, ડો. જીવરાજ એન.	૨૧૦	
મનુ સુબેદાર	૨૧૩	
મજીમદાર, એસ. સી.	૨૧૬	
મહેરઅલી, ઇબ્રાહીમ રાજનભાઈ	૨૧૭	
મરચંટ, ખાં સાં હાજીમહમદ	૨૨૫	
મહેતા, જ્યોતિન્દ્ર મારકંડ	૨૨૭	
મહમદ, ગુલામઅલી શેર	૨૩૨	
મહેતા, ખાં સાં અરદેશર		
રતનજી	૨૫૨	
મહેતા, સર મનુભાઈ નંદશંકર		
મથાઇ, એન		
મહમદ યાકુબ, સર		
મહમદ યુસુફ ઇસ્માઈલ, સર		
મફતલાલ ગગલભાઈ		
મહેતા, ખાં ખં અરદેશર		
રતનજી		
મહેતા, ઇન્દ્રવદન નારાયણભાઈ		
મહેતા, શ્રીમતિ પ્રેમલીલા		
મહેતા, શ્રીમતિ સરોજીની		
મહાજની, જી. એસ.		
મહાલક્ષ્મીવાળા, પેસ્તનજી		
ધનજીભાઈ		
મહાલક્ષ્મીવાળા, કાવસજી		
ધનજીભાઈ		
મહેરઅલી, યુસુફ જે.		
મુદુલા અંબાલાલ સારાભાઈ		
મહેતા, મીસીસ હંસા જીવરાજ		
મહેતા, બળવંતરાય ગોપાળજી		
મરચંટ, ફરામોરઝ ફસ્તમજી		
મહેતા, મીસીસ રતનખેન		
મનોહરલાલ, એમ. એ.		
મહેરવાન, નોશીરવાન		
અરુપંદીઆર		
મહેતા, જમશેદજી નશરવાનજી		
મલીક, રાયબહાદુર પ્રમથનાથ		
મહમુદાબાદના રાબ		
મસાણી, ફસ્તમ પી.		
મસુદ, સર સૈયદ રોસ		
મહેતા, મીસીસ હમાયાઈ જે. કે.		
મઝંબાન, અરદેશર ફીરોઝશાહ		
મરાઠે, જી. એસ.		
મહેતા, મીસીસ શારદા		
મહારાજસીંગ, કુંવર સર		
મસરી, જી. એન.		
મનુભાઈ સોમાભાઈ વકીલ		

મહેતા, ગગનવિહારી	૪૯૬	મુરશીદાબાદના નવાબ ખડાદુર	૪૫૬
મસાણી, મીનુ આર.	૪૯૬	મુકરંજી, રયામ પ્રસાદ	૨૨૩
માલવીયા, પંડીત મહનમોહન	૧૫૧	મુનશી, કનૈયાલાલ માણિકલાલ	૩૫૩
માનશાહ, ડો. કલ્પીકર્ડ	૧૫૫	મુલ્લાંજી સાહેબ	૫૦
માવલકર, ગણેશ વાસુદેવ	૨૪૭	મેકેન્ઝી, રેવરન્ડ એન	૧૪૩
માણિકજી રસ્તમજી કાપડીઆ	૨૬૦	મેનેજર, કેબલશરૂ રતનજી	૪૯૪
માસ્તર, બલભાઈ જહાંગીરશાહ	૩૧૫	મેઘાણી ઝવેરચંદ કાળીદાસ	૪૯૫
માસ્તર મનસુખલાલ આત્મારામ	૩૩૬	મેકલીન, યો. મી. જસ્ટીસ	૬૧
માધવરાવ, એન.	૪૨૭	મૈશરી, ડો. મુનશી હીરજી	૧૫૭
માસ્તર, નગીનદાસ ટી.	૪૨૯	મોદી, સર એચ. પી.	૮૫
માદન, એસ. પી.	૪૭૮	મોદી, કેબલશરૂ એમ.	૧૭૨
માધવ, પ્રો. કે. બી.	૫૩	મોદી, સોરાખ મેરવાનજી	૧૭૩
મીરજાં સાહેબ, પેસ્તનશા		મોતીવાલા, ભવાનીદાસ નારણદાસ	૨૦૩
શાપુરજી	૧૩૪	મોહાલે, વીનાયક જી.	૨૦૯
મીઠા, મહમદ સુલેમાન કાસમ	૨૦૮	મોદી, સરદાર દાવર ટી. કે.	૩૪૧
મીત્ર, સર ખરોજેન્દ્રલાલ	૨૬૯	મોદી, ચંપકલાલ ગીરધરલાલ	૩૨૧
મીરજાં ઇસ્માઈલ, સર	૩૦૧	મોદી, ખા. બં. કેપ્ટન	
મીત્ર, ઓ. મી. સત્યેન્દ્રચંદ્ર	૨૮૯	સોહરાખ રસ્તમજી	૪૮૮
મીત્તી, હીરજીભાઈ હોરમસજી	૩૬૬	મોદી, નોશીરવાન રસ્તમજી	૪૯૧
મીઠા, સર સુલેમાન કાસમ	૪૫૭	મંડલીક, સર એન. વી.	૪૪૬
મુજે, ડો. બી. એસ.	૧૫૪		
મુકરંજી, સત્યવ્રત	૧૬૦	ય	
મુડલીઅર, સર, એ. રામસ્વામી	૧૮૯	યાજ્ઞિક, ઇન્દુલાલ	૪૦૭
મુર, ડબલ્યુ. આર્થર	૨૩૫		
મુકુંદલાલ ઇશ્વરલાલ દીક્ષીત	૨૬૧	૨	
મુસ, કેબલશરૂ દોરાબજી	૩૩૯	રતીલાલ નાથાલાલ શાહ	૧૨૪
મુસ, ડો. સોરાખ નાનાભાઈ	૪૦૨	રઝાઅલી, સર સૈયદ	૧૭૮
મુકાદમ, વામન સીતારામ	૪૦૬	રમણલાલ લલ્લુભાઈ	૨૯૪
મુનશી, મીસીસ લીલાવતી		રમન, સર ચંદ્રશેખર વેંકટ	૩૧૮
કનૈયાલાલ	૩૯૭	રફીઝીન અહમદ, મૈલવી સર	૪૧૦
મુનશી, પ્રાણુલાલ ઠાકોરલાલ	૪૧૪	રવીશંકર મહારાજ	૪૧૧
મુસ, ડો. એફ. એન.	૪૩૭	રહીમતુલ્લા, હુસેનઅલી મહમદભાઈ	૪૨૬
મુનશી, ઇશ્વરશરણુ	૪૩૮	રહીમતુલ્લા, ફાજલ ઇબ્રાહીમ	૪૪૪
મુકરંજી, ડો. વિશ્વનાથ	૪૫૨	રજપુત, જમનાદાસ એમ.	૪૫૫
મુલ્લાં, બલ ફીરોઝશાહ	૪૫૫	રસીકલાલ સોમાભાઈ વકીલ	૩૮૭

રાધાકૃષ્ણ, સર એસ.  
 રાજ, એમ. સી.  
 રાવ, રાઘવેન્દ્ર  
 રામરાવ ડોં ઉદ્ધીપી  
 રાજેન્દ્રપ્રસાદ, ખાણ  
 રાજગોપાલાચારીઅર, સી.  
 રાણા, ખમનશાહ બેરામશાહ  
 રાજન, ડોં ટી. એસ.  
 રાજ, ત્રિભોવદાસ જગજીવનદાસ  
 રાંગણેકર, સર સાજબા શંકર  
 રાણા, ત્રિભુવનરાય ડી.  
 રાવ, સર રાઘવેન્દ્ર  
 રાવ, વી. જી.  
 રામશરણદાસ, લાલા  
 રાગીનીદેવી  
 રીડ, સર સ્ટેનલી  
 રૂઠયા, રામનિવાસ રામનારાયણ  
 રૂઠકર, આર. એસ.  
 રે, સર પ્રફુલ્લચન્દ્ર  
 રે, કીરણશંકર  
 રેડીમની, લેડી હીરાંખાઈ  
     કાવસજી જહાંગીર  
 રેઈસમેન, સર એબ્રાહમ જેરમી  
 રેડીમની, મીસીસ મહેરૂ જહાંગીર  
     કાવસજી જહાંગીર  
 રાય, ડોં બી. સી.  
 રાય, એમ. એન.

લ

લઠે, અન્નાખાખાજી  
 લતીફ, એ. એચ. તુરમહમદ  
 લક્ષ્મીપથી, મીસીસ રૂક્મણી  
 લક્ષ્મીપટેન જગમોહનદાસ, લેડી  
 લાલકાકા, જહાંગીર અરદેશર  
 લાલકાકા, નાદીરશાહ સોરાબજી

૧૭૦ લાલા, ભોગીલાલ ધીરજલાલ ૪૧૫  
 ૧૭૪ લાલભાઈ હીરાચંદ વકીલ ૬૦  
 ૧૭૫ લીયાકત હયાતખાન, નવાબ સર ૨૯૫  
 ૧૭૭ લીનલીથગો, લેડી ૯  
 ૧૭૯ લેનટીન, ફીરોઝશાહ કાવસજી ૩૭૨  
 ૧૭૯ લો, ફ્રાન્સીસ ૨૩૪  
 ૩૬૯ લોટવાળા, રણછોડદાસ ભવાન ૪૪૨  
 ૪૧૧ લોટવાળા, મીસ ખચુખ્ડેન ૪૪૨

વ

૩૫૯ વલ્લભદાસ કરસનદાસ નાથા ૧૩૭  
 ૪૬૨ વલ્લભદાસ પરમાનંદ ૨૨૫  
 ૪૬૩ વકીલ, સી. એન. ૩૨૭  
 ૪૬૪ વકીલ, વસંતરામ બમીઅતરામ ૪૨૮  
 ૪૯૯ વઝીરહસન, સર સૈયદ ૪૭૫  
 ૩૫૫ વકીલ, લેફ્ટનન્ટ સરદાર  
     જહાંગીર રસ્તમ ૪૭૬  
 ૩૪૭ વજીફદાર, લેફ્ટનન્ટ કર્નલ સોહરાય ૪૭૭  
 ૬૪ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી ૩૬૧  
 ૧૭૭ વર્મા, જ્યકૃષ્ણ નાગરદાસ ૬૨  
 ૧૮૧ વજીફદાર, હોમી જે. ૪૯૫  
 વઝીરઅલી, સૈયદ ૫૦૦  
 ૩૪૪ વલ્લભભાઈ ઝવેરભાઈ પટેલ, ૬૮  
 ૩૫૫ વાલચંદ હીરાચંદ ૮૬  
 ૩૬૬ વાડીઆ, પ્રોં પી. એ. ૧૪૫  
 ૧૭૪ વાડીઆ, જમશેદ ખમનજી ૧૫૩  
 ૧૮૧ વાડીઆ, અરદેશર રતનજી ૧૬૪  
 વાઝ્છા, ખાં બં જે. પી. ૧૬૭  
 વાડીઆ, સર નશરવાનજી નવરોજી ૨૯૧  
 વાડીઆ, સર ખુશરો ૨૯૦  
 વાડીઆ, મેડમ સોફીઆ ૨૯૬  
 વાઝ્છા, મીસીસ ધનખાઈજી ખોદાદાદ ૪૧૯  
 વાઝ્છા, ખોદાદાદ રતનજી ૪૧૯  
 વાઝ્છા, રતનજી ફરામજી ૪૨૩  
 ૨૦૧ વાઝ્છા, મીસીસ નવાજખાઈ  
     રતનજી ૪૨૪

વાઝા, જહાંખશ રતનજી  
વાડીઆ, એાં મીં જસ્તીસ  
ખમનજી જે.  
વાસુદેવ, એાં મીં જસ્તીસ  
વાડીઆ, દારાશાહ નોશેરવાન  
વાકનીસ, ચ્યંખક હીનકર  
વિશ્વેશ્વરાય, સર એમ.  
વિધાર્થી, મગનલાલ રતનજી  
વિજયરાઘવાચારીઅર, સર ડી.  
વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી  
વીઝીઆનગરમના મહારાજકુમાર  
વેલીનકર, એસ. જી.  
વેલીનકર, વી. એસ.  
વૈધ, ડોં એ. એચ.  
વૈધનાથન, એલ. એસ.  
વોરા, ડોં જેઠાલલા વી.

સ

સહાય, બળદેવ  
સનમુખમ ચેડી, સર  
સત્યમુર્તિ, એસ.  
સરૈયા, રમણલાલ ગોકળદાસ  
સ્ટોન્સ, સર ફ્રેડરીક  
સરકાર, નલીનીરંજન  
સપર, રાઈટ એાં સર તેજબહાદુર  
સરકાર, સર એન. એન.  
સરકાર, સર જહુનાથ  
સખનીસ, ગબનન આત્મારામ  
સકલાતવાળા, સર સોરાબજી ડી.  
સરકાર, ડોં સર નીલરત્ન  
સખનીસ, સર રઘુનાથરાવ વી.  
સત્યપાલ, ડોં  
સાસુન, સર વીકટર  
સાવરકર, વીનાયક ડી.  
સાકરલાલ ખાલાભાઈ

૪૨૪ સાંખમુર્તિ, બી. ૪૫૯  
સીંગ, ગયાપ્રસાદ ૧૧૯  
૩૪૫ સીધવા, આર. કે. ૧૩૦  
૩૫૦ સીંધાનીઆ, લાલા પદ્મપત ૧૫૧  
૪૭૯ સીંહ, સચ્ચીદાનંદ ૧૭૧  
૪૮૦ સીતારામવ્યા, ડોં પદ્મબી ૧૭૧  
૧૬૫ સીંહ, લોડ ૨૦૧  
૧૭૮ સીધવા, કેડી કાવસજી ૨૨૦  
૩૦૦ સીકંદર હયાતખાન, સર ૨૬૫  
૩૫૪ સીતારામ, સર ૩૫૫  
૪૭૭ સીંધ, કુંવર સર મહારાજ ૪૬૦  
૧૪૭ સુંદરદાસ મોરારજી ૨૧૫  
૪૨૮ સુતરીઆ, ધીરજલાલ યુનીલાલ ૨૩૧  
૨૫૧ સુરજ વલ્લભદાસ ૨૬૫  
૫૨ સુકથનકર, મીસીસ માલીનીબાઈ ૩૧૧  
૪૫૧ સુનાવાલા, મીં અને મીસીસ  
હોમી પી. ૩૩૪  
સુખારોયન, ડોં પી. ૪૬૭  
સુહરાવદી, સર હસન ૪૭૧  
૧૬૫ સુલ્તાન અહમદ, સર ૨૨૦  
૧૬૯ સેતલવડ, સર ચીમનલાલ હરીલાલ ૬૯  
૧૭૫ સેતલવડ, જીવણલાલ ચીમનલાલ ૯૧  
૨૧૦ સેતલવડ, વી. સી. ૧૪૩  
૪૨૯ સેકસેના, મોહનલાલ ૧૬૫  
૨૧૬ સેતલવડ, કેશવલાલ હરીલાલ ૨૫૦  
૨૪૫ સેતલવડ, મોતીલાલ ચીમનલાલ ૩૩૫  
૨૭૧ સેન, ઉષાનાથ ૪૬૩  
૨૭૦ સેતલવડ, ભીમરાવ કેશવલાલ ૩૬૯  
૪૫૪ સેન, એાં મીં જસ્તીસ ૫૮  
૩૫૯ સૈયદ, ડોં મહમદ ૧૬૯  
૪૫૯ સોમન, આર. જી. ૨૧૩  
૪૬૨ સોમજી, એાં મીં જસ્તીસ  
૩૬૯ એમ. એ. ૩૩૧  
૫૨ સોરાબજી કોરનેલીઆ ૪૬૧  
૨૧૯ સોમાભાઈ હીરાચંદ વકીલ ૬૩  
૪૨૮ સંપુર્ણનંદ ૨૩૧



૨૧

૬

શક્તિ અહમદખાન, સર	૧૦૯	હખીખુલ્લાહ, સર મહમદ	૧૮૭
શર્મા, સીતારામ જયસીંહ	૨૪૦	હઝરત, વિજયરાય હિ મતરાય	૨૨૯
શ્રોફ, રાવસાહેબ ઝુનીલાલ મોતીલાલ	૪૫૮	હકસાર, કર્નલ સર કેલાસનારાયણ	૨૪૧
શ્રોફ, અરદેશર ડી.	૨૪૪	હમીદ, ડોન ખવાબ	૩૦૯
શ્રોફ, કે. આર. પી.	૧૦૨	હરગોવિન્દાસ જીવણદાસ	૩૩૫
શાહ, નટવરલાલ જેકીસનદાસ	૧૩૧	હરીદાસ માધવદાસ	૩૪૨
શારદા, દીન ખંડરખીલાસ	૧૫૪	હવેલીવાળા, એમ. એ.	૨૪૨
શાહીલાલ, સર	૧૬૮	હકીમ, ડોન ફરતમજ એદલજી	૪૪૬
શાસ્ત્રી, રાઈટ ઓનન શ્રીનીવાસ	૨૫૩	હકીમ, ડોન દારાં ફરતમજ	૪૪૬
શાહ, લવણપ્રસાદ ફુલચંદ	૪૧૪	હરગોવિન્દાસ જમનાદાસ રામજી	૩૯૧
શાંતીકુમાર નરૈતમ મોરારજી	૬૪	હાજી અલી મહમદ હાજી ખયુઅલી	૩૨૦
શાંતીદાસ આશકરજી	૫૪	હાજી, ઇબ્રાહીમ મુલેમાન	૪૧૪
શ્રીવાસ્તવ, ડોન સર	૪૬૪	હાસમલાઈ જેઠાલાઈ	૪૭૨
શીવદાસાની, એચ. બી.	૫૩	હારડીકર, ડોન એન. બી.	૬૪
શુક્લ, પંડીત રવીશંકર	૪૫૮	હાદાયતુલ્લા, સર ગુલામહુસેન	૨૪૬
શુક્લ, મીસીસ જ્યોત્સના	૪૩૧	હુકુમચંદ સ્વરૂપચંદ, સર	૩૫૨
શેકના, મીનોચહેર જહાંગીરજી	૧૦૧	હુસેન, ડોન ઇકબાલ	૧૫૫
શેકના, મીસીસ પુરશેહ મીનોચહેર	૧૦૨	હુસેનલાઈ અખદુલ્લાલાઈ લાલજી	૬૧
શેઠ, જમુલાઈ લાલભાઈ	૨૬૮	હેમીલ, હેરી	૩૧૧
શેઠ, અમૃતલાલ દલપતભાઈ	૪૧૩	હેદરી, રાઈટ ઓન સર અકબર	૩૦૨
શેઠ, માવજી ગોવિંદજી	૪૭૦	હેડીવાલા, ખાન ખંડેજનજી	
શેઠીઆ, દેવચંદ ધર્મસીંહ	૩૮૮	માણિકજી	૧૨૧
		હાનીમેન, બી. જી.	૨૩૫
		હાલકર, સર તુકેજીરાવ	૫૬

## જા. ખ. ની અનુક્રમણિકા.

અબુખકર ઇબ્રાહીમની કું	૧૨૮	ઇન્ડિઅન લાઇફ એશ્યુરન્સ	
આર. ઇ. મોહી એન્ડ કું	૩૬૮	ઓફીસીયલ એસોસીએશન	૩૮૪
ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ઇનસ્ચુરન્સ કું લી	૬૬	એરચ. ડી. એનજીનીઅરની કું	૧૮૪
ઇન્ડિઆનીય સીલક મીલ્સ	૮૦	એમપ્રેસ આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ	૪૯૮
ઇન્ડિઅન ગ્લોબ ઇનસ્ચુરન્સ કું લી	૧૫૭	એમપાયર ઓફ ઇન્ડિઆ લાઇફ	
ઇન્ડિઅન ઇનસ્ચુરન્સ કંપનીય		ઇનસ્ચુરન્સ કું લી	૪૯૮
એસોસીએશન	૨૪૮	ઓરીએન્ટલ ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરીટી	
		લાઇફ એશ્યુરન્સ કું લી	૧૩૬
ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ મુટેન્શીઅલ		ફેબ્રુ સાઇકલ એન્ડ ફોટો સ્ટોર્સ	૧૦૪
એશ્યુરન્સ કું લી	૨૮૦	ફેસન્ટ ઇનસ્ચુરન્સ કું લી	૧૬૮
		કોમરશીઅલ ઇનસ્ચુરન્સ કું લી	૩૨૮

ખાન બહાદુર એસ. આર મોદી	૪૧૬	ખોમ્બે કોઓપરેટીવ ઇનસ્યુરન્સ	
ગોલ્ડ ફીલ્ડ લેધર વર્ક્સ	૯૬	સોસાયટી લી૦	૧૭૦
ગોર અને કું૦	૧૬૫-૧૮૦	ખોમ્બે જાઇકલ એન્ડ મોટર	
ગ્રેટ સોશીઅલ લાઇફ જનરલ		એજન્સી લી૦	૩૨૮
એશ્યુરન્સ લી૦	૪૩૨	ખાલીવાલા એન્ડ હોમી	૧૦
જીપીટર જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦		ભારતીય નિવાસ હિંદુ લોજ	૧૬૦
ફ્રન્ટ કવર પેજ		ભાગ્યોદય ઓફીસ	૪૮૩
જામનગર દ્વારકા રેલ્વે	૨૭૨	મહાનંદ પ્રોસેસ વર્ક્સ	૪૯૯
ઝેનીથ લાઇફ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૯૨	મોનજીની	૧૦
ટેરા ટ્રેડીંગ કોરપોરેશન	૧૫૬	યુનીઅન બેન્ક	૭૨
ટી. એમ ઠાકોરની કું૦	૧૭૬	યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ	
ડયુક એન્ડ સન્સ	૪૪૦	ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૮૮
દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સ	૮૪	રોય અને કું૦	કવર વચ્ચેની પેનલ
દેવકરજી નાનજી બેન્ક	૯૨	રૂપી જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૫૦૦
દેવે કોમીકલ વર્ક્સ	૩૮૧	વલ્કન ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	
ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૭૦	છલ્લુ કવર પેજ	
ન્યુ સ્વસ્તીક લાઇફ		વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા થીએટર્સ લી૦	૧૧૨
ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૪૪	વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા લાઇફ	
નેશનલ ઇન્ડિઅન લાઇફ		ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૪૦૦
ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૩૯	વોર્ડન ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૩૨
નેપચુન ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૮૦	સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લી૦	
નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્ક્સ	૪૦૮	પહેલા પૃષ્ઠની સામે	
પ્રેશીઅસ ઇલેક્ટ્રીક કું૦	૮૨	સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લી૦	
પ્રેસીડન્સી લાઇફ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૯૨	ત્રીજું કવર પેજ	
પ્રેસીડન્સી પ્રોવીડન્ટ એન્ડ		સેન્ટીનલ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૭૬-૪૫૬
જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૪૯	સુરજ મલ લલ્લુભાઈ અને કું૦	૭૬
પ્રાણસુખલાલ મફતલાલ		સ્વદેશી મારકેટ	૭૮
હિંદુ સ્વીમીંગ પાથ	૪૪૮	સાલેભાઈ તૈયબજી અને કું૦	
પોલસન્સ લી૦	૧૨૦	બીજું કવર પેજ	
ખોમ્બે પ્રોવીન્શીઅલ કોઓપરેટીવ		હાતીમ પ્રધસ	૧૧૮
બેન્ક લી૦	૧૧૬	હિંદુસ્થાન કોઓપરેટીવ	
ખોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ		ઇનસ્યુરન્સ સોસાયટી લી૦	૨૮૮
એશ્યુરન્સ સોસાયટી લી૦	૧૫૨		

“હિન્દના નામકીત નરનારીઓ” (Gujarati Who's Who) નામનું આ પુસ્તક  
મી૦ ડી. ડી. એક્કલહરે એ “ધી પીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ”, હાદર, મુંબઈ. માં  
ધી ગુજરાતી “હુ” પબ્લીશીંગ કંપની માટે છાપ્યું છે અને  
મેરવાન બીલડીંગ, સર ફીરોજશાહ મહેતા રોડ, કોલ,  
મુંબઈ, માંથી પ્રગટ કર્યું છે.

# ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ

સ્થાપી:—ડીસેમ્બર ૧૯૧૧.

વડી ઓફીસ:—એસ્કેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.  
હિંદુસ્તાનમાં ૧૪૦ શાખાઓ અને ૧૦ ઓફીસો.

સત્તાધારી થાપણ	...	...	રૂ.	૩,૫૦,૦૦,૦૦૦
ઉઘરાવેલી થાપણ	...	...	રૂ.	૩,૩૬,૨૬,૪૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	...	...	રૂ.	૧,૬૮,૧૩,૨૦૦
રીઝર્વ અને બીજાં ફંડો	...	...	રૂ.	૧,૨૫,૧૨,૦૦૦
ડીપોઝીટો ૩૦-૬-૪૨	...	...	રૂ.	૩૬,૩૭,૯૮,૦૦૦

## —ડિરેક્ટરો—

હરીદાસ માધવદાસ, એસ્કવાયર, ચેરમેન.  
ધી રાઇટ એાં સર અકબર હૈદરી, નાઇટ, પી. સી.  
અરદેશર બી. દુબાશ, એસ્કવાયર.  
દીનશા ડી. રોમર, એસ્કવાયર.  
વીકૃલદાસ કાનજી, એસ્કવાયર.  
નુરમહમ્મદ એમ. ચીનાઇ, એસ્કવાયર.  
ખાલુજી દાદાભાઇ લામ, એસ્કવાયર.  
ધરમસી મુલરાજ ખટાઉ, એસ્કવાયર.  
સર અરદેશર દલાલ, નાઇટ.

લંડનના એજન્ટો:—ધી બ્રાન્કલિઝ બેન્ક લીમીટેડ  
અને ધી મીડલેન્ડ બેન્ક લીમીટેડ.

ન્યુયોર્કના એજન્ટો:—ધી ગ્રેટી ટ્રસ્ટ કં'ઓ બ્રુકલિન.

દરેક જાતનું બેન્કીંગનું કામકાજ કરવામાં આવે છે  
શરતો માટે લખો યા મળે—

એચ. સી. કેપ્ટન, મેનેજીંગ ડિરેક્ટર.

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

১৯৬৭

